

ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ԱԶԴԱԳԻՐ

«Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ
Թողարկողի ֆիրմային անվանումը

բաց բաժնետիրական ընկերություն
Կազմակերպա-իրավական ձևը

ՀՀ, ԵՐԵՎԱՆ, 0014, ՔԱՆԱՔԵՆ-ՉԵՅԹՈՒՆ, ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ Պ., 24/1
Հեռ.՝ (+374 10) 410 410
Էլ.-փոստ՝ info@telecomarmenia.am
Կայք՝ www.telecomarmenia.am

«Ամերիաբանկ» ՓԲԸ
Գլխավոր տեղաբաշխողի անվանումը

փակ բաժնետիրական ընկերություն
Կազմակերպա-իրավական ձևը

ՀՀ, ք. Երևան 0010, Վ. Սարգսյան 2
Հեռ.՝ (+37410) 56 11 11, Ֆաքս՝ (+37410) 51 31 33
Էլ.-փոստ՝ info@ameriabank.am
Կայք՝ www.ameriabank.am

ՀՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԿՈՂՄԻՑ ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ԱԶԴԱԳՐԻ ԳՐԱՆՑՈՒՄԸ ՉԻ ՀԱՎԱՍՏՈՒՄ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՃՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՄ ԻՍԿՈՒԹՅՈՒՆԸ:

Արժեթղթերի տեսակը՝	անվանական, արժեկտրոնային Պարտատոմս
Արժեթղթերի ձևը՝	ոչ փաստաթղթային
Արժեթղթերի քանակը՝	համապատասխան Թողարկման ծավալի ու անվանական արժեքի
Արժեթղթերի անվանական արժեքը՝	100,000 (մեկ հարյուր հազար) ՀՀ դրամ, 100 (մեկ հարյուր) ԱՄՆ դոլար
Արժեթղթերի թողարկման ծավալը՝	75 միլիոն՝ դոլարային արտահայտությամբ
Արժեկտրոնը՝	Ենթակա է որոշման Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ
Շրջանառության ժամկետը՝	Ենթակա է որոշման Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԱՆՁԻՆՔ	3
ՄԱՍ 1 ԱՄՓՈՓԱԹԵՐԹ	4
1.1 Տեղեկատվություն թողարկողի և ՆՐԱ գործողությունների մասին վերաբերյալ	4
1.2 Թողարկողի և ՊԱՐՏԱՏՈՄՍԵՐԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՌԻՍԿԵՐԸ.....	13
1.3 Թողարկողի ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ և ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ	14
1.4 Թողարկողի ԱՌԻԴԻՏԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ ԱՆՁԻ և ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒՆԵՐԻ ԻՆՔՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	16
1.5 Թողարկողի ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ, ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԸ և ԽՈՇՈՐ ԲԱԺՆԵՏԵՐԵՐԸ	16
1.6 ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԱՐԺԵԹՂԹԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԸ	16
1.7 ԱՐԺԵԹՂԹԵՐԻ ԱՌԱՋԱՐԿԻ ՀԱՄԱԿՈՂՄԱՆԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ.....	17
1.8 ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՄԱՆ ՁԱԸ.....	17
1.9 ԱՄՓՈՓ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐ	18
ՄԱՍ 2 ՊԱՐՏԱՏՈՄՍԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ	23
2.1. ՌԻՍԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐ	23
2.2. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ	24
2.3. ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ՝ ԿԱՊԱԾ ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԱՐԺԵԹՂԹԵՐԻ ՀԵՏ.....	24
2.4. ԱՌԱՋԱՐԿԻ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ և ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ.....	34
2.5. ԱՌԱՏՐԻՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ և ԱՌԱՏՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ	45
2.6. ԼՐԱՅՈՒՅԻՉ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ	45
ՄԱՍ 3 ԹՈՂԱՐԿՈՂԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ	65
3.1 ԱՆԿԱԽ ԱՌԻԴԻՏՈՐՆԵՐ	65
3.2 ՌԻՍԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐ	65
3.3 ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԹՈՂԱՐԿՈՂԻ ՄԱՍԻՆ	80
3.4 ԲԻԶՆԵՍԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ	97
3.5 ԹՈՂԱՐԿՈՂԻ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ	139
3.6 ԹՈՂԱՐԿՈՂԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ.....	141
3.7 ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ	143
3.8 ԹՈՂԱՐԿՈՂԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ և ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ	143
3.9 ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ	152
3.10 ՀՍԿՈՂ ԱՆՁԻՆՔ.....	153
3.11 ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԹՈՂԱՐԿՈՂԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԻ և ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ.....	154
3.12 ԼՐԱՅՈՒՅԻՉ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ	165
3.13 ԷՍԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԸ.....	166
3.14 ՓՈՐՁԱԳԵՏԻ, ԳՆԱՀԱՏՈՂԻ, ԽՈՐՀՐԴԱՏՈՒԻ ԿԱՄ ՀԱՇՎԱՊԱՀԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱՐԾԻՔԸ ԵՎ ԵՐՐՈՐԴ ԱՆՁԱՆՑԻՑ ՎԵՐՅՎԱԾ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	167
3.15 ԱՅԼ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ	167
ՄԱՍ 4 ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ	169
4.1 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1: ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԻՑՆԵՐԻ ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ԲԱՆԱՁԱԵՐԸ	169
4.2 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2: ԹՈՂԱՐԿՈՂԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ	171
4.3 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 3: ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ	172
4.4 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 4: ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԳԾՈՎ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ	184
4.5 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 5: ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	186

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԱՆՁԻՆՔ

«Մենք՝ ստորագրող անձինք, հավաստիացնում ենք, որ գործադրել ենք բոլոր ողջամիտ ջանքերը, որպեսզի պարզենք ազդագրում ներառված տեղեկությունների ճշգրիտ և լիարժեք լինելը: Ըստ այդմ, մենք հավաստիացնում ենք, որ մեր լավագույն տեղեկացվածության համաձայն ազդագրում ներառված տեղեկությունները ճշգրիտ և լիարժեք են, չեն պարունակում բացթողումներ, որոնք կարող են խեղաթուրել ազդագրի բովանդակությունը»: Ստորագրող անձինք՝

Ալեքսանդր Եսայան (անուն, ազգանուն)	Խորհրդի նախագահ (պաշտոն)	 (ստորագրություն)	22.11.2024 (ամսաթիվ)
Հայկ Եսայան (անուն, ազգանուն)	Խորհրդի անդամ, գլխավոր տնօրեն (պաշտոն)	 (ստորագրություն)	22.11.2024 (ամսաթիվ)
Արամ Բարսեղյան (անուն, ազգանուն)	Խորհրդի անդամ, փոխտնօրեն (պաշտոն)	 (ստորագրություն)	22.11.2024 (ամսաթիվ)
Ալբերտ Տոնեյան (անուն, ազգանուն)	Խորհրդի անկախ անդամ (պաշտոն)	(ստորագրություն)	(ամսաթիվ)
Արտավազդ Մինասյան (անուն, ազգանուն)	Խորհրդի անկախ անդամ (պաշտոն)	(ստորագրություն)	(ամսաթիվ)
Տաթևիկ Գևորգյան (անուն, ազգանուն)	Գլխավոր հաշվապահ (պաշտոն)	 (ստորագրություն)	22.11.2024 (ամսաթիվ)
«Ամերիաբանկ» ՓԲԸ՝ ի դեմս Շուշանիկ Հովսեփյանի (անուն, ազգանուն)	Տեղաբաշխող	 (ստորագրություն)	22.11.2024 (ամսաթիվ)

Ստորագրությունները հավաստում են՝

Հայկ Եսայան (անուն, ազգանուն)	Գլխավոր Տնօրեն (պաշտոն)	 (ստորագրություն)	22.11.2024 (ամսաթիվ)
----------------------------------	----------------------------	--	-------------------------

Կ.Տ.

ՄԱՍ 1 ԱՄՓՈՓԱԹԵՐԹ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՆԵՐԴՐՈՂԻՆ

ԱՄՓՈՓԱԹԵՐԹԸ ՊԵՏՔ Է ԴԻՏՎԻ ՈՐՊԵՍ ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ԱԶԴԱԳՐԻ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ:

ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԱՐԺԵԹՂԹԵՐՈՒՄ ՆԵՐԴՐՈՒՄ ԱՆԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՆԵՐԴՐՈՂԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՊԵՏՔ Է ՀԻՄՆՎԱԾ ԼԻՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ԱԶԴԱԳՐԻ ՎՐԱ:

Ամփոփաթերթի կազմման համար պատասխանատու անձինք ամփոփաթերթում պարունակվող տեղեկատվության ոչ ամբողջական կամ ապակողմնորոշիչ լինելու համար (այդ թվում՝ թարգմանությանը վերաբերող մասով) կրում են քաղաքացիական պատասխանատվություն, եթե այն ոչ ամբողջական կամ ապակողմնորոշիչ է Ծրագրային Ազդագրի մյուս մասերի հետ դիտարկելու դեպքում:

Ներդրողը կարող է ձեռք բերել սույն ծրագրային ազդագիրը (այսուհետ՝ նաև Ազդագիր կամ Ծրագրային Ազդագիր) և վերջինիս կից ներկայացվող փաստաթղթերն էլեկտրոնային տարբերակով www.telecomarmenia.am և www.ameriabank.am կայքերից:

Սույն Ծրագրային Ազդագրում օգտագործված մեծատառ հասկացություններն ունեն Ծրագրային Ազդագրում (այդ թվում՝ Հավելված 3-ում) նշված իմաստները:

1.1 Տեղեկատվություն թողարկողի և նրա գործունեության վերաբերյալ

1.1.1 Թողարկողի տվյալները և կապի միջոցները

Լրիվ ֆիրմային անվանում

Հայերեն՝ «Տելեկոմ Արմենիա» բաց բաժնետիրական ընկերություն

Ռուսերեն՝ Открытое акционерное общество «Телеком Армения»

Անգլերեն՝ “Telecom Armenia” Open Jointed Stock Company

Կրճատ ֆիրմային անվանում

Հայերեն՝ «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ

Ռուսերեն՝ ОАО «Телеком Армения»

Անգլերեն՝ “Telecom Armenia” OJSC

Պետական գրանցման վայր՝

Հայաստան, ԵՐԵՎԱՆ, 0014, ՔԱՆԱՔԵՌ-ԶԵՅԹՈՒՆ, ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ Պ., 24/1

Պետական գրանցման համար՝

264.130.1310465

Գործունեության վայր՝

Հայաստանի Հանրապետություն

Կապի միջոցներ՝

Հեռ.՝ +374-10-410410

Էլ. փոստ՝ info@telecomarmenia.am

Կայք՝ www.telecomarmenia.am

Թողարկողին առնչվող հարցերի դեպքում դիմել «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ (այսուհետ՝ Ընկերություն կամ Թողարկող կամ Տելեկոմ Արմենիա) Գանձապետական բաժնի մասնագետ Կարեն Գազազյանին հետևյալ հեռախոսահամարով՝ +374-10-410410:

1.1.2 Թողարկողի համառոտ պատմությունը

Թողարկողի պատմությունը և ռազմավարությունը մանրամասն ներկայացված են Ազդագրի 3.3.1 բաժնում:

«Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ն Հայաստանի առաջին հեռահաղորդակցության համակարգի ավելի քան 100-ամյա պատմության ժառանգորդն է:

Ընկերությունը ՀՀ-ում մատուցում է 2G (GSM), 3G (UMTS) և 4G (LTE) ստանդարտի շարժական կապի, ամրակցված հեռախոսակապի, թվային հեռուստատեսության ծառայություններ՝ IPTV և OTT, ինչպես նաև ամրակցված ինտերնետ հասանելիության ծառայություններ՝ FTTH, FTTB, VDSL և ADSL տեխնոլոգիաներով:

1995թ.-ին Ընկերությունը ՀԾԿԿ կողմից ստացավ Հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցի շահագործման Թիվ 60 Լիցենզիան:

1996թ.-ին Ընկերությունը առաջին անգամ ՀՀ-ում գործարկեց 2G երկրորդ սերնդի (GSM) բջջային ցանցը:

1998թ.-ին OTE (Hellenic Telecommunications) ընկերությունն ամերիկյան ընկերությունից ձեռք բերեց «ԱրմենՏել» ընկերության բաժնետոմսերը, որոնք 2006-2007թթ.-ին վաճառվեցին VimpelCom Ltd (ներկայումս՝ VEON Ltd) ընկերությունների խմբին:

2007թ.-ից Ընկերությունը սկսեց մատուցել ամրակցված լայնաշերտ ինտերնետի ծառայություններ՝ ADSL տեխնոլոգիայի հիման վրա:

2007թ.-ից մի քանի անգամ երկարաձգվեց Թիվ 60 լիցենզիայի գործողության ժամկետը, այդ թվում՝ 2023թ.-ի օգոստոսի 2-ի թիվ 277-Ա որոշմամբ, որով Թիվ 60 լիցենզիայի գործողության ժամկետը երկարացվել է մինչև 2028թ.-ի մարտի 3-ը:

2007թ.-ին Ընկերությունը ստացավ 3G երրորդ սերնդի (UMTS) բջջային ցանցի համար ռադիոհաճախականությունների օգտագործման թույլտվությունները, որից հետո 2008թ.-ին առաջին անգամ ՀՀ-ում գործարկեց 3G ցանցը:

2008թ.-ին Ընկերությունը նախաձեռնեց նոր 3G բազային կայանների ինտենսիվ գործարկումը: 2024թ.-ի հուլիսի 31-ի դրությամբ Ընկերությունն ունի 1036 բազային կայաններ (որից 886-ը՝ մակրոկայաններ), որոնց միջոցով ցանցի հասանելիությամբ ապահովվում է բնակչության 98.2%-ը:

2012թ.-ին Ընկերությունն ամրակցված կապի շուկայում գործարկեց FTTB (Fiber to the Building - Օպտիկա մինչև Շինություն) ցանցի միջոցով լայնաշերտ ինտերնետի ծառայությունները:

2015թ.-ին Ընկերությունն առաջին անգամ շուկայում առաջարկեց մեկ վճարային հաշվով ամրակցված և շարժական կապի ծառայությունների համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթ:

¹ Ցանցային օպերատորների ենթակառուցվածքների կամ համացանցի միջոցով տեսալսողական տեղեկատվության տարածման ծառայություններ:

2016թ.-ին Ընկերությունը գործարկեց 4G չորրորդ սերնդի (LTE) բջջային ցանցը, որը ներկայումս հասանելի է երկրի բնակչության 74.1%-ին:

2016թ.-ին Ընկերությունը ՀՀ մարզային բնակավայրերի 99%-ում ապահովեց ամրակցված հեռախոսակապի և ինտերնետի հասանելությունն՝ անլար (CDMA) տեխնոլոգիայով:

2017թ.-ին Ընկերությունը վերանվանվեց «ՎեՈՆ Արմենիա» ՓԲԸ-ի:

2018թ.-ին Ընկերությունն ամրակցված կապի շուկայում գործարկեց VDSL լայնաշերտ ինտերնետի և IPTV ծառայությունները:

2019թ.-ին Ընկերությունն առաջարկեց իր BeeTV հեռուստատեսային հավելվածը և ավելի ընդգրկուն ամրակցված և շարժական կապի համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթներ:

2020թ.-ի հոկտեմբերին «Թիմ» ՓԲԸ-ն ձեռք բերեց Ընկերության 100% բաժնետոմսերը: Նույն տարվա նոյեմբերին Ընկերությունը վերանվանվեց «Տելեկոմ Արմենիա» ՓԲԸ-ի:

2021թ.-ից Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում նախաձեռնեց տարածաշրջանում եզակի՝ 25 Գբ/վ արագությամբ 25XGS-PON տեխնոլոգիայով NGN (Next Generation Network) FTTH (Fiber to the Home - Օպտիկա մինչև բնակարան) ցանցի կառուցումը: Նույն թվականից Ընկերությունը՝ DWDM օպտիկամանրաթելային ցանցի շնորհիվ տարածաշրջանային հեռահաղորդակցության օպերատորներին սկսեց մատուցել Ասիայից Եվրոպա տվյալների տարանցման ծառայություններ:

2021թ.-ի ապրիլին Ընկերությունը Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողովի կողմից ստացավ ՀՀ տարածքում ցանցային օպերատորի գործունեության լիցենզիա, որը գործում է մինչև 2031թ.-ի ապրիլի 29-ը: Նույն տարվա դեկտեմբերին Ընկերությանը Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողովի կողմից տրվեց թույլտվություն ոչ գծային տեսալսողական տեղեկատվության հեռարձակման գործունեություն իրականացնելու համար, որը գործում է անժամկետ:

2008-2022թթ.-ի ընթացքում Ընկերությունը գործել է «Beeline» ապրանքանիշի ներքո:

2022թ.-ի մայիսից Ընկերությունը գործում է «Team Telecom Armenia» ապրանքանիշի ներքո:

2023թ.-ին Ընկերությունն առաջինը հեռահաղորդակցության ոլորտում թողարկեց և առաջնային հրապարակային առաջարկի (IPO) միջոցով տեղաբաշխեց բաժնետոմսեր (40 միլիոն բաժնետոմս՝ 8.24 միլիարդ դրամ ընդհանուր արժեքով), որոնք ցուցակվել են Հայաստանի ֆոնդային բորսայում («բորսա» կամ «ֆոնդային բորսա»):

2023թ.-ին առաջինը Հայաստանի հեռահաղորդակցության ոլորտում Ընկերությունը գործարկեց նորարական Team Energy նախագիծը («Team Energy նախագիծ»), որտեղ հատվում են հեռա-հաղորդակցությունը, էներգետիկան և էկոլոգիան: Այս նախագիծը հնարավորություն է տալիս խթանել և հեշտացնել էլեկտրական մեքենաների օգտագործումը Հայաստանում՝ զգալիորեն կրճատելով օդի աղտոտվածությունը և տրանսպորտային ծախսերը:

1.1.3 Թողարկողի ռազմավարությունը

Ընկերության ռազմավարության հիմքն իր առաքելությունն է՝ մարդկանց շփումն ու աշխատանքը դարձնել ավելի հասանելի ու հարմար՝ ներդնելով թվային նորագույն տեխնոլոգիաներ: Ընկերությունը ձգտում է թիմի ստեղծագործ մտքի և տեխնոլոգիաների

անսպառ հնարավորությունների համադրության շնորհիվ դառնալ ոլորտի առաջատար: Հետամուտ լինելով այս տեսլականին՝ «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ի ռազմավարության հիմնական բաղադրիչները ներկայացված են ստորև.

1.1.3.1 Ընկերության համակցված պրոդուկտների և ծառայությունների էկոհամակարգ

Այժմ Ընկերությունը կառուցում է հզոր և ճկուն ցանց, սերվեր և ծրագրային ապահովման ենթակառուցվածք, որոնք կապահովեն ընթացիկ և ապագա ծառայությունների արագ ներդրումը և բարձրորակ մատուցումը: Ընկերությունը պարտավորվում է շարունակաբար վերազինել առօրյա աշխատանքում գործածվող կապի ցանցերը և SS համակարգերը: Ընկերության ռազմավարական հրամայականը ներառում է տարածաշրջանում լավագույն՝ 25 Գբ/վ արագությամբ Ապագա սերնդի օպտիկամանրաթելային ցանցի կառուցումը, որը կնպաստի երկրի ողջ տարածքում Ընկերության ֆիքսված և բջջային ցանցերի ընդլայնմանը և արդիականացմանը: Ընկերության հեռահար նպատակն է անխափան միացման ցանցում ներառել Հայաստանի ողջ տարածքում բնակվող շուրջ 500,000 տնային տնտեսություն՝ ընդգրկելով նրանց Ընկերության գերժամանակակից FTTH ցանցում: Այդ ջանքերի շնորհիվ կբարելավվեն անհատ բաժանորդներին և բիզնես հաճախորդներին մատուցվող ծառայությունների որակը՝ դրանով իսկ խթանելով Հայաստանում թվային տնտեսության, առևտրի և ձեռներեցության զարգացումը: Բացի այդ, ինտերնետի հասանելիության ավելի ճկուն և արագ ենթակառուցվածք մշակելու միջոցով Ընկերությունը կամրապնդի իր դիրքերը հեռահաղորդակցության տեղական և տարածաշրջանային օպերատորներին տվյալների տարանցման ծառայություններ մատուցելու ոլորտում:

2024թ. -ի հունիսի 30-ի դրությամբ Ընկերության 4G բջջային ցանցի ծածկույթն ընդգրկել է Հայաստանի տարածքի 15.35%-ը, բնակավայրերի 21.97%-ը և բնակչության 74.06%-ը: 4G բջջային ցանցի ծածկույթն ընդլայնելու համար՝ Ընկերությունը շարունակաբար արդիականացնում է իր ռադիո հասանելիության ցանցը (RAN) և կառուցում է նոր բազային կայաններ: 2023թ.-ին 700 ՄՀց ռադիոհաճախականությունների հատվածների օգտագործման թույլտվություն տրամադրելու նպատակով մրցույթների միջոցով, ընդհանուր առմամբ, 40 ՄՀց հաճախականությունների տիրույթներ ձեռքբերելուց հետո Ընկերությունը նախատեսում է Հայաստանի երեք խոշոր քաղաքներում ներդնել 5G ցանցը:

Ընկերությունը շարունակաբար բարելավում է թվային հարթակում իր կողմից մատուցվող ծառայությունները՝ նպատակ ունենալով մշակել ծառայությունների փոխկապակցված էկոհամակարգ, որն իր բաժանորդներին կառաջարկի հաճախորդների փորձի բարելավման լավագույն ծառայությունները: Ընկերությունը նախատեսում է դիվերսիֆիկացնել իր եկամուտը՝ ժամանակակից լուծումներով նորարարական ծառայություններ ներդնելու միջոցով: Այդ նպատակն իրագործելու համար՝ 2023թ.-ին Ընկերությունը Հայաստանի հեռահաղորդակցության ոլորտում առաջինը գործարկեց «Team Energy Նախագիծ» նորարարական նախագիծը, որը համադրում է հեռահաղորդակցության տեխնոլոգիաները, էներգետիկան և բնապահպանությունը: Այդ նախագիծը նպաստում է Հայաստանում էլեկտրական մեքենաների օգտագործման գործընթացին, ինչի արդյունքում օդի աղտոտվածության մակարդակը և տրանսպորտային ծախսերը զգալիորեն կնվազեն:

1.1.3.2 Ընկերության բաժանորդները

Ֆիքսված և բջջային կապի ծառայությունների որակի բարելավմանը և հասանելիության աստիճանի բարձրացմանը զուգահեռ՝ Ընկերությունը նախատեսում է մեծացնել իր բաժանորդների բազան՝ առաջարկելով համակցված ծառայությունների գրավիչ փաթեթներ՝ համադրելով բջջային ծառայությունները ֆիքսված լայնաշերտ ինտերնետի, թվային հեռուստատեսության (IPTV) և ֆիքսված ձայնային ծառայությունների հետ: Ընկերությունը կարևորում է հաճախորդների փորձի բարելավմանն ուղղված լավագույն ծառայությունների մատուցումը, որոնց զարգացումը նույնպես ներառված է առաջիկա տարիներին կարևոր առաջնահերթությունների շարքում:

Որպես այս նախաձեռնության Ընկերության արդյունավետության գնահատման ցուցանիշ՝ Ընկերությունը ուշադիր հետևում է Հաճախորդների առաջխաղացման ցուցիչին (NPS)², որը հանդիսանում է հաճախորդների տրամադրվածությունն արտացոլող հիմնական ցուցանիշը: Հաճախորդների գոհունակության մակարդակի գնահատումն ընդգրկում է տարբեր ուղղություններ, այդ թվում՝ ցանցի որակը, գների մասին տեղեկատվության թափանցելիությունը, կոմերցիոն բնույթի առաջարկները, ինչպես նաև՝ զանգերի կենտրոններում և սպասարկման սրահներում սպասարկման որակը և այլն: 2023թ.-ին իրականացված Հաճախորդների առաջխաղացման ցուցիչի հարցման արդյունքներով պարզվել է, որ ի տարբերություն մրցակից ընկերություններում արձանագրված նվազման միտումների՝ Հաճախորդների առաջխաղացման Ընկերության ցուցիչը ոչ միայն պահպանվել է, այլև աճել է 0.3 տոկոսային կետով նախորդ ժամանակահատվածի համեմատ:

Ընկերության հաճախորդների փորձի շարունակական բարելավման նպատակով Ընկերությունը ներդնում է նոր համակարգեր և գործընթացներ, որոնց միջոցով զարգանում են ինքնասպասարկման կարողությունները, և ապահովվում է Ընկերության ծառայությունների հետ անխափան փոխազդեցությունը: Ընկերության նպատակն է նորարարական տեխնոլոգիաների և հատուկ անհատականացված լուծումների միջոցով հեշտացնել և հարմարավետ դարձնել Ընկերության հաճախորդների կյանքը:

1.1.3.3 Ընկերության ծառայությունները

Ընկերության նպատակն է դառնալ թվային հարթակում ծառայություններ փնտրող հաճախորդների նախընտրելի օպերատորը՝ առաջարկելով հաճախորդների բացառիկ փորձի համար անհրաժեշտ համակցված պրոդուկտների էկոհամակարգ: Այդ նպատակն իրագործելու համար՝ Ընկերությունը կմշակի նոր թվային ծառայություններ, որոնք կդիվերսիֆիկացնեն Ընկերության եկամուտների հոսքերը և կհարմարվեն նոր հմտություններ և գիտելիքներ պահանջող աշխատաշուկայի պահանջներին:

---

² Հաճախորդների առաջխաղացման ցուցիչն արդյունավետության գնահատման ցուցանիշ է, որով արտացոլվում է հավանականության աստիճանը՝ 0-ից 10 սանդղակով, որ հաճախորդն իր ընկերոջը կամ գործընկերոջը խորհուրդ կտա օգտվել Ընկերության առաջարկված ծառայություններից: Սանդղակի վերին մասում (9,10) գտնվող հաճախորդները կոչվում են խթանողներ, իսկ 0-6 միջակայքում գտնվող հաճախորդները համարվում են զրպարտիչներ: Հաճախորդների առաջխաղացման ցուցիչը հաշվարկելու համար՝ խթանողների տոկոսից հարկավոր է հանել զրպարտիչների տոկոսը՝ ստանալով -100-ից մինչև 100 միջակայքում ընկած միավոր:

Ընկերության ծառայությունների փաթեթի դիվերսիֆիկացմանն ուղղված առաջին նորարարական քայլով ներկայացրել ենք «Team Energy Նախագիծ» բեկումնային նախագիծը, որը համադրում է հեռահաղորդակցության տեսակները, տեխնոլոգիաները և բնապահպանական նպատակները: Այդ նախաձեռնության նպատակն է խթանել Հայաստանի տարածքում էլեկտրական մեքենաների օգտագործումը և հասանելիությունը՝ այդպիսով զգալիորեն նվազեցնելով օդի աղտոտվածության մակադակը և տրանսպորտային ծախսերը: Հատուկ հավելվածի միջոցով օգտատերերը կարող են հեշտությամբ գտնել մոտակա լիցքավորման կայանները, մեկնարկել լիցքավորումը և բանկային քարտերի միջոցով կատարել վճարում: Ավելին, Ընկերության բաժանորդները կարող են հարմար կերպով վճարումներ կատարել իրենց հեռախոսահամարի հաշվեկշռից:

1.1.3.4 Ընկերության կառավարումը

Որպես հեռահաղորդակցության առաջատար ընկերություն՝ Ընկերությունը գիտակցում է արդյունավետ կառավարման և գործառնական արդյունավետության կարևորագույն նշանակությունը Ընկերության շարունակական հաջողության համար:

Ընկերությունը օպտիմալացնում է ծախսերը Ընկերության գործունեության բոլոր ուղղություններով՝ ենթակառուցվածքի կարողությունների օգտագործումից սկսած ընդհուպ մինչև մատակարարման շղթայի կառավարում՝ նպատակ ունենալով պահպանել որակի, տեղեկատվական անվտանգության և շրջակա միջավայրի պաշտպանության միջազգային ոլորտային չափորոշիչները՝ միաժամանակ ապահովելով կայուն ֆինանսական աճ: Ընկերությունն այս ուղին բռնեց 2023թ.-ին, երբ արժանացավ ISO/IEC 27001:2013 ստանդարտի պահանջներին համապատասխանության հավաստագրի, որը տրվել է «CERT International s.r.o.» հավաստագրման մարմնի կողմից իրականացված մանրակրկիտ աուդիտի արդյունքում: Աուդիտը ներառել է Ընկերության գլխամասային գրասենյակում և Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող բոլոր մասնաճյուղերում կատարված գնահատումները և տարբեր ուղղություններով իրականացված ստուգումները, ներառյալ՝ ֆիզիկական և տեղեկատվական անվտանգությանը վերաբերող բոլոր գործընթացների, վերապատրաստման դասընթացների, գնումների և ցանցային անվտանգության կառավարման ստուգումները: Ընկերությունը հաստատական մտադիր է առաջիկայում արժանանալ նաև տվյալ ոլորտում ամենաբարձր ստանդարտի պահանջներին համապատասխանության հավաստագրի և շարունակական կատարելագործել իր ծառայությունները՝ իր առջև նպատակ դնելով ստանալ նաև ISO 9001:2015 որակի և ISO 14001 բնապահպանական կառավարման համակարգի հավաստագրերը: Այս ուղղությամբ Ընկերության կողմից գործադրված ջանքերը վկայում են իր՝ ռեսուրսների օգտագործման գործընթացն օպտիմալացնելու, էկոլոգիապես մաքուր գործելակերպ որդեգրելու և անվտանգ աշխատանքային միջավայր ստեղծելու հանձնառության մասին՝ դրանով իսկ ապահովելով բիզնեսի կայուն աճը:

1.1.3.5 Ընկերության մարդիկ

Բարձր տեխնոլոգիաների առաջամարտիկ հանդիսացող Ընկերության հաջողության համար էական նշանակություն ունեն համագործակցությունը և արդյունավետ թիմային

աշխատանքը: Ընկերությունը զարգացնում է բազմաֆունկցիոնալ համագործակցության մշակույթը և խրախուսում է տարբեր բաժինների աշխատակիցների միջև համագործակցությունը՝ բացահայտելով Ընկերության բազմազան տաղանդների ողջ ներուժը:

Ընկերության հիմնական առաջնահերթություններից է միջին և բարձր օղակի կառավարիչների առաջնորդական հմտությունների զարգացումը: Ընկերությունը գիտակցում է ներկայիս արագ փոփոխվող գործարար միջավայրում ճիշտ կողմնորոշվելու համար արդյունավետ առաջնորդության կարևորությունը: Ընկերության ղեկավար կազմին անհրաժեշտ իրավասություններ վերապահելու համար՝ Ընկերությունը գործարկել է Միջին օղակի ղեկավարների զարգացման ծրագիրը (MMDP), որը նպատակ ունի զարգացնել Ընկերության ղեկավարների կառավարման և առաջնորդության հմտությունները, ինչը թույլ կտա նրանց կայացնել իրազեկված որոշումներ, նպաստել կազմակերպության զարգացմանը և ոգեշնչել իրենց թիմակիցներին: Բազմաֆունկցիոնալ համագործակցությունը խթանելու, ղեկավար պաշտոններում անձանց նշանակման և տեղափոխման կարգի ծրագիրը ներդնելու և առաջնորդի հմտությունները մշակելու Ընկերության հանձնառությունը վկայում է Ընկերության մարդկային կապիտալը զարգացնելու և հեռահաղորդակցության արագ փոփոխվող և ճկուն ոլորտում Ընկերության հաջողություններին նպաստելու գործին նվիրվածության մասին:

1.1.4 Թողարկողի կանոնադրական կապիտալը և դրա կառուցվածքը

Ընկերության կանոնադրական կապիտալն Ազդագիրը գրանցման ներկայացնելու օրվա դրությամբ կազմել է 22,837,709 հազար ՀՀ դրամ, որը բաժանված է 188,377,090 հատ տեղաբաշխված «Բ» դասի սովորական անվանական բաժնետոմսերի (1 բաժնետոմսի դիմաց 10 ձայնի իրավունքով) և 40,000,000 հատ «Ա» դասի հասարակ բաժնետոմսերի (1 բաժնետոմսի դիմաց 1 ձայնի իրավունքով), յուրաքանչյուրը 100 ՀՀ դրամ անվանական արժեքով: Թողարկողի բաժնետիրական կառուցվածքը ներկայացված է սույն Ազդագրի 3.5 գլխում:

1.1.5 Թողարկողի բիզնեսի նկարագիրը

Թողարկողի բիզնես նկարագիրը մանրամասն ներկայացված է Ազդագրի 3.4 գլխում:

Ընկերությունը գործունեություն է ծավալում ՀՀ հեռահաղորդակցության շուկայում՝ առաջարկելով ամրակցված և շարժական կապի ծառայություններ, ինչպես նաև թվային այլ ծառայություններ: Ընկերությունը նաև իրականացնում է սարքավորումների վաճառք:

2023թ.-ի դրությամբ Ընկերության ընդհանուր հասույթը կազմել է 34.0 միլիարդ ՀՀ դրամ, որից 49%-ը ձևավորվել է շարժական կապի ծառայությունների մատուցումից, 37%-ը՝ ամրակցված կապի ծառայությունների մատուցումից, 8%-ը՝ սարքավորումների վաճառքից, իսկ 6%-ը՝ այլ աղբյուրներից:

2024թ.-ի I կիսամյակի արդյունքներով Ընկերության ընդհանուր հասույթը կազմել է 17.4 միլիարդ ՀՀ դրամ, որից 47%-ը ձևավորվել է շարժական կապի ծառայությունների

մատուցումից, 40%-ը՝ ամրակցված կապի ծառայությունների մատուցումից, 8%-ը՝ սարքավորումների վաճառքից, իսկ 6%-ն՝ այլ աղբյուրներից:

1.1.5.1 Շարժական կապի ծառայություններ

Ընկերությունը շարժական կապի շուկայում մատուցում է ձայնային և ինտերնետային ծառայություններ: Շարժական կապի ծառայությունների հետ մեկտեղ Ընկերությունը բաժանորդներին մատուցում է թվային հեռուստատեսության ծառայություններ՝ բջջային հավելվածի միջոցով:

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության շարժական կապի ակտիվ բաժանորդային համարների (այսուհետ՝ բաժանորդներ) քանակը կազմել է 1,044,939, որը նախորդ տարվա ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 9.0%-ով:

2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ Ընկերության բաժանորդների քանակը կազմել է 1,051,679, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 8.9%-ով:

Շարժական կապի շուկան բաղկացած է 3 օպերատորներից՝ «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ, «Յուբոն» ՓԲԸ (այսուհետ՝ Յուբոն) և «Վիվա Արմենիա» ՓԲԸ (այսուհետ՝ Վիվա):

Շարժական կապի շուկայում Ընկերությունը բաժանորդների քանակով տարիներ շարունակ զբաղեցնում է կայուն երկրորդ հորիզոնականը՝ 26% մասնաբաժնով (2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ):

Ընկերությունը շարժական կապի շուկայում հիմնական գործունեությունից ձևավորված (առանց սարքավորումների վաճառքի) եկամտի մակարդակով զբաղեցնում է կայուն 2-րդ տեղը՝ 19.4% մասնաբաժնով (2023թ.-ի դրությամբ):

1.1.5.2 Ամրակցված կապի ծառայություններ

Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում մատուցում է ձայնային և ինտերնետային ծառայություններ: Ամրակցված ինտերնետ ծառայությունների հետ մեկտեղ Ընկերությունը բաժանորդներին մատուցում է թվային հեռուստատեսության ծառայություններ IPTV և OTT տեխնոլոգիաներով:

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության ամրակցված կապի հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցի բաժանորդների (այսուհետ՝ ամրակցված կապի բաժանորդներ) քանակը կազմել է 296,448, որը նախորդ տարվա ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 9%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ձայնային ծառայություններից օգտվող բաժանորդների քանակի նվազմամբ:

2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ Ընկերության ամրակցված կապի բաժանորդների քանակը կազմել է 282,879, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 8.6%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ձայնային ծառայություններից օգտվող բաժանորդների քանակի նվազմամբ:

Ամրակցված կապի շուկայի առաջատար 3 օպերատորներն են «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ն, «Յուբոն» ՓԲԸ-ն և «Ջիէնսի-Ալֆա» ՓԲԸ (այսուհետ՝ OVIO): Ընկերությունը ամրակցված

կապի շուկայում բաժանորդների քանակով համարվում է շուկայի առաջատար, որը հիմնականում պայմանավորված է ամրակցված հեռախոսակապի շուկայում Ընկերության պատամականորեն գերիշխող դիրքով:

Ամրակցված ինտերնետ կապի շուկայում Ընկերությունը բաժանորդների քանակով զբաղեցնում է 2-րդ տեղը՝ 32% մասնաբաժնով³ 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ:

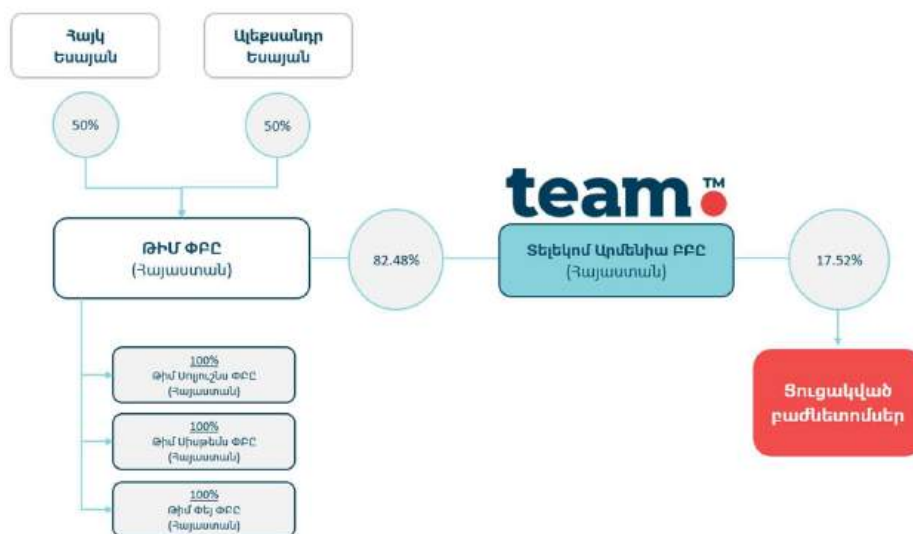
1.1.6 Թողարկողի կազմակերպչական կառուցվածքը

Թողարկողի կազմակերպչական կառուցվածքը ներկայացված է [Հավելված 2-ում](#):

1.1.7 Թողարկողի խմբի կառուցվածքը

Ընկերությունն իր «Բ» դասի հասարակ բաժնետոմսերի միակ բաժնետեր «Թիմ» ՓԲԸ-ի (այսուհետ՝ Հիմնական բաժնետեր), ինչպես նաև վերջինիս հսկողության տակ գտնվող «Թիմ Սոլյուշնս» ՓԲԸ-ի, «Թիմ Փեյ» ՓԲԸ-ի և «Թիմ Սիսթեմս» ՓԲԸ-ի հետ միասին հանդիսանում են մեկ խմբի անդամ (այսուհետ՝ Խումբ): Խմբի իրական շահառուներն են Հայկ և Ալեքսանդր Եսայանները (այսուհետ՝ Իրական շահառուներ), որոնցից յուրաքանչյուրին պատկանում է Հիմնական բաժնետիրոջ բաժնետոմսերի 50%-ը:

Ստորև ներկայացված է Խմբի սխեմատիկ կառուցվածքը.

«Բ» դասի միակ բաժնետերը 1 բաժնետոմսի դիմաց ունի 10 ձայնի իրավունք (ընդհանուր քվեարկության իրավունքների 97.92%): «Ա» դասի բաժնետերերն ունեն 1 ձայնի իրավունք մեկ բաժնետոմսի դիմաց (ընդհանուր քվեարկության իրավունքների 2.08%):

³ Շուկայական մասնաբաժինը հաշվարկված է առաջատար 3 օպերատորների բաժանորդների գումարային քանակի հիման վրա:

1.1.8 Ակտիվների որակը

2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ Թողարկողի ընդհանուր ակտիվների մեծությունը, կազմել է 85.2 միլիարդ ՀՀ դրամ: Նույն պահի դրությամբ կապիտալի համարժեքության գործակիցը (ընդհանուր կապիտալի հարաբերությունն ընդհանուր ակտիվներին) կազմել է 49%:

1.2 Թողարկողին և Պարտատոմսերին առնչվող ռիսկերը

1.2.1 Թողարկողին առնչվող ռիսկերի համառոտ նկարագիրը

Թողարկողին առնչվող ռիսկերի մանրամասն նկարագիրը ներկայացված է Ազդագրի [3.2 գլխում](#):

Մրցակցային ռիսկ: Թողարկողի գործունեության՝ հեռահաղորդակցության շուկայում առկա է մրցակցություն և ժամանակ առ ժամանակ հնարավոր է դրա սրացում, ինչը կարող է բացասաբար ազդել Ընկերության գործառնական և/կամ ֆինանսական ցուցանիշների վրա:

Կապիտալ ծախսերի և շրջանառու միջոցների հետ կապված ծախսեր: Ընկերության գործունեության ոլորտն իր տեսակով ծախսատար է, և իր մրցակցային դիրքը պահպանելու և/կամ առավել բարելավելու համար Ընկերությունը իրականացնում է մեծ ծավալի կապիտալ և շրջանառու կապիտալի ներդրումներ:

Տնտեսական ռիսկեր: Ընկերության, ինչպես նաև մրցակիցների և առհասարակ ոլորտի հաջողությունը սերտորեն կապված է ՀՀ-ում ընդհանուր տնտեսական զարգացումների հետ: ՀՀ տնտեսական վիճակի վատթարացումը կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ հաճախորդների վճարունակության և սպառման օրինաչափությունների վրա:

Արտարժույթային ռիսկ: Ընկերության կապիտալ ներդրումների մեծ մասը, ինչպես նաև որոշակի տեսակի ծառայությունների (ռոումինգ, միջազգային զանգեր, միջազգային կապուղիներ և այլն) և մեծածախ ինտերնետի առուվաճառքն իրականացվում է արտարժույթով, ուստի Թողարկողի մոտ առկա է նաև արտարժույթային ռիսկի գործոնը՝ կապված փոխարժեքի հնարավոր տատանումների հետ:

Հաճախորդների արտահոսքի ռիսկ: Շարժական և ամրակցված կապի ոլորտներին հատուկ է բաժանորդների արտահոսքը, որը, ի թիվս այլ գործոնների, պայմանավորված է մրցակցությամբ:

Պատական գործընթացներ: Ընկերությունը ներգրավված է մի քանի դատական վարույթներում (ներկայացված է Ազդագրի [3.11"4](#) բաժնով): Վերջիններիս մասով Ընկերության համար անբարենպաստ դատական ակտերի կայացումը և ուժի մեջ մտնելը Ընկերության ղեկավարության կարծիքով կարող է էական բացասական ազդեցություն ունենալ Թողարկողի ֆինանսական ցուցանիշների և գործունեության վրա:

1.2.2 Պարտատոմսերին առնչվող ռիսկերի համառոտ նկարագիրը

Տոկոսադրույքի ռիսկ: Շուկայում Պարտատոմսերի գները գտնվում են հակադարձ կախվածության մեջ տոկոսադրույքների մակարդակից, այսինքն տոկոսադրույքների բարձրացումը, այլ հավասար պայմաններում, հանգեցնում է Պարտատոմսերի գնի անկմանը և հակառակը:

Շուկայական ռիսկ: Երկրորդային շուկայում Թողարկողի Պարտատոմսերի գինը և դրանց նկատմամբ պահանջարկը կարող են նվազել ներքին/միջազգային տնտեսություններում տնտեսական ընթացիկ ցուցանիշների և դրանց փոփոխությունների սպասումների հետ կապված: Ներդրողը պետք է հաշվի առնի, որ արժեթղթերի գները շուկայում կարող են ժամանակի ընթացքում իջնել կամ բարձրանալ:

Վերաներդրման ռիսկ: Վերաներդրման ռիսկը պայմանավորված է Թողարկողի Պարտատոմսերից պարբերաբար ստացվող արժեկտրոնային եկամուտների առնվազն համարժեք եկամտաբերությամբ (ձեռքբերման գործարքով սահմանված մինչև մարումը եկամտաբերությամբ) ներդրում կատարելու հնարավարության բացակայությամբ:

Վարկային/դեֆոլտի ռիսկ: Ներդրողները Թողարկողի Պարտատոմսեր ձեռք բերելիս իրենց վրա են վերցնում Թողարկողի վարկային ռիսկը, որը կապված է ապագայում Թողարկողի ֆինանսական վիճակի հնարավոր վատթարացման, արժեկտրոնային վճարումներ իրականացնելու կամ Պարտատոմսերն իրենց անվանական արժեքով մարման անհնարինության և հավանական սնանկացման հետ:

Արտարժույթային ռիսկ: Արտարժույթային ռիսկն առկա է այն ներդրողների մոտ, ովքեր, իրենց դրամական միջոցները, ԱՄՆ դոլարով կամ ՀՀ դրամով Պարտատոմսերում ներդնելու նպատակով, պետք է փոխարկեն մի արժույթից մեկ այլ արժույթի:

Իրացվելիության ռիսկ: Թողարկողը չի կարող երաշխավորել, որ Պարտատոմսերի շրջանառության ողջ ժամկետի ընթացքում ներդրողները ցանկացած պահի կարող են իրացնել կամ ձեռք բերել Պարտատոմսերը երկրորդային շուկայում (կարգավորվող շուկայում) իրենց համար տնտեսապես շահավետ գնով:

Գնաճի կամ գնողունակության ռիսկ: ՀՀ-ում գնաճի առկայության պարագայում, Թողարկողի կողմից իր Պարտատոմսերի դիմաց առաջարկվող անվանական արժեկտրոնային եկամտաբերությունը գնահատելիս ներդրողները պետք է հաշվի առնեն, որ իրական եկամտաբերությունը կարող է լինել անվանական արժեկտրոնային եկամտաբերությունից ավելի ցածր (գնաճի չափով):

1.3 Թողարկողի տնտեսական գործունեության զարգացման և ֆինանսական վիճակի փոփոխության միտումները

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության շարժական կապի բաժանորդների ընդհանուր քանակը կազմել է 1,044,939, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 9.0%-ով: 2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ Ընկերության շարժական կապի ակտիվ բաժանորդային համարների (այսուհետ՝ բաժանորդներ) քանակը

կազմել է 1,051,679, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 8.9%-ով:

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության ամրակցված կապի բաժանորդների քանակը կազմել է 296,448, որը նախորդ տարվա ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 9%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ձայնային ծառայություններից օգտվող բաժանորդների քանակի նվազմամբ: Հարկ է նշել, որ 2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ FTTH բաժանորդների քանակը կազմել է 26,890 բաժանորդ, որը 2023թ.-ի տարվերջի ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 34%-ով: 2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ Ընկերության ամրակցված կապի բաժանորդների քանակը կազմել է 282,879, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 8.6%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ձայնային ծառայություններից օգտվող բաժանորդների քանակի նվազմամբ:

Թողարկողը նախատեսում է ընդլայնել շարժական լայնաշերտ (LTE) ինտերնետի ծածկույթը, ինչպես նաև ՀՀ-ում ներդնել 5G ցանց, որոնց համար 2023թ.ի մարտ ամսին ստացել է 700 ՄՀց ռադիոհաճախականության օգտագործման թույլտվություն: Թողարկողը նաև գտնվում է գերարագ օպտիկամանրաթելային ցանցի ընդլայնման ակտիվ փուլում, որի համար հավելյալ լիցենզիաներ/թույլտվություններ անհրաժեշտ չեն:

Թողարկողի տնօրենների խորհրդի գնահատմամբ նշված զարգացման ուղղությունները հավելյալ աճ կհաղորդեն Ընկերության գործունեությանը և դրական ազդեցություն կունենան վերջինիս ֆինանսական ցուցանիշների վրա:

Իր բնականոն գործունեության նպատակով Ընկերությունը ստացել է հետևյալ հիմնական լիցենզիաները/թույլտվությունները.

Թույլտվություն/Լիցենզիա		Համար	Ում կողմից	Տրված է	Գործում է մինչև
«Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲ ընկերության հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցի (ցանցի շահագործման) լիցենզիա		ԹԻՎ 60	ՀԿԸ	01.03.1995 (փոփոխվել է 2007թ.-ին)	03.03.2028
Ցանցային օպերատորի գործունեության լիցենզիա		ԿՀ N 311	ՀՀ հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողով,	29.04.2021	29.04.2031
Ռադիոհաճախականությունների հատվածների օգտագործման թույլտվություններ					
700 ՄՀց տիրույթ	713-723 ՄՀց 768-778 ՄՀց	1327	ՀԿԸ	10.03.2023	14.03.2033
	723-733 ՄՀց 778-788 ՄՀց	1328	ՀԿԸ	22.03.2023	24.03.2033
900 ՄՀց տիրույթ	890-902.5 ՄՀց 935-947.5 ՄՀց	0855	ՀԿԸ	27.10.2010	03.03.2028
1800 ՄՀց տիրույթ	1735 – 1760 ՄՀց 1830 - 1855 ՄՀց	0124	ՀԿԸ	20.04.2007	03.03.2028
		0931	ՀԿԸ	27.04.2011	03.03.2028
		1277	ՀԿԸ	23.04.2019	25.04.2029
		1281	ՀԿԸ	19.06.2019	20.06.2029
2100 ՄՀց տիրույթ	1780-1785 ՄՀց 1875-1880 ՄՀց	1333	ՀԿԸ	12.04.2023	14.04.2033
		1965-1980 ՄՀց 2155-2170 ՄՀց	0177	ՀԿԸ	01.10.2007 16.03.2016

1.4 Թողարկողի աուդիտն իրականացնող անձի և խորհրդատուների ինքնության մասին տեղեկություններ

Թողարկողի 2020-2023թթ.-ի ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտն իրականացրել է «ՓրայսուոթերհաուսԿուպերս Արմենիա» ՍՊԸ-ն՝ www.pwc.com/am:

1.5 Թողարկողի կառավարման մարմնի անդամները, աշխատակիցները և խոշոր բաժնետերերը

Թողարկողի կառավարման մարմիններն են՝ բաժնետերերի ընդհանուր ժողովը (այսուհետ՝ Ընդհանուր ժողով), Խորհուրդը և գործադիր մարմինը՝ Գլխավոր տնօրենը: Թողարկողի «Բ» դասի հասարակ բաժնետոմսերի միակ բաժնետերն է հանդիսանում «ԹԻՄ» ՓԲԸ-ն: «Ա» դասի հասարակ բաժնետոմսերը ցուցակված են բորսայում: «Բ» դասի հասարակ բաժնետոմսերը կազմում են ընդհանուր բաժնետոմսերի 82.48%-ը (ընդհանուր քվեարկության իրավունքների 97.92%-ը), իսկ «Ա» դասի հասարակ բաժնետոմսերը՝ 17.52%-ը (ընդհանուր քվեարկության իրավունքների 2.08%-ը): Թողարկողի Խորհուրդը կազմված է 5 անդամներից:

Անունը, ազգանունը	Պաշտոնը	Փորձառությունը ոլորտում
Ալեքսանդր Եսայան	Խորհրդի նախագահ	17 տարի
Հայկ Եսայան	Խորհրդի անդամ, գլխավոր տնօրեն	24 տարի
Արամ Բարսեղյան	Խորհրդի անդամ, փոխտնօրեն	14 տարի
Ալբերտ Տոնեյան	Խորհրդի անկախ անդամ	28 տարի
Արտավազդ Մինասյան	Խորհրդի անկախ անդամ	14 տարի

Թողարկողի գործադիր մարմնի կառուցվածքը՝

Անունը, ազգանունը	Պաշտոնը	Փորձառությունը ոլորտում
Հայկ Եսայան	Գլխավոր տնօրեն	24 տարի

Թողարկողի աշխատակիցների ընդհանուր թիվը 30. 06. 2024թ. դրությամբ կազմել է 1,928, 31.12.2023թ.-ին կազմել է 1,899, իսկ 31.12.2022թ.-ին՝ 1,911:

1.6 Առաջարկվող արժեթղթերի հիմնական վիճակագրական տվյալները

Թողարկվող Պարտատոմսերն անվանական ոչ փաստաթղթային են, բաժանելի չեն և փոխարկելի չեն:

Պարտատոմսերի դիմաց տոկոսային եկամուտը վճարվելու է արժեկտրոնների տեսքով:

Պարտատոմսերի թողարկման (առաջարկի) ընդհանուր ծավալը դոլարային արտահայտությամբ կազմում է առավելագույնը 75 միլիոն ԱՄՆ դոլար: Թողարկման արժույթը ՀՀ դրամն է և/կամ ԱՄՆ դոլարը: Տեղաբաշխման ենթակա Պարտատոմսերի թողարկման ծավալները որոշվում են հիմք ընդունելով Թողարկողի՝ Պարտատոմսերի թողարկման վերջնական պայմանները հաստատելու մասին որոշման օրվա նախորդող օրվա

դրությամբ ՀՀ կենտրոնական բանկի (այսուհետ նաև ՀՀ ԿԲ) հրապարակած՝ արժույթային շուկաներում ձևավորված միջին փոխարժեքը:

Թողարկվող Պարտատոմսերը տեղաբաշխվում և մարվում են այն արժույթով, որով թողարկվել են Պարտատոմսերը:

Պարտատոմսերի դիմաց արժեկտրոնային վճարումները կատարվում են այն արժույթով, որով թողարկվել են Պարտատոմսերը:

Տեղաբաշխվող (վաճառվող) Պարտատոմսերի քանակը որոշվելու է Թողարկման ծավալին ու անվանական արժեքին համապատասխան:

Մեկ Պարտատոմսի անվանական արժեքը ՀՀ դրամով թողարկվող Պարտատոմսերի դեպքում կազմում է 100,000 (հարյուր հազար) ՀՀ դրամ, իսկ ԱՄՆ դոլարով թողարկումների դեպքում՝ 100 (հարյուր) ԱՄՆ դոլար:

Պարտատոմսերի մարման օրը, տարեկան արժեկտրոնի մեծությունը և արժեկտրոնային եկամուտների վճարման պարբերականությունը ենթակա են որոշման Բանկի Տնօրինության կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

Պարտատոմսերի վաղաժամկետ մարման հնարավորություն (թողարկողի կամ ներդրողի նախաձեռնությամբ (քոլ օպցիոն, փուֆ օպցիոն)) կարող է նախատեսվել Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

Ընկերությունը Պարտատոմսերի տեղաբաշխման արդյունքում ներգրավված միջոցները ուղղելու է Առաջնահերթ մարման վարկերի վերաֆինանսավորմանը և Ազդագրում ներկայացված կապիտալ ծախսերի իրականացմանը:

1.7 Արժեթղթերի առաջարկի համակողմանի նկարագիրը

Պարտատոմսերի տեղաբաշխումն սկսելու և ավարտելու օրը, ձեռքբերման գործընթացի մանրամասները և վաճառքի պայմանները ենթակա են որոշման Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

1.8 Վերջնական պայմանների հրապարակման ձևը

Պարտատոմսերի թողարկման, տեղաբաշխման, շրջանառության ու մարման վերջնական պայմանները ենթակա են որոշման Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

Արժեթղթերի յուրաքանչյուր թողարկման համար կազմվող թողարկման վերջնական պայմանները ՀՀ ԿԲ են ներկայացվում և հրապարակվում հրապարակային տեղաբաշխումը սկսելուց առնվազն 2 (երկու) Աշխատանքային օր առաջ:

Արժեթղթերի յուրաքանչյուր թողարկման վերջնական պայմանները Թողարկողը պարտավորվում է հրապարակել առնվազն իր ինտերնետային կայքում:

1.9 Ամփոփ ֆինանսական տվյալներ

1.9.1 ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ԱՄՓՈՓ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

հազ. դրամ

Ցուցանիշի անվանումը	2024թ. I կիս. (առողիտ չանցած)	2023թ. (առողիտ անցած)	2022թ. (Առողիտ անցած)	2021թ. (Առողիտ անցած)
Արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացումից հասույթ	17,453,628	34,022,153	34,576,678	31,710,514
Իրացված արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների ինքնարժեք	(11,837,801)	(22,435,659)	(22,630,336)	(21,587,131)
Համախառն շահույթ (վնաս)	5,615,827	11,586,494	11,946,343	10,123,383
Իրացման ծախսեր	(1,693,961)	(3,323,955)	(3,287,590)	(3,059,925)
Վարչական ծախսեր	(2,542,580)	(4,600,032)	(4,232,133)	(3,486,129)
Արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացումից շահույթ (վնաս)	1,379,286	3,662,507	4,426,619	3,577,329
Գործառնական այլ եկամուտներ	(7,667)	1,541,825	2,002,531	1,656,575
Սոցիալական հատկացումներ	(200)	(184,062)	(88,136)	(32,600)
- Գործառնական այլ ծախսեր	(101,515)	257,434	(1,133,909)	(417,575)
Գործառնական շահույթ (վնաս)	1,269,904	5,277,704	5,207,106	4,783,729
Ֆինանսական ծախսեր/եկամուտ	(592,005)	(7,646)	315,896	303,332
Ներդրումային գույքի իրական արժեքի ճշգրտումից զուտ օգուտ		152,207	5,427,831	
Այլ ոչ գործառնական շահույթ (վնաս)	41,754	(186,724)	(460,410)	(625,059)
Սովորական գործունեությունից շահույթ (վնաս)	719,653	5,235,541	10,490,422	4,462,002
Արտասովոր դեպքերից շահույթ (վնաս)				
Զուտ շահույթ (վնաս) նախքան շահութահարկի գծով ծախսի նվազեցումը	719,653	5,235,541	10,490,422	4,462,002
Շահութահարկի գծով ծախս (փոխհատուցում)		(708,822)	(1,813,122)	(993,105)
Զուտ շահույթ (վնաս) շահութահարկի գծով ծախսի նվազեցումից հետո	719,653	4,526,719	8,677,300	3,468,897

1.9.2 **ԱՄՓՈՓ ՀԱՇՎԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀԱՇՎԵԿԵԻՌ**

հազ. դրամ

Ցուցանիշի անվանումը	2024թ. I կիս. (աուդիտ չանցած)	2023թ. (աուդիտ անցած)	2022թ. (Աուդիտ անցած)	2021թ. (Աուդիտ անցած)
Հիմնական միջոցներ	20,717,671	19,295,254	17,290,135	14,679,757
Անավարտ ոչ ընթացիկ նյութական ակտիվներ	4,920,465	5,654,560	4,288,605	3,463,948
Ոչ նյութական ակտիվներ	6,990,929	6,343,574	4,285,275	3,918,357
Կանխավճարներ IRU պայմանագրերի գծով	665,870	352,888	211,590	303,932
Ներդրումային գույք	6,205,118	6,205,118	5,927,067	-
Այլ ոչ ընթացիկ ֆինանսական ակտիվներ	18,040,364	17,970,410	17,249,248	10,955,362
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	12,278,819	13,893,299	10,440,030	10,065,842
Ընդամենը ոչ ընթացիկ ակտիվներ	69,819,236	69,715,103	59,691,950	43,387,198
Պաշարներ	746,234	882,002	608,905	431,493
Տրված ընթացիկ կանխավճարներ	3,113,146	2,200,860	1,963,633	1,128,971
Դեբիտորական պարտքեր վաճառքների գծով	8,357,404	6,804,449	6,240,018	4,581,520
Ժամկետային ավանդ	1,397,727	1,371,537	823,885	-
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	1,071,609	989,762	615,800	1,467,060
Այլ ընթացիկ ակտիվներ	670,323	508,914	384,909	402,931
Վաճառքի համար պահվող ակտիվներ	-	-	60,070	-
Ընդամենը ընթացիկ ակտիվներ	15,356,443	12,757,524	10,697,220	8,011,975
Ընդամենը ակտիվներ	85,175,679	82,472,627	70,389,170	51,399,173
Կանոնադրական (բաժնեհավաք) կապիտալի զուտ գումար	22,837,709	22,837,709	18,837,709	18,837,709
Էմիսիոն եկամուտ	4,240,000	4,240,000		
Կուտակված շահույթ	11,490,395	10,770,742	9,672,304	2,195,699
Պահուստային կապիտալ	3,425,656	3,425,656	2,825,656	2,825,656
Ընդամենը սեփական կապիտալ	41,993,760	41,274,107	31,335,669	23,859,064
Երկարաժամկետ բանկային վարկեր և փոխառություններ	15,541,000	17,177,719	17,465,550	8,036,392
Այլ ոչ ընթացիկ պարտավորություններ	6,250,813	6,100,629	4,600,304	4,569,456
Ընդամենը ոչ ընթացիկ պարտավորություններ	21,791,813	23,278,348	22,065,854	12,605,848
Կարճաժամկետ բանկային վարկեր և փոխառություններ	2,387,607	1,819,436	868,767	628,504
Կրեդիտորական պարտքեր գնումների գծով	9,646,997	8,402,202	8,523,257	6,779,993
Ստացված ընթացիկ կանխավճարներ	5,710,339	4,140,492	4,673,871	2,857,931
Այլ կրեդիտորական պարտքեր	1,328,610	1,084,329	981,842	697,133
Այլ ընթացիկ պարտավորություններ	2,316,553	2,473,713	1,939,910	3,970,700
Ընդամենը ընթացիկ պարտավորություններ	21,390,106	17,920,172	16,987,647	14,934,261
Ընդամենը պարտավորություններ	43,181,919	41,198,520	39,053,501	27,540,109
Ընդամենը սեփական կապիտալ և պարտավորություններ	85,175,679	82,472,627	70,389,170	51,399,173

1.9.3 **ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՀՈՍՔԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ԱՄՓՈՓ ՏՎՅԱԼՆԵՐ**

հազ.դրամ

Ցուցանիշի անվանումը	2024թ. I կիս. (աուդիտ չանցած)	2023թ. (աուդիտ անցած)	2022թ. (Աուդիտ անցած)	2021թ. (Աուդիտ անցած)
Մնացորդը հաշվետու ժամանակաշրջանի սկզբին	989,762	615,800	1,467,060	215,526
Գործառնական գործունեությունից զուտ հոսքեր	5,396,871	8,103,064	8,181,569	9,852,035
Ներդրումային գործունեությունից զուտ հոսքեր	(3,450,751)	(7,968,139)	(19,232,678)	(11,890,933)
Ֆինանսական գործունեությունից զուտ հոսքեր	(1,846,727)	235,611	10,350,791	3,300,431
Փոխարժեքային տարբերությունների ազդեցությունը դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների վրա	(17,546)	3,426	(150,942)	(9,999)
Մնացորդը հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջին	1,071,609	989,762	615,800	1,467,060

1.9.4 **ԱՄՓՈՓ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԻՑՆԵՐ**

Ցուցանիշի անվանումը	2024թ. I կիս. (աուդիտ չանցած)	2023թ. (աուդիտ անցած)	2022թ. (Աուդիտ անցած)	2021թ. (Աուդիտ անցած)
Զուտ շահույթը մեկ բաժնետոմսի հաշվով (EPS)*	6	22	46	18
Սեփական կապիտալի շահութաբերություն (ROE)*	3.9%	12.5%	31.4%	15.1%
Ակտիվների շահութաբերություն (ROA)*	1.9%	5.9%	14.2%	7.2%
Զուտ շահույթի մարժա (NPM)	4.1%	13.3%	25.1%	10.9%
Կապիտալի համարժեքության գործակից	0.49	0.50	0.45	0.46
Ֆինանսական կախվածության գործակից	1.03	1.00	1.25	1.15
Բացարձակ իրացվելիության գործակից	0.05	0.06	0.04	0.10
Ընթացիկ իրացվելիության գործակից	0.59	0.56	0.52	0.48
Ընդհանուր իրացվելիության գործակից	0.72	0.71	0.63	0.54
Դեբիտորական պարտքերի շրջանառելիության գործակից*	4.8	5.2	6.4	9.3
Դեբիտորական պարտքերի շրջապտույտի տևողությունն օրերով*	76.3	70.0	57.1	39.3
Պաշարների շրջանառելիության գործակից*	34.9	30.1	43.5	65.9
Պաշարների շրջապտույտի տևողությունն օրերով*	10.4	12.1	8.4	5.5
Կրեդիտորական պարտքերի շրջանառելիության գործակից*	2.6	2.7	3.0	3.3
Կրեդիտորական պարտքերի շրջապտույտի տևողությունն օրերով*	140.1	137.7	123.4	110.7

* Ներկայացված ցուցանիշները միջինացված են

Ֆինանսական գործակիցների հաշվարկման բանաձևերը ներկայացված են [Հավելված 1](#)-ում:

ԱՄՓՈՓԱԹԵՐԹԸ ՊԵՏՔ Է ԴԻՏՎԻ ՈՐՊԵՍ ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ԱԶԴԱԳՐԻ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ:

ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԱՐԺԵԹՂԹԵՐՈՒՄ ՆԵՐԴՐՈՒՄ ԱՆԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՆԵՐԴՐՈՂԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՊԵՏՔ Է ՀԻՄՆՎԱԾ ԼԻՆԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ԱԶԴԱԳՐԻ ՎՐԱ:

ԱՄՓՈՓԱԹԵՐԹԻ ԿԱԶՄՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԱՆՁՆ ԱՄՓՈՓԱԹԵՐԹՈՒՄ ՊԱՐՈՒՆԱԿՎՈՂ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՈՉ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԿԱՄ ԱՊԱԿՈՂՄՆՈՐՈՇԻՉ ԼԻՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ (ԱՅԴ ԹՎՈՒՄ՝ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՆԸ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ՄԱՍՈՎ) ԿՐՈՒՄ Է ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ, ԵԹԵ ԱՅՆ ՈՉ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԿԱՄ ԱՊԱԿՈՂՄՆՈՐՈՇԻՉ Է ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ԱԶԴԱԳՐԻ ՄՅՈՒՍ ՄԱՍԵՐԻ ՀԵՏ ԴԻՏԱՐԿԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ:

ՄԱՍ 2 ՊԱՐՏԱՏՈՄՍԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

2.1. Ռիսկային գործոններ

Տոկոսադրույքի ռիսկ. Տնտեսությունում տոկոսադրույքների փոփոխությունը կարող է հանգեցնել ներդրողների կողմից Թողարկողի Պարտատոմսերի նկատմամբ եկամտաբերության ցուցանիշի վերանայման: Երկրորդային շուկայում Պարտատոմսերի գները գտնվում են հակադարձ կախվածության մեջ տոկոսադրույքների մակարդակից, այսինքն տոկոսադրույքների բարձրացումն, այլ հավասար պայմաններում, հանգեցնում է Պարտատոմսերի գնի անկմանը և հակառակը:

Շուկայական ռիսկ. Երկրորդային շուկայում Թողարկողի Պարտատոմսերի գինը և դրանց նկատմամբ պահանջարկը կարող են (կարճաժամկետ կամ երկարաժամկետ ժամանակահատվածում) նվազել ներքին և միջազգային շուկաներում տնտեսական ընթացիկ ցուցանիշների և դրանց սպասվող փոփոխությունների հետ կապված: Ներդրողը պետք է հաշվի առնի, որ արժեթղթերի գները շուկայում կարող են տատանվել և ժամանակի ընթացքում կարող են իջնել կամ բարձրանալ: Միննույն ժամանակ ներդրողը պետք է հաշվի առնի, որ, անկախ շուկայում գների փոփոխություններից և դրանց սպասումներից, Թողարկողի կողմից վճարվող արժեկտրոնների և Պարտատոմսի մարման գումարային մեծություններն, արտահայտված թողարկման արժույթով, չեն փոփոխվում:

Վերաներդրման ռիսկ. Այն բոլոր ներդրողները, որոնք Թողարկողի Պարտատոմսերը ձեռք են բերում դրանք մինչև մարումը պահելու և ձեռքբերման գործարքով սահմանված մինչև մարումը եկամտաբերությունը ստանալու համար, պետք է նկատի ունենան, որ իրենց վրա են վերցնում վերաներդրման ռիսկ, որը պայմանավորված է Թողարկողի Պարտատոմսերից պարբերաբար ստացվող արժեկտրոնային եկամուտների՝ ձեռքբերման գործարքով սահմանված մինչև մարումը եկամտաբերությանը համարժեք եկամտաբերությամբ ներդրում կատարելու հնարավորության բացակայությամբ: Այլ կերպ ասած, եթե Պարտատոմսի շրջանառության ընթացքում շուկայական տոկոսադրույքները նվազեն, հնարավոր է, որ ներդրողները չկարողանան վերաներդնել արժեկտրոնային եկամուտներն ի սկզբանե ակնկալվող եկամտաբերությամբ, ինչը կարող է նվազեցնել նրանց ընդհանուր եկամուտները:

Վարկային/դեֆոլտի ռիսկ. Ներդրողները Թողարկողի Պարտատոմսերը ձեռք բերելիս իրենց վրա են վերցնում Թողարկողի վարկային ռիսկը, որը կապված է ապագայում Թողարկողի ֆինանսական վիճակի հնարավոր վատթարացման, արժեկտրոնային վճարումները կատարելու կամ Պարտատոմսերն անվանական արժեքով մարելու անհնարինության և Թողարկողի հավանական սնանկացման հետ:

Արտարժույթային ռիսկ. Թողարկվող Պարտատոմսերն արտահայտված են ՀՀ դրամով և/կամ ԱՄՆ դոլարով, և հետևապես, ներդրումները և ներդրումների ետ ստացումն (Պարտատոմսերի ձեռք բերման/մարման դիմաց ստացվող գումարներ) իրականացվելու են համապատասխանաբար ՀՀ դրամով և/կամ ԱՄՆ դոլարով: Այս իմաստով արտարժույթային

նիսկն առկա է այն ներդրողների մոտ, որոնք իրենց դրամական միջոցները Պարտատոմսերում ներդնելու նպատակով պետք է փոխարկեն մի արժույթից մեկ այլ արժույթի:

Իրացվելիության ռիսկ. Թողարկողը Պարտատոմսերը ցուցակելու և/կամ առևտրին թույլատրելու նպատակով դիմելու է Ֆոնդային բորսա, ինչպես նաև երկրորդային շուկայում Պարտատոմսերի իրացվելիությունն ապահովելու համար ներգրավելու է շուկա ստեղծողներ: Այնուամենայնիվ, Թողարկողը չի կարող երաշխավորել, որ Պարտատոմսերի շրջանառության ողջ ժամկետի ընթացքում ներդրողները ցանկացած պահի կարող են իրացնել կամ ձեռք բերել Պարտատոմսերը երկրորդային շուկայում իրենց համար տնտեսապես շահավետ գնով և/կամ նախընտրելի ծավալով:

Գնաճի կամ գնողունակության ռիսկ. Թողարկողի կողմից իր Պարտատոմսերի դիմաց առաջարկվող անվանական արժեկտրոնային եկամտաբերությունը գնահատելիս ներդրողները պետք է հաշվի առնեն, որ Հայաստանում գնաճի առկայության պարագայում Պարտատոմսերի իրական եկամտաբերությունը կարող է լինել անվանական արժեկտրոնային եկամտաբերությունից ավելի ցածր:

2.2. Հիմնական տեղեկատվություն

Ընկերությունը Պարտատոմսերի տեղաբաշխման արդյունքում ներգրավված միջոցներն ուղղելու է Առաջնահերթ մարման վարկերի վերաֆինանսավորմանը և/կամ Ներդրումային ծրագրով (Ազդագրի 3.3.2 բաժնով) նախատեսված կապիտալ ծախսերի իրականացմանը:

2.3. Տեղեկատվություն՝ կապված առաջարկվող արժեթղթերի հետ

2.3.1. Արժեթղթերի տեսակը և դասը

Թողարկվող Պարտատոմսերն անվանական արժեկտրոնային պարտատոմսեր են, անբաժանելի են և փոխարկելի չեն: Թողարկվող Պարտատոմսերը դեռևս չունեն տարբերակիչ ծածկագիր:

2.3.2. Երկիր

Պարտատոմսերը թողարկվել են ՀՀ տարածքում՝ համաձայն Կիրառելի օրենսդրության:

2.3.3. Արժեթղթերի ձևը

Պարտատոմսերը ոչ փաստաթղթային են, իսկ պարտատոմսերի սեփականատերերի/անվանատերերի ռեեստրը կվարի «Հայաստանի Կենտրոնական Դեպոզիտարիա» ԲԲԸ-ը (այսուհետ՝ Դեպոզիտարիա) (ՀՀ, ք. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյան 26/1 5-րդ հարկ, հեռ.՝ (+374) 60 615555)՝ ըստ Դեպոզիտարիայի համապատասխան կանոնների և ընթացակարգերի:

2.3.4. Արժեթղթի անվանական արժեքը և քանակը

Մեկ Պարտատոմսի անվանական արժեքը ՀՀ դրամով թողարկվող Պարտատոմսերի դեպքում կազմում է 100,000 (հարյուր հազար) ՀՀ դրամ, իսկ ԱՄՆ դոլարով թողարկվող

Պարտատոմսերի դեպքում՝ 100 (հարյուր) ԱՄՆ դոլար: Թողարկվող և տեղաբաշխվող (վաճառվող) Պարտատոմսերի քանակը յուրաքանչյուր սերիայի համար կհաշվարկվի Թողարկման ծավալին ու անվանական արժեքին համապատասխան:

2.3.5. Թողարկման արժույթը.

Թողարկման արժույթը ՀՀ դրամն է և/կամ ԱՄՆ դոլարը:

2.3.6. Առաջարկվող Պարտատոմսերի դասակարգման մասին տեղեկատվություն

Համաձայն ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի՝ Թողարկողի լուծարման դեպքում նրա պարտատերերի պահանջները բավարարվում են հետևյալ հերթականությամբ՝

- 1) Առաջին հերթին բավարարվում են լուծարվող իրավաբանական անձի գույքի գրավով ապահովված պարտավորությունների մասով պարտատերերի պահանջները,
- 2) Երկրորդ հերթին բավարարվում են այն քաղաքացիների պահանջները, որոնց առջև լուծարվող իրավաբանական անձը պատասխանատվություն է կրում նրանց կյանքին կամ առողջությանը վնաս պատճառելու համար՝ համապատասխան պարբերական վճարումների կապիտալացման միջոցով,
- 3) Երրորդ հերթին վճարվում է աշխատանքային պայմանագրով աշխատող անձանց արձակման նպաստների, աշխատավարձի և հեղինակային պայմանագրերով վարձատրությունը,
- 4) Չորրորդ հերթին մարվում է պետական բյուջե կատարվող պարտադիր վճարների պարտքը,
- 5) Հինգերորդ հերթին հաշվարկներ են կատարվում մնացած պարտատերերի հետ՝ բացառությամբ ստորադաս փոխառություններով պարտատերերի,
- 6) Վեցերորդ հերթին հաշվարկներ են կատարվում ստորադաս փոխառություններով պարտատերերի հետ:

Յուրաքանչյուր հերթի պարտատերերի պահանջները բավարարվում են նախորդ հերթի պարտատերերի պահանջները լրիվ բավարարվելուց հետո: Թողարկողի կողմից առաջարկվող Պարտատոմսերի սեփականատերերի պահանջները բավարարվում են հինգերորդ հերթին:

Եթե լուծարումը պայմանավորված է Թողարկողի սնանկությամբ, ապա համաձայն «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքի՝ պարտատերերի պահանջները բավարարվում են հետևյալ հերթականությամբ՝

- 1) Առաջին հերթին բավարարվում են լուծարվող իրավաբանական անձի գույքի գրավով ապահովված պարտավորությունների մասով պարտատերերի պահանջները,
- 2) Երկրորդ հերթին վճարվում են կառավարչի վարձատրությունը և վարչական ծախսերը,
- 3) Երրորդ հերթին բավարարվում են քաղաքացիների՝ կյանքի կամ առողջության հետ կապված պահանջները,

- 4) Չորրորդ հերթին բավարարվում են աշխատանքային պայմանագրերից բխող պահանջները, և կատարվում են հեղինակային պայմանագրերով վարձատրությունների վճարումները,
- 5) Հինգերորդ հերթին կատարվում են դատական ծախսերը,
- 6) Վերցրորդ հերթին բավարարվում են պարտապանին սնանկ ճանաչելու մասին դատարանի վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո պարտապանի գույքի իրացումից ծագող հարկային պարտավորությունները,
- 7) Յոթերորդ հերթին բավարարվում են այն չապահովված պահանջները, որոնք առաջացել են պարտապանի կողմից ստանձնած պարտավորությունների նկատմամբ՝ թույլատրված դատարանի կողմից մինչև պարտատերերի պահանջների վերջնական ցուցակի հաստատումը,
- 8) Ութերորդ հերթին բավարարվում են այն չապահովված պահանջները, որոնք առաջացել են պարտապանին սնանկ ճանաչելու մասին վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից՝ «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով իրականացված գործառնությունների հետևանքով,
- 9) Իններորդ հերթին բավարարվում են չապահովված պարտատերերի պահանջները, ներառյալ՝ պարտադիր սոցիալական վճարները, հարկային պարտավորությունները և դատական ծախսերի գումարը, բացառությամբ ստորադաս չապահովված պարտատերերի պահանջների,
- 10) Տասներորդ հերթին բավարարվում են ստորադաս չապահովված պարտատերերի պահանջները, ներառյալ՝ պարտապանին իր հիմնադիրների (մասնակիցների, բաժնետերերի, անդամների կամ գործընկերների) կողմից տրամադրված վարկերից, փոխառություններից կամ այլ ներդրումներից առաջացած չապահովված պահանջները, պարտապանի կողմից տեղաբաշխված տասը տարի և ավելի ժամկետ ունեցող պարտատոմսերով, ինչպես նաև արտոնյալ արժեթղթերով ներկայացված պահանջները և ստորադաս փոխառություններից բխող պահանջները,
- 11) Այնուհետև բավարարվում են «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված մյուս պահանջները:

Յուրաքանչյուր հերթի պարտատերերի պահանջները բավարարվում են նախորդ հերթի պարտատերերի պահանջները լրիվ բավարարվելուց հետո: Թողարկողի կողմից առաջարկվող Պարտատոմսերի սեփականատերերի պահանջները բավարարվում են իններորդ հերթին:

2.3.7. Արժեթղթերից բխող իրավունքները

Պարտատոմսերից բխող իրավունքներն են.

- 1) Ստանալ Պարտատոմսերով նախատեսված արժեկտրոնային եկամուտները (արժեկտրոններ) և մարման գումարը՝ ըստ Ծրագրային Ազդագրով սահմանված կարգի: Արժեկտրոնային եկամտի ստացման և շրջանառության ժամկետի

վերջում Պարտատոմսերի մարման գումարի ստացման իրավունքի իրականացման համար ներդրողներից լրացուցիչ գործողությունների կատարում չի պահանջվում:

- 2) Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի արժեկտրոնային եկամուտները և/կամ մարման գումարը սահմանված ժամկետից ուշացնելու դեպքում ձեռնարկել Պարտատոմսերի սեփականության իրավունքից բխող իր պահանջների բավարարման ուղղությամբ օրենսդրությամբ թույլատրվող գործողություններ:
- 3) Գրավադրել Պարտատոմսերն Կիրառելի օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:
- 4) Իր ցանկությամբ օտարել Պարտատոմսերը Ֆոնդային բորսայում (Ֆոնդային բորսայում ցուցակված լինելու դեպքում) կամ արտաբորսայում՝ «Արժեթղթերի շուկայի մասին» ՀՀ օրենքով (այսուհետ՝ Արժեթղթերի շուկայի մասին օրենք) սահմանված կարգով: Ընդ որում՝ ներդրողները պետք է հաշվի առնեն, որ Արժեթղթերի շուկայի մասին օրենքով արգելվում է կարգավորվող շուկայից (Ֆոնդային բորսա) դուրս վաճառել կարգավորվող շուկայում առևտրին թույլատրված կորպորատիվ արժեթղթեր:
- 5) Օրենսդրությամբ և սույն Ազդագրով նախատեսված այլ իրավունքներ:

Պարտատոմսերի սեփականատերերը պարտավոր են Պարտատոմսերի թողարկման պայմաններով սահմանված ժամկետներում իրականացնել Պարտատոմսերի ձեռքբերման համար անհրաժեշտ գումարների փոխանցում համապատասխան բանկային հաշվին, կատարել Պարտատոմսերի ձեռքբերումից, օտարումից և այլ գործողություններից ծագող դրամային և ոչ դրամային ցանկացած պարտավորություն, ինչպես նաև կրել օրենսդրությամբ նախատեսված այլ պարտականություններ:

2.3.8. Անվանական տոկոսադրույքը և այդ տոկոսների վճարման պայմանները

Պարտատոմսերի դիմաց հաշվարկվելու և վճարվելու է արժեկտրոնային անվանական եկամուտ, որը ենթակա է որոշման Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

Պարտատոմսերի դիմաց նախատեսվող արժեկտրոնային անվանական եկամուտների վճարման պարբերականությունը ենթակա է որոշման Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

Արժեկտրոնային տոկոսադրույքը ենթակա է բարձրացման՝ համաձայն սույն Ազդագրի 2.6.3 բաժնում նշված Կայուն զարգացման հետ կապված պարտատոմսերի համակարգի:

ՀՀ դրամով և ԱՄՆ դոլարով Պարտատոմսերի դիմաց նախատեսվող արժեկտրոնային եկամուտը հաշվարկվելու և վճարվելու է համապատասխանաբար ՀՀ դրամով և ԱՄՆ դոլարով:

Արժեկտրոնների հաշվարկման օրերը ենթակա են որոշման Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

Արժեկտրոնները Պարտատոմսերի սեփականատերերին և/կամ անվանատերերին վճարվելու են արժեկտրոնների հաշվարկման օրը: Եթե հաշվարկման օրը ոչ աշխատանքային է, ապա արժեկտրոնի վճարման օր է համարվում դրան հաջորդող առաջին Աշխատանքային օրը:

Արժեկտրոնները ստանալու իրավունք ունեն միայն Պարտատոմսերի արժեկտրոնների հաշվարկման օրվան նախորդող օրվա վերջի դրությամբ Պարտատոմսերի սեփականատերերի/անվանատերերի ռեեստրում գրանցված անձինք (սեփականատերերը կամ անվանատերերը):

Արժեկտրոնների վճարումների համար նախատեսվող գումարներն սեփականատերերին և/կամ անվանատերերին վճարվում են մինչև 0.1 ՀՀ դրամ ճշտությամբ (ընդ որում կլորացումը իրականացվում է թվաբանական կլորացման կանոններին համաձայն՝ մինչև ամենամոտ ամբողջ տասնորդական թիվը): Թվաբանական կլորացման կանոնի ներքո հարկ է հասկանալ կլորացման այն մեթոդը, որի դեպքում միավորի ամբողջ թիվը չի փոխվում, եթե կլորացման ենթակա տասնորդական միավորը հավասար է 0-ից 4-ի, և փոխվում է՝ մեծանալով մեկ միավորով, եթե կլորացման ենթակա տասնորդական միավորը հավասար է 5-ից 9-ի:

Պարտատոմսերի արժեկտրոնային եկամուտները/Պարտատոմսի մարման գումարը փոխանցվելու են ներդրողի բանկային հաշվին համաձայն Դեպոզիտարիայի և Հաշվի օպերատորի հետ կնքվելիք Պարտատոմսերի գծով եկամուտների փոխանցման եռակողմ պայմանագրի (այսուհետ՝ Եռակողմ պայմանագիր):

Թողարկողն արժեկտրոնի գումարները վճարելու է բանկային փոխանցմամբ՝ համաձայն Եռակողմ պայմանագրի: Դրամական միջոցների այն մասը, որը հնարավոր չի լինի փոխանցել արժեթղթերի սեփականատիրոջը և/կամ անվանատիրոջն Արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկային միասնական համակարգում Պարտատոմսի սեփականատերերի ռեեստրի փակման օրվա դրությամբ ռեեստրում գրանցված բանկային հաշիվների բացակայության կամ դրանց ճշտման անհնարինության պատճառով, կվերադարձվի Թողարկողի համապատասխան բանկային հաշվին: Այնուհետև Թողարկողը կգործադրի իրենից կախված բոլոր ջանքերը ներդրողին բոլոր հնարավոր կապի միջոցներով հայտնաբերելու ու նրան վճարման ենթակա գումարը փոխանցելու համար: Ներդրողին հայտնաբերելու անհնարինության դեպքում Թողարկողը վճարման ենթակա գումարը

մուծելու է նոտարի կամ դատարանի (օրենքով սահմանված դեպքերում) դեպոզիտ համաձայն Կիրառելի օրենսդրության:

Համաձայն Եռակողմ պայմանագրի՝ Դեպոզիտարիան՝ արժեկտրոնի գումարների վճարման հիմքով, մինչև արժեկտրոնների վճարման օրվա ժամը 14:00 ՀՀ ԿԲ է ներկայացնում տեղեկատվություն Պարտատոմսի արժեկտրոնների վճարման փաստի մասին:

Արժեկտրոնի գումարի հաշվարկման համար հիմք է ընդունվում հետևյալ բանաձևը՝

$$ԱԳ = (FV \times C) / k,$$

որտեղ՝

ԱԳ-ն արժեկտրոնի գումարն է,

FV-ն մեկ Պարտատոմսի անվանական արժեքն է,

C-ն տարեկան արժեկտրոնային անվանական տոկոսադրույքն է,

k-ն մեկ տարում վճարվող արժեկտրոնների թիվն է (արժեկտրոնների եռամսյակային վճարման դեպքում k=4, կիսամսյակային վճարման դեպքում՝ k=2):

Արժեկտրոնի կուտակումն իրականացվելու է հետևյալ բանաձևով՝

$$AI = FV \times \frac{C}{k} \times \frac{DCS}{DCC}$$

- AI-ն կուտակված արժեկտրոնային եկամուտն է,
- FV-ն մեկ Պարտատոմսի անվանական արժեքն է,
- C- տարեկան արժեկտրոնային անվանական տոկոսադրույքն է,
- k-ն մեկ տարում վճարվող արժեկտրոնների թիվն է/պարբերականությունն է (արժեկտրոնների եռամսյակային վճարման դեպքում k=4, կիսամսյակային վճարման դեպքում՝ k=2):
- Օրերի հաշվարկման պայմանականությունը Թողարկողի Պարտատոմսերի համար համարվում է Actual/Actual-ը, ընդ որում
  - DCS – գործարքի կատարման օրվան նախորդող արժեկտրոնի մարման/արժեկտրոնի կուտակման սկզբի ամսաթվի և գործարքի կատարման օրվա միջև եղած օրերի քանակն է համապատասխան պայմանականության դեպքում [D2M2Y2 - D1M1Y1],
  - DCC – արժեկտրոնային փուլի օրերի քանակն է համապատասխան պայմանականության դեպքում [D3M3Y3 - D1M1Y1],
  - D1M1Y1 – գործարքի կատարման օրվան նախորդող արժեկտրոնի մարման/արժեկտրոնի կուտակման սկզբի ամսաթիվն է,
  - D2M2Y2 – գործարքի կատարման ամսաթիվն է,

- D3M3Y3 – գործարքի կատարման օրվան հաջորդող արժեկտրոնի մարման/անվանական արժեքի մարման ամսաթիվն է:

2.3.9. Արժեթղթերի մարման ժամկետը և արժեքը

Պարտատոմսերի մարման օրը ենթակա է որոշման Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

Մեկ դոլարային Պարտատոմսի մարման արժեքը կազմում է 100 (մեկ հարյուր) ԱՄՆ դոլար, իսկ մեկ դրամային Պարտատոմսի մարման արժեքը՝ 100,000 (մեկ հարյուր հազար) ՀՀ դրամ:

Պարտատոմսերի սեփականատերերի/անվանատերերի ռեեստրը փակվում է Պարտատոմսերի մարման օրվան նախորդող օրը: Պարտատոմսերի մարման գումարն իրավունք ունեն ստանալ միայն մինչև ռեեստրի փակման պահը Պարտատոմսերի սեփականատերերի և/կամ անվանատերերի ռեեստրում գրանցված անձինք:

Պարտատոմսերի մարման գումարները Պարտատոմսերի սեփականատերերին/անվանատերերին վճարվում են Պարտատոմսերի մարման օրը: Եթե մարման օրը ոչ Աշխատանքային օր է, ապա մարման գումարները վճարվում են մարման օրվան հաջորդող Աշխատանքային օրը:

Թողարկողը մարման գումարները վճարելու է անկանխիկ ձևով՝ համաձայն Եռակողմ պայմանագրի: Դրամական միջոցների այն մասը, որը հնարավոր չի լինի փոխանցել արժեթղթերի սեփականատիրոջը և/կամ անվանատիրոջն Արժեթղթերի հաշվառման և հաշվարկային միասնական համակարգում Պարտատոմսի սեփականատերերի ռեեստրի փակման օրվա դրությամբ ռեեստրում գրանցված բանկային հաշիվների բացակայության կամ դրանց ճշտման անհնարինության պատճառով, կվերադարձվի Թողարկողի համապատասխան բանկային հաշվին: Այնուհետև Թողարկողը կգործադրի իրենից կախված բոլոր ջանքերը ներդրողին բոլոր հնարավոր կապի միջոցներով հայտնաբերելու ու նրան վճարման ենթակա գումարը փոխանցելու համար: Ներդրողին հայտնաբերելու անհնարինության դեպքում Թողարկողը վճարման ենթակա գումարը մուծելու է նոտարի կամ դատարանի (օրենքով սահմանված դեպքերում) դեպոզիտ համաձայն Կիրառելի օրենսդրության:

Համաձայն Եռակողմ պայմանագրի՝ Դեպոզիտարիան, հիմք ընդունելով մարման գումարների վճարման փաստը, մինչև մարման գումարների վճարման օրվա ժամը 14:00 ՀՀ ԿԲ է ներկայացնում տեղեկատվություն Պարտատոմսի մարման գումարների փաստացի վճարման մասին:

ՀՀ դրամով և ԱՄՆ դոլարով թողարկված Պարտատոմսերի մարման դիմաց վճարումները կատարվելու են համապատասխանաբար ՀՀ դրամով և ԱՄՆ դոլարով:

Հաշվի առնելով Պարտատոմսերի անվանական արժեքի արժույթը և Պարտատոմսերի մարման հետ կապված միջբանկային փոխանցումների անհրաժեշտությունը՝ ներդրողները

պետք է նկատի ունենան, որ մարման գումարների փոխանցման (միջբանկային փոխանցումներ) հետ կապված միջնորդավճարների ծախսերը պետք է կատարվեն ներդրողի հաշվին, հետևաբար նման դեպքերում ներդրողները մարման գումարները կստանան պահումներով՝ ըստ միջնորդ բանկերում (առկայության դեպքում) գործող սակագների:

2.3.10. Պարտատոմսերի վաղաժամկետ մարում

Պարտատոմսերի քոլ/փութ օպցիոններ կամ վաղաժամկետ մարում չեն նախատեսվում, բացառությամբ հետևյալ դեպքերի.

2.3.10.1 Էական փոփոխություն՝ պարտադիր հետգնում

Եթե Թողարկողը տեղաբաշխման ընթացքում ներկայացնում է Ծրագրային Ազդագրի լրացում, որը կապված է էական փոփոխության հետ, ապա Պարտատոմսերի յուրաքանչյուր սեփականատեր իրավունք ունի գրավոր պահանջ ներկայացնել Թողարկողին՝ հետ գնելու տվյալ սեփականատիրոջը պատկանող բոլոր Պարտատոմսերը կամ դրանց որոշակի մասն առնվազն նրա կողմից Պարտատոմսերի ձեռքբերման գնով, նման էական փոփոխությամբ պայմանավորված Ծրագրային Ազդագրի լրացման հրապարակումից հետո 30 (երեսուն) Աշխատանքային օրվա ընթացքում:

Թողարկողը պարտավորվում է Պարտատոմսերի հետգնումն իրականացնել հետգնման պահանջի ներկայացման օրվանից 10 (տասը) Աշխատանքային օրվա ընթացքում:

2.3.10.2 Հսկողության փոփոխություն՝ պարտադիր հետգնում

Եթե Հսկողության փոփոխությունը տեղի է ունենում նախքան Պարտատոմսերի ամբողջական մարումը, ապա Թողարկողը պարտավոր է այդ մասին հրապարակել իր ինտերնետային կայքում Հսկողության փոփոխության ուժի մեջ մտնելու օրվանից 3 (երեք) Աշխատանքային օրվա ընթացքում:

Պարտատոմսերի յուրաքանչյուր սեփականատեր իրավունք ունի գրավոր պահանջ ներկայացնել Թողարկողին՝ հետ գնելու տվյալ սեփականատիրոջը պատկանող բոլոր Պարտատոմսերը կամ դրանց որոշակի մասը Հսկողության փոփոխության մասին տեղեկատվությունը Թողարկողի ինտերնետային կայքում հրապարակվելու պահից հետո 30 (երեսուն) Աշխատանքային օրվա ընթացքում:

Թողարկողը պարտավորվում է Պարտատոմսերի հետգնումն իրականացնել հետգնման պահանջի ներկայացման օրվանից 10 (տասը) Աշխատանքային օրվա ընթացքում:

2.3.10.3 Պարտավորությունների չկատարման դեպքեր

Պարտավորությունների չկատարման դեպքերը և դրանցով պայմանավորված Պարտատոմսերի հետգնման ընթացակարգը ներկայացված են Ծրագրային Ազդագրի 2.6.5 բաժնով:

2.3.10.4 Առաջարկի և տեղաբաշխման չեղյալ հայտարարում

Թողարկողի կամ Տեղաբաշխողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխումը չեղյալ հայտարարելու դեպքում Պարտատոմսերի հետգնման ընթացակարգերը ներկայացված են Ծրագրային Ազդագրի 2.4.1.2 ենթաբաժնով և 2.5.1 բաժնով:

2.3.11. Արժեթղթերի տարեկան եկամտաբերությունը

Պարտատոմսերի տարեկան եկամտաբերությունը (մինչև մարումը տարեկան եկամտաբերություն, yield to maturity, YTM) տեղաբաշխման ընթացքում լինելու է անփոփոխ և հավասար Պարտատոմսերի տարեկան արժեկտրոնային եկամտաբերությանը. վերջինս ենթակա է որոշման Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

2.3.12. Նոր թողարկման մասին տեղեկատվություն

Պարտատոմսերի թողարկման/առաջարկի ծրագրի վերաբերյալ որոշումն ընդունվել է Թողարկողի Խորհրդի Թիվ 241017 որոշմամբ առ 17 Հոկտեմբեր 2024թ.: Թողարկողի որոշմամբ ամրագրվել է այն առավելագույն ծավալը, որի շրջանակներում Թողարկողի՝ Պարտատոմսերի սերիաների թողարկման մասին որոշումներով կարող է իրականացվել Պարտատոմսերի տեղաբաշխում (տեղաբաշխումներ): Պարտատոմսերի յուրաքանչյուր սերիայի տեղաբաշխումներին վերաբերող վերջնական պայմանները հաստատվում են Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

2.3.13. Արժեթղթերի ազատ շրջանառելիության սահմանափակումների նկարագրությունը

Թողարկողի կանոնադրությամբ կամ Թողարկողի որոշմամբ Պարտատոմսերի թողարկման/տեղաբաշխման, ինչպես նաև Պարտատոմսերում ներդրումներ կատարողների նկատմամբ որևէ այլ սահմանափակումներ չեն սահմանվում, բացի տեղաբաշխման ընթացքում մեկ ներդրողի կամ մեկ գործարքի նկատմամբ կիրառվող՝ ձեռք բերվող Պարտատոմսերի ծավալի սահմանափակումից, եթե նման որոշում կայացվի Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

Պարտատոմսերի ազատ շրջանառության հետ կապված որևէ այլ սահմանափակումներ չկան՝ բացառությամբ Կիրառելի օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերի:

Թողարկողը պարտադիր դիմելու է Բորսա Պարտատոմսերը ցուցակելու և/կամ առևտրին թույլատրելու համար, և համաձայն գործող օրենսդրության Պարտատոմսերի ցուցակման դեպքում վերջիններիս շրջանառությունը կարող է իրականացվել միայն Բորսայում:

Ներդրողները կարող են օտարել Պարտատոմսերը Ֆոնդային բորսայում (ցուցակված և/կամ առևտրին թույլատրված լինելու դեպքում) կամ արտաբորսայում՝ Կիրառելի օրենսդրությամբ սահմանված կարգով, ընդ որում ներդրողները պետք է հաշվի առնեն, որ Արժեթղթերի շուկայի մասին օրենքով չի թույլատրվում կարգավորվող շուկայից (ֆոնդային բորսա) դուրս վաճառել կարգավորվող շուկայում առևտրին թույլատրված կորպորատիվ արժեթղթեր: Սույն պահանջի ներքո ՀՀ ԿԲ-ն կարող է բացառություններ սահմանել ներքոնշյալ գործարքների համար.

- մասնավոր գործարքների համար, այն է՝ գործարքներ, որոնց կողմերը նախապես հայտնի են,
- արժեթղթերի տեղաբաշխման նպատակով տեղաբաշխողների կողմից իրականացվող գործարքների համար,
- կարգավորվող շուկայում առևտրին թույլատրված արժեթղթերի՝ այլ կարգավորվող շուկայում առևտրին թույլտվության և վաճառելու դեպքերի համար:

2.3.14. Արժեթղթերից ստացվող եկամուտների հարկումը

Կարևոր ծանուցում: Չնայած այն հանգամանքին, որ Թողարկողը, իրականացնելով իր լավագույն ջանքերը և առկա գիտելիքները, սույն բաժնում ներկայացնում է արժեթղթերից ստացվող եկամուտների հարկման մոտեցումները ՀՀ-ում, այնուամենայնիվ Թողարկողը ցանկանում է հայտարարել, որ ներդրողներն այն չպետք է համարեն հարկային խորհրդատվություն և ներդրումներ անելիս հիմնվեն միայն այս բաժնում ներկայացված նյութի վրա: Թողարկողը չի երաշխավորում, որ ներդրողի կողմից Ազդագրի ստացման և ծանոթացման պահին հարկային օրենսդրությունը կհամապատասխանի ներկայացվածին կամ համարժեքորեն կիրառություն կունենա ՀՀ հարկային մարմինների կողմից, և ցանկացած պարագայում խորհուրդ է տալիս օգտվել մասնագիտացված հարկային խորհրդատվության ծառայություններից: Թողարկողը ցանկանում է հայտարարել, որ սույնով զերծ է մնում ցանկացած ներդրողի հնարավոր պահանջներից կապված հարկային օրենսդրության և հարկման մեխանիզմների փոփոխության արդյունքում առաջացած լրացուցիչ ֆինանսական պահանջների նկատմամբ պատասխանատվությունից:

Թողարկողի Պարտատոմսերից ստացվող եկամուտը ենթակա է հարկման շահութահարկով (իրավաբանական անձանց համար) և եկամտային հարկով (ֆիզիկական անձանց համար): Ոչ ռեզիդենտ և ռեզիդենտ ֆիզիկական անձանց (եկամտային հարկի մասով) և ոչ ռեզիդենտ իրավաբանական անձանց (շահութահարկի մասով) հարկային գործակալը Թողարկողն է:

2.3.14.1. Պարտատոմսերից ստացվող եկամտի շահութահարկով հարկման կարգը և նկարագիրը

Ռեզիդենտ իրավաբանական անձանց հարկումը

Արժեթղթերի արժեքի հավելաճը ներառվում է ՀՀ-ում գործող 18% շահութահարկով հարկվող հասարակ եկամտի մեջ (Հարկային օրենսգիրք, 125-րդ հոդված 1-ին մաս), թույլատրելի նվազեցումները կատարելուց հետո:

Ռեզիդենտ իրավաբանական անձին վճարվող տոկոսագումարը/արժեկտրոնային եկամուտը ներառվելու է ՀՀ-ում գործող 18% շահութահարկով հարկվող հասարակ եկամտի մեջ (Հարկային օրենսգիրք, 125-րդ հոդված, 1-ին մաս), թույլատրելի նվազեցումները կատարելուց հետո:

Ոչ ռեզիդենտ իրավաբանական անձանց հարկումը

Ոչ ռեզիդենտ իրավաբանական անձինք Ֆոնդային բորսայում մինչև 2024թ. դեկտեմբերի 31-ը ցուցակված Պարտատոմսերից ստացվող արժեքի հավելածի կամ տոկոսագումարի/արժեկտրոնային եկամտի մասով ազատվում են շահութահարկի վճարումից (Հարկային օրենսգիրք, 126-րդ հոդված, 5.1-ին մաս, 2-րդ կետ):

2024թ. դեկտեմբերի 31-ից հետո Ֆոնդային բորսայում ցուցակված Պարտատոմսերից ստացվող արժեքի հավելածը ներառվելու է ՀՀ-ում գործող 0% շահութահարկով հարկվող հասարակ եկամտի մեջ (Հարկային օրենսգիրք, 125-րդ հոդված, 4-րդ մաս, 4-րդ կետ), թույլատրելի նվազեցումները կատարելուց հետո, իսկ ոչ ռեզիդենտ իրավաբանական անձանց վճարման ենթակա տոկոսագումարը/արժեկտրոնային եկամուտը ներառվելու է ՀՀ-ում գործող 10% շահութահարկով հարկվող հասարակ եկամտի մեջ (Հարկային օրենսգիրք, 125-րդ հոդված, 4-րդ մաս, 2-րդ կետ), թույլատրելի նվազեցումները կատարելուց հետո:

2.3.14.2. Պարտատոմսերից ստացվող եկամտի՝ եկամտային հարկով հարկման կարգը և նկարագիրը

Ռեզիդենտ ֆիզիկական անձանց հարկումը

Մինչև 2024թ. դեկտեմբերի 31-ը Պարտատոմսերը Ֆոնդային բորսայում ցուցակվելու դեպքում Պարտատոմսերից ստացվող արժեքի հավելածը կամ տոկոսագումարը/արժեկտրոնային եկամուտը չի ներառվելու ՀՀ-ում գործող եկամտային հարկով հարկվող հասարակ եկամտի մեջ (Հարկային օրենսգիրք, 149-րդ հոդված, 1-ին մաս, 4-րդ կետ):

2024թ. դեկտեմբերի 31-ից հետո Ֆոնդային բորսայում ցուցակված Պարտատոմսերից ստացվող արժեքի հավելածը ներառվելու է ՀՀ-ում գործող 20% եկամտային հարկով հարկվող հասարակ եկամտի մեջ (Հարկային օրենսգիրք, 150-րդ հոդված, 1-ին մաս), թույլատրելի նվազեցումները կատարելուց հետո, իսկ ռեզիդենտ ֆիզիկական անձանց վճարման ենթակա տոկոսագումարը/արժեկտրոնային եկամուտը ներառվելու է ՀՀ-ում գործող 10% եկամտային հարկով հարկվող հասարակ եկամտի մեջ (Հարկային օրենսգիրք, 150-րդ հոդված, 5.1-ին մաս), թույլատրելի նվազեցումները կատարելուց հետո:

Ոչ ռեզիդենտ ֆիզիկական անձանց հարկումը

Պարտատոմսերից ստացվող եկամուտների հարկման կանոնները և եկամտային հարկի կիրառվող դրույքաչափը նույնն են, ինչ ռեզիդենտ ֆիզիկական անձանց համար:

2.4. Առաջարկի ժամկետները և պայմանները

2.4.1. Առաջարկի պայմանները և վիճակագրությունը

Պարտատոմսերը տեղաբաշխվելու են ֆոնդային բորսայից դուրս, ուղիղ վաճառքի միջոցով: Տեղաբաշխումն սկսելու օրը և տեղաբաշխման տևողությունը ենթակա են որոշման

Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

Տեղաբաշխման ընթացքում գործում են առաջարկից օգտվելու հետևյալ պայմանները.

Պարտատոմսերի ձեռքբերման համար ներդրողները վճարումը պետք է կատարեն մինչև Պարտատոմսերի ձեռքբերման օրվա ավարտը՝ Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտ-հանձնարարականի ներկայացման հիմքով: Պարտատոմսերի ձեռքբերման համար կատարվող վճարումը համարվում է պարշաճ կերպով կատարված համապատասխան բանկային հաշվին դրամական միջոցների մուտքագրման պահից:

Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտ-հանձնարարական ներկայացնողները պետք է տեղյակ լինեն, որ իրենց հայտ-հանձնարարականները չբավարարվելու կամ մասնակի բավարարվելու դեպքում Պարտատոմսերի ձեռքբերման համար վճարված գումարների՝ բանկային հաշվի վրա մնալը՝ մինչև Պարտատոմսերի թողարկման պայմանների համաձայն դրանք իրենց վերադարձնելու պահը, միջոցների ապօրինի պահում կամ դրանք վերադարձնելուց խուսափել չի հանդիսանում և դրանց վրա տուգանքներ չեն հաշվարկվում:

Բանկային փոխանցման միջոցով Պարտատոմսերի ձեռքբերման համար կատարվող վճարման դեպքում ներդրողները պարտավոր են իրենց հաշվին հոգալ հնարավոր բանկային միջնորդավճարների հետ կապված ծախսերը:

Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտ-հանձնարարականի ներկայացումից հետո սահմանված ժամկետում համապատասխան վճարում չիրականացրած ներդրողների հայտ-հանձնարարականները համարվում են անվավեր:

Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտ-հանձնարարականում նշված քանակի Պարտատոմսեր ձեռք բերելու դիմաց վճարման համար անհրաժեշտ դրամական միջոցների մեծությունը որոշվում է հետևյալ բանաձևով՝

$V = P * Q$, որտեղ.

- V -ն Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտում նշված քանակի Պարտատոմսեր ձեռք բերելու դիմաց վճարման համար անհրաժեշտ դրամական միջոցների մեծությունն է:
- P -ն Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտի Բանկ ներկայացման օրվա դրությամբ Պարտատոմսի գինն է, որը հաշվարկվում է Ազդագրի [2.4.3.1](#) ենթաբաժնի համաձայն:
- Q -ն Պարտատոմսերի այն քանակն է, որը ներդրողը ցանկանում է ձեռք բերել:

2.4.1.1. Առաջարկի ընդհանուր ծավալը

Պարտատոմսերի թողարկման (առաջարկի) ընդհանուր ծավալը դոլարային արտահայտությամբ կազմում է առավելագույնը 75,000,000 (յոթանասուներեք միլիոն) ԱՄՆ դոլար:

Միևնույն սերիայի շրջանակներում թողարկված Պարտատոմսերը (միևնույն ԱՄՏԾ-ով պարտատոմսերը) կարող են տեղաբաշխվել նաև մաս-մաս՝ թողարկման վերաբացման միջոցով՝ համաձայն Թողարկողի որոշման:

Մաս-մաս տեղաբաշխման դեպքում թողարկման հերթական վերաբացված ծավալն ամբողջությամբ չտեղաբաշխվելու դեպքում չտեղաբաշխված Պարտատոմսերի ծավալը գումարվում է տվյալ սերիայի՝ հետագա վերաբացումներով տեղաբաշխման ենթակա Պարտատոմսերի ծավալին:

Պարտատոմսերի թողարկման և տեղաբաշխման ծավալը ենթակա է որոշման Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

2.4.1.2. Առաջարկի իրականացման սկիզբը և ավարտը

Պարտատոմսերի տեղաբաշխման ժամանակահատվածը՝ ներառյալ տեղաբաշխումը սկսելու և ավարտելու օրը, ենթակա է որոշման Թողարկողի կողմից պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

Պարտատոմսերը մի քանի սերիաներով տեղաբաշխվելու դեպքում բոլոր տեղաբաշխումները սկսվելու են նույն օրը և ավարտվելու են կամ Թողարկողի կողմից որոշված ամսաթվին (բոլոր սերիաների դեպքում պետք է լինի միևնույն ամսաթիվը) կամ այն օրը, երբ կտեղաբաշխվի տվյալ սերիայի վերջին Պարտատոմսը:

ՀՀ ԿԲ-ն իր որոշմամբ կարող է կասեցնել Պարտատոմսերի տեղաբաշխման ընթացքը՝ օրենքի համաձայն:

Տեղաբաշխողի նախաձեռնությամբ տեղաբաշխման ընթացքը կարող է կասեցվել միայն ՀՀ ԿԲ համաձայնությամբ՝ առավելագույնը 10 (տասը) Աշխատանքային օրով:

Եթե կասեցման ժամկետն ավարտվելու պահից 1 (մեկ) Աշխատանքային օրվա ընթացքում տեղաբաշխումը չի շարունակվում, ապա Տեղաբաշխողը պարտավոր է կայացնել տեղաբաշխումը դադարեցնելու մասին որոշում և վերադարձնել տեղաբաշխման ընթացքում ստացված միջոցներն արժեթղթերը ձեռք բերած անձանց Օրենքով սահմանված կարգով՝ կասեցման ժամկետի ավարտից 10 (տասը) Աշխատանքային օրվա ընթացքում:

Եթե մինչև Պարտատոմսերի տեղաբաշխման ավարտի օրը բոլոր սերիաների Պարտատոմսերի փաստացի տեղաբաշխված հանրագումարային ծավալը դոլարային արտահայտությամբ պակաս է 57 միլիոն ԱՄՆ դոլարից (այսուհետ՝ Տեղաբաշխման անհրաժեշտ ծավալ), ապա Տեղաբաշխողը պետք է չեղյալ համարի Պարտատոմսերի տեղաբաշխումը և Պարտատոմսերի տեղաբաշխումը չեղյալ համարելու մասին որոշում կայացնելու օրվանից 3 (երեք) Աշխատանքային օրվա ընթացքում Պարտատոմսեր ձեռքբերած ներդրողներին հետ վերադարձնի Պարտատոմսերի մարման գումարները և հաշվեգրված տոկոսագումարները: Տեղաբաշխման անհրաժեշտ ծավալը հաշվարկելու

նպատակով տեղաբաշխված դրամային պարտատոմսերի (առկայության դեպքում) ընդհանուր ծավալը ԱՄՆ դոլարի փոխարկելիս հիմք է ընդունվելու Տեղաբաշխման անհրաժեշտ ծավալը հաշվարկելու օրվա դրությամբ ՀՀ ԿԲ կողմից ամենաթարմ հրապարակված՝ արժույթային շուկաներում ձևավորված միջին փոխարժեքը:

Ընդ որում, քանի դեռ բոլոր սերիաների Պարտատոմսերի փաստացի տեղաբաշխված հանրագումարային ծավալը չի հասել Տեղաբաշխման անհրաժեշտ ծավալին, տեղաբաշխումներից հավաքագրված դրամական միջոցները պահվելու են թողարկման նպատակով «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ում բացված հաշվեհամարին (այսուհետ՝ Թողարկման հաշվեհամար) կամ այլ հատուկ հաշվեհամարի, և հասանելի չեն լինելու Թողարկողին:

2.4.1.3. Առաջարկից օգտվելու համար դիմելու գործընթացը

Տեղաբաշխման ընթացքում Պարտատոմսերը գնելու համար ներդրողները պետք է կատարեն հետևյալ քայլերը.

Ներդրողները սահմանված կարգով պետք է լրացնեն և պատշաճ կերպով Տեղաբաշխողին ներկայացնեն Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտ-հանձնարարականը, որով կհավաստեն Պարտատոմսերի թողարկման պայմաններն ընդունելու իրենց պատրաստակամությունը, և որով այդ պայմանները կդառնան ներդրողների համար պարտադիր:

Պարտատոմսերի ձեռքբերման համար ֆիզիկական և/կամ իրավաբանական անձինք լրացնում են հայտ-հանձնարարականի պարտադիր դաշտերը:

Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտ-հանձնարարականները կիրապարակվեն Տեղաբաշխողի և/կամ Թողարկողի պաշտոնական ինտերնետային կայքերում: Հայտ-հանձնարարականն առնվազն պետք է պարունակի հետևյալ տեղեկությունները.

- Հայտ-հանձնարարականի ներկայացման ամսաթիվը
- Պարտատոմսերի ձեռքբերման օրը (ձեռքբերման դիմաց փաստացի վճարման օրն է)
- Ներդրողի տվյալները.
  - ֆիզիկական անձանց (անհատ ձեռնկարկատերերի) դեպքում՝ անունը և ազգանունը, անձը հաստատող փաստաթղթի տվյալները, գրանցման վայրը, ռեզիդենտությունը
  - իրավաբանական անձանց դեպքում՝ անվանումը, գրանցման համարը, գտնվելու վայրը, ՀՎՀՀ-ն, ռեզիդենտությունը
- Ներդրողի բանկային և պահառուական վավերապայմանները
  - Արժեթղթերի հաշվի համարը և պահառուի անունը
- Ձեռքբերվող պարտատոմսերի տվյալները
  - Պարտատոմսի գինը
  - Պարտատոմսերի քանակը
  - Վճարման ենթակա ընդհանուր գումարը

Պարտատոմսերի ձեռքբերման համար համապատասխան դրամական միջոցները ներդրողների կողմից պետք է մուտքագրվեն Թողարկման հաշվեհամարին մինչև հայտ-հանձնարարականում նշված Պարտատոմսերի ձեռքբերման օրվա ավարտը: Հայտ-

հանձնարարականը կհամարվի վավեր պատշաճ առաքման և համապատասխան վճարի կատարման հիմքով (այսուհետ՝ Վավեր հայտ-հանձնարարական):

Սահմանված ժամկետում համապատասխան վճարում չիրականացրած ներդրողների հայտ-հանձնարարականները համարվում են անվավեր:

Պարտավորումների ձեռքբերման հայտ-հանձնարարականի ներկայացման օրվա ավարտից հետո, ինչպես նաև Պարտավորումների տեղաբաշխման նախատեսված վերջնաժամկետից հետո, Թողարկման հաշվեհամարին ստացված գումարները ենթակա են ետ վերադարձման, իսկ դրանց համապատասխան հայտ-հանձնարարակաները չեն կարող բավարարվել:

Պարտավորումների ձեռքբերման հայտ-հանձնարարականը կհամարվի պատշաճ կերպով առաքված Տեղաբաշխողին, եթե այն առաքվել է ներքոնշյալ կապի միջոցներից որևէ մեկի միջոցով.

Օնլայն եղանակով՝ Տեղաբաշխողի MyAmerica հավելվածի MyInvest հարթակի միջոցով էլեկտրոնային հայտ ներկայացնելու միջոցով
Առձեռն՝ այցելելով Տեղաբաշխողի որևէ մասնաճյուղ ⁴ և հաճախորդի մենեջերների միջոցով լրացնելով համապատասխան հայտ-հանձնարարականը
Էլեկտրոնային փոստ՝ CapitalMarkets@ameriabank.am
CBAnet հասցե՝ CapitalMarkets Ameriabank/AMERIA/CBAnet@CBAnet

Տեղաբաշխողը Վավեր հայտ-հանձնարարական ներկայացրած անձին նույնականացնելու նպատակով վերջինից կարող է պահանջել հավելյալ տեղեկատվություն/փաստաթղթեր:

Վավեր հայտ-հանձնարարականները բավարարվում կամ մերժվում են այն ներկայացնելու օրվան հաջորդող մեկ Աշխատանքային օրվա ընթացքում:

Վավեր հայտ-հանձնարարականները կարող են մերժվել, եթե փոխանցված դրամական միջոցները չեն համապատասխանում փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման ոլորտը կարգավորող միջազգային և/կամ Կիրառելի օրենսդրության պահանջներին և/կամ Տեղաբաշխողի ներքին նորմատիվ ակտերին, ինչպես նաև Ազդագրով նշված դեպքերում:

Պարտավորումների ձեռքբերմանը մասնակցել ցանկացող ֆիզիկական և/կամ իրավաբանական անձինք կարող են ներկայացնել մեկից ավելի հայտ-հանձնարարականներ:

⁴ Մասնաճյուղերի գործառնական օրերը և ժամերը ներկայացված են հետևյալ հղմամբ՝ <https://ameriabank.am/service-network>:

2.4.1.4. Առաջարկի ընդհանուր ծավալի նվազեցման հնարավորությունը

Տեղաբաշխման ընթացքում առաջարկի ընդհանուր ծավալի նվազեցման հնարավորություն չի նախատեսվում:

Պարտատոմսերի տեղաբաշխումն իրականացվելու է ըստ Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտերի հերթականության և Թողարկողի հաշվի վրա դրանց դիմաց կատարված վճարման ստացման առկայության: Տեղաբաշխման կարգով պայմանավորված՝ հնարավոր է Պարտատոմսերի ձեռքբերման որևէ հայտ-հանձնարարականի և/կամ հայտ-հանձնարարականների մասնակի բավարարում:

Այն դեպքում, եթե Պարտատոմսերի ձեռքբերման Վավեր հայտ-հանձնարարականները միաժամանակ են ներկայացվել և ձեռքբերվող Պարտատոմսերի ընդհանուր քանակը գերազանցում է տեղաբաշխման ենթակա Պարտատոմսերի մնացորդային քանակը, ապա տվյալ հայտ-հանձնարարականները բավարարվում են համամասնորեն՝ ըստ հայտ-հանձնարարականներում նշված ձեռքբերվող Պարտատոմսերի ընդհանուր քանակում յուրաքանչյուր հայտ-հանձնարարականով նշված ձեռքբերվող Պարտատոմսերի քանակի մասնաբաժնի:

Հայտ-հանձնարարականի մասնակի բավարարման դեպքում ներդրողին հետ վերադարձման ենթակա գումարը Թողարկողի կողմից վերադարձվում է 3 (երեք) Աշխատանքային օրվա ընթացքում՝ համապատասխան ներդրողի բանկային հաշվին փոխանցմամբ:

2.4.1.5. Հայտը հեղ կանչելու ժամանակաշրջանը

Հայտ-հանձնարարականի ներկայացումից հետո սահմանված ժամկետում (մինչև Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտ-հանձնարարականի ներկայացման օրվա ավարտը) համապատասխան վճարում չիրականացրած ներդրողների հայտ-հանձնարարականները համարվում են անվավեր:

Ներդրողները Պարտատոմսերի հայտ-հանձնարարականները պատշաճ կերպով առաքելուց և Տեղաբաշխողի կողմից հայտ-հանձնարարականի ստացման հաստատումը/ծանուցումը ստանալուց հետո դրանք չեն կարող ետ կանչել:

2.4.1.6. Նվազագույն և առավելագույն գումարները

Թողարկման ընթացքում կարող են լինել Պարտատոմսերի ձեռքբերման քանակական և գումարային սահմանափակումներ, եթե նման որոշում կայացվի Թողարկողի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման սկիզբը որոշող ամսաթվից առնվազն 5 (հինգ) Աշխատանքային օր առաջ:

2.4.1.7. Արժեթղթերի դիմաց վճարներ կատարելը

Պարտատոմսերի ձեռքբերման համար իրավաբանական և/կամ ֆիզիկական անձինք ամբողջական վճարումը կատարում են Թողարկման հաշվեհամարին: Վճարումը համարվում

է պատշաճ կերպով կատարված Թողարկողի բանկային հաշվին դրամական միջոցների մուտքագրման պահից:

Համապատասխան հայտ-հանձնարարականները բավարարվելուց հետո ներդրողներն արժեթղթերի սեփականության վերաբերյալ քաղվածք կարող են ստանալ իրենց արժեթղթերի հաշիվը սպասարկող Պահառուից կամ Հաշվի Օպերատորից՝ Տեղաբաշխողից իրենց հայտ-հանձնարարականների բավարարման մասին տեղեկացվելուց հետո:

Տեղաբաշխողն իրավունք ունի Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտում նշված քանակի պարտատոմսեր ձեռք բերելու համար Թողարկման հաշվեհամարին փոխանցված դրամական միջոցները չկրեդիտագրել Թողարկման հաշվեհամարին, չտալ համապատասխան հանձնարարական Դեպոզիտարիային Պարտատոմսերը Արժեթղթերի թողարկման հաշվից (Պարտատոմսերի տեղաբաշխման նպատակով Դեպոզիտարիայում բացված արժեթղթերի հաշիվ) արժեթղթերի հաշվին փոխանցելու համար, եթե փոխանցված դրամական միջոցները չեն համապատասխանում փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման ոլորտը կարգավորող միջազգային և/կամ Կիրառելի օրենսդրության պահանջներին և/կամ Տեղաբաշխողի ներքին նորմատիվ ակտերին: Նման իրավիճակում Տեղաբաշխողն իրավունք ունի մերժել հայտ-հանձնարարականը, իսկ փոխանցված դրամական միջոցները ետ փոխանցել, որի հետ կապված ֆինանսական ծախսերը կրում է Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտ-հանձնարարական ներկայացրած անձը: Տեղաբաշխողի կողմից բանկային փոխանցմամբ ստացված և չընդունված դրամական միջոցների ետփոխանցման/ետդարձման ծառայության սակագինը հրապարակված է Տեղաբաշխողի պաշտոնական ինտերնետային կայքում: Ներդրողները պետք է հաշվի առնեն, որ բացի Տեղաբաշխողի կողմից գանձվող ծառայության վճարից, Թողարկման հաշվեհամարին փոխանցված դրամական միջոցները Տեղաբաշխողի կողմից նույն վավերապայմաններով ետ փոխանցելու դեպքում հնարավոր են նաև ծառայության դիմաց գանձումներ միջնորդ բանկերի և շահառուի բանկի կողմից:

Ներդրողի՝ ձեռքբերված Պարտատոմսի նկատմամբ սեփականության իրավունքը ծագում է Կիրառելի օրենսդրությամբ սահմանված կարգով Դեպոզիտարիայում կամ լիցենզավորված այլ պահառուի մոտ ներդրողի անունով այդ Պարտատոմսի գրանցման պահից:

Պարտատոմսերը փոխանցվում են ներդրողի արժեթղթերի հաշվին համապատասխան հայտ-հանձնարարականի բավարարման օրը:

2.4.1.8. Առաջարկի արդյունքների հրապարակումը

Առաջարկի արդյունքները կհրապարակվեն տեղաբաշխման ավարտից հետո 3 (երեք) Աշխատանքային օրվա ընթացքում Տեղաբաշխողի և/կամ Թողարկողի պաշտոնական կայքում:

2.4.1.9. Նախապատվության իրավունքը

Պարտատոմսերի տեղաբաշխումն իրականացվելու է ըստ Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտ-հանձնարարականների հերթականության և դրանց դիմաց կատարված վճարման առկայության Թողարկման հաշվեհամարին, այսինքն առաջնահերթություն ունի այն ներդրողը, ում հայտ-հանձնարարականն ավելի վաղ է ստացվել և միաժամանակ վճարումը Թողարկման հաշվեհամարին առկա է:

Թողարկվող Պարտատոմսերը ձեռք բերելու նախապատվության իրավունք ունեցող անձինք չկան:

2.4.2. Տեղաբաշխման պլանը

2.4.2.1. Ներդրողների խմբերը

Առաջարկն արվում է ՀՀ-ում՝ առանց ներդրողների մասով որևէ սահմանափակումների:

2.4.2.2. Հայտերի բավարարման մասին տեղեկացումը

Ներդրողները Տեղաբաշխողից տեղեկացվում են իրենց հայտ-հանձնարարականների բավարարման մասին մինչև հայտ-հանձնարարականի ներկայացման օրվան հաջորդող Աշխատանքային օրվա ավարտը: Հայտ-հանձնարարականների բավարարման մասին ներդրողին տեղեկացումը տրամադրվում է այն կապի միջոցով, որով ներդրողը Տեղաբաշխողին է ներկայացրել Պարտատոմսերի ձեռքբերման հայտ-հանձնարարականը: Բացառություն է կազմում միայն Տեղաբաշխողի MyInvest հարթակի միջոցով տրամադրված էլեկտրոնային հայտերի դեպքը, երբ հայտերի բավարարման մասին տեղեկացումը տրամադրվում է ներդրողի՝ Տեղաբաշխողի կողմից գրանցված էլեկտրոնային հասցեին:

2.4.2.3. Պարտատոմսերի ձեռքբերումը Միջազգային ֆինանսական ինստիտուտների (ՄՖԻ) կողմից

Ասիական զարգացման բանկն (ADB)⁵ ունի թույլտվություն հանդես գալու որպես ռազմավարական/հիմնական ներդրող և մասնակցելու Պարտատոմսերի տեղաբաշխմանը: Զարգացման այլ ֆինանսական ինստիտուտները և բազմակողմ զարգացման բանկերը (ADB—ի հետ միասին այսուհետ՝ Միջազգային ֆինանսական ինստիտուտ կամ ՄՖԻ) նույնպես նախատեսում են մասնակցել Պարտատոմսերի տեղաբաշխմանը այնպիսի ծավալներով, որոնք կարող են էական լինել Պարտատոմսերի տեղաբաշխման ընդհանուր ծավալում: ՄՖԻ-ների կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխման մասնակցությունը ենթակա կլինի որոշակի պայմանների. (i) յուրաքանչյուր ՄՖԻ-ի կողմից իր համապատասխան նեքին գործընթացներով հավանության ստացում և (ii) պայմաններ, որոնք կսահմանվեն Թողարկողի և յուրաքանչյուր ՄՖԻ-ի միջև կնքվող լրացուցիչ պայմանագրերով: Վերջիններիս համաձայն Թողարկողը պարտավոր կլինի բավարարել յուրաքանչյուր ՄՖԻ-ի քաղաքականության պահանջներին, այդ թվում՝ կապված շրջակա միջավայրի և սոցիալական խնդիրների, պատժամիջոցների, փողերի լվացման դեմ պայքարի,

⁵ Տարածաշրջանային զարգացման բանկ, որի գլխամասը տեղակայված է Մանիլայում, Ֆիլիպիններ:

կոռուպցիայի դեմ պայքարի և խաբեությունների հետ կապված պահանջներին, ինչպես նաև կսահմանվեն Պարտատոմսերին առնչվող վեճերի լուծման ընթացակարգեր:

Նույնիսկ եթե սույն մասով սահմանված պայմանագրերը կնքվեն Թողարկողի և յուրաքանչյուր ՄՖԻ-ի միջև, ՄՖԻ-երից որևէ մեկը Պարտատոմսեր ձեռք բերելու որևէ պարտավորություն չի ստանձնում:

ՄՖԻ-երը կարող են վաճառել ձեռքբերված Պարտատոմսերը տեղաբաշխման ավարտից հետո ցանկացած ժամանակ, և պոտենցիալ ներդրողները Պարտատոմսերը ձեռք բերելու վերաբերյալ որոշում կայացնելիս չպետք է հիմնվեն ՄՖԻ-երի կողմից Պարտատոմսերի տեղաբաշխմանը մասնակցության վրա:

2.4.3. Առաջարկի գինը

2.4.3.1. Արժեթղթերի գինը

Պարտատոմսերի լրիվ գինը յուրաքանչյուր 100 միավոր անվանական արժեքի դիմաց, տեղաբաշխման առաջին օրվանից սկսած հաշվարկվում է հետևյալ կերպ՝

$$DP = \frac{C}{f} \sum_{t=1}^N \frac{1}{\left(1 + \frac{y}{100 * f}\right)^{i-1+\tau}} + \frac{100}{\left(1 + \frac{y}{100 * f}\right)^{N-1+\tau}}$$

որտեղ՝

$$\tau = \frac{DSN}{DCC}$$

DP - Պարտատոմսի գինն է,

DSN - գործարքի կատարման օրից (settlement/trade date) մինչև հաջորդ արժեկտրոնի վճարումը մնացած օրերի քանակ համապատասխան պայմանականության դեպքում,

DCC - գործարքին նախորդող արժեկտրոնի վճարման օրից մինչև գործարքին հաջորդող արժեկտրոնի վճարման օրերի քանակ համապատասխան պայմանականության դեպքում,

f - արժեկտրոնի վճարման հաճախականությունն է,

N - հաշվարկման պահին մնացած արժեկտրոնների վճարումների թիվը,

C - տարեկան արժեկտրոնը 100 միավոր անվանական արժեքի դիմաց,

Y - մինչև մարում եկամտաբերություն:

Մինչև տեղաբաշխման սկիզբը տեղաբաշխման ամբողջ ժամանակահատվածի համար՝ ըստ օրերի, Պարտատոմսերի վաճառքի գինը կիրառարակվի առնվազն Տեղաբաշխողի պաշտոնական ինտերնետային կայքում:

Բանկային փոխանցման միջոցով Պարտատոմսերի ձեռքբերման համար կատարվող վճարման դեպքում ներդրողները պարտավոր են իրենց հաշվին հոգալ հնարավոր բանկային միջնորդավճարների հետ կապված ծախսերը:

Ներդրողները պարտավոր են նաև Դեպոզիտարիայում կամ լիցենզավորված որևէ այլ ենթապահառուի մոտ ունենալ արժեթղթերի հաշվառման անձնական արժեթղթերի հաշիվ և կրել վերջինիս հետ կապված ծախսերը:

2.4.4. **Տեղաբաշխումը**

2.4.4.1. **Երաշխավորված տեղաբաշխում իրականացնողները**

Ազդագրի գրանցման ներկայացման պահին երաշխավորված տեղաբաշխում իրականացնելու համաձայնություն առկա չէ Թողարկողի և Տեղաբաշխողի միջև:

2.4.4.2. **Չերաշխավորված տեղաբաշխում իրականացնողները**

Չերաշխավորված տեղաբաշխում իրականացնելու կապակցությամբ Թողարկողը կնքել է «Պարտատոմսերի տեղաբաշխման ծառայությունների մատուցման մասին» պայմանագիր «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ի հետ (ՀՀ, Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյան 2):

Համաձայն կնքված պայմանագրի՝ «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ն իրականացնելու է Պարտատոմսերի տեղաբաշխում չերաշխավորված եղանակով:

Ներդրողները պետք է հաշվի առնեն, որ.

- Չերաշխավորված տեղաբաշխման դեպքում տեղաբաշխման ավարտին Պարտատոմսերի՝ հայտարարված տեղաբաշխման ծավալը կարող է ամբողջությամբ չտեղաբաշխվել, այսինքն կարող է տեղի ունենալ թերտեղաբաշխում:
- Եթե մինչև Պարտատոմսերի տեղաբաշխման ավարտի օրը բոլոր սերիաների Պարտատոմսերի փաստացի տեղաբաշխված հանրագումարային ծավալը դոլարային արտահայտությամբ պակաս չէ Տեղաբաշխման անհրաժեշտ ծավալից (հակառակ դեպքում Պարտատոմսերի տեղաբաշխումը ենթակա է չեղարկման, իսկ դրամական միջոցները (մարման գումարները և հաշվեգրված տոկոսագումարները) պետք է վերադարձվեն ներդրողներին՝ համաձայն Ծրագրային Ազդագրի 2.4.1.2 ենթաբաժնի), ապա տեղաբաշխումը համարվում է կայացած՝ անկախ տեղաբաշխման ավարտին Պարտատոմսերի փաստացի տեղաբաշխված ծավալից, որը պակաս չէ Տեղաբաշխման անհրաժեշտ ծավալից:

2.4.4.3. Տեղաբաշխման պայմանները

Համաձայն «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ի հետ կնքած «Պարտատոմսերի տեղաբաշխման ծառայությունների մատուցման մասին» պայմանագրի՝ Թողարկողը պարտավորվել է Տեղաբաշխողին վճարել՝

- Ծառայությունների մատուցման հիմնական վճար, որը կազմում է 38,000,000 ՀՀ դրամ
- Տեղաբաշխման վճար, որը սահմանվում է որպես որոշակի տոկոս յուրաքանչյուր սերիայի տեղաբաշխված անվանական ծավալից և ենթակա է որոշման տեղաբաշխման արդյունքների հիման վրա:

2.4.4.4. Երաշխավորված տեղաբաշխման պայմանագիրը

Ազդագրի հրապարակման պահին երաշխավորված տեղաբաշխման պայմանագիր չի կնքվել:

2.4.4.5. Վճարում ընդունող բանկերը և պահառուները

Պարտատոմսերի դիմաց անհրաժեշտ է վճարում կատարել «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ում (ՀՀ, Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյան 2) բացված Թողարկման հաշվեհամարին: Եթե ներդրողը Պարտատոմսերի ձեռքբերումը իրականացնելու է իր բրոքերային ընկերության միջոցով, ապա հարկավոր է վճարման գործընթացի մանրամասները հստակեցնել ներդրողի բրոքերային ընկերության հետ:

Թողարկողի Պարտատոմսերի նկատմամբ իրավունքների և պարտավորությունների հաշվառումը և/կամ գրանցումը (սեփականատերերի/անվանատերերի ռեեստրի վարում) իրականացվելու է Դեպոզիտարիայի միջոցով, որը հանդես է գալու որպես անվանական արժեթղթերի սեփականատերերի (անվանատերերի) ռեեստրավար՝ վերջինիս համակարգում գործող որևէ Հաշվի օպերատորի միջնորդությամբ:

Պարտատոմսերը կարող են հաշվառվել նաև ՀՀ ԿԲ կողմից լիցենզավորված որևէ պահառուի կողմից (Դեպոզիտարիայի ենթապահառու)՝ այդ պահառուի մոտ Պարտատոմսերի սեփականատիրոջ/անվանատիրոջ համար արժեթղթերի հաշիվ բացելու և վարելու միջոցով:

Դեպոզիտարիայի հասցեն է՝ ՀՀ, ք. Երևան, Վազգեն Սարգսյան 26/1, 5-րդ հարկ (հեռ.՝ (+374) 60 615555).

Պարտատոմսերի ռեեստրի վարման Հաշվի օպերատորը «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ն է:

Մինչև Պարտատոմսերի ձեռքբերումը ներդրողները պարտավոր են Դեպոզիտարիայում կամ լիցենզավորված որևէ այլ ենթապահառուի մոտ ունենալ արժեթղթերի հաշիվ:

2.5. Առևտրին թույլտվությունը և առևտրի կազմակերպումը

2.5.1. Առևտրին թույլտվությունը

Պարտատոմսերը տեղաբաշխելուց հետո 5 (հինգ) Աշխատանքային օրվա ընթացքում Թողարկողը պարտադիր դիմելու է Ֆոնդային բորսա տեղաբաշխված Պարտատոմսերը կարգավորվող շուկայում ցուցակելու և/կամ առևտրին թույլատրելու համար: Ընդ որում Պարտատոմսերը կարգավորվող շուկայում ցուցակելու և/կամ առևտրին թույլատրելու հայտը կարող է չբավարարվել Բորսայի կողմից:

Պարտատոմսերը ցուցակելու հայտը ներկայացնելուց հետո 6-ամսյա ժամկետում առևտրի թույլտվություն չստանալու դեպքում տեղաբաշխումը կհամարվի չեղյալ: Չեղյալ համարելու վերաբերյալ Թողարկողի որոշումն ուժի մեջ մտնելու պահից 10 (տասը) Աշխատանքային օրվա ընթացքում Թողարկողը ետ է գնելու Պարտատոմսերն իրենց առաջարկի գնով (ներառյալ մինչ չեղյալ համարելու որոշման ուժի մեջ մտնելու օրը հաշվեգրված տոկոսագումարները):

2.5.2. Շուկաները

Այս պահին Թողարկողի կողմից սույն Ծրագրային Ազդագրով գրանցվող Պարտատոմսերը թույլատրված չեն հրապարակային առևտրի ոչ մի շուկայում:

2.5.3. Շուկա ստեղծողները

Թողարկողը մասնագիտացված անձանց հետ դեռ չի կնքել երկրորդային շուկայում շուկա ստեղծողի (մարքեթ մեյքերի) ծառայություններից օգտվելու վերաբերյալ պայմանագիր:

Տեղաբաշխված Պարտատոմսերը Ֆոնդային բորսայի կողմից ցուցակվելու/առևտրին թույլատրվելու դեպքում Թողարկողը պարտավորվում է մասնագիտացված անձանց հետ կնքել երկրորդային շուկայում շուկա ստեղծողի ծառայություններից օգտվելու վերաբերյալ պայմանագիր:

2.6. Լրացուցիչ տեղեկատվություն

2.6.1. Խորհրդատուներ

Սույն Ազդագրի պատրաստման ընթացքում Թողարկողը չի օգտվել այլ խորհրդատուների ծառայություններից, բացի Տեղաբաշխողի կողմից մատուցվող տեղաբաշխման ծառայություններից:

2.6.2. Աուդիտորական եզրակացությունը

Բացի սույն Ծրագրային Ազդագրում ներկայացված Թողարկողի պատմական ֆինանսական հաշվետվություններից (2022-2023թթ. համար), որոնք ենթարկվել են աուդիտի Աուդիտորների կողմից, սույն Ծրագրային Ազդագրում ներկայացված այլ ֆինանսական տեղեկատվություն չի ենթարկվել աուդիտի Աուդիտորների կողմից: Հաշվետվությունների և

դրանց վերաբերյալ անկախ աուդիտորական կազմակերպությունների կողմից տրված եզրակացությունների պատճենները ներկայացված են [Հավելված 5-ում](#):

2.6.3. Պարտատոմսերի նկատմամբ կիրառելի՝ Կայուն զարգացման հետ կապված պարտատոմսերի (ԿԶԿՊ) համակարգ

Դեպի կայունություն իր ճանապարհին Ընկերությունը զգալի առաջընթաց է գրանցել Բնապահպանական, սոցիալական և կառավարման (ԲՍԿ) գծով նկատառումներն իր գործունեության հիմքում ներառելու ուղղությամբ:

Ընկերությունը հանձն է առել նվազեցնել իր կողմից էլեկտրաէներգիայի սպառումը և ածխածնի արտանետումը (Շրջանակ 1 և Շրջանակ 2), ինչպես նաև խթանել արտանետումների կրճատումը ողջ արժեշտայնում (Շրջանակ 3), իր գործունեության ողջ ցիկլում՝ օգնելով իր մատակարարներին և հաճախորդներին՝ նվազեցնելու արտանետումներն իրենց կողմից:

Դառնալով կայուն զարգացման հետ կապված պարտատոմսերի (ԿԶԿՊ) թողարկող՝ Ընկերությունը ձգտում է.

- խրախուսել ԲՍԿ խնդիրների ինտեգրումն իր ընթացիկ գործունեության օրակարգում,
- բարձրացնել ԲՍԿ խնդիրների պատշաճ կառավարման առավելությունների ու կարևորության և կլիմայի հետ կապված ռիսկերի բացահայտմանն ուղղված աշխատանքների վերաբերյալ հանրային իրազեկվածության մակարդակը,
- ամրապնդել իր դիրքը շուկայում՝ որպես կայուն զարգացման ապահովմանը միտված առաջատար ընկերություն Հայաստանում և
- ծառայել որպես օրինակ և ոգեշնչման աղբյուր շուկայի այլ մասնակիցների համար՝ դառնալով ԿԶԿՊ առաջին թողարկողը Հայաստանի կապիտալի շուկայում:

Համակարգը ներկայացնում է ԿԶԿՊ-ների թողարկման հիմնական սկզբունքները: Այն մշակվել է Կապիտալի շուկաների միջազգային ասոցիացիայի (ԿՇՄԱ) կողմից 2023թ.-ին հրապարակված Կայուն զարգացման հետ կապված պարտատոմսերի սկզբունքներին (ԿԶԿՊՍ) համապատասխան և համահունչ է ԿԶԿՊՍ հինգ բաղադրիչներին.

- (1) Կատարողականի հիմնական ցուցանիշների (ԿՀՑ) ընտրություն,
- (2) Կայուն զարգացման կատարողականի թիրախային ցուցանիշների (ԿԶԿԹՑ) սահմանում,
- (3) Պարտատոմսերի բնութագրեր,
- (4) Հաշվետվությունների ներկայացում,
- (5) Ստուգում:

Ընկերությունն ընտրել է երկու ԿՀՑ և համապատասխան հավակնոտ ԿԶԿԹՑ-ներ, որոնք հիմնական, բնորոշ և էական են իր գործունեության համար: Ընկերությունն իր համար սահմանում է արտանետումների կրճատման միջանկյալ թիրախ. նվազեցնել 1-ին և 2-րդ Շրջանակների ընդհանուր արտանետումները 20%-ով մինչև 2027թ.-ի հոկտեմբերի 1-ը՝

բազային տարվա՝ 2023թ.-ի համեմատ, և 3-րդ Շրջանակի արտանետումները 20%-ով մինչև 2027թ.-ի հոկտեմբերի 1-ը:

Ընտրված ԿՏՑ-ները և ԿԶԿԹՑ-ները ներկայացված են ստորև.

ԿՏՑ 1ա. Շրջանակ 1-ի և Շրջանակ 2-ի ներքո ջերմոցային գազերի բացարձակ արտանետումներ (չափված tCO2e-ով)		ԿԶԿԹՑ 1ա.	ԿԶԿԹՑ 1ա. միջանկյալ	Բազային
ԿՏՑ 1ա սահմանում	<p>Շրջանակ 1. Ուղղակի արտանետումներ Ընկերությանը պատկանող կամ Ընկերության կողմից վերահսկվող աղբյուրներից, որոնք չափվում են tCO2e-ով:</p> <p>Շրջանակ 2. Անուղղակի արտանետումներ գնված էլեկտրաէներգիայի, ջերմության, գոլորշու և հովացման սպառումից, որոնք չափվում են tCO2e-ով:</p>	Նվազեցնել Շրջանակ 1-ի և Շրջանակ 2-ի ներքո ջերմոցային գազերի բացարձակ արտանետումները 40%-ով մինչև 2029թ.-ի նոյեմբերի 1-ը՝ 2023թ. բազային տվյալների համեմատ:	Նվազեցնել Շրջանակ 1-ի և Շրջանակ 2-ի ներքո ջերմոցային գազերի բացարձակ արտանետումները 20%-ով մինչև 2027թ.-ի հոկտեմբերի 1-ը՝ 2023թ. բազային տվյալների համեմատ:	19,559.1 tCO2 առ դեկտեմբեր, 2023թ.

ԿՏՑ 1բ. Շրջանակ 3-ի ներքո ջերմոցային գազերի բացարձակ արտանետումներ (չափված tCO2e-ով)		ԿԶԿԹՑ 1բ.	ԿԶԿԹՑ 1բ. միջանկյալ	Բազային
ԿՏՑ 1բ սահմանում	<p>Շրջանակ 3. Արժեշտը ստեղծող (Շրջանակ 2-ի մեջ չներառված) բոլոր ամնուղղակի արտանետումները, որոնք չափվում են tCO2e-ով:</p>	Նվազեցնել Շրջանակ 3-ի ներքո ջերմոցային գազերի բացարձակ արտանետումները 40%-ով մինչև 2029թ.-ի նոյեմբերի 1-ը՝ 2023թ. բազային տվյալների համեմատ:	Նվազեցնել Շրջանակ 3-ի ներքո ջերմոցային գազերի բացարձակ արտանետումները 20%-ով մինչև 2027թ.-ի հոկտեմբերի 1-ը՝ 2023թ. բազային տվյալների համեմատ:	15,880.1 tCO2 առ դեկտեմբեր, 2023թ.

Պարտատոմսերի ֆինանսական բնութագրերը (մասնավորապես՝ արժեկտրոնային տոկոսադրույքը) կարող են տարբերվել՝ կախված նրանից, թե արդյոք ընտրված ԿՀՑ-ը կհասնի նախապես սահմանված միջանկյալ ԿՀԿԹՑ-ին մինչև 2027թ.-ի հոկտեմբերի 1-ը (Միջանկյալ թիրախի դիտարկման ամսաթիվ): ԿՀԿԹՑ-ի կատարման կամ չկատարման արդյունքները հասանելի կլինեն «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ի 2027թ.-ի տարեկան և կայուն զարգացման վերաբերյալ հաշվետվությունների հրապարակման օրը կամ մինչ այդ, սակայն ցանկացած պարագայում ոչ ուշ, քան Միջանկյալ թիրախի դիտարկման ամսաթվից հետո 180 օրացուցային օրվա ընթացքում:

Ընկերության կողմից բոլոր Պարտատոմսերի գծով՝ ԿՀԿԹՑ-ի կատարման կամ չկատարման արդյունքների հրապարակման պահից հետո վճարման ենթակա արժեկտրոնային տոկոսադրույքը պետք է բարձրացվի 0.25 տոկոսային կետով, եթե

- ԿՀԿԹՑ-ն չի ապահովվել Ընկերության կողմից մինչև Միջանկյալ թիրախի դիտարկման ամսաթիվը, կամ
- ԿՀԿԹՑ-ի կատարողականի մակարդակը հնարավոր չէ ընդունելի եղանակով հաշվարկվել կամ ներկայացնել՝ մասնագիտացված անկախ գնահատող ընկերության կողմից ստուգման հավաստմամբ, կամ
- Ընկերությունը չի հրապարակել ստուգման հավաստումը Պարտատոմսերի վերջնական պայմաններով սահմանված ժամկետում:

Ընկերությունը պետք է ապահովի յուրաքանչյուր ԿՀՑ-ի մասով սահմանված յուրաքանչյուր ԿՀԿԹՑ-ի իր կողմից կատարման աստիճանի անկախ արտաքին ստուգումը համապատասխան փորձ ունեցող մասնագիտացված անկախ գնահատող ընկերության կողմից: Նշված ստուգումը պետք է իրականացվի տարեկան կտրվածքով, մինչև Պարտատոմսերի մարումը, և ցանկացած պարագայում՝ ցանկացած այնպիսի ամսաթվին, երբ պահանջվում է ԿՀԿԹՑ-ի գծով կատարողականի գնահատում, որը կարող է հանգեցնել Պարտատոմսերի ֆինանսական և/կամ կառուցվածքային բնութագրերի ճշգրտման, մինչև Պարտատոմսերի համար սահմանված վերջին ԿՀԿԹՑ-ի ապահովումը: ԿՀԿԹՑ-ի գծով կատարողականի ստուգման արդյունքները ներկայացվելու են կայուն զարգացման վերաբերյալ Ընկերության կողմից հրապարակվող տարեկան հաշվետվությունների համապատասխան բաժնում:

ԿՀՑ-ների, ԿՀԿԹՑ-ների կամ հիմնական ցուցանիշների վերահաշվարկման դեպքում ցանկացած փոփոխության մասով մասնագիտացված անկախ գնահատող ընկերության կողմից պետք է տրամադրվի ստուգման հավաստում, որը պետք է ներառվի Ընկերության կողմից հրապարակվող տարեկան հաշվետվություններում:

2.6.4. Կովենանտներ և այլ պարտավորություններ

2.6.4.1 Ֆինանսական հաշվարկներ

- (ա) Բոլոր ֆինանսական հաշվարկները, որոնք պետք է կատարվեն սույն Ծրագրային Ազդագրի համաձայն կամ դրա նպատակների համար, պետք է կատարվեն Հաշվապահական հաշվառման ստանդարտներին համապատասխան և հիմնված

լինեն ամենավերջին եռամսյակային ֆինանսական հաշվետվությունների վրա, որոնք Թողարկողը պարտավոր է հրապարակել:

- (բ) Այն դեպքերում, երբ որոշակի ֆինանսական հաշվարկներ կատարելու համար օգտագործվում են Ֆինանսական տարվա վերջին եռամսյակի եռամսյակային ֆինանսական հաշվետվությունները, նշված հաշվարկները փոխարենը կարող են կատարվել այդ Ֆինանսական տարվա աուդիտն անցած ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա:

2.6.4.2 Որոշակի գործողություններ կատարելու պարտավորություններ (Դրական կովենանտներ)

Քանի դեռ Թողարկողը չի ստացել Պարտատոմսերի ընդհանուր ծավալի առնվազն 67%-ի (վաթունյոթ տոկոսի) սեփականատերերի նախնական համաձայնությունը՝ համաձայն Ազդագրի 2.6.4.6 ենթաբաժնով սահմանված կարգի, Թողարկողը պարտավոր է.

- (ա) Կորպորատիվ գոյություն, քիզնեսի վարում. Պահպանել իր կորպորատիվ գոյությունը, գործել իր Կանոնադրության համաձայն և վարել իր քիզնես գործունեությունը պատշաճ ջանասիրությամբ և արդյունավետությամբ, ինչպես նաև ողջամիտ գործառնական, ֆինանսական և գործարար պրակտիկային համապատասխան:
- (բ) Ներգրավված միջոցների օգտագործում. Օգտագործել կամ ապահովել Պարտատոմսերի տեղաբաշխումից ստացված միջոցների օգտագործումը բացառապես Ծրագրային Ազդագրում նշված նպատակների համար, ինչպես նաև Կիրառելի օրենսդրության համաձայն:
- (գ) Օրենքներով սահմանված պահանջների պահպանում, հարկեր.
  - (i) իր գործունեությունն իրականացնել Կիրառելի օրենսդրության համաձայն և
  - (ii) սահմանված ժամկետում ներկայացնել պահանջվող բոլոր հարկային հայտարարագրերը, հաշվետվությունները և հարկերին վերաբերող այլ փաստաթղթերը և սահմանված ժամկետում վճարել իր կողմից վճարման ենթակա բոլոր հարկերը:
- (դ) Հաշվապահական հաշվառում և ֆինանսական կառավարում. Ունենալ հաշվապահական հաշվառման և հսկողական համակարգ, կառավարման բնույթի տեղեկատվության գրանցման համակարգ, հաշվապահական մատյաններ և այլ գրառումներ, որոնք բոլորը միասին պատշաճ կերպով ներկայացնում են Թողարկողի ֆինանսական վիճակի և գործառնությունների արդյունքների հստակ և ճշգրիտ ընդհանուր պատկերը՝ Հաշվապահական հաշվառման ստանդարտներին համապատասխան:
- (ե) Աուդիտորներ. Մշտապես նշանակել և ունենալ Աուդիտորներ:
- (զ) Թույլտվություններ.

- (i) ստանալ և ուժի մեջ պահել (և, անհրաժեշտության դեպքում, ժամանակին թարմացնել) այն բոլոր թույլտվությունները և լիցենզիաները, որոնք անհրաժեշտ են ընդհանուր առմամբ Թողարկողի գործունեությունն իրականացնելու և Թողարկողի կողմից Ծրագրային Ազդագրում սահմանված իր բոլոր պարտավորությունները կատարելու համար, ներառյալ բոլոր էական լիցենզիաները և
  - (ii) պահպանել բոլոր այն պայմաններն ու սահմանափակումները, որոնք սահմանված են այդ թույլտվություններում կամ այդ թույլտվությունների ուժով դրված են Թողարկողի վրա:
- (է) Ֆինանսական ցուցանիշներ. Մշտապես պահպանել ներքոնշյալ ֆինանսական ցուցանիշները.
- (i) Թողարկողը պետք է ապահովի, որ **Զուտ պարտք/EBITDA** հարաբերակցությունը չգերազանցի ստորև նշված աղյուսակում կիրառելի Հաշվարկման ժամանակահատվածի դիմաց նշված ցուցանիշը.

Հաշվարկման ժամանակահատվածի ավարտ	Զուտ պարտք/EBITDA հարաբերակցություն
2024թ. դեկտեմբերի 31	3.50:1
2025թ. դեկտեմբերի 31	3.50:1
2026թ. դեկտեմբերի 31	3.25:1
2027թ. դեկտեմբերի 31	2.75:1
2028թ. դեկտեմբերի 31	2.25:1
2029թ. դեկտեմբերի 31	2.00:1

Սույն բաժնի իմաստով՝

«**Հաշվարկման ժամանակահատված**»՝ ցանկացած հաշվարկի դեպքում 4 (չորս) հաջորդական եռամսյակներից բաղկացած ժամանակահատված, որն ավարտվում է եռամսյակային ամսաթվին, որի գծով ֆինանսական հաշվետվությունները պետք է ներկայացված լինեն Ծրագրային Ազդագրի համաձայն:

«**EBITDA**»՝ ցանկացած ժամանակահատվածի համար Թողարկողի՝ նշված ժամանակահատվածի Զուտ Շահույթը (հանած (1) ցանկացած պատահական օգուտներ, (2) ցանկացած ոչ դրամական եկամուտ, (3) ակտիվների (բացառությամբ բնականոն գործունեության ընթացքում վաճառվող ապրանքանյութական պաշարների) վաճառքից ստացված ցանկացած օգուտ կամ վնաս, որը ճշգրտվել է՝ ավելացնելով վերջինիս (յուրաքանչյուր դեպքում նշված ժամանակահատվածի համար Զուտ Շահույթը սահմանելիս կատարված նվազեցման չափով) (i) տոկոսային ծախսի ընդհանուր գումարը (ներառյալ հետաձգված ֆինանսավորման վճարների և սկզբնական թողարկման այլ զեղչերի և բանկային վճարների, գանձումների ու

միջնորդավճարների արժեզրկումը (օր.՝ ակրեդիտիվների վճարները և պարտավորությունների վճարները)), որը որոշվում է նշված ժամանակահատվածի համար, (ii) հարկային ծախսը՝ հիմնված Թողարկողի եկամտի և այլ երկրների կողմից պահվող հարկերի վրա, որը որոշվում է նշված ժամանակահատվածի համար, և (iii) Թողարկողի մաշվածության և արժեզրկման գծով բոլոր ծախսերը, որոնք որոշվում են նշված ժամանակահատվածի համար՝ բացառելով նշվածների կրկնակի հաշվառումը:

«Ֆինանսական պարտք»՝

- (i) Թողարկողի ցանկացած պարտավորություն, որը ձևավորվել է դրամական միջոցների փոխառության արդյունքում,
- (ii) Թողարկողի կողմից թողարկված, ընդունված, հաստատված կամ տրամադրված ցանկացած պարտատոմսի, պարտքային գործիքի և/կամ մուրհակի չմարված մայր գումարը,
- (iii) Թողարկողի՝ հետաձգված գնման գնով ձեռք բերված ցանկացած ակտիվների կամ ծառայությունների մասով առկա այն ֆինանսական պարտավորությունները (բացառությամբ առևտրային հաշիվների, որոնք առաջանում և վճարվում են առևտրային պարտատերերին բնականոն գործունեության ընթացքում, որոնք գոյություն ունեն դրանց առաջացման օրվանից 180 (հարյուր ութսուն) օրվա ընթացքում, որոնց ընդհանուր գումարը չի գերազանցում 6,500,000 (վեց միլիոն հինգ հարյուր հազար) ԱՄՆ դոլարը և որոնք բոլոր դեպքերում ժամկետանց չեն),
- (iv) Թողարկողի ոչ պայմանական պարտավորությունները՝ փոխհատուցելու որևէ անձի՝ ակրեդիտիվի (ներառյալ, առանց սահմանափակման, բանկային երաշխիքի) կամ համանման գործիքի ներքո վերջինիս կողմից վճարված գումարները՝ բացառելով պարբերություն (iii)-ով արդեն հաշվարկված վճարումների կրկնակի հաշվառումը,
- (v) ցանկացած ֆինանսական վարձակալության գծով Թողարկողի ցանկացած պարտավորության գումարը,
- (vi) փոխառության ֆինանսական հետևանքներ ունեցող ցանկացած այլ գործարքի շրջանակներում Թողարկողի կողմից ներգրավված գումարները, որոնք կդասակարգվեին որպես փոխառություն՝ համաձայն Հաշվապահական հաշվառման ստանդարտների,
- (vii) Թողարկողի պարտավորությունների գումարն Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներով գործարքների ներքո, որոնք կապված են ցանկացած տոկոսադրույքի, փոխարժեքի կամ գնի տատանումներից պաշտպանվելու կամ դրանից օգտվելու հետ (ընդ որում՝ միայն Թողարկողի կողմից վճարման ենթակա զուտ գումարի չափով՝ համապատասխան Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներով գործարքների շուկայական արժեքը որոշելուց հետո),

- (viii) վերոհիշյալ կետերում նկարագրված բոլոր տեսակի պարտավորությունները, որոնք ապահովված են Թողարկողին պատկանող ցանկացած գույքի գրավով, անկախ Թողարկողի կողմից նշված պարտավորությունը ստանձնած լինելու հանգամանքից,
- (ix) Թողարկողի՝ ապրանքների և ծառայությունների գնման դիմաց սահմանված գինը վճարելու բոլոր պարտավորությունները՝ անկախ դրանց տրամադրված կամ ընդունված լինելու (*այսինքն՝* վերցնելու կամ վճարելու կամ նմանատիպ պարտավորությունների առկայության) հանգամանքից,
- (x) Թողարկողի ցանկացած հետգնման պարտավորություն՝ կապված Թողարկողի կողմից վաճառված հաշիվների կամ ստացվելիք մուրհակների հետ, Թողարկողի ցանկացած պարտավորություն՝ կապված վաճառքի և հակադարձ վարձակալության գործարքների հետ, որոնք պարտավորություն չեն ստեղծում Թողարկողի հաշվեկշռում, «սինթետիկ վարձակալության» ներքո ցանկացած պարտավորություն կամ ցանկացած այլ գործարքի առնչությամբ ծագող որևէ պարտավորություն, որը փոխառության գործառնական համարժեքն է կամ փոխարինում է փոխառությունը, բայց որը որպես պարտավորություն նշված չէ Թողարկողի հաշվեկշռում,
- (xi) ցանկացած այլ անձի կողմից վերոհիշյալ կետերից որևէ մեկի գծով երաշխիքի կամ փոխհատուցման ցանկացած պարտավորության գումարը և
- (xii) ցանկացած հավելավճար, որը վճարվում է Թողարկողի կողմից վերոնշյալ կետերից որևէ մեկի պարտադիր մարման կամ փոխարինման դեպքում:

«Զուտ Պարտք/ EBITDA հարաբերակցություն»՝ Հաշվարկման ժամանակահատվածում Ֆինանսական պարտքի (հանած Դրամական միջոցները և Դրամական միջոցների համարժեքները) հարաբերակցությունը EBITDA-ին:

(ii) **«Interest Cover Ratio»** - Հաշվարկման ժամանակահատվածի համար՝ սկսած 2025թ.-ի հունվարի 1-ից, EBITDA-ի հարաբերակցությունը Զուտ Ֆինանսական Ծախսերին պետք է կազմի նվազագույնը 3.0:

Սույն մասի իմաստով՝

«Ֆինանսական Ծախսեր»՝ ցանկացած ժամանակահատվածի համար տոկոսագումարների, միջնորդավճարների, գանձումների, ֆինանսական վճարների, զեղչերի, հավելավճարների գումարները, որոնք ենթակա են վճարման տվյալ Հաշվարկման ժամանակահատվածում:

«Զուտ Ֆինանսական Ծախսեր»՝ Հաշվարկման ժամանակահատվածի համար Ֆինանսական Ծախսեր նվազեցված տվյալ ժամանակահատվածում Թողարկողի ավանդներից և կարճաժամկետ ներդրումներից ստացվող տոկոսագումարներով:

«Եռամսյակային ամսաթիվ»՝ ցանկացած տարվա մարտի 31-ը, հունիսի 30-ը, սեպտեմբերի 30-ը և դեկտեմբերի 31-ը:

- (ը) Պահանջների հավասարության սկզբունք (Pari Passu). Ապահովել, որ Թողարկողի՝ Պարտատոմսերի գծով վճարային պարտավորությունները ունենան վճարման առնվազն նույն առաջնահերթությունը, ինչ նրա բոլոր ոչ ստորադաս չապահովված պարտատերերի պահանջները, բացառությամբ այն պարտավորությունների, որոնց պարտադիր նախապատվությունը տրվում է Թողարկողի նկատմամբ Կիրառելի օրենսդրությանը համապատասխան:
- (թ) Մտավոր սեփականություն, հաշվապահական հաշվառում և այլն. Մշտապես պահպանել մտավոր սեփականությունը, հաշվապահական հաշվառման, կառավարման տեղեկատվության և ֆինանսական վերահսկողության համակարգերը:
- (ժ) Աշխատանքային հարաբերություններին առնչվող հարցեր.
- (i) Մշտապես պահպանել Կիրառելի օրենսդրությամբ սահմանված բոլոր այն պահանջները, որոնք վերաբերում են աշխատակիցների համար սահմանված արտոնությունների փաթեթին, կրճատումներին և աշխատակիցների կենսաթոշակներին, և
- (ii) ցանկացած պլանավորված զանգվածային ազատումների դեպքում պատրաստել և իրականացնել անձնակազմի կրճատման ծրագիր, անհապաղ (սակայն ոչ ուշ, քան պլանավորվող զանգվածային ազատումների մասին որևէ որոշում կայացնելուց 60 (վաթսուն) օր առաջ) տեղեկացնել Պարտատոմսերի սեփականատերերին պլանավորվող կոլեկտիվ կրճատումների մասին և տրամադրել այդ գործընթացը կառավարելու կիրառելի պլանը:
- (հ) Կիբերանվտանգություն. Ձեռնարկել տվյալների կորստի և անվտանգության խախտումների դեմ պաշտպանության միջոցներ, ընդ որում, ի թիվս այլոց, կատարել Թողարկողի կիբերանվտանգության քաղաքականությունների և ռիսկերի կառավարման պլանների կանոնավոր թարմացումը և կատարելագործումը, ինչպես նաև Թողարկողի աշխատակիցների համար անցկացնել կանոնավոր դասընթացներ և իրազեկման ծրագրեր կիբերանվտանգության վերաբերյալ, կազմել կիբերանվտանգության և SS աուդիտի կանոնավոր հաշվետվություններ և ապահովել գլոբալ կիբերանվտանգության համապատասխան վկայագրերի ձեռքբերումը:

2.6.4.3 Որոշակի գործողություններ չկատարելու պարտավորություններ (բացասական կովենանտներ)

Առանց Պարտատոմսերի ընդհանուր ծավալի առնվազն 67%-ի (վաթսունյոթ տոկոսի) սեփականատերերի նախնական համաձայնության (ստացված համաձայն Ազդագրի 2.6.4.6 ենթաբաժնով սահմանված կարգի) Թողարկողն իրավունք չունի (և պետք է ապահովի այդ պայմանի իրականացումն իր ցանկացած Դուստր ձեռնարկության կողմից)։

- (ա) Բաշխումներ.

(i) Հայտարարել կամ վճարել որևէ շահաբաժին կամ իր բաժնետոմսերի համար կատարել որևէ դրամական միջոցների բաշխում կամ գնել, մարել կամ այլ կերպ ձեռք բերել որևէ բաժնետոմս կամ դրա վրա հիմնված որևէ օպցիոն կամ կատարել վճարումներ բաժնետերերի կողմից տրամադրված որևէ փոխառության շրջանակներում (յուրաքանչյուրն առանձին՝ «Սահմանափակ վճարում»), բացառությամբ.

Ա. «Ա» կարգի հասարակ բաժնետոմսերի սեփականատերերին շահաբաժինների վճարման, ըստ Կանոնադրությամբ սահմանված դրույթների և Կիրառելի օրենսդրության պահանջների, հետևյալ պայմանով.

1. Հաշվարկման ժամանակահատվածում շահաբաժինների վճարումից հետո Զուտ պարտք/EBITDA հարաբերակցությունը չպետք է գերազանցի 2.5:1-ը,
2. տարեկան շահաբաժինները չպետք է գերազանցեն նախորդ տարվա զուտ շահույթի 20%-ը (քսան տոկոսը) և 6,000,000 (վեց միլիոն) ԱՄՆ դոլարը՝ գումարային,
3. տեղի չի ունեցել և առկա չէ Պարտավորությունների չկատարման որևէ դեպք, և
4. շահաբաժինների վճարումից հետո պետք է պահպանվի Դրամական միջոցների նվազագույն պահանջվող չափը.

Բ. Մայր ընկերությանը շահաբաժինների վճարումն իրականացվում է Կանոնադրությամբ սահմանված դրույթներին և Կիրառելի օրենսդրության պահանջներին համապատասխան, բացառապես շահաբաժինների վճարումից ստացված միջոցները Թողարկողի հանդեպ Մայր ընկերության ունեցած ցանկացած պարտքի հաշվանցման եղանակով մարման համար օգտագործելու նպատակով:

(ii) ստեղծել, կամ այլ կերպ թույլատրել՝ Թողարկողի ցանկացած Դուստր ձեռնարկության կողմից Թողարկողին Սահմանափակ վճարումներ կամ այլ փոխանցումներ կատարելու ունակության նկատմամբ ցանկացած սահմանափակումների առկայությունը:

(բ) Կապիտալ ծախսեր. Կրել ծախսեր կամ պարտավորություններ հիմնական միջոցների կամ այլ ոչ ընթացիկ ակտիվների հետ կապված ծախսերի գծով, բացառությամբ. (Ա) Ազդագրի 3.3.2 բաժնի 1-ին աղյուսակում ուղղակիորեն նախատեսվածների կամ (Բ) Թողարկողի կողմից կրած լրացուցիչ ծախսերի, պայմանով, որ յուրաքանչյուր դեպքում նման ծախսերի կամ պարտավորությունների պաշտոնական հաստատումից հետո Թողարկողը չպետք է խախտի Դրամական միջոցների նվազագույն պահանջվող չափի պահանջը, պայմանով, որ եթե տեղի է ունեցել և շարունակվում է Պարտավորությունների չկատարման որևէ դեպք, ապա Թողարկողը չպետք է կրի հիմնական միջոցների կամ այլ ոչ ընթացիկ ակտիվների հետ կապված ծախսեր կամ պարտավորություններ, բացառությամբ Թողարկողի գործառնական ակտիվների պահպանման համար անհրաժեշտ ծախսերի կամ պարտավորությունների:

- (գ) «Թույլատրելի ֆինանսական պարտքեր». Կրել, ստանձնել կամ առաջացնել որևէ ֆինանսական պարտք, բացառությամբ Թույլատրելի ֆինանսական պարտքերի:
- (դ) Վարձակալություն (լիզինգ). Կնքել որևէ տեսակի գույքի կամ սարքավորումների վարձակալելու որևէ պայմանագիր (հանդես գալով որպես վարձակալ/լիզինգառու) կամ այլ փաստաթուղթ, բացառությամբ.
- (i) Ֆինանսական վարձակալության պայմանագրերի և
  - (ii) Ցանկացած պայմանագիր կամ այլ փաստաթուղթ, որը չի հանդիսանում Ֆինանսական վարձակալության պայմանագիր, որի դեպքում բոլոր նման պայմանագրերի և փաստաթղթերի գծով համախառն վարձավճարները ցանկացած Ֆինանսական տարում չեն գերազանցում 1,000,000 (մեկ միլիոն) ԱՄՆ դոլարին համարժեք գումարը:
- (ե) Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներով գործարքներ. Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներով կնքել որևէ գործարք կամ ստանձնել Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներով որևէ գործարքի որևէ կողմի պարտավորությունները:
- (զ) Երաշխիքներ և այլ պարտավորություններ. Կնքել երաշխիքների տրամադրման վերաբերյալ ցանկացած պայմանագիր կամ այլ փաստաթուղթ, կամ՝ ցանկացած եղանակով կամ պայմաններով, ստանձնել կամ պարտավորվել ամբողջությամբ կամ մասամբ կատարել այլ անձի ցանկացած ֆինանսական կամ այլ պարտավորություն՝ բացառությամբ բանկային երաշխիքների հետ կապված ցանկացած վնասի հատուցման հակընդդեմ պարտավորության՝ պետական և մասնավոր գնումների ընթացակարգերի ներքո:
- (է) Գրավի իրավունք. Ստեղծել կամ թույլատրել գրավի իրավունքի ստեղծում ցանկացած ներկա կամ ապագա գույքի, եկամուտների կամ այլ ակտիվների նկատմամբ, բացառությամբ.
- (i) Առաջնահերթ մարման վարկերի շրջանակներում պարտավորությունների կատարումն ապահովող Գրավի իրավունքի, պայմանով, որ այն կչեղարկվի Պարտատոմսերի թողարկումից հետո 45 (քառասունհինգ) օրվա ընթացքում,
  - (ii) Թողարկողի կողմից սարքավորումների և ապրանքանյութական պաշարների ձեռքբերման հետ կապված հետաձգված վճարումների արդյունքում առաջացող գրավների, և
  - (iii) ցանկացած հարկերի, հաշվեգրումների, կամ այլ պետական տուրքերի հետ կապված ցանկացած ապահովադրման, կամ օրենքի ուժով ծագող այլ սահմանափակման՝ բոլոր դեպքերում, եթե որևէ այդպիսի ապահովադրման հիմքում ընկած պարտավորությունը կատարվել է կամ, եթե այն չի կատարվել, ապա այն բարեխղճորեն վիճարկվում է պատշաճ դատավարության ընթացքում՝ քանի դեռ.
- Ա. այդ վարույթները որևէ էական ազդեցություն չեն գործում Թողարկողի բիզնեսի վարման վրա, և

Բ. Թողարկողն առանձնացրել է համարժեք պահուստներ, որոնք բավարար են անհապաղ և ամբողջությամբ վճարելու այն գումարները, որոնց վճարումը կարող է պահանջվել Թողարկողից ցանկացած նման դատավարության վերջնական որոշմամբ:

(ը) Պարզած Ձեռքի Սկզբունքի (Arm's Lengths Transactions) գործարքներ. Կնքել ցանկացած գործարք, բացառությամբ Պարզած Ձեռքի Սկզբունքով բնականոն առևտրային գործունեության ընթացքում կնքվող գործարքների (ներառյալ, առանց դրանով չսահմանափակվելու, գործարքներ, որոնց շրջանակներում Թողարկողը որևէ գնման համար կարող է վճարել ընդունված շուկայական արժեքից բարձր գին կամ իր ապրանքների և (կամ) ծառայությունների դիմաց կարող է ստանալ ավելի ցածր գին (հաշվի առնելով ընդունված զեղչերը):

(թ) Մայր ընկերության հետ կնքվող գործարքներ. Կնքել ցանկացած գործարք Մայր ընկերության հետ, բացառությամբ բնականոն առևտրային գործունեության ընթացքում կնքվող գործարքների, Պարզած Ձեռքի Սկզբունքով գործարքների հիմքով, կամ կատարել ցանկացած փոփոխություն Մայր ընկերության հետ կնքված գործարքի մասով և/կամ կնքել ցանկացած նոր գործարք Մայր ընկերության հետ, որը կհանգեցնի հավելյալ դրամական միջոցների արտահոսքի գումարային առավելագույնը 3,000,000 (երեք միլիոն) ԱՄՆ դոլարի չափով կամ տարեկան 1,000,000 (մեկ միլիոն) ԱՄՆ դոլարի չափով դրամական միջոցների արտահոսքի :

(ժ) Գնումների կամ վաճառքի գործակալություն. Ստեղծել գնումների կամ վաճառքի ցանկացած եզակի և բացառիկ գործակալության պայմանագիր՝ իր գնումների կամ վաճառքի էական մասն իրականացնելու համար:

(ի) Շահույթի բաշխման գործիքներ. Կնքել ցանկացած տնտեսական ընկերակցության, շահույթի բաշխման կամ ռոյալթիի կամ այլ նմանատիպ պայմանագիր, որի համաձայն Թողարկողի եկամուտը կամ շահույթը ցանկացած Ֆինանսական տարվա ընթացքում բաշխվում է կամ կարող է բաշխվել ցանկացած այլ անձի՝ 2,000,000 (երկու միլիոն) ԱՄՆ դոլարը գերազանցող գումարի չափով, բացառությամբ ներքոնշյալի.

- (i) ավելացված արժեք ապահովող (Value added services - VAS) ծառայությունների մատուցման պայմանագրեր նման ծառայություններ մատուցող ընկերությունների հետ,
- (ii) հեղինակային իրավունքի սեփականատերերի հետ պայմանագրեր՝ հեռարձակման ոլորտում (ներառյալ տեսալսողական տեղեկատվության հեռարձակման գործունեություն)
- (iii) անուղղակի վաճառքի գործակալության պայմանագրեր,

պայմանով, որ պայմանագրերը պետք է կնքվեն բնականոն առևտրային գործունեության ընթացքում, Պարզած Ձեռքի Սկզբունքով, և ցանկացած Ֆինանսական տարում դրանց ընդհանուր արժեքը չպետք է գերազանցի 1,000,000 (մեկ միլիոն) ԱՄՆ դոլարը:

(լ) Կառավարման պայմանագրեր. Կնքել կառավարման ցանկացած պայմանագիր կամ նմանատիպ փաստաթուղթ, որի համաձայն ցանկացած այլ անձ ղեկավարում է իր բիզնեսը կամ գործառնությունները:

(խ) Հիմնարար փոփոխություններ.

- (i) Կանոնադրության մեջ ցանկացած եղանակով կատարել այնպիսի փոփոխություններ, որոնք հակասում են Ծրագրային Ազդագրի դրույթներին,
- (ii) փոփոխել իր Ֆինանսական տարին,
- (iii) փոփոխել իր ներկայիս գործունեության կամ գործառնությունների բնույթը,
- (iv) կատարել ցանկացած այլ փոփոխություն, որը կարող է որակվել որպես Էական փոփոխություն:

(ծ) Թույլատրելի ներդրումներ.

- (i) բնականոն գործունեության ընթացքում որևէ անձի տրամադրել փոխառություններ, կանխավճարներ կամ ներդնել ավանդներ՝ բացառությամբ հեղինակավոր առևտրային բանկերում բանկային ավանդների,
- (ii) ձեռք բերել ցանկացած այլ գույք (բացառությամբ դրամական միջոցների կամ բնականոն գործունեության ընթացքում ապրանքանյութական պաշարների, նյութերի և սարքավորումների) կամ
- (iii) ներդրումներ կատարել որևէ ընկերությունում:

(կ) Ակտիվների վաճառք. Վաճառել, փոխանցել կամ այլ կերպ օտարել իր որևէ ակտիվ՝ լինի դա մեկ գործարքի կամ մի շարք փոխկապակցված կամ այլ գործարքների շրջանակներում, բացառությամբ ներքոնշյալի.

- (i) բնականոն գործունեության ընթացքում հնացած կամ մաշված գույքի, ապրանքանյութական պաշարների կամ սարքավորումների օտարում,
- (ii) առանձին մինչև 2,000,000 (երկու միլիոն) ԱՄՆ դոլար արժեքով հիմնական բիզնես գործունեության մեջ չձառայող շենքերի վաճառք, փոխանցում կամ այլ կերպ օտարում՝ մինչև 10,000,000 (տասը միլիոն) ԱՄՆ դոլարի համախառն գումարով,
- (iii) բնականոն գործունեության ընթացքում Դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների օտարում կամ այլ կերպ տնօրինում, յուրաքանչյուր դեպքում՝ իրական շուկայական արժեքով:

Թողարկողը պետք է ապահովի, որ ակտիվների օտարումից ստացված միջոցները լինեն դրամական միջոցների տեսքով և դրանք օգտագործվեն հաշվեգրված տոկոսների վճարման կամ Պարտատոմսերի մարման համար:

(հ) Միաձուլում, համախմբում և այլն. Ձեռնարկել կամ թույլատրել ցանկացած միաձուլում, միացում, բաժանում, առանձնացում կամ վերակազմավորում:

- (ձ) Փոփոխություններ, բացառություններ և այլն. Դադարեցնել, փոփոխել կամ տրամադրել որևէ հրաժարում/բացառություն ցանկացած պայմանագրի ցանկացած այնպիսի դրույթի վերաբերյալ, որով հաստատվում է որևէ ֆինանսական պարտք:
- (ղ) Միջոցների օգտագործում. Օգտագործել Պարտատոմսերի տեղաբաշխումից ստացված միջոցները Համաշխարհային բանկի անդամ չհանդիսացող ցանկացած երկրի տարածքում կամ այդ տարածքներում ծախսերը փոխհատուցելու կամ ցանկացած այդպիսի երկրում արտադրված ապրանքների կամ ցանկացած այդպիսի երկրից մատուցվող ծառայությունների դիմաց վճարելու համար:
- (ճ) Ապօրինի վճարումներ. Կնքել որևէ գործարք կամ զբաղվել որևէ գործունեությամբ, որը խախտում է կոռուպցիայի դեմ պայքարի օրենսդրությամբ սահմանված պահանջները:
- (մ) ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի բանաձևերը. Կնքել որևէ գործարք կամ զբաղվել որևէ գործունեությամբ, որն արգելված է Միավորված ազգերի կազմակերպության կանոնադրության VII գլխի համաձայն Միավորված ազգերի կազմակերպության Անվտանգության խորհրդի կողմից ընդունված որևէ բանաձևով:
- (յ) Պատժամիջոցներ. Կնքել որևէ գործարք կամ զբաղվել որևէ գործունեությամբ, որով խախտվում են Պատժամիջոցները, կամ որը շրջանցում կամ խուսափում է որևէ Պատժամիջոցից, կամ օգտագործել Պարտատոմսերից ներգրավված միջոցներն՝ ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն վճարումներ կատարելու համար՝ ի շահ որևէ Պատժամիջոցի տակ գտնվող որևէ անձի:
- (ն) Օրենքի ուժով պահպանվող տարածքներ. Օգտագործել Պարտատոմսերի տեղաբաշխումից ստացված միջոցները՝ ֆինանսավորելու օրենքի ուժով պաշտպանվող տարածքներում կամ միջազգայնորեն ճանաչված կենսաբազմազանության պահպանման կարևոր տարածքներում (ներառյալ Զրոյական ոչնչացման դաշինքի օբյեկտները, Կենսաբազմազանության պահպանման հիմնական տարածքները (ինչպես սահմանված է Բնության պահպանության միջազգային միության (ԲՊՄՄ/IUCN) կողմից) կամ Կարևոր թռչնաբանական տարածքները (ինչպես սահմանված է BirdLife International-ի կողմից)) իրականացվող աշխատանքները:
- (շ) Հարկադիր աշխատանք. Օգտագործել Պարտատոմսերի տեղաբաշխումից ստացված միջոցներն այնպիսի մատակարարներից սարքավորումներ ձեռք բերելու համար, որոնք նման սարքավորումներ արտադրելու համար հարկադիր աշխատանք են օգտագործում:

2.6.4.4 Հաշվեփոխականություն

- (ա) Ֆինանսական հաշվետվություն. Մինչև Պարտատոմսերի ամբողջական մարումը, Թողարկողը պարտավոր է իր ինտերնետային կայքում հրապարակել հաշվետվություններ, որոնք պահանջվում են Կիրառելի օրենսդրության համաձայն, ներառյալ.

- (i) աուդիտ չանցած եռամսյակային ֆինանսական հաշվետվությունները՝ յուրաքանչյուր հաշվետու եռամսյակի ավարտից հետո 45 (քառասունհինգ) օրվա ընթացքում,
  - (ii) աուդիտ անցած ֆինանսական հաշվետվությունները՝ անկախ աուդիտորական եզրակացության հետ միասին՝ յուրաքանչյուր ֆինանսական տարվա համար՝ մինչև հաշվետու տարվան հաջորդող տարվա ապրիլի 30-ը:
- (բ) Բիզնեսում փոփոխություններ, էական բացասական ազդեցություն. Մինչև Պարտատոմսերի ամբողջական մարումը, Թողարկողը պարտավոր է անհապաղ տեղեկացնել Պարտատոմսերի սեփականատերերին Թողարկողի բիզնեսի կամ գործառնությունների բնույթի կամ շրջանակի ցանկացած ծրագրված փոփոխության մասին, ինչպես նաև ցանկացած այնպիսի իրադարձության կամ պայմանի մասին, որը գործում է կամ կարող է գործել էական բացասական ազդեցություն:
- (գ) Կայուն զարգացման հետ կապված պարտատոմսերի համակարգ. Թողարկողը Պարտատոմսերի սեփականատերերին պետք է ներկայացնի տարեկան հաշվետվություններ Կայուն զարգացման հետ կապված պարտատոմսերի համակարգի իրականացման ընթացքի մասին: Հաշվետվությունները պետք է պարունակեն հավաստումներ առ այն, որ ներքոնշյալ տարրերը համահունչ են Կայուն զարգացման հետ կապված պարտատոմսերի համակարգի ներքո ստանձնած պարտավորություններին. (i) ԿՀՑ-ների հաշվարկ և գնահատում, (ii) ԿՀՑ-ների վերաբերյալ Թողարկողի կողմից հաշվետվողականության ապահովման գործընթացը և (iii) առաջընթացը՝ ԿՀԿԹՑ-ների ապահովման գծով: Ընկերությունը պետք է ապահովի յուրաքանչյուր ԿՀՑ-ի մասով սահմանված յուրաքանչյուր ԿՀԿԹՑ-ի իր կողմից կատարման աստիճանի անկախ արտաքին ստուգումը համապատասխան փորձ ունեցող մասնագիտացված անկախ գնահատող ընկերության կողմից: Նշված ստուգումը պետք է իրականացվի տարեկան կտրվածքով, մինչև Պարտատոմսերի մարումը, և ցանկացած պարագայում՝ ցանկացած այնպիսի ամսաթվին, երբ պահանջվում է ԿՀԿԹՑ-ի գծով կատարողականի գնահատում, որը կարող է հանգեցնել Պարտատոմսերի ֆինանսական և/կամ կառուցվածքային բնութագրերի ճշգրտման, մինչև Պարտատոմսերի համար սահմանված վերջին ԿՀԿԹՑ-ի ապահովումը:
- (դ) Համապատասխանության Հավաստագիր. Թողարկողի պարտավոր է տրամադրել համապատասխանության հավաստագիրը՝ ցանկացած անձի պահանջով (եռամսյակային կտրվածքով):

2.6.4.5 Ապահովագրություն

Ապահովագրության գծով պահանջները և Թողարկողի պարտավորությունները. Եթե Թողարկողը չի ստացել Պարտատոմսերի ընդհանուր ծավալի առնվազն 67%-ի (վաթսուներե տոկոսի) սեփականատերերի նախնական համաձայնությունը՝ համաձայն Ծրագրային Ազդագրի 2.6.4.6 ենթաբաժնով սահմանված կարգի, ապա Թողարկողը պարտավոր է.

- (ա) ապահովագրել և ապահովագրված պահել իր ակտիվները և բիզնեսը ֆինանսապես կայուն հեղինակավոր ապահովագրողների միջոցով՝ ապահովագրության ենթակա վնասներից խուսափելու նպատակով, ներառյալ Հավելված 4-ում (*Ապահովագրության գծով պահանջներ*) նշված ապահովագրության տեսակները,
- (բ) պահպանել յուրաքանչյուր ապահովագրության պայմանագրով նախատեսված բոլոր երաշխիքներն ու պայմանները,
- (գ) չփոփոխել, չհեղարկել, չդադարեցնել, չեղյալ չհայտարարել և էական փոփոխության չենթարկել Հավելված 4-ով (*Ապահովագրության գծով պահանջներ*) պահանջվող որևէ ապահովագրության պայմանագիր (այնքանով, որքանով նման փոփոխությունը, դադարեցումը, չեղարկումը կամ վերանայումը կհանգեցնեք ծածկույթի կրճատմանը):

2.6.4.6 Համաձայնության սրացումը

(ա) Ծրագրային Ազդագրի 2.6.4 բաժնում նշված՝ Պարտատոմսերի սեփականատերերի Համաձայնությունը համարվում է Թողարկողի կողմից պատշաճ կերպով ստացված, եթե համաձայնություն ստանալու հայցման մասին Թողարկողի կողմից www.azdarar.am կայքում և Թողարկողի ինտերնետային կայքում համապատասխան հայտարարության հրապարակման օրվանից 30 (երեսուն) օրացուցային օրվա ընթացքում Պարտատոմսերի ընդհանուր ծավալի առնվազն 67%-ի (վաթսունյոթ տոկոսի) սեփականատերերը տալիս են իրենց գրավոր համաձայնությունը:

2.6.5 Պարտավորությունների չկատարման դեպքերը և դրանց հետևանքները

2.6.5.1 Պարտավորությունների չկատարման դեպքերը

Ներքոնշյալ դեպքերից յուրաքանչյուրը համարվում է Պարտավորությունների չկատարման դեպք.

- (ա) Չվճարում. Թողարկողը սահմանված ժամկետում չի վճարում որևէ Պարտատոմսի արժեկտրոնային եկամուտները կամ մայր գումարը, և չվճարումը, որը պայմանավորված է վարչական կամ տեխնիկական խնդիրներով, շարունակվում է 3 (երեք) Աշխատանքային օր անընդմեջ:
- (բ) Այլ պարտավորությունների չկատարում. Թողարկողը չի կատարում իր՝ սույն Ծրագրային Ազդագրով սահմանված և/կամ Պարտատոմսերի հետ կապված որևէ պարտավորություն:
- (գ) Պարտավորությունների փոխադարձ չկատարում. Թողարկողի կամ Մայր ընկերության կամ Մայր ընկերության որևէ բաժնետիրոջ որևէ Ֆինանսական պարտք դառնում է մարման ենթակա մինչև սահմանված մարման ժամկետը՝ պարտավորության չկատարման դեպքով կամ նմանատիպ հանգամանքով պայմանավորված, կամ Թողարկողի կամ Մայր ընկերության կամ Մայր ընկերության որևէ բաժնետիրոջ որևէ Ֆինանսական պարտք չի մարվում սահմանված մարման ժամկետում (հաշվի առնելով ցանկացած սկզբնական կիրառելի արտոնյալ

ժամանակահատվածը՝ պայմանով, որ տվյալ Ֆինանսական պարտքի ընդհանուր մայր գումարը կազմում է առնվազն 1,000,000 (մեկ միլիոն) ԱՄՆ դոլար (կամ դրան համարժեք գումար ցանկացած այլ արժույթով):

- (դ) Անվճարունակություն. Պարտքերի վճարման ժամկետին Թողարկողն ամբողջությամբ կասեցնում է իր պարտքերի (կամ իր պարտքերի որոշակի դասի) վճարումը կամ հայտարարում է այդ վճարումը կասեցնելու մտադրության մասին, կամ Թողարկողը անկարող է կամ ընդունում է, որ անկարող է կատարել այդ վճարումը, կամ համարվում է, որ Թողարկողը չի կարող վճարել իր պարտքերը, բոլոր դեպքերում՝ Կիրառելի օրենսդրությամբ սահմանված նպատակներին համապատասխան կամ ի կատարումն այդ նպատակների, կամ համապատասխան իրավասության դատարանի կողմից Թողարկողը ճանաչվել է սնանկ կամ անվճարունակ:
- (ե) Դատական վճիռներ. Թողարկողի կամ Մայր ընկերության կամ Մայր ընկերության որևէ բաժնետիրոջ դեմ կայացվում է վերջնական դատական ակտ, հրաման կամ արբիտրաժային որոշում, որը ենթակա չէ բողոքարկման, կապված Յուբոնի վարույթների կամ որևէ այլ էական դատավարության, վարչական, պետական կամ կարգավորող բնույթի վարույթի կամ ուսումնասիրության կամ այլ նյութական պահանջների հետ, որոնք յուրաքանչյուր դեպքում ենթադրում են 1,000,000 (մեկ միլիոն) ԱՄՆ դոլարը գերազանցող գումարի չափով գումարի վճարում:
- (զ) Մորատորիում. (i) Թողարկողի նկատմամբ ցանկացած կիրառելի լուծարման, անվճարունակության, պարտատերերի հետ կնքվող համաձայնության, վերակազմակերպման կամ նմանատիպ այլ ոլորտի օրենսդրության համաձայն հարուցվում է վարույթ կամ ներկայացվել է հայցադիմում (կամ դատարանին ներկայացվել են փաստաթղթեր) կառավարիչ, սնանկության կառավարիչ կամ նմանատիպ այլ պաշտոնատար անձ նշանակելու մասին, կամ Թողարկողի ամբողջ բիզնեսի կամ նրա գործառնությունների որևէ մասի կառավարման համար նշանակվել է սնանկության կառավարիչ կամ լուծարման հանձնաժողով (լուծարող) կառավարիչ, կամ (ii) Թողարկողը ձեռնարկում է որևէ գործողություն՝ իր պարտավորություններից որևէ մեկի կատարումը վերանայելու կամ հետաձգելու համար, կամ իր պարտատերերի հետ կամ նրանց օգտին իրականացնում է ընդհանուր վերակազմակերպում, ձեռք է բերում պայմանավորվածություն կամ կնքում համաձայնություն կամ հայտարարում է մորատորիում, յուրաքանչյուր դեպքում՝ իր ամբողջ Ֆինանսական պարտքի կամ դրա էական մասի նկատմամբ:
- (է) Գործունեության դադարման բացառում. Համապատասխան իրավասության դատարանի կողմից կայացվում է Թողարկողի գործունեության դադարեցման կամ լուծարման մասին կարգադրություն կամ ուժի մեջ մտած որոշում, կամ Թողարկողը դադարեցնում է իր գործունեությունը կամ սպառնում է դադարեցնել այն ամբողջությամբ կամ զգալի մասով:

- (ը) Էական բացասական ազդեցություն. Տեղի է ունենում որևէ իրադարձություն, որը, ողջամիտ ենթադրությամբ, կարող է էական բացասական ազդեցություն գործել Թողարկողի գործունեության վրա:
- (թ) Ղատական ակտերի պահանջների չկատարման դեպքեր. Թողարկողը չի կատարում վերջնական և անբողոքարկելի դատական կամ արբիտրաժային որոշումը, որը բացասական ազդեցություն կգործի Թողարկողի վրա և/կամ որի ընդհանուր գումարը կազմում է առնվազն 1,000,000 (մեկ միլիոն) ԱՄՆ դոլար:
- (ժ) Ռեքվիզիցիա, ազգայնացում և այլն. Որևէ իրավասու մարմին դատապարտում, ազգայնացնում, առգրավում կամ այլ կերպ բռնագրավում է Թողարկողի գույքը կամ այլ ակտիվները կամ բաժնետիրական կապիտալը ամբողջությամբ կամ դրանց որևէ էական մասը, կամ ստանձնում է այդ գույքի կամ այլ ակտիվների կամ նրա բաժնետիրական կապիտալի, բիզնեսի կամ գործառնությունների պահպանումը կամ վերահսկողությունը կամ ձեռնարկում է որևէ գործողություն, որը խոչընդոտում է Թողարկողի կամ նրա պաշտոնատար անձանց կողմից իրենց բիզնեսի կամ գործառնությունների ամբողջ կամ զգալի մասով իրականացումը՝ բոլոր այն դեպքերում, երբ համապատասխան գույքի կամ այլ ակտիվների ընդհանուր արժեքը կազմում է առնվազն 1,000,000 (մեկ միլիոն) ԱՄՆ դոլար:

2.6.5.2 Պարտավորությունների չկատարման դեպքերի հետևանքները

- (ա) Եթե տեղի է ունենում Ազդագրի 2.6.5.1(ա) կետով սահմանված Պարտավորությունների չկատարման դեպք (Չվճարում), ապա Պարտատոմսերի յուրաքանչյուր սեփականատեր իրավունք ունի, Թողարկողին գրավոր ծանուցում ուղարկելով, իրեն պատկանող Պարտատոմսերը հայտարարել անհապաղ մարման ենթակա՝ ամբողջությամբ կամ մասամբ, որի ուժով այդ Պարտատոմսերը դառնում են անհապաղ մարման ենթակա՝ անվանական արժեքի և հաշվեգրված տոկոսագումարների չափով, առանց որևէ հետագա գործողությունների կամ ընթացակարգերի կատարման:
- (բ) Եթե տեղի է ունենում Պարտավորությունների չկատարման դեպք (բացառությամբ Ազդագրի 2.6.5.1(ա) (Չվճարում) կետով սահմանված չվճարման դեպքի), ապա Թողարկողը պետք է այդպիսի Պարտավորությունների չկատարման դեպքի մասին տեղեկատվություն հրապարակի իր ինտերնետային կայքում այդպիսի Պարտավորությունների չկատարման դեպքի ի հայտ գալուց 3 (երեք) Աշխատանքային օրվա ընթացքում, որի դեպքում.
  - (i) Թողարկողի կողմից իր ինտերնետային կայքում այդպիսի Պարտավորությունների չկատարման դեպքի մասին տեղեկատվությունը հրապարակելու օրվանից 20 (քսան) Աշխատանքային օրվա ընթացքում չմարված Պարտատոմսերի ընդհանուր անվանական արժեքի առնվազն 10%-ին (տասը տոկոսին) տիրապետող սեփականատերերը (համատեղ կամ առանձին-

առանձին) կարող են, Թողարկողին գրավոր ծանուցում ուղարկելով, իրենց պատկանող Պարտատոմսերը հայտարարել անհապաղ մարման ենթակա՝ ամբողջությամբ կամ մասամբ,

- (ii) Վերոշարադրյալ 2.6.5.2(բ)(i) ենթակետով սահմանված 20-օրյա ժամկետը լրանալուց հետո 1 (մեկ) Աշխատանքային օրվա ընթացքում Թողարկողը պետք է իր ինտերնետային կայքում հրապարակի տեղեկատվություն հետևյալ մասին.

Ա) Պարտավորությունների չկատարման դեպքը վերացնելու մասին, եթե Թողարկողը վերացրել է այդպիսի Պարտավորությունների չկատարման դեպքը, որի դեպքում Պարտատոմսերի որևէ մարում կամ հետգնում տեղի չի ունենա, կամ

Բ) չմարված Պարտատոմսերի ընդհանուր անվանական արժեքի այն մասնաբաժինը, որին տիրապետող սեփականատերերը (համատեղ կամ առանձին-առանձին) իրենց պատկանող Պարտատոմսերը հայտարարել են անհապաղ մարման ենթակա՝ ըստ վերոշարադրյալ 2.6.5.2(բ)(i) ենթակետի:

- (iii) Եթե վերոշարադրյալ 2.6.5.2(բ)(ii)(Բ) ենթակետով սահմանված Պարտատոմսերի ընդհանուր անվանական արժեքի մասնաբաժինը պակաս չէ 10%-ից (տասը տոկոսից), ապա Պարտատոմսերի այն սեփականատերերին, որոնք չեն հայտարարել իրենց պատկանող Պարտատոմսերն անհապաղ մարման ենթակա՝ ըստ վերոշարադրյալ 2.6.5.2(բ)(i) ենթակետի, տրվում է իրենց պատկանող Պարտատոմսերը անհապաղ մարման ենթակա հայտարարելու հնարավորություն՝ վերոշարադրյալ 2.6.5.2(բ)(ii)(Բ) ենթակետով սահմանված տեղեկատվության հրապարակման պահից 10 (տասը) Աշխատանքային օրվա ընթացքում:

- (iv) Եթե վերոշարադրյալ 2.6.5.2(բ)(ii)(Բ) ենթակետով սահմանված Պարտատոմսերի ընդհանուր անվանական արժեքի մասնաբաժինը պակաս է 10%-ից (տասը տոկոսից), ապա Պարտատոմսերի որևէ մարում կամ հետգնում տեղի չի ունենա:

- (v) Վերոշարադրյալ 2.6.5.2(iii) ենթակետով սահմանված 10-օրյա ժամկետը լրանալուց հետո 1 (մեկ) Աշխատանքային օրվա ընթացքում Թողարկողը պետք է իր ինտերնետային կայքում հրապարակի տեղեկատվություն հետևյալ մասին.

Ա) Պարտավորությունների չկատարման դեպքը վերացնելու մասին, եթե Թողարկողը վերացրել է այդպիսի Պարտավորությունների չկատարման դեպքը, որի դեպքում Պարտատոմսերի որևէ մարում կամ հետգնում տեղի չի ունենա, կամ

Բ) չմարված Պարտատոմսերի ընդհանուր անվանական արժեքի այն մասնաբաժինը, որին տիրապետող սեփականատերերը հայտարարել են անհապաղ մարման ենթակա, և Թողարկողը պետք է հետ գնի կամ մարի այդ Պարտատոմսերը Ազդագրի 2.6.5.2(բ)(v)(Բ) ենթակետով սահմանված

տեղեկատվության՝ Թողարկողի ինտերնետային կայքում հրապարակման պահից 10 (տասը) Աշխատանքային օրվա ընթացքում:

- (գ) Երբ որոշակի սերիայի Պարտատոմսերի որևէ մաս ենթակա է հետզնման և մարման, դրանց ընդհանուր վճարվող անվանական արժեքը, կուտակված և չվճարված տոկոսագումարները և դադարեցման հետ կապված ծախսերը մարվում են ամեն դեպքում՝ առանց դրանք վճարման ներկայացնելու, վճարման պահանջ ներկայացնելու, առարկության կամ լրացուցիչ ծանուցման:

ՄԱՍ 3 ԹՈՂԱՐԿՈՂԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

3.1 Անկախ աուդիտորներ

Թողարկողի 2020-2023թթ.-ի ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտն իրականացրել է «ՓրայսուոթերհաուսԿուպերս Արմենիա» ՍՊԸ-ն:

Հասցե՝ ՀՀ ք. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյան 2,
«Կամար» բիզնես-կենտրոն, 8-րդ հարկ

հեռ.՝ + 374 (10) 51 21 51

ֆաքս՝ + 374 (10) 52 10 00

կայք՝ www.pwc.com/am

3.2 Ռիսկային գործոններ

Ցանկացած ներդրող մինչև Թողարկողի բաժնետոմսերում ներդրում անելը պետք է ամբողջությամբ ուսումնասիրի Թողարկողի գործունեությանը հատուկ ռիսկային գործոնները: Ստորև ներկայացված են այն ռիսկերը, որոնք Թողարկողը Ազգադրի ներկայացման պահի դրությամբ համարում է էական, սակայն կարող են լինել լրացուցիչ ռիսկեր, որոնք Թողարկողին այս պահին հայտնի չեն կամ Թողարկողը դրանք համարում է ոչ էական. ստորև նկարագրված ռիսկային գործոնների ցանկը պետք է օգտագործվի միայն որպես ուղեցույց:

3.2.1 Մրցակցային ռիսկ

Թողարկողի գործունեության՝ հեռահաղորդակցության շուկայում առկա է մրցակցություն, և ժամանակ առ ժամանակ հնարավոր է դրա սրացում, ինչը կարող է ազդեցություն ունենալ Ընկերության գործառնական և/կամ ֆինանսական ցուցանիշների վրա:

Վերջին տարիներին հեռահաղորդակցման ոլորտում աճել է պահանջարկը համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթային առաջարկների նկատմամբ, որոնք ներառում են երկու կամ ավել ամրակցված և շարժական կապի ծառայություններ: Ընկերության ամրակցված և շարժական ենթակառուցվածքների համակցությունը համարվում է լավագույններից մեկը, ինչը թույլ է տալիս շուկայում ներկայացնել համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթների գրավիչ առաջարկներ: Բացառված չէ, որ մրցակիցները ինչ-որ պահի նույնպես ձգտեն բարելավել իրենց համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթների առաջարկները: Թողարկողի միակ մրցակիցը կոնվերգենտ ծառայությունների մատուցման շուկայում «Յուբոմ» ՓԲԸ-ն է:

Հեռահաղորդակցության շուկայի բոլոր խաղացողները, այդ թվում և Ընկերությունը, ստիպված են մրցակցել նաև ձայնային ծառայություններին այլընտրանք առաջարկող «Skype», «WhatsApp», «Viber», «Facebook Messenger» և այլ նմանատիպ OTT ծառայություններ

առաջարկող ընկերությունների հետ, ինչպես նաև հեռուստատեսային և ժամանցային բովանդակություն ունեցող հարթակների հետ:

Վերոնշյալ մրցակցային ռիսկը նվազեցնելու նպատակով Ընկերությունը այժմ կառուցում է տարածաշրջանում եզակի՝ 25 Գբ/վ արագությամբ 25G-PON տեխնոլոգիայով NGN (Next Generation Network) FTTH (Fiber to the Home - Օպտիկա մինչև բնակարան) օպտիկամանրաթելային ցանց:

Թողարկողի գործունեության վրա որոշակի ազդեցություն կարող են ունենալ մրցակիցների հետևյալ գործողությունները՝

- ցածր (դեմպինգային) գները որպես գնային պատերազմների (price wars) հետևանք,
- ցանցերի ավելի արագ ընդլայնումը մրցակիցների կողմից:

Ընկերության դիրքը շուկայում կախված է նաև Ընկերության կողմից իրականացվող մարքեթինգային նախաձեռնություններից, առաջարկվող փաթեթներից և ծառայություններից, նոր առաջարկներից և իրականացվող ռազմավարությունից: Ընկերությունն ունի հմուտ և փորձառու կոմերցիոն թիմ, որն, արագ արձագանքելով շուկայի և հաճախորդների նախասիրությունների ու վարքագծի փոփոխություններին, ապահովում է Ընկերության մրցակցային առավելությունը:

Արդյունավետ մրցակցելու կամ հաճախորդների նախասիրությունները արդյունավետ կերպով կանխագուշակելու կամ դրանց ժամանակին արձագանքելու ձախողումը կարող է ունենալ բացասական ազդեցություն Ընկերության գործունեության և ֆինանսական արդյունքների վրա:

3.2.2 Տեխնոլոգիական զարգացումներ

Տեխնոլոգիական արագ զարգացումները կարող են նպաստել մրցակցության աճին, ինչպես նաև Ընկերության և առկա մրցակիցների տեխնոլոգիաների արդիականության հնարավոր կորստին:

Մրցունակ լինելու նպատակով Ընկերությանը կարող է անհրաժեշտ լինել ներդրումներ կատարել իր ենթակառուցվածքների արդիականացման կամ լիցենզիաների/ թույլտվությունների ձեռք բերման և նոր տեխնոլոգիաների զարգացման և ներդրման համար: Այս ներդրումներն իրականացնելու ծախսը կարող է լինել էական, և չի բացառվում, որ ժամանակ պահանջվի շուկայում նոր տեխնոլոգիան դրամայնացնելու (monetizing) համար:

3.2.3 Կապիտալ ծախսերի և շրջանառու կապիտալի հետ կապված ծախսեր

Ընկերության գործունեության ոլորտն իր տեսակով ծախսատար է, և իր մրցակցային դիրքը պահպանելու և/կամ առավել բարելավելու համար Ընկերությունը իրականացնում է մեծ ծավալի կապիտալ և շրջանառու կապիտալի ներդրումներ: Մասնավորապես Ընկերության առկա ենթակառուցվածքների (օպտիկամանրաթելային և բջջային ցանցերի) ընդլայնումը և շահագործումը պահանջում են ծավալուն կապիտալ ներդրումներ:

Վերջին տարիներին Ընկերությունը զգալի ներդրումներ է կատարել հաճախորդների ներգրավման և պահպանման համար, ներառյալ՝ սարքավորումների ձեռքբերման և տեղադրման ծախսերը, նոր տեխնոլոգիաների (ինչպես օրինակ GPON-ի ներդրումը), ինչպես նաև գոյություն ունեցող ցանցերի արդիականացումը (ինչպիսին է օրինակ FTTB/FTTH ցանցի ներդրումը): Ընկերության կապիտալ ներդրումների հիմնական խոշոր ուղղություններն են՝

- Ընկերության ամրակցված օպտիկամանրաթելային ցանցի ընդլայնումը,
- Ընկերության բջջային ցանցի ընդլայնումը և զարգացումը,
- Բաժանորդային սարքավորումների (CPE) և նոր հաճախորդների ձեռքբերման հետ կապված ծախսերը,
- հեռահաղորդակցության լիցենզիաների և թույլտվությունների հետ կապված վճարները,
- հեռարձակման իրավունքների ձեռքբերումը:

Ընկերությունն իր կապիտալ ծախսերը և շրջանառու կապիտալի կարիքը ֆինանսավորելու նպատակով, օգտագործում է գործառնական գործունեությունից առաջացած դրամական միջոցների, ֆինանսական պարտավորությունների և այլ ֆինանսական գործիքների համակցությունը:

Ընկերության իրացվելիության և կապիտալի պահանջները կարող են աճել, եթե ընդլայնվեն գործունեության ոլորտները և արագացվեն աճի տեմպերը:

Եթե որևէ պատճառով Ընկերությունը չկարողանա գործառնական կամ ֆինանսական դրամական հոսքերի միջոցով ապահովել անհրաժեշտ ֆինանսավորում այս պահանջները բավարարելու համար, ներառյալ ցանցի և ծառայությունների առաջարկի ընդլայնումը, Ընկերությունը կարող է հարկադրված լինել սահմանափակել իր գործունեության ընդլայնման հետ կապված ծրագրերը, ինչը կարող է հանգեցնել Ընկերության գործունեության վրա էական բացասական ազդեցության՝ ապագա աճի կրճատման և մրցակցային դիրքի վատթարացման:

3.2.4 Տնտեսական ռիսկեր

Ընկերության, ինչպես նաև մրցակիցների և առհասարակ ոլորտի հաջողությունը սերտորեն կապված է ՀՀ-ում ընդհանուր տնտեսական զարգացումների հետ: ՀՀ տնտեսական վիճակի վատթարացումը կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ հաճախորդների վճարունակության և սպառման օրինաչափությունների վրա: Արդյունքում հնարավոր է, որ բաժանորդների մի մասը սահմանափակի Ընկերության որոշ ծառայությունների սպառումը, ինչի հետևանքով կարող է նվազել մեկ բաժանորդին ընկնող միջին հասույթի (ARPU) ներկա մակարդակը:

Գործունեության իրականացման համար անհրաժեշտ ծախսերի աճը, մասնավորապես, Հայաստանում աշխատավարձերի աճը կարող է հանգեցնել Ընկերության գործառնական ծախսերի աճի:

Ի լրումն, ՀՀ քաղաքական վիճակի հետ կապված որևէ անորոշություն կամ անկայունություն, ներառյալ քաղաքական ռեժիմի, իրավական և կարգավորող նորմերի կամ կառավարման օրինակարգերի փոփոխությունը, կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ բիզնեսի և գործառնությունների վրա:

Տնտեսական և քաղաքական բացասական զարգացումները կարող են վտանգել Ընկերության կողմից սահմանված թիրախները և կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ Ընկերության գործունեության, գործառնական արդյունքների և ֆինանսական վիճակի վրա:

3.2.5 Արտարժույթային ռիսկ

Ընկերության կապիտալ ներդրումների մեծ մասը, ինչպես նաև որոշակի տեսակի ծառայությունների (ռոումինգ, միջազգային զանգեր, միջազգային կապուղիներ և այլն) և մեծածախ հնտերնետի առուվաճառքն իրականացվում է արտարժույթով, ուստի Թողարկողի մոտ առկա է նաև արտարժույթային ռիսկի գործոնը՝ կապված փոխարժեքի հնարավոր տատանումների հետ:

Հարկ է նշել, Արժույթային ռիսկի գծով ղեկավարությունը սահմանում է սահմանաչափեր ռիսկերի նկատմամբ խոցելիության մակարդակի համար՝ ըստ արժույթի և ընդհանուր առմամբ: Դիրքերը վերահսկվում են ամսական կտրվածքով:

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության կապիտալ ծախսերի 60%-ը իրականացվել է արտարժույթով, մեծամասամբ՝ ԱՄՆ դոլարով:

3.2.6 Ցանցային ռիսկեր

Ընկերության բջջային կապի ծառայությունների, ամրկացված ինտերնետի և հեռախոսակապի, ինչպես նաև հեռուստատեսության ծառայությունների մատուցումն իրականացվում է սեփական հաղորդման ցանցերի միջոցով: Բացի այդ, Ընկերության տեղեկատվական տեխնոլոգիաների համակարգը ներառում է բազմաթիվ ներկապակցված համակարգեր, որոնք պարբերաբար թարմացվում, արդիականացվում, բարելավվում և ինտեգրվում են նոր համակարգերին:

Թողարկողի՝ ծառայություններ մատուցելու կարողությունը կախված է իր ցանցերի շարունակական և անխափան աշխատանքից, համակարգերի թարմացումներից: Չի կարելի բացառել վերջիններիս բնականոն աշխատանքի հնարավոր կարճաժամկետ խափանումները:

Աղետներից վերականգնման, անվտանգության և ծառայության շարունակականության պահպանման միջոցառումները, որոնք Թողարկողը ձեռնարկել է կամ կարող է ապագայում ձեռնարկել, այդ թվում նաև ցանցի աշխատանքի մոնիտորինգը, կարող են ինչ-որ պահի անբավարար լինել կորուստները կանխելու համար:

Խափանումները կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ Թողարկողի գործունեության վրա:

Ներկայում Թողարկողը ցանցային խափանումների կառավարումը և դրանց հնարավորինս բացառումը համարում է ամենօրյա իր գործառույթների առանցքային նպատակներից մեկը: Ցանցային անխափան աշխատանքն ապահովում են Ընկերության՝ տվյալ ոլորտի լավագույն մասնագետները:

Հարկ է նշել, որ Միջազգային Ֆինանսական Կորպորացիայի (IFC), Վերակառուցման և Զարգացման Եվրոպական Բանկի (EBRD) և «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ի (բոլորը միասին այսուհետ՝ Վարկատուներ) հետ կնքված վարկային պայմանագրի (այսուհետ՝ Վարկային պայմանագիր) համաձայն (որի շրջանակներում Ընկերությանը տրամադրվել են Առաջնահերթ մարման վարկերը՝ ընդհանուր 45.0 միլիոն ԱՄՆ դոլար գումարով) Թողարկողը ներգրավել է SS անվտանգությամբ զբաղվող ընկերություն, որն իրականացրել է կիբերանվտանգության գծով համապարփակ աուդիտ: Վերջինս իրականացվել է «ՍԻԳՆՈՒՄ» խորհրդատվական ընկերության կողմից, որը penetration testing-ի համար ներգրավել է մասնագետների:

Աուդիտի արդյունքում հայտնաբերված և որպես կրիտիկական, բարձր և միջին դասակարգված թերությունները/խոցելիությունները վերացվում են ըստ կազմված պլանի: Թերությունների/խոցելիությունների վերացումը ժամանակին չիրականացնելը, ինչպես նաև վերացման անհնարինությունը կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ Թողարկողի գործունեության վրա:

Հարկ է նշել, որ Ընկերությունն Ազդագիրը գրանցման ներկայացնելու օրվա դրությամբ արդեն իսկ ստացել է ISO 27001 Տեղեկատվական անվտանգության ստանդարտի սերտիֆիկացում:

3.2.7 Անձնակազմի հետ կապված ռիսկեր

Ընկերության արդյունավետ շարունակական աշխատանքը կախված է առանցքային ղեկավար անձնակազմի և աշխատակիցների փոխադարձ համագործակցությունից:

Բարձր որակավորում ունեցող ղեկավար անձնակազմի ներգրավման համար մրցակցությունը հեռահաղորդակցման ոլորտում բավականին մեծ է: Ընկերության ապագա գործառնական արդյունքները մեծապես կախված են առկա ղեկավար կազմի արհեստավարժությունից և Ընկերության՝ ղեկավար անձնակազմը բարձր որակավորում ունեցող մասնագետներով համալրելու ունակությունից:

Թողարկողը մշտապես աշխատում է համակարգային մոտեցումների ներդրման ուղղությամբ, որպեսզի նվազեցվի Ընկերության գործունեության և հեռանկարային զարգացումների վրա անհատի դերը/ազդեցությունը և Թողարկողի ղեկավար անձնակազմի որևէ առանցքային անդամի աշխատանքային հարաբերությունների դադարեցումը էական ազդեցություն չունենա Ընկերության անխափան գործունեության, գործառնական արդյունքների վրա:

Հարկ է նշել, որ Ընկերության ռազմավարության ուղղվածությունը կարող է ենթարկվել փոփոխությունների Ընկերության Տնօրենների Խորհրդի կազմի փոփոխության արդյունքում:

3.2.8 Հեռարձակման իրավունքներ

Բանակցությունները տեսաբովանդակության (video-content) և հեռուստաալիքների արտադրողների/իրավատերերի հետ կրում են շարունակական բնույթ: Ընկերությունը մշտապես ձգտում է բարելավել և ավելի որակյալ, բարձր վարկանիշ ունեցող հեռուստաալիքներ և տեսաբովանդակություն (video-content) տրամադրել իր հաճախորդներին: Հնարավոր են դեպքեր, երբ այս կամ այն հեռուստաալիքը, բովանդակության ստեղծողը դադարեցի իր գործունեությունը տվյալ տարածաշրջանում կամ ընդհանրապես: Կան դեպքեր երբ իրավատերը ավելի մեծ եկամուտ ստանալու ակնկալիքով, պայմանագրի ժամկետի ավարտից հետո, ցանկանում է զգալիորեն ավելացնել ծառայության գինը: Նման դեպքերում Ընկերությունը կամ գտնում է այլընտրանք տվյալ մատակարարին, կամ դադարեցնում է համագործակցությունը, կամ էլ ստիպված է լինում համաձայնել ավելի բարձր գնով ծառայություն ստանալուն (եթե տվյալ հեռուստաալիքը, բովանդակությունը ունի բարձր վարկանիշ): Նշված դեպքերում չի բացառվում, որ Թողարկողի մոտ տեղի ունենա գործառնական ծախսերի որոշակի աճ: Նման ռիսկերը հնարավորինս նվազեցնելու համար Թողարկողը ձգտում է իր վերահեռարձակման պայմանագրերը կնքել երկարաժամկետ (3 տարի ժամկետով), սակայն լինում են նաև դեպքեր, երբ պայմանագրերը կնքվում են 1-2 տարի ժամկետով:

Ընկերության գործունեության հաջողությունը, ի թիվս այլ հանգամանքների, կախված է հաճախորդներին մատուցած հեռուստատեսային ծրագրերի որակից և բազմազանությունից: Հեռուստատեսային ծրագրերի որակի և բազմազանության ապահովման հարցում ամեն ինչ չէ, որ կախված է միայն Ընկերությունից. հնարավոր են դեպքեր, երբ, անկախ Ընկերության կամքից, տեղի է ունենում որակի անկում (օրինակ վատ եղանակային պայմանների ժամանակ հնարավոր են արբանյակից ազդանշանի ստացման կամ թուլացման խնդիրներ, կամ ծրագրային խնդիրներ/վթարներ հեռուստատեսային ծրագրերի մատակարարի մոտ): Հեռուստատեսային ծրագրերի և բովանդակային բազմազանության վրա կարող են ազդեցություն ունենալ տարատեսակ հանգամանքներ, օրինակ՝ տեսաբովանդակության (video-content) մատակարարի պայմանագրի լուծումը տվյալ հեռուստաալիքի հետ, ինչի հետևանքով օրինակ կարող է տուժել հեռուստաալիքի բազմազանությունը: Ընկերությունը բազմաթիվ տեխնիկական և բանակցային գործողություններ է իրականացնում իրեն և իր հաճախորդներին նմանատիպ խնդիրներից և ռիսկերից ապահովագրելու համար:

3.2.9 Հաճախորդների արտահոսքի (churn) ռիսկ

Շարժական և ամրակցված կապի ոլորտներին հատուկ է բաժանորդների արտահոսքը, որը, ի թիվս այլ գործոնների, պայմանավորված է մրցակցության բարձր մակարդակով: Չի կարելի բացառել արտահոսքի հնարավոր աճ ինչ-որ ժամանակահատվածում՝ պայմանավորված որոշակի գործոններով:

Ընկերության շարժական կապի ընդհանուր բաժանորդների արտահոսքի մակարդակը (churn rate) համապատասխանում է շուկայում գործող իր մրցակիցների ցուցանիշներին:

Հաճախորդների արտահոսքը կարող է աճել հետևյալ հանգամանքների արդյունքում.

- շուկայում մրցակիցների կողմից առաջարկվող որոշակի առավելություններով ծառայությունների առկայություն,
- Ընկերության ցանցերով ծառայությունների մատուցման հնարավոր խափանումներ,
- որոշակի ծառայությունների օգտագործումը դադարեցնելու մասին հաճախորդների որոշում՝ առանց դրանք փոխարինելու Ընկերության (կամ իր մրցակիցների) կողմից մատուցվող այլ համարժեք ծառայություններով:

Եթե Թողարկողը չկարողանա պահպանել հաճախորդների արտահոսքի ցածր ցուցանիշները և տեղի ունենա հաճախորդների արտահոսքի աճը, ապա դա կարող է հանգեցնել հասույթի և բաժանորդների քանակի անկմանը կամ բաժանորդներին պահպանելու աճող ծախսերին, ինչն էլ կարող է էական բացասական ազդեցություն ունենալ գործունեության և ֆինանսական վիճակի վրա:

3.2.10 Ապահովագրական ռիսկեր

Թողարկողի ներկա ապահովագրական ծածկույթը հիմնականում փակում է հավանական կորուստները, պարտավորությունները ու գործունեության հետ կապված վնասները:

Ընկերության դիտարկմամբ ապահովագրական քաղաքականությունը պատշաճ կերպով ապահովում է իր հիմնական հավանական կորուստների և պարտավորությունների ապահովագրությունը:

Ընկերությունն ունի հետևյալ ապահովագրական ծածկույթները.

- Գույքի և ամբողջ ակտիվների ապահովագրություն,
- Երրորդ անձի պարտավորության ապահովագրություն,
- Բիզնեսի անընդհատության ապահովագրություն,
- Բեռնափոխադրման և ներքին տեղափոխությունների ապահովագրություն

Ներկայում Ընկերության ակտիվների գերակշիռ մասը ապահովագրված է: Եթե նշանակալից դեպք պատահի Ընկերության ակտիվներին (ներառյալ ցանցերին), կարող են առաջանալ գույքի զգալի կորուստներ, ինչպես նաև տեղի ունենան ծառայությունների մատուցման զգալի խափանումներ, որոնց համար Ընկերությունը՝ համաձայն ապահովագրական պայմանագրերի կստանա փոխհատուցում: Սակայն, հարկ է նշել, որ կախված գույքային վնասի մասշտաբներից Ընկերությունը կարող է ունենալ դժվարություններ վնասված գույքը ժամանակին վերականգնելու հարցում: Գույքային էական կորուստները ժամանակին չվերականգնելը կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ Ընկերության, գործունեության, և ֆինանսական վիճակի վրա:

Հարկ է նշել, որ, համաձայն Վարկային պայմանագրի, եթե Ընկերությունը ակտիվների հետ կապված պատահարներից ստացված ապահովագրական հատուցումները չկարողանա օգտագործել այդ ակտիվների վերանորոգումը, վերականգնումը կամ փոխարինումը

Ֆինանսավորելու համար, ապա տվյալ դրամական միջոցները պետք է ուղղվեն Առաջնահերթ մարման վարկերի մարմանը:

3.2.11 Վճարային համակարգի ռիսկ

Վճարումների (billing) և պարտավորությունների հսկողության որակյալ համակարգերը չափազանց կարևոր են եկամտի հոսքերն ավելացնելու, եկամուտների կորուստներից խուսափելու, ծախսերը և պարտքային հնարավոր խնդիրները վերահսկելու և իր հաճախորդներին պատշաճ և ժամանակին վճարային հաշիվներ ներկայացնելու Ընկերության կարողության համար:

Թողարկողի համակարգերին պատճառված որևէ վնաս կամ վճարումների (billing) և պարտավորությունների վերահսկման համակարգերի համար օգտագործվող սերվերների կամ պահեստային սերվերների աշխատանքի ծախսողում կարող է ընդհատել Թողարկողի անխափան գործունեությունը և ունենալ բացասական ազդեցություն հեղինակության, գործունեության, գործառնական արդյունքների և ֆինանսական վիճակի վրա:

Հարկ է նշել, որ Թողարկողի վճարային համակարգերում տվյալների փոխանցման մեջ գործում է TLS 1.2 (Transport Layer Security) անվտանգության պրոտոկոլը, ինչն ապահովում է վճարման տվյալների անվտանգությունը և բացառում տվյալների արտահոսքի հնարավորությունը:

3.2.12 Մատակարարների ռիսկ

Թողարկողի գործունեությունը կապված է երրորդ անձանց կողմից տրամադրվող սարքավորումների, ծրագրային ապահովման, ապրանքների և ծառայությունների մատուցման հետ: Թողարկողը հեռահաղորդակցության ոլորտում հանդիսանում է խոշոր, բարձր հեղինակություն վայելող հաճախորդ: Թողարկողն ունի երկար տարիների հաջողված բիզնես հարաբերություններ իր հիմնական գործընկեր մատակարարների հետ, ուստի, Ընկերության դիտարկմամբ, գործընկեր մատակարարների կողմից ապրանքների և ծառայությունների մատուցումը դադարեցնելու, ավելի բարձր գներ սահմանելու կամ գործող պայմանագրերը չերկարացնելու հավանականությունը շատ ցածր է:

Ընկերությունն ունի կայուն հարաբերություններ սարքավորումների, ծրագրային ապահովումների և ծառայությունների որոշակի մատակարարների հետ (Nokia, Ericsson, Juniper, Infovista, Telesys, EXFO, HP, Delta Solutions), ինչպես նաև գործընկերային հարաբերություններ է հաստատում նոր մատակարարների հետ:

Ընկերության դիտարկմամբ այս մատակարարները համարվում են իրենց ոլորտում առաջատարներ և վերջիններիս կողմից առաքման ժամկետները երկարաձգելու, անորակ

սարքավորումներ առաքելու, գները բարձրացնելու մատակարարումը սահմանափակելու կամ դադարեցնելու ռիսկը շատ ցածր է:

Այնուամենայնիվ, Ընկերությունը ենթակա է մատակարարների հավանական ֆինանսական անկայունության ռիսկերի: Եթե մատակարարները դադարեցնեն որոշ ապրանքների մատակարարումը, չկարողանան տրամադրել Ընկերության հատուկ պահանջմունքները բավարարող սարքավորումներ կամ դադարեցնեն ծառայությունների մատուցումը Ընկերությանը՝ թե՛ լուծարվելու, թե՛ այլ պատճառներով, և եթե Ընկերությանը չհաջողվի ժամանակին համապատասխան փոխարինում գտնել, ապա դա կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ վերջինիս գործունեության, հեռանկաների, գործառնական արդյունքների և ֆինանսական վիճակի վրա:

3.2.13 Լիցենզավորման և թույլտվությունների ռիսկ

Թողարկողի գործունեությունը կախված է պետական և կարգավորող մարմինների անձանց կողմից տրամադրվող լիցենզիաներից և թույլտվություններից: Առկա լիցենզիաները և թույլտվություններն ունեն գործողության ժամկետ, որոնք կարող են երկարաձգվել Թողարկողի հայտի հիման վրա: Այդ ուղղությամբ Ընկերությունը կնախաձեռնի բոլոր անհրաժեշտ քայլերը և գործընթացները թույլտվությունները և լիցենզիաները պահպանելու և երկարաձգելու համար:

Լիցենզիաներից և թույլտվություններից որոշների ձեռքբերումը բարդ և երկարատև գործընթաց է և կարող է Ընկերությանը ենթարկել համապատասխանության հետ կապված շարունակական պարտավորությունների: Բացի այդ, եթե Թողարկողը չկատարի Կիրառելի օրենսդրության պահանջները կամ եթե չկատարի իր լիցենզիայի կամ թույլտվության պայմաններից որևէ մեկը, լիցենզիաները և գործունեության համար անհրաժեշտ այլ թույլտվությունները կարող են կասեցվել կամ դադարեցվել: Ընկերությունը շատ ցածր է գնահատում լիցենզիաների կամ այլ անհրաժեշտ պետական լիազորությունների կասեցման կամ դադարեցման հավանականությունը, սակայն տվյալ ռիսկի ի հայտ գալը կարող է էական բացասական ազդեցություն ունենալ Ընկերության գործունեության և գործառնական արդյունքների վրա:

Հարկ է նշել, որ պատմականորեն Ընկերության մոտ չի դիտարկվել անհրաժեշտ լիցենզիաների և/կամ թույլտվությունների կասեցման, դադարեցման կամ չերկարաձգման ռիսկ դեպք:

Թողարկողի ցանցերի տեղակայումը պահանջում է տարբեր հաստատումներ կամ թույլտվություններ տեղական կառավարական և/կամ կարգավորող մարմիններից, օրինակ՝ բջջային հեռահաղորդակցության ծառայությունների համար բազային կայանների տեղադրման համար: Այս հաստատումները և թույլտվությունները կարող են ներառել շինարարական և բնապահպանական թույլտվություններ, ալեհավաքների և կայմերի տեղակայման թույլտվություններ և տարբեր այլ նախագծման թույլտվություններ: Այս հաստատումների և թույլտվությունների ստացումը կարող է բարդ գործընթաց լինել և հաճախ իրենից ենթադրում է տարբեր ընթացակարգեր և պահանջներ տարբեր

կարգավորող մարմինների կողմից, ինչը հաճախ հանգեցնում է երակարատև փաստաթղթավորման գործընթացների:

Ընկերությունը նախատեսում է ընդլայնել շարժական լայնաշերտ (LTE) ինտերնետի ծածկույթը, ինչպես նաև ՀՀ-ում ներդնել 5G ցանց, որոնց համար արդեն 2023թ.-ի մարտին ձեռք է բերել 700 ՄՀց տիրույթում ռադիոհաճախականության հատվածի օգտագործման թույլտվություն: Բացի այդ, 2023թ.-ի ապրիլին Ընկերությունը ձեռք է բերել 1800 ՄՀց տիրույթում լրացուցիչ ռադիոհաճախականության հատվածի օգտագործման թույլտվություն:

Հաշվի առնելով Ընկերության փորձառությունը՝ Թողարկողը լիցենզիա/թույլտվություն ստանալու, պահպանելու և երկարաձգելու հետ կապված ռիսկերի մակարդակը գնահատում է «ցածր»:

3.2.14 Տվյալների արտահոսք

Ընկերությունն իր գործունեության մեջ կուտակում, պահպանում և օգտագործում է տվյալներ, որոնք կարող են պաշտպանված լինել «Անձնական տվյալների պաշտպանության մասին» և «Էլեկտրոնային հաղորդակցության մասին» ՀՀ օրենքներով: Ընկերությունը տեխնիկական և կազմակերպչական միջոցներ է ձեռնարկում հաճախորդների տվյալները և այլ դասակարգված տեղեկատվությունը արտահոսքից և չարտոնագրված հասանելիությունից պաշտպանելու նպատակով՝ համաձայն գործող գաղտնիության պահանջների: Տեղեկատվության տեղափոխումը համակարգից համակարգ կատարվում է բացառապես գաղտնագրված տարբերակներով: Ընկերությունը ներդնում է Data Loss Prevention (DLP) համակարգ, որը ավելի կբարելավի արտահոսքի դեմ պաշտպանության մակարդակը:

Ընկերությունն աշխատում է երրորդ կողմի ծառայություններ մատուցողների հետ, ինչպիսիք են ծրագրային ապահովում իրականացնող որոշ ընկերություններ, որոնք կարող են լիովին չհամապատասխանել համապատասխան պայմանագրային պայմաններին և իրենց պարտադրվող տվյալների պաշտպանության բոլոր պարտավորություններին: Այդ իսկ պատճառով երկրորդ կողմին ծրագրային ապահովման սպասարկման նպատակով տրամադրվում է հասանելիություն միայն թեստային համակարգերին, որոնք չեն պարունակում անձնական տվյալներ հանդիսացող տեղեկատվություն կամ պարունակվող տեղեկատվությունը ապամանրամասնված է:

Ընկերությունը «Անձնական տվյալների պաշտպանության մասին» օրենքի հիման վրա մշակել է «Անձնական տվյալների մշակման ծանուցում/անձնական տվյալների պաշտպանության քաղաքականությունը»:

3.2.15 Դատական գործընթացներ

Ընկերությունը ներգրավված է մի քանի դատական վարույթներում (ներկայացված է Ազդագրի 3.11.4 բաժնով), և վերջիններիս մասով Ընկերության համար անբարենպաստ

դատական ակտերի կայացումը և ուժի մեջ մտնելը կարող են էական բացասական ազդեցություն ունենալ Թողարկողի ֆինանսական ցուցանիշների և գործունեության վրա:

Հարկ է նշել, որ կան դատական գործեր որտեղ որպես պատասխանող և/կամ երրորդ անձ հանդես են գալիս Ընկերության բաժնետեր «Թիմ» ՓԲԸ-ն և Ընկերության իրական շահառուները (գործերից մեկում Թողարկողը ներգրավված է որպես երրորդ անձ): Տվյալ գործերում որպես հայցվոր կողմ հանդես է գալիս «Յուքոմ» ՓԲԸ-ն, ով հայցադիմում է ներկայացրել Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան «Թիմ» ՓԲԸ կողմից «Վեոն Արմենիա» ՓԲ ընկերության բաժնետոմսերի ձեռքբերման 29.10.2020 թվականի գործարքն անվավեր ճանաչելու և անվավերության հետևանքներ կիրառելու պահանջների մասին:

Ընկերությունը դատարանի կողմից «Յուքոմ» ՓԲԸ-ի վերոնշյալ պահանջի բավարարման հավանականությունը համարում է «խիստ ցածր»:

3.2.16 Հարկային օրենսդրության փոփոխություններ

Հարկային օրենսգրքի, հարկային մարմինների որոշումների կամ մեկնաբանությունների փոփոխությունները կարող են էական ազդեցություն ունենալ Թողարկողի գործառնական արդյունքների և դրամական հոսքերի վրա:

3.2.17 Տարածաշրջանի ռազմական կոնֆլիկտները

Թողարկողի գործունեության տարածաշրջանում առկա և ապագա ռազմական հակամարտությունները կարող են ունենալ հետևանքներ, որոնք կազդեն Թողարկողի գործունեության վրա:

Մասնավորապես, ՀՀ և հարևան երկրների միջև հնարավոր ռազմական բախումները, պատերազմները կարող են բացասաբար ազդել ՀՀ տնտեսական ակտիվության և շուկայական կոնյուկտուրայի վրա:

3.2.18 Չարգացող երկրներին վերաբերող ռիսկեր

ՀՀ-ն հանդիսանում է զարգացող շուկա (emerging market), որում կարող են տեղի ունենալ կտրուկ կամ չնախատեսված տնտեսական կամ քաղաքական փոփոխություններ, որոնք կարող են էական ազդեցություն ունենալ Ընկերության գործունեության, գործառնական արդյունքների և ֆինանսական վիճակի վրա:

ՀՀ-ն վերջին տարիներին ենթարկվել է էական քաղաքական, տնտեսական և սոցիալական փոփոխությունների, որոնք իրենց ազդեցությունն են թողել տնտեսության վրա:

Երկրում քաղաքական կամ կառավարական անկայունությունը, ինչպես նաև բարեփոխումներին ուղղված քաղաքականությունների իրականացման տապալումը կարող

են բացասական ազդեցություն ունենալ Թողարկողի, ինչպես նաև ՀՀ հետ կապված ներդրումային գործիքների արժեքի վրա, մասնավորապես՝ բաժնետոմսերի: Շուկաների ապագա տնտեսական ուղղվածությունը, մեծապես կախված է պետական մարմինների կողմից ձեռնարկված տնտեսական, ֆինանսական և դրամավարկային միջոցառումների արդյունավետությունից, ինչպես նաև հարկային, իրավական և քաղաքական զարգացումներից:

3.2.19 Երկրի վարկանիշի ռիսկ

Միջազգային վարկանիշային գործակալության(ների) կողմից ՀՀ վարկանիշի իջեցումը կարող է բացասաբար ազդել Ընկերության գործունեության վրա, քանի որ կարող է սահմանափակել հավելյալ ֆինանսական միջոցների ներգրավումը, ինչպես նաև ազդել տոկոսադրույքների և վարկային միջոցների այլ առևտրային պայմանների վրա: Արդյունքում դա կարող է սահմանափակել Ընկերության՝ կապիտալ ծախսերի ֆինանսավորման և/կամ պարտքային միջոցների վերաֆինանսավորման համար միջոցների ներգրավման հնարավորությունները:

3.2.20 Առաջնահերթ մարման վարկերի հետ կապված ռիսկեր

Թողարկողը (ինչպես նաև Խմբի մյուս բոլոր կազմակերպությունները) Վարկային պայմանագրի շրջանակներում ունի որոշակի պարտավորություններ, ինչպիսիք են որոշ գործողություններ անելու (affirmative covenants) կամ որոշ գործողություններ անելուց զերծ մնալու (negative covenants), որոշ ֆինանսական ցուցանիշների նվազագույն և առավելագույն մակարդակ պահպանելու, Առաջնահերթ մարման վարկերը վաղաժամկետ մարելու (mandatory prepayment), ինչպես նաև հաշվետվողականության պարտավորությունները:

Ժամանակ առ ժամանակ Ընկերությունը (ինչպես նաև Խմբի մյուս բոլոր կազմակերպությունները) կարող է ստիպված լինել դիմել Վարկատուներին որոշ սահմանափակումների մասով ժամանակավոր շեղումներ թույլատրելու, համաձայնություն տալու կամ սահմանափակումը վերացնելու կամ փոփոխելու համար: Թողարկողը չի կարող հավաստիացնել, որ նման փոփոխությունները, թույլատրությունները կամ համաձայնությունները կտրամադրվեն Վարկատուների կողմից:

Եթե Թողարկողը (Խմբի կազմակերպություններից որևէ մեկը) ի վիճակի չլինի հետևել Վարկային պայմանագրի հարաբերությունների շրջանակներում առկա սահմանափակումներին և այլ պահանջներին, հնարավոր է որ այդ պայմանագրի պայմաններով տեղի ունենա պայմանագրային պարտավորության չկատարման դեպք (Event of Default) (այսուհետ՝ Դեֆոլտ): Դեֆոլտի դեպքում Վարկատուները կարող են պահանջել Առաջնահերթ մարման վարկերի վաղաժամկետ մարում:

Հարկ է նշել, որ Վարկային պայմանագրով սահմանված են խաչաձեռն դեֆոլտի (cross-default) վերաբերյալ դրույթներ: Արդյունքում, Խմբի որևէ անդամի և/կամ Իրական շահառուների Դեֆոլտը կարող է առաջացնել շրթայական Դեֆոլտ՝ հանգեցնելով Առաջնահերթ մարման վարկերի վաղաժամկետ մարման շրթայական պահանջի:

Եթե այս իրադարձություններից որևէ մեկը տեղի ունենա, Թողարկողը չի կարող վստահեցնել, որ Ընկերության ակտիվները և դրամական հոսքերը բավարար կլինեն ամբողջությամբ բավարարելու վաղաժամկետ մարման պահանջը:

Թողարկողը գնահատում է վերոնշյալ իրադարձությունների տեղի ունենալու ռիսկը «խիստ ցածր»:

Թողարկողը Պարտատոմսերից ներգրավված միջոցների մի մասն օգտագործելու է Առաջնահերթ մարման վարկերն ամբողջությամբ մարելու նպատակով: Առաջնահերթ մարման վարկերի՝ ամբողջությամբ մարելու դեպքում Վարկային պայմանագիրը կդադարի գործել, ինչի մասին Թողարկողը էական տեղեկություն կհրապարակի օրենքով նախատեսված կարգով:

3.2.20.1 **Սահմանափակումներ (կովենանտներ)**

Վարկային պայմանագրով սահմանված կովենանտները սահմանափակում են Խմբի անդամներին որոշակի հարցերում, որոնցից էականները ներկայացված են ստորև.

Եթե Վարկատուները գրավոր համաձայնություն չեն տալիս, Թողարկողին և Խմբի կազմակերպություններին արգելվում է.

- հայտարարել կամ վճարել շահաբաժիններ կամ բաժնետոմսերի գծով կատարել այլ բաշխումներ, կամ գնել, մարել կամ այլ կերպ ձեռք բերել Խմբի անդամի որևէ բաժնետոմս կամ վերջիններիս վերաբերող օպցիոն. առկա են որոշակի բացառություններ,
- կրել կամ երաշխավորել լրացուցիչ պարտք հիմնական և այլ ոչ ընթացիկ ակտիվների մասով. առկա են որոշակի բացառություններ ,
- ավելացնել լրացուցիչ պարտք. առկա են որոշակի բացառություններ: Հարկ է նշել, Թողարկողը ստացել է Վարկատուների հավանությունն Ծրագրային Ազդագրի ներքո մինչև 75 միլիոն ԱՄՆ դոլար ընդհանուր ծավալով Պարտատոմսերի թողարկման ծրագիրն իրականացնելու համար:
- գրավադրել ակտիվներ, առկա են որոշակի բացառություններ,
- Վաճառել, օտարել, վարձակալությամբ տրամադրել իր ակտիվները մասնակի կամ ամբողջությամբ մեկ կամ մի քանի գործարքների միջոցով. առկա են որոշակի բացառություններ,
- ձեռնարկել կամ թույլ տալ միաձուլում, լուծարում, բաժանում, միացում կամ վերակազմակերպում, բացառությամբ թույլատրված Բաժնետոմսերի թողարկման. առկա են որոշակի բացառություններ,
- իրականացնել կառավարման մարմինների և ղեկավար անձանց փոփոխություններ.
- փոփոխել կապիտալի չափը, բացառությամբ Թողարկողի կանոնադրական կապիտալի մինչև 20% ավելացումը,
- փոխել գործունեության տեսակը,
- դադարեցնել, փոփոխել կամ տրամադրել որևէ հրաժարում Վարկային պայմանագրի և դրա հետ փոխկապակցված պայմանագրերի մասով:

Նույն պայմանագրի շրջանակներում Խմբի անդամները նաև պարտավորվել են⁶.

- պահպանել կորպորատիվ գոյությունը, համապատասխանությունը կանոնադրությանը, վարել բիզնեսը պատշաճ ջանասիրությամբ և արդյունավետությամբ,
- օգտագործել Առաջնահերթ մարման վարկերից ստացված միջոցներն ըստ նշանակության, ինչպես նաև օրենքներին և կանոնակարգերին, ինչպես նաև պայմանագրով սահմանված բնապահպանական և սոցիալական պահանջներին համապատասխան,
- ապահովել պատշաճ հաշվապահական և կառավարչական համակարգեր,
- նշանակել և պահպանել միջազգայնորեն ճանաչված անկախ աուդիտորական ընկերության,
- ապահովել, որ Խմբի բիզնեսը բոլոր առումներով իրականացվի պայմանագրով սահմանված բնապահպանական և սոցիալական բոլոր պահանջներին համապատասխան, և իրականացնել բնապահպանական և սոցիալական հարցերի մեղմացման և բարելավման միջոցառումների պլանը,
- միասնաբար ապահովել զուտ պարտք/EBITDA⁷ գործակցի և պարտքի սպասարկման գործակցի (Debt Service Coverage Ratio) ստորև ներկայացված սահմանային ցուցանիշներին համապատասխանությունը.
  - պարտքի սպասարկման գործակցի (Debt Service Coverage Ratio) պետք է կազմի առնվազն 1.25:1՝ սկսած 2023թ. հունիսի 30-ին ավարտվող հաշվարկային ժամանակահատվածից⁸,
  - զուտ պարտք/EBITDA հարաբերակցությունը հաշվարկային ժամանակահատվածում չի գերազանցում ստորև աղյուսակում նշված ցուցանիշները.

Հաշվարկային ժամանակահատված, որն ավարտվում է	զուտ պարտք/ EBITDA հարաբերակցություն
2022թ. հունիսի 30-ին	3.0:1
2022թ. դեկտեմբերի 31-ին	3.0:1
2023թ. հունիսի 30-ին	2.5:1
2023թ. դեկտեմբերի 31-ին	2.5:1
2024թ. հունիսի 30-ին	2.0:1
2024թ. դեկտեմբերի 31-ին	2.0:1
2025թ. հունիսի 30-ին և հետագա եռամսյակային ամսաթվին, որը համընկնում է հունիսի 30-ի և դեկտեմբերի 31-ի հետ, և որը ավարտվում է 2027թ. դեկտեմբերի 31-ին	1.5:1

⁶Ներկայացված են էական պարտավորվածությունները:

⁷ Վարկային պայմանագրով սահմանված զուտ պարտք և EBITDA ցուցանիշների հաշվարկները կարող են որոշակիորեն տարբերվել Ազդագրում ներկայացված ցուցանիշների հաշվարկներից:

⁸ Հաշվարկային ժամանակահատվածը ցանկացած հաշվարկի դեպքում 4 (չորս) հաջորդական եռամսյակներից բաղկացած ժամանակահատվածն է, որն ավարտվում է եռամսյակային ամսաթվին: Եռամսյակային ամսաթվերն են մարտի 31-ը, հունիսի 30-ը, սեպտեմբերի 30-ը և դեկտեմբերի 31-ը:

2028թ. հունիսի 30-ին և հետագա եռամսյակյան ամսաթվին, որը համընկնում է հունիսի 30-ի և դեկտեմբերի 31-ի հետ, և որը ավարտվում է 2029թ. դեկտեմբերի 31-ին	1.0.1
--	-------

Բացի այդ, Վարկային պայմանագրով պահանջվում է, որ Ընկերությունը և Խմբի անդամները ձեռնարկեն տվյալների կորստի և անվտանգության խախտումների դեմ պաշտպանության միջոցներ, ընդ որում, ի թիվս այլոց, կատարեն Խմբի կիբերանվտանգության քաղաքականությունների և ռիսկերի կառավարման պլանների կանոնավոր թարմացում և կատարելագործում՝ համաձայն սահմանված կիբերանվտանգության գծով գործողությունների ծրագրի:

Ստորև ներկայացված Խմբի որևէ անդամի գծով խախտումները նույնպես կարող են հանգեցնել Ընկերության Դեֆոլտի⁹.

- մայր գումարի և տոկոսագումարի չվճարումը,
- որևէ պետական մարմնի կողմից Խմբի անդամներին և Ընկերության Իրական շահառուներին պատկանող գույքի, ակտիվների, բաժնետիրական կապիտալի ազգայնացումը, բռնագրավումը կամ այլ կերպով սեփականազրկումը,
- Խմբի անդամների և Ընկերության Իրական շահառուների լուծարման, սնանկության կամավոր և ոչ կամավոր վարույթները (voluntary and involuntary proceedings),
- վերահսկողության փոփոխության տեղի ունենալը, ըստ որի «Թիմ» ՓԲԸ-ն դադարում է վերահսկողություն (բաժնետոմսերի 100% սեփականատեր) ունենալ Խմբի մյուս անդամների նկատմամբ,
- որևէ դեպքի ի հայտ գալը, որ կարող է էական բացասական ազդեցություն ունենալ Խմբի որևէ անդամի կամ Ընկերության իրական շահառուների գործունեության վրա:

Վերոնշյալ պայմաններն ապահովում են Խմբի համապատասխանությունը ֆինանսական կարգապահությանը և անվտանգության միջոցներին, ինչպես սահմանված է Վարկային պայմանագրով:

3.2.20.2 Պարտադիր վաղաժամկետ մարում (mandatory prepayment)

Առաջնահերթ մարման վարկերը ենթակա են պարտադիր վաղաժամկետ մարման, եթե տեղի է ունեցել **վերահսկողության փոփոխություն (change of control)**: Վերջինս կհամարվի տեղի ունեցած այն դեպքերում, երբ տեղի ունենա ստորև ներկայացված դեպքերից/իրավիճակներից որևէ մեկը.

- իրական շահառուներից յուրաքանչյուրը ցանկացած պատճառով դադարի համարվել «Թիմ» ՓԲԸ-ի բաժնետիրական կապիտալի առնվազն 50%-ի սեփականատեր,

⁹Ներկայացված են էական խախտումները

- իրական շահառուներից բացի այլ անձի կարողությունը ընտրելու խմբի անդամ կազմակերպությունների տնօրենների խորհրդի կամ կոլեգիալ գործադիր մարմնի անդամների մեծամասնությանը և/կամ նշանակելու միանձնյա գործադիր մարմին,
- Ընկերության կամ «Թիմ» ՓԲԸ տնօրենների խորհրդի և/կամ կոլեգիալ գործադիր մարմնի անդամների մեծամասնության փոխարինումը,
- Ընկերության կամ «Թիմ» ՓԲԸ գծով վերահսկողության փոփոխություն կամ նմանատիպ իրադարձություն այլ վարկային պայմանագրերի կամ արտոնյալ բաժնետոմսերին վերաբերող փաստաթղթերի հիման վրա:

3.2.21 Պատժամիջոցների հետ կապված ռիսկեր

Նոր կամ ընդլայնված Պատժամիջոցների կամ սահմանափակումների հնարավոր կիրառությունը կարող է բացասական ազդեցություն ունենալ Թողարկողի բիզնեսի, ֆինանսական վիճակի և գործառնական արդյունքների վրա:

3.3 Տեղեկատվություն թողարկողի մասին

3.3.1 Թողարկողի պատմությունը և զարգացումը

«Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ն հանդիսանում է Հայաստանի առաջին հեռահաղորդակցության համակարգի ավելի քան 100-ամյա պատմության ժառանգորդը: Հայաստանի Հանրապետության հռչակումից ի վեր՝ 1995 թ. -ին ընկերությունը սկսել է գործել «Արմենիա Տելեֆոն Կոմպանի» անվան ներքո:

Ընկերությունը ՀՀ-ում մատուցում է 2G (GSM), 3G (UMTS) և 4G (LTE) ստանդարտի շարժական կապի, ամրակցված հեռախոսակապի, թվային հեռուստատեսության IPTV և OTT ծառայություններ¹⁰, ինչպես նաև ապահովում է ամրակցված ինտերնետ հասանելիություն՝ FTTH, FTTB, VDSL և ADSL տեխնոլոգիաներով:

1995թ.-ին Ընկերությունը ՀԾԿԿ կողմից ստացավ Հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցի շահագործման Թիվ 60 լիցենզիան:

1996թ.-ին Ընկերությունը առաջին անգամ ՀՀ-ում գործարկեց 2G երկրորդ սերնդի (GSM) բջջային ցանցը:

1998թ.-ին OTE (Hellenic Telecommunications) ընկերությունն ամերիկյան ընկերությունից ձեռք բերեց «ԱրմենիաՏել» ընկերության բաժնետոմսերը, որոնք 2006-2007թթ.-ին վաճառվեցին VimpelCom Ltd (ներկայումս՝ VEON Ltd) ընկերությունների խմբին:

2007թ.-ից Ընկերությունը սկսեց մատուցել ամրակցված լայնաշերտ ինտերնետի ծառայություններ՝ ADSL տեխնոլոգիայի հիման վրա:

¹⁰ Ցանցային օպերատորների ենթակառուցվածքների կամ համացանցի միջոցով տեսալսողական տեղեկատվության տարածման ծառայություններ

2007թ.-ից մի քանի անգամ երկարաձգվեց Թիվ 60 լիցենզիայի գործողության ժամկետը, և այժմ այն գործում է մինչև 2028թ.-ի մարտի 3-ը: Ընկերությունը ստացավ 3G երրորդ սերնդի (UMTS) բջջային ցանցի համար ռադիոհաճախականությունների օգտագործման թույլտվությունները, որից հետո 2008թ.-ին առաջին անգամ ՀՀ-ում գործարկեց 3G ցանցը:

2008թ.-ին Ընկերությունը նախաձեռնեց նոր 3G բազային կայանների ինտենսիվ գործարկումը: 2024թ.-ի հուլիսի 31-ի դրությամբ Ընկերությունն ունի 1036 բազային կայաններ (որից 886-ը՝ մակրոկայաններ), որոնց միջոցով ցանցի հասանելիությամբ ապահովվում է բնակչության 98.2%-ը:

2012թ.-ին Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում գործարկեց FTTB ցանցի միջոցով լայնաշերտ ինտերնետի ծառայությունները:

2015թ.-ին Ընկերությունն առաջին անգամ շուկայում առաջարկեց մեկ վճարային հաշվով ամրակցված և շարժական կապի ծառայությունների համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթ:

2016թ.-ին Ընկերությունը գործարկեց 4G (LTE) բջջային ցանցը, որը ներկայումս հասանելի է երկրի բնակչության 74.1%-ին:

2016թ.-ին Ընկերությունը ՀՀ մարզային բնակավայրերի 99%-ում ապահովեց ամրակցված հեռախոսակապի և ինտերնետի անլար տեխնոլոգիայով (CDMA) հասանելիությունը:

2017թ.-ին Ընկերությունը վերանվանվեց «ՎեՈՆ Արմենիա» ՓԲԸ-ի:

2018թ.-ին Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում գործարկեց VDSL լայնաշերտ ինտերնետի և IPTV ծառայությունները:

2019թ.-ին Ընկերությունն առաջարկեց իր BeeTV հեռուստատեսային հավելվածը և ավելի ընդգրկուն ամրակցված և շարժական կապի համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթներ:

2020թ.-ի հոկտեմբերին «Թիմ» ՍՊԸ-ն ձեռք բերեց Ընկերության 100% բաժնետոմսերը: Նույն տարվա նոյեմբերին Ընկերությունը վերանվանվեց «Տելեկոմ Արմենիա» ՓԲԸ-ի:

2021թ.-ից Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում նախաձեռնեց տարածաշրջանում եզակի՝ 25 Գբ/վ արագությամբ 25XGS-PON տեխնոլոգիայով NGN FTTH ցանցի կառուցումը: Նույն թվականից Ընկերությունը՝ DWDM օպտիկամանրաթելային ցանցի շնորհիվ տարածաշրջանային հեռահաղորդակցության օպերատորներին սկսեց մատուցել Ասիայից Եվրոպա տվյալների տարանցման ծառայություններ:

2021թ.-ի ապրիլին Ընկերությունը Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողովի կողմից ստացավ ՀՀ տարածքում ցանցային օպերատորի գործունեության լիցենզիա, որը գործում է մինչև 2031թ.-ի ապրիլի 29-ը: Նույն տարվա դեկտեմբերին Ընկերությանը Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողովի կողմից տրվեց թույլտվություն ոչ գծային տեսալսողական տեղեկատվության հեռարձակման գործունեություն իրականացնելու համար, որը գործում է անժամկետ:

2008-2022թթ.-ի ընթացքում Ընկերությունը գործել է «Beeline» ապրանքանիշի ներքո:

2022թ.-ի մայիսին տեղի ունեցավ Ընկերության վերաբրենդավորումը Team Telecom Armenia ապրանքանիշի:

2022թ.-ի մայիսին Ընկերությունը կնքել է Վարկային պայմանագիր Վարկատուների հետ:

2023թ.-ին Ընկերությունն առաջինը հեռահաղորդակցության ոլորտում թողարկեց և առաջնային հրապարակային առաջարկի (IPO) միջոցով տեղաբաշխեց բաժնետոմսեր (40

միլիոն բաժնետոմս՝ 8.24 միլիարդ դրամ ընդհանուր արժեքով), որոնք ցուցակվել են Հայաստանի Ֆոնդային Բորսայում:

2023թ.-ին առաջինը Հայաստանի հեռահաղորդակցության ոլորտում Ընկերությունը գործարկեց նորարական Team Energy նախագիծը, որտեղ հատվում են հեռահաղորդակցությունը, էներգետիկան և էկոլոգիան: Այս նախագիծը հնարավորություն է տալիս խթանել և հեշտացնել էլեկտրական մեքենաների օգտագործումը Հայաստանում՝ զգալիորեն կրճատելով օդի աղտոտվածությունը և տրանսպորտային ծախսերը: Team Energy էլեկտրական մեքենաների լիցքավորման կայանների ցանցն արդեն հասանելի է ՀՀ ողջ տարածքում: Բջջային հավելվածի միջոցով հնարավոր է գտնել մոտակա լիցքավորման կետերը, կատարել լիցքավորում և վճարել բանկային քարտի միջոցով, իսկ Team Telecom Armenia-ի բաժանորդ լինելու դեպքում՝ նաև Team-ի հեռախոսահամարի հաշվեկշռից:

3.3.1.1 Թողարկողի ռազմավարությունը

Ընկերության ռազմավարության հիմքը իր առաքելությունն է՝ մարդկանց շփումն ու աշխատանքը դարձնել ավելի հասանելի ու հարմար՝ ներդնելով թվային նորագույն տեխնոլոգիաներ: Ընկերությունը ձգտում է թիմի ստեղծագործ մտքի և տեխնոլոգիաների անսպառ հնարավորությունների համադրության շնորհիվ դառնալ ոլորտի առաջատար: Հետամուտ լինելով այս տեսլականին՝ «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ի ռազմավարության հիմնական բաղադրիչները ներկայացված են ստորև.

- **Team Էկոհամակարգի զարգացում.**

Ընկերությունը ստեղծում է ցանցային, սերվերային և ծրագրային հզոր ու ճկուն ենթակառուցվածք, որը կապահովի այսօրվա և ապագայի ծառայությունների արագ ներդնումն ու որակյալ մատուցումը: Ընկերությունը շարունակաբար արդիականացնելու է իր կոմունիկացիոն ցանցերը և ամենօրյա աշխատանքում օգտագործվող SS համակարգերը: Տարածաշրջանում եզակի 25 Գբ/վ արագությամբ NGN (Next Generation Network) ցանցի կառուցումը Ընկերության ռազմավարության կարևոր շարժիչ ուժն է: Ընկերությունը շարունակելու է ընդլայնել ու արդիականացնել ֆիքսված և շարժական ցանցերը երկրի ողջ տարածքում՝ բարելավելով ինչպես անհատ բաժանորդներին, այնպես էլ բիզնես հաճախորդներին տրամադրվող ծառայությունների որակն ու խթանելով մեր երկրում թվային տնտեսության և ձեռներեցության զարգացումը: Ավելին, ստեղծելով ավելի ճկուն ու բարձրարագ միջազգային կապուղիների ենթակառուցվածք՝ «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ն իր դիրքերը կամրապնդի նաև տեղական և տարածաշրջանային հեռահաղորդակցության օպերատորներին տվյալների տարանցման ծառայությունների մատուցման ոլորտում:

- **Կոմունիկացիոն ցանցերի մշտական արդիականացման ապահովում.**

Ընկերությունը շարունակաբար արդիականացնում է իր ամրակցված և շարժական ցանցերը հանրապետության ողջ տարածքով՝ ստեղծելով ցանցային, սերվերային և

ծրագրային հզոր և ճկուն ենթակառուցվածք, որը կապահովի այսօրվա և ապագայի ծառայությունների արագ ներդնումն ու որակյալ մատուցումը:

Հանդիսանալով ՀՀ ազգային հանրային հեռախոսային ցանցի (PSTN) ժառանգորդ, Ընկերությունը տիրապետում է ստորգետնյա խողովակների և վերգետնյա սյուների ցանցային ենթակառուցվածքին, ինչը հիմք է ապահովում գերարագ 25G-PON տեխնոլոգիայի հիման վրա FTTH ծառայության ներդրման համար: Արդյունքում Ընկերությունը զգալիորեն կբարելավի իր հաճախորդների փորձառությունը՝ միևնույն ժամանակ հիմք ստեղծելով արդիական լուծումներով նորարարական ծառայությունների գործարկման համար:

2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ Ընկերության 4G բջջային ցանցը ծածկում է ՀՀ տարածքի, բնակավայրերի և բնակչության համապատասխանաբար 15.35%-ը, 21.97%-ը և 74.06%-ը: 4G ծածկույթի ընդլայնման համար Ընկերությունը շարունակաբար արդիականացնում է ռադիոհասանելիության ցանցը (RAN – Radio Access Network) և կառուցում է նոր բազային կայաններ:

Ընկերությունը 2023թ.-ի ընթացքում կազմակերպված 700 Միջ ռադիոհաճախականությունների հատվածների ձեռքբերման մրցույթների արդյունքում ձեռք բերեց ընդհանուր առմամբ 40 ՄՀց ռադիոհաճախականությունների հատվածների օգտագործման թույլտվություններ, որոնց շնորհիվ Ընկերությունն էլ ավելի կմեծացնի 4G ցանցի հասանելիությունը, ինչպես նաև շենք-շինություններում ցանցի ներթափանցումը, բացի այդ Ընկերությունը կներդնի 5G ցանց ՀՀ խոշորագույն երեք քաղաքներում:

- **Ավելի ճկուն և բարձրակարգ միջազգային կապուղիների ենթակառուցվածքի ստեղծում.**

Տվյալների փոխանցման ծառայությունների նկատմամբ պահանջարկի գլոբալ աճին զուգահեռ է՛լ ավելի է ընդգծվում ՀՀ դերը որպես տարանցիկ շրջան Ասիայից Եվրոպա տվյալների փոխանցման համար: Այդ ամենը լավ հնարավորություններ է ստեղծում Ընկերության համար տարածաշրջանային հեռահաղորդակցության օպերատորներին տվյալների տարանցման ծառայությունների մատուցման ոլորտում: Ընկերությունն արդեն իսկ ունի գործող DWDM օպտիկամանրաթելային ցանց, որի միջոցով ապահովվում է կապը դեպի Վրաստան և Եվրոպա: DWDM ցանցի արդիականացումները էլ ավելի կբարձրացնեն տվյալների տարանցման թողունակությունը:

- **Team Ծառայությունների ընդլայնում.**

Ընկերությունը շարունակաբար կատարելագործում է իր թվային հարթակների ծառայությունները և նպատակ ունի ստեղծել փոխկապակցված ծառայությունների այնպիսի էկոհամակարգ, որը կապահովի իր հաճախորդների լավագույն փորձառությունը: Ընկերությունը նպատակ ունի դիվերսիֆիկացնել իր հասույթը՝ ստեղծելով արդիական լուծումներով նորարարական ծառայություններ: Այդ նպատակին հետամուտ լինելով՝ Ընկերությունը 2023թ.-ին առաջինը Հայաստանի

հեռահաղորդակցության ոլորտում գործարկեց նորարական Team Energy նախագիծը, որտեղ հատվում են հեռահաղորդակցությունը, էներգետիկան և էկոլոգիան: Այս նախագիծը հնարավորություն է տալիս խթանել և հեշտացնել էլեկտրական մեքենաների օգտագործումը Հայաստանում՝ զգալիորեն կրճատելով օդի աղտոտվածությունը և տրանսպորտային ծախսերը:

- **Բաժանորդային բազայի ավելացում և սպասարկման որակի բարձրացում.**

Ամրակցված և շարժական կապի ծառայությունների որակի և հասանելիության աճին զուգահեռ Ընկերությունը նախատեսում է մեծացնել բաժանորդների քանակը նաև կոնվերգենտ փաթեթների/ծառայությունների գրավիչ առաջարկներով, որտեղ շարժական ծառայությունները կապակցված են ամրակցված լայնաշերտ ինտերնետի, IPTV թվային հեռուստատեսության և ամրակցված ձայնային ծառայությունների:

Ընկերությունը կարևորում է հաճախորդների լավագույն փորձառությունը շփման բոլոր կետերում՝ որպես իր հաճախորդ վերաբերվելով նաև Team հավելվածների և ծառայությունների բոլոր օգտատերերին, որոնց քանակի ավելացումը նույնպես Ընկերության առաջիկա տարիների առաջնահերթություններից է:

Հաճախորդների կյանքն առավել դյուրին և հարմարավետ դարձնելու նպատակով Ընկերությունը շարունակաբար ներդնում է ինքնասպասարկման նոր համակարգեր՝ միևնույն ժամանակ շարունակելով արագ և որակյալ սպասարկել իր հաճախորդներին:

Ընկերությունը իրականացնում է հաճախորդների առաջխաղացման ինդեքսի Net Promoter Score (NPS) մշտադիտարկում՝ հաճախորդների գոհունակության բարձրացմանն ուղղված գործողությունների արդյունավետությունը գնահատելու նպատակով:

- **Կառավարման միջազգային ստանդարտների ներդրում.**

Ոլորտի լավագույն չափանիշների պահպանման, պրոֆեսիոնալիզմի բարձր մակարդակի և շարունակական բարելավման նպատակով Ընկերությունը ներդնում է կառավարման միջազգային ստանդարտներ՝ բավարարելով որակի, տեղեկատվական անվտանգության և շրջակա միջավայրի պահպանության պահանջները: 2023թ.-ին «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ն ամրապնդեց իր հաջողությունը՝ ստանալով ISO/IEC 27001:2013 տեղեկատվական անվտանգության ստանդարտին համապատասխանության հավաստագիր: Հավաստագիրը տրվել է «CERT International» s.r.o-ի կողմից իրականացված համապարփակ աուդիտից հետո: Աուդիտը ներառել է Ընկերության գլխամասային գրասենյակի և ՀՀ բոլոր մասնաճյուղերի գնահատումները և տարբեր ասպեկտների ուսումնասիրությունը՝ ներառյալ ֆիզիկական և տեղեկատվական անվտանգության գործընթացները, ուսուցումը, գնումները և ցանցային անվտանգության կառավարումը:

Ընկերությունը նպատակադրված է առաջիկայում ներդնել նաև ISO 9001:2015 որակի և ISO 14001 բնապահպանական կառավարման համակարգերի ստանդարտները: Այս ջանքերը նպատակ ունեն օպտիմալացնել ռեսուրսների օգտագործումը, ներդնել շրջակա միջավայրի համար բարենպաստ փարձառություն և ստեղծել անվտանգ

աշխատանքային միջավայր՝ այսպիսով ընդգծելով բիզնեսի կայուն աճ ապահովելու Ընկերության հանձնառությունը:

- **Կայուն զարգացում և բնապահպանական ու սոցիալական բարձր ստանդարտների պահպանում.**

«Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ն հանձնառություն է ստանձնել շարունակաբար բարելավելու իր գործունեության ցուցանիշները՝ պարբերաբար նվազեցնելով իր գործունեության արդյունքում առաջացած ցանկացած տեսակի բնապահպանական և սոցիալական բացասական ազդեցություններ:

Ընկերությունը գիտակցում է հեռահաղորդակցության և կապի ոլորտի առաջատարի բնապահպանական և սոցիալական պատասխանատվության ազդեցությունը և նպատակադրվում է նվազեցնել իր աճի արագացման հետքն ու զարգանալ կայուն ճանապարհով:

Ընկերությունը գիտակցում է, որ ցանկացած տեսակի տնտեսական գործունեություն ունի իր ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, ուստի մշակում և ներդնում է շրջակա միջավայրի վրա իր ազդեցությունը նվազեցնելու միջոցառումներ, որը, ի թիվս այլ ծրագրերի, ներառում է հետևյալ գործողությունները՝

- ✓ Էներգիայի սպառման կրճատում և էներգարդյունավետ տեխնոլոգիաների կիրառում,
- ✓ Ռեսուրսների շրջանաձև համակարգի ներդրում գործունեության բոլոր ոլորտներում, ներառյալ թափոնների կառավարումը,
- ✓ Աղտոտման կանխարգելում և բնապահպանական ռիսկերի կառավարում,
- ✓ Համագործակցություն բնապահպանական և սոցիալական բարձր ստանդարտներին հետևող գործընկերների հետ,
- ✓ Էկոլոգիապես կայուն, բնությանը չվնասող և վստահելի աղբյուրներից ստացված արտադրանքի/ապրանքի ձեռքբերում,
- ✓ Արտակարգ իրավիճակների և տեխնածին վթարների կանխարգելում՝ Ընկերության աշխատակիցներին, հաճախորդներին և շրջակա միջավայրը պաշտպանելու գործընթացների ներդրմամբ,
- ✓ Ընկերության անձնակազմի շարունակական վերապատրաստում ESMS համակարգի և այն Ընկերության ընդհանուր կառավարման համակարգում ներդնելու եղանակների վերաբերյալ,
- ✓ Ընկերության ողջ անձնակազմի, համայնքների և հանրության անվտանգության ու առողջության ապահովում իրենց աշխատանքի և Ընկերության հետ փոխգործակցության ողջ ընթացքում,
- ✓ Բոլոր տեսակի խտրականության ձևերի, հարկադրված կամ անչափահասների աշխատանքի տեսակների կանխարգելում, գենդերային հավասարության խթանում և կոռուպցիայի բոլոր ձևերի արգելում,

Ընկերությունն իրականացնելու է վերոնշյալ բոլոր պարտավորությունների կատարման մշտադիտարկում և համակարգի անընդհատ կատարելագործում՝ բնապահպանական և սոցիալական բարձր ստանդարտների տեղայնացումն ապահովելու համար:

2023թ.-ին Ընկերությունը հետևողականորեն իրագործել է իր ռազմավարության հիմքում դրված առանցքային ծրագրերը.

- Տարածաշրջանում եզակի NGN ցանցի կառուցման շնորհիվ այսօր արդեն 25 Գբ/վ թողունակությամբ գերարագ կապից օգտվելու հնարավորություն ունեն 300 000 տնային տնտեսություն Ագարակ, Ալավերդի, Արթիկ, Արմավիր, Արտաշատ, Բերդ, Բյուրեղավան, Գավառ, Եղվարդ, Իջևան, Հրազդան, Ճամբարակ, Մեծամոր, Ջերմուկ, Սևան, Սպիտակ, Վարդենիս, Կապան, Քաջարան, Սիսիան, Նոր Հաճն, Գորիս, Մեղրի մարզային խոշոր քաղաքներում ու մի շարք գյուղերում: Երևանում NGN ցանցը հասանելի է Դավթաշեն, Արաբկիր, Ավան, Զեյթուն վարչական շրջաններում և Նոր Նորքի 1-ին, 2-րդ զանգվածներում:
- 2023թ.-ին կազմակերպված 700 ՄՀց ռադիոհաճախականությունների տիրույթների ձեռքբերման մրցույթների արդյունքում Ընկերությունն ստացել է ընդհանուր առմամբ 40 ՄՀց ռադիոհաճախականությունների տիրույթներ օգտագործելու թույլտվություն, ինչն ակնկալվում է, որ կմեծացնի 4G ցանցի հասանելիությունը և թույլ կտա ներդնել 5G տեխնոլոգիան ՀՀ երեք խոշոր քաղաքների բջջային ցանցերում: Ռադիո հասանելիության ցանցի արդիականացման շրջանակներում 2023-ին Ընկերությունը վերազինել է 34 բջջային կայան:
- 2023թ.-ին «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ն նոր ներկայացուցչական կետեր է ավելացրել Ֆրանկֆուրտի և Ամստերդամի երկու խոշորագույն տվյալների կենտրոններում՝ ամրապնդելով դիրքերը տեղական և տարածաշրջանային հեռահաղորդակցության օպերատորներին տվյալների տարանցման ծառայությունների մատուցման ոլորտում:
- ներկայացվել է Team Energy նախագիծը, որն ուղղված է Հայաստանում շրջակա միջավայրի համար էկոլոգիապես մաքուր մեքենաների ավելացմանը:
- 2023թ.-ին Ընկերությունը ստացել է ISO/IEC 27001:2013 միջազգային ստանդարտի պահանջներին համապատասխանության հավաստագիրը:
- Ընկերությունը շարունակել է աջակցել կրթական, գիտական և մշակութային մի շարք նախաձեռնություններին և տարածաշրջանում խոշոր տեխնոլոգիական միջոցառումներին:

Թողարկողի անվանումը և կազմակերպաիրավական ձևը

	Լրիվ ֆիրմային անվանումը	Կրճատ անվանումը
հայերեն՝	«Տելեկոմ Արմենիա» բաց բաժնետիրական ընկերություն	«Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ
ռուսերեն՝	Открытое акционерное общество «Телеком Армения»	ОАО «Телеком Армения»
անգլերեն՝	“Telecom Armenia” Open Joint Stock Company	“Telecom Armenia” OJSC

Գրանցված ապրանքանիշերն են.

	Ապրանքանիշը	Անվանումը	Գրանցման համարը	Գրանցման ամսաթիվը
1.		Team Telecom Armenia ¹¹	34149 36250	31.01.2022 12.12.2022
2.		BEETEL	12565	28.02.2008
3.		БИТЕЛ	12566	28.02.2008
4.		ԲԻՏԵԼ	12567	28.02.2008
5.		ARMNET	12965	23.06.2008
6.		HI-LINE	13180	21.08.2008
7.	Просто. Удобно. Для тебя!	ПРОСТО. УДОБНО. ДЛЯ ТЕБЯ!	21661	10.07.2014
8.	Easy. Convenient. For you!	EASY. CONVENIENT. FOR YOU!	21662	10.07.2014
9.	Պարզ, հարմար, քեզ համար	ՊԱՐԶ, ՀԱՐՄԱՐ, ՔԵՉ ՀԱՄԱՐ	26349	30.08.2017
10.	Просто. Удобно. Для семьи!	ПРОСТО.УДОБНО.ДЛЯ СЕМЬИ!	26348	30.08.2017
11.	Պարզ, հարմար, ընտանիքի համար	ՊԱՐԶ, ՀԱՐՄԱՐ, ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՀԱՄԱՐ	26349	30.08.2017
12.	Easy. Convenient. For family!	EASY. CONVENIENT. FOR FAMILY!	26350	30.08.2017
13.		ԿՈՄԲՈ ԿՈՄԲՈ COMBO	28935	29.05.2019
14.	Pro Special	PRO SPECIAL	30860	23.05.2020
15.		BEEMONEY	26336	30.08.2017
16.		B	26243	10.08.2017
17.	BeeTV	BEETV	26337	30.08.2017
18.		Q	26248	10.08.2017

3.3.1.2 Թողարկողի պետական գրանցումը և գործունեության վայրը

Հիմնադրման երկիր՝

Հայաստանի Հանրապետությունը

Գտնվելու վայր՝

ՀՀ, ԵՐԵՎԱՆ, ՔԱՆԱՔԵՌ-ՋԵՅԹՈՒՆ,
0014, ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ Պ., 24/1
264.130.1310465

Պետական գրանցման համար՝

11.04.2023թ.¹²

Պետական գրանցման ամսաթիվ՝

¹¹ Ապրանքանիշի իրավատեր է հանդիսանում «Թիմ» ՓԲԸ-ն: Թողարկողի կողմից ապրանքանիշը օգտագործվում է «Թիմ» ՓԲԸ հետ կնքած պայմանագրի հիման վրա:

¹² Նախքան որպես բաց բաժնետիրական ընկերություն վերակազմավորումը, Ընկերության պետական գրանցման ամսաթիվ էր համարվում 01.03.1995թ.-ը:

Գործունեության վայր՝

Հայաստանի Հանրապետություն

Կապի միջոցներ՝

Հեռ.՝ +374-10-410410

Էլ. փոստ՝ info@telecomarmenia.am

Կայք՝ www.telecomarmenia.am

Ընկերության պետական գրանցման վայրը և համարը, գրանցման ամսաթիվը և փաստացի գործունեություն ծավալելու վայրը, թողարկողի հիմնադրման երկիրը և այլ տվյալները հասանելի են ՀՀ կառավարության էլեկտրոնային ռեգիստրի շտեմարանում՝ www.e-register.am:

3.3.1.3 Նշանակալի դեպքերը

Թողարկողի բիզնեսի զարգացման մեջ տեղի ունեցած կարևոր իրադարձությունները ներկայացված են ստորև.

Շարժական կապի շուկա

Ընկերությունը ՀՀ-ում առաջինն է, ով գործարկել է 2G և 3G բջջային ցանցերը՝ համապատասխանաբար 1996 և 2008 թվականներին: Ընկերության 4G ցանցը գործարկվել է 2016թ.-ին: 2024թ.-ի հուլիսի 31-ի դրությամբ Ընկերության 2G, 3G և 4G բջջային ցանցերով ապահովված են ՀՀ բնակչության համապատասխանաբար 98.2; 96.2; 74.1 տոկոսը:

2015թ.-ին Ընկերությունն առաջին անգամ շուկայում առաջարկեց շարժական և ամրակցված կապի ծառայությունների համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթներ, որոնց համար վճարումն իրականացվում է մեկ հաշվով:

2019թ.-ին Ընկերությունը առաջարկեց իր BeeTV (այժմ՝ TeamTV) հեռուստատեսային հավելվածը և ավելի ընդգրկուն ամրակցված և շարժական կապի համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթներ:

Ընկերությունը շարունակաբար իրականացնում է բջջային բազային կայանների արդիականացում, ինչպես նաև կառուցում է նոր կայաններ: 2024թ. սեպտեմբերի 30-ի դրությամբ Ընկերության ռադիոհասանելիության ցանցը (Radio access network - RAN) բաղկացած է 886 բազային մակրոկայաններից (կայանների ընդհանուր քանակը՝ 1,036):

2023թ.-ի մարտին Ընկերությանը մրցութային հիմունքներով տրամադրվեց 700 ՄՀց, իսկ 2023թ.-ի ապրիլին՝ 1800 ՄՀց տիրույթում ռադիոհաճախականությունների օգտագործման թույլտվություններ¹³: Ընկերությունը 700 ՄՀց տիրույթում ռադիոհաճախականությունների օգտագործման թույլտվության դիմաց պարտավորություն է ստանձնել ընդլայնել 4G ցանցի հասանելիությունը, ինչպես նաև 2 և 3 տարվա ընթացքում (համապատասխանաբար Երևան քաղաքում և Գյումրի/Վանաձոր քաղաքներում) ներդնել շարժական լայնաշերտ կապի 5G ցանց:

Ամրակցված կապի շուկա

2007թ.-ից Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում սկսել է մատուցել լայնաշերտ ինտերնետի ծառայություններ ADSL տեխնոլոգիայի հիման վրա, իսկ 2012թ.-ին

¹³ Ամբողջական ցանկը ներկայացված է ՀԾԿՀ 2023թ.-ի մարտի 10-ի թիվ 79Ա, մարտի 22-ի թիվ 88Ա և ՀԾԿՀ 2023թ.-ի ապրիլի 12-ի թիվ 117Ա որոշումներով՝ <https://www.psrc.am>

Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում գործարկել է FTTB ցանցով լայնաշերտ հնտերնետի ծառայությունները:

2015թ.-ին Ընկերությունն առաջին անգամ շուկայում առաջարկեց շարժական և ամրակցված կապի ծառայությունների համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթներ, որոնց համար վճարումն իրականացվում է մեկ հաշվով:

2016թ.-ին Ընկերությունը ՀՀ մարզային բնակավայրերի 99%-ում ապահովեց ամրակցված հեռախոսակապի և հնտերնետի հասանելիությունը անլար CDMA տեխնոլոգիայով:

2018թ.-ին Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում գործարկեց VDSL տեխնոլոգիայով լայնաշերտ հնտերնետի և IPTV ծառայությունները:

2021թ.-ից Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում նախաձեռնել է տարածաշրջանում եզակի՝ 25 Գբիթ/վ արագությամբ 25XGS-PON տեխնոլոգիայով NGN FTTH ցանցի կառուցումը: Առաջարկվող տեխնոլոգիան ապահովում է մինչև 1 Գբիթ/վրկ, իսկ օգտատերերի 25%-ին՝ մինչև 10 Գբիթ/վ սիմետրիկ արագությամբ տվյալների փոխանցման ծառայություններ մատուցելու հնարավորություն: FTTH ցանցը, եռաշերտ Wi-Fi բաժանորդային սարքերի (CPE - Customer Premise Equipment) և ժամանակակից IPTV ծառայության հետ համատեղ, շուկայում հանդիսանում է ազդեցիկ առաջարկ, որը զգալի բարելավում և ավելի գրավիչ է դարձնում Ընկերության առաջարկները:

2021թ.-ի ապրիլին Ընկերությունը Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողովի կողմից ստացավ ՀՀ տարածքում ցանցային օպերատորի գործունեության լիցենզիա:

2021թ.-ից Ընկերությունը DWDM տրանսմիսիոն ցանցի շնորհիվ տարածաշրջանային հեռահաղորդակցության օպերատորներին սկսել է մատուցել Ասիայից Եվրոպա տվյալների IP տարանցման ծառայություններ:

Կազմակերպարավական ձևի փոփոխություն / IPO

Ընկերությունը փոխել է իր կազմակերպարավական ձևը՝ 2023թ.-ի ապրիլի 11-ին փակ բաժնետիրական ընկերությունից վերակազմավորվելով բաց բաժնետիրական ընկերության: Վերակազմավորման նպատակներից էր բաժնետոմսերի առաջնային հրապարակային տեղաբաշխում իրականացնելը: «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ն դարձավ հեռահաղորդակցության ոլորտի առաջին ընկերությունը Հայաստանում, որը բաժնետոմսեր տեղաբաշխեց առաջնային հրապարակային տեղաբաշխման միջոցով և ցուցակեց բաժնետոմսերը ֆոնդային բորսայում:

Տեղաբաշխվեց 8 միլիարդ 240 միլիոն դրամ ընդհանուր արժողությամբ 40 միլիոն բաժնետոմս: Ընկերության բաժնետերեր են դարձել շուրջ 1000 ֆիզիկական ու իրավաբանական անձինք:

Առաջարկվող բաժնետոմսեր	«Ա» դասի հասարակ բաժնետոմսեր
Մեկ բաժնետոմսին տրվող ձայների քանակ	1 ձայն
Բաժնետոմսերի քանակ	40,000,000 հատ
Մեկ բաժնետոմսի գին	206 ՀՀ դրամ
Առաջարկի ընդհանուր ծավալ	8,240,000,000 ՀՀ դրամ
Տեղաբաշխման ժամկետ	Հունիսի 7 – հոկտեմբերի 31
Տեղաբաշխող	Ամերիաբանկ ՓԲԸ

Ընկերության հրապարակային տեղաբաշխված «Ա» դասի հասարակ, անվանական բաժնետոմսերը ցուցակված են «Հայաստանի ֆոնդային բորսա» ԲԲԸ «B» հարթակում: Բաժնետոմսերի թողարկման արդյունքում ներգրավված միջոցներն ընկերությունն ուղղում է Հայաստանի ողջ տարածքում օպտիկամանրաթելային NGN ցանցի ընդլայնմանը, բջջային ցանցում 5G տեխնոլոգիայի ներդրմանը և միջազգային նոր կապուղիների ակտիվացմանը:

3.3.2 Ներդրումները

2020թ.-ից սկսած Ընկերությունը ընդհանուր առմամբ իրականացրել է ավելի քան 37 միլիարդ ՀՀ դրամի ներդրումներ: Ներդրումները հիմնականում ֆինանսավորվել են Ընկերության գործառնական գործունեությունից և բաժնետոմսերի թողարկումից ստացված դրամական միջոցների հաշվին:

Ընկերության ռազմավարության շրջանակներում պլանավորվող ներդրումների պլանը միջնաժամկետ հեռանկարում ներկայացված է ստորև աղյուսակով¹⁴:

Աղյուսակ 1: Կապիտալ ներդրումների կանխատեսում

հազար ՀՀ դրամ	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Շարժական ցանց	4,058,707	4,170,564	1,977,118	869,730	877,396	885,131
Սմրակցված ցանց	2,691,774	2,736,384	2,189,019	410,639	425,288	432,024
CPE (բաժանորդային սարքեր)	848,416	845,705	899,634	801,408	706,813	655,068
IP ցանց	358,160	361,672	1,127,453	1,126,377	1,126,305	1,127,153
Տարանցիկ ցանց	78,000	78,765	79,459	200,399	202,165	203,947
ՏԿ և տեխ. միջավայր	97,500	98,456	387,363	390,777	394,222	397,697
Մարտկոցներ	195,000	196,912	198,648	200,399	101,083	101,974
EV լիցքավորիչներ	136,500	98,456	-	-	-	-
SS	1,174,690	1,186,206	799,368	806,414	813,522	1,228,588
Այլ	203,386	240,232	361,538	513,020	921,873	1,413,354
ԸՆԴՀԱՄԵՆՆԸ	9,842,133	10,013,352	8,019,599	5,319,162	5,568,668	6,444,934

¹⁴ Թողարկողը պլանավորում է ներդրումներն իրականացնել ներկայացված աղյուսակում արտահայտված հոդվածների ու մեծությունների համապատասխան՝ չբացառելով, որ ապագայում կարող են լինել որոշակի շեղումներ:

2020-2023թթ-ին Ընկերությունը հետևողականորեն իրագործել է իր ռազմավարության հիմքում դրված առանցքային ծրագրերը. կատարված ներդրումները, ինչպես նաև միջնաժամկետ ապագայում նախատեսվող ներդրումներն ուղղված են.

- **ամրակցված ցանցի արդիականացմանը և ընդլայնմանը (ավելի քան 12 միլիարդ ՀՀ դրամ իրականացված ներդրում).**

Կառուցվել են գերարագ ինտերնետ հասանելիության օպտիկամանրաթելային FTTH ցանցեր Երևան քաղաքի Դավթաշեն, Արաբկիր, Ավան, Ջեյթուն, Նոր-նորք վարչական շրջաններում, մարզային 33 քաղաքներում (այդ թվում՝ Հրազդան, Կապան, Արմավիր, Արտաշատ, Չարենցավան և այլն) և 5 գյուղերում: Ցանցի կառուցումն ընթացքի մեջ է նաև Երևանի Կենտրոն, Շենգավիթ, Աջափնյակ համայնքներում և մարզային մի շարք բնակավայրերում:

Տարածաշրջանում եզակի NGN ցանցի կառուցման շնորհիվ այսօր արդեն 25 Գբ/վ թողունակությամբ գերարագ կապից օգտվելու հնարավորություն ունեն 300 հազար տնային տնտեսություն:

Ցանցի գերժամանակակից սերվերային և բաժանորդային սարքավորումների մատակարարն է ոլորտի առաջատարը հանդիսացող Նոկիա ընկերությունը:

Ընկերությունն այսօր ունի հիմնական օպտիկական ցանց (բաղկացած 6,374կմ օպտիկամանրաթելից, 2,722 կմ եզակի ստորգետնյա խողովակաշարի ենթակառուցվածքից և 60 հազար հենասյուներից), որն ընդգրկում է ՀՀ ամբողջ տարածքը՝ կապելով ցանցի բոլոր կետերը օղակային տոպոլոգիայով՝ ապահովելով ցանցի առավելագույն հուսալիություն և ծառայությունների հասանելիություն: Ընկերության 886 մակրոկայաններից 729-ը միացված են օպտիկական կապուղիներով (ռադիոկապի փոխարեն)՝ ապահովելով բջջային կայանների բարձր թողունակությունը, բարելավելով բջջային ինտերնետի որակը:

2024-2026 թթ.-ի ընթացքում Ընկերությունը նախատեսում է ընդլայնել իր նորագույն FTTH ցանցը՝ ընդգրկելով ևս 220 հազար տնային տնտեսություններ՝ ՀՀ մարզերի քաղաքային և գյուղական համայնքներում:

FTTH ծրագրի իրագործումը մինչև 2026թ.-ի ավարտը թույլ կտա 25 Գբ/վ թողունակությամբ գերարագ NGN հասանելիություն ապահովել 500 հազար տնային տնտեսությունների համար՝ Հայաստանի գրեթե բոլոր բնակավայրերում:

2024-2026 թթ.-ի ընթացքում այս ուղղությամբ պլանավորված ներդրումների ծավալը կազմում է 7.7 միլիարդ ՀՀ դրամ:

- **բաժանորդային սարքավորումների ձեռքբերմանը (շուրջ 3 միլիարդ ՀՀ դրամ իրականացված ներդրում)**

Ամրակցված և շարժական կապի ընդլայնմանը զուգահեռ Ընկերությունը իրականացնում է բաժանորդային սարքավորումների (CPE) ձեռքբերումներ:

Կախված տվյալ տարածքում կապի ապահովման համար լուծվող խնդիրներից և մատուցվող ծառայություններից, ընտրվում են տարբեր տեսակի սարքավորումներ:

Հիմնականում տարանջատվում են երկու տեսակի բաժանորդային սարքավորումներ՝ նախատեսված բնակելի տնտեսությունների և փոքր-միջին բիզնեսի համար, որոնք

ապահովում են միացումներ հիմնական երեք պասիվ տեխնոլոգիաներով՝ GPON/XGS-PON/25G-PON:

Ընկերությունում առկա բաժանորդային սարքավորումները WiFi 4/5/6 տեխնոլոգիայով աշխատող բնակարանային ուղղորդիչներ են, որոնք ապահովում են անլար գերարագ միացում ինտերնետ ցանցին և ձայնային ծառայությունների տրամադրում: Wi-Fi ցանցի ծածկույթի ընդլայնման համար բաժանորդներին տրամադրվող Wi-Fi extender սարքավորումը ապահովում է մի Wi-Fi սարքից մյուսին աննկատ անցում (mesh network), ինչը զգալի բարելավում է բաժանորդային փորձառությունը:

2024-2026թթ.-ի ընթացքում այս ուղղությամբ պլանավորված ներդրումների ծավալը կազմում է 2.6 միլիարդ ՀՀ դրամ:

- **տարանցիկ և ներհանրապետական հաղորդման ցանցի (transmission network) կառուցմանը (ավելի քան 3.4 միլիարդ ՀՀ դրամ իրականացված ներդրում)**

DWDM տրանսպորտային ցանցը կառուցված է Huawei և Nokia սարքավորումների հիման վրա, որոնք ապահովում են մինչև 400 Գբ/վ հաղորդիչների աշխատանքը: Հյուսիս-Հարավ տվյալների փոխանցման տրանզիտ ծառայությունների նախագծի շրջանակներում Ընկերությունը, նախկինում կառուցված Huawei սարքավորումներով ցանցին զուգահեռ, 2020թ.-ին մեկնարկեց բարձր արագությամբ և Nokia-ի ժամանակակից լուծումներով DWDM փոխանցման ցանցի կառուցումն ու շարունակական զարգացումը:

Կապուղիների թողունակությունը կրկնապատկվում է ամեն տարի և 2024թ. հուլիսի դրությամբ հասել է 5.4 Տբ/վ-ի: Տեղակայված ցանցը լիովին համատեղելի ցանց է, որն ունակ է ապահովել 100G լամբդա ծառայություններ: DWDM ցանցը նաև տրամադրում է թողունակություն IP-MPLS տրանսպորտային և SDH ցանցերին՝ դրանց թողունակությունը արդյունավետորեն մեծացնելու նպատակով:

Ընկերությունը նախատեսում է շարունակել ցանցի արդիականացման աշխատանքները 2024-2026թթ. ընթացքում՝ ներդնելով 240 միլիոն դրամ:

Արդեն նոր հանգույցներ են տեղակայված ընկերության Գյումրիի, Թալինի և Աշտարակի տվյալների կենտրոններում: Նախատեսվում է տեղակայել նոր հանգույց Տաշիրում, և ավելացնել Վանաձոր-Պտղավան կապուղու թողունակությունը՝ միջազգային կապուղիների հզորացման և հուսալիության բարձրացման նպատակով: IP/MPLS ցանցի թողունակության ավելացման նպատակով նոր սարքավորումներ կավելացվեն Հրազդանի, Եղեգնաձորի, Կապանի, Ագարակի և Պտղավանի տվյալների կենտրոններում:

- **շարժական ցանցի արդիականացմանը և ընդլայնմանը (ավելի քան 3.4 միլիարդ ՀՀ դրամ իրականացված ներդրում)**

Ընկերությունը շարունակաբար արդիականացնում է բջջային ռադիոհասանելիության ցանցը, որն արդեն կազմված է 1,036 բջջային կայանից (այդ թվում՝ 886 macro, 67 micro, 83 pico կայաններ), որոնք 2G/3G/4G տեխնոլոգիաներով ապահովում են բնակչության 98.2%՝ 2G, 96.2%՝ 3G և 74.1%՝ 4G ծածկույթը:

2023 թ"-ին կազմակերպված 700 ՄՀց ռադիոհաճախականությունների տիրույթների ձեռքբերման մրցույթների արդյունքում Ընկերությունը ստացել է ընդհանուր առմամբ 40

ՄՀց ռադիոհաճախականությունների տիրույթներ օգտագործելու թույլտվություն, ինչը Ընկերությանը հնարավորություն է տվել մեծացնելու 4G ցանցի հասանելիությունը և հաջորդիվ զբաղվելու 5G տեխնոլոգիայի ներդրմամբ Հայաստանի Հանրապետության երեք խոշոր քաղաքների բջջային ցանցերում:

Ընկերությունը նախատեսում է երկրի ողջ տարածքում ընդլայնել 3G և 4G ծածկույթները՝ տվյալների ծառայությունների ավելի լայն հասանելիություն ապահովելու համար: Մոտակա ծրագրերի թվում է նաև VOLTE տեխնոլոգիայի ներդրումը: Ցանցի արդիականացումը ներառելու է ավելի քան 400 բջջային մակրո կայանների վերազինում՝ Երևանում և հանրապետության մյուս խոշոր քաղաքներում՝ վերջին սերնդի Ericsson բազմատեխնոլոգիական սարքավորումներով, որոնք սպասարկելու են 2G/3G/4G/5G տեխնոլոգիաները:

2024-2026թթ՝ ընթացքում Ընկերությունը նախատեսում է նաև մոտ 250 նոր բջջային կայանների կառուցում Երևան, Գյումրի, Վանաձոր քաղաքներում, Տավուշի մարզում և հանրապետության այլ մարզային բնակավայրերում, ինչպես նաև 250 գործող կայանի վերազինում 4G սպասարկող սարքավորումներով:

2025-2026թթ.-ի ընթացքում նախատեսվում է 5G կայանների շահագործման մեկնարկում:

2024-2026թթ.-ի ընթացքում շարժական ցանցի զարգացման ուղղությամբ պլանավորված ներդրումների ծավալը կազմում է 7.4 միլիարդ ՀՀ դրամ:

- **IP մուլտիմեդիա համակարգի զարգացմանը (ավելի քան 1.8 միլիարդ ՀՀ դրամ իրականացված ներդրում)**

Ընկերությունը բջջային ցանցի ընդլայնմանը զուգահեռ, 2021-2023թթ.-ին ներդրել է EXFO Nova Explorer տրաֆիկի վերլուծության համար նախատեսված պլատֆորմը՝ բաժանորդային բողոքների վերծանման, ցանցում առկա խնդիրների վերհանման, վերլուծության, վիզուալիզացման և լուծման համար: Huawei ընկերության հին STP/MNP համակարգը փոխարինվել է teleSys USPS համակարգով՝, ինչպես նաև ներդրվել են նոր SS7 Firewall և DRA ֆունկցիոնալությունները:

Ծառայությունների անընդհատությունն ու հուսալիությունը բարձրացնելու նպատակով, իրականացվել են մատակարարների կողմից սպասարկման մեջ գտնվող ցանցային էլեմենտների ընթացիկ սպասարկման և ծրագրային թարմացման աշխատանքներ:

Ընթացքում է Ընկերության բջջային տվյալների փոխանցման PS Core ցանցի վերազինումը Էրիքսոն ընկերության ժամանակակից պլատֆորմով:

Ներկայումս ներդրվող ENM (Ericsson Network Management) համակարգը հնարավորություն կտա բջջային ձայնային CS Core ցանցի ծրագրային ապահովումը թարմացնելու մինչև ներկայումս հասանելի առավելագույն մակարդակի:

2024-2026թթ.-ի ընթացքում այս ուղղությամբ պլանավորված ներդրումների ծավալը կազմում է 2.3 միլիարդ ՀՀ դրամ:

- **IPTV & OTT հեռուստատեսային ծառայությունների զարգացմանը (ավելի քան 750 միլիոն ՀՀ դրամ իրականացված ներդրում)**

2021-2022թթ.-ի ընթացքում հեռուստատեսային ծառայությունների որակի բարձրացման նպատակով ներդրվել է ATEME ֆրանսիական ընկերության կողմից մշակված նոր TV

Headend պլատֆորմը: Վերամշակվել է հեռուստատեսային պորտալի ծրագրային ապահովումը և դիզայնը: Շարունակաբար ավելացվում են նոր հեռուստատեսային ալիքներ: Համակարգի արտադրողականության և ծառայությունների բարձր որակի ապահովման նպատակով համակարգում մշտապես ավելացվում են նոր սերվերային ռեսուրսներ:

2024-2026թթ.-ի ընթացքում այս ուղղությամբ պլանավորված ներդրումների ծավալը կազմում է 300 միլիոն ՀՀ դրամ:

- **Տվյալների կենտրոնների և տեխնիկական միջավայրի արդիականացմանը (ավելի քան 300 միլիոն ՀՀ դրամ իրականացված ներդրում)**

Ընկերությունն ունի ձայնային հաղորդման սարքավորումների շատ ընդարձակ ցանց ամբողջ երկրի տարածքում: Կապի հանգույցները տեղակայված են 91 շենքերում (12 մեծ և 12 փոքր՝ Երևանում, 47՝ մարզերի քաղաքներում և 20՝ մեծ գյուղերում):

Երևանում կան երեք հիմնական տվյալների կենտրոններ: Դրանցից մեկում տեղակայված է հիմնական տվյալների կենտրոնը՝ IP Հեռուստատեսության, ամպային և IT ենթակառուցվածքով, հիմնական ու սահմանային երթուղիչներով, IP տրանսպորտային հիմնական սարքավորումներով, իսկ երկուսում տեղակայված են բջջային ցանցի սերվերային սարքավորումները: Երևանում գտնվող հիմնական տվյալների կենտրոնը տարածաշրջանային Tier 3 դասի տվյալների կենտրոն է:

2022-2023թթ. ընթացքում վերագործարկված հիմնական IT տվյալների կենտրոնը (469 քմ տեխնոլոգիական տարածքով) ապահովում է ընկերության սեփական կարիքները, ինչպես նաև մատուցում է ամպային, հոսթինգ և co-location ծառայություններ:

Առաջիկա տարիների ընթացքում տվյալների կենտրոններում աճող սերվերային ունակություններին համահունչ շարունակաբար ավելացվելու են նոր սերվերային պահարաններ, արդիականացնելու և հզորացվելու են հոսանքի անխափան սնուցման և հովացման համակարգերը, վերակառուցվելու են էլեկտրասնուցման մուտքային ուղղությունները, դրանց հուսալիության բարձրացման նպատակով, արդիականացվելու է հակահրդեհային համակարգը:

Մարզերի ԱՀԿ-ներում և բջջային բազային կայաններում փոխարինվելու են հին, մարտկոցները, վերազինվելու են հաստատուն լարման սնուցման համակարգերը: Փոխարինվելու են ռեզերվային հին, խնդրահարույց գեներատորները:

2024-2026թ. ընթացքում այս ուղղությամբ պլանավորված ներդրումների ծավալը կազմում է 1.2 միլիարդ ՀՀ դրամ:

- **IP/MPLS ցանցի արդիականացմանը (ավելի քան 300 միլիոն ՀՀ դրամ)**

Ընկերության՝ ողջ երկրի տարածքում գործող IP/MPLS Backbone ցանցը հիմնված է Nokia, Ericsson, Huawei և Cisco սարքավորումների վրա, որոնք ցանցի բոլոր կետերը միացնում են ամբողջությամբ ռեզերվացված օղակաձև ճարտարապետությամբ, ինչն ապահովում է որևէ մալուխի վնասման պարագայում ծառայությունների լիակատար հասանելություն: Այս ցանցը հենացանց է հանդիսանում մի շարք ծառայությունների համար, ինչպիսիք են՝

- Backhaul շարժական ցանցի համար
- IP տրանսպորտ B2B բաժանորդային ծառայությունների համար
- կապուղիներ B2C հասանելիության ցանցի ագրեգացիոն կետերի համար
- IP մակարդակի կապուղիներ PoP-երի (ներկայության կետերի) և CO-ների (գլխավոր տվյալների կենտրոնների) միջև:

2024-2025թթ. ընթացքում նախատեսվում է Nokia սարքավորումներով լայնածավալ ցանցի արդիականացում, թողունակության նկատմամբ հարաճուն պահանջների ապահովման նպատակով: Նախագծի իրականացումն ընթացքում է:

Արդիականացված ցանցը հնարավորություն կտա ունենալ ընդհանուր առմամբ մինչև 216 Tb/s թողունակություն, բարձրացնել երթուղման արդյունավետությունը, ապահովել ցանցի առավելագույն կայունությունը և բացառել ծառայությունների ընդհատումները, ավտոմատացնել ցանցի կառավարումն ու օպտիմալացնել ռեսուրսները IP և օպտիկական ցանցերում, իրականացնել երթուղիների կառավարման համապարփակ վերահսկում՝ ապահովելով IP ցանցերի անվտանգությունը, ինչպես նաև հասնել առավելագույն էներգախնայողության:

- **IP հիմնական և սահմանային ցանցի զարգացմանը(ավելի քան 119 միլիոն ՀՀ դրամ)**

2021-2022թթ-ի ընթացքում Ընկերությունը Երևանում գործարկել է նոր, գերիզոր սահմանային երթուղի (Juniper MX 2020), ինչպես նաև գործարկվել են ներկայության կետերը (PoP – Point of Presence) արտասահմանյան տվյալների կենտրոններում. Սոֆիա, Ֆրանկֆուրտ, Մոսկվա, Ամստերդամ: Նույն ժամանակաշրջանում Ընկերության ցանցում գործարկվել են կապուղիներ. Ֆրանկֆուրտ-Սոֆիա, թողունակությունը՝ 100 Գբիթ/վ, և Երևան-Սոֆիա, ընդհանուր թողունակությունը՝ 200 Գբիթ/վ, Երևան-Մոսկվա-Ֆրանկֆուրտ, ընդհանուր թողունակությունը՝ 100 Գբիթ/վ :

Արտասահմանյան ներկայության կետերում նոր տրաֆիկի փոխանակման կապուղիներով Ընկերությունն ուղիղ համակցվել է (direct peering) հիմնական IX-ցանցերի հետ. DE-CIX Ֆրանկֆուրտ, DATA-IX Մոսկվա, MSK-IX Մոսկվա, PITER-IX Մոսկվա, BALKAN-IX Սոֆիա, BIX Սոֆիա, և այլն: Նոր PoP-ներ գործարկվել են Equinix/FR5՝ Ֆրանկֆուրտում և Equinix/AM5՝ Ամստերդամում: Equinix/FR5 Ֆրանկֆուրտում և Equinix/AM5 Ամստերդամում գտնվող PoP-ները փոխկապակցվել են: Ընկերությունը նախատեսում է բացել նոր երթուղի Վրաստանի, Ռուսաստանի միջոցով դեպի Ստոկհոլմ, Շվեդիա և տեղադրել նոր PoP Equinix/SK1-ում Ստոկհոլմում:

Google, Meta, Akamai, Cloudflare, G-Core, Netflix cache engine-ներ են տեղադրվել Ընկերության տվյալների կենտրոնում՝ տեղական և միջազգային հաճախորդների ծառայությունների որակը բարելավելու համար:

2024-2026թթ.-ի ընթացքում այս ուղղությամբ պլանավորված ներդրումների ծավալը կազմում է 350 միլիոն ՀՀ դրամ

- **SS տեխնոլոգիաների արդիականացմանը և զարգացմանը (ավելի քան 5.4 միլիարդ ՀՀ դրամ)**

2023 թ.-ին Ընկերությունը սկսել է նոր հաշվարկային համակարգի (billing system) ներդրումը, որը ներառում է ծրագրային լուծումների և սերվերային ենթակառուցվածքի արդիականացում: Հաշվարկային համակարգի արդիականացման այս ծավալուն

նախաձեռնությունն ուղղված է Ընկերության աշխատանքի վերափոխմանը՝ ներմուծելով համակցված ծառայությունների նորագույն հնարավորությունները: Այս նոր համակարգով Ընկերությունը մտադիր է առավել դյուրին դարձնել բազմաթիվ ծառայությունների կառավարումը մեկ համակարգում:

Նոր համակարգի կարևոր հնարավորություններից է համակցված (կոնվերգենտ) ծառայության ֆունկցիոնալությունը, որը ապահովում է մեկ հարթակում բազմաթիվ ծառայությունների օգտագործումը: Կոնվերգենտ ծառայությունը ընձեռում է հետևյալ հնարավորությունները.

- թույլ է տալիս տարբեր ծառայությունների ինտեգրումը մեկ հարթակում, ինչը հեշտացնում է ծառայությունների օգտագործման համար պարտքերի հաշվարկը և բաժանորդների համար հաշիվների դուրս գրումը: Սա պարզեցնում է վճարումների հաշվարկը և հնարավորություն է տալիս բարձրացնել բաժանորդների սպասարկման որակը,
- հնարավորություն է տալիս բաժանորդներին առաջարկել միասնական համակարգ, որտեղ բաժանորդները տեսնում են մեկ հաշիվ իրենց բոլոր ծառայությունների համար և մեկ կետից կառավարում են իրենց բոլոր ծառայությունները,
- թույլ է տալիս կարճ ժամկետներում մշակել նոր ճկուն առաջարկներ, ինչպիսիք են օրինակ փաթեթային ծառայությունները,
- ընդհանուր առմամբ, նոր բիլինգային համակարգում այդ ֆունկցիոնալությունը հնարավորություն է տալիս ավելի ճկուն ու հետաքրքիր ծառայություններ առաջարկել, պարզեցնել վճարումների կառավարումը և բաժանորդների սպասարկումը, նվազեցնել ծախսերը և ավելացնել եկամուտը:

- **Վարչական և ներդրումային գույքի զարգացմանը (ավելի քան 4.4 միլիարդ ՀՀ դրամ)** 2020-2022 թթ.-ի ընթացքում իրականացվել են մի շարք կարևոր նախաձեռնություններ, որոնց թվում են ընկերության վերաբրենդավորման շրջանակներում սպասարկման սրահների, տեխնիկական շենքերի, գրասենյակային տարածքների նոր կոնցեպտով վերանորոգման և վերազինման աշխատանքները՝ դարձնելով աշխատավայրերը աշխատակիցների համար անվտանգ, առողջ ու հարմարավետ, ապահովելով հաճախորդների ավելի հաճելի ու բարձրորակ փորձառություն սպասարկման սրահներում:

Ընկերությունը նաև համարել է իր ավտոպարկը: Նոր մեքենաների 70%-ը կազմել են անձայն շարժիչով ու զրոյական արտանետումներով էլեկտրոմոբիլները՝ նպաստելով շրջակա միջավայրի պահպանմանն ու ընկերության ընթացիկ ծախսերի կրճատմանը:

2024թ.-ի ընթացքում այս ուղղությամբ պլանավորված ներդրումների ծավալը կազմում է 34 միլիոն ՀՀ դրամ:

3.4 Բիզնեսի նկարագիրը

3.4.1 Հիմնական գործունեությունը

Թողարկողը գործունեություն է ծավալում ՀՀ հեռահաղորդակցության շուկայի շարժական և ամրակցված կապի ոլորտներում՝ առաջարկելով ծայնային, ինտերնետային և հեռուստատեսության ծառայություններ, ինչպես նաև թվային այլ ծառայություններ:

Իր բնականոն գործունեության նպատակով Ընկերությունը ստացել է հետևյալ հիմնական լիցենզիաները/թույլտվությունները.

Թույլտվություն/Լիցենզիա		Համար	Ում կողմից	Տրված է	Գործում է մինչև
«Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲ ընկերության հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցի (ցանցի շահագործման) լիցենզիա		ԹԻԿ 60	ՀԿԾՀ	01.03.1995 (փոփոխվել է 2007թ.-ին)	03.03.2028
Ցանցային օպերատորի գործունեության լիցենզիա		ԿՀ N 311	ՀՀ հեռուստատեսությամբ և ռադիոյի հանձնաժողով,	29.04.2021	29.04.2031
Ռադիոհաճախականությունների հատվածների օգտագործման թույլտվություններ					
700 ՄՀց տիրույթ	713-723 ՄՀց 768-778 ՄՀց	1327	ՀԾԿՀ	10.03.2023	14.03.2033
	723-733 ՄՀց 778-788 ՄՀց	1328	ՀԾԿՀ	22.03.2023	24.03.2033
900 ՄՀց տիրույթ	890-902.5 ՄՀց 935-947.5 ՄՀց	0855	ՀԾԿՀ	27.10.2010	03.03.2028
1800 ՄՀց տիրույթ	1735 – 1760 ՄՀց 1830 - 1855 ՄՀց	0124	ՀԾԿՀ	20.04.2007	03.03.2028
		0931	ՀԾԿՀ	27.04.2011	03.03.2028
		1277	ՀԾԿՀ	23.04.2019	25.04.2029
		1281	ՀԾԿՀ	19.06.2019	20.06.2029
2100 ՄՀց տիրույթ	1780-1785 ՄՀց 1875-1880 ՄՀց	1333	ՀԾԿՀ	12.04.2023	14.04.2033
	1965-1980 ՄՀց 2155-2170 ՄՀց	0177	ՀԾԿՀ	01.10.2007 16.03.2016	03.03.2028

Ընկերությունն ՀՀ ողջ տարածքում ունի թվով 78 վաճառքի և սպասարկման կենտրոններ, որոնցից 28-ը՝ Երևան քաղաքում:

3.4.1.1 Շարժական կապի ծառայություններ

Ընկերությունը շարժական կապի շուկայում մատուցում է ծայնային և ինտերնետային ծառայություններ: Շարժական կապի ծառայությունների հետ մեկտեղ Ընկերությունը բաժանորդներին մատուցում է թվային հեռուստատեսության ծառայություններ՝ բջջային հավելվածի միջոցով, ինչպես նաև այլ թվային ծառայություններ:

Ցանցեր

Ընկերությունը շարժական կապի ծառայություններ սկսել է մատուցել 1996թ.-ից՝ առաջին անգամ ՀՀ-ում գործարկելով 2G բջջային ցանցը: 2008թ.-ին Ընկերությունն առաջին անգամ

ՀՀ-ում գործարկեց 3G ցանցը: 2016թ.-ին Ընկերությունը գործարկեց 4G բջջային ցանցը: 4G+ տեխնոլոգիան Ընկերության կողմից գործարկվեց 2020թ.-ին:

Ընկերության շարժական կապի ծածկույթով ապահովվածությունը 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ըստ տեխնոլոգիաների, ներկայացված է ստորև աղյուսակով¹⁵:

	2G (GSM)	3G (UMTS)	4G (LTE)
ՀՀ բնակչություն	98.20%	96.20%	74.06%
ՀՀ բնակավայրեր	90.30%	66.70%	21.97%
ՀՀ աշխարհագրական տարածք	51.95%	69.69%	15.35%

Ընկերության կողմից բջջային ցանցերի հասանելիությունը ապահովելու նպատակով օգտագործվող ռադիոհաճախականությունների մասին տեղեկատվությունը ներկայացված է ստորև աղյուսակով:

Ռադիոհաճախականության տիրույթ	Տեխնոլոգիա	Շերտ
700 ՄՀց	4G/5G	40 ՄՀց
900 ՄՀց	2G/3G	25 ՄՀց
2,100 ՄՀց	3G	30 ՄՀց
1,800 ՄՀց	4G	60 ՄՀց

Ընկերությունը յուրաքանչյուր 1 ՄՀց ռադիոհաճախականության շերտի օգտագործման համար տարեկան վճարում է 16.8 միլիոն ՀՀ դրամ (ընդհանուր առմամբ՝ 2,604 միլիոն ՀՀ դրամ):

Ընկերության ռադիոհասանելիության ցանցը (Radio access network - RAN) 2024թ՝ դրությամբ բաղկացած է 1036 բազային կայաններից (որոնցից 886-ը՝ մակրոկայաններ են): Հարկ է նշել, որ Ընկերությունը ավարտել է բազային 900ՄՀց հաճախականային շերտի վերաբաշխման նախագիծը, որի արդյունքում 900 ՄՀց ռադիոհաճախականության շերտի մի մասը 2G GSM-ի փոխարեն կիրառվում է 3G UMTS տեխնոլոգիայի համար, ինչը ապահովում է ծայնային զանգերի և բջջային ինտերնետի ավելի բարձր որակ և մեծացնում 3G ցանցի ներշնչային թափանցելիության մակարդակը (inbuilding penetration):

Ինտերնետ (տվյալների փոխանցման) տրաֆիկի ավելի քան 2/3-ը սպասակրվում է 4G, մնացածը՝ 3G ցանցի միջոցով: Ընկերությունը իրականացնում է գոյություն ունեցող բազային կայանների շարունակական թարմացումներ, ինչպես նաև կառուցում նորերը: Արդյունքում թվով 575 կայաններ ապահովված են LTE տեխնոլոգիայով:

Ընկերության բջջային հիմնական ցանցի (core network) փաթեթային (PS - packet switched) և ծայնային (CS - circuit switched) սեգմենտները աշխարհագրորեն ռեզերվացված են (geo-redundancy) և տեղակայված երկու առանձնացված տվյալների կենտրոններում:

Ընկերության բջջային հեռահաղորդակցության ցանցը հիմնված է ոլորտի առաջատար արտադրողների կողմից մատակարարվող սարքավորումների և ծրագրային լուծումների վրա: Ընկերության ռադիոհասանելիության ցանցի բազային կայանների (2G/3G/4G ցանցի բոլոր բաղադրիչների) մատակարարն է հանդիսանում Huawei ընկերությունը: Բջջային

¹⁵ Աղբյուր՝ Ընկերության գնահատական

հիմնական ցանցի (core network) էական բաղադրիչների մատակարարներն են Ericsson և Nokia հեղինակավոր ընկերությունները:

Ընթացքում է ընկերության բջջային տվյալների փոխանցման PS Core ցանցի վերազինումը Էրիքսոն ընկերության ժամանակակից պլատֆորմով: Ներկայումս ներդրվող ENM (Ericsson Network Management) համակարգը հնարավորություն կտա բջջային ձայնային CS Core ցանցի ծրագրային ապահովումը թարմացնելու մինչև ներկայումս հասանելի առավելագույն մակարդակի:

2023 թ"-ին կազմակերպված 700 ՄՀց ռադիոհաճախականությունների տիրույթների ձեռքբերման մրցույթների արդյունքում Ընկերությունը ստացել է ընդհանուր առմամբ 40 ՄՀց ռադիոհաճախականությունների տիրույթներ օգտագործելու թույլտվություն, ինչը Ընկերությանը հնարավորություն է տվել մեծացնել 4G ցանցի հասանելիությունը և հաջորդիվ զբաղվելու 5G տեխնոլոգիայի ներդրմամբ Հայաստանի Հանրապետության երեք խոշոր քաղաքների բջջային ցանցերում:

Ընկերությունը նախատեսում է երկրի ողջ տարածքում ընդլայնել 3G և 4G ծածկույթները՝ տվյալների ծառայությունների ավելի լայն հասանելիություն ապահովելու համար: Մոտակա ծրագրերի թվում է նաև VOLTE տեխնոլոգիայի ներդրումը: Ցանցի արդիականացմանը ներառելու է ավելի քան 400 բջջային մակրո կայանների վերազինում՝ Երևանում և հանրապետության մյուս խոշոր քաղաքներում՝ վերջին սերնդի Ericsson բազմատեխնոլոգիական սարքավորումներով, որոնք սպասարկելու են 2G/3G/4G/5G տեխնոլոգիաները: Նախատեսում է նաև մոտ 250 նոր բջջային կայանների կառուցում Երևան, Գյումրի, Վանաձոր քաղաքներում, Տավուշի մարզում և հանրապետության այլ մարզային բնակավայրերում, ինչպես նաև 250 գործող կայանի վերազինում 4G սպասարկող սարքավորումներով: 5G կայանների շահագործման մեկնարկը նախատեսվում է 2025թ¹⁶:

Շարժական կապի ծառայությունների առաջարկներ¹⁶

Ընկերությունը շարժական կապի շուկայում անհատ բաժանորդներին առաջարկում է բջջային կապի կանխավճարային և հետվճարային «Be Free Unlimit», «Be Free» և «Սմարթ» սակագնային փաթեթներ, որոնք իրենց մեջ ներառում են բջջային ինտերնետի ծավալ, ռոպեյներ և SMS հաղորդագրություններ, ինչպես նաև հնարավորություն՝ օգտվելու տարբեր հավելվածներից առանց հավելյալ վճարի և բջջային ինտերնետի ծավալի սպառման: Մարզային բաժանորդներին հասանելի են հատուկ ներառումներով «Be Free մարզային» և «Սմարթ մարզային» կանխավճարային սակագնային փաթեթները:

Բիզնես բաժանորդներին Ընկերությունը առաջարկում է բջջային կապի կանխավճարային «Բիզնես», «Սմարթ», «Be Free», «Be Free Մարզային», ինչպես նաև հետվճարային «PRO», «Բիզնես», «Սմարթ», «Be Free» սակագնային փաթեթներ:

Փաթեթները ընձեռում են ձայնային (ներցանցային և դեպի այլ ցանցեր), շարժական ինտերնետի, SMS-ների ծառայություններից և տարբեր հավելվածներից առանց հավելյալ վճարի օգտվելու հնարավորություններ:

Անհատ և բիզնես բաժանորդներին շարժական կապի վերոնշյալ սակագնային փաթեթները հնարավորություն են տալիս նաև բջջային հավելվածի միջոցով անվճար օգտվել TeamTV

¹⁶ Բջջային կապի, ինտերնետի փաթեթների մասին ամբողջական տեղեկատվությունը ներկայացված է Թողարկողի կայքում՝ www.telecomarmenia.am

բջջային հեռուստատեսությունից՝ առանց դրա համար օգտագործված ինտերնետի ծավալների հաշվառման:

Ընկերությունը շարժական կապի ծառայությունների շուկայում բիզնես բաժանորդներին առաջարկում է նաև M2M ծառայություններ:

Ընկերությունը անհատ և բիզնես բաժանորդներին առաջարկում է նաև կանխավճարային և հետվճարային գերարագ բջջային ինտերնետի փաթեթներ սմարթֆոնների, համակարգիչների, պլանշետների, WiFi/USB մոդեմների համար, ինչպես նաև ինտերնետ փաթեթներ ռոումինգում:

Ընկերության բջջային կապի ծառայությունների սակագների վրա որևէ կարգավորումներ պետական կառույցների կողմից չեն կիրառվում, բացի ԹԻՎ 60 լիցենզիայի պայմանների, ըստ որոնց, սակագները պետք է լինեն արդարացի և ողջամիտ, չպետք է լինեն հակամրցակցային:

Շարժական կապի բաժանորդներ

2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ Ընկերության շարժական կապի բաժանորդների քանակը կազմել է 1,051,679 (շարժական կապի շուկայի 26%-ը), որը 2023թ.-ի ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 0.7%-ով: Ստորև աղյուսակով ներկայացված է շարժական կապի բաժանորդների քանակի դինամիկան ըստ տարիների¹⁷.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
շարժական կապի բաժանորդներ, որից	947,790	904,689	915,534	958,293	1,044,939	1,051,679
<i>մասնաբաժինը բնակչության թվաքանակից</i>	32.0%	31.0%	31.0%	32.0%	35.1%	35.3%
կանխավճարային բաժանորդներ	828,946	784,133	777,573	787,261	856,918	833,056
<i>հետվճարային բաժանորդներ</i>	118,844	120,556	137,961	171,032	188,021	218,623

Ընկերության 4G ցանցի բաժանորդների քանակը ցուցաբերում է կայուն աճ, ավելի համեստ տեմպով աճ է ցուցաբերում 3G ցանցի բաժանորդների քանակը: 2G ցանցի բաժանորդների քանակը, պայմանավորված ժամանակակից տեղեկատվության գնալով նվազում է: Ստորև աղյուսակով ներկայացված է տարբեր տարիներին տարեվերջի դրությամբ Ընկերության շարժական կապի բաժանորդների քանակը ըստ տեխնոլոգիաների.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
2G և 3G ցանցի բաժանորդներ	732,691	668,439	579,806	616,203	680,436	671,379
<i>մասնաբաժինը ընդհանուր բաժանորդներում</i>	77.3%	73.9%	63.3%	64.3%	65.1%	63.8%
4G ցանցի բաժանորդներ	215,099	236,250	334,430	342,090	364,503	380,300

¹⁷ Աղբյուր՝ Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովին (այսուհետ՝ ՀԾԿՀ) ներկայացվող տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ հաշվետվություններ

մասնաբաժինը ընդհանուր բաժանորդներում	22.7%	26.1%	36.5%	35.7%	34.9%	36.2%
--------------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Շարժական ինտերնետից (տվյալների հաղորդման ծառայություններից) օգտվող բաժանորդների քանակը վերջին տարիներին կայուն աճել է՝ 2024թ"-ի հունիսի 30-ի դրությամբ կազմելով 761,137 բաժանորդ (ընդհանուր բաժանորդների թվի 72.4%): Ստորև աղյուսակով ներկայացված է շարժական ինտերնետի բաժանորդների քանակի դինամիկան ըստ տարիների¹⁸.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
շարժական ինտերնետ բաժանորդներ, որից	554,366	557,966	618,206	671,960	743,296	761,137
մասնաբաժինը ընդհանուր բաժանորդներում	58.5%	61.7%	67.5%	70.1%	71.1%	72.4%
բացառությամբ հեռախոսասարքի միջոցով օգտվողների	54,435	55,531	59,284	79,314	82,565	108,347
հեռախոսասարքի միջոցով օգտվողների	499,931	502,435	558,922	592,646	660,731	652,790

Շարժական կապի տրաֆիկ

Շարժական կապի ելքային զանգերի և ինտերնետի (տվյալների փոխանակման) ընդհանուր տրաֆիկը ըստ տարիների, ներկայացված է ստորև աղյուսակով.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
ելքային զանգերի ընդհանուր տրաֆիկ, ընդամենը	1,582,681,298	1,600,774,363	1,611,359,950	1,564,210,091	1,554,781,885	809,806,322
տարեկան աճի տեմպ	-1.9%	1.1%	0.7%	-2.9%	-0.6%	-47.9%
ինտերնետի ընդհանուր տրաֆիկ, հազ. մեգաբայթ	12,906,016	20,150,965	30,277,473	46,939,409	59,808,388	36,191,604
տարեկան աճի տեմպ	28.0%	56.1%	50.3%	55.0%	27.4%	31.0%

¹⁸ Աղբյուր՝ նույն տեղում

Շարժական հիտերնետի (տվյալների փոխանակման) տրաֆիկը գրանցում է տարեկան կայուն աճ, ցուցանիշը կշարունակի աճել Ընկերության կողմից լայնաշերտ հիտերնետի ծածկույթի ընդլայնման հետ մեկտեղ, ինչպես նաև՝ պայմանավորված շուկայի ժամանակակից տեղեկանքներով:

3.4.1.2 Ամրակցված կապի ծառայություններ

Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում մատուցում է ձայնային և հիտերնետային ծառայություններ: Ամրակցված հիտերնետ ծառայությունների հետ մեկտեղ Ընկերությունը բաժանորդներին մատուցում է թվային հեռուստատեսության ծառայություններ IPTV և OTT տեխնոլոգիաներով¹⁹:

2015թ.-ին Ընկերությունն առաջին անգամ շուկայում առաջարկեց շարժական և ամրակցված կապի ծառայությունների համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթներ, որոնց համար վճարումն իրականացվում էր մեկ հաշվով:

Ցանցեր

Ընկերությունը հիմնադրման օրվանից շահագործում է ՀՀ ազգային հանրային հեռախոսային (PSTN) ցանցը, որի շնորհիվ Ընկերությունը 2007թ.-ից սկսեց պլնծավարային ցանցով ապահովված xDSL տեխնոլոգիայի միջոցով հիտերնետ ծառայությունների մատուցումը, և գործունեության սկզբնական շրջանում դարձավ լայնաշերտ հիտերնետի շուկայի առաջատարը: Հետագայում, ADSL տեխնոլոգիային փոխարինելու եկան առավել բարձր հիտերնետի արագություն ապահովող օպտիկամանրաթելային ցանցերը, ինչի արդյունքում Ընկերության մասնաբաժինը շուկայում նվազեց:

2012թ.-ին Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում գործարկեց FTTB տեխնոլոգիայով լայնաշերտ հիտերնետի ծառայությունները: Ընկերությունը FTTB ցանցի միջոցով մատուցում է նաև OTT TV ծառայություն:

2018թ.-ին Ընկերությունը շուկայում առաջարկեց ամրակցված հիտերնետ ծառայություններ VDSL տեխնոլոգիայի հիման վրա: VDSL ցանցը կարող է ապահովել տվյալների փոխանցման մինչև 100Մբիթ/վայրկյան արագություն, ինչպես նաև IPTV տեխնոլոգիայով թվային հեռուստատեսության տրաֆիկի հոսք: VDSL ցանցը ներդնելիս Ընկերությունը կառուցեց օպտիկան մինչև համայնք (FTTC – Fiber to the Community) ցանց՝ որը մասամբ փոխարինեց պլնծյա մագիստրալային հասանելիության ցանցին:

2021թ.-ից Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում նախաձեռնել է տարածաշրջանում եզակի՝ 25 Գբիթ/վրկ արագությամբ 25XGS-PON տեխնոլոգիայով NGN FTTH ցանցի կառուցումը: Առաջարկվող տեխնոլոգիան բաժանորդներին ապահովում է մինչև 1 Գբիթ/վրկ ներբեռնման արագություն, օգտատերերի 25%-ին՝ 10 Գբիթ/վրկ սիմետրիկ արագությամբ տվյալների փոխանցման և հիտերնետի ծառայություններ առաջարկելու հնարավորություն:

Ընկերությունը, հանդիսանալով ՀՀ ազգային հանրային հեռախոսային (PSTN) ցանցի ժառանգորդ, տիրապետում է ստորգետնյա խողովակաշարերի և վերգետնյա հենասյուների

¹⁹ Ցանցային օպերատորների ենթակառուցվածքների կամ համացանցի միջոցով տեսալսողական տեղեկատվության տարածման ծառայություններ

ցանցային ենթակառուցվածքին, ինչը հիմք է ապահովում բարձր արագությամբ 25XGS-PON տեխնոլոգիայի հիման վրա FTTH ցանցի կառուցման համար: Ստորգետնյա խողովակաշարերի ենթակառուցվածքը բաղկացած է 2,722 կմ խողովակներից (1,982 կմ՝ Երևանում և 740 կմ՝ մարզերում) և 25,393 դիտահորերից (12,138 դիտահոր Երևանում և 13,255-ը՝ մարզերում): Ստորգետնյա խողովակների բացակայության տարածքներում, ցանցն ապահովվում է թվով 60,342 վերգետնյա հենասյուներով (11,386՝ Երևանում և 48,956՝ մարզերում): FTTH ցանցը բաժանորդային եռաշերտ Wi-Fi սարքերի (CPE - Customer Premise Equipment) և ժամանակակից IPTV ծառայության հետ համատեղ մրցակցային շուկայում հանդիսանում է ազդեցիկ առաջարկ:

2023թ"-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության ամրակցված ցանցի հասանելիությունը ՀՀ բնակավայրերին, ըստ տեխնոլոգիաների, ներկայացված է ստորև աղյուսակով.

	FTTH	FTTB	VDSL/ADSL	PSTN
ք. Երևան	19.25%	31.32%	58.39%	99.14%
Արագածոտնի մարզ	-	-	21.53%	28.15%
Արարատի մարզ	-	-	18.49%	30.27%
Արմավիրի մարզ	14.17%	-	17.5%	38.29%
Գեղարքունիքի մարզ	8.61%	-	15.28%	32.29%
Լոռու մարզ	7.47%	-	43.54%	42.21%
Կոտայքի մարզ	18.02%	-	12.55%	22.67%
Շիրակի մարզ	-	5.38%	25.23%	64.26%
Սյունիքի մարզ	38.63%	-	38.24%	65.43%
Վայոց ձորի մարզ	12.91%	-	36.57%	50.78%
Տավուշի մարզ	2.08%	-	26.34%	34.63%

Ընկերությունն այսօր ունի հիմնական օպտիկական ցանց (բաղկացած 6,374 կմ օպտիկամանրաթելից: Օպտիկամանրաթելային տրանսպորտային ցանցը կառուցված է Huawei և Nokia ընկերությունների DWDM սարքավորումների կիրառմամբ: Nokia ընկերության DWDM սարքավորումներով ցանցի կառուցումը մեկնարկել է 2020թ.-ին: Նոր DWDM ցանցը նպաստում է ամրակցված ինչպես նաև շարժական ցանցերում տվյալների փոխանակման ծավալի աճին: Ցանցի թողունակությունը ամեն տարի գրեթե կրկնապատկվում է և 2022թ.-ի նոյեմբերի դրությամբ հասել է 5,4 Տբիթ/վ-ի (մեկնարկային թողունակությունը՝ 1 Տբիթ/վ):

DWDM ցանցը հնարավորություն է տալիս ապահովել Մերձավոր Արևելքի, Միջին Ասիայի երկրների կապը Վրաստանի տարածքով դեպի Եվրոպա: Ընկերության DWDM հենքային ցանցի և վրացական ցանցերի համակցության արդյունքում ստեղծված տվյալների փոխանցման երթուղին գրավիչ այլընտրանք է տարածաշրջանում առկա տվյալների փոխանցման այլ երթուղիներին: ՀՀ-ից Վրաստան, Սև ծով և ապա՝ Եվրոպա երթուղին ամենակարճերից մեկն է դեպի Եվրոպայի հիմնական տվյալների փոխանակման հանգույցները (Սոֆիա և Ֆրանկֆուրտ): Ընդամենը 2.5 տարում Ընկերությունը կարողացել է դառնալ տարածաշրջանի տարանցիկ կապուղիների շուկայի առանցքային և գլխավոր խաղացողներից մեկը (ավելի քան 3 Տբիթ/վ տարանցիկ կապուղիներ վաճառելով այլ

երկրների գործընկերներին): Այս ցուցանիշով Ընկերությունը հանդիսանում է ՀՀ-ում միջազգային տարանցիկ կապուղիների խոշորագույն մատակարարը: Ազարակ քաղաքից (հայ-իրանական սահմանից) մինչև Սոֆիա տվյալների փոխանցման ժամանակը (latency time) կազմում է 32 միլիվայրկյան, իսկ մինչև Ֆրանկֆուրտ՝ 61 միլիվայրկյան: Հիմնական մրցակցող երթուղին թուրքականն է, որն օգտագործում է մայրցամաքային մալուխային ցանցը իրանաթուրքական սահմանից մինչև Եվրոպա: Թուրքական երթուղով տվյալների փոխանցման ժամանակը գրեթե հավասար է կովկասյանին, ինչով էլ պայմանավորված է շուկայի հիմնական մրցակցությունը:

Բացի Սև ծովով անցնող երթուղուց, Ընկերությունը նախատեսում է շուտով շահագործել այլընտրանքային ցամաքային կապուղի դեպի Եվրոպա՝ Վրաստան-Ռուսաստան-Եվրոպա երթուղով: Տվյալ կապուղու շահագործումն է՛լ ավելի կամրապնդի Ընկերության դիրքը որպես առանցքային մատակարար տարածաշրջանի տարանցիկ կապուղիների շուկայում և է՛լ ավելի գրավիչ կդարձնի Ընկերությանը որպես մատակարար՝ ծառայության մեծածախ գնորդների համար:

Ընկերությունը ներկայում Եվրոպայում տեղադրված սեփական սարքավորումներով ներկայություն ունի Ֆրանկֆուրտի, Սոֆիայի և Մոսկվայի, գլխավոր/խոշորագույն տվյալների կենտրոններում, ինչը նպաստում է արագ և որակյալ ծառայությունների տրամադրմանը: Գլխավոր/խոշորագույն տվյալների կենտրոններում ներկայության շնորհիվ Ընկերությունն ունի ուղիղ համակցումներ կարևորագույն փոխանակման ցանցերի (DEC-IX, DATA-IX, MSK-IX և այլն), ինչպես նաև տվյալների տրամադրման կարևորագույն շտեմարանների հետ (Facebook, Google, Netflix, Cloudflare և այլն): Վերը նշվածը Ընկերությանը հնարավորություն է ընձեռնում մատուցելու բարձրորակ ծառայությունների լայն տեսականի և Ընկերությանը դարձնում է առավել գրավիչ հաճախորդների/գործընկերների համար:

Համազգային IP/MPLS լայնածավալ ցանցը միացնում է գործող հեռախոսային ցանցի (PSTN) կենտրոնական կայանները (switch locations) և տվյալների կենտրոնները: IP/MPLS հենքային ցանցը հիմնված է Ericsson, Huawei և Cisco ընկերությունների սարքավորումների վրա: Ցանցը ծածկում է ամբողջ երկիրը՝ բոլոր տեղամասերը միացնելով օղակային տեղաբանությամբ (ring topology): Ընկերությունը նախատեսում է կապիտալ ներդրումների միջոցով բարձրացնել թողունակությունը՝ հյուսիսային տեղամասերում՝ 200 Գբիթ/վրկ (ներկայում՝ 100 Գբիթ/վրկ), իսկ հարավային տեղամասում՝ 40 Գբիթ/վրկ-ի (ներկայում՝ 10 Գբիթ/վրկ): Ընկերության IP/MPLS ցանցը նույնպես մասնակցում է միջազգային IP տարանցման ծառայությունների մատուցմանը²⁰:

Ամրակցված կապի ծառայությունների առաջարկներ²¹

Ընկերությունը ամրակցված հեռահաղորդակցման ծառայությունների շուկայում անհատ բաժանորդներին առաջարկում է ինտերնետային, ձայնային, ինչպես նաև հեռուստատեսության ծառայություններ: Այս ծառայությունները հաճախորդներին

²⁰ ՀՀ տարածքում էլեկտրոնային հաղորդակցության ծառայությունների մատուցման նպատակով «ԹԻՍԻՓԻ/ԱՅՓԻ» (TCP/IP) արձանագրությամբ տվյալների հոսքի տրամադրումը հատուցման դիմաց՝ ՀՀ տարածքի սահմանը հատող կապուղու կազմակերպման և արտասահմանյան «ԱՅՓԻ» հանգույցին այդ կապուղու միացման միջոցով: (Աղբյուր՝ ՀԾԿ 2009թ.-ի հուլիսի 22-ի թիվ 391Ն որոշում, <https://psrc.am/contents/document/2884>)

²¹ Բջջային կապի, ինտերնետի փաթեթների մասին ամբողջական տեղեկատվությունը ներկայացված է Թողարկողի կայքում՝ www.telecomarmenia.am

առաջարկվում են «COSMO» և «COMBO» համակցված (կոնվերգենտ) շահավետ փաթեթների շրջանակներում, որոնք ներառում են նաև շարժական կապից օգտվելու հնարավորություն: «COSMO»-ն հիմնված է օպտիկամանրաթելային հաջորդ սերնդի NGN (Next Generation Network) ցանցի վրա, որը կառուցվում է ամենանորարարական XGSPON տեխնոլոգիայով: Ցանցի արագությունը կազմում է 25 Գբիթ/վրկ, ի տարբերություն ՀՀ շուկայում առկա GPON ցանցերի (1 Գբիթ/վրկ): Ցանցի օպտիկամանրաթելային մասը կառուցված է առանձնացված կապուղիների տրամադրման սկզբունքով, այսինքն՝ ցանցի կառուցման տոպոլոգիան հնարավորություն է ընձեռում յուրաքանչյուր բաժանորդի տվյալների կենտրոնից հասցնել առանձնացված մանրաթել՝ ծառայությունների առավելագույն որակի և արագության ապահովման համար: Փաթեթները հնարավորություն են տալիս ձեռք բերել 150Մբիթ/վրկ-ից մինչև 1 Գբիթ/վրկ արագությամբ ամրակցված ինտերնետային կապ և Wi-Fi ծածկույթի ընդլայնման համար նախատեսված մեկից երեք «Nokia Beacon 1.1» կամ «Nokia Beacon 2» սարքավորումներ, հեռուստատեսային ծառայություններ (TeamTV)՝ 150-200 ալիքների ներառմամբ, «Be Free» շարժական բջջային կապի փաթեթներ համապատասխան ներառումներով, ինչպես նաև մինչև 180 րոպե ամրակցված հեռախոսակապից օգտվելու հնարավորություն: Երևանում բնակվող բաժանորդների համար ծառայությունն առաջարկվում է չորս, իսկ մարզերում բնակվող բաժանորդների համար՝ երեք գնային տարբերակներով:

«COMBO»-ն իրենից ներկայացնում է ամրակցված, հեռուստատեսության և շարժական ծառայություններ համակցող (կոնվերգենտ) փաթեթներ, որոնք, կախված սակագնից, կարող են ներառել մինչև 100Մբիթ/վրկ թողունակությամբ ամրակցված ինտերնետ, TeamTV հեռուստատեսային ծառայություն (150 ալիք), ամրակցված հեռախոսակապի րոպեներ, շարժական հեռախոսակապի ծառայություններ (ինտերնետ, զանգեր) և այլն: «COMBO» փաթեթում առկա ամրակցված ինտերնետը մատուցվում է VDSL/FTTB տեխնոլոգիաներով: Ընկերությունն անհատ բաժանորդներին մատուցում է ամրակցված հեռախոսակապի ծառայություն հինգ սակագնային պլաններով՝ «Նախընտրելի», «Բազային 1», «Բազային 2», «Այլընտրանքային 1» և «Այլընտրանքային 2», որոնք միմյանցից տարբերվում են ներառված անվճար րոպեների քանակով: Ամրակցված հեռախոսակապի բաժանորդներին մատուցվում են այնպիսի հավելյալ ծառայություններ, ինչպիսիք են՝ զանգի սպասումը, վերահասցեավորումը, եռակողմ կապի, չանհանգստացնելու, զանգող համարի ներկայացման, «Գեղեցիկ» համարների և «Online» ծառայությունները, կրճատ համարհավաքումը, ելքային զանգերի արգելափակումը և զարթուցիչը:

Ընկերությունը ամրակցված հեռահաղորդակցման ծառայությունների շուկայում բիզնես բաժանորդներին առաջարկում է ինտելեկտուալ կապի, կորպորատիվ ցանցերի, հոսթինգի, օպտիկամանրաթելային մալուխների միջոցով ինտերնետային և հեռուստատեսային, ինչպես նաև ամրակցված հեռախոսակապի ծառայություններ:

Ամրակցված ինտերնետային կապն առաջարկվում է չորս միացման տեխնոլոգիաներով՝ FTTH, FTTB, VDSL և ADSL: Առաջարկները ներկայացված են «Team Ինտերնետ»՝ 15-70 Մբիթ/վրկ, «NGN (Next Generation Network) Business»՝ 7-75 Մբիթ/վրկ և «Hi-Line»՝ մինչև 10 Մբիթ/վրկ արագությամբ սակագնային փաթեթներով:

Ամրակցված հեռախոսակապի ծառայությունները բաժանորդներին մատուցվում են երեք հիմնական սակագնային փաթեթներով՝ «Բիզնես Այլընտրանքային», «Այլընտրանքային» և «Բազային», յուրաքանչյուրը՝ երկուսից երեք գնային տարբերակով:

Ինտելեկտուալ կապի շրջանակներում Ընկերությունը մատուցում է Վիրտուալ ԱՀԿ-ների, E-1 այլընտրանքային կապուղու, քառանիշ համարների, 0-800 հատուկ համարի ծառայություններ:

Կորպորատիվ ցանցերի շրջանակում Ընկերությունն առաջարկում է կորպորատիվ ինտերնետի, կորպորատիվ VPN-ի, մալուխային ենթակառուցվածքների կառուցման, սերվերային ու ցանցային ենթակառուցվածքների տեղադրման, ինչպես նաև կորպորատիվ ցանցի ստեղծման ծառայություններ:

Ամրակցված հեռահաղորդակցման ծառայությունների շրջանակներում մատուցվում են նաև հենասյունների օգտագործման ծառայություններ:

Ընկերության ամրակցված կապի ծառայությունների սակագների վրա սահմանափակումներ չեն կիրառվում, բացառությամբ ստորև նշված դեպքերի.

- ամրակցված հեռախոսակապի կարգավորվող ծառայությունների սակագների փոփոխության համար Ընկերությունը պետք է դիմի և ստանա ՀԾԿՀ համաձայնությունը: Պետք է հաշվի առնել, որ վերոնշյալը վերաբերում է նաև ներփաթեթային ամրակցված հեռախոսակապի կարգավորվող ծառայությունների սակագներին,
- բիզնես հաճախորդներին ինտելեկտուալ կապի շրջանակներում տրամադրվող որոշ ծառայությունների (E-1 այլընտրանքային կապուղու և (E1, ISDN PRI) ծառայությունների) սակագներին:

Թիվ 60 լիցենզիայի համաձայն սահմանված սակագները պետք է լինեն արդարացի և ողջամիտ, չպետք է լինեն հակամրցակցային:

Ամրակցված կապի բաժանորդներ

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության ամրակցված կապի բաժանորդների քանակը կազմել է 296,448, որը նախորդ տարվա ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 9.3%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ձայնային ծառայություններից օգտվող բաժանորդների քանակի նվազմամբ: 2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ Ընկերության ամրակցված կապի բաժանորդների քանակը կազմել է 282,879, որը նախորդ տարվա ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 8.6%-ով:

Ձայնային ծառայություններից օգտվող բաժանորդների քանակի նվազումը հիմնականում պայմանավորված է բաժանորդների՝ ամրակցված կապից դեպի շարժական կապ միգրացիայով, ինչպես նաև OTT ձայնային պլատֆորմների ընդլայնվող հասանելիությամբ: Ձայնային ծառայություններից օգտվող բաժանորդների 87%-ը բաժին է ընկնում անհատներին, իսկ մնացածը՝ Ընկերություններին և պետական կառույցներին:

Ընկերությունը գործունեության սկզբնական շրջանում պղնձալարային ցանցով ապահովված xDSL տեխնոլոգիայի միջոցով դարձավ լայնաշերտ ինտերնետ շուկայի առաջատարը: Հետագայում, ոլորտի զարգացման և օպտիկամանրաթելային ցանցի ընդլայնման հետ մեկտեղ Ընկերության ինտերնետ հասանելիությունից օգտվող բաժանորդների քանակը

նվազեց քանի որ բաժանորդների զգալի մասը օգտվում էր բարձր արագություն չապահովող հին xDSL տեխնոլոգիայով ինտերնետ ծառայություններից: Ընկերության կողմից ժամանակակից FTTH ցանցի կառուցումը նպաստեց ամրակցված ինտերնետ հասանելիությունից օգտվող բաժանորդների քանակի նվազման դանդաղեցմանը և նոր տեխնոլոգիաներով ինտերնետ հասանելիությունից օգտվող բաժանորդների քանակի աճին: 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության ինտերնետ հասանելիության ծառայություններից օգտվող բաժանորդների քանակն աճել է 2.0%-ով՝ պայմանավորված շուկայում իր FTTH ցանցի ընդլայնմամբ և ծառայություններից օգտվող բաժանորդների քանակի աճով:

Ինտերնետ հասանելիության ծառայություններից օգտվող բաժանորդների 97%-ը բաժին է ընկնում անհատներին, մնացածը՝ Ընկերություններին և պետական կառույցներին:

ADSL տեխնոլոգիայով բաժանորդների մասնաբաժինը ամրակցված ինտերնետի բաժանորդների քանակում 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմել է 33%, որը 2022թ.-ի ցուցանիշից պակաս է 9 տոկոսային կետով: Փոխարենը աճում են FTTH տեխնոլոգիայով ինտերնետի բաժանորդների մասնաբաժինները:

Հարկ է նշել, որ ADSL և VDSL տեխնոլոգիայով ինտերնետ բաժանորդների ավելի քան 50%-ը բաժին է հասնում մարզային բաժանորդներին, մինչդեռ FTTB և FTTH տեխնոլոգիայով մարզային բաժանորդների մասնաբաժինը կազմում է համապատասխանաբար 2% և 44%:

2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ FTTH ցանցը հասանելի է ավելի քան 270 հազար բնակարանների/տնտեսությունների, որից ավելի քան 50%-ը՝ մարզերում: Ընկերությունը նախատեսում է 2026թ.-ի վերջի դրությամբ FTTH տեխնոլոգիայով հասանելի տների քանակը հասցնել 500 հազար-ի:

Ընկերության հեռուստատեսության ծառայության բաժանորդների քանակը վերջին տարիներին գրանցել է զգալի աճ. դիտարկված պատմական ժամանակաշրջանում վերջինս աճել է տարեկան միջինում 58%-ով (CAGR) 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ: Հարկ է նշել, որ Ընկերությունը տնային հեռուստատեսության ծառայություններ մատուցում է միայն ամրակցված կապի փաթեթների (ինտերնետի, հեռախոսակապի ծառայությունների հետ մեկտեղ) կամ համակցված (ինտերնետի, հեռախոսակապի և շարժական կապի ծառայությունների հետ մեկտեղ) փաթեթների շրջանակներում:

3.4.1.3 Թվային ծառայությունների մատուցում

Ընկերությունը իր բաժանորդներին առաջարկում է մի շարք թվային ծառայություններ:

- Ընկերությունը հնարավորություն է ընձեռում բաժանորդներին կոմունալ և այլ ծառայությունների դիմաց վճարումներ կատարել «Թիմ Փեյ» ՓԲԸ վճարահաշվարկային ընկերության գրասենյակներում, որոնք գործում են Ընկերության մասնաճյուղերում:
- Շարժական կապի բաժանորդները հնարավորություն ունեն Team Energy հավելվածի միջոցով իրենց բջջային հեռախոսահամարի հաշվեկշռի հաշվին լիցքավորել էլեկտրական մեքենաները 30-ից ավել լիցքավորման կայաններում:

- Ընկերության բաժանորդների համար գործում է նաև Team Բոնուս խրախուսական ծրագիրը, որը հնարավորություն է տալիս կատարված ծախսերի դիմաց կուտակել բոնուսային միավորներ և դրանք փոխանակել մի շարք ծառայություններով (բջջային ինտերնետի փաթեթներ, ռոպեներ և հատուկ առաջարկներ գործընկերների հետ համագործակցելով):

3.4.2 Ընկերության գործունեության վրա ազդող հիմնական գործոններ

Ստորև բերված են այն հիմնական գործոնները, որոնք դիտարկվող ժամանակաշրջանների ընթացքում էապես ազդել են կամ ապագայում կարող են ազդել Ընկերության գործունեության, գործառնական արդյունքների և ֆինանսական վիճակի վրա:

- **Տեխնիկական հնարավորությունները և սահմանափակումները**

Ընկերության շարժական և ամրակցված կապի ծառայությունների հասանելիությունը ընդլայնելու, նոր հաճախորդներ ներգրավելու և առկա հաճախորդներին ավելի որակյալ ծառայություններ մատուցելու կարողությունը կախված է շարժական և ամրակցված կապի ցանցերի հնարավորություններից և սահմանափակումներից:

2021թ.-ից սկսած Ընկերությունը մեծ թափով իրականացնում է 25XGS-PON տեխնոլոգիայով գերարագ ինտերնետ հասանելիության օպտիկամանրաթելային FTTH ցանցերի կառուցումը, որով բաժանորդներին տրվում է մինչև 10 Գբիթ/վ արագությամբ ամրակցված ինտերնետի հասանելիություն: Ընկերության գնահատմամբ ամրակցված ծառայությունների աճը պայմանավորված կլինի օպտիկամանրաթելային ցանցով ծածկված տարածքների աճող քանակով, օպտիկամանրաթելային ցանցերով դեռևս չծածկված տարածքներում ցանցերի կառուցմամբ, խաչաձև վաճառքների շնորհիվ առկա բաժանորդների տեղափոխմամբ դեպի ավելի որակյալ ծառայություններ:

Ընկերությունը նաև իրականացնում է բջջային ցանցի բազային կայանների ռադիոռելեային կապուղիների փոխարինում օպտիկական կապուղիներով, ինչի արդյունքում ավելանում է կայանների թողունակությունը և բարելավվում է շարժական ինտերնետի որակը:

Ընկերությունը 2G, 3G, 4G բջջային ցանցերի համար ունի համապատասխան ռադիոհաճախականությունների տիրույթների օգտագործման թույլտվություններ: Ընկերությունը 4G ցանցի համար ներկայում օգտվում է միայն 1,800 ՄՀց (ընդհանուր առմամբ 60 ՄՀց գոտի) ռադիոհաճախականության տիրույթից, որը սակայն բավարար չէ բարձր հաղորդականություն ապահովելու համար: Վերջիննիս ապահովման և ներշնչային թափանցելիության բարելավման համար Ընկերությանը արդեն իսկ ձեռք է բերել 700 ՄՀց ցածր ռադիոհաճախականությունների օգտագործման թույլտվություն(ներ): 700 ՄՀց ռադիոհաճախականությունների կիրառման արդյունքում կմեծանա 4G ցանցի հասանելիությունը, ինչպես նաև շենք-շինություններում ցանցի ներթափանցումը, բացի այդ Ընկերությունը կներդնի 5G ցանց ՀՀ խոշորագույն երեք քաղաքներում:

- **Մրցակցություն**

Ընկերության գործունեության շուկայում առկա է մրցակցություն և հնարավոր է դրա ժամանակ առ ժամանակ սրացում, ինչը կարող է ունենալ որոշակի ազդեցություն Ընկերության ցուցանիշների վրա: Ընկերության գնահատմամբ համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթների առաջարկները և ընդլայնվող ամրակցված և շարժական կապի ցանցերը Ընկերությանը թույլ են տալիս շուկայում արդյունավետ մրցակցել այլ խաղացողների հետ: Այնուամենայնիվ, մրցակիցների կողմից դեմափնգային կամ գնային պատերազմներին (price wars) ուղղված առաջարկները կարող են որոշակի հավելյալ ճնշում գործադրել Ընկերության գնային քաղաքականության վրա:

- **Արտահոսք (churn)**

Արտահոսքի ծավալները կարող են պայմանավորված լինել շուկայում մրցակիցների կողմից առաջարկվող որոշակի առավելություններով ծառայությունների առկայությամբ, ինչպես նաև հաճախորդների որոշմամբ դադարեցնել կամ սահմանափակել որոշակի ծառայությունների օգտագործումը, առանց դրանք փոխարինելու Ընկերության կամ իր մրցակիցների կողմից մատուցվող այլ համարժեք ծառայություններով:

Արտահոսքի հնարավոր աճը կարող է ազդել Ընկերության ցուցանիշների վրա:

Ընկերության գնահատմամբ հետևյալ գործոնները օգնում են/կօգնեն նվազեցնել արտահոսքի մակարդակը.

- Ընկերության բազմակի ծառայությունների, մասնավորաբար համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթների տարածում, քանի որ այս փաթեթներին բաժանորդագրված հաճախորդների կողմից ծառայություններից հրաժարվելն առավել քիչ հավանական է:
- Ընկերության կողմից տեխնոլոգիապես արդիական ամրակցված ինտերնետի և դրանով կազմված համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթների գնառաջարկները մրցակիցների հետ համեմատած առավել գրավիչ են:

- **ՀՀ մակրոտնտեսական իրավիճակը**

Ընկերության գործունեության, գործառնական և ֆինանսական ցուցանիշների վրա ազդեցություն ունեն նաև ՀՀ ընդհանուր տնտեսական ակտիվության մակարդակը, մակրոտնտեսական ցուցանիշները (ՀՆԱ աճի տեմպ, տնտեսական ակտիվության ցուցանիշ, գնաճ, գործազրկության մակարդակ և այլն) և պետական մարմինների կողմից վարվող ֆիսկալ (հարկաբյուջետային) և դրամավարկային քաղաքականությունները:

Ընկերության, ինչպես նաև շուկայի մյուս մասնակիցների, գործունեության վրա ՀՀ տնտեսական ակտիվության ազդեցության օրինակ կարող է հանդիսանալ ԿՈՎԻԴ-19 համաճարակով պայմանավորված ՀՀ տնտեսության իրավիճակի փոփոխությունը: ԿՈՎԻԴ-19 համաճարակով պայմանավորված տնտեսական անկման փուլում հեռահաղորդակցության շուկայի բաժանորդների բազան ընդհանուր առմամբ նվազեց, իսկ եկամուտները և շահութաբերությունը կրճատվեցին: Տնտեսության վերականգնմանը զուգահեռ սկսեցին աճել Ընկերության (ինչպես նաև շուկայի) բաժանորդների բազան, եկամուտները և շահութաբերությունը:

3.4.2.1 Հիմնական շուկաները

Ընկերությունը գործունեություն է ծավալում ՀՀ հեռահաղորդակցության շուկայում՝ առաջարկելով ամրակցված և շարժական կապի ծառայություններ: Ընկերությունը նաև իրականացնում է սարքավորումների²² վաճառք, հանդիսանալով Samsung, Xiaomi, Nokia, Honor և այլ հանրահայտ ապրանքանիշների պաշտոնական գործընկերը Հայաստանում: Սկսած 2021թ.-ից հաջողությամբ իրականացնում է նաև հեռուստացույցների վաճառք:

2023թ.-ի դրությամբ Ընկերության հասույթը կազմել է 34.0 միլիարդ ՀՀ դրամ, որից 49%-ը ձևավորվել է շարժական կապի ծառայությունների մատուցումից, 37%-ը՝ ամրակցված կապի ծառայությունների մատուցումից, իսկ 8%-ը՝ սարքավորումների վաճառքից: 2024թ.-ի I կիսամյակի համար Ընկերության հասույթը կազմել է 17.5 միլիարդ ՀՀ դրամ:

Ստորև աղյուսակով ներկայացված է Ընկերության հասույթի դինամիկան ըստ տարիների²³.

ՀՀ դրամ, հազ	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
Ընդհանուր հասույթ, որից	34,792,686	29,541,097	31,710,514	34,576,678	34,022,153	17,444,689
շարժական կապի ծառայությունների մատուցումից	17,784,828	14,811,487	15,526,846	16,112,680	16,630,805	8,126,329
մասնաբաժինը ընդհանուր հասույթում	51%	50%	49%	47%	49%	47%
ամրակցված կապի ծառայությունների մատուցումից	13,005,449	12,269,755	13,697,593	14,670,396	12,605,947	6,914,001
մասնաբաժինը ընդհանուր հասույթում	37%	42%	43%	42%	37%	40%
սարքավորումների վաճառքից	3,933,469	2,344,838	2,349,969	3,063,207	2,859,222	1,435,740
մասնաբաժինը ընդհանուր հասույթում	11%	8%	7%	9%	8%	8%
այլ	68,940	115,017	136,106	730,396	1,992,046	968,620
մասնաբաժինը ընդհանուր հասույթում	0%	0%	0%	2%	6%	6%

3.4.2.2 Շարժական կապի շուկա

Շարժական կապի շուկան բաղկացած է 3 օպերատորներից՝ «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ, «Յուլբոն» ՓԲԸ և «Վիվա Արմենիա» ՓԲԸ:

Բոլոր 3 օպերատորները շարժական կապի ծառայությունները մատուցում են 2G (GSM), 3G (UMTS) և 4G (LTE) բջջային ցանցերի միջոցով: ՀՀ բնակչության 100%-ը բջջային հասանելիություն ունի բոլոր երեք ցանցերին²⁴:

²² Բջջային հեռախոսներ, աքսեսուարներ, պլանշետներ, Wi-Fi սարքեր, հեռակառավարման վահանակներ

²³ Աղբյուր՝ Ընկերության 2019-2023թթ.-ի ամսական տեղեկատվական հաշվետվություններ և 2023թ. կառավարչական հաշվետվություններ

²⁴ Աղբյուր՝ Միջազգային հեռահաղորդակցության միություն (ITU – International Telecommunications Union)

Համաձայն ՀԾԿՀ ՀՀ բնակավայրերում հանրային շարժական կապի ծածկույթի ապահովման աշխատանքների վերաբերյալ վերլուծական տեղեկանքի, 2024թ.-ի հունվարի 1-ի դրությամբ ՀՀ 100% բնակավայրերն ապահովված են հանրային շարժական կապի 2G, 3G և 4G+/LTE Advanced) տեխնոլոգիաների ծածկույթներով:

Նույն աղբյուրի համաձայն 2024թ.-ի հունվարի 1-ի դրությամբ Թողարկողի 2G ցանցի հասանելիությամբ ապահովված են ՀՀ բնակավայրերի 90.5%-ը, Յուբոմի 2G ցանցի հասանելիությամբ՝ 84.8%-ը, ՄՏՍ Հայաստանի 2G ցանցի հասանելիությամբ՝ 100%-ը: Նույն ամսաթվի դրությամբ Թողարկողի 3G ցանցի հասանելիությամբ ապահովված են ՀՀ բնակավայրերի 66.6%-ը, Յուբոմի 3G ցանցի հասանելիությամբ՝ 90.8%-ը, ՄՏՍ Հայաստանի 3G ցանցի հասանելիությամբ՝ 98.9%-ը: Թողարկողի 4G ցանցի հասանելիությամբ ապահովված են ՀՀ բնակավայրերի 21.9%-ը, Յուբոմի 3G ցանցի հասանելիությամբ՝ 91.3%-ը, ՄՏՍ Հայաստանի 4G ցանցի հասանելիությամբ՝ 100%-ը:

Միևնույն ժամանակ, Ընկերության տվյալների համաձայն 2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ Թողարկողի 4G ցանցով ապահովված է ՀՀ բնակչության 74.06%-ը:

Բոլոր երեք օպերատորների կողմից առաջարկվում է 4G+/LTE-A բջջային ցանց: Բջջային ցանցի հասանելիությունը ապահովելու նպատակով օպերատորները օգտվում են 700ՄՀg, 800ՄՀg, 900ՄՀg, 1800ՄՀg, 2100ՄՀg, 2600ՄՀg և 3500Մհg ռադիոհաճախականություններից:

2022թ.-ի նոյեմբերի 16-ի թիվ 442-Ն որոշմամբ ՀԾԿՀ-ն սահմանեց ռադիոհաճախականությունների օգտագործման թույլտվություններ տրամադրելու նպատակով մրցույթների կազմակերպման կանոնները: Մրցույթների արդյունքում Ընկերությունը ստացավ 700 ՄՀg (713-723 ՄՀg, 768-778 ՄՀg, 723-733 ՄՀg, 778-788 ՄՀg) և 1800 ՄՀg (1780-1785 ՄՀg, 1875-1880 ՄՀg) հաճախականության հատվածների օգտագործման թույլտվությունները, իսկ ՄՏՍ Հայաստանը՝ 800 ՄՀg (791-801 ՄՀg, 832-842 ՄՀg) հաճախականության հատվածների օգտագործման թույլտվություն:

Ռադիոհաճախականությունների հատվածների օգտագործման թույլտվությունների տրամադրմամբ ՀԾԿՀ-ն նախատեսել է ապահովել շարժական կապի լայնաշերտ ցանցերի հետագա զարգացումն ու նպաստել նոր սերնդի լայնաշերտ ցանցերի ներդրմանը, մասնավորապես, ապահովել ՀՀ խոշոր քաղաքներում շարժական լայնաշերտ կապի 5G տեխնոլոգիայի ցանցի՝ առավելապես «իրերի ինտերնետ»/IoT տեխնոլոգիայի ներդրումը, բարելավել փակ (ներտնային) տարածքներում շարժական լայնաշերտ կապի ծածկույթի որակը (ներառյալ ներթափանցելիության և ազդանշանի մակարդակի մասով), զարգացնել առկա շարժական կապի ենթակառուցվածքները (օպիտկամանրաթելային կապուղիներով) և արդիականացնել անվտանգության համակարգերը, ինչպես նաև ՀՀ պաշտպանունակության ամրապնդման նպատակով սահմանամերձ բնակավայրերում զարգացնել օպտիկամանրաթելային կապի ենթակառուցվածքները:²⁵

²⁵ Աղբյուր՝ ՀԾԿՀ 2023 թվականի գործունեության ծրագիր

800ՄՀց ռադիոհաճախականության հատվածները կապահովեն LTE-A և LTE-A Pro ցանցերի զարգացումը, ինչն էլ կապահովի 4G տեխնոլոգիայից դեպի 5G տեխնոլոգիայի ցանցեր սահուն անցումը²⁶: 700ՄՀց ռադիոհաճախականության հատվածները կապահովեն 5G ցանցի ներդրումը:

Ընկերությունները ռադիոհաճախականությունների հատվածների օգտագործման թույլտվության ստանալու արդյունքում պարտավորվում են²⁷.

- 713-723ՄՀց / 768-778ՄՀց և 723-733ՄՀց / 778-788ՄՀց ռադիոհաճախականությունների հատվածների դեպքում թույլտվության ուժի մեջ մտնելու պահից, ի թիվս այլոց
  - երկու տարվա ընթացքում ապահովել ՀՀ միջպետական մայրուղիների, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության բնակավայրերի առնվազն 80 տոկոսում լայնաշերտ ինտերնետային բացօթյա ծածկույթ, ընդ որում, այն պետք է ներառի Սևան, Ծաղկաձոր, Ջերմուկ, Դիլիջան քաղաքների տարածքները, Երևան քաղաքը Դիլիջան, Ծաղկաձոր և Սևան քաղաքներին միացնող մայրուղիներն ամբողջությամբ, ինչպես նաև Երևան քաղաքը Ջերմուկ քաղաքին միացնող մայրուղու 95 տոկոսը
  - երկու տարվա ընթացքում Երևան, Գյումրի և Վանաձոր քաղաքներում՝ տվյալ քաղաքների վարչական (կադաստրային) տարածքի առնվազն 90 տոկոսում ապահովել լայնաշերտ ինտերնետային բացօթյա ծածկույթ
  - երկու տարվա ընթացքում Երևան քաղաքում (ներառյալ՝ ՀՀ կառավարության 2018 թվականի նոյեմբերի 1-ի N 1215-Լ որոշմամբ նախատեսված՝ «Ինժեներական քաղաքի» տարածքում) և երեք տարվա ընթացքում Գյումրի և Վանաձոր քաղաքներում ապահովել շարժական լայնաշերտ կապի 5-րդ սերնդի (5G) ցանցի ներդրում:
- 791-801ՄՀց/832-842ՄՀց ռադիոհաճախականությունների հատվածների դեպքում թույլտվության ուժի մեջ մտնելու պահից, ի թիվս այլոց
  - երկու տարվա ընթացքում ապահովել ՀՀ միջպետական մայրուղիների, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության բնակավայրերի առնվազն 80 տոկոսում լայնաշերտ ինտերնետային բացօթյա ծածկույթ, ընդ որում, այն պետք է ներառի Սևան, Ծաղկաձոր, Ջերմուկ, Դիլիջան քաղաքների տարածքները, Երևան քաղաքը Դիլիջան, Ծաղկաձոր և Սևան քաղաքներին միացնող մայրուղիներն ամբողջությամբ, ինչպես նաև Երևան քաղաքը Ջերմուկ քաղաքին միացնող մայրուղու 95 տոկոսը,
  - երկու տարվա ընթացքում Երևան, Գյումրի և Վանաձոր քաղաքներում՝ տվյալ քաղաքների վարչական (կադաստրային) տարածքի առնվազն 90 տոկոսում ապահովել լայնաշերտ ինտերնետային բացօթյա ծածկույթ:

Բաժանորդներ

Պատմականորեն ՀՀ շարժական կապի շուկան ունեցել է աճի միտում. ընդհանուր Բաժանորդների քանակը 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմել է 4,074,746, որը

²⁶ Աղբյուր՝ ՀԾԿՀ 2021 թվականի գործունեության ծրագիր

²⁷ Ամբողջական ցանկը ներկայացված է ՀԾԿՀ 2022թ.-ի նոյեմբերի 16-ի թիվ 442-Ն որոշմամբ՝ <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docID=170714>

կազմում է ՀՀ բնակչության 137%-ը: 2024թ"-ի հունիսի 30-ի դրությամբ ընդհանուր Բաժանորդների քանակը կազմել է 4,060,501 (բնակչության 136%-ը): Շարժական կապի շուկայի ընդհանուր Բաժանորդների քանակի պատմական շարժը ներկայացված է ստորև աղյուսակով²⁸.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
շարժական կապի շուկայի Բաժանորդներ	3,776,209	3,646,179	3,740,427	3,878,228	4,074,746	4,060,501
<i>մասնաբաժինը բնակչության թվաքանակից</i>	127%	123%	126%	131%	137%	136%

2020թ.-ի Բաժանորդների քանակի նվազումը պայմանավորված էր տնտեսության վրա ԿՈՎԻԴ-19 համաճարակի բացասական ազդեցությամբ:

Շարժական կապի շուկայի բաժանորդները մեծամասամբ կանխավճարային բաժանորդներ են (2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ ընդհանուր բաժանորդների 80%):

Շարժական կապի շուկան ընդհանուր առմամբ կարելի է բաժանել ձայնային և ինտերնետ ծառայությունների շուկաների:

Ձայնային ծառայությունների շուկան հագեցած է, դրանց աստիճանաբար փոխարինում են OTT տեխնոլոգիաները (WhatsApp, Viber, Skype և այլն), որոնց տարածումը գնալով աճում է՝ պայմանավորված շարժական ինտերնետի ընդլայնվող հասանելիությամբ:

Շարժական ինտերնետի շուկան պատմականորեն ցուցաբերել է աճի միտում. գնալով ավելի շատ շարժական կապի բաժանորդներ են օգտվում շարժական ինտերնետից: Շարժական ինտերնետից օգտվող (թե՛ հեռախոսասարքով և, թե՛ այլ սարքերով) բաժանորդների քանակը 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմել է 3,220,848, որը կազմում է ՀՀ բնակչության 108%-ը, իսկ շարժական կապի շուկայի ընդհանուր բաժանորդների՝ 79%-ը: 2024թ"-ի հունիսի 30-ի դրությամբ շարժական ինտերնետից օգտվող բաժանորդների քանակը կազմել է 3,188,277:

Շարժական ինտերնետի շուկայի բաժանորդների քանակի պատմական շարժը ներկայացված է ստորև աղյուսակով²⁹.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
շարժական ինտերնետի շուկայի Բաժանորդներ	2,766,005	2,740,170	2,921,668	3,032,654	3,220,848	3,188,277

²⁸ Հաշվարկված է որպես 3 օպերատորների կողմից ՀԾԿ ներկայացվող եռամսյակային հաշվետվություններում ներկայացված ակտիվ բաժանորդային համարների հանրագումար

²⁹ Հաշվարկված է որպես 3 օպերատորների կողմից ՀԾԿ ներկայացվող եռամսյակային հաշվետվություններում ներկայացված լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության բաժանորդների և տվյալների հաղորդման ծառայություններից օգտվող բաժանորդների հանգրագումար

մասնաբաժինը բնակչության թվաքանակից	93%	93%	99%	102%	108%	108%
մասնաբաժինը ընդհանուր շարժական կապի բաժանորդներից	73%	75%	78%	78%	79%	79%

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
շարժական ինտերնետի շուկայի Բաժանորդներ, որից	2,766,005	2,740,170	2,921,668	3,032,654	3,220,848	3,188,277
բացառությամբ հեռախոսասարքի միջոցով օգտվողներ	266,074	262,409	253,689	245,413	258,475	255,770
հեռախոսասարքի միջոցով օգտվողներ	2,499,931	2,477,761	2,667,979	2,787,241	2,962,373	2,932,507

ՀԾԿԿ կողմից հրապարակված վիճակագրական ցուցանիշների համաձայն, 2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ հեռախոսասարքերով շարժական ինտերնետից օգտվող բաժանորդների 71.1%-ն օգտվում է 4G ցանցից, 16.1%-ն օգտվում է 3G ցանցից, 4.7%-ն օգտվում է 5G ցանցից, իսկ 0.1%-ը՝ 2G ցանցից:

Ստորև աղյուսակով ներկայացված են շարժական ինտերնետի բաժանորդների բաշխվածությունը ըստ տեխնոլոգիաների (ցանցերի).³⁰

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
շարժական ինտերնետ հասանելիությամբ բաժանորդներ, որից						
2G հեռախոսասարքերով	9.5%	7.0%	5.9%	0.5%	0.1%	0.1%
3G հեռախոսասարքերով	-	-	-	23.6%	17.5%	16.1%
4G, 4G+ հեռախոսասարքերով	80.1%	82.8%	84.7%	67.6%	71.6%	71.1%
5G հեռախոսասարքերով	-	-	-	-	2.7%	4.7%
USB մոդեմներով, երթուղիչ սարքերով և պլանշետներով	6.2%	5.4%	4.1%	3.3%	2.4%	2.2%
M2M տեխնոլոգիայով	4.2%	4.8%	5.2%	4.9%	5.7%	6.0%

Շարժական կապի շուկայի եկամուտներ³¹

³⁰ Աղբյուր՝ ՀԾԿԿ վիճակագրական ցուցանիշներ

³¹ Աղբյուր՝ ՀԾԿԿ ներկայացվող տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ հաշվետվությունների «եկամուտներ շարժական կապից և հարակից գործունեությունից» հոդված (չներառելով «բաժանորդային սարքավորումների և աքսեսուարների վաճառքից եկամուտը»)

Շարժական կապի շուկայի հիմնական գործունեությունից ստացված եկամուտը (հաշվարկած 3 օպերատորների համար) 2023թ.-ին կազմել է ընդհանուր 86.2 միլիարդ ՀՀ դրամ: 2024թ.-ի I կիսամյակի համար այն կազմել է 42.6 միլիարդ ՀՀ դրամ: Տվյալների հաղորդման ծառայություններից (ինտերնետ) ստացվող եկամտի մասնաբաժինը շարժական կապի ընդհանուր եկամտում գնալով ավելանում է. 2023թ.-ին այն կազմել է 46%, իսկ 2024թ.- I կիսամյակի համար՝ 48%:

ՀՀ դրամ, հազ	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
շուկայի եկամուտներ շարժական կապից և հարակից գործունեությունից, որից	83,932,310	74,667,939	77,972,884	81,399,716	86,176,525	42,603,215
ձայնային	26,850,577	24,537,121	23,509,616	23,595,846	23,918,621	11,464,778
մասնաբաժինը ընդհանուր եկամտում	32%	33%	30%	29%	28%	27%
տվյալների հաղորդում	32,591,998	33,023,814	35,692,412	37,785,027	39,976,704	20,427,693
մասնաբաժինը ընդհանուր եկամտում	39%	44%	46%	46%	46%	48%
փոխկապակցում	14,587,606	9,442,472	9,346,861	8,942,244	8,492,311	3,849,915
մասնաբաժինը ընդհանուր եկամտում	17%	13%	12%	11%	10%	9%
միջազգային ռոումինգ	3,897,304	1,729,281	2,342,180	2,945,032	3,968,675	1,558,483
մասնաբաժինը ընդհանուր եկամտում	5%	2%	3%	4%	5%	4%
այլ	6,004,825	5,935,251	7,081,815	8,131,567	9,820,213	5,302,346
մասնաբաժինը ընդհանուր եկամտում	7%	8%	9%	10%	11%	12%

Շարժական ձայնային ծառայության եկամուտը ունի նվազման միտում՝ հիմնականում պայմանավորված ինտերնետի միջոցով ձայնի փոխանցման ծավալների աճով և ձայնային կապին փոխարինող OTT տեխնոլոգիաների (WhatsApp, Viber, Skype և այլն) շարունակական տարածմամբ:

2023թ.-ի դրությամբ միջազգային ռոումինգից եկամուտների 49%-ը ձևավորվել է տեղական ցանցերի, իսկ 52%-ը՝ արտերկրի ցանցերի բաժանորդներին մատուցված ծառայություններից:

Շարժական կապի այլ եկամուտները հիմնականում ձևավորվում են կարճ և մուլտիմոդալ հաղորդագրություններից (SMS, MMS, CPA):

Տվյալների հաղորդման (ինտերնետ) եկամուտներում գնալով նվազում է լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության ծառայությունների (բացառությամբ հեռախոսի միջոցով օգտվողների) մատուցումից ստացվող եկամտի մասնաբաժինը:

«« դրամ, հազ	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
շուկայի եկամուտներ տվյալների հաղորդման ծառայություններից, որից	32,591,998	33,023,814	35,692,412	37,785,027	39,976,704	20,427,693
լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության ծառայությունների (բացառությամբ հեռախոսի միջոցով օգտվողների) մասնաբաժին	19%	17%	13%	11%	9%	8%

Ընկերության շարժական կապի եկամուտներ

Ընկերության շարժական կապի ծառայություններից ստացվող եկամուտների վերջին տարիների աճը հիմնականում պայմանավորված է տվյալների փոխանակման (ինտերնետի) ծառայություններից ստացված եկամուտների աճով, վերջինիս մասնաբաժինը 2023թ.-ի շարժական կապի ընդհանուր եկամտում կազմում է 55%, իսկ 2024թ.-ի I կիսամյակի համար՝ 59%:

Ձայնային ծառայություններից ստացվող եկամուտներն, ինչպես և ամբողջ աշխարհում, ունեն նվազման միտում՝ հիմնականում պայմանավորված ինտերնետի միջոցով ձայնի փոխանցման ծավալների աճով և ձայնային կապին փոխարինող OTT տեխնոլոգիաների (WhatsApp, Viber, Skype և այլն) լայն տարածմամբ: Շարժական կապի եկամուտների դինամիկան ներկայացված է ստորև աղյուսակով³².

«« դրամ, հազ	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
Շարժական կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ, որից	17,784,828	14,811,487	15,526,846	16,112,680	16,630,805	8,126,329
ձայնային	6,130,266	4,974,505	4,265,245	3,602,086	3,124,909	1,367,626
մասնաբաժինը ընդհանուր հասույթում	34%	34%	27%	22%	19%	17%
տվյալների հաղորդում	5,969,814	6,229,895	7,243,249	8,216,765	9,124,576	4,793,099
մասնաբաժինը ընդհանուր հասույթում	34%	42%	47%	51%	55%	59%

³² Աղբյուր՝ Ընկերության 2019-2022թթ.-ի ամօրյա ելույթի ելույթային ֆինանսական հաշվետվություններ և 2022թ. կառավարչական հաշվետվություններ

փոխկապակցում	3,287,469	2,103,498	2,181,017	2,170,079	1,893,961	861,449
մասնաբաժինը ընդհանուր հասույթում	18%	14%	14%	13%	11%	11%
միջազգային ռոումինգ	1,051,789	313,416	799,185	1,049,122	1,257,928	385,522
մասնաբաժինը ընդհանուր հասույթում	6%	2%	5%	7%	8%	5%
այլ	1,345,490	1,190,173	1,038,150	1,074,628	1,229,431	718,633
մասնաբաժինը ընդհանուր հասույթում	8%	8%	7%	7%	7%	9%

2020թ.-ին շարժական կապի եկամտի (ինչպես նաև բաժանորդների քանակի) նվազումը հիմնականում պայմանավորված էր տնտեսության վրա ԿՈՎԻԴ-19 համաճարակի բացասական ազդեցությամբ:

2023թ.-ի շարժական կապի եկամուտը 2020թ.-ի նկատմամբ գրանցել է տարեկան 3.9% աճի տեմպ: Նույն ժամանակաշրջանում տվյալների փոխանակման (ինտերնետի) ծառայություններից ստացվող եկամուտը գրանցել է տարեկան 13.6% աճի տեմպ: Լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության ծառայությունների (բացառությամբ հեռախոսի միջոցով օգտվողների) մատուցումից ստացվող եկամտի մասնաբաժինը գնալով նվազել է՝ 2023թ.-ին կազմելով եկամտային խմբի 4.3%-ը, իսկ 2024թ. I կիսամյակին՝ 3.6%-ը:

«Ն դրամ, հազ	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
եկամուտներ տվյալների հաղորդման ծառայություններից, որից	5,973,748	6,229,895	7,243,251	8,216,765	9,124,576	4,793,099
լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության ծառայությունների (բացառությամբ հեռախոսի միջոցով օգտվողների) մասնաբաժին	848,859	740,713	649,389	492,237	396,359	172,529
շարժական բջջային կապի ցանցով մատուցվող ծառայություններից (հեռախոսի միջոցով)	5,124,889	5,489,182	6,593,862	7,724,528	8,728,217	4,620,570

3.4.2.3 **Ընկերության մրցակցային դիրքը շարժական կապի շուկայում**

Ընկերությունը շարժական կապի շուկայում մրցակցում է Վիվա Արմենիայի և Յուբոմի հետ՝ բաժանորդների քանակի և եկամտի մասնաբաժնով շուկայում զբաղեցնելով կայուն երկրորդ տեղը:

Ցանցեր

Ռադիոհաճախականությունների հատվածների բաշխվածությունը ըստ ցանցերի և օպերատորների ներկայացված է ստորև աղյուսակով.

Ռադիոհաճախականություն	Բջջային ցանց	Օգտագործվող ռադիոհաճախականության գոտիներ		
		Տելեկոմ Արմենիա	Յուբոմ	ՄՏՍ Հայաստան
700 ՄՀց	4G / 5G	2 x 20 ՄՀց	-	-
800 ՄՀց	4G	-	2 x 10 ՄՀց	2 x 20 ՄՀց
900 ՄՀց	2G / 3G	2 x 12.5 ՄՀց	2 x 10 ՄՀց	2 x 12.2 ՄՀց
1800 ՄՀց	4G	2 x 25 ՄՀց 2 x 5 ՄՀց	2 x 20 ՄՀց	2 x 25 ՄՀց
2100 ՄՀց	3G	2 x 15 ՄՀց	2 x 15 ՄՀց 5 ՄՀց /TDD/	2 x 15 ՄՀց
2600 ՄՀց	4G	-	170 ՄՀց	-
3500 ՄՀց	4G / 5G	-	Երևան 50 ՄՀց, ՀՀ մարզեր 50 ՄՀց, IEEE802.16 ստանդարտ	-
Ընդհանուր տեղաբաշխված գոտիներ		155 ՄՀց	285 ՄՀց <i>/ստանց 3500 ՄՀց ցիրույթի/</i>	144.4 ՄՀց

Բոլոր երեք օպերատորները ապահովում են բնակչությանը 2G ցանցի հասանելիության միմյանց մոտ մակարդակներ: 2G ցանցի ապահովման համար բոլոր օպերատորները օգտվում են 900 ՄՀց ռադիոհաճախականության տիրույթից:

3G ցանցի համար բոլոր երեք օպերատորները օգտագործում են 2,100ՄՀց ռադիոհաճախականության տիրույթը, բացի այդ օպերատորները նաև օգտվում են 900ՄՀց ռադիոհաճախականության տիրույթից (բազային կայանների թարմացում GSM-ից UMTS տեխնոլոգիայի), ինչը տալիս է 3G ցանցի առավել լայն ծածկույթի և առավել բարձր մակարդակի ներշնչային թափանցելիության հնարավորություն: Ընկերության 3G ցանցի ծածկույթը, ի տարբերություն մրցակիցների, առավել կենտրոնացած է քաղաքային տարածքներում:

Մրցակիցների հետ համեմատած Ընկերության 4G ցանցի ծածկույթը ունի ցածր սփռվածություն: Դա հիմնականում պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ մրցակիցները 1,800ՄՀց հաճախականությունից բացի օգտվում են նաև 800 ՄՀց (ավելի լայն ծածկույթի և ներշնչային թափանցելիության ապահովման համար) և 2,600 ՄՀց (ավելի բարձր թողունակություն ապահովելու համար) հաճախականություններից: Բացի այդ Ընկերությունն ունի առավել քիչ LTE լայնաշերտ ցանցի կայաններ: Ընկերությունը շարունակաբար իրականացնում է բազային կայանների թարմացումներ, ինչպես նաև կառուցում է նոր բազային կայաններ: Այս պահի դրությամբ LTE տեխնոլոգիայով ապահովված բազային կայանների թիվը կազմում է 573 (ընդհանուր բազային կայանների 65%):

Ընկերությունը ստացել է 703-733ՄՀց և 758-788ՄՀց, 791-801ՄՀց և 832-842ՄՀց, 1780-1785ՄՀց և 1875-1880ՄՀց ռադիոհաճախականությունների հատվածների օգտագործման թույլտվություններ, որոնց շնորհիվ հնարավորություն կունենա զարգացնել 4G ցանցի ծածկույթը, և բարձրացնել ցանցի ներշնչային թափանցելիությունը:

Ընկերությունը 700ՄՀց տիրույթում հատվածների օգտագործման թույլտվության դիմաց պարտավորվել է 2 տարվա ընթացքում Երևան քաղաքում (ներառյալ՝ ՀՀ կառավարության 2018 թվականի նոյեմբերի 1-ի N 1215-Լ որոշմամբ նախատեսված՝ «Ինժեներական քաղաքի» տարածքում) և 3 տարվա ընթացքում Գյումրի և Վանաձոր քաղաքներում ապահովել շարժական լայնաշերտ կապի 5-րդ սերնդի (5G) ցանցի ներդրում:

Միևնույն ժամանակ, հարկ է նշել, որ համաձայն ՄՏՍ Հայաստանի հրապարակումների, 2023թ.-ի գարնանը վերջինս գործարկել է 5G ցանց Երևան քաղաքի փոքր կենտրոնում և Գյումրի քաղաքում: Ընկերությունն այս պահին մրցակցային առավելության ռիսկեր չի տեսնում, քանի որ Ընկերության գնահատմամբ գործարկված 5G ցանցն առայժմ չի ապահովում ավելի արագ տվյալների հաղորդում, քան 4G ցանցը՝ պայմանավորված 5G ցանցի՝ միևնույն 1800 ՄՀց հաճախականության տիրույթը 4G (LTE) տեխնոլոգիայի հետ համատեղ օգտագործման (spectrum sharing) սկզբունքով:

Քաժանորդներ³³

Ստորև աղյուսակով ներկայացված են 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ օպերատորների շարժական կապի բաժանորդների քանակը և տարանջատումը ըստ կանխավճարային և հետվճարային բաժանորդագրությունների:

	Տելեկոմ Արմենիա	Յուքոմ	Վիվա Արմենիա
շարժական կապի ընդհանուր բաժանորդներ	1,044,939	713,151	2,316,656
կանխավճարային բաժանորդներ	856,918	367,980	2,049,133
<i>մասնաբաժինը ընդհանուր բաժանորդներում</i>	82%	52%	88%
հետվճարային բաժանորդներ	188,021	229,876	267,523
<i>մասնաբաժինը ընդհանուր բաժանորդներում</i>	18%	32%	12%

Շարժական կապի շուկայում Ընկերությունը բաժանորդների քանակով տարիներ շարունակ զբաղեցնում է կայուն երկրորդ հորիզոնականը՝ 26% մասնաբաժնով:

Ստորև աղյուսակով ներկայացված են 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ օպերատորների շարժական կապի բաժանորդների շուկայական մասնաբաժինները:

	Տելեկոմ Արմենիա	Յուքոմ	Վիվա Արմենիա
շարժական կապի ընդհանուր բաժանորդներ	26%	18%	57%
կանխավճարային բաժանորդներ	26%	11%	63%
հետվճարային բաժանորդներ	27%	34%	39%

³³ Աղբյուր՝ ՀԾԿ ներկայացվող տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ հաշվետվություններ

Ներկայացված մասնաբաժինները պատմականորեն (վերջին 4 տարիներին) պահպանվել են, բացառությամբ հետվճարային բաժանորդների շուկայի, որտեղ Ընկերության և Յուքոմի մասնաբաժինները աճել են, մինչդեռ Վիվա Արմենիայինը՝ նվազել:

Շարժական ինտերնետի շուկայում Ընկերությունը բաժանորդների քանակով զբաղեցնում է երկրորդ հորիզոնականը: Ստորև աղյուսակով ներկայացված են շարժական ինտերնետ բաժանորդների քանակը ըստ տարիների և դրանց մասնաբաժինը շարժական կապի բաժանորդների քանակում ըստ օպերատորների:

		2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
Տելեկոմ Արմենիա	ինտերնետ բաժանորդներ	554,366	557,966	618,206	671,960	743,296	761,137
	<i>մասնաբաժինը ընդհանուր բաժանորդներում</i>	58%	62%	68%	70%	71%	72%
Յուքոմ	ինտերնետ բաժանորդներ	530,876	535,931	543,470	564,314	603,122	569,394
	<i>մասնաբաժինը ընդհանուր բաժանորդներում</i>	85%	90%	92%	86%	85%	84%
Վիվա Արմենիա	ինտերնետ բաժանորդներ	1,680,763	1,646,273	1,759,992	1,796,289	1,874,430	1,857,746
	<i>մասնաբաժինը ընդհանուր բաժանորդներում</i>	76%	77%	79%	79%	81%	80%

Ընկերության ինտերնետ բաժանորդների քանակը վերջին տարիներին գրանցում է կայուն տարեկան աճ:

Ստորև ներկայացված են 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ օպերատորների մասնաբաժինները ըստ շարժական ինտերնետի բաժանորդների քանակի:

	Տելեկոմ Արմենիա	Յուքոմ	Վիվա Արմենիա
շարժական ինտերնետի ընդհանուր բաժանորդներ	23%	19%	58%
բացառությամբ հեռախոսասարքի միջոցով օգտվողներ	32%	45%	23%
հեռախոսասարքի միջոցով օգտվողներ	22%	16%	61%

Եկամուտներ³⁴

Ընկերությունը շարժական կապի շուկայում հիմնական գործունեությունից ձևավորված (առանց սարքավորումների վաճառքի) եկամտի մակարդակով զբաղեցնում է կայուն շրջ տեղը՝ 19.3% մասնաբաժնով: Ընկերության մասնաբաժինը շարժական կապի շուկայի եկամտում պատմականորեն (վերջին երեք տարում) պահպանվել է համադրելի մակարդակում:

Ստորև ներկայացված են 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ օպերատորների մասնաբաժինները ըստ շարժական կապի եկամտի բաղադրիչների.

հազար ՀՀ դրամ	Տելեկոմ Արմենիա	Յուբոմ	Վիվա Արմենիա
Եկամուտներ շարժական կապից և հարակից գործունեությունից, որից	19.3%	19.2%	61.5%
ձայնային	13%	38%	49%
տվյալների հաղորդում	23%	9%	68%
փոխկապակցում	22%	19%	58%
ռոումինգ	32%	28%	40%
այլ	12%	10%	78%

Ստորև աղյուսակով ներկայացված են օպերատորների շարժական կապի եկամուտների բաղադրիչների և դրանց շուկայական մասնաբաժինների պատմական միտումները.

հազար ՀՀ դրամ		2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
Տելեկոմ Արմենիա	ձայնային	6,077,053	4,924,717	4,242,339	3,582,236	3,124,909	1,367,626
	մասնաբաժինը	23%	20%	18%	15%	13%	12%
	տվյալների հաղորդում	5,973,748	6,229,895	7,243,251	8,216,765	9,124,576	4,793,099
	մասնաբաժինը	18%	19%	20%	22%	23%	23%
	ռոումինգ	1,051,788	313,416	799,187	1,048,452	1,257,928	385,522
	մասնաբաժինը	27%	18%	34%	36%	32%	25%
	փոխկապակցում	3,287,470	2,103,498	2,141,300	2,170,017	1,893,961	861,449
	մասնաբաժինը	23%	22%	23%	24%	22%	22%
	այլ	1,423,825	1,390,721	1,193,801	1,075,352	1,229,431	718,633
	մասնաբաժինը	24%	23%	17%	13%	12%	14%
	ընդհանուր	17,813,884	14,962,247	15,619,878	16,092,822	16,630,805	8,126,329
մասնաբաժինը	21%	20%	20%	20%	19.3%	19.1%	
Յուբոմ	ձայնային	6,348,574	6,344,106	6,619,015	7,955,414	9,194,185	4,728,324
	մասնաբաժինը	24%	26%	28%	34%	38%	41%
	տվյալների հաղորդում	5,753,927	5,165,249	4,566,468	4,008,720	3,643,755	1,704,052
	մասնաբաժինը	18%	16%	13%	11%	9%	8%
	ռոումինգ	778,441	329,823	587,694	764,790	1,123,475	497,657

³⁴ Աղբյուր՝ ՀՏԿ ներկայացվող տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ հաշվետվությունների «Եկամուտներ շարժական կապից և հարակից գործունեությունից» հոդված (չներառելով «բաժանորդային սարքավորումների և արքեսուարների վաճառքից եկամուտը»)

	մասնաբաժինը	20%	19%	25%	26%	28%	32%
	փոխկապակցում	1,675,177	1,324,501	1,622,918	1,760,880	1,641,546	814,402
	մասնաբաժինը	11%	14%	17%	20%	19%	21%
	այլ	697,571	525,237	739,876	663,484	974,216	535,199
	մասնաբաժինը	12%	9%	10%	8%	10%	10%
	ընդհանուր	15,253,690	13,688,916	14,135,971	15,153,288	16,577,177	8,279,634
	մասնաբաժինը	18%	18%	18%	19%	19.2%	19.4%
Վիվա Արմենիա	ծայնային	14,424,950	13,268,298	12,648,262	12,058,196	11,621,891	5,368,828
	մասնաբաժինը	54%	54%	54%	51%	49%	47%
	տվյալների հաղորդում	20,864,323	21,628,670	23,882,693	25,559,542	27,208,373	13,930,542
	մասնաբաժինը	64%	65%	67%	68%	68%	68%
	ոռումինգ	2,067,075	1,086,042	955,299	1,131,790	1,588,218	675,304
	մասնաբաժինը	53%	63%	41%	38%	40%	43%
	փոխկապակցում	9,624,959	6,014,473	5,582,643	5,011,347	4,956,805	2,174,064
	մասնաբաժինը	66%	64%	60%	56%	58%	56%
	այլ	3,883,429	4,019,293	5,148,138	6,392,731	7,619,886	4,048,514
	մասնաբաժինը	65%	68%	73%	79%	78%	76%
	ընդհանուր	50,864,736	46,016,776	48,217,035	50,153,606	52,995,173	26,197,252
	մասնաբաժինը	61%	62%	62%	62%	61.5%	61.5%

Ընկերության մասնաբաժինը շարժական կապի շուկայում տվյալների հաղորդման ծառայություններից (ինտերնետից) ստացվող եկամտում պատմականորեն (վերջին երեք տարում) ունեցել է շարունակական աճի միտում՝ 2023թ.-ին և 2024թ.-ի I կիսամյակում կազմելով 23%:

Տվյալների հաղորդման ծառայություններից ստացվող եկամուտը իր հերթին բաժանվում է լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության ծառայություններից (բացառությամբ հեռախոսի միջոցով օգտվողների) և շարժական բջջային կապի ցանցով մատուցվող ծառայություններից (հեռախոսի միջոցով) ստացվող եկամուտների: Ստորև ներկայացված են 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ օպերատորների մասնաբաժինները ըստ տվյալների հաղորդման եկամտի բաղադրիչների.

հազար ՀՀ դրամ	Տելեկոմ Արմենիա	Յուքոմ	Վիվա Արմենիա
եկամուտներ տվյալների հաղորդման ծառայություններից, որից	23%	9%	68%
լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության ծառայությունների (բացառությամբ հեռախոսի միջոցով օգտվողների)	11%	68%	21%

շարժական բջջային կապի ցանցով մատուցվող ծառայություններից (հեռախոսի միջոցով)	24%	3%	73%
---	-----	----	-----

3.4.2.4 Ամրակցված կապի շուկա

Ամրակցված կապի շուկան ընդհանուր առմամբ կարելի է բաժանել ձայնային և ինտերնետ ծառայությունների շուկաների:

Համաձայն ՀԾԿՀ ՀՀ բնակավայրերում հանրային ամրակցված (ֆիքսված) կապի հասանելիության (ներթափանցելիության) ապահովման աշխատանքների վերաբերյալ վերլուծական տեղեկանքի 2024թ.-ի հունվարի 1-ի դրությամբ ՀՀ-ում գործում է հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ամրակցված կապի 200 լիցենզավորված օպերատոր, այդ թվում՝ ամրակցված (ֆիքսված) հեռախոսակապի ծառայություններ մատուցող 13 օպերատոր: 2022թ.-ի ընթացքում լիցենզավորված 23 օպերատորներից 15-ին տրամադրվել է ցանցի լիցենզիա՝ մարզային բնակավայրերում հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցի շահագործման համար:

Ամրակցված հեռախոսակապի և լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության ծառայությունները մատուցվում են պղնձալարային (xDSL), օպտիկամանրաթելային (FTTB/H, FTTx), լարային Ethernet, 450 ՄՀց ռադիոհաճախականությունների տիրույթում աշխատող անլար ամրակցված³⁵ CDMA և այլ տեխնոլոգիաների հիման վրա:

Ամրակցված հեռախոսակապի անլար տեխնոլոգիաներով ծառայությունների հասանելիությամբ ապահովված է 996 (99.5%) բնակավայր (ՀՀ-ում առկա է 1001 բնակավայր): Նշված ցուցանիշն արձանագրվել է ՀԾԿՀ որոշումների համաձայն՝ ՀՀ մարզերում CDMA անլար տեխնոլոգիայի հիման վրա գործող հեռախոսակապի արդիականացման՝ «Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ի լիցենզիոն պարտավորությունների կատարման արդյունքում:

2023թ.-ի հունվարի 1-ի դրությամբ 458 (45.7%) բնակավայրում հասանելի են ամրակցված հեռախոսակապի լարային տեխնոլոգիաների ծառայությունները:

Ամրակցված հեռախոսակապի անլար և լարային տեխնոլոգիաների կիրառմամբ ծառայությունների հասանելիության բաշխվածությունը ըստ օպերատորների հետևյալն է.

- լարային տեխնոլոգիա՝ 177 բնակավայրում՝ 1 օպերատոր, 8 բնակավայրում՝ 2 օպերատոր, իսկ 48 բնակավայրում՝ 3 և ավել օպերատոր,
- անլար տեխնոլոգիա՝ 994 բնակավայրում՝ 1 օպերատոր («Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ):

Ամրակցված լայնաշերտ ինտերնետ ծառայությունների անլար տեխնոլոգիաների հասանելիությամբ ապահովված են 996 (99.5%) բնակավայր և լարային տեխնոլոգիաների կիրառմամբ՝ 698 (69.7%) բնակավայր, որը նախորդ տարվա համեմատ աճել է շուրջ 11.1%-ով (70 բնակավայրով): Ընդ որում, 666 բնակավայրերում (66.5%) հասանելի են դարձել FTTx

³⁵ 450ՄՀց ռադիոհաճախականությունների տիրույթում աշխատող անլար ամրակցված տեխնոլոգիան հնացած տեխնոլոգիա է, 2022թ.-ի դրությամբ վերջինիս բաժանորդների քանակը կազմել է 401 (աղբյուր՝ ՀԾԿՀ):

տեխնոլոգիայի վրա հիմնված օպտիկամանրաթելային ցանցերը, որը նախորդ տարվա համեմատ աճել է ավելի քան 17.9%-ով (101 բնակավայրով):

Ամրակցված լայնաշերտ ինտերնետի անլար և լարային տեխնոլոգիաների կիրառմամբ ծառայությունների հասանելիության բաշխվածությունը ըստ օպերատորների հետևյալն է

- լարային տեխնոլոգիա՝ 252 բնակավայրում՝ 1 օպերատոր, 204 բնակավայրում՝ 2 օպերատոր, իսկ 242 բնակավայրում՝ 3 և ավել օպերատոր (որը նախորդ տարվա համեմատ աճել է 32.2%-ով՝ 59 բնակավայրով),
- անլար տեխնոլոգիա՝ 424 բնակավայրում՝ 1 օպերատոր, 285 բնակավայրում՝ 2 օպերատոր, իսկ 285 բնակավայրում՝ 3 և ավել օպերատոր:

Ամրակցված կապի շուկայի առաջատար 3 օպերատորներն են Տելեկոմ Արմենիան, Յուբոնը և OVIO-ն:

Բաժանորդներ

Ամրակցված ձայնային ծառայությունների շուկան անկման փուլում է, որը հիմնականում պայմանավորված է ամրակցված կապից դեպի շարժական կապ տրաֆիկի միգրացիայով, ինչպես նաև OTT ձայնային պլատֆորմների ընդլայնվող հասանելիությամբ: Ստորև ներկայացված են ամրակցված հեռախոսակապի բաժանորդների քանակի դինամիկան ըստ տարիների³⁶.

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ամրակցված հեռախոսակապի բաժանորդների 86%-ը կազմում են բնակարանային բաժանորդներ:

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ առաջատար 3 ընկերությունների ձայնային ծառայություններից օգտվող բաժանորդների ընդհանուր քանակը կազմել է 248,410, իսկ 2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ՝ 225,970:

Ամրակցված ինտերնետի շուկան ցուցաբերում է աճի միտում: 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ամրակցված լայնաշերտ հասանելիությամբ բաժանորդների քանակը կազմել է 545,876, իսկ 2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ՝ 579,082: Ստորև աղյուսակով ներկայացված է ամրակցված լայնաշերտ հասանելիությամբ բաժանորդների դինամիկան ըստ տարիների.³⁷

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
ամրակցված լայնաշերտ հասանելիությամբ բաժանորդներ	385,704	430,407	466,621	510,781	545,876	579,082
<i>մասնաբաժինը տնային տնտեսությունների թվաքանակից</i>	47%	49%	52%	57%	61%	64%

³⁶ Աղբյուր՝ Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք. Հիմնական հեռախոսային ապարատների քանակը, որոնք ելք ունեն ընդհանուր օգտագործման հեռախոսային ցանց

³⁷ Աղբյուր՝ ՀԾԿՎ վիճակագրական ցուցանիշներ

Ամրակցված լայնաշերտ հասանելիությամբ բաժանորդների կազմում գնալով նվազում է xDSL տեխնոլոգիայով միացված բաժանորդների քանակը, որը պայմանավորված է նոր տեխնոլոգիաներով (օպտիկամանրաթելային ցանցերով) ամրակցված ինտերնետի աճող հասանելիությամբ: 2024թ"-ի հունիսի 30-ի դրությամբ xDSL տեխնոլոգիայով միացված բաժանորդների քանակը կազմել է 47,023 բաժանորդ, որը 2023թ.-ի ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 7.5%-ով: Մինչդեռ օպտիկամանրաթելային ցանցով (FTTx) միացված բաժանորդների քանակը 2024թ"-ի հունիսի 30-ի դրությամբ կազմել է 493,184 բաժանորդ, որը 2023թ.-ի ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 8.5%-ով:

Ստորև աղյուսակով ներկայացված է ամրակցված լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիությամբ շուկայի բաժանորդների բաշխվածությունը ըստ տեխնոլոգիաների.³⁸

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
ամրակցված լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիությամբ բաժանորդներ, որից	385,704	430,407	466,621	510,781	545,876	579,082
xDSL տեխնոլոգիայով	92,897	85,107	74,818	61,932	50,856	47,023
<i>մասնաբաժինը</i>	<i>24%</i>	<i>20%</i>	<i>16%</i>	<i>12%</i>	<i>9%</i>	<i>8%</i>
Օպտիկամանրաթելային ցանցով (FTTx)	226,298	264,211	309,196	401,292	454,613	493,184
<i>մասնաբաժինը</i>	<i>59%</i>	<i>61%</i>	<i>66%</i>	<i>79%</i>	<i>83%</i>	<i>85%</i>
Ethernet լարային ցանցով (ETTH), EuroDOCSIS	40,099	53,005	59,221	22,250	17,824	17,769
<i>մասնաբաժինը</i>	<i>10%</i>	<i>12%</i>	<i>13%</i>	<i>4%</i>	<i>3%</i>	<i>3%</i>
Wi-MAX (IEEE 802.11) ամրակցված անլար ցանցով	23,928	26,672	22,598	24,900	22,277	20,891
<i>մասնաբաժինը</i>	<i>6%</i>	<i>6%</i>	<i>5%</i>	<i>5%</i>	<i>4%</i>	<i>4%</i>
450 ՄՀց լայնաշերտ անլար ցանցով	2,459	1,389	765	401	300	209
<i>մասնաբաժինը</i>	<i>1%</i>	<i>0%</i>	<i>0%</i>	<i>0%</i>	<i>0%</i>	<i>0%</i>
Այլ	23	23	6	130	6	6
<i>մասնաբաժինը</i>	<i>0%</i>	<i>0%</i>	<i>0%</i>	<i>0%</i>	<i>0%</i>	<i>0%</i>

Ստորև աղյուսակով ներկայացված են xDSL տեխնոլոգիայով և օպտիկամանրաթելային ցանցով (FTTx) բաժանորդների տարեկան հավելածի տեմպերը.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
xDSL տեխնոլոգիայով բաժանորդներ	92,897	85,107	74,818	61,932	50,856	47,023
<i>տարեկան հավելածի տեմպ</i>	<i>-11%</i>	<i>-8%</i>	<i>-12%</i>	<i>-17%</i>	<i>-18%</i>	<i>-8%</i>
Օպտիկամանրաթելային ցանցով (FTTx) բաժանորդներ	226,298	264,211	309,196	401,292	454,613	493,184

³⁸ Աղբյուր՝ նույն տեղում

տարեկան հավելածի տեմպ	19%	17%	17%	30%	13%	8%
-----------------------	-----	-----	-----	-----	-----	----

Առաջատար 3 ընկերությունների ինտերնետ ծառայություններից օգտվող բաժանորդների մասնաբաժինը ընդհանուր շուկայում նվազել է: 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ վերջիններիս ընդհանուր քանակը կազմել է 295,401 (ընդհանուր ամրակցված ինտերնետ բաժանորդների 54%), իսկ 2022թ.-ին՝ 283,296 (ընդհանուր ամրակցված ինտերնետ բաժանորդների 55%):

Ամրակցված կապի շուկայի եկամուտներ³⁹

Ամրակցված կապի շուկայի եկամուտը (հաշվարկած 3 օպերատորների համար) 2023թ.-ին կազմել է ընդհանուր 36.0 միլիարդ ՀՀ դրամ, իսկ 2024թ.-ի I կիսամյակի համար՝ 19.2 միլիարդ ՀՀ դրամ: Ինտերնետ հասանելիության ծառայություններից ստացվող եկամտի մասնաբաժինը ամրակցված կապի ընդհանուր եկամտում գնալով ավելանում է. 2023թ.-ին այն կազմել է 64%, իսկ 2024թ.-ի I կիսամյակի համար՝ 63%:

հազար ՀՀ դրամ	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
եկամուտներ ամրակցված կապի գործունեությունից, որից	36,092,855	34,761,883	34,239,734	36,247,684	35,961,983	19,183,143
ձայնային	6,468,282	5,650,151	5,009,696	4,444,061	3,926,734	1,797,160
մասնաբաժինը ընդհանուր եկամտում	18%	16%	15%	12%	11%	9%
ինտերնետ հասանելիության	18,890,795	18,664,192	19,221,508	20,654,022	23,017,810	12,044,417
մասնաբաժինը ընդհանուր եկամտում	52%	54%	56%	57%	64%	63%
այլ	281,020	231,498	213,145	172,239	229,776	186,483
մասնաբաժինը ընդհանուր եկամտում	1%	1%	1%	1%	1%	1%
փոխկապակցման և կապուղիների վարձակալության	10,452,758	10,216,042	9,795,385	10,977,362	8,787,662	5,155,083
մասնաբաժինը ընդհանուր եկամտում	29%	29%	29%	30%	24%	27%

³⁹ Աղբյուր՝ 3 օպերատորների կողմից ՀԾԿՀ ներկայացվող տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ հաշվետվությունների «Գործառնական եկամուտներ» հոդված (չներառելով «բաժանորդային սարքավորումների և արքեսուարների վաճառքից եկամուտը» և «այլ գործառնական եկամուտները»)

Ձայնային ծառայության եկամուտները, հետևելով շուկայի միտումներին, նվազել են: Հարկ է նշել, որ ձայնային ծառայություններից եկամտի 88%-ը բաժին է ընկնում Ընկերությանը: Ինտերնետ հասանելիության ծառայություններից ստացվող եկամուտը վերջին տարիներին ցուցաբերում է կայուն աճ՝ 2023թ.-ին աճելով 11.4%-ով:

Ընկերության ամրակցված կապի եկամուտներ

Ընկերության ամրակցված կապի ծառայություններից ստացվող եկամուտները 2023թ.-ին կազմել են ընդհանուր 12.6 միլիարդ ՀՀ դրամ, իսկ 2024թ.-ի I կիսամյակի համար՝ 6.9 միլիարդ ՀՀ դրամ: Ամրակցված կապի ընդհանուր հասույթում ամենամեծ մասնաբաժինը հասնում է ինտերնետ ծառայություններին. 2023թ.-ին այն կազմել է շուրջ 42%, իսկ 2024թ.-ի I կիսամյակի համար՝ 41%:

Ձայնային ծառայություններից ստացվող եկամուտները շուկայում ունեն նվազման միտում՝ հիմնականում պայմանավորված տվյալների փոխանակման ծառայությունների (ինտերնետի) աճով, ամրակցված կապի ձայնային ծառայությունների միգրացիայով դեպի շարժական կապ և ձայնային կապին փոխարինող OTT տեխնոլոգիաների (WhatsApp, Viber, Skype և այլն) լայն տարածմամբ, ինչպես նաև շարժական ինտերնետ կապով ձայնային ծառայությունների փոխարինմամբ: Ամրակցված կապի եկամուտների դինամիկան ներկայացված է ստորև աղյուսակով⁴⁰.

հազար ՀՀ դրամ	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
Ամրակցված կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ, որից	13,005,449	12,269,755	13,697,593	14,670,395	12,555,615	6,914,001
ձայնային	5,939,252	5,155,973	4,535,851	3,973,924	3,599,158	1,797,160
մասնաբաժինը ամրակցված կապի եկամտում	46%	42%	33%	27%	27%	26%
ինտերնետ	4,910,311	4,828,506	4,862,717	4,915,014	5,289,503	2,814,961
մասնաբաժինը ամրակցված կապի եկամտում	38%	39%	36%	34%	42%	41%
տարանցիկ	929,144	985,260	2,732,522	4,479,964	2,381,734	1,631,044
մասնաբաժինը ամրակցված կապի եկամտում	7%	8%	20%	31%	20%	24%
փոխկապակցում	510,454	280,641	199,799	171,359	117,359	46,334
մասնաբաժինը ամրակցված կապի եկամտում	4%	2%	1%	1%	1%	1%
այլ	716,288	1,019,375	1,366,704	1,130,134	1,167,861	624,501
մասնաբաժինը ամրակցված կապի եկամտում	6%	8%	10%	8%	10%	9%

2023թ.-ի ամրակցված կապի եկամուտը 2020թ.-ի նկատմամբ գրանցել է տարեկան 3% աճի միջին տեմպ: Նույն ժամանակաշրջանում ինտերնետի ծառայություններից ստացվող

⁴⁰ Աղբյուր՝ Ընկերության 2019-2022թթ.-ի աուդիտի ենթարկված ֆինանսական հաշվետվություններ և 2022թ. կառավարչական հաշվետվություններ

եկամուտը գրանցել է տարեկան 10% աճի տեմպ, իսկ տարանցիկ ծառայություններից հասույթը՝ 156% աճ:

Տարանցիկ ծառայություններից հասույթի եռանիշ աճը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ 2021թ.-ից սկսած Ընկերությունը սկսեց մատուցել միջազգային IP տարանցման ծառայություններ: Միջազգային IP տարանցման ծառայություններից ստացված եկամտի դինամիկան ներկայացված է ստորև.

հազար ՀՀ դրամ	2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
եկամուտներ տարանցիկ ծառայություններից, որից	929,144	985,260	2,732,522	4,479,964	2,381,734	1,631,044
միջազգային IP տարանցում	-	-	1,743,188	3,497,018	1,691,770	1,141,731
այլ	929,144	985,260	989,334	982,946	828,993	489,313

Ստորև ներկայացված է ինտերնետի ծառայություններից ստացվող եկամտի բացվածքը ըստ տեխնոլոգիաների.

հազար ՀՀ դրամ	2019	2020 ⁴¹	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
եկամուտներ ինտերնետ ծառայություններից, որից	4,910,311	4,828,506	4,862,717	4,915,014	5,297,438	2,814,961
ADSL	4,047,260	3,733,943	2,809,393	2,113,049	1,562,802	596,900
մասնաբաժինը	82%	77%	58%	43%	30%	11%
VDSL	-	-	626,270	909,788	940,312	422,010
մասնաբաժինը	0%	0%	13%	19%	18%	8%
FTTB	633,716	862,260	1,127,084	1,239,037	1,245,541	600,550
մասնաբաժինը	13%	18%	23%	25%	24%	11%
FTTH	-	-	32,113	309,049	1,045,400	923,942
մասնաբաժինը	0%	0%	1%	6%	20%	17%
այլ	229,336	232,303	267,856	344,090	503,383	271,558
մասնաբաժինը	5%	5%	6%	7%	10%	5%

Ընկերության ADSL տեխնոլոգիայով ինտերնետ ծառայություններից եկամուտը ցուցաբերում է նվազման միտում, ինչը պայմանավորված է հնացած պղնձալարային ցանցով ինտերնետից դեպի օպտիկամանրաթելային ցանցով ինտերնետ ծառայությունների բաժանորդների միգրացիայով: Արդյունքում 2023թ.-ին ADSL տեխնոլոգիայով ինտերնետ ծառայություններից եկամուտը 2022թ.-ի նկատմամբ նվազել է 26%-ով:

Ընկերությունը 2021թ.-ից սկսել է մատուցել առավել բարձր արագություն ապահովող արդիական օպտիկամանրաթելային ցանցի վրա հիմնված (FTTH) ինտերնետ ծառայություններ: Ընկերությունը նպատակ ունի 2025թ.-ին FTTH տեխնոլոգիայով ինտերնետից ստացվող եկամտի մասնաբաժինը հասցնել 50%-ի:

Ընկերության մրցակցային դիրքը ամրակցված կապի շուկայում

Ընկերության ամրակցված կապի շուկայի հիմնական մրցակիցներն են Յուրբոնը և OVIO-ն:

Ցանցեր

⁴¹ Մինչև 2020թ.-ը ներառյալ VDSL-ի եկամուտները ներկայացված են ADSL-ի հետ միասին:

Յուրոմը և OVIO-ն ամրակցված ինտերնետ շուկայում առաջարկում են օպտիկամանրաթելային ցանցի վրա հիմնված ամրակցված ինտերնետ: Ընկերությունը հիմանդրման օրվանից շահագործում է ՀՀ ազգային հանրային հեռախոսային ցանցը (PSTN), տիրապետում է ստորգետնյա խողովակաշարերի և վերգետնյա հենասյուների ենթակառուցվածքին: Վերջինս ստեղծում է լավ հնարավորություն Ընկերության համար ցանցերի կառուցման, զարգացման և սպասարկման համար:

Ընկերությունը 2008թ.-ին, շուկայում առաջարկելով ADSL պղնձալարային ցանցի հիման վրա գործող լայնաշերտ ինտերնետը, կարողացավ հաջողությամբ զարգացնել ամրակցված ինտերնետի բիզնեսը: 2009թ.-ին շուկայում առաջին անգամ Յուրոմը առաջարկեց FTTH ինտերնետ ծառայություններ:

2012թ.-ին շուկայում Ընկերությունը առաջարկեց օպտիկամանրաթելային FTTB ցանցով գործող լայնաշերտ ինտերնետի ծառայությունները: Նույն թվականին ամրակցված կապի շուկայում սկսեց ծառայություններ մատուցել Ռոստելեկոմը՝ առաջարկելով FTTH ինտերնետ ծառայություններ:

2018թ.-ին Թողարկողը շուկայում առաջարկեց ինտերնետ ծառայություններ VDSL օպտիկամանրաթելային ցանցի միջոցով:

2021թ.-ին Թողարկողը շուկայում առաջարկեց ինտերնետ ծառայություններ FTTH օպտիկամանրաթելային ցանցի միջոցով: Վերջինս հատկանշական է նրանով, որ Ընկերության FTTH ցանցը հիմնված է տարածաշրջանում եզակի՝ 25XGS-PON տեխնոլոգիայի վրա, որը ի տարբերություն ՀՀ շուկայում առկա GPON ցանցերի (1 Գբիթ/վրկ) ապահովում է 25 Գբիթ/վրկ արագություն:

Ընդհանուր առմամբ մրցակից օպերատորների օպտիկամանրաթելային ցանցերը (FTTB, FTTH) հասանելի են ավելի շատ բնակավայրերի/բնակչության⁴², ինչը պայմանավորված է տվյալ տեխնոլոգիայով վերջիններիս կողմից շուկա ավելի վաղ մուտք գործելու հանգամանքով:

Բոլոր 3 օպերատորների ինտերնետ հասանելիությունն ապահովված է միջազգային կապուղիներով (Թողարկողը՝ դեպի Ռուսաստան և Եվրոպա իրարից ֆիզիկապես և աշխարհագրորեն տարանջատված 2 կապուղիներով, Ռոստելեկոմը՝ դեպի Ռուսաստան և Եվրոպա իրարից ֆիզիկապես և աշխարհագրորեն տարանջատված 3 կապուղիներով):

3 օպերատորները տիրապետում և շահագործում են սեփական օպտիկամանրաթելային ցանցերը, ինչն իրենց նաև թույլ է տալիս իրականացնել ինտերնետի մեծածախ վաճառք: Յուրոմը ընկերությունը 2011թ.-ին սկսեց տարանցիկ ինտերնետ մատակարարել Մերձավոր Արևելք: Թողարկողը տարանցիկ ինտերնետի ծառայություններ սկսեց մատուցել 2021թ.-ից: Ամրակցված հեռախոսակապի շուկայում բոլոր երեք օպերատորները մատուցում են ծառայություններ VoIP⁴³ տեխնոլոգիայի հիման վրա: Թողարկողը ձայնային ծառայություններ մատուցում է նաև PSTN, ISDN և CDMA տեխնոլոգիաներով:

⁴² Աղբյուր՝ օպերատորների պաշտոնական կայքեր

⁴³ Voice over Internet Protocol (VoIP), տեխնոլոգիա է, որը թույլ է տալիս ձայնային զանգեր կատարել՝ օգտագործելով լայնաշերտ ինտերնետ կապ՝ սովորական (կամ անալոգային) հեռախոսագծի փոխարեն:

IPTV ծառայությունները մատուցվում են բոլոր 3 օպերատորների կողմից:

Բաժանորդներ⁴⁴

Պատմականորեն ամրակցված կապի շուկայում բաժանորդների քանակով շուկայի առաջատար է համարվում Թողարկողը, որը հիմնականում պայմանավորված է ամրակցված հեռախոսակապի շուկայում Ընկերության պատամականորեն գերիշխող դիրքով:

Ստորև ներկայացված են 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ օպերատորների ամրակցված կապի բաժանորդների քանակը.

	Տելեկոմ Արմենիա	Յուրոմ	OVIO
ամրակցված կապի ընդհանուր բաժանորդներ, որից	296,448	136,768	68,639
ձայնային ծառայություններից օգտվող	201,676	32,620	14,114
<i>մասնաբաժինը ընդհանուր բաժանորդներում</i>	<i>68%</i>	<i>24%</i>	<i>21%</i>
իտներնետ ծառայություններից օգտվող	94,772	133,713	66,916
<i>մասնաբաժինը ընդհանուր բաժանորդներում</i>	<i>32%</i>	<i>98%</i>	<i>97%</i>

Յուրոմի և OVIO-ի ամրակցված կապի բաժանորդներում գերակշիռ մասը (մոտ 97%-ը) բաժին է ընկնում ինտերնետ հասանելիության ծառայություններից օգտվող բաժանորդներին, իսկ Թողարկողի ամրակցված կապի բաժանորդներում գերակշիռ մասը բաժին է հասնում ձայնային ծառայություններից օգտվող բաժանորդներին:

Ստորև աղյուսակով ներկայացված է օպերատորների ամրակցված կապի բաժանորդների և վերջիններիս շուկայական մասնաբաժնի⁴⁵ դինամիկան ըստ տարիների.

		2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
Տելեկոմ Արմենիա	ձայնային	337,790	300,163	268,844	234,000	201,676	185,982
	<i>մասնաբաժինը</i>	<i>81%</i>	<i>80%</i>	<i>78%</i>	<i>80%</i>	<i>81%</i>	<i>82%</i>
	իտներնետ	110,201	105,810	99,515	92,907	94,772	96,897
	<i>մասնաբաժինը</i>	<i>40%</i>	<i>39%</i>	<i>36%</i>	<i>33%</i>	<i>32.1%</i>	<i>32.3%</i>
	ընդհանուր	447,991	405,973	368,359	326,907	296,448	282,879
	<i>մասնաբաժինը</i>	<i>71%</i>	<i>70%</i>	<i>67%</i>	<i>62%</i>	<i>59%</i>	<i>58%</i>
Յուրոմ	ձայնային	59,149	57,791	59,462	42,628	32,620	27,403
	<i>մասնաբաժինը</i>	<i>14%</i>	<i>15%</i>	<i>17%</i>	<i>15%</i>	<i>13%</i>	<i>12%</i>
	իտներնետ	111,939	109,102	111,873	126,135	133,713	136,160

⁴⁴ Աղբյուր՝ 3 օպերատորների կողմից ՀԾԿ ներկայացվող տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ հաշվետվություններ

⁴⁵ Շուկայական մասնաբաժինը հաշվարկված է 3 օպերատորների բաժանորդների գումարային քանակի հիման վրա

	մասնաբաժինը	40%	40%	41%	45%	45%	45%
	ընդհանուր	122,143	117,465	118,625	130,327	136,768	140,255
	մասնաբաժինը	19%	20%	22%	24%	27%	29%
OVIO	ձայնային	18,273	17,729	16,521	14,640	14,114	12,585
	մասնաբաժինը	4%	5%	5%	5%	6%	6%
	ինտերնետ	55,211	58,493	61,399	64,254	66,916	66,558
	մասնաբաժինը	20%	21%	23%	23%	23%	22%
	ընդհանուր	57,380	60,460	63,385	66,161	68,639	68,041
	մասնաբաժինը	9%	10%	12%	13%	14%	14%

Ընկերությունն իր ձայնային բաժանորդների քանակով շուկայի առաջատարն է՝ 82% մասնաբաժնով: Ընկերության ներկայիս մասնաբաժինը շուկայում պատմականորեն (դիտարկված վերջին 4 տարիներին) հիմնականում պահպանվում է:

Ընկերությունն իր ինտերնետ բաժանորդների քանակով զբաղեցնում է 2-րդ տեղը՝ 32.3% մասնաբաժնով:

Բոլոր երեք օպերատորների ձայնային ծառայություններից օգտվող բաժանորդների քանակը նվազել է՝ ցուցաբերելով ձայնային շուկային համահունչ միտում:

Եկամուտներ⁴⁶

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունը ամրակցված կապի շուկայում եկամտի մակարդակով զբաղեցնում է 2-րդ տեղը 35% մասնաբաժնով:

Ստորև ներկայացված են 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ օպերատորների մասնաբաժինները ըստ ամրակցված կապի եկամտի համապատասխան բաղադրիչների.

հազար ՀՀ դրամ	Տելեկոմ Արմենիա	Յուրոմ	OVIO
Եկամուտներ ամրակցված կապի գործունեությունից, որից	35%	41%	23%
ձայնային	87%	8%	5%
ինտերնետ	23%	53%	23%
այլ	17%	35%	48%
փոխկապակցում և կապուղիների վարձակալություն	44%	25%	31%

Ընկերությունը ձայնային ու փոխկապակցման և կապուղիների վարձակալության եկամտի բաղադրիչներով համարվում է շուկայի առաջատարը՝ համապատասխանաբար 87% և 44%

⁴⁶ Աղբյուր՝ 3 օպերատորների կողմից ՀԾԿ ներկայացվող տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ հաշվետվությունների «Գործառնական եկամուտներ» հոդված (չներառելով «բաժանորդային սարքավորումների և արքեստարների վաճառքից եկամուտը» և «այլ գործառնական եկամուտները»)

մասնաբաժնով: Ինտերնետ ծառայության եկամտի բաղադրիչով շուկայի առաջատար է համարվում Յուբոնը՝ 53% մասնաբաժնով, մինչդեռ Թողարկողը և OVIO-ն կիսում են երկրորդ հորիզոնականը՝ 23% մասնաբաժիններով:

Օպերատորների ամրակցված ձայնային և ինտերնետային ծառայություններից եկամուտների շուկայական մասնաբաժինները պատմականորեն (դիտարկված 4 տարիներին) հիմնականում պահպանվում են, սակայն այլ է պատկերը փոխկապակցման և կապուղիների վարձակալությունից ստացված եկամուտների դեպքում, որտեղ Յուբոնը իր առաջատար դիրքերը զիջել է Թողարկողին, որը վերջինիս դեպքում պայմանավորված է այն հանգամանքով որ 2021թ.-ից Ընկերությունը սկսել է միջազգային օպերատորներին մատուցել IP տարանցման ծառայություններ: Ստորև աղյուսակով ներկայացված են օպերատորների ամրակցված կապի եկամուտների բաղադրիչների և դրանց շուկայական մասնաբաժինների պատմական միտումները.

հազար ՀՀ դրամ		2019	2020	2021	2022	2023	2024 I կիսամյակ
Տելեկոմ Արմենիա	ձայնային	5,787,776	5,040,347	4,433,263	3,903,444	3,418,651	1,545,579
	մասնաբաժինը	89%	89%	88%	88%	87%	86%
	ինտերնետ	4,929,079	4,829,106	4,946,649	4,926,637	5,297,438	2,814,961
	մասնաբաժինը	26%	26%	26%	24%	23%	23%
	փոխկապակցում	2,136,500	2,283,739	4,253,404	5,767,470	3,849,676	2,539,498
	մասնաբաժինը	20%	22%	43%	53%	44%	49%
	ընդհանուր	13,005,902	12,269,564	13,736,518	14,662,794	12,605,948	6,914,001
մասնաբաժինը	36%	35%	40%	40%	35%	36%	
Յուբոն	ձայնային	499,360	417,436	379,762	340,991	310,904	152,900
	մասնաբաժինը	8%	7%	8%	8%	8%	9%
	ինտերնետ	9,729,413	9,521,727	9,460,219	10,694,412	12,312,654	6,446,662
	մասնաբաժինը	52%	51%	49%	52%	53%	54%
	փոխկապակցում	6,408,028	5,720,498	3,092,257	2,820,589	2,206,224	1,185,137
	մասնաբաժինը	61%	56%	32%	26%	25%	23%
	ընդհանուր	16,762,792	15,772,398	13,038,858	13,949,003	14,909,614	7,824,404
մասնաբաժինը	46%	45%	38%	38%	41%	41%	
OVIO	ձայնային	181,146	192,368	196,671	199,626	197,179	98,681
	մասնաբաժինը	3%	3%	4%	4%	5%	5%
	ինտերնետ	4,232,303	4,313,359	4,814,640	5,032,973	5,407,718	2,782,794
	մասնաբաժինը	22%	23%	25%	24%	23%	23%
	փոխկապակցում	1,908,230	2,211,805	2,449,724	2,389,303	2,731,762	1,430,448
	մասնաբաժինը	18%	22%	25%	22%	31%	28%
	ընդհանուր	6,324,161	6,719,921	7,464,358	7,635,887	8,446,421	4,444,738
մասնաբաժինը	18%	19%	22%	21%	23%	23%	

3.4.2.5 Ընկերության ուժեղ կողմերը

Ընկերության հիմնական ուժեղ կողմերն են.

- Շարժական կապի շուկայում Ընկերության դիրքի ամրապնդումը**

Ընկերությունը շարժական կապի շուկայում գնալով ամրապնդում է իր դիրքերը՝ ընդլայնելով լայնաշերտ ինտերնետի ծածկույթը և ցանցերի հասանելիությունը: Ընկերությունը վերջին տարիներին իրականացրել է ռադիոհասանելիության ցանցի բազային կայանների թարմացման (անցում UMTS և LTE տեխնոլոգիաների) ծրագրեր՝ զուգահեռ կառուցելով նաև նոր բազային կայաններ: Բացի այդ Ընկերությունը ստացել է նոր ռադիոհաճախականությունների օգտագործման թույլտվություններ, որոնց շնորհիվ Ընկերությունն էլ ավելի կընդլայնի լայնաշերտ ինտերնետի ծածկույթը և կապահովի առաջիկա տարիներին 5G ցանցի ներդրումը:
- Ընկերությունը տիրապետում է ազգային հանրային էլեկտրոնային ցանցի ենթակառուցվածքին**

Ընկերությունը հանդիսանալով ՀՀ ազգային հանրային հեռախոսային ցանցի (PSTN) ժառանգորդ, տիրապետում է ստորգետնյա խողովակաշարերի և վերգետնյա հենասյունների ցանցային ենթակառուցվածքին, ինչը հիմք է ապահովում բարձր արագությամբ 25G-PON տեխնոլոգիայի հիման վրա FTTH ծառայության ներդրման համար: Ստորգետնյա խողովակների ենթակառուցվածքը բաղկացած է 2,722 կմ խողովակներից (1,982 կմ՝ Երևանում և 740 կմ՝ մարզերում) և 25,393 դիտահորերից (12,138 Երևանում և 13,255 մարզերում): Ստորգետնյա խողովակների բացակայության տարածքներում, ցանցն ապահովվում է թվով 60,342 վերգետնյա հենասյուններով (11,386՝ Երևանում և 48,956՝ մարզերում): Ընկերությունը արդեն իսկ ամրակացված օպտիկամանրաթելային ցանցի 25%-ը թարմացրել է NGN ցանցով, ինչի շնորհիվ բաժանորդներին առաջարկում է FTTH ծառայություններ ընդհուպ մինչև 1ԳԲ/վայրկյան ինտերնետի արագությամբ: 2023-2024թթ.-ի ընթացքում Ընկերությունը գերարագ FTTH ցանցով հասանելի տների քանակը ավելացրել է ավելի քան 170 հազարով: Նույն ժամանակահատվածում Ընկերության FTTH բաժանորդների քանակը աճել է մոտ 5 անգամ՝ հասնելով 30,156-ի: Բացի այդ Ընկերության DWDM ցանցի թողունակության շարունակական աճը հնարավորություն է տալիս զարգացնել տվյալների փոխանցման բիզնեսը միջազգային գործընկերների հետ:
- Ընկերությունը շուկայում հանդես է գալիս ամրակցված և շարժական կապի ծառայությունների համակցված (կոնվերգենտ) փաթեթների առաջարկով**

Ընկերության տեխնիկական հնարավորությունները, ցանցերի ընդլայնվող ծածկույթը և կապի ծառայությունների բազմակի առաջարկները հնարավորություն են տալիս հաճախորդներին տրամադրել ծառայությունների լայն տեսականի մրցունակ գներով: Հաճախորդներին բազմակի ծառայություններ (ներառյալ համակցված փաթեթների միջոցով) առաջարկելը հանդիսանում է Ընկերության ռազմավարության կենտրոնական բաղադրիչներից մեկը: Այն թույլ է տալիս ներգրավել նոր հաճախորդներ, ինչպես նաև բարձրացնել հաճախորդների հավատարմությունը՝ բազմակի ծառայությունների ծախսարդյունավետ գներով:
- Փորձառու կառավարչական թիմ և պատմականորեն ապացուցված գործառնական փորձառություն**

Ընկերության կառավարման մարմինները բաղկացած են պրոֆեսիոնալներից, որոնք ունեն ավելի քան 10 տարվա ոլորտային փորձառություն:

Հարկ է նշել, որ Հայկ և Ալեքսանդր Եսայանները հանդիսանում են այլ հեռահաղորդակցության ընկերության՝ «Յուքոմ» ՓԲԸ համահիմնադիրներ, նաև մինչև 2020թ.-ի ապրիլի 14-ը Հայկ Եսայանը հանդիսացել է «Յուքոմ» ՓԲԸ գլխավոր տնօրեն:

Վերջիններիս կառավարման շրջանում «Յուքոմ» ՓԲԸ-ն գրավեց առաջատար դիրքեր ամրակցված և շարժական կապի շուկաներում. 2019թ.-ի դրությամբ «Յուքոմ» ՓԲԸ-ն բաժանորդների քանակով հանդիսանում էր ամրակցված ինտերնետ շուկայի առաջատարը, նույն թվականի դրությամբ «Յուքոմ» ՓԲԸ-ն բաժանորդների քանակով առաջատար էր նաև շարժական կապի լայնաշերտ ինտերնետ ծառայությունների (բացառությամբ հեռախոսասարքերի միջոցով օգտվողների) շուկայում:

Ընկերության գնահատմամբ կառավարչական թիմի ոլորտի վերաբերյալ կոլեկտիվ գիտելիքները և առաջնորդական կարողությունները թույլ կտան շարունակել Ընկերության ռազմավարության հաջող իրականացումը:

3.4.3 Ոլորտի կանոնակարգում և վերահսկողություն

Թողարկողի գործունեության ոլորտը և բնույթը, մասշտաբայնությունը, արտաքին/ներքին շահառուների քանակը, ինչպես նաև այլ նման գործոններ և հանգամանքներ պայմանավորում են Ընկերության գործունեությունը կանոնակարգող և վերահսկող բազմաշերտ ու բազմաբնույթ օրենսդրական կարգավորումները: Ազդագրի սույն մասում Թողարկողը ներկայացնում է ՈՉ ամբողջական ու ՈՉ սպառիչ նախաբան Ընկերության գործունեության ոլորտի կանոնակարգման ու վերահսկողության վերաբերյալ ընդհանրական պատկերացումների կազմման համար:

3.4.3.1 Օրենսդրական կարգավորում

Ընկերության՝ որպես էլեկտրոնային հաղորդակցության ծառայություն մատուցող սուբյեկտի ոլորտային գործունեությունը կարգավորող հիմնական օրենսդրական նորմատիվ ակտերն են (ցանկն ամբողջական չէ և ներկայացված է ընդհանրական պատկերացում կազմելու համար)՝

3.4.3.1.1 ՀՀ օրենքներ

- «Էլեկտրոնային հաղորդակցության մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-176-Ն, ընդունված 2005թ. Հուլիսի 8-ին)
- «Հանրային ծառայությունները կարգավորող մարմնի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-18-Ն, ընդունված 2003թ. Դեկտեմբերի 25-ին)
- «Հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարների մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-366-Ն, ընդունված 2021թ. Նոյեմբերի 18-ին)
- «Տեսալսողական մեդիայի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-395-Ն, ընդունված 2020թ. Հուլիսի 16-ին)

3.4.3.1.2 ՀՀ կառավարության որոշումներ

- Արտակարգ իրավիճակների և ռազմական դրության ժամանակ էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցերի շահագործման և կառավարման կարգը հաստատելու մասին (2012թ. թիվ 1442-Ն որոշում)
- " Պետական մարմինների կողմից «Ինտերնետ կապի տրամադրում» ծառայության գնման գործընթացին ներկայացվող նվազագույն պահանջները հաստատելու մասին (2016թ. թիվ N¹069-Ն որոշում)
- ՀՀ տարածքում արտակարգ իրավիճակների առաջացման կամ դրա սպառնալիքի, Հայաստանի Հանրապետության վրա զինված հարձակման, դրա անմիջական վտանգի առկայության կամ պատերազմ հայտարարելու դեպքում ու ռազմական դրության պայմաններում պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների, բնակչության ազդարարման և իրազեկման կարգը սահմանելու և ՀՀ կառավարության մի շարք որոշումներ ուժը կորցրած ճանաչելու մասին (2017թ. թիվ 346-Ն որոշում)
- Հայաստանի Հանրապետությունում կառուցապատման նպատակով թույլտվությունների և այլ փաստաթղթերի տրամադրման կարգը հաստատելու ՀՀ կառավարության մի շարք որոշումներ ուժը կորցրած ճանաչելու մասին (2015թ. թիվ 596-Ն որոշում)

3.4.3.1.3 ՀՀ Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի որոշումներ

- Հեռահաղորդակցության ծառայությունների մատուցման թիվ 60 լիցենզիա տրամադրելու մասին (2007թ. թիվ 341Ն որոշումը իր լրացումներով և փոփոխություններով)
- Հանրային էլեկտրոնային ցանցի լիցենզավորման կարգը հաստատելու մասին (2017թ. N155Ն որոշում)
- Ռադիոհաճախականությունների օգտագործման թույլտվություններ տրամադրելու մասին որոշումներ.
  - ❖ Ռադիոռելեային կապի կայաններին վերաբերող՝
    - թիվ 330Ա (17.08.2007թ.)
    - թիվ 651Ա (14.12.2007թ.)
    - թիվ 69Ա (01.03.2023թ.)
  - ❖ Շարժական բջջային կապի բազային կայաններին վերաբերող՝
    - թիվ 187Ա (20.04.2007թ.)
    - թիվ 391Ա (01.10.2007թ.)
    - թիվ 563Ա (27.10.2010թ.)
    - թիվ 207Ա (27.04.2011թ.)
    - թիվ 79Ա (10.03.2023թ.)
    - թիվ 88Ա (22.04.2023թ.)
  - ❖ Անլար ամրակցված կապի ծառայություններին վերաբերող՝
    - թիվ 202Ա (15.09.2006թ.)
- «Արմենտել» ՓԲԸ-ին Համարային ռեսուրսների օգտագործման թույլտվությունների տրամադրման մասին (2007թ. թիվ 683-Ն որոշում)

- Համարի և կողի զբաղեցման թույլտվության հատկացման ու օգտագործման կանոնները հաստատելու մասին (2014թ. թիվ 235Ն որոշում)
- Հանրային ամրակցված հեռախոսացանցի շահագործման մեջ գերիշխող դիրք զբաղեցնող օպերատորների կողմից այլ օպերատորներին հանրային ամրակցված հեռախոսացանցի խողովակների ազատ թողունակության վարձակալության տրամադրման կանոնները հաստատելու և վարձակալության վճարները սահմանելու մասին (2011թ. թիվ 414Ն որոշում)
- Հատուկ ծառայությունների կամ ծառայության «1xx» կոդերի զբաղեցման կանոնները սահմանելու մասին (2012թ. 210Ն որոշում)
- Էլեկտրոնային հաղորդակցության բնագավառում կարգավորվող անձանց նկատմամբ հսկողության փոխանցումը համաձայնեցնելու կարգը հաստատելու մասին (2022թ. թիվ 56Ն որոշում)
- «ԱրմենՏել» փակ բաժնետիրական ընկերության հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցի և այլ օպերատորների հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ամրակցված ցանցի փոխկապակցման օրինակելի առաջարկը հաստատելու մասին (2007թ. թիվ 344Ն)
- «ԱրմենՏել» փակ բաժնետիրական ընկերության հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ամրակցված ցանցի և ոչ աշխարհագրական սկզբունքով համարներ օգտագործող օպերատորի հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ամրակցված ցանցի փոխկապակցման օրինակելի առաջարկը և հաստատելու մասին (2010թ. թիվ 26Ա)
- Հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցերի միջև փոխկապակցման ծառայությունների վերջնավորման վճարների (դրույքաչափերի) հաշվարկման և կիրառման կանոնները սահմանելու մասին (2022թ. թիվ 574Ն որոշում)
- Հանրային շարժական բջջային կապի միջազգային ռոումինգ ծառայությունների մատուցման կանոնները հաստատելու մասին (2008թ. թիվ 661Ն որոշում)
- Հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության շարժական կապի համարների տեղափոխելիության կանոնները հաստատելու մասին (2013թ. թիվ 251Ն որոշում իր փոփոխություններով)
- «ԱրմենՏել» փակ բաժնետիրական ընկերության կողմից մատուցվող կարգավորման ենթակա հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ծառայությունների առավելագույն սակագներից ցածր սակագների կիրառման կարգը հաստատելու մասին (2007թ. թիվ 529Ա որոշում)
- «ԱրմենՏել» փակ բաժնետիրական ընկերության կողմից մատուցվող սակագնային կարգավորման ենթակա հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ծառայությունների ցանկը հաստատելու մասին (2008թ. թիվ 273Ա որոշում՝ փոփոխություններով)
- Կարգավորվող ծառայությունների սակագների հաստատման մասին (2007թ. թիվ 340Ն և 530Ն որոշումները իրենց լրացումներով և փոփոխություններով)
- Տարբեր սակագնային փաթեթներ սահմանելու մասին որոշումներ (2009թ.-172Ա, 2011թ.-483Ա, 2015թ.-159Ա, 2016թ.-47Ա, 2018թ.-274Ա, 2018թ.-374Ա, 2019թ.-430Ա)
- Արմենտել ՓԲԸ-ի կողմից մատուցվող ծառայությունների սակագների սահմանման մասին (2013թ. թիվ 259Ն որոշում)
- Գերիշխող դիրք զբաղեցնելու մասին որոշումներ՝ ամրակցված կապի շուկայում (2008թ. 506Ն որոշում, 2019թ. 114Ա, 238Ա) և բջջային կապի շուկայում (ՏՄՊ -2011-386Ն)

- Հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցերի օպերատորների կողմից բաժանորդներին մուտքային և ելքային զանգերի ու կարճ հաղորդակցությունների վերաբերյալ մանրամասն տեղեկություններ տրամադրելու մասին (2017թ. թիվ 261Ն որոշում)
- Բջջային կապի կանխավճարային և հետվճարային հեռախոսաքարտերի տրամադրման պայմանագրերի արխիվների պահպանման ստանդարտներ սահմանելու մասին (2011թ. թիվ 285Ն որոշում իր լրացումներով)
- Հեռախոսային ծառայությունների մատուցման և այդ ծառայություններից օգտվելու կանոնները հաստատելու մասին (2008թ. թիվ 272Ն որոշում)
- Հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության շարժական կապի լայնաշերտ տեխնոլոգիայի ծածկույթի որակի չափանիշներ սահմանելու մասին (2022թ. թիվ 391Ն որոշում)
- Տվյալների հաղորդման և ինտերնետ հասանելիության ծառայությունների մատուցման սակագների և պայմանների հրապարակման վերաբերյալ (2008թ. թիվ 471Ն)
- «Արմենտել» և «Ղ-Տելեկոմ» ՓԲԸ-ների կողմից հաճախորդների սպասարկման գործառնական գրասենյակների ցանկը հաստատելու մասին (2007թ. թիվ 127Ն որոշում)
- Հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցերով չարտոնված կանչերի իրականացումը բացառելու մասին (2021թ. թիվ 465Ն որոշում)
- Միջազգային զանգերի տերմինացիայի իրականացման կարգը (2009թ. թիվ 12Ն որոշում)
- Միջազգային կապուղիների և տվյալների հոսքերի աշխարհագրական երթուղիների համաձայնեցման կարգը հաստատելու մասին (2016թ. թիվ 122Ն որոշում)
- Այլ կարգավորվող անձանց հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ամրակցված ցանցերով ելքային ծայնային ծառայությունների մատուցման կարգը (2015թ. 32Ն որոշում)
- Հայաստանի Հանրապետության տարածքում արտակարգ իրավիճակների առաջացման կամ դրա սպառնալիքի, Հայաստանի Հանրապետության վրա զինված հարձակման, դրա անմիջական վտանգի առկայության կամ պատերազմ հայտարարելու դեպքում ու ռազմական դրության պայմաններում պատշաճ ազդարարման և իրազեկման ապահովման մասին (2017թ. թիվ 578Ն որոշում)

3.4.3.1.4 ՀՀ Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողովի որոշումներ

- Ցանցային օպերատորի գործունեության լիցենզիա տրամադրելու մասին (2021թ. 56Ա որոշում)
- Ոչ գծային տեսալսողական տեղեկատվության հեռարձակման գործունեություն իրականացնելու թույլտվություն տալու մասին (2021թ. 203-Ա որոշում)

3.4.3.1.5 Ընկերության մրցակցային գործունեությունը կարգավորող հիմնական օրենսդրական նորմատիվ ակտերն են (ցանկն ամբողջական չէ և ներկայացված է ընդհանրական պատկերացում կազմելու համար)

- «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-112, ընդունված 2000թ"Նոյեմբերի 6-ին)

- «Էլեկտրոնային հաղորդակցության մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-176-Ն, ընդունված 2005թ" Հուլիսի 8-ին)
- «Հանրային ծառայությունները կարգավորող մարմնի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-18-Ն, ընդունված 2003թ" Դեկտեմբերի 25-ին)

3.4.3.1.6 Ընկերության՝ որպես կարգավորվող շուկայում առևտրի թույլատրված արժեթղթերի թողարկող, գործունեությունը կարգավորող հիմնական օրենսդրական նորմատիվ ակտերն են (ցանկն ամբողջական չէ և ներկայացված է ընդհանրական պատկերացում կազմելու համար)

- «Արժեթղթերի շուկայի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-195-Ն, ընդունված 2007թ" Հոկտեմբերի 11-ին)
- ՀՀ կենտրոնական բանկի կանոնակարգ 4/04 (թիվ 68-Ն, ընդունված 2008թ" Մարտի 11-ին)
- Բորսայի կանոններ

3.4.3.2 Գործունեության վերահսկողություն

Բարձր տեխնոլոգիական արդյունաբերության նախարարություն՝ նախարարության գործառույթներից են (ա) էլեկտրոնային հաղորդակցության ոլորտի զարգացման քաղաքականության մշակումը և իրականացումը, (բ) ՀՀ-ում համընդհանուր ծառայությունների մատուցման քաղաքականության նպատակների սահմանումը, (գ) ռադիոհաճախականությունների տիրույթի բաշխումը, (դ) արտակարգ իրավիճակ հայտարարվելու, ռազմական դրության կամ ազգային մեկ այլ արտակարգ իրավիճակի պարագայում էլեկտրոնային հաղորդակցության բոլոր ցանցերի կամ ծառայությունների կամ դրանցից ցանկացածի շահագործման և կառավարման համար պատասխանատվություն ստանձնումը, (ե) ՀՀ միջազգային համաձայնագրերով սահմանված էլեկտրոնային հաղորդակցության ոլորտին առնչվող հանձնառությունների իրականացումը, (զ) ՀՀ-ը Հեռահաղորդակցության միջազգային միության և հեռահաղորդակցության այլ միջազգային կազմակերպություններում ներկայացնելը, (է) խորհրդակցելով ՀԾԿՀ հետ՝ ստանդարտների (ներառյալ՝ ռադիոհաճախականությունների տարածումները և ցանցային համատեղելիությունը) մշակումը և այլն:

Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողով (ՀԾԿՀ)՝ հանձնաժողովը ինքնավար պետական մարմին է, որի նպատակն է ոլորտային ռազմավարական քաղաքականությանը համահունչ հավասարակշռել սպառողների և հանրային ծառայությունների ոլորտում կարգավորվող գործունեություն իրականացնող անձանց շահերը, կարգավորվող անձանց համար ստեղծել գործունեության միատեսակ պայմաններ, նպաստել մրցակցային շուկաների ձևավորմանն ու զարգացմանը և խթանել ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործումը: Հանձնաժողովը պարտավոր է (ա) դասակարգել ծառայությունները և ենթակառուցվածքները, բացառել էլեկտրոնային հաղորդակցության ծառայությունների մատուցման և ցանցի ոլորտում մրցակցության որևէ աղավաղումը, (բ)

կարգավորել հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցերը և ծառայությունները, (զ) հաստատել ՀՀ համարագրման պլանը և առանց խտրականության տրամադրել կարճ համարներ և կարճ կոդեր՝ անհատական կամ խմբաքանակով, (դ) մշակել հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցերի փոխկապակցումը կարգավորող կանոնակարգեր, (ե) ուսումնասիրել և վերահսկողության ենթարկել կարգավորման ենթակա անձանց գործունեությունը, (զ) հաստատել փոխկապակցման օրինակելի առաջարկները, (է) սահմանել համարների տեղափոխելիության ծառայության վերաբերյալ կանոնները և այլն:

Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողով՝ հանձնաժողովը անկախ պետական մարմին է, որն ապահովում է հեռարձակվող լրատվության միջոցների ազատությունը, անկախությունը և բազմազանությունը, վերահսկում է հեռարձակողների, օպերատորների և տեսալսողական ծրագրերի դիստրիբյուտորների գործունեությունը: Հանձնաժողովի լիազորությունների մեջ են մտնում (ա) ցանցային օպերատորի գործունեության լիցենզավորումը, (բ) հսկողություն է իրականացնում լիցենզիայում նշված պայմանների և օրենքի պահանջների կատարման նկատմամբ, (գ) տեսալսողական հաղորդումների տեսագրությունների և ձայնագրությունների ընտրանքային դիտարկման միջոցով՝ դրանց օրենսդրության և լիցենզիայի պահանջներին համապատասխանության պարզումը, (դ) վերահսկում է տեսալսողական հաղորդումների տեխնիկական չափանիշների համապատասխանությունը Կառավարության որոշմամբ սահմանված ստանդարտներին և այլն:

Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովը՝ իր իրավասության շրջանակներում սեփական նախաձեռնությամբ կամ դիմումի հիմքով ուսումնասիրում է տնտեսավարող սուբյեկտների՝ այդ թվում հեռահաղորդակցության օպերատորների այն գործողությունները կամ վարքագիծը, որոնք կարող են կանխել, սահմանափակել կամ արգելել ազատ տնտեսական մրցակցությունը կամ վնասել սպառողների շահերին: Հանրային ծառայությունների կարգավորվող ոլորտում գործող անձանց նկատմամբ տնտեսական մրցակցության գործառույթները հանձնաժողովն իրականացնում է ՀՏԿՀ-ի հետ համագործակցության սկզբունքի հիման վրա:

3.5 Թողարկողի կառուցվածքը

3.5.1 Խմբի կառուցվածքը

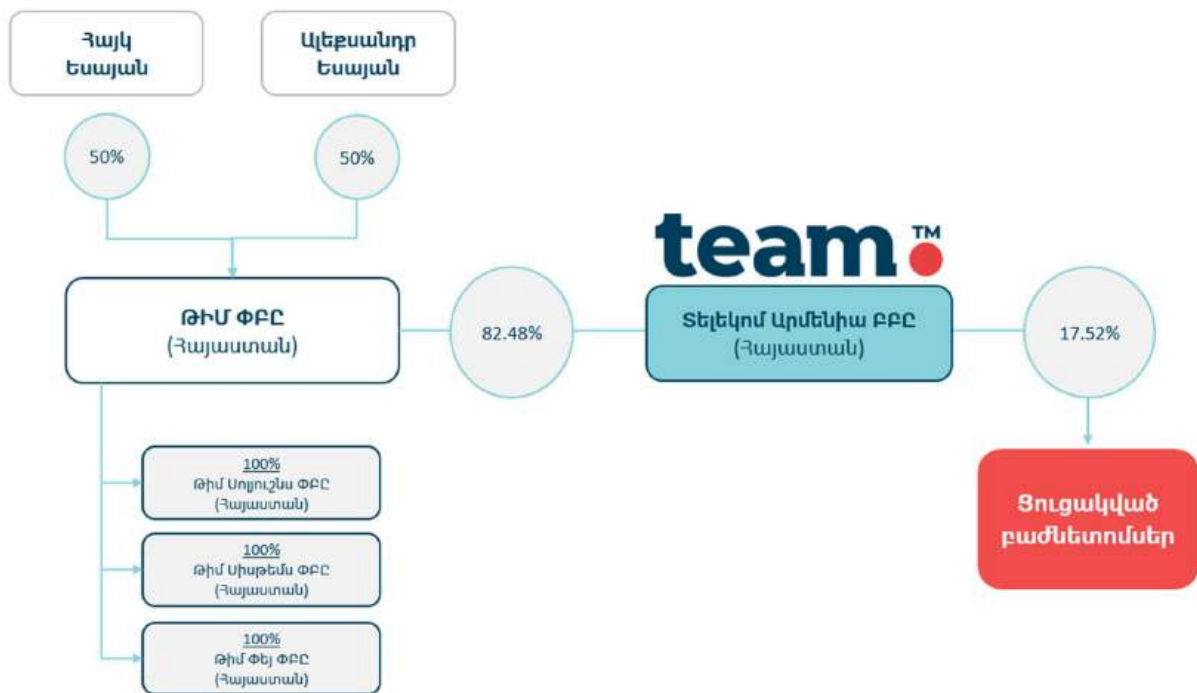
Ընկերությունը իր «Բ» դասի հասարակ բաժնետոմսերի միակ բաժնետեր «Թիմ» ՓԲԸ-ի, ինչպես նաև վերջինիս հսկողության տակ գտնվող «Թիմ Սոլյուշնս» ՓԲԸ-ի, «Թիմ Փեյ» ՓԲԸ-ի և «Թիմ Սիսթեմս» ՓԲԸ-ի հետ միասին հանդիսանում են մեկ խմբի անդամ: Խմբի իրական շահառուներն են Հայկ և Ալեքսանդր Եսայանները, որոնցից յուրաքանչյուրին պատկանում է Հիմնական բաժնետիրոջ բաժնետոմսերի 50%-ը:

Ընկերությունը փոխել է իր կազմակերպարավական ձևը՝ 2023թ.-ի ապրիլի 11-ին փակ բաժնետիրական ընկերությունից վերակազմավորվելով բաց բաժնետիրական ընկերության:

Վերակազմավորման նպատակներից էր բաժնետոմսերի առաջնային հրապարակային տեղաբաշխում իրականացնելը:

«Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ-ն դարձավ հեռահաղորդակցության ոլորտի առաջին ընկերությունը Հայաստանում, որի բաժնետոմսերը տեղաբաշխվել են առաջնային հրապարակային տեղաբաշխման միջոցով և ցուցակվել ֆոնդային բորսայում: Տեղաբաշխվել է 8 միլիարդ 240 միլիոն դրամ ընդհանուր արժողությամբ 40.0 միլիոն բաժնետոմս: Ընկերության բաժնետերեր են դարձել շուրջ 1000 ֆիզիկական ու իրավաբանական անձինք:

Ստորև ներկայացված է համբի սխեմատիկ կառուցվածքը.

«Բ» դասի միակ բաժնետերը 1 բաժնետոմսի դիմաց ունի 10 ձայնի իրավունք (ընդհանուր քվեարկության իրավունքների 97.92%): «Ա» դասի բաժնետերերն ունեն 1 քվե մեկ բաժնետոմսի դիմաց (ընդհանուր քվեարկության իրավունքների 2.08%):

3.5.1.1 «Թիմ» ՓԲԸ

«Թիմ» ՓԲ ընկերությունը գործունեություն է իրականացնում հեռահաղորդակցության ոլորտում հետևյալ լիցենզիաների հիման վրա.

1. Հանրային էլեկտրական հաղորդակցության ցանցի օգտագործման և գործունեության լիցենզիա ԼԿ թիվ 1324 տրված ՀԾԿԿ կողմից

«Թիմ» ՓԲԸ-ն վերոնշյալ լիցենզիայի հիման վրա գործունեություն է ծավալում միջազգային «ԼյՓի» տարանցման ծառայությունների շուկայում:

2. Հեռուստատեսության ցանցի օպերատորի գործունեության լիցենզիա ԿԿ թիվ 281 տրված Հեռուստատեսության և Ռադիոյի հանձնաժողովի կողմից

Թողարկողը հեռուստատեսության ծառայությունների շրջանակներում իրականացնում է հեռուստաալիքների (տեսալսողական ծրագրերի) վերահաղորդում և տեսադարանի բովանդակության վերահաղորդում:

3.5.1.2 «Թիմ Սոլյուշնս» ՓԲԸ

«Թիմ Սոլյուշնս» ՓԲԸ-ն ծրագրային ապահովման մշակման ընկերություն է, որը կենտրոնացած է էլեկտրոնային կառավարման (e-government) և ձեռնարկություններ համար լուծումների մշակման վրա, որոնք ուղղված են բիզնեսի արտադրողականության բարձրացմանը, գործընթացների ավտոմատացմանը՝ գործառնական ծախսերը նվազեցնելու և հաճախորդների փորձը բարելավելու նպատակով:

3.5.1.3 «Թիմ Փեյ» ՓԲԸ

Ընկերությունը 2021թ.-ի նոյեմբերի 23-ին ստացել է վճարահաշվարկային կազմակերպության թիվ 26 լիցենզիան: Ըստ որի իրականացնում է դրամական (փողային) փոխանցումներ, վճարային գործիքների և վճարահաշվարկային փաստաթղթերի պրոցեսինգ և քլիրինգ:

3.5.1.4 «Թիմ Սիսթեմս» ՓԲԸ

«Թիմ Սիսթեմս» ՓԲԸ-ն զբաղվում է էլեկտրոնային և հեռահաղորդակցական սարքավորումների ու դրանց մասերի մեծածախ առևտրով:

3.6 Թողարկողի հիմնական միջոցները

Թողարկողի հիմնական միջոցների մնացորդը 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ներկայացված է ստորև աղյուսակով.

	Զուտ հաշվեկշռային արժեքը (հազար ՀՀ դրամ)
Շենքեր, հող և կառուցվածքներ	2,624,416
Փոխանցող հարմարանքներ	5,906,252
Սարքավորումներ	9,445,443
Տրանսպորտային միջոցներ	452,676
Հարմարանքներ և կցամասեր	866,467
Անավարտ շինարարություն	5,654,560
Ընդամենը	24,949,814

Ազդագրի ներկայացման օրվա դրությամբ ընկերության սեփականությանն են պատկանում 204 անշարժ գույք՝ Երևանում (54,957.19 քմ ընդհանուր մակերեսով) և մարզերում (104,043.4 քմ ընդհանուր մակերեսով): Ստորև ներկայացված են խոշորագույն 20 գույքերի հասցեները.

ՀՀ, ք. Երևան, Քանաքեռ-Զեյթուն, Ազատության պողոտա 24/1
ՀՀ, Արմավիրի մարզ, ք. Վաղարշապատ, Սուրբ Մ. Մաշտոցի փողոց, 4 շենք
ՀՀ, ք. Երևան, Մալաթիա-Սեբաստիա, Վ. Վանթյան փողոց 1

ՀՀ, ք. Երևան, Կենտրոն, Ե. Չարենցի փողոց, 76 շենք, 2 շինություն
ՀՀ, ք. Երևան, Կենտրոն, Ե. Չարենցի փողոց, 76 շենք, 1 շինություն
ՀՀ, ք. Երևան, Մալաթիա-Սեբաստիա, Օհանովի փող. 50/3
ՀՀ, ք. Երևան, Ավան, Աճառյան փողոց 20
ՀՀ, ք. Երևան, Շենգավիթ, Ֆրունզեի փողոց 20
ՀՀ, ք. Երևան, Դավթաշեն, Դավթաշեն 3-րդ թաղամաս, 25/1
ՀՀ, ք. Երևան, Աջափնյակ, Բաշինջաղյան փողոց 177, ԱՀԿ-34/35
ՀՀ, Շիրակի մարզ, ք. Գյումրի, Գորկու փող. թիվ 65
ՀՀ, ք. Երևան, Շենգավիթ, Հ. Հովսեփյան փողոց 15, վարչական շենք
ՀՀ, ք. Երևան, Նորք-Մարաշ, Նորքի 5-րդ փողոց 19
ՀՀ, Լոռու մարզ, ք. Վանաձոր, Տիգրան Մեծի պողոտա 18/1-2, վարչական շենք
ՀՀ, ք. Երևան, Կենտրոն, Ե. Չարենցի փողոց 76/11
ՀՀ, ք. Երևան, Նոր-Նորք, Ա. Միկոյան փող. 15/3
ՀՀ, ք. Երևան, Նոր-Նորք, Ս. Սաֆարյան փողոց 5
ՀՀ, ք. Երևան, Կենտրոն, Ե. Չարենցի փողոց 76/10
ՀՀ, Կոտայքի մարզ, Ջրվեժ գյուղ, Ջրվեժ 3-րդ դաշտի թիվ 1/6, Օրբիտա-2
ՀՀ, ք. Երևան, Արաբկիր, Թբիլիսյան խճուղի 35

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության՝ 5,348,637 հազար ՀՀ դրամ հաշվեկշռային արժեքով հիմնական միջոցները գրավադրված են Առաջնահերթ մարման վարկերի գծով պարտավորությունների դիմաց: Նույն ամսաթվի դրությամբ գրավադրված հիմնական միջոցների շուկայական արժեքը կազմել է ավելի քան 45.5 միլիարդ ՀՀ դրամ:

Վերաֆինանսավորման արդյունքում բոլոր գրավադրումները կազատվեն:

Ընկերությունը իր գործունեությունն իրականացնելու համար վարձակալում է տարբեր գրասենյակներ և տեխնիկական տարածքներ: 2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության վարձակալած գույքի (օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվների) հաշվեկշռային արժեքը կազմել է 5.56 միլիարդ ՀՀ դրամ:

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության վարձակալած գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսերի համախառն գումարը կազմել է շուրջ 1.6 միլիարդ ՀՀ դրամ:

Թողարկողը գործում է հեռահաղորդակցության ոլորտում, որը պահանջում է էական ծավալի շարունակական կապիտալ ներդրումներ՝ ծառայությունների որակը պահպանելու, նոր տեխնոլոգիաներ ներդնելու և կիրառելու, ինչպես նաև ծառայությունների առաջարկը ընդլայնելու համար: Ընկերությունը նախատեսում է ֆինանսավորել հիմնական միջոցների ձեռքբերումն ինչպես սեփական միջոցներով, այնպես էլ փոխառու միջոցներով: Ազդագրի ներքո տեղաբաշխվող բաժնետոմսերից ստացվող միջոցները նույնպես ուղղվելու են հիմնական միջոցների ձեռքբերմանը:

Թողարկողի կարծիքով Ընկերության հիմնական միջոցների վիճակի գնահատականը բավարար է ընթացիկ գործունեության անխափան իրականացման համար:

3.7 Զարգացման վերջին միտումները

Շարժական կապի ծառայություններ⁴⁷

2023թ.-ին Ընկերության շարժական կապի ծառայությունների մատուցումից եկամուտները կազմել են 16.6 միլիարդ ՀՀ դրամ (ընդհանուր հասույթում 49% մասնաբաժնով), որը նախորդ տարվա ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 2.9%-ով: 2024թ.-ի I կիսամյակի համար նույն ցուցանիշը կազմել է 8.1 միլիարդ ՀՀ դրամ (ընդհանուր հասույթում 47% մասնաբաժնով):

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության շարժական կապի բաժանորդների ընդհանուր քանակը կազմել է 1,044,937, որը 2022թ.-ի ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 9%-ով: 2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ նույն ցուցանիշը կազմել է 1,051,679 բաժանորդ, որը 2023թ.-ի ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 0.7%-ով:

Ամրակցված կապի ծառայություններ⁴⁸

2023թ.-ին Ընկերության ամրակցված կապի ծառայությունների մատուցումից եկամուտները կազմել են 12.6 միլիարդ ՀՀ դրամ (ընդհանուր հասույթում 37% մասնաբաժնով), որը նախորդ տարվա նույն ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 14.1%-ով: 2024թ.-ի I կիսամյակի համար նույն ցուցանիշը կազմել է 6.9 միլիարդ ՀՀ դրամ (ընդհանուր հասույթում 40% մասնաբաժնով):

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության ամրակցված կապի բաժանորդների ընդհանուր քանակը կազմել է 296,448, որը 2022թ.-ի ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 9%-ով: 2024թ.-ի հունիսի 30-ի դրությամբ նույն ցուցանիշը կազմել է 282,879 բաժանորդ, որը 2023թ.-ի ցուցանիշի նկատմամբ նվազել է 4.6%-ով:

3.8 Թողարկողի կառավարման մարմինները և անդամները

3.8.1 Կառավարման մարմինների սխեմատիկ կառուցվածքը

⁴⁷ Աղբյուր՝ ՀԾԿՆ ներկայացվող տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ հաշվետվություններ

⁴⁸ Աղբյուր՝ ՀԾԿՆ ներկայացվող տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ հաշվետվություններ

Թողարկողի կառավարման մարմիններն են՝ Բաժնետերերի ընդհանուր ժողովը, Խորհուրդը և Գլխավոր տնօրենը:

Թողարկողի կառավարման բարձրագույն մարմինը Ընկերության բաժնետերերի ընդհանուր ժողովն է (այսուհետ՝ նաև Ընդհանուր ժողով): Ընկերությունը պարտավոր է ամեն տարի գումարել բաժնետերերի տարեկան ընդհանուր ժողով ֆինանսական տարվա ավարտից հետո՝ փետրվար ամսից մինչև հունիսի 30-ն ընկած ժամանակահատվածում: Տարեկան Ընդհանուր ժողովների միջև ընկած ժամանակահատվածը չպետք է գերազանցի 18 ամիսը: Խորհուրդն իրականացնում է Ընկերության գործունեության ընդհանուր ղեկավարումը, բացառությամբ այն հարցերի, որոնք «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով և Ընկերության կանոնադրությամբ վերապահված են Ընդհանուր ժողովի և Ընկերության գործադիր մարմնի իրավասությանը:

Ընկերության ընթացիկ գործունեության ղեկավարումն իրականացնում է Ընկերության միանձնյա գործադիր մարմինը՝ Գլխավոր տնօրենը: Ընկերության Գլխավոր տնօրենի իրավասությանն են պատկանում Ընկերության ընթացիկ գործունեության կառավարման բոլոր հարցերը՝ բացառությամբ Ընդհանուր ժողովի և խորհրդի իրավասություն հանդիսացող հարցերի: Խորհրդի կողմից Ընկերության Գլխավոր տնօրենին նշանակելուց հետո, Ընկերությունը նրա հետ կնքում է պայմանագիր, որը Ընկերության անունից ստորագրում է խորհրդի նախագահը կամ նրա պարտականությունները կատարող խորհրդի այլ անդամը:

3.8.2 Կառավարման մարմինների իրավասությունները

3.8.2.1 Ընդհանուր ժողով

Ընկերության բաժնետերերի Ընդհանուր ժողովի իրավասություններն են՝

1. Ընկերության կանոնադրության մեջ փոփոխությունների և լրացումների կատարումը, նոր խմբագրությամբ կանոնադրության հաստատումը
2. Ընկերության վերակազմակերպումը
3. Ընկերության լուծարումը
4. Ընկերության լուծարման հանձնաժողովի նշանակումը, ամփոփ, միջանկյալ և լուծարման հաշվեկշիռների հաստատումը
5. Ընկերության տնօրենների խորհրդի քանակական կազմի հաստատումը, դրա անդամների ընտրությունը և նրանց լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցումը: Ընկերության տնօրենների խորհրդի քանակական կազմի հաստատումը և դրա անդամների ընտրության հարցերը քննարկվում են բացառապես Ընկերության բաժնետերերի տարեկան ընդհանուր ժողովներում: Նշված հարցերը կարող են քննարկվել նաև Ընկերության բաժնետերերի արտահերթ ընդհանուր ժողովներում, եթե վերջինս որոշում է կայացրել Ընկերության տնօրենների խորհրդի կամ նրա առանձին անդամների լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցման մասին
6. Ընկերության տնօրենների խորհրդի անդամի և նախագահի աշխատանքի վարձատրության պայմանների որոշումը

7. Ընկերության բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի, ինչպես նաև Ընկերության տնօրենների խորհրդի նիստերի վարման (գումարման, անցկացման) կարգը սահմանող ներքին փաստաթղթերի հաստատումը
8. հայտարարված բաժնետոմսերի քանակի, անվանական արժեքի, դասի(տեսակի) և այդ բաժնետոմսերով տրամադրվող իրավունքների սահմանումը
9. բաժնետոմսերի անվանական արժեքի փոքրացման, բաժնետոմսերի ընդհանուր քանակի կրճատման նպատակով տեղաբաշխված բաժնետոմսերի ձեռք բերման, ինչպես նաև Ընկերության կողմից ձեռք բերված կամ հետ գնված բաժնետոմսերի մարման ճանապարհով Ընկերության կանոնադրական կապիտալի չափի նվազեցումը
10. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքի 47-րդ հոդվածով սահմանված նոր բաժնետոմսերի ձեռքբերման նախապատվության իրավունքը չկիրառելու որոշման ընդունումը, ինչպես նաև այդ որոշման գործողության ժամկետի սահմանումը, եթե քվեարկող բաժնետոմսերը տեղաբաշխվում են բաց բաժանորդագրության միջոցով, և տեղաբաշխվող բաժնետոմսերի դիմաց վճարումն իրականացվելու է դրամական միջոցներով
11. բաժնետոմսերի համախմբում (կոնսոլիդացիա) և բաժանում
12. Ընկերության տարեկան հաշվետվությունների, հաշվապահական հաշվեկշիռների, շահույթների և վնասների հաշվի, շահույթների և վնասների բաշխման հաստատումը, տարեկան շահութաբաժինների վճարման մասին որոշման ընդունումը և տարեկան շահութաբաժինների չափի հաստատումը: Նշված հարցերը քննարկվում են բացառապես Ընկերության բաժնետերերի տարեկան ժողովներում՝ Ընկերության խորհրդի ներկայացմամբ: Ընկերության ստորաբաժանումների, դուստր և կախյալ ընկերությունների աշխատանքի տարեկան արդյունքների հաստատումը կարող է քննարկվել նաև բաժնետերերի արտահերթ ժողովներում
13. խոշոր գործարքների կնքման մասին որոշման ընդունումը՝ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 61-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքերում
14. շահագրգռվածության առկայության դեպքում գործարքների կնքման մասին որոշման ընդունումը՝ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 64-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքերում
15. առևտրային կազմակերպությունների այլ միությունների, դուստր և կախյալ ընկերությունների հիմնադրումը և մասնակցությունը
16. կանոնադրությամբ և «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված այլ որոշումների ընդունումը:
17. Ընկերության վերստուգող հանձնաժողովի անդամների (վերստուգողի) ընտրությունը և նրանց (նրա) լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցումը: Վերստուգող հանձնաժողովի (վերստուգողի) կանոնակարգի հաստատումը:

3.8.2.2 **Տնօրենների խորհուրդ**

Խորհրդի իրավասություններն են.

1. Ընկերության գործունեության հիմնական ուղղությունների որոշումը, ներառյալ՝ Ընկերության ռազմավարության, հեռանկարային ծրագրերի, միջանկյալ և երկարաժամկետ բիզնես ծրագրերի, տարեկան բիզնես ծրագրի հաստատումը և դրանց կատարման նկատմամբ վերահսկողությունը, ինչպես նաև Ընկերության տարեկան բյուջեի հաստատումը
2. Ընկերության կանոնադրության հաստատումը, դրանում փոփոխությունների և լրացումների կատարումը, եթե դա պայմանավորված է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում Ընկերության գտնվելու վայրի փոփոխությամբ կամ Ընկերության հայտարարված բաժնետոմսերի տեղաբաշխմամբ, ինչպես նաև Ընկերության գործադիր մարմնի լիազորությունները ժամանակավորապես իրականացնող պաշտոնատար անձի վերաբերյալ դրույթներ սահմանելով
3. Ընկերության գործադիր մարմնի գործունեության վերահսկողությունը, գնահատումը (ներառյալ՝ խրախուսման և պատասխանատվության միջոցների կիրառումը), այդ թվում Խորհրդի որոշումների իրականացման կատարողականի խախտման դեպքերում իրականացվող միջոցառումների սահմանումը
4. բաժնետերերի տարեկան և արտահերթ ընդհանուր ժողովների գումարումը, բացառությամբ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 74-րդ հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսված դեպքերի
5. բաժնետերերի ընդհանուր ժողովների օրակարգի հաստատումը
6. բաժնետերերի ընդհանուր ժողովներին մասնակցելու իրավունք ունեցող բաժնետերերի ցուցակը կազմելու, ինչպես նաև այն բոլոր հարցերի լուծումը, որոնք կապված են բաժնետերերի ընդհանուր ժողովների նախապատրաստման ու գումարման հետ և վերապահված են տնօրենների խորհրդի իրավասությանը՝ Օրենքին համապատասխան
7. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 67-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ, 14-րդ, 18-20-րդ, 22-րդ և 23-րդ կետերով նախատեսված հարցերի ներկայացումը բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի քննարկմանը և լուծմանը
8. բաժնետոմսերի անվանական արժեքի մեծացմամբ կամ լրացուցիչ բաժնետոմսերի տեղաբաշխման միջոցով Ընկերության կանոնադրական կապիտալի ավելացումը
9. պարտատոմսերի և այլ արժեթղթերի տեղաբաշխումը
10. գույքի շուկայական արժեքի որոշումը՝ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 59-րդ հոդվածով սահմանված կարգով
11. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված դեպքերում Ընկերության տեղաբաշխված բաժնետոմսերի, պարտատոմսերի և արժեթղթերի ձեռք բերումը և հետգնումը
12. Այլ կազմակերպություններին մասնակցելը, եթե այդ մասնակցությունը խոշոր գործարք է
13. Ընկերության գործադիր մարմնի ձևավորումը (գլխավոր տնօրեն, վարչություն) և նրա լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցումը, ինչպես նաև Ընկերության գործադիր մարմնի լիազորությունները ժամանակավորապես իրականացնող պաշտոնատար անձի նշանակումը

14. Ընկերության վերստուգող հանձնաժողովի (վերստուգողի) վարձատրության և ծախսերի փոխհատուցումների վճարման կարգի և պայմանների վերաբերյալ բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի համար առաջարկությունների նախապատրաստումը
15. Ընկերության աուդիտն իրականացնող անձի հաստատումը
16. Ընկերության աուդիտն իրականացնող անձի վճարման չափի սահմանումը
17. Ընկերության ղեկավար պաշտոնատար անձանց (բացառությամբ խորհրդի նախագահի և անդամի) աշխատանքի վարձատրության պայմանների որոշումը
18. Ընկերության բաժնետոմսերի դիմաց վճարվող տարեկան շահութաբաժինների չափի և վճարման կարգի վերաբերյալ բաժնետերերի ընդհանուր ժողովին առաջարկությունների նախապատրաստումը և դրանց ներկայացումը բաժնետերերի ընդհանուր ժողովին
19. Ընկերության պահուստային և այլ հիմնադրամների օգտագործումը
20. Ընկերության կառավարման մարմինների գործունեությունը կանոնակարգող ներքին փաստաթղթերի հաստատումը (բացառությամբ այն փաստաթղթերի, որոնց հաստատումը սույն կանոնադրությամբ վերապահված է Ընկերության բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի իրավասությանը)
21. Ընկերության քաղաքականությունների հաստատումը (ներառյալ՝ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականությունը և շահութաբաժինների քաղաքականությունը)
22. Ընկերության մասնաճյուղերի, ներկայացուցչությունների և հիմնարկների ստեղծումը
23. Ընկերության գույքի օտարման և ձեռք բերման հետ կապված խոշոր գործարքների կնքումը՝ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի VIII գլխում նախատեսված դեպքերում
24. Ընկերության կողմից բաժնետերերին տեղեկությունների և նյութերի հաղորդման ձևի որոշումը, ներառյալ զանգվածային լրատվության համապատասխան միջոցի ընտրությունը, եթե հաղորդումը պետք է իրականացվի նաև հրապարակային հայտարարության ձևով
25. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի IX գլխով նախատեսված շահագրգռվածությամբ գործարքների կնքումը
26. «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքով և սույն կանոնադրությամբ և /կամ բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի կողմից ընդունված Ընկերության տնօրենների խորհրդի կանոնակարգով իր իրավասությանը վերապահված այլ հարցերի լուծումը:

3.8.2.3 **Գլխավոր տնօրեն**

Ընկերության Գործադիր մարմնի ղեկավար գլխավոր տնօրենը.

1. կազմակերպում է Ընկերության բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի և խորհրդի որոշումների կատարումը
2. տնօրինում է Ընկերության գույքը, այդ թվում՝ ֆինանսական միջոցները, գործարքներ է կնքում Ընկերության անունից
3. ներկայացնում է Ընկերությունը ՀՀ-ում և արտասահմանում
4. գործում է առանց լիազորագրի

5. տալիս է լիազորագրեր: ՀՀ դատարաններում և ՀՀ արդարադատության նախարարության դատական ակտերի հարկադիր կատարման ծառայությունում, ՀՀ այլ պետական մարմիններում բոլոր դատական գործերի առնչությամբ Ընկերության շահերը ներկայացնելու և Ընկերության անունից հանդես գալու, ինչպես նաև վերոնշյալի համար անհրաժեշտ այլ գործողություններ իրականացնելու հետ կապված լիազորագրեր տրամադրելու իրավասություն ունեն նաև Ընկերության իրավաբանական տնօրենը և/կամ հաճախորդների սպասարկման բաժնի տնօրենը
6. սահմանված կարգով կնքում է պայմանագրեր, այդ թվում՝ աշխատանքային
7. աշխատակիցների նկատմամբ իրականացնում է ՀՀ աշխատանքային օրենսդրությամբ սահմանված գործատուի իրավունքներն ու պարտականությունները
8. Բանկերում, այլ վարկային կազմակերպություններում (ինչպես նաև օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ արժեթղթերի շուկայի մասնագիտացված մասնակից կազմակերպություններում) Ընկերության հաշվարկային և այլ հաշիվներ է բացում
9. Ընկերության Խորհրդի հաստատմանն է ներկայացնում Ընկերության աշխատանքային ներքին կանոնակարգը, առանձնացված ստորաբաժանումների կանոնակարգերը
10. արձակում է հրամաններ, հաստատում է Ընկերության ներքին ակտերը՝ բացառությամբ Տնօրենների խորհրդի և բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի իրավասությանը պատկանող ներքին փաստաթղթերի, տալիս է Ընկերության բոլոր աշխատակիցների կողմից կատարման համար պարտադիր ցուցումներ
11. ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով աշխատանքի է ընդունում և աշխատանքից ազատում Ընկերության աշխատակիցներին
12. աշխատակիցների նկատմամբ կիրառում է խրախուսման և կարգապահական պատասխանատվության միջոցներ
13. իրականացնում է «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքով և սույն Կանոնադրությամբ նախատեսված այլ լիազորություններ
14. հաստատում է Ընկերության վարչակազմակերպական կառուցվածքը
15. հաստատում է Ընկերության ամենամյա ծախսերի նախահաշիվը (բյուջեն) և դրա կատարողականը, ինչպես նաև վերանայված (ճշգրտված) նախահաշիվը
16. հաստատում է Ընկերության հաստիքացուցակը:

3.8.3 Թողարկողի կառավարման մարմինների անդամները

Թողարկողի կառավարմանը մասնակցող յուրաքանչյուր անձի վերաբերյալ տեղեկությունները ներկայացված են ստորև բերված աղյուսակում՝

3.8.3.1 Թողարկողի «Բ» դասի հասարակ բաժնեկրոմսերի բաժնեերերը

Անունը, ազգանունը / Կազմակերպության անվանումը	Բնակության վայրը/Գրանցման հասցեն	Զբաղեցրած պաշտոնը	Թողարկողի կազմից դուրս գործունեությունը
«Թիմ» ՓԲԸ	ՀՀ	Ընկերության բաժնետեր, յուրաքանչյուր «Բ» դասի հասարակ բաժնետոմսի դիմաց 10 ձայնի քվեարկելու իրավունքով մասնակցում է Ընդհանուր ժողովին	«Թիմ Սիսթեմս» ՓԲԸ, 100% բաժնետեր «Թիմ Սոլյուշնս» ՓԲԸ, 100% բաժնետեր «Թիմ Փեյ» ՓԲԸ, 100% բաժնետեր

3.8.3.2 Թողարկողի խորհրդի անդամները

Անունը, ազգանունը / Կազմակերպության անվանումը	Բնակության վայրը	Զբաղեցրած պաշտոնը	Թողարկողի կազմից դուրս գործունեությունը
Ալեքսանդր Եսայան	ՀՀ	խորհրդի նախագահ	«ԹԻՄ» ՓԲԸ 50% բաժնետեր, «Թիմ հոլդինգ» ՓԲԸ 50% բաժնետեր, «Մանդալ էյ Այ» ՍՊԸ, գործադիր տնօրեն, «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և ծառայությունների համաշխարհային ընկերակցություն» (WITSA), տնօրենների խորհրդի անդամ, «Առաջատար տեխնոլոգիաների ձեռնարկությունների միություն», նախագահ «Հայաստանի պետական ճարտարագիտական համալսարան», հոգաբարձուների խորհրդի անդամ, «Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբ», հոգաբարձուների խորհրդի պատվավոր նախագահ
Հայկ Եսայան	ՀՀ	խորհրդի անդամ, Գործադիր տնօրեն	«ԹԻՄ» ՓԲԸ 50% բաժնետեր, գլխավոր տնօրեն, «Թիմ հոլդինգ» ՓԲԸ 50% բաժնետեր, գլխավոր տնօրեն, «Թիմ Փեյ» ՓԲԸ Տնօրենների խորհրդի անդամ (Նախագահ), «Կողբ» հիմնադրամ, հոգաբարձուների խորհրդի անդամ
Արամ Բարսեղյան	ՀՀ	խորհրդի անդամ, Գործադիր տնօրենի տեղակալ	«Թիմ Փեյ» ՓԲԸ խորհրդի անդամ, «Բազետ ընդ Դելիսես» ՍՊԸ համասեփականատեր
Ալբերտ Տոնեյան	ՀՀ	խորհրդի անկախ անդամ	Ֆիզ.-մաթ. գիտությունների թեկնածու, «Վեբ» ՍՊԸ, հիմնադիր, 50% բաժնետեր և տնօրեն, «Կոմ -60» ՍՊԸ, հիմնադիր, 33% բաժնետեր, «Էլ Այ Էր» ՍՊԸ, տնօրեն, «Արմիքս» հիմնադրամ, նախագահ «Ինտերնետ հասարակություն» ՀԿ խորհրդի անդամ և փոխնախագահ, «ՀՀ ինտերնետ կառավարման համաժողովի» անդամ,
Արտավազ Մինասյան	ՀՀ	խորհրդի անկախ անդամ	«Քրիսի Թեքնոլոջիս» ՍՊԸ (“Krisp Technologies” LLC), համահիմնադիր և տնօրինության նախագահ «ԹենՎեբ» ՍՊԸ, համահիմնադիր և

			տնօրինության նախագահ «ԲիգՍթորի ՎիՍԻ», համահիմնադիր և հիմնական մասնակից (general partner)
--	--	--	--

Հայկ Եսայանը և Ալեքսանդր Եսայանը հանդիսանում են եղբայրներ:

Հայկ Եսայանը և Ալեքսանդր Եսայանը հանդիսանում են «Յուքոմ» ՓԲԸ համապատասխանաբար 2.970212% և 2.970212% բաժնետերեր: 2020թ.-ի «ՎԵՈՆ Արմենիա» ՓԲԸ և «Թիմ» ՍՊԸ ընկերությունների համակենտրոնացումը պայմանով թույլատրելու մասին» Թիվ 282-Ա որոշմամբ ՀՀ տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովը (այսուհետ՝ Մրցակցության հանձնաժողով) թույլատրել էր «ՎԵՈՆ Արմենիա» ՓԲԸ և «ԹիՄ» ՍՊԸ (այժմ՝ «Թիմ» ՓԲԸ) ընկերությունների համակենտրոնացումը «ԹիՄ» ՍՊԸ կողմից «ՎԵՈՆ Արմենիա» ՓԲԸ 100 տոկոս փայաբաժնի ձեռքբերման միջոցով՝ հետևյալ պայմաններով⁴⁹.

1. Ֆիզիկական անձինք Հայկ Հովիկի Եսայանը և Ալեքսանդր Հովիկի Եսայանը պարտավոր են համակենտրոնացումը գործողության մեջ դնելուց հետո ձեռնպահ մնալ «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 37-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ա»⁵⁰, «բ»⁵¹, «գ»⁵², «է»⁵³, «ը»⁵⁴ կետերով և «Յուքոմ» ՓԲԸ կանոնադրության 15.6-րդ⁵⁵ կետով նախատեսված իրավունքների իրականացումից
2. Ֆիզիկական անձինք Հայկ Հովիկի Եսայանը և Ալեքսանդր Հովիկի Եսայանը պարտավոր են համակենտրոնացումը գործողության մեջ դնելուց հետո ձեռնպահ մնալ «Յուքոմ» ՓԲԸ գործունեության վերաբերյալ օրենքով պահպանվող գաղտնիք հանդիսացող տեղեկությունները պահանջելուց և ստանալուց:

Ֆիզիկական անձինք Հայկ Հովիկի Եսայանը և Ալեքսանդր Հովիկի Եսայանը 2020թ.-ի հուլիսի 28-ին «Յուքոմ» ՓԲԸ-ին և «Յուքոմ» ՓԲԸ-ի մնացած բաժնետերերին ներկայացրել են բաժնետիրական համաձայնագիր կնքելու մասին օֆերտա, ըստ որի սահմանվել են վերոնշյալ երկու կետերում նշված իրավունքների և գործողությունների իրականացումից Հայկ Հովիկի Եսայանի և Ալեքսանդր Հովիկի Եսայանի ձեռնպահ մնալու պարտավորությունները, որը Ազդագրի գրանցման ներկայացնելու դրությամբ «Յուքոմ» ՓԲԸ մնացած բաժնետերերի կողմից չի ընդունվել:

Չնայած դրան, Հայկ Հովիկի Եսայանը և Ալեքսանդր Հովիկի Եսայանը, լինելով «Յուքոմ» ՓԲԸ համապատասխանաբար 2.970212% և 2.970212% բաժնետերեր, չեն մասնակցում «Յուքոմ» ՓԲԸ ժողովին, ընկերության կառավարմանը, իրենց իրավունքները ժողովում ներկայացնելու համար չեն լիազորում երրորդ անձի, հանդես չեն գալիս

⁴⁹ Մրցակցության հանձնաժողովի 2020թ.-ի Թիվ 282-Ա որոշումը ամբողջությամբ ներկայացված է հետևյալ հղմամբ <https://ef.competition.am/api/decision/B4226726-646F-4979-9C69-99071443A972/download>

⁵⁰ ա) մասնակցելու ժողովին՝ վերջինիս իրավասությանը պատկանող բոլոր հարցերի նկատմամբ ձայնի իրավունքով, բացառությամբ սույն օրենքի 64-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքի.

⁵¹ բ) մասնակցել Ընկերության կառավարմանը.

⁵² գ) ժողովներում իր իրավունքները ներկայացնելու համար լիազորել երրորդ անձի.

⁵³ է) հանդես գալ առաջարկություններով ժողովներում.

⁵⁴ ը) ժողովներում քվեարկել իրեն պատկանող բաժնետոմսերի ձայների չափով.

⁵⁵ 15.6 Ընկերության բաժնետերը (բաժնետերերը), որը (որոնք) ձայնի իրավունք տվող բաժնետոմսերի առավելագույն 2 տոկոսի սեփականատեր է (են) հանդիսանում, իրավունք ունի (ունեն) առաջարկել խորհրդի անդամության ոչ ավել քան 2 թեկնածու

առաջարկություններով ժողովներում և չեն քվեարկում ժողովներում, ինչպես նաև չեն առաջարկում ընկերության խորհրդի անդամության թեկնածու(ներ):

3.8.4 Շահերի բախումը

Թողարկողը իր ներքին նորմատիվային փաստաթղթերով փորձում է նվազագույնի հասցնել շահերի բախման հնարավոր և/կամ հավանական ռիսկը: Այդ նպատակով Ընկերությունում մշակվել և ներդրվել են «Փոխկապակցված անձանց հետ գործարքների քաղաքականությունը», «Շահերի բախման քաղաքականությունը», «Կոռուպցիայի և կաշառակերության դեմ պայքարի քաղաքականությունը» և «Վարվելակերպի կանոնակարգը»:

Թողարկողի և Թողարկողի կառավարմանը մասնակցող անձանց, ինչպես նաև իրական շահառուների միջև շահերի բախում Թողարկողի կարծիքով առկա չէ, այնուամենայնիվ Թողարկողը ներկայացնում է նաև հետևյալ լրացուցիչ մեկնաբանությունները, որպես Թողարկողի գնահատական:

3.8.4.1 Թողարկող և Իրական շահառուներ հարաբերություններում

2020թ.-ի ընթացքում Թողարկողի բաժնետերերի փոփոխությամբ և նոր կառավարման մարմինների անդամների նշանակմամբ տեղի ունեցավ բաժնետիրական և կառավարչական շահերի (agency problem) համահարթեցում:

3.8.4.2 Թողարկող և Խմբի անդամ ընկերություններ հարաբերություններում

Թողարկողը իր հետ փոխկապակցված ընկերությունների հետ («Թիմ» ՓԲԸ, «Թիմ Սիսթեմս» ՓԲԸ, «Թիմ Սոլյուշնս» ՓԲԸ, «Թիմ Փեյ» ՓԲԸ) հանդիսանում է մեկ Խմբի անդամ: Թողարկողի կարծիքով իր սովորական գործունեության ընթացքում Խմբի անդամ ընկերությունների հետ ֆինանսատնտեսական հարաբերություններում շահերի բախում առկա չէ:

3.8.4.3 Թողարկող և Տեղաբաշխող հարաբերություններում

Տեղաբաշխողը և առաջնային հանրային տեղաբաշխմանը մասնակցող տարբեր մասնագիտացված ֆինանսական կազմակերպություններ ժամանակ առ ժամանակ նախկինում մատուցել են և կարող են ապագայում մատուցել տարբեր առևտրային բանկային, ներդրումային բանկային, խորհրդատվական, միջնորդական և այլ ֆինանսաբանկային, ներդրումային, օրենքով չարգելված այլ ծառայություններ Թողարկողին, որոնց համար նրանք ստացել են կամ ապագայում կարող են ստանալ ծառայության վճարներ, պարգևավճարներ, փոխհատուցումներ կամ այլ վճարներ:

Տեղաբաշխողը և առաջնային հանրային տեղաբաշխմանը մասնակցող տարբեր մասնագիտացված ֆինանսական կազմակերպությունները ֆինանսական հաստատություններ են, որոնք զբաղվում են տարբեր գործունեությամբ, ներառյալ սակայն չսահմանափակված արժեթղթերի առևտուր, առևտրային և ներդրումային բանկային ծառայությունների մատուցում, ֆինանսական խորհրդատվություն, ներդրումներ կառավարում, հիմնական ներդրումներ, հեջավորում, ֆինանսավորում և բրոքերային գործունեություն:

Սովորական գործունեության ընթացքում Տեղաբաշխողը, ինչպես նաև Պարտատոմսերի հանրային տեղաբաշխմանը մասնակցող տարբեր մասնագիտացված ֆինանսական կազմակերպություններ կարող են ունենալ ներդրումային, վարկային, խորհրդատվական կամ այլ ֆինանսատնտեսական պայմանագրային և/կամ գործառնական հարաբերություններ Թողարկողի և/կամ Թողարկողի հետ փոխկապակցված անձանց հետ:

3.8.4.4 Պայմանավորվածություն շահառուների հետ

Չկա որևէ պայմանավորվածություն խոշոր բաժնետերերի, հաճախորդների, մատակարարների կամ այլ անձանց հետ, համաձայն որի որևէ անձ ընտրվել կամ նշանակվել է թողարկողի կառավարման մարմնի անդամ:

3.9 Կառավարման մարմինների գործունեությունը

3.9.1 Թողարկողի աուդիտի կոմիտեն

Թողարկողի Խորհրդին կից Աուդիտի կոմիտեն բաղկացած է երկու անդամներից.

Անունը, Ազգանունը	Պաշտոն
Ալեքսանդր Եսայան	Խորհրդի նախագահ
Ալբերտ Տոնեյան	Խորհրդի անկախ անդամ

Ալբերտ Տոնեյանը հանդիսանում է Աուդիտի կոմիտեի նախագահ:

Կոմիտեի իրավասությունները և պարտականությունները ներկայացված են ստորև.

- ա) իրականացնում է Ընկերության ֆինանսական հաշվետվությունների և ընկերության գործունեության ֆինանսական արդյունքների վերաբերյալ պաշտոնական հայտարարությունների արժանահավատության ապահովման գործընթացի վերահսկում (ստուգում).
- բ) իրականացնում է Ընկերության եռամսյակային և տարեկան հաշվետվությունների վերլուծություն և դրանց հաստատման վերաբերյալ խորհրդին առաջարկություններ է ներկայացնում.
- գ) իրականացնում է Ընկերության ներքին հսկողության, այդ թվում՝ ռիսկերի կառավարման, գործող օրենքներին, իրավական ակտերին և այլ պահանջներին համապատասխանելու համակարգերի գործունեության ստուգում.

դ) Խորհրդին առաջարկություններ է ներկայացնում Ընկերության արտաքին աուդիտորի ընտրության չափանիշների, վարձատրության և այլ էական պայմանների վերաբերյալ.

ե) իրականացնում է Ընկերության արտաքին աուդիտորի անկախության, օբյեկտիվության և արդյունավետության վերահսկում ու վերլուծություն.

զ) տարեկան առնվազն մեկ անգամ հանդիպում է արտաքին աուդիտորի հետ.

է) իրականացնում է Ընկերության արտաքին աուդիտորի հաշվետվությունների վերլուծություն և համապատասխան տեղեկատվություն է տրամադրում Խորհրդին.

ը) հետևում է Ընկերության արտաքին աուդիտորի առաջարկությունների իրականացմանը.

թ) իրականացնում է Ընկերության ներքին հսկողության համակարգի վերաբերյալ քաղաքականությունների մշակում և հետևում է դրանց ներդրմանը:

3.9.2 Կորպորատիվ կառավարման սկզբունքները

Թողարկողը՝ հանդիսանալով բաժնետիրական ընկերություն (Բորսայում Բաժնետոմսերի ցուցակման դեպքում նաև՝ հաշվետու թողարկող), իր գործունեության ընթացքում առաջնորդվում է բաժնետիրական ընկերությունների և հաշվետու թողարկողների համար Կիրառելի օրենսդրությամբ նախատեսված կորպորատիվ կառավարման պահանջներով:

Մինչ Թողարկողի մոտ ՀՀ բաժնետեր դառնալը ՀՀ կառավարության 30.12.2010 թվականի N 1769-Ա որոշմամբ հաստատված ՀՀ կորպորատիվ կառավարման կանոնագրքի լրացուցիչ ցուցումների կիրառման օրակարգային անհրաժեշտություն Թողարկողի մոտ չի առաջացել: Սակայն հաշվի առնելով, որ որոշման 2-րդ կետով ցուցվում է ՀՀ պետական կառավարման մարմինների ղեկավարներին՝ պետական գնումների գործընթացի, պետություն-մասնավոր հատված գործընկերության, պետական աջակցության, հարկային կամ մաքսային արտոնությունների տրամադրման ժամանակ ղեկավարվել ՀՀ կորպորատիվ կառավարման կանոնագրքի պահանջները կատարող ընկերություններին նախապատվություն տալու սկզբունքով, Ընկերությունը նախատեսում է ապագայում իրականացնել ՀՀ կորպորատիվ կառավարման կանոնագրքի լրացուցիչ ուսումնասիրություն և դրանում պարունակվող ցուցումների կիրառելիության հնարավորության վերլուծություն:

3.10 Հսկող անձինք

3.10.1 Խոշոր բաժնետերերի տվյալները

«Թիմ» ՓԲԸ-ն Ընկերության «Բ» դասի հասարակ բաժնետոմսերի միակ բաժնետերն է, իսկ Հայկ և Ալեքսանդր Եսայանները հանդիսանալով «Թիմ» ՓԲԸ-ի 100% բաժնետերեր (յուրաքանչյուրը՝ 50-ական տոկոս)՝ համարվում են Թողարկողի իրական շահառուներ:

Հայկ և Ալեքսանդր Եսայանները որպես «Թիմ» ՓԲԸ բաժնետեր ունեն ձայնի միևնույն իրավունքները:

Հսկողության տակ գտնվելու մասին տեղեկատվություն

Ընկերությունը վարկային պայմանագրերի շրջանակներում վարկատու ֆինանսական կառույցների և մասնագիտացված առևտրային միջնորդ կազմակերպությունների հանդեպ ստանձնել է որոշակի պարտավորություններ, ինչպիսիք են տեղյակ պահել կամ ստանալ նրանց հավանությունը հետագայում նոր վարկային պարտավորություններ ներգրավելու կամ որոշակի գործողություններ անելու և/կամ որոշակի գործողությունների անելուց զերծ մնալու համար, նման պայմանագրերի շրջանակներում Թողարկողը կարող է ունենալ որոշումների կայացման սահմանափակումներ, հետևաբար այդ տեսանկյունից հետևյալ անձիք ԿԱՐՈՂ են համարվել վերապահումով հսկող անձ՝

Միջազգային ֆինանսական կորպորացիա (IFC-International Finance Corporation), Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկ (EBRD-European Bank for Reconstruction and Development), «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ (այսուհետ՝ Վարկատուներ):

Թողարկողը Պարտատոմսերից ներգրավված միջոցների մի մասն օգտագործելու է Առաջնահերթ մարման վարկերն ամբողջությամբ վերաֆինանսավորելու նպատակով: Առաջնահերթ մարման վարկերի՝ ամբողջությամբ վերաֆինանսավորվելու դեպքում Վարկային պայմանագիրը կդադարի գործել, ինչի մասին Թողարկողը էական տեղեկություն կիրապարակի օրենքով նախատեսված կարգով:

Ընկերության նկատմամբ Վարկային պայմանագրի շրջանակներում կիրառվող սահմանափակումները (կովենանտները) ներկայացված են Ազդագրի 3.2.20 բաժնով:

3.11 Տեղեկատվություն թողարկողի ֆինանսական կանխատեսումների և պատմական ֆինանսական տեղեկատվության մասին

ՎԵՐԱՊԱՀՈՒՄ: Նախորդ ժամանակաշրջանների ֆինանսական արդյունքները չեն երաշխավորում ապագա ցուցանիշների ստացումը/ձեռք բերումը: Թողարկողի կողմից արված կանխատեսումները չպետք է դիտվեն որպես ցուցում, հավաստիացում կամ համարվեն հիմք նման հավաստիացման համար: Թողարկողը չի հավաստիացնում Ընկերության կողմից կանխատեսվող ֆինանսական արդյունքների ստացումը, քանի որ ծրագրված ֆինանսական արդյունքների ստացումը կախված է բազմաթիվ գործոններից, որոնք ամբողջությամբ վերահսկելի չեն Թողարկողի կողմից:

Ազդագրում որոշ արտահայտություններ պատմական փաստերի ներկայացումներ չեն, այլ՝ հետագա կանխատեսումների որակումներ: Այդ որակումները ներառում են այնպիսի արտահայտություններ ինչպիսիք են ծրագրեր, նպատակներ, թիրախներ, ռազմավարություններ, հետագա իրադարձություններ կամ ապագա կատարողականի

վերաբերյալ ենթադրություններ՝ ընդունելով այն, որ դրանք պատմական փաստերը նկարագրող որակումներ չեն: «Հավատում», «ակնկալում», «կանխատեսում», «մտադրություն», «սպասում», «նախագիծ», «գնահատական», «ցանկություն», «կարող», «պետք» եւ նմանատիպ արտահայտություններն հետագա կանխատեսումների որակումներ են, բայց ներհատուկ ու բացառիկ չեն նման արտահայտությունների որակման համար: Իրենց բնույթով հետագա կանխատեսումների որակումները ներառում են բնորոշ ռիսկեր եւ անորոշություններ, ինչպես ընդհանուր, այնպես էլ կոնկրետ, և կա հավանականություն, որ այդ կանխատեսումները, ենթադրությունները, գնահատականները և այլ որակումները չեն իրականանա կամ ձեռք բերվի:

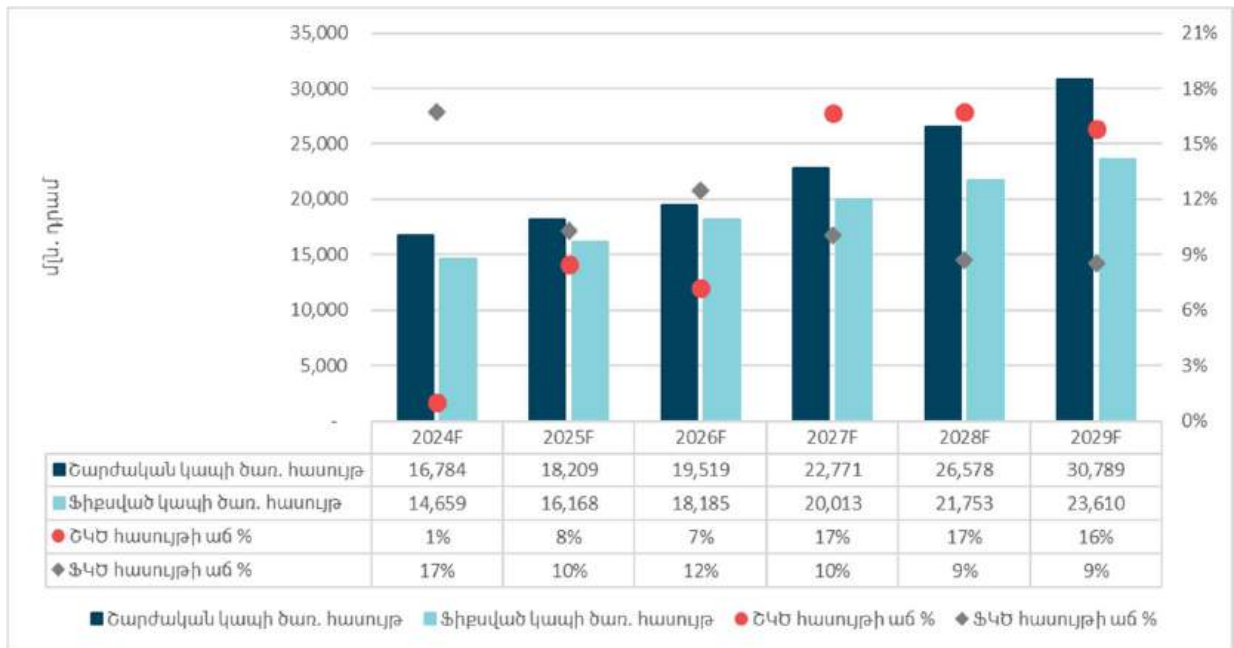
Սույն մասում ներկայացված կանխատեսումների աղբյուր է հանդիսացել Թողարկողի՝ Ազդագիրը ՀՀ ԿԲ գրանցման ներկայացնելու օրվա դրությամբ գործող ֆինանսական մոդել.v1-ը (Ֆինանսական մոդել), որը հասանելի է հետևյալ հղմամբ <https://www.telecomarmenia.am/hy/sustainable-development/>

Ընկերությունը և՛ շարժական և՛ ֆիքսված ծառայությունների եկամուտների համար կանխատեսում է կայուն աճ 2024-2029 թթ.-ի ընթացքում:

- Շարժական ծառայությունների եկամուտը ակնկալվում է, որ կաճի՝ կազմելով 16.8 միլիարդ դրամ 2024թ.-ին և մոտ 30.8 միլիարդ դրամ՝ 2029թ.-ին: Ընդհանուր զգալի տարեկան աճի տեմպը պայմանավորված է շարժական կապի տվյալների փոխանցման ծառայությունների պահանջարկի աճով, ցանցային հնարավորությունների ընդլայնմամբ և ծածկույթի բարելավմամբ: Տարեցտարի աճի տեմպը շարժական ծառայությունների համար ակնկալվում է ավելանալ՝ 1%-ից 2024թ.-ին հասնելով 16%-ի 2029թ.-ին, պայմանավորված նոր տեխնոլոգիաների ներդրմամբ և ծառայությունների ընդլայնված առաջարկներով:

- Ֆիքսված ծառայությունների եկամուտը կանխատեսվում է, որ կաճի՝ կազմելով 14.7 միլիարդ դրամ 2024թ.-ին և մոտ 23.6 միլիարդ դրամ՝ 2029թ.-ին: Ֆիքսված ծառայությունների հատվածն ակնկալվում է ապահովել կայուն աճ՝ տարեկան 9-12% աճի տեմպով՝ կանխատեսվող ժամանակահատվածում: Չնայած աճի տեմպերի նվազմանը հետագա տարիներին, հաստատուն հետևողական աճը արտացոլում է օպտիկամանրաթելային ենթակառուցվածքներում Ընկերության շարունակական ներդրումները, հատկապես մինչ այդ անբավարար չափով սպասարկվող տարածքներում:

Աղյուսակ 1. Շարժական և ֆիքսված ծառայությունների եկամուտների կանխատեսում

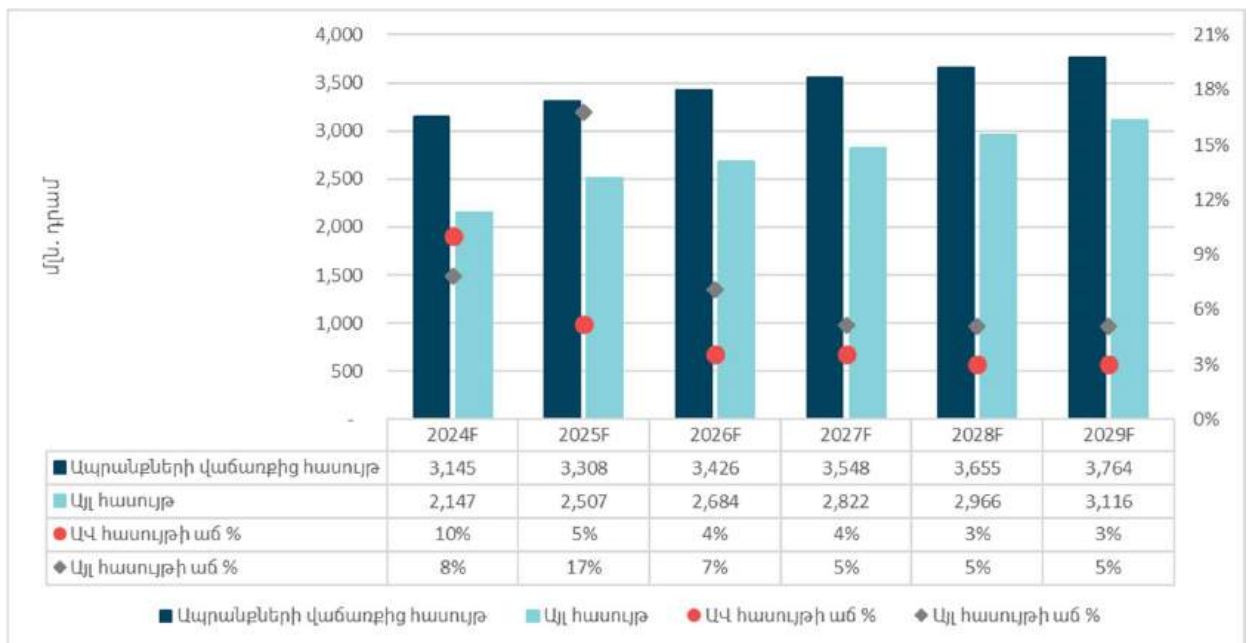
Ընդհանուր առմամբ, Ընկերությունն ակնկալում է եկամուտների կայուն աճ ինչպես շարժական, այնպես էլ ֆիքսված ծառայությունների համար: Շարժական ծառայություններն ակնկալվում է, որ կունենան ավելի արագացված աճ՝ պայմանավորված բարձր արագությամբ շարժական ինտերնետի և թվային ծառայությունների պահանջարկի աճով, մինչդեռ ֆիքսված ծառայությունները կպահպանեն կայուն և հուսալի աճ:

Ընկերության հասույթների և կատարողականի աճը կապահովվի Ընկերության կողմից 2024-2029թթ.-ի ընթացքում իրականացվելիք կապիտալ ներդրումների շնորհիվ; Ստորև գծապատկերը հակիրճ ներկայացվում է կապիտալ ներդրումների հիմնական ուղղությունները: Ծրագրային Ազդագրի 3.3.2 բաժնում մանրամասն ներկայացված է յուրաքանչյուր ուղղության գծով ներդրումների իրականացման ծրագրերը:

Գծապատկեր 1: 2024-2029 թթ.-ի ներդրումային պլանի հիմնական ուղղություններ

Աղյուսակ 2. Սարքավորումների վաճառքի և այլ եկամուտների կանխատեսում

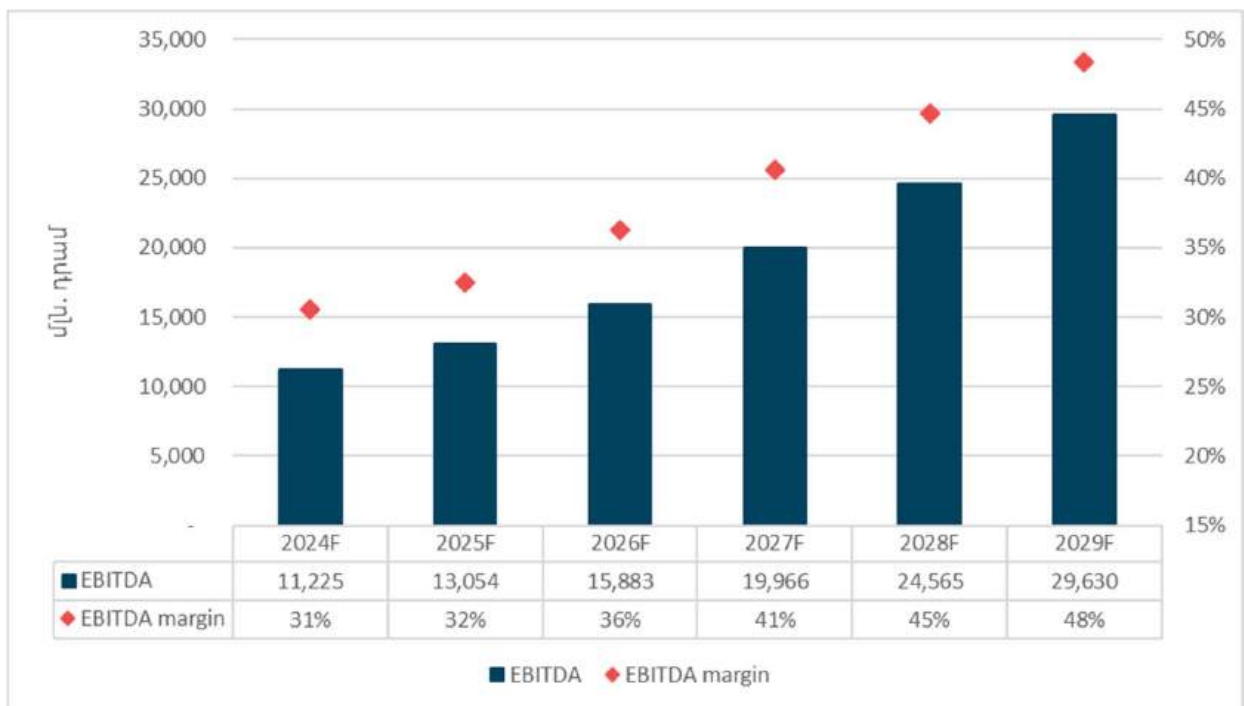
2024-2029թթ.-ի ընթացքում սարքավորումների վաճառքի եկամուտների և այլ եկամուտների կանխատեսումը ցույց է տալիս չափավոր աճ՝ կայուն բարձրացմամբ երկու կատեգորիաներում:

Սարքավորումների վաճառքի ծավալը ակնկալվում է, որ կաճի՝ կազմելով 3.1 միլիարդ դրամ 2024թ.-ին և հասնելով 3.8 միլիարդ դրամի 2029թ.-ին, ապահովելով չափավոր, բայց կայուն աճ: Տարեցտարի աճի տեմպը կդանդաղի՝ սկսելով 10%-ից 2024թ.-ին և իջնելով մինչև 3% 2028 և 2029 թվականներին: Սա արտացոլում է սարքավորումների վաճառքի շուկայի հասունացումը, որտեղ եկամուտների աճը կայունանում է ավելի ցածր տոկոսներով՝ շուկայի հագեցվածությանը հասնելու հետ:

Այլ եկամուտների հոսքերը կանխատեսվում է, որ կաճեն՝ կազմելով 2.1 միլիարդ դրամ 2024թ.-ին և հասնելով 3.1 միլիարդ դրամի 2029թ.-ին: 2025թ.-ին ակնկալվում է զգալի աճ. տարեկան աճի տեմպը կհասնի 17%-ի, որից հետո կանխատեսվող ժամանակահատվածի մնացած տարիներին կկայունանա՝ կազմելով տարեկան 5%: Այս աճը պայմանավորված է լրացուցիչ ծառայությունների և դիվերսիֆիկացված արտադրանքի առաջարկներով, իսկ աճի դանդաղեցումը հետագա տարիներին ցույց է տալիս, որ այս եկամուտները դառնում են ավելի կայուն և կանխատեսելի:

Ե՛վ սարքավորումների վաճառքը, և՛ այլ եկամուտների հոսքերը նպաստում են Ընկերության ընդհանուր ֆինանսական առողջությանը, չնայած դրանց աճն ավելի չափավոր է՝ համեմատած հիմնական ծառայություններից ստացվող եկամուտների հետ: Կանխատեսումը ցույց է տալիս կայուն, սակայն դանդաղող աճի տեմպեր, ինչը արտացոլում է այս հատվածներում հասունացած և կայունացած եկամտային բազա:

Աղյուսակ 3. EBITDA-ի և EBITDA մարժայի աճի կանխատեսում

Ընկերության EBITDA-ն կանխատեսվում է, որ կցուցաբերի զգալի աճ 2024-2029 թթ.-ի կանխատեսվող ժամանակահատվածում: Սկսելով մոտ 11.2 միլիարդ դրամից 2024թ.-ին, EBITDA-ն ակնկալվում է, որ կայուն կերպով կաճի՝ հասնելով մոտ 29.6 միլիարդ դրամի

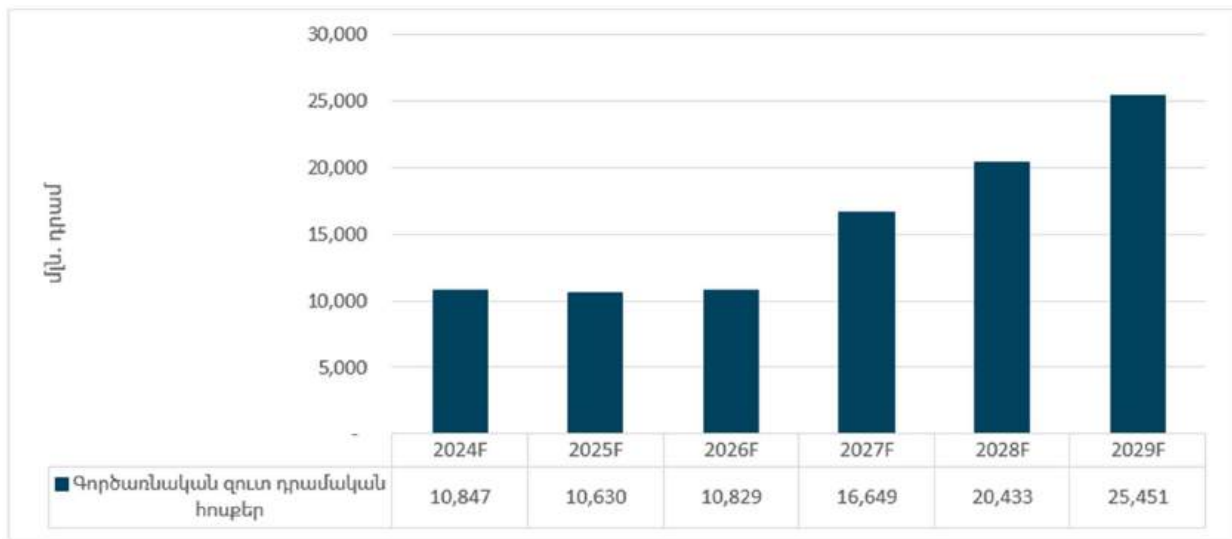
2029թ.-ին: Սա ներկայացնում է համակցված տարեկան աճի տեմպ, որը արտացոլում է Ընկերության օպերացիոն արդյունավետության և եկամուտների աճը՝ պայմանավորված ծառայությունների ընդլայնված առաջարկով և ծախսերի օպտիմալացմամբ:

Գծապատկեր 2: 2024-2029թթ.-ի հիմնական ֆինանսական արդյունքների կանխատեսում

Միևնույն ժամանակ, EBITDA մարժան ակնկալվում է, որ կայուն կբարելավվի՝ 2024թ.-ի 31%-ից բարձրանալով մոտ 48%-ի՝ 2029թ.-ին: Այս բարելավումը հիմնականում պայմանավորված է բարձր մարժա ունեցող ծառայությունների՝ հատկապես տվյալների և թվային ծառայությունների ավելացմամբ: Մարժայի աճը խորհրդանշում է ավելի ուժեղ շահութաբերություն և օպերացիոն լծակ, ինչը Ընկերությանը դիրքավորում է երկարաժամկետ ֆինանսական կայունության և մրցակցային ուժի համար հեռահաղորդակցության ոլորտում:

Աղյուսակ 4. Օպերացիոն զուտ դրամական հոսքերի կանխատեսում

Ընկերության օպերացիոն զուտ դրամական հոսքերը կանխատեսվում է, որ կայուն կերպով կաճեն կանխատեսվող ժամանակահատվածի ընթացքում՝ արտացոլելով ուժեղ ֆինանսական դիրք և աճող օպերացիոն արդյունավետություն:

2024թ.-ին օպերացիոն զուտ դրամական հոսքերը ակնկալվում է, որ կսկսվեն 10.8 միլիարդ դրամից: Նշանակալի աճերը տեղի կունենան հաջորդ տարիներին. 2027թ.-ին դրամական հոսքերը կհասնեն 16.6 միլիարդ դրամի, իսկ 2028թ.-ին՝ 20.4 միլիարդ դրամի:

2029թ.-ին կանխատեսվող զուտ դրամական հոսքերը ակնկալվում են հասնել գագաթնակետին՝ կազմելով 25.5 միլիարդ դրամ, ինչը 2024թ.-ի ցուցանիշից ավելի քան երկու անգամ մեծ է:

Այս կայուն աճը ցույց է տալիս ընկերության՝ իր հիմնական գործառույթներից դրամական հոսքեր գեներացնելու կարողությունը, ինչը հնարավորություն է տալիս նորից ներդնել միջոցներ և ապահովել երկարաժամկետ ֆինանսական կայունություն: Դրամական հոսքերի բարելավումները, հավանաբար, պայմանավորված են եկամուտների աճով, ծախսերի արդյունավետությամբ և ցանցի ընդլայնման ռազմավարական ներդրումներով:

3.11.1 Պատմական ֆինանսական տեղեկատվություն

Ընկերության 2023-2022թթ.-ի աուդիտորական եզրակացությամբ հաստատված ֆինանսական հաշվետվությունները ներկայացված են Հավելված 5-ում:

3.11.2 Միջանկյալ ֆինանսական տեղեկատվություն

Ընկերության միջանկյալ ֆինանսական հաշվետվությունները ներկայացված են Հավելված 5-ում:

3.11.3 Թողարկողի ֆինանսական վիճակի էական փոփոխությունները

2023թ.-ի դեկտեմբերի 31-ից հետո մինչև Ազդագրի գրանցման ներկայացնելու օրն ընկած ժամանակահատվածում Թողարկողի ֆինանսական վիճակի էական փոփոխություն տեղի չի ունեցել:

3.11.4 Դատական, արբիտրաժային և վարչական վարույթների մասին տեղեկատվություն

Թողարկողը՝ որպես պատասխանող, ներգրավված է մի շարք դատական գործերում, որոնց մի մասը կարող է Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ շահութաբերության վրա էական ազդեցություն ունենալ:

Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ շահութաբերության վրա էական ազդեցություն ունեցող դատական գործերը ներկայացված են ստորև.

1. 2022թ.-ի ապրիլին «Խասուրո Գրուպ» ՓԲԸ սնանկության գործով կառավարիչ՝ Արմինե Ալեքսանի Մովսիսյանը հայց է ներկայացրել դատարան ընդդեմ Ընկերության 1,170,000,000 ՀՀ դրամ բաց թողնված օգուտի տեսքով պատճառված վնասի հատուցման պահանջով: Նշված գումարի չափով վնասն, ըստ հայցվորի, գոյացել է Ընկերության կողմից «Խասուրո Գրուպ» ՓԲԸ-ի թվով մեկ և Արթուր Խաչատրյանի օգտագործմանը հանձնված թվով 4 ֆիքսված կապի հեռախոսահամարները Ընկերության կողմից ենթադրաբար ապօրինի անվանափոխելը, ինչի պատճառով «Խասուրո Գրուպ» ՓԲԸ 2016-2021 թթ. ընթացքում չի կարողացել տնտեսական գործունեություն իրականացնել (ուղևորափոխադրման տաքսի ծառայություններ մատուցել)՝ կրելով 1,170,000,000 ՀՀ դրամի չափով վնաս: Նշված դատական գործը գտնվում է քննության փուլում: Ընկերության գնահատմամբ դատական գործն իրականում հայցվորի վճռվելու հավանականությունը ցածր է:

Ստորև ներկայացված են Թողարկող մասնակցությամբ ընթացիկ դատական գործերի ցանկը.

№	Գործի համար	Գործի բնույթը	Ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա հնարավոր ազդեցության վերաբերյալ Ընկերության գնահատական
1	ԿԴ/0082/02/09	Քաղաքացիական վեճ	Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա էական բացասական ազդեցություն չի կարող ունենալ
2	ԵԱՔԴ/0637/02/13	Քաղաքացիական վեճ	Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա էական բացասական ազդեցություն չի կարող ունենալ
3	ԵԴ/10768/02/19	Գումարի բռնագանձման պահանջ	Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա էական բացասական ազդեցություն չի կարող ունենալ
4	ԵԴ/9630/02/20	Գումարի բռնագանձման պահանջ	Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա էական բացասական ազդեցություն չի կարող ունենալ

№	Գործի համար	Գործի բնույթը	Ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա հնարավոր ազդեցության վերաբերյալ Ընկերության գնահատական
5	ԵԴ/10617/02/20	Աշխատանքային վեճ	Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա էական բացասական ազդեցություն չի կարող ունենալ
6	ԵԴ/54363/02/21	Պայմանագիրը վաղաժամկետ լուծելու, գումարի բռնագանձման և տեղադրված սարքավորման ապամոնտաժման պահանջ	Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա էական բացասական ազդեցություն չի կարող ունենալ
7	ՎԴ/8237/05/21	Որոշումը անվավեր ճանաչելու պահանջ	Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա էական բացասական ազդեցություն չի կարող ունենալ
8	ԵԴ/17676/02/22	Պատճառված վնասի հատուցման պահանջ	Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա էական բացասական ազդեցություն կարող է ունենալ
9	ՎԴ/0750/05/22	Որոշումն անվավեր ճանաչելու պահանջ	Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա էական բացասական ազդեցություն չի կարող ունենալ
10	ԵԴ/2/8571/02/23	Գումարի բռնագանձման պահանջ	Թողարկողի ֆինանսական վիճակի կամ արդյունքի վրա էական բացասական ազդեցություն չի կարող ունենալ

Հարկ է նշել, որ Ընկերության մայր կազմակերպությունը՝ «Թիմ» ՓԲԸ-ն «Յուքոմ» ՓԲԸ կողմից հարուցված թիվ ԵԴ/20890/02/20 քաղաքացիական գործով ներգրավված է որպես պատասխանող կողմ: Ընկերության իրական շահառուներ Հայկ և Ալեքսանդր Եսայանները ևս ներգրավված են նույն դատական գործում որպես երրորդ անձիք:

2020թ.-ի հուլիսին «Յուքոմ» ՓԲ ընկերությունը հայցադիմում է ներկայացրել Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան ընդդեմ «Թիմ» ՓԲԸ-ի, երրորդ անձիք՝ «Վեոն Ամստերդամ Բ.Վ. մասնավոր» ՍՊ ընկերության, «Վիմպել Քոմունիքեյշն» ԲԲ ընկերության, Հայկ Եսայանի, Ալեքսանդր Եսայանի՝ «Թիմ» ՓԲԸ կողմից «Վեոն Արմենիա» ՓԲԸ բաժնետոմսերի ձեռքբերման բանակցային գործընթացում «Յուքոմ» ՓԲ ընկերությանը պատկանող չբացահայտված տեղեկատվության առկա պայմաններում օգտագործումը և «Թիմ» ՓԲԸ հիմնադիրների կողմից «Յուքոմ» ՓԲ ընկերության հանդեպ ունեցած ֆիդուցիար պարտավորությունների խախտումն անբարեխիղճ մրցակցություն հանդիսանալու: Այս վարույթով «Յուքոմ» ՓԲԸ-ն պահանջն է ներկայացրել «Թիմ» ՓԲԸ կողմից «Վեոն Արմենիա» ՓԲ ընկերության բաժնետոմսերի ձեռքբերման 29.10.2020թ. գործարքն անվավեր ճանաչելու և անվավերության հետևանքներ կիրառելու պահանջների մասին:

Միաժամանակ, «Յուքոմ» ՓԲԸ-ի հայցադիմումի հիման վրա հարուցվել է ՎԴ/0693/05/21 վարչական գործը, որը հանգեցրել է թիվ ԵԴ/20890/02/20 քաղաքացիական գործի կասեցմանը մինչև թիվ ՎԴ/0693/05/21 վարչական գործով վերջնական դատական ակտ կայացնելը: Թիվ ՎԴ/0693/05/21 վարչական գործը, թիվ ՎԴ/6727/05/20 վարչական գործի հետ քննվել են դռնփակ դատական նիստերում, և տեղեկատվության տրամադրումը սահմանափակված է օրենքով (ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 8-րդ հոդված): Թիվ ՎԴ/0693/05/21 և ՎԴ/6727/05/20 վարչական գործերում որպես հայցվոր հանդես է եկել «Յուքոմ» ՓԲԸ-ն, իսկ որպես պատասխանող ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովը: «Թիմ» ՓԲԸ-ն, Հայկ և Ալեքսանդր Եսայանները թիվ ՎԴ/0693/05/21

գործում ներգրավված են եղել որպես երրորդ անձ, իսկ թիվ ՎԴ/6727/05/20 վարչական գործում որպես երրորդ անձ ներգրավված են «Թիմ» ՓԲԸ-ն և Թողարկողը:

Թիվ ՎԴ/0693/05/21 վարչական գործով վերջնական օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտի առկայությամբ պայմանավորված թիվ ԵԴ/20890/02/20 քաղաքացիական գործի քննությունը վերսկսվել է, գտնվում է քննության փուլում:

Ընկերությունը դատարանի կողմից թիվ ԵԴ/20890/02/20 քաղաքացիական գործով «Յուքոմ» ՓԲԸ-ի պահանջների բավարարման հավանականությունը համարում է «ցածր»: Ավելին, Ընկերության ղեկավարությունը գնահատում է, որ դատարանի կողմից վերջնական որոշման կայացումը և դրա կատարման հավանականությունը մինչև Պարտատոմսերի ամբողջական մարումը չափազանց ցածր է: Այնուամենայնիվ, պետք է հաշվի առնել, որ պահանջի բավարարումը կարող է հանգեցնել էական բացասական ազդեցության Ընկերության գործունեության և ֆինանսական վիճակի վրա:

Միևնույն ժամանակ, արտաքին խորհրդատուից Ընկերությունը ստացել է իրավաբանական կարծիք (կազմված՝ դատական գործի վերաբերյալ այն տեղեկատվությունների հիման վրա, որի բացահայտումը սահմանափակված չի եղել դատարանի կողմից), համաձայն որի իրավաբանական կարծիքում նկարագրված է Յուքոմի վարույթից բխող տարբեր ռիսկեր՝ գնահատված տարբեր մակարդակներում՝ «ցածրից մինչև միջին», «խիստ ցածր» և «միջին»՝ իրավաբանական կարծիքի տարբեր բաժիններում՝ պայմանավորված որոշակի պահանջներով կամ փաստացի հանգամանքներով:

Հաշվի առնելով թիվ ՎԴ/0693/05/21 և ՎԴ/6727/05/20 վարչական գործերով տեղեկատվության տրամադրման օրենսդրական սահմանափակումները, միևնույն ժամանակ նկատի ունենալով, որ երկու գործերով ՀՀ վարչական դատարանի կողմից արդեն իսկ կայացվել են եզրափակիչ դատական ակտեր՝ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 8-րդ հոդվածի 6-րդ մասին համապատասխան հրապարակման ենթակա են բացառապես դատական ակտերի (վճիռների) եզրափակիչ մասերը:

Այսպես, թիվ ՎԴ/0693/05/21 վարչական գործով ՀՀ վարչական դատարանի կողմից 11.05.2023թ.-ին կայացված վճռի համաձայն՝ «Յուքոմ» ՓԲԸ հայցը բավարարվել է: ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովին պարտավորեցվել է «Թիմ» ՓԲԸ, Հայկ Եսայանի և Ալեքսանդր Եսայանի կողմից «ՎԵՈՆ Արմենիա» ՓԲԸ բաժնետոմսերի ձեռքբերմանն ուղղված գործողությունները որակել որպես չբացահայտված տեղեկատվության օգտագործմամբ և ֆիդուցիար պարտավորությունների խախտման դրսևորմամբ անբարեխիղճ մրցակցություն՝ անվավեր ճանաչելով ՀՀ տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովի 23.12.2020թ. թիվ 393-Ա որոշումը:

Թիվ ՎԴ/0693/05/21 վարչական գործով ՀՀ վարչական դատարանի 11.05.2023թ. վճռի դեմ վարչական գործով պատասխանող՝ ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովը, երրորդ անձինք՝ «ԹԻՄ» ՓԲԸ, Հայկ Եսայանը, Ալեքսանդր Եսայանը ներկայացրել են վերաքննիչ բողոքներ:

ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանը 29.01.2024թ. որոշմամբ վարչական գործով պատասխանող ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովի, ինչպես նաև երրորդ անձինք «ԹԻՄ» փակ բաժնետիրական ընկերության, Հայկ Հովիկի Եսայանի, Ալեքսանդր Հովիկի Եսայանի ներկայացրած վերաքննիչ բողոքները բավարարել է մասնակիորեն՝ թիվ ՎԴ/0693/05/21 վարչական գործով ՀՀ վարչական դատարանի 11.05.2023թ. կայացված վճիռը՝ Հայկ Եսայանի և Ալեքսանդր Եսայանի կողմից «ՎԵՈՆ Արմենիա» ընկերության բաժնետոմսերի ձեռքբերմանն ուղղված գործողությունները որպես չբացահայտված տեղեկատվության օգտագործմամբ և ֆիդուցիար պարտավորությունների խախտման դրսևորմամբ անբարեխիղճ մրցակցություն որակելուն պատասխանողին պարտավորեցնելու մասին հայցը բավարարելու և դրա հետ կապված դատական ծախսերը բաշխելու մասով, բեկանել է:

ՀՀ վարչական դատարանի 11.05.2023թ. թիվ ՎԴ/0693/05/21 վարչական գործով կայացրած վճիռը՝ «ԹԻՄ» փակ բաժնետիրական ընկերության կողմից «ՎԵՈՆ Արմենիա» ընկերության բաժնետոմսերի ձեռքբերմանն ուղղված գործողությունները որպես չբացահայտված տեղեկատվության օգտագործմամբ և ֆիդուցիար պարտավորությունների խախտման դրսևորմամբ անբարեխիղճ մրցակցություն որակելուն պատասխանողին պարտավորեցնելու մասին հայցը բավարարելու և դրա հետ կապված դատական ծախսերը բաշխելու բողոքարկված ու չբեկանված մնացած մասով, թողել է անփոփոխ:

Նույն վարչական գործով պատասխանող՝ ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովը, երրորդ անձինք՝ «ԹԻՄ» ՓԲԸ, Հայկ Հովիկի Եսայանը, Ալեքսանդր Հովիկի Եսայանը 29.02.2024թ. ներկայացրել են վճռաբեկ բողոքներ ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանի 29.01.2024թ. որոշման անբարենպաստ մասի դեմ:

ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանի 29.01.2024թ. որոշման անբարենպաստ մասի դեմ պատասխանող ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովի, երրորդ անձինք՝ Հայկ Հովիկի Եսայանի, Ալեքսանդր Հովիկի Եսայանի վճռաբեկ բողոքների ընդունումը ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 27.03.2024թ. որոշումներով մերժվել են, իսկ երրորդ անձ «ԹԻՄ» ՓԲԸ վճռաբեկ բողոքի ընդունումը մերժվել է ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 25.04.2024թ. որոշմամբ:

ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանի 29.01.2024թ. որոշումը մտել է օրինական ուժի մեջ:

ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովը 20.08.2024թ. կայացրել է «ՀՀ վարչական դատարանի թիվ ՎԴ/0693/05/21 վարչական գործով 2023 թվականի մայիսի 11-ի վճիռը կատարելու մասին» թիվ 490-Ա որոշումը, որով որոշել է. «1. Կատարել ՀՀ վարչական դատարանի թիվ ՎԴ/0693/05/21 վարչական գործով 2023 թվականի մայիսի 11-ի վճիռը: 2. «ԹԻՄ» փակ բաժնետիրական ընկերությանը տալ նախազգուշացում»: «ԹԻՄ» ՓԲԸ-ն 09.09.2024թ.-ին բողոքարկել է ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովում ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովի նշված որոշումը:

«ԹԻՄ» ՓԲԸ 13.08.2024թ.-ին անհատական դիմում է ներկայացրել ՀՀ սահմանադրական դատարան (թիվ ՎԴ/0693/05/21 վարչական գործով ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանի 29.01.2024թ. որոշման կապակցությամբ), որը ՀՀ սահմանադրական դատարանի

29.08.2024թ. որոշմամբ ընդունվել է քննության (հասանելի է հետևյալ հղումով՝ https://concourt.am/decision/decisions/66d565fe7d13b_SDDKV-43.pdf):

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրական դատարանը 2024թ.-ի նոյեմբերի 5-ի որոշմամբ «Թիմ» ՓԲԸ-ի անհատական դիմումի հիման վրա հարուցված գործի վարույթը կարճել է:

Թիվ ՎԴ/6727/05/20 վարչական գործով ՀՀ վարչական դատարանի կողմից 11.11.2022թ.-ին կայացված վճռի համաձայն՝ «Յուքոմ» ՓԲԸ հայցն ընդդեմ ՀՀ մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողովի, երրորդ անձինք «Թիմ» ՓԲԸ, «Տելեկոմ Արմենիա» ՓԲԸ՝ ՀՀ տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովի 09.07.2020թ. թիվ 282-Ա («ՎԵՈՆ Արմենիա» ՓԲ և «ԹԻՄ» ՍՊ ընկերությունների համակենտրոնացումը պայմանով թույլատրելու մասին) որոշումը վերացնելու պահանջի մասին, մերժվել է:

Հայցվոր «Յուքոմ» ՓԲԸ կողմից ներկայացվել է վերաքննիչ բողոք, որը ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանի 20.12.2023թ. որոշմամբ ամբողջությամբ մերժվել է:

ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանի 20.12.2023թ. որոշման դեմ «Յուքոմ» ՓԲԸ 20.01.2024թ. ներկայացրել է վճռաբեկ բողոք:

ՀՀ վերաքննիչ վարչական դատարանի 20.12.2023թ. որոշման դեմ «Յուքոմ» ՓԲԸ վճռաբեկ բողոքի ընդունումը մերժվել է ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 03.04.2024թ. որոշմամբ:

ՀՀ վարչական դատարանի 11.11.2022թ. վճիռը մտել է օրինական ուժի մեջ:

Ընկերությանը, վերջինիս բաժնետիրոջն առնչվող դատական գործընթացները ներկայացված են նաև Դատական տեղեկատվական համակարգում հետևյալ հղմամբ՝ <http://www.datalex.am>:

3.12 Լրացուցիչ տեղեկատվություն

3.12.1 Կանոնադրական կապիտալը

3.12.1.1 Կանոնադրական կապիտալի մեծությունը

Ընկերության կանոնադրական կապիտալն Ազդագիրը գրանցման ներկայացնելու օրվա դրությամբ կազմել է 22,837,709 (քսաներկու միլիարդ ութ հարյուր երեսունյոթ միլիոն յոթ հարյուր ինը հազար) ՀՀ դրամ, որը բաժանված է 188,377,090 (հարյուր ութսունուրե միլիոն երեք հարյուր յոթանասունյոթ հազար իննսուն) հատ «Բ» դասի հասարակ (սովորական) բաժնետոմսերի և 40 միլիոն «Ա» դասի հասարակ (սովորական) հայտարարված բաժնետոմս:

3.12.1.2 Թողարկված բաժնետոմսերի քանակը

Ընկերության բաժնետոմսերը լրիվ վճարված են:

Ընկերությունը չունի թողարկված, բայց չվճարված կամ ոչ լրիվ վճարված բաժնետոմսեր:

3.12.1.3 Մեկ բաժնետոմսի անվանական արժեքը

Ընկերության մեկ բաժնետոմսի (և՛ «Ա», և՛ «Բ» դասի) անվանական արժեքը կազմում է 100 (մեկ հարյուր) ՀՀ դրամ:

3.12.2 Կանոնադրությունը

Ըստ Թողարկողի կանոնադրության 2.3-րդ կետի՝ Ընկերությունը կարող է իրականացնել ՀՀ օրենքներով և այլ իրավական ակտերով չարգելված ցանկացած տնտեսական գործունեություն: Ըստ Թողարկողի կանոնադրության 2.2-րդ կետի՝ Ընկերության գործունեության հիմնական տեսակը հեռահաղորդակցության ծառայությունների մատուցումն է:

3.13 Էական պայմանագրերը

Վերջին 2 տարվա ընթացքում թողարկողի կողմից բնականոն գործունեության շրջանակներից դուրս կնքված և գործողության մեջ գտնվող պայմանագրերի էական պայմանները ներկայացված է ստորև.

Պայմանագիր	Կողմ	Պայմանագրի բնույթ և էական պայմաններ (դրամային ծավալ, ժամկետ, վճարման պայմաններ և այլն)
Փոխառության պայմանագիր առ 14/06/2022թ.	«Թիմ» ՓԲԸ-ն՝ որպես փոխառու	Պայմանագրի գին՝ 22,217,289 ԱՄՆ և 100.000.000 ՀՀ դրամ Մայր գումարի մարումներ՝ 2026-2029թթ.-ին 3 հավասարաչափ մարման գումարով
Վարկային պայմանագիր առ 26/05/2022թ.	Վարկատուներ՝ IFC, EBRD և «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ	Պայմանագրի գին՝ 45,000,000 միլիոն ԱՄՆ դոլար Մայր գումարի մարումներ՝ 2024-2029թթ.-ին

Հարկ է նշել, որ բացառությամբ վերոնշյալ փոխառության պայմանագրի Ընկերությունը մի քանի գործող փոխառության պայմանագրերով «Թիմ» ՓԲԸ-ին է 2021թ.-ին տրամադրել ընդհանուր առմամբ 9,647,950 ԱՄՆ դոլար և 352,000,000 ՀՀ դրամ պայմանագրային գնով փոխառություններ, որոնց մարման ժամկետները տարբեր են՝ 2026թ.-ի մարտից մինչև 2029թ.-ի դեկտեմբեր:

Փոխառությունները տրամադրվել են «Թիմ» ՓԲԸ-ին, որպեսզի վերջինս սպասարկի և մարի Ընկերության ձեռքբերման համար ստացված վարկային միջոցները:

3.14 Փորձագետի, գնահատողի, խորհրդատուի կամ հաշվապահի մասնագիտական կարծիքը եվ երրորդ անձանցից վերցված տեղեկատվությունը

Բացի Ազդագրում ներկայացված աուդիտի ենթարկված ֆինանսական հաշվետվություններից, Ազդագրի որևէ մասում չի օգտագործվել հաշվապահի, գնահատողի, խորհրդատուի կամ ցանկացած այլ փորձագետի մասնագիտական կարծիք:

Ազդագրում ներկայացված մի շարք տեղեկատվությունների համար աղբյուր են հանդիսացել ՀԾԿՀ-ի, Արմստատի, մրցակից օպերատորների, ITU-ի և այլ երրորդ անձանց կողմից արված հրապարակումները (Ազդագրի համապատասխան տեղերում նշված է տեղեկատվության համապատասխան աղբյուրը):

Թողարկողը հավաստիացնում է, որ Ազդագրով՝ երրորդ անձանց կողմից արված հրապարակումների հիման վրա տեղ գտած տեղեկատվությունը ճշգրտորեն է վերարտադրվել Ազդագրում և բաց չի թողնվել որևէ փաստ, որը կարող էր խեղաթյուրել այդ հրապարակումների/տեղեկատվության իմաստը: Ազդագրի համապատասխան մասերում նշված է տեղեկատվության համապատասխան աղբյուրը:

3.15 Այլ տեղեկատվություն

Թողարկողի կանոնադրությունը, տարեկան ֆինանսական հաշվետվությունները, աուդիտորական եզրակացությունները, հիմնական տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների վերաբերյալ եռամսյակային հաշվետվությունները մշտապես հասանելի են հանրությանը էլեկտրոնային տարբերակով: Նշված փաստաթղթերի էլեկտրոնային տարբերակները տեղադրված են Թողարկողի պաշտոնական կայքում՝ www.telecomarmenia.am հասցեով:

Ազդագիրը կարող է ներառել որոշակի ֆինանսական ցուցանիշներ կամ ֆինանսական գործակիցների հաշվարկներ, որոնք չեն հանդիսանում ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների (այսուհետ՝ ՖՀՄՍ) կողմից սահմանված ցուցանիշներ («Ոչ ՖՀՄՍ ցուցանիշներ»): Այդ ցուցանիշները ներառում են EBITDA, EBITDA մարժա (հաշվարկվում է EBITDA-ն բաժանելով համախառն եկամտի վրա), Փոխառու միջոցներ, Զուտ պարտք և Զուտ պարտք/EBITDA հարաբերակցության, որոնք օգտագործվել են Թողարկողի ղեկավարության կողմից՝ գնահատելու Թողարկողի ֆինանսական արդյունքները:

Ընդ որում, այդ ցուցանիշները պետք է ընդունվեն որպես հավելյալ, լրացուցիչ և չպետք է օգտագործվեն որպես փոխարինող կամ այլընտրանք ՖՀՄՍ-ի հիման վրա պատրաստված պատմական ֆինանսական հաշվետվությունների: Ոչ ՖՀՄՍ-ի հիման վրա ներկայացված ցուցանիշներն աուդիտի ենթարկված չեն:

Թողարկողը օգտագործում է ՖՀՄՍ-ի վրա չհիմնված ցուցանիշները, քանի որ դրանք հաճախ օգտագործվում են ներդրողների և վերլուծաբանների կողմից՝ գնահատելու Թողարկողի գործունեությունը: Սակայն դրանք ֆինանսական կատարողականը չափող ՖՀՄՍ-ի վրա հիմնված ցուցանիշներ չեն: Հետևաբար, դրանք չպետք է համարվեն ՖՀՄՍ-ի հիման վրա հաշվարկված շահույթի, գործառնական շահույթի, դրամական միջոցների հոսքեր, գործունեության արդյունքների կամ ֆինանսական վիճակի նկարագրող ցուցանիշներին փոխարինող ցուցանիշներ:

Նաև հարկ է նշել, Ազդագրում ներկայացված մյուս բոլոր ցուցանիշները և գործակիցները չեն հաստատվել ֆինանսական հաշվետվությունների արտաքին աուդիտն իրականացրած ընկերության կողմից՝ բացառությամբ այն ցուցանիշների, որոնց համար կա համապատասխան նշում:

ՆԵՐԴՐՈՂԸ, ԾԱՆՈԹԱՆԱԼՈՎ ՍՈՒՅՆ ԱԶԴԱԳՐԻՆ, ՊԵՏՔ Է ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ԳՆԱՀԱՏԻ ՏՎՅԱԼ ԱՐԺԵԹՂԹԵՐՈՒՄ ՍԵՓԱԿԱՆ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՌԻՍԿԸ՝ ՄԻՆՉԵՎ ՁԵՌՔԲԵՐՄԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԸ:

ՄԱՍ 4 ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

4.1 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1: Ֆինանսական գործակիցների հաշվարկման բանաձևերը

Զուտ շահույթը մեկ բաժնետոմսի հաշվով (EPS) = Զուտ շահույթ շահութահարկի գծով ծախսի նվազեցումից հետո / Բաժնետոմսերի միջին կշռված թիվը

Սեփական կապիտալի շահութաբերություն (ROE) = Զուտ շահույթ շահութահարկի գծով ծախսի նվազեցումից հետո / Սեփական կապիտալի միջին մեծություն

Ակտիվների շահութաբերություն (ROA) = Զուտ շահույթ շահութահարկի գծով ծախսի նվազեցումից հետո / Ընդհանուր ակտիվների միջին մեծություն

Զուտ շահույթի մարժա (NPM) = Զուտ շահույթ շահութահարկի գծով ծախսի նվազեցումից հետո / Արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացումից հասույթ
Կապիտալի համարժեքության գործակից = Սեփական կապիտալ / Ընդհանուր ակտիվներ
Ֆինանսական կախվածության գործակից = Ընդամենը պարտավորություններ / Սեփական կապիտալ

Բացարձակ իրացվելիության գործակից = (Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ + Ընթացիկ ֆինանսական ներդրումներ) / Ընթացիկ պարտավորություններ

Ընթացիկ իրացվելիության գործակից = (Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ + Ընթացիկ ֆինանսական ներդրումներ + Ընթացիկ դեբիտորական պարտքեր և կանխավճարներ) / Ընթացիկ պարտավորություններ

Ընդհանուր իրացվելիության գործակից = Ընթացիկ ակտիվներ / Ընթացիկ պարտավորություններ

Դեբիտորական պարտքերի շրջանառելիության գործակից = Արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացումից հասույթ / Վաճառքների գծով դեբիտորական պարտքերի միջին արժեքը

Դեբիտորական պարտքերի շրջապտույտի տևողությունն օրերով = 365 / (Արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների իրացումից հասույթ / Վաճառքների գծով դեբիտորական պարտքերի միջին արժեքը)

Պաշարների շրջանառելիության գործակից = Իրացված արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների ինքնարժեք / Պաշարների միջին արժեքը

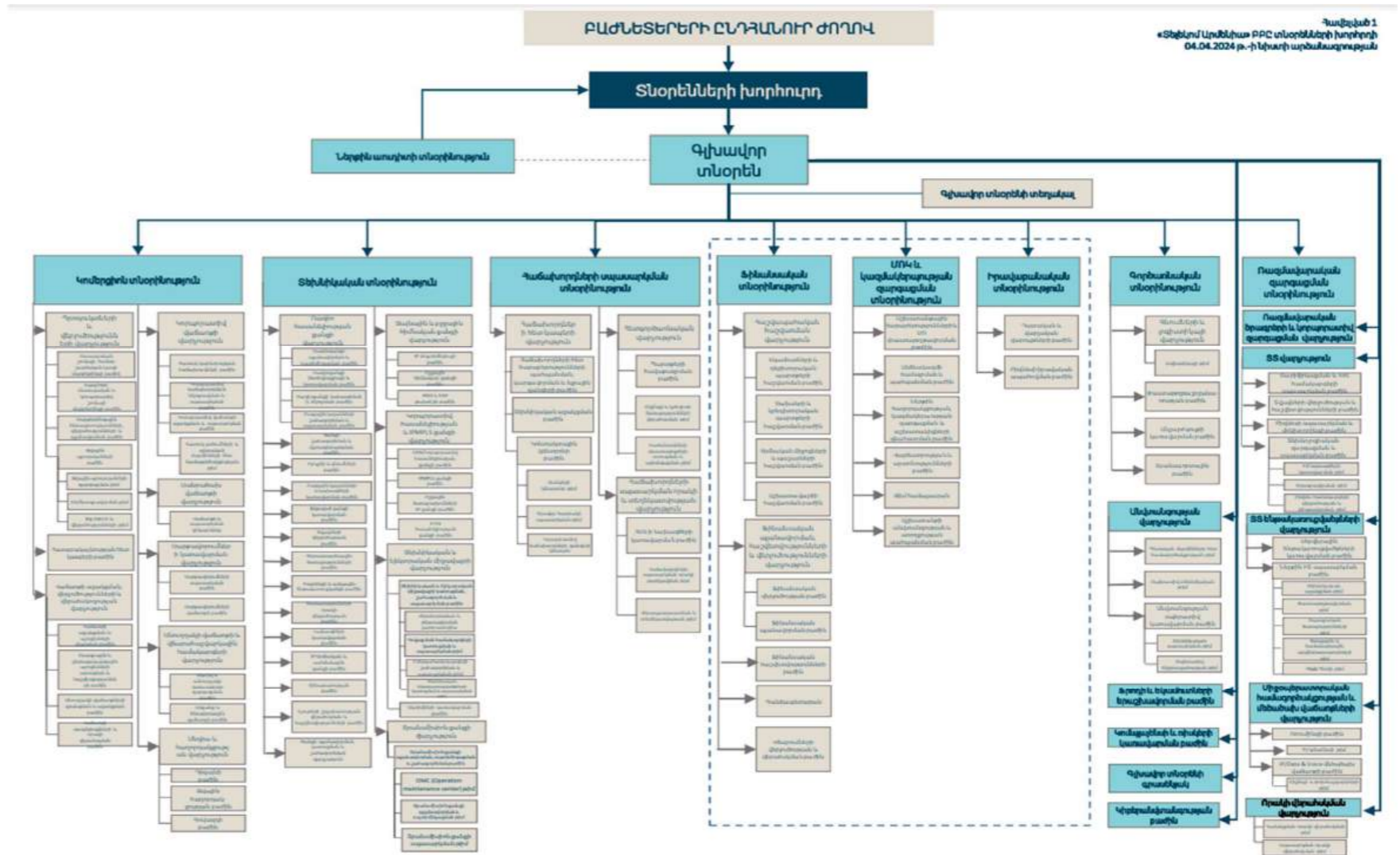
Պաշարների շրջապտույտի տևողությունն օրերով = 365 / (Իրացված արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների ինքնարժեք / Պաշարների միջին արժեքը)

Կրեդիտորական պարտքերի շրջանառելիության գործակից = Իրացված արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների ինքնարժեք / Կրեդիտորական պարտքերի միջին արժեքը

Կրեդիտորական պարտքերի շրջապտույտի տևողությունն օրերով = 365 / (Իրացված արտադրանքի, ապրանքների, աշխատանքների, ծառայությունների ինքնարժեք / Կրեդիտորական պարտքերի միջին արժեքը):

4.2 **ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2: Թողարկողի կազմակերպչական կառուցվածքը**

4.2.1 Կազմակերպչական կառուցվածքը

4.3 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 3: Սահմանումներ

Ա) Տեխնիկական տերմիններ

2G	Երկրորդ սերնդի բջջային հեռահաղորդակցության ցանցերի առևտրային մեկնարկը տրվել է GSM ստանդարտների հիման վրա 1991թ.-ին Ֆինլանդիայում: 2G ցանցի հիմնական առավելություններն էին զանգերի թվային կոդավորումը և տվյալների փոխանակումը SMS-ի միջոցով:
3G	Երրորդ սերնդի շարժական հեռահաղորդակցության ստանդարտը հնարավորություն էր տալիս միաժամանակ տեղափոխել և՛ ձայնային՝ ինչպիսիք հեռախոսային զանգերը, և՛ ոչ ձայնային տվյալներ ինչպիսիք՝ տեղեկության ներբեռնում, էլեկտրոնային նամակների փոխանակում և տեսազանգեր:
4G	Չորրորդ սերնդի շարժական կապի տեխնոլոգիական ստանդարտը տալիս է շարժական գերլայնաշերտ ինտերնետ հասանելիություն, օրինակ՝ անլար USB մոդեմների միջոցով նոթբուքերի, սմարթֆոնների, և այլ շարժական սարքերի համար: 4G+/LTE-A (Advanced) դա չորրորդ սերնդի բջջային կապի նորագույն տարբերակն է: Հին ստանդարտներից տարբերվում է կապի ավելի բարձր արագությամբ, տվյալների փոխանցման էլ ավելի արդյունավետ ալգորիթմերով: 4G+/LTE-A-ն հնարավորություն է տալիս օգտվել մինչև 170 Մբ/վրկ արագությամբ բջջային ինտերնետից:
5G	Լայնաշերտ բջջային ցանցերի հինգերորդ սերնդի տեխնոլոգիական ստանդարտ, որը նախորդ ցանցերի համեմատ ապահովում է ավելի բարձր վերբեռնման և ներբեռնման արագություն, և բարելավված թողունակություն:
DSL (Digital Subscriber Lines)	Թվային բաժանորդային գիծ: Տեխնոլոգիա, որը հնարավորություն է տալիս տվյալներ տեղափոխել կենտրոնական գրասենյակի և հաճախորդի տարածքների միջև: DSL տեխնոլոգիան առավել հաճախ օգտագործվում է լայնաշերտ ինտերնետի ծառայությունների մատուցման համար այն արագություններով, որոնք զգալիորեն ավելի արագ են, քան dial-up ինտերնետ հասանելիությունը: DSL-ը (կամ երբեմն «xDSL») սովորաբար օգտագործվում է որպես

	ընդհանուր տերմին տեխնոլոգիայի մի քանի տարբերակների համար, որոնք առաջարկում են տարբեր բնութագրեր, բայց հիմնված են նույն սկզբունքների վրա:
ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Line)	Թվային բաժանորդային գծի (DSL) տվյալների հաղորդման տեխնոլոգիական տեսակ է, որը պղնձե հեռախոսային լարերի միջոցով թույլ է տալիս տվյալների ավելի արագ փոխանցում քան ավանդական ձայնային շերտավորմամբ մոդեմը: Սա հնարավոր է դառնում օգտագործելով այնպիսի հաճախականություններ որոնք ձայնային հեռախոսազանգի դեպքում առկա չեն: Բաժանարարը՝ DSL գոտիչը, թույլ է տալիս հեռախոսային կապուղին միաժամանակ օգտագործել թե՛ ADSL ծառայության և թե՛ ձայնային զանգի համար:
ARPU (Average Revenue per Unit)	Մեկ բաժանորդի հաշվով միջին եկամուտ. չափում է յուրաքանչյուր հաճախորդից միջինում ստացված եկամուտը:
Լայնաշերտ (Broadband)	Հիմնական տերմինն է որով նկարագրվում են լայն թողունակության սարքավորումները և համակարգերը որոնք կարող են մշակել և անցկացնել էլեկտրամագնիսական հաճախականության խոշոր շերտերի ազդանշանները:
CAGR (Compound annual growth rate)	Տարեկան (միջին) հավելածի տեմպ. չափում է ներդրումների կամ ֆինանսական ցուցանիշների տարեկան աճի տեմպը սահմանված ժամանակահատվածում, որը մեկ տարուց ավելի է:
Հիմնական ցանց (core network)	Շարժական կապի հիմնական ցանցը (core network), որը ներառում է ձայնային երթուղավորման (CS - circuit switched) և փաթեթային երթուղավորման (PS - packet switched) տիրույթները: CS տիրույթը վերաբերում է ձայնային ծառայություններին, իսկ PS տիրույթը տրամադրում է տվյալների փոխանակման (ինտերնետ հասնելիության) ծառայություններ: 4G և 5G ցանցերի ճարտարապետությունն ամբողջությամբ կառուցված է PS տիրույթի վրա և, ի տարբերություն 2G/3G ցանցերի, չունի CS տիրույթ:
CPE (Customer premises equipment)	Բաժանորդային սարքավորումներ. այն բոլոր վերջնական կամ փոխկապակցված սարքավորումներն են որոնք գտնվում են բաժանորդի տարածքում և միացված են մատակարարի հաղորդակցության ուղիներին: Բաժանորդային սարքավորումները ներառում են մալուխային մոդեմներ, ամրակցված

	<p>հեռախոսային տերմինալները, սմարթֆարտեր, WiFi-ները և շարժական սարքերը:</p>
DWDM (Dense Wavelength Division Multiplexing)	<p>Օպտիկական իրացման տեխնոլոգիա է, որն օգտագործվում է գոյություն ունեցող հիմնական օպտիկամանրաթելային ցանցի թողունակությունը մեծացնելու համար՝ օպտիկական մանրաթելի միջոցով տարբեր աղբյուրներից ստացված տվյալները հաղորդելով, յուրաքանչյուրի համար օգտագործելով լուսային ալիքի որոշակի սպեկտր:</p>
Օպտիկամանրաթելային մալուխ (Fiber optic)	<p>Մալուխ, որն օգտագործում է օպտիկական ապակե մանրաթելեր՝ կապի նվազագույն կորստով կամ աղավաղմամբ երկար հեռավորությունների վրա տվյալները փոխանցելու համար: Օպտիկամանրաթելային մալուխը ունի լայնաշերտ հաճախականության բնութագրեր և ի վիճակի է կառավարել շատ բարձր հզորությամբ և արագությամբ փոխանցումներ: Այն իներտ է էլեկտրական միջամտությունից և շրջակա միջավայրի գործոնների նկատմամբ, որոնք, օրինակ, ազդում են պղնձե լարերի վրա:</p>
FTTx (Fiber to the x)	<p>Օպտիկամանրաթել մինչև X կետ. Լայնաշերտ տվյալների փոխանցման ցանցեր որոնք դասակարգվում են՝ հիմնվելով այն բանի վրա, թե որտեղ է ավարտվում օպտիկամանրաթելայինը և սկսվում մետաղական մալուխը:</p>
FTTB (Fiber to the Building)	<p>Օպտիկամանրաթել մինչև շենք. Լայնաշերտ տվյալների փոխանցման ցանց, որի օպտիկամանրաթելային հատվածը ձգվում է ծառայություններ մատուցողի տվյալների կենտրոնից մինչև բաժանորդի շենք:</p>
FTTH (Fiber to the Home)	<p>Օպտիկամանրաթել մինչև տուն. Տվյալների փոխանցման ցանց, որի օպտիկամանրաթելային հատվածը ձգվում է ծառայություն մատուցողի տվյալների կենտրոնից մինչև բաժանորդի տուն/բնակարան:</p>
FTTC (Fiber to the Community)	<p>Օպտիկամանրաթել մինչև համայնք: Լայնաշերտ տվյալների փոխանցման ցանց, որի օպտիկամանրաթելային հատվածը ձգվում է ծառայություններ մատուցողի տվյալների կենտրոնից մինչև շենքերի խումբ, որտեղից թվային տվյալների</p>

	<p>հոսքը ակտիվ սարքավորման միջոցով փոխանցվում է բաժանորդներին VDSL ցանցի միջոցով:</p>
<p>Գբիթ/վրկ</p>	<p>Գիգաբիթ վայրկյանում. 1 Գբիթ/վրկ = 1 հազար Մեգաբիթ վայրկյանում (Մգբիթ/վրկ): Սա հեռահաղորդակցական միջավայրում թողունակության (միավոր ժամանակի ընթացքում փոխանցված տեղեկատվության ընդհանուր ծավալի) չափման միավոր է:</p>
<p>G-PON կամ GPON (Gigabit-capable passive optical network)</p>	<p>Պասիվ օպտիկական ցանցի, կամ այլ կերպ ասած՝ PON-ի (Passive Optical Network) շահագործումը նախատեսված է մեկ օպտիկական մանրաթելի միջոցով միևնույն տարածքում գտնվող բազմաթիվ բաժանորդների ծառայություն մատուցելու համար՝ մանրաթելի մեջ լույսային ալիքի ընդունող-հաղորդման հաճախականությունների մուլտիպլեքսավորման միջոցով: PON տեխնոլոգիայի բարելավման արդյունքում մշակվեց Ethernet PON ստանդարտը՝ գերաբազ տեղեկատվության փոխանցում ապահովելու համար, շուտով ստեղծվեց նրա արդիականացված Gigabit EPON տարբերակը, հակիրճ՝ «GPON», որն այժմ գիջում է միայն գիգաբայթ պասիվ օպտիկական ստանդարտի համակարգերին:</p> <p>25G-PON-ը կամ 25GPON-ը պասիվ օպտիկական ցանցի օգտագործմամբ լայնաշերտ տվյալների փոխանցման տեխնոլոգիա է, որի դեպքում ակտիվ սարքավորման յուրաքանչյուր պորտի արագությունը 25 Գբիթ/վրկ է:</p> <p>XGSPON կամ XGS-PON-ը 10 Գբիթ/վրկ սիմետրիկ թողունակությամբ տվյալների փոխանցման ստանդարտ է՝ պասիվ օպտիկական ցանցի կիրառմամբ:</p>
<p>GSM (Global system of mobile communication)</p>	<p>Բջջային կապի գլոբալ համակարգ. Թվային բջջային հեռահաղորդակցության լայնորեն ընդունված տեխնիկական ստանդարտ:</p>
<p>IP/MPLS (Internet Protocol/Multi-Protocal Label Switching)</p>	<p>Ինտերնետային պրոտոկոլի/Բազմակի-պրոտոկոլի Պիտակների Փոխարկում:</p> <p>Հեռահաղորդակցության ցանցերում մի հանգույցից մյուսը տվյալների երթուղավորման տեխնիկա է՝ հիմնված ոչ թե ցանցի հասցեների, այլ պիտակների վրա:</p> <p>Ցանցի հասցեները նույնացնում են վերջնակետերը, մինչդեռ պիտակները նույնացնում են վերջնական կետերի միջև հաստատված ուղիները:</p>

	<p>MPLS-ը կարող է ընդգրկել տարբեր ցանցային արձանագրությունների փաթեթներ, այստեղից էլ եկել է անվանման մուլտիպրոտոկոլ բաղադրիչը:</p> <p>MPLS-ն օգտագործվում է հասանելիության մի շարք տեխնոլոգիաների հետ, ներառյալ T1/E1, ATM, Frame Relay և DSL:</p>
Փոխկապակցում (Interconnection)	<p>Մինևույն կամ տարբեր հեռահաղորդակցության ծառայություններ մատուցող ընկերությունների կողմից օգտագործվող հանրային հեռահաղորդակցության երկու ցանցերի ֆիզիկական և տրամաբանական կապակցումը, որի արդյունքում մեկ ծառայություն մատուցողի օգտագործողները ունեն հնարավորություն կատարել տեղեկատվության փոխանակում մինևույն կամ մեկ այլ ծառայություն մատուցողի օգտագործողների հետ</p>
IP (Internet Protocol)	<p>Ինտերնետային արձանագրություն կամ կանոնների համախումբ, նախատեսված տվյալների փաթեթների երթուղման և հասցեավորման համար, դրանց համացանցով տեղափոխման ու ճշգրիտ հասցեատիրոջը հասցելու նպատակով:</p>
IPTV	<p>Ինտերնետ արձանագրության հեռուստատեսություն. Համակարգ, որտեղ թվային հեռուստատեսության ծառայությունը մատուցվում է ինտերնետի արձանագրության (IP) ցանցային ենթակառուցվածքի միջոցով, որը կարող է ներառել հասանելիություն լայնաշերտ կապով:</p>
LTE (Long-Term Evolution)	<p>Շուկայում ներկայացվում է որպես 4G LTE, որը գերարագ տվյալների փոխանցման համար անլար հաղորդակցության ստանդարտ է:</p>
ՄԲԻԹ/վրկ	<p>Մեգաբիթ վայրկյանում. տվյալների փոխանցման արագության չափման միավոր:</p>
ՄՀg	<p>Մեգահերց. փոփոխական հոսանքի (AC) կամ էլեկտրամագնիսական (EM) ալիքի հաճախականության միավոր է, որը հավասար է մեկ միլիոն հերցին (1,000,000 Հg):</p>
NGN (New Generation Network)	<p>Ապագա սերնդի ցանց. Բարձրարագ տվյալների փոխանցման ցանցի կոնցեպտ, որի դեպքում բոլոր ծառայությունները (բարձրարագ ինտերնետ, IP հեռուստատեսություն, ձայնային ծառայություններ) բաժանորդին են հասցվում ինտերնետ պրոտոկոլի փաթեթների միջոցով:</p>
OTT (Over-the-top)	<p>Over-the-Top ծառայություն է (այս դեպքում՝ հեռուստատեսային կամ վիդեոբովանդակային) որը մատուցվում է ինտերնետի միջոցով:</p>

SMS (Short Message Service)	Կարճ հաղորդագրությունների ծառայություն, որով հնարավորություն է ընձեռնվում փոխանակվել տեղեկատվությամբ կարճ հաղորդագրությունների միջոցով:
MMS (Multimedia Messaging Service)	Մուլտիմեդիա հաղորդագրությունների ծառայություն. գրաֆիկա, վիդեո կամ ձայնային ֆայլեր և կարճ տեքստային հաղորդագրություններ անլար ցանցերի, մասնավորապես բջջային հեռախոսների միջոցով փոխանցելու մեթոդ:
UMTS (Universal Mobile Telecommunications Service)	UMTS-ը շարժական հեռահաղորդակցության երրորդ սերնդի համակարգ է: Այն օգտագործում է լայնաշերտ կողի բաժանման բազմակի մուտքի (W-CDMA) ռադիո հասանելիության տեխնոլոգիա՝ բջջային ցանցի օպերատորներին ավելի մեծ սպեկտրային արդյունավետություն և թողունակություն ապահովելու նպատակով:
VDSL (Very high-speed digital subscriber line)	Շատ բարձր արագությամբ թվային բաժանորդային գիծ. թվային բաժանորդային գծի (DSL) տեխնոլոգիա է, որն ապահովում է տվյալների փոխանցում ավելի արագ, քան ADSL-ը: VDSL-ն ի վիճակի է աջակցել այնպիսի ծրագրերի, ինչպիսիք են բարձրորակ հեռուստատեսությունը, ինչպես նաև հեռախոսային ծառայությունները (ձայնը IP-ի միջոցով) և ընդհանուր ինտերնետ հասանելիությունը մեկ հեռախոսային կապուղու միջոցով:
VoIP (Voice over Internet Protocol)	Ձայն ինտերնետ արձանագրության միջոցով. տեխնոլոգիա է, որը թույլ է տալիս ձայնային զանգեր կատարել՝ օգտագործելով լայնաշերտ ինտերնետ կապ՝ սովորական (կամ անալոգային) հեռախոսագծի փոխարեն:
RAN (Radio Access Network)	Ռադիոհասանելիության ցանցը (RAN) անլար հեռահաղորդակցության համակարգի բաղադրիչ է, որը ռադիոկապի միջոցով կապ է ապահովում բազային կայանների և բաժանորդային սարքավորումների միջև:
POTS (Plain Old Telephone Service)	Ավանդական հեռախոսային ծառայություն, որը ձայնի փոխանցման համար օգտագործում է պղնձալարային ցանց:
PSTN (Public Switched Telephone Network)	Հանրային հեռախոսային ցանց. ավանդական միացումով միացված հեռախոսային ցանց:
VoLTE (Voice over LTE)	Տեխնոլոգիա է, որը հնարավորություն է տալիս ձայնային զանգեր կատարել 4G LTE ցանցի միջոցով, ապահովում է բարձր որակի զանգեր և թույլ է տալիս միաժամանակ օգտագործել ձայնային և տվյալների ծառայությունները:

Բ) Այլ տերմիններ

<p>«Հաշվապահական հաշվառման ստանդարտներ»</p>	<p>Հաշվապահական հաշվառման միջազգային ստանդարտների խորհրդի («ՀՀՄՍ խորհուրդ») կողմից հրապարակված ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտներ (ներառյալ՝ ՀՀՄՍ խորհրդի կողմից հաստատված ստանդարտներն ու մեկնաբանությունները, ինչպես նաև նախորդ խմբագրություններով հրապարակված Հաշվապահական հաշվառման միջազգային ստանդարտները), վերջիններիս վերաբերյալ բացատրագրերի հետ միասին, որոնք կիրառվում են հետևողականորեն:</p>
<p>«Կիրառելի օրենսդրություն»</p>	<p>Հայաստանի Հանրապետության բոլոր կիրառելի օրենսդրական ակտերը, ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերը, Հայաստանի հանրապետության միջազգային պայմանագրերը, դատական ակտերը, գործարար շրջանառության սովորույթները կամ Հայաստանի Հանրապետության ցանկացած պետական մարմնի կողմից ընդունված նմանատիպ սահմանափակումները կամ ընդհանուր բնույթի որոշումները, ներառյալ դրանցում ժամանակ առ ժամանակ կատարվող, օրինական ուժ ստացող բոլոր փոփոխությունները և լրացումները:</p>
<p>«ՀՀ դրամ»</p>	<p>Հայաստանի Հանրապետության ազգային արժույթը:</p>
<p>«Աուդիտորներ»</p>	<p>Փրայսուաթերհաուս Կուպերս (PricewaterhouseCoopers), ՔեյՓիԷմՋի (KPMG), Էրնստ ընդ Յանգ (Ernst & Young), Դելոյթ (Deloitte) կամ միջազգային հեղինակություն ունեցող ցանկացած այլ ընկերություն, որին ժամանակ առ ժամանակ նշանակում է Թողարկողը:</p>
<p>«Պարտատոմսերի սեփականատերեր»</p>	<p>Ներդրողներ, որոնց պատկանում են Պարտատոմսերից բխող իրավունքները:</p>
<p>«Պարտատոմսեր»</p>	<p>Ծրագրային Ազդագրի և Թողարկողի «Կայուն զարգացման հետ կապված պարտատոմսերի համակարգի» շրջանակներում Թողարկողի կողմից թողարկված և հրապարակայնորեն առաջարկվող չապահովված ԿԶԿՊ-ներ՝ մինչև 75,000,000 (յոթանասունհինգ միլիոն ԱՄՆ դոլար) դոլարային արտահայտությամբ ընդհանուր ծավալով (թողարկումների սերիաներով):</p>

«Աշխատանքային օր»	ցանկացած օր, երբ ՀՀ Երևան քաղաքում գործող բանկերը բաց են ընդհանուր գործառնությունների համար:
«Հաշվարկման ժամանակահատված»	Կիրառվում է Ազդագրի 2.6.4.2(է) կետով («Ֆինանսական ցուցանիշներ») սահմանված իմաստով:
«Դրամական միջոցներ»	Դրամարկղերում գտնվող դրամական միջոցներ և ցպահանջ ավանդներ:
«Դրամական միջոցների համարժեքներ»	Բարձր իրացվելիությամբ կարճաժամկետ ներդրումներ, որոնք հեշտությամբ վերածվում են որոշակի ծավալով Դրամական միջոցների, և որոնց արժեքի փոփոխության ռիսկն աննշան է:
«Հսկողության փոփոխություն»	Նշանակում է, որ. (i) որևէ անձ կամ անձանց խումբ, բացառությամբ Մայր ընկերության, որը գործում է համատեղության հիմքերով կամ բացահայտ կամ ենթադրյալ փոխըմբռնման կամ համաձայնության շրջանակներում, ուղղակիորեն կամ մեկ կամ մի քանի միջնորդների միջոցով ձեռք է բերում Թողարկողի բաժնետիրական կապիտալում ինչպես տնտեսական, այնպես էլ քվեարկող բաժնետոմսերի 17.5% (տասնյոթ ամբողջ հինգ տասնորդական տոկոսից) ավելին, (ii) որևէ անձ կամ անձանց խումբ, բացառությամբ Իրական շահառուների, որը գործում է համատեղության հիմքերով կամ բացահայտ կամ ենթադրյալ փոխըմբռնման կամ համաձայնության շրջանակներում, ուղղակիորեն կամ մեկ կամ մի քանի միջնորդների միջոցով ձեռք է բերում Մայր ընկերության բաժնետիրական կապիտալում ինչպես տնտեսական, այնպես էլ քվեարկող բաժնետոմսերը, (iii) որևէ անձ կամ անձանց խումբ, բացառությամբ Մայր ընկերության (իսկ Մայր ընկերության դեպքում՝ բացառությամբ Մայր ընկերության Իրական շահառուների), որը գործում է համատեղության հիմքերով կամ բացահայտ կամ ենթադրյալ փոխըմբռնման կամ համաձայնության շրջանակներում, ուղղակիորեն կամ մեկ կամ մի քանի միջնորդների միջոցով ստանում է լիազորություն (անկախ այն փաստացի իրականացնելու հանգամանքից)՝ ընտրելու Թողարկողի և/կամ Մայր ընկերության տնօրենների խորհրդի անդամների մեծամասնությունը և/կամ նշանակելու Թողարկողի և/կամ Մայր ընկերության կոլեգիալ կամ միանձնյա գործադիր մարմին, (iv) որևէ պահի փոխվում է Մայր ընկերության և/կամ Թողարկողի տնօրենների խորհրդի և/կամ կոլեգիալ մարմնի կազմում ընդգրկված տնօրենների մեծամասնությունը, (v) «հսկողության փոփոխությունը» (ինչպես որ այն նկարագրված է) կամ

	նմանատիպ իրադարձություն տեղի է ունենում Թողարկողին կամ Մայր ընկերությանը վերաբերող վարկերի կամ արտոնյալ բաժնետոմսերի շրջանակներում կամ (vi) վաճառվում են Թողարկողի բոլոր կամ գրեթե բոլոր ակտիվները:
«Կանոնադրություն»	Թողարկողի հիմնադիր փաստաթղթերը:
«Ա» դասի հասարակ բաժնետոմսեր	Հայաստանի ֆոնդային բորսայում ցուցակված Թողարկողի հասարակ անվանական բաժնետոմսեր:
«Բ» դասի հասարակ բաժնետոմսեր	Թողարկողի հասարակ անվանական բաժնետոմսեր, որոնք ամբողջությամբ պատկանում են Մայր ընկերությանը:
«Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներով գործարք»	Տոկոսադրույքների, արժույթների և ապրանքների գների հետ կապված՝ սվոփ, քեփ (cap), քոլլար (collar), ֆյուչերս, ֆորվարդ կամ նմանատիպ այլ պայմանագիր:
«EBITDA» (շահույթ՝ մինչև տոկոսավճարները, հարկերը, մաշվածությունը և ամորտիզացիան)	Կիրառվում է Ազդագրի 2.6.4.2(է) կետով («Ֆինանսական ցուցանիշներ») սահմանված իմաստով:
«Պարտավորությունների չկատարման դեպք»	2.6.5.1 ենթակետում («Պարտավորությունների չկատարման դեպքեր») նկարագրված իրադարձություններից որևէ մեկը:
«Ֆինանսական պարտքեր»	Կիրառվում է Ազդագրի 2.6.4.2(է) կետով («Ֆինանսական ցուցանիշներ») սահմանված իմաստով:
«Ֆինանսական վարձակալություն (լիզինգ)»	Վարձակալության ցանկացած պայմանագիր, որը Հաշվապահական հաշվառման ստանդարտներին համապատասխան կդիտարկվի որպես ֆինանսական կամ հիմնական միջոցների լիզինգ:
«Ֆինանսական տարի»	Թողարկողի հաշվետու տարին, որը սկսվում է յուրաքանչյուր տարվա հունվարի 1-ին և ավարտվում դեկտեմբերի 31-ին:
«Ապահովագրություններ»	Թողարկողի կողմից կամ նրա անունից Հավելված 4-ի («Ապահովագրության գծով պահանջներ») համաձայն կնքված ապահովագրության պայմանագրեր (պոլիսներ) կամ ապահովագրության պայմանագրեր (պոլիսներ), որոնք վերաբերում են Թողարկողի համար հետաքրքրություն ներկայացնող խնդրին (նման հետաքրքրության սահմաններում):
«Թողարկող»	«Տելեկոմ Արմենիա» ԲԲԸ, Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը համապատասխան հիմնադրված և գործող բաց բաժնետիրական ընկերություն, գրանցման համարը՝ 264.130.1310465,

	իրավաբանական հասցե՝ Հայաստանի Հանրապետություն, 0014 Երևան, Ազատության պողոտա 24/1:
«Էական փոփոխություն»	«Արժեթղթերի շուկայի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում և ՀՀ կենտրոնական բանկի նորմատիվ իրավական ակտերում կիրառվող իմաստով ցանկացած էական փոփոխություն, ինչպիսիք են Ծրագրային Ազդագրում ներառված տեղեկատվության էական փոփոխությունները կամ նոր էական փաստերի կամ իրադարձությունների առաջացումը, այդ թվում՝ Հսկողության փոփոխությունը:
«Էական բացասական ազդեցություն»	Էական բացասական ազդեցություն. (ա) Թողարկողի, Մայր ընկերության կամ նրա որևէ ակտիվի կամ գույքի վրա, (բ) Թողարկողի բիզնեսի, հեռանկարների, ֆինանսական վիճակի կամ բնապահպանական և սոցիալական միջավայրի վրա, (գ) Թողարկողի բիզնեսի վարման կամ գործառնությունների իրականացման վրա, (դ) Թողարկողի՝ Ծրագրային Ազդագրում սահմանված պարտավորությունները կատարելու ունակության վրա:
«Էական լիցենզիա»	Ազդագրի 3.4.1 բաժնի աղյուսակում նշված Թիվ 60 (Հանրային էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանց շահագործելու իրավունքը և պարտականությունը) և ԿՀ N 311 (Ցանցային օպերատորի գործունեության լիցենզիա) թույլտվություններից/լիցենզիաներից ցանկացածը:
«Դրամական միջոցների նվազագույն պահանջվող չափը»	Ցանկացած ժամանակ, 2,500,000 (երկու միլիոն հինգ հարյուր հազար) ԱՄՆ դոլար մինչև 2025թ.-ի դեկտեմբերի 31-ը, 5,000,000 (հինգ միլիոն) ԱՄՆ դոլար մինչև 2026թ.-ի դեկտեմբերի 31-ը, 10,000,000 (տասը միլիոն) ԱՄՆ դոլար մինչև 2027թ.-ի դեկտեմբերի 31-ը, 25,000,000 (քսանհինգ միլիոն) ԱՄՆ դոլար մինչև 2028թ.-ի դեկտեմբերի 31-ը (մարումից հետո), պայմանով, որ Դրամական միջոցների նվազագույն պահանջվող չափերը նվազեցվում են Թողարկողի կողմից՝ Պարտատոմսերի հետզնման կամ երկրորդային շուկայում դրանց չեղարկման նպատակով օգտագործված դրամական միջոցների չափով:
«Զուտ Պարտք/ EBITDA հարաբերակցություն»	Կիրառվում է Ազդագրի 2.6.4.2(է) կետով («Ֆինանսական ցուցանիշներ») սահմանված իմաստով:

«Ջուտ Շահույթ»	Ցանկացած Հաշվարկման ժամանակահատվածում ընդհանուր ծախսերը գերազանցող համախառն հասույթի այն մասը (եթե այդպիսին առկա է և պայմանով, որ շահութահարկը պետք է հաշվառվի որպես ընդհանուր ծախսերի մաս), որն արտացոլված է համապատասխան Հաշվարկման ժամանակահատվածի ֆինանսական հաշվետվություններում:
«Մայր ընկերություն»	«ԹԻՄ» ՓԲԸ, Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը համապատասխան հիմնադրված և գործող փակ բաժնետիրական ընկերություն, գրանցման համարը՝ 264.120.1210976, իրավաբանական հասցե՝ Հայաստանի Հանրապետություն, 0014 Երևան, Ազատության պողոտա 24/1:
«Թույլատրելի ֆինանսական պարտքեր»	<p>(ա) Պարտատոմսերի թողարկման ծրագիր,</p> <p>(բ) Առաջնահերթ մարման վարկեր, պայմանով, որ այդպիսի վարկերն ամբողջությամբ կմարվեն ոչ ուշ, քան Պարտատոմսերի տեղաբաշխման վերջին օրը,</p> <p>(գ) ընթացիկ առևտրային գործունեության ընթացքում ձեռք բերված սարքավորումների (ապրանքանյութական պաշարների) հետաձգված վճարման գծով ֆինանսական պարտքեր,</p> <p>(դ) մինչև 4,000,000 (չորս միլիոն) ԱՄՆ դոլար ծավալով բանկային երաշխիքներ, ձեռք բերված բացառապես Թողարկողի հիմնական գործառնությունների համար, պայմանով, որ Պարտավորությունների չկատարման դեպքում ձեռք բերված կամ ձեռք բերվող բանկային երաշխիքների գումարը ենթակա է վճարման Պարտատոմսերի մնացորդային գումարի ամբողջական մարումից հետո՝ Կիրառելի օրենսդրությամբ թույլատրված սահմաններում,</p> <p>պայմանով, որ Թողարկողի վճարային պարտավորությունները բոլոր Թույլատրելի ֆինանսական պարտքերի գծով (բացառությամբ Պարտատոմսերի թողարկման ծրագրի և Առաջնահերթ մարման վարկերի) առնվազն <i>հավասար լինեն (Pari Passu)</i> Պարտատոմսերի սեփականատերերի պահանջներին:</p>
«Ծրագրային Ազդագիր»	Պարտատոմսերի սերիաների թողարկման և առաջարկի նպատակով կազմված ազդագիր, որը համարվում է ծրագրային ազդագիր՝ «Արժեթղթերի շուկայի մասին» ՀՀ օրենքի իմաստով:
«Եռամսյակային ամսաթիվ»	Կիրառվում է Ազդագրի 2.6.4.2(է) կետով («Ֆինանսական ցուցանիշներ») սահմանված իմաստով:

<p>«Պատժամիջոցներ»</p>	<p>ցանկացած առևտրային, տնտեսական կամ ֆինանսական պատժամիջոցների մասին օրենքներ, կանոնակարգեր, էմբարգո կամ սահմանափակող միջոցներ, որոնք կարգավորվում, ընդունվում կամ կիրառվում են ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի, Եվրոպական միության, Միացյալ Թագավորության և Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների կողմից:</p>
<p>«Գրավի իրավունք»</p>	<p>Ցանկացած հիփոթեքային, գրավադրման, գանձման, պատվիրակման, ապահովման իրավունք, սեփականության իրավունքի պահպանում, նախապատվության իրավունք, հավատարմագրային կառավարման իրավունք, հաշվանցման իրավունք, հակընդդեմ հայց կամ բանկի կողմից գրավադրման իրավունք, ապահովում տրամադրող ցանկացած տեսակի արտոնություն կամ առաջնահերթություն, ապահովագրական հատուցում ստացող անձանց, լրացուցիչ ապահովագրված անձանց կամ շահառուների նշանակում կամ որևէ ապահովագրության պայմանագրի ներքո ցանկացած նմանատիպ պայմանավորվածություն կամ մեկ պարտատիրոջ որևէ նախապատվության իրավունք մեկ այլ պարտատիրոջ նկատմամբ, որը բխում է որևէ օրենքով, կանոնակարգով, դատավճռով, հրամանով կամ պահանջով սահմանված դրույթներից:</p>
<p>«Առաջնահերթ մարման վարկեր»</p>	<p>Հավաքականորեն.</p> <p>(ա) 2022թ.-ի մայիսի 26-ին կնքված վարկային համաձայնագրով Միջազգային Ֆինանսական Կորպորացիայի (IFC) կողմից Թողարկողին տրամադրված վարկը կամ, կախված համատեքստից, համապատասխան ամսաթվի դրությամբ վարկի մայր գումարի մնացորդը,</p> <p>(բ) 2022թ.-ի մայիսի 26-ին կնքված վարկային համաձայնագրով Վերակառուցման և Զարգացման Եվրոպական Բանկի (EBRD) կողմից Թողարկողին տրամադրված վարկը կամ, կախված համատեքստից, համապատասխան ամսաթվի դրությամբ վարկի մայր գումարի մնացորդը,</p> <p>(գ) «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ի հետ 2022թ.-ի մայիսի 26-ին կնքված վարկային համաձայնագրով «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ի կողմից Թողարկողին տրամադրված վարկը կամ, կախված համատեքստից, համապատասխան ամսաթվի դրությամբ վարկի մայր գումարի մնացորդը, ինչպես նաև տվյալ վարկային համաձայնագրի ներքո վարկ</p>

	համարվող բանկային երաշխիքի գծով յուրաքանչյուր պահանջը:
«Կայուն զարգացման հետ կապված պարտատոմսեր»	Թողարկողի Կայուն զարգացման հետ կապված պարտատոմսերի համակարգին համապատասխան թողարկված պարտատոմսեր:
«Կայուն զարգացման կատարողականի թիրախային ցուցանիշ (ԿԶԿԹՑ)»	Թողարկողի կողմից նախապես սահմանված չափելի նպատակներ, որոնց նպատակը Բնապահպանական, սոցիալական և կառավարման արդյունքների բարելավումն է:
«Դուստր ձեռնարկություն»	Իրավաբանական անձ, որի նկատմամբ անձն ունի ուղղակի կամ անուղղակի հսկողություն կամ ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն տիրապետում է քվեարկող բաժնետոմսերի ավելի քան 50%-ին (հիսուն տոկոսին) կամ ունի նմանատիպ սեփականության իրավունք: Սույն կետի իմաստով «հսկողություն» նշանակում է իրավաբանական անձի կառավարումն ու քաղաքականությունն ուղղորդելու իրավասություն՝ քվեարկող բաժնետոմսերի տիրապետման միջոցով, պայմանագրի ուժով կամ այլ կերպ:
«Կայուն զարգացման հետ կապված պարտատոմսերի համակարգ»	Ուղեցույցների ամբողջություն, որոնք սահմանում են Թողարկողի կողմից ԿԶԿԹՑ-ների ձեռքբերումների հետ կապված Պարտատոմսերի թողարկման սկզբունքները:
«Յուրոմի վարույթ»	Յուրոմի հետ կապված ցանկացած իրավական, վարչական, պետական, արբիտրաժային կամ կարգավորող բնույթի վարույթ կամ հետաքննություն, որում Մայր ընկերությունը և/կամ Մայր ընկերության որևէ Դուստր ձեռնարկությունը ներգրավված է որպես պատասխանող և շահագրգիռ/ազդակիր երրորդ կողմ:
«ԱՄՆ դոլար»	Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների ազգային արժույթը:

4.4 [ՀԱՎԵԼՎԱԾ 4: Ապահովագրության գծով պահանջներ](#)

1 ՇԻՆԱՐԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ (պահանջվում է, եթե շինարարության ծախսերը կամ անավարտ շինարարության օբյեկտների արժեքը հավասար են կամ գերազանցում են 10,000,000 (տասը միլիոն) ԱՄՆ դոլարը:

(a) (ա) Շինարարության ապահովագրություն (շինարարության հետ կապված բոլոր ռիսկերը), սեփականատիրոջ կողմից վերահսկվող, հիմնված պայմանագրի ամբողջ արժեքի վրա, ներառյալ.

(i) Գործադուլներ, ապստամբություններ և մասսայական անկարգություններ

(ii) Աղբի հեռացում

(iii) Չնախատեսված ծախսեր

(iv) Տեխնիկական սպասարկման երկարաձգված ժամկետ

(v) Պատասխանատվություն երրորդ անձանց պատճառված վնասի համար

(բ) Հիմնական կայանքների/սարքավորումների տեղափոխման ժամանակ՝ ծովով փոխադրվող բեռների ապահովագրություն (այդ թվում՝ պատերազմի պայմաններում):

2 ԸՆԹԱՑԻԿ ԵՎ ԱՊԱԳՎ ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(ա) Հրդեհի և այլ վտանգավոր երևույթների հետևանքով (ներառյալ բնական աղետները, գործադուլները, ապստամբությունները և մասսայական անկարգությունները) գույքին պատճառված վնասի փոխհատուցման ապահովագրություն՝ հիմնված ակտիվների փոխարինման նոր արժեքի վրա:

(բ) Բիզնեսի դադարեցման ապահովագրություն՝ վերոշարադրյալ 2 (ա) կետի դրույթների համաձայն:

(գ) Ընդհանուր պատասխանատվության ապահովագրություն՝ յուրաքանչյուր դեպքի համար 1,000,000 (մեկ միլիոն) ԱՄՆ դոլար նվազագույն սահմանաչափով:

(դ) Բաց ծովային և միջցամաքային տարանցիկ փոխադրումների ապահովագրություն:

3 ՄՇՏԱՊԵՍ

Կիրառելի օրենսդրությամբ պահանջվող բոլոր տեսակի ապահովագրությունները:

4.5 ՀԱՎԵԼՎԱԾ 5: Հաշվետվություններ

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ

**Ֆինանսական հաշվետվություններ
(Աուդիտ չանցած)**

30 հունիսի 2024թ.

Բովանդակություն

Ֆինանսական հաշվետվություններ

Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվություն.....	1
Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն	2
Սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին հաշվետվություն.....	3
Դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվություն.....	4

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ԲԲԸ
Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվություն

Հազ. ՀՀ դրամ	30 հունիսի 2024թ.	31 դեկտեմբերի 2023թ. (Աուդիտ անցած)
ԱԿՏԻՎՆԵՐ		
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ		
Հիմնական միջոցներ	25,638,136	24,949,814
Ներդրումային գույք	6,205,118	6,205,118
Ոչ նյութական ակտիվներ	6,990,929	6,343,574
Կանխավճարներ՝ անվերապահ օգտագործ. իրավունքի (ԱՕԻ) դիմաց	665,870	352,888
Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր	957,773	1,069,659
Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ	5,140,146	5,556,175
Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով	3,071,672	4,158,237
Տրամադրված վարկեր	18,040,364	17,970,410
Հետաձգված հարկային ակտիվներ	1,739,368	1,739,368
Հետաձգված ծախսեր	45,171	45,171
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	1,324,689	1,324,689
Ընդամենը ոչ ընթացիկ ակտիվներ	69,819,236	69,715,103
Ընթացիկ ակտիվներ		
Պաշարներ	746,234	882,002
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր	11,470,550	9,005,309
Շահութահարկի գծով ընթացիկ կանխավճարներ	269,728	269,728
Այլ հարկային ակտիվներ	355,869	194,460
Հետաձգված ծախսեր	44,726	44,726
Ժամկետային ավանդ	1,397,727	1,371,537
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	1,071,609	989,762
Ընդամենը ընթացիկ ակտիվներ	15,356,443	12,757,524
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԱԿՏԻՎՆԵՐ	85,175,679	82,472,627
ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ		
Կանոնադրական կապիտալ	22,837,709	22,837,709
Էմիսիոն եկամուտ	4,240,000	4,240,000
Զբաղիված շահույթ	11,490,395	10,770,742
Պահուստային կապիտալ	3,425,656	3,425,656
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ	41,993,760	41,274,107
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ		
Բանկային վարկեր	15,541,000	17,177,719
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	4,585,829	4,514,453
Ակտիվների ապագործարկման գծով պահուստ	1,642,477	1,563,669
Հետաձգված եկամուտ	22,507	22,507
Ընդամենը ոչ ընթացիկ պարտավորություններ	21,791,813	23,278,348
Ընթացիկ պարտավորություններ		
Բանկային վարկեր	2,387,607	1,819,436
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	1,249,146	1,811,652
Առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր	9,646,997	8,402,202
Պարտավորությունների և վճարների գծով պահուստներ	78,292	-
Հետաձգված եկամուտ	21,213	21,213
Աշխատավարձի գծով կրեդիտորական պարտքեր	1,328,610	1,084,329
Ստացված կանխավճարներ	5,710,339	4,140,492
Այլ հարկային պարտավորություններ	967,902	640,848
Ընդամենը ընթացիկ պարտավորություններ	21,390,106	17,920,172
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	43,181,919	41,198,520
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ Լ ԵՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ	85,175,679	82,472,627

Հայկ Եսայան
 Գլխավոր տնօրեն

Կարեն Մնացականյան
 Ֆինանսական տնօրեն

Տաթևիկ Գևորգյան
 Գլխավոր հաշվապահ

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ

Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն

Հազ. ՀՀ դրամ	հունվար- հունիս 2024թ.	հունվար- հունիս 2023թ.
Շարժական կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ	8,118,246	8,097,070
Ֆիքսված կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ	6,915,212	6,080,100
Սարքավորումների իրացումից հասույթ	1,435,740	1,146,988
Այլ հասույթ	984,430	974,138
Ընդամենը հասույթ	17,453,628	16,298,296
Ծառայությունների ինքնարժեք	(10,487,656)	(9,588,561)
Իրացված սարքավորումների ինքնարժեք	(1,350,145)	(1,122,024)
Ընդամենը վաճառքի ինքնարժեք	(11,837,801)	(10,710,585)
Համախառն շահույթ	5,615,827	5,587,711
Այլ գործառնական եկամուտ	(7,667)	1,384,740
Ընդհանուր և վարչական ծախսեր	(2,542,580)	(2,858,357)
Իրացման ծախսեր	(1,693,961)	(1,605,089)
Այլ գործառնական ծախսեր	(202,978)	(288,202)
Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկումից զուտ կորուստ/ (արժեզրկման հակադարձում)	101,263	143,760
Գործառնական շահույթ	1,269,904	2,364,563
Ֆինանսական եկամուտ	888,430	719,523
Ֆինանսական ծախսեր	(1,480,435)	(1,418,081)
Արտարժույթի փոխարկումից վնաս հանած օգուտ	41,754	(72,520)
Շահույթ նախքան հարկումը	719,653	1,593,485
Շահութահարկի գծով ծախս	-	-
ՏԱՐՎԱ ԸՆԴՈՒՅԹ	719,653	1,593,485
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՏԱՐՎԱ ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԸ	719,653	1,593,485

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ

Սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին հաշվետվություն

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Կանոնա- դրական կապիտալ	Էմիսիոն եկամուտ	Զբաղիված շահույթ	Պահուստային կապիտալ	Ընդամենը
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	18,837,709	-	9,672,304	2,825,656	31,335,669
2023թ. զուտ շահույթ	-	-	4,526,719	-	4,526,719
Ընդամենը 2023թ. համապարփակ ֆինանսական արդյունք	-	-	4,526,719	-	4,526,719
Առևտրային դեբիտորական պարտքերի զեղչման ազդեցությունը	-	-	(71,575)	-	(71,575)
Մայր ընկերությանը տրված փոխառությունների փոփոխման ազդեցությունը	-	-	3,762,617	-	3,762,617
Հետաձգված հարկի ազդեցությունը սեփական կապիտալում արտացոլված գործարքների վրա	-	-	(251,908)	-	(251,908)
Սովորական բաժնետոմսերի թողարկում	4,000,000	4,240,000	(267,417)	-	7,972,583
Վճարված շահաբաժիններ	-	-	(6,000,000)	-	(6,000,000)
Պահուստային կապիտալի ճանաչում	-	-	(600,000)	600 000	-
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	22,837,709	4,240,000	10,770,742	3,425,656	41,274,107
2024թ. հունվար-հունիսի զուտ շահույթ	-	-	719,653	-	719,653
Ընդամենը 2024թ. համապարփակ ֆինանսական արդյունք	-	-	719,653	-	719,653
Մնացորդն առ 30 հունիսի 2024թ.	22,837,709	4,240,000	11,490,395	3,425,656	41,993,760

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ

Դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվություն

Հազ. ՀՀ դրամ	հունվար-հունիս 2024թ.	հունվար-հունիս 2023թ.
Դրամական միջոցների հոսքեր գործառնական գործունեությունից		
Հաճախորդներից ստացված դրամական միջոցներ	18,829,656	16,922,122
Ստացված տոկոսներ	65,145	45,958
Վճարված տոկոսներ	(1,026,367)	(934,793)
Դրամական միջոցներ վարձակալությունից	799,105	1,091,831
Դրամական միջոցներ այլ գործառնական գործունեությունից	57,694	202,454
Ծառայությունների մատուցման գծով վճարումներ	(4,746,226)	(6,007,845)
Վճարումներ աշխատակիցներին	(3,466,794)	(3,378,264)
Շահութահարկից բացի այլ հարկեր	(1,975,440)	(2,358,899)
Պաշարների մատակարարներին վճարումներ	(2,588,222)	(1,844,174)
Գործուղումների համար կատարվող վճարներ	(16,213)	(18,859)
Այլ գործունեության գծով վճարված դրամական միջոցներ	(535,467)	(550,001)
Գործառնական գործունեությունից զուտ դրամական միջոցներ	5,396,871	3,169,530
Դրամական միջոցների հոսքեր ներդրումային գործունեությունից		
Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների ձեռքբերում	(3,795,179)	(7,923,358)
Հիմնական միջոցների վաճառքից մուտքեր	370,680	1,313,751
Բանկային ավանդների ներդրում	(26,252)	(554,365)
Ներդրումային գործունեությամբ օգտագործված զուտ դրամական միջոցներ	(3,450,751)	(7,163,972)
Դրամական միջոցների հոսքեր ֆինանսական գործունեությունից		
Ստացված վարկեր	774,680	773,200
Վարկերի մարում	(1,037,065)	(773,500)
Սովորական բաժնետոմսերի թողարկումից մուտքեր	-	4,647,092
Վարձակալության մայր գումարի մարումներ	(1,584,342)	(967,242)
Ֆինանսական գործունեությունից զուտ դրամական միջոցներ	(1,846,727)	3,679,550
Փոխարժեքային տարբերությունների ազդեցությունը դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների վրա	(17,546)	67
Դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների զուտ փոփոխություն	81,847	(314,825)
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները տարեսկզբին	989,762	615,800
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները տարեվերջին	1,071,609	300,975

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ

**Ֆինանսական հաշվետվությունների
միջազգային ստանդարտներին
համապատասխան`
Ֆինանսական հաշվետվություններ և
անկախ աուդիտորական եզրակացություն**

31 դեկտեմբերի 2023թ.

Բովանդակություն

Անկախ աուդիտորական եզրակացություն

Ֆինանսական հաշվետվություններ

Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվություն	1
Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն	2
Սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին հաշվետվություն	3
Դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվություն	4

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ

1 «ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ-ն և նրա գործունեությունը	5
2 Ընկերության գործառնական միջավայրը	5
3 Պատրաստման հիմքը	6
4 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության էական գնահատականներ և դատողություններ	8
5 Անցում նոր կամ վերանայված ստանդարտներին և մեկնաբանություններին	10
6 Նոր ստանդարտներ և մեկնաբանություններ	13
7 Հիմնական միջոցներ	14
8 Ներդրումային գույք	16
9 Ոչ նյութական ակտիվներ և կանխավճարներ անվերապահ օգտագործման իրավունքի (ԱՕԻ) դիմաց	17
10 Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր	19
11 Տրամադրված փոխառություններ	20
12 Պաշարներ	22
13 Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր և այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	22
14 Ժամկետային ավանդ	25
15 Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	26
16 Կանոնադրական կապիտալ	26
17 Բանկային վարկեր	27
18 Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ և վարձակալության գծով պարտավորություններ	28
19 Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորությունների համեմատություն	30
20 Ակտիվների ապագործարկման գծով պահուստ	31
21 Առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր և ստացված կանխավճարներ	32
22 Պարտավորությունների և վճարների գծով պահուստներ	32
23 Հասույթ	33
24 Վաճառքի ինքնարժեք	36
25 Այլ գործառնական եկամուտ	36
26 Ընդհանուր և վարչական ծախսեր	37
27 Իրացման ծախսեր	37
28 Այլ գործառնական ծախսեր	38
29 Ֆինանսական եկամուտ/ծախսեր	38
30 Շահութահարկ	39
31 Մեկ բաժնետոմսի գծով շահույթ	42
32 Պայմանական դեպքեր և պարտավորություններ	42
33 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում	43
34 Կապիտալի կառավարում	49
35 Իրական արժեքի բացահայտումներ	50
36 Ֆինանսական գործիքների ներկայացում ըստ չափման կատեգորիաների	52
37 Փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդներ և գործարքներ	52
38 Հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո տեղի ունեցող դեպքեր	54

Անկախ աուդիտորական եզրակացություն

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ-ի տնօրենների խորհրդին և բաժնետերերին:

Մեր կարծիքը

Մեր կարծիքով, ֆինանսական հաշվետվությունները բոլոր էական առումներով ճշմարիտ են ներկայացնում «ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ-ի (այսուհետ՝ «Ընկերություն») ֆինանսական վիճակն առ 2023թ. դեկտեմբերի 31-ը, ինչպես նաև Ընկերության՝ այդ ամսաթվին ավարտված տարվա ֆինանսական արդյունքները և դրամական միջոցների հոսքերը՝ համաձայն ՖՀՄՍ հաշվապահական ստանդարտների (այսուհետ՝ «ՖՀՄՍ»-ներ):

Աուդիտի առարկան

Ընկերության ֆինանսական հաշվետվությունները ներառում են.

- ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունը 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ.
- այդ ամսաթվին ավարտված տարվա շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունը.
- այդ ամսաթվին ավարտված տարվա սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին հաշվետվությունը.
- այդ ամսաթվին ավարտված տարվա դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվությունը, և
- ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրությունները, որոնք ներառում են հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության էական դրույթները և այլ բացատրական տեղեկատվություն

Կարծիքի հիմքը

Մենք աուդիտն անցկացրել ենք Աուդիտի միջազգային ստանդարտներին («ԱՄՍ»-ներ) համապատասխան: Այդ ստանդարտներից բխող մեր պատասխանատվությունը նկարագրված է մեր եզրակացության «Աուդիտորի պատասխանատվությունը ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար» բաժնում:

Մենք կարծում ենք, որ մեր կողմից ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցները բավարար և համապատասխան հիմք են հանդիսանում մեր կարծիքն արտահայտելու համար:

Անկախություն

Մենք անկախ ենք Ընկերությունից՝ համաձայն Հաշվապահների էթիկայի միջազգային ստանդարտների խորհրդի կողմից թողարկված՝ Պրոֆեսիոնալ հաշվապահների վարքագրի (ներառյալ՝ Անկախության միջազգային ստանդարտների) («ՀԷՄՍԻՎ Կարգադրի») սկզբունքների: Մենք կատարել ենք էթիկայի գծով մեր այլ պարտականությունները՝ ՀԷՄՍԻՎ Կարգադրին համապատասխան:

Մեր աուդիտի մոտեցումը

Ակնարկ

Եականություն	Ընկերության ընդհանուր Եականությունը, 244 մլն ՀՀ դրամ, որը ներկայացնում է շահույթի մինչև տոկոսները, հարկերը, մաշվածությունը և ամորտիզացիան («EBITDA») 2%-ը:
Աուդիտի առանցքային հարցեր	Հասույթի ճանաչում - շարժական և ֆիքսված կապի ծառայություններից ստացված հասույթի ճշգրտությունը և առաջացումը

Մեր աուդիտի նախագծման շրջանակներում մենք սահմանել ենք Եականությունը և գնահատել ենք ֆինանսական հաշվետվությունների Եական խեղաթյուրման ռիսկերը: Մասնավորապես, մենք դիտարկել ենք այն ոլորտները, որտեղ ղեկավարությունը կատարում է սուբյեկտիվ դատողություններ, օրինակ, նշանակալի հաշվապահական գնահատումների առաջնությամբ, որոնք պահանջում են ենթադրություններ և իրենց Եությամբ անորոշ ապագա իրադարձությունների դիտարկում: Ինչպես մեր բոլոր աուդիտների դեպքում, մենք նաև անդրադարձել ենք ղեկավարության կողմից ներքին հսկողության շրջանցման ռիսկին, ներառյալ, ի թիվս այլ հարցերի, դիտարկել ենք, թե արդյոք առկա են կողմնակալության վկայություններ, որոնք պարունակում են խարդախության հետևանքով Եական խեղաթյուրման ռիսկ:

Մենք աուդիտի շրջանակը մշակել ենք այնպես, որ իրականացվող ընթացակարգերի ծավալը բավարար լինի կարծիք արտահայտելու ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ, որպես ամբողջություն, հաշվի առնելով Ընկերության կառուցվածքը, հաշվապահական հաշվառման գործընթացները և հսկողությունը, ինչպես նաև Ընկերության գործունեության ոլորտը:

Եականություն

Մեր աուդիտի շրջանակի վրա ազդեցություն է ունեցել մեր կողմից Եականության սկզբունքի կիրառումը: Աուդիտը նախագծվում է այնպես, որ ձեռք բերվի ողջամիտ հավաստիացում առ այն, թե արդյոք ֆինանսական հաշվետվությունները զերծ են Եական խեղաթյուրումներից: Խեղաթյուրումներ կարող են առաջանալ խարդախության կամ սխալի հետևանքով: Խեղաթյուրումները համարվում են Եական, եթե կարելի է ողջամտորեն ակնկալել, որ դրանք առանձին, կամ միասին վերցված, կազդեն օգտագործողների՝ ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա կայացվող տնտեսական որոշումների վրա:

Մեր մասնագիտական դատողության հիման վրա մենք սահմանել ենք Եականության որոշակի քանակական շեմեր, ներառյալ Ընկերության գծով ընդհանուր Եականությունը ֆինանսական հաշվետվությունների համար, որպես ամբողջություն, ինչպես ներկայացված է ստորև բերված աղյուսակում: Դրանց միջոցով, որակական նկատառումների հետ միասին, մենք որոշել ենք մեր աուդիտի շրջանակը և մեր աուդիտորական ընթացակարգերի բնույթը, ժամկետները և չափը, և գնահատել ինչպես առանձին, այնպես էլ միասին վերցված՝ խեղաթյուրումների ազդեցությունը, եթե առկա է, ֆինանսական հաշվետվությունների վրա, որպես ամբողջություն:

Ընկերության ընդհանուր Էականությունը	244 մլն ՀՀ դրամ
Ինչպես է այն որոշվել	EBITDA-ի 2%-ը. EBITDA-ն սահմանվում է որպես շահույթ մինչև տոկոսները, հարկերը, մաշվածությունը և ամորտիզացիան:
Էականության համեմատական մեծության որոշման հիմնավորումը	Մենք ընտրել ենք EBITDA-ն որպես հիմնական չափորոշիչ, քանի որ մեր տեսանկյունից, այն համընդհանուր ընդունելի չափանիշ է, որի միջոցով օգտագործողները սովորաբար գնահատում են Ընկերության կատարողական արդյունքները: Մենք ընտրել ենք 2%-ը, ինչը համապատասխանում է տվյալ ոլորտում շահույթ հետապնդող ընկերությունների համար օգտագործվող քանակական Էականության շեմերին:

Աուդիտի առանցքային հարցեր

Աուդիտի առանցքային հարցերն այն հարցերն են, որոնք, ըստ մեր մասնագիտական դատողության, առավել նշանակալի են եղել ընթացիկ ժամանակաշրջանի ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի ընթացքում: Այդ հարցերը դիտարկվել են ընդհանուր առմամբ ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համատեքստում և հաշվետվությունների վերաբերյալ կարծիքի ձևավորման համար, և մենք չենք արտահայտում առանձին կարծիք այդ հարցերի վերաբերյալ:

Աուդիտի առանցքային հարց

Հասույթի ճանաչում - շարժական և ֆիքսված կապի ծառայություններից ստացված հասույթի ճշգրտությունը և առաջացումը

Համապատասխան բացահայտումների համար տես ֆինանսական հաշվետվությունների Ծանոթագրություն 23-ը:

Ընկերության շարժական և ֆիքսված կապի ծառայություններից (որոնք ներառում են՝ ձայնային, տվյալների փոխանակում, ինտերնետ, տարանցիկ և այլն) ընդհանուր հասույթը 2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար կազմել է 25,917 միլիոն ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 27,393 միլիոն ՀՀ դրամ), որը իրենից ներկայացնում է համեմատաբար փոքր գործարքների բարձր ծավալ, բազմաթիվ գնագոյացման պլանների համադրությամբ:

Այս նշանակալի հողվածը, գումարային արտահայտությամբ, ենթակա է զգալի ներհատուկ ռիսկի՝ շարժական և ֆիքսված կապի ծառայությունների գծով ճանաչված ստացված հասույթի ճշգրտության և առաջացման առումով, հաշվի առնելով.

- շարժական և ֆիքսված կապի ծառայություններից ստացված հասույթի որոշման և պատշաճ հաշվառման համար անհրաժեշտ վճարումների, գործընթացների և վերահսկողության բարդությունը. և
- բիզնեսի և սակագնային մոդելների (այդ թվում՝ սակագնային պլանների, հաճախորդների զեղչերի և խթանների) մշտապես փոփոխական բնույթի ազդեցությունը:

Նման ծավալները և բարդության աստիճանը պահանջում են աուդիտի ընթացքում ուշադրության և ջանքերի նշանակալի կենտրոնացում հսկողության և էականության ստուգման ընթացակարգերի ուղղությամբ, որոնց իրականացումը պահանջվում է շարժական և ֆիքսված կապի ծառայություններից ստացված հասույթի ճշգրտությունը և առաջացումը հավաստելու համար: Որպես այդպիսին, մենք սա համարում ենք աուդիտի առանցքային հարց:

Ինչպես է աուդիտի առանցքային հարցը դիտարկվել մեր աուդիտի ընթացքում

Մեր աուդիտորական ընթացակարգերը ներառել են ներքին վերահսկողության ընտրանքային թեստավորում և էականության ընթացակարգերի իրականացում, որոնք, մասնավորապես, ընդգրկել են հետևյալը.

- Բաժանորդների հաշվառման և այլ համապատասխան օժանդակ համակարգերը ընդգրկող SS միջավայրի, ներառյալ փոփոխությունների կառավարման և հասանելիության սահմանափակման ընթացակարգերի գնահատում և թեստավորում:
- Շարժական և ֆիքսված կապի ծառայություններից ստացվող հասույթի և դեբիտորական պարտքերի բիզնես գործընթացի գծով ներքին հսկողության նախագծման և գործառնական արդյունավետության թեստավորում:
- Բաժանորդների ցանցով արձանագրված ակտիվության ամբողջական մշակման գործընթացի ընտրանքային թեստավորում՝ սկսած բաժանորդների ներգրավման գործունեությունից մինչև հաշվառման համակարգեր և գլխավոր մատյան:
- Հաշվառման համակարգում մեխանիկական եղանակով կատարվող ճշգրտումների ընտրանքային թեստավորում՝ համապատասխան ներքին օժանդակ փաստաթղթերի ստուգման և ՖՀՄՍ-ներին դրանց համապատասխանության գնահատման միջոցով:
- Կանխավճարային բաժանորդների ակտիվության ճշգրտությունը հավաստելու նպատակով ընտրանքային թեստավորում՝ գնահատելով մատուցված ծառայությունների բնույթը և կիրառվող սակագնի համապատասխանությունը:
- Բաժանորդների առկայության հավաստում պայմանագրերի վերանայման միջոցով:
- Շարժական կապի ծառայությունների դիմաց ստացված հատուցման համադրում շարժական կապի բաժանորդների գծով ճանաչված հասույթի ընդհանուր գումարի հետ:
- Ընկերության ցանցում անկախ բաժանորդների դեպքերի ստեղծում և այդ դեպքերի համադրում հաշվառված և ձևակերպված գումարների հետ:

Այլ տեղեկատվություն

Այլ տեղեկատվության համար պատասխանատու է ղեկավարությունը: Այլ տեղեկատվությունը ներառում է տարեկան հաշվետվությունը (սակայն չի ներառում ֆինանսական հաշվետվությունները և դրանց վերաբերյալ մեր աուդիտորական եզրակացությունը):

Ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ մեր կարծիքը չի ներառում այլ տեղեկատվությունը, և մենք այդ տեղեկատվության վերաբերյալ չենք արտահայտելու որևէ տեսակի հավաստիացման եզրահանգում:

Ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի առնչությամբ մեր պատասխանատվությունն է ծանոթանալ վերոնշյալ այլ տեղեկատվությանը, և այդպիսով դիտարկել, թե արդյոք առկա է էական անհամապատասխանություն այլ տեղեկատվության և ֆինանսական հաշվետվությունների կամ աուդիտի ընթացքում մեր կողմից ձեռք բերված տվյալների միջև, և արդյոք այլ տեղեկատվությունը առերևույթ պարունակում է էական խեղաթյուրումներ:

Եթե մեր կատարած աշխատանքի հիման վրա մենք եզրահանգենք, որ առկա է տվյալ այլ տեղեկատվության էական խեղաթյուրում, մենք պարտավոր ենք հաղորդել այդ փաստը: Այս առնչությամբ հաղորդման ենթակա փաստեր չկան:

Ղեկավարության և կառավարման օղակներում գտնվող անձանց պատասխանատվությունը ֆինանսական հաշվետվությունների համար

Ղեկավարությունը պատասխանատու է ՖՀՄՍ-ների համաձայն ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և ճշմարիտ ներկայացման և այնպիսի ներքին հսկողության համար, որը, ըստ ղեկավարության, անհրաժեշտ է խարդախության կամ սխալի հետևանքով էական խեղաթյուրումներից զերծ ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստումն ապահովելու համար:

Ֆինանսական հաշվետվություններ պատրաստելիս ղեկավարությունը պատասխանատու է Ընկերության անընդհատ գործելու կարողության գնահատման, համապատասխան դեպքերում անընդհատության հետ կապված հարցերի բացահայտման և Ընկերության գործունեության անընդհատության ենթադրության հիման վրա հաշվետվությունների պատրաստման համար, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ղեկավարությունը մտադիր է լուծարել Ընկերությունը, դադարեցնել գործունեությունը կամ չունի այդպես չվարվելու որևէ իրատեսական այլընտրանք:

Կառավարման օղակներում գտնվող անձինք պատասխանատու են Ընկերության ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման գործընթացի վերահսկման համար:

Աուդիտորի պատասխանատվությունը ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար

Մեր նպատակն է ձեռք բերել ողջամիտ հավաստիացում առ այն, որ ֆինանսական հաշվետվությունները՝ ամբողջությամբ վերցրած, զերծ են խարդախության կամ սխալների հետևանքով առաջացող էական խեղաթյուրումներից, և ներկայացնել մեր կարծիքը ներառող աուդիտորական եզրակացություն: Ողջամիտ հավաստիացումը բարձր մակարդակի հավաստիացում է, սակայն այն չի երաշխավորում, որ ԱՄՍ-ներին համապատասխան իրականացված աուդիտը միշտ կբացահայտի էական խեղաթյուրումը, երբ այն առկա է: Խեղաթյուրումները կարող են առաջանալ խարդախության կամ սխալի հետևանքով, և համարվում են էական, երբ ողջամտորեն կարող է ակնկալվել, որ դրանք, առանձին կամ միասին վերցրած, կարող են ազդեցություն ունենալ օգտագործողների կողմից այդ ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա կայացվող տնտեսական որոշումների վրա:

ԱՄՄ-ներին համապատասխան աուդիտի շրջանակներում, մենք աուդիտի ողջ ընթացքում կիրառում ենք մասնագիտական դատողություն և պահպանում մասնագիտական կասկածամտություն: Ի լրումն, մենք.

- Որոշում և գնահատում ենք ֆինանսական հաշվետվություններում խարդախության կամ սխալի հետևանքով առաջացած էական խեղաթյուրումների ռիսկը, մշակում և իրականացնում ենք այդ ռիսկերին համապատասխան աուդիտորական ընթացակարգեր և ձեռք ենք բերում աուդիտորական ապացույցներ, որոնք բավարար և համապատասխան հիմք են հանդիսանում մեր աուդիտորական կարծիքը արտահայտելու համար: Խարդախության հետևանքով առաջացած էական խեղաթյուրումը չհայտնաբերելու ռիսկն ավելի բարձր է սխալի հետևանքով առաջացածի համեմատ, քանի որ խարդախությունը կարող է ներառել դավադրություն, կեղծիք, դիտավորյալ բացթողումներ, խեղաթյուրումներ կամ ներքին վերահսկողության շրջանցում:
- Ձեռք ենք բերում պատկերացում աուդիտին վերաբերող ներքին հսկողության մասին՝ տվյալ հանգամանքներին համապատասխան աուդիտորական ընթացակարգեր նախագծելու, բայց ոչ Շնկերության ներքին հսկողության արդյունավետության վերաբերյալ կարծիք արտահայտելու նպատակով:
- Գնահատում ենք հաշվապահական հաշվառման կիրառված քաղաքականության տեղին լինելը, ինչպես նաև ղեկավարության կողմից կատարած հաշվապահական հաշվառման գնահատումների և համապատասխան բացահայտումների ողջամտությունը:
- Եզրահանգում ենք ղեկավարության կողմից հաշվապահական հաշվառման անընդհատության հիմունքի կիրառման տեղին լինելը, և հիմնվելով ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցների վրա՝ գնահատում ենք՝ արդյոք առկա է էական անորոշություն ղեպքերի կամ իրավիճակների վերաբերյալ, որոնք կարող են նշանակալի կասկած հարուցել Շնկերության գործունեության անընդհատությունը պահպանելու կարողության վերաբերյալ: Եթե մենք եզրահանգում ենք, որ առկա է էական անորոշություն, մենք պարտավոր ենք մեր աուդիտորական եզրակացությունում ուշադրություն հրավիրել ֆինանսական հաշվետվություններում համապատասխան բացահայտումներին, կամ, եթե այդպիսի բացահայտումները բավարար չեն, ձևափոխել մեր կարծիքը: Մեր եզրահանգումները հիմնված են մինչև մեր եզրակացության ամսաթիվը ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցների վրա: Այնուամենայնիվ, ապագա ղեպքերը կամ իրավիճակները կարող են հանգեցնել նրան, որ Շնկերությունը դադարեցնի անընդհատության սկզբունքով գործունեությունը:
- Գնահատում ենք ֆինանսական հաշվետվությունների ընդհանուր ներկայացումը, կառուցվածքը և բովանդակությունը, այդ թվում՝ բացահայտումները ինչպես նաև ֆինանսական հաշվետվությունների հիմքում ընկած գործարքների ու ղեպքերի ճշմարիտ ներկայացումը:

Կառավարման օղակներում գտնվող անձանց, ի թիվս այլ հարցերի, հաղորդում ենք աուդիտորական առաջադրանքի պլանավորված շրջանակի և ժամկետների, ինչպես նաև աուդիտի ընթացքում հայտնաբերված նշանակալի հարցերի, ներառյալ՝ ներքին հսկողությանը վերաբերող նշանակալի թերությունների մասին:

Մենք նաև ներկայացնում ենք կառավարման օղակներում գտնվող անձանց, որ մենք կատարել ենք անկախության վերաբերյալ համապատասխան եթիկական պահանջները, և նրանց հաղորդում ենք բոլոր այն հարաբերությունների այլ հարցերի մասին, որոնք կարող են ողջամտորեն ընկալվել որպես մեր անկախության վրա ազդեցություն ունեցող, և անհրաժեշտության դեպքում, ձեռնարկվում են գործողություններ՝ սպառնալիքները վերացնելու կամ երաշխիքներ կիրառելու ուղղությամբ:

Կառավարման օդակներում գտնվող անձանց հաղորդված հարցերից մենք առանձնացնում ենք այն հարցերը, որոնք համարվել են առավել նշանակալի ընթացիկ ժամանակաշրջանի ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի ընթացքում և հետևաբար հանդիսանում են աուդիտի առանցքային հարցեր: Մենք նկարագրում ենք այդ հարցերը մեր աուդիտորական եզրակացությունում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ օրենքով կամ կարգավորող ակտերով արգելված է այդպիսի հարցերի հրապարակային բացահայտումը, կամ, խիստ բացառիկ հանգամանքներում, մենք գտնում ենք, որ տվյալ հարցը աուդիտորական եզրակացությամբ ներկայացնելը նպատակահարմար չէ, քանի որ կարելի է ողջամտորեն ակնկալել, որ նման ներկայացման բացասական հետևանքները կգերակշռեն դրա հանրային շահ պարունակող օգուտները:

Այս անկախ աուդիտորական եզրակացության համար հիմք հանդիսացած աուդիտորական աշխատանքների գծով գործընկերը Նիտո Կադագիշվիլին է:

Նիտո Կադագիշվիլի
Տնօրեն

Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն
26 ապրիլի 2024թ.

PricewaterhouseCoopers Armenia LLC

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ԲԲԸ
Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվություն

Հազ. ՀՀ դրամ	Ծան.	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
ԱԿՏԻՎՆԵՐ			
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ			
Հիմնական միջոցներ	7	24,949,814	21,578,740
Ներդրումային գույք	8	6,205,118	5,927,067
Ոչ նյութական ակտիվներ	9	6,343,574	4,285,274
Կանխավճարներ՝ անվերապահ օգտագործման իրավունքի (ԱՕԻ) դիմաց	9	352,888	211,591
Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր	10	1,069,659	1,196,571
Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ	18	5,556,175	3,507,709
Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով	7	4,158,237	986,708
Տրամադրված վարկեր	11	17,970,410	17,249,248
Հետաձգված հարկային ակտիվներ	30	1,739,368	2,700,097
Հետաձգված ծախսեր		45,171	30,166
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	13	1,324,689	2,018,779
Ընդամենը ոչ ընթացիկ ակտիվներ		69,715,103	59,691,950
Ընթացիկ ակտիվներ			
Պաշարներ	12	882,002	608,905
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր	13	9,005,309	8,203,651
Շահութահարկի գծով ընթացիկ կանխավճարներ	30	269,728	269,728
Այլ հարկային ակտիվներ		194,460	69,573
Հետաձգված ծախսեր		44,726	45,608
Ժամկետային ավանդ	14	1,371,537	823,885
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	15	989,762	615,800
Վաճառքի համար պահվող ոչ ընթացիկ ակտիվներ		-	60,070
Ընդամենը ընթացիկ ակտիվներ		12,757,524	10,697,220
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԱԿՏԻՎՆԵՐ		82,472,627	70,389,170
ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ			
Կանոնադրական կապիտալ	16	22,837,709	18,837,709
Եմիսիոն եկամուտ	16	4,240,000	-
Չբաշխված շահույթ		10,770,742	9,672,304
Պահուստային կապիտալ		3,425,656	2,825,656
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ		41,274,107	31,335,669
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ			
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ			
Բանկային վարկեր	17	17,177,719	17,465,550
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	18	4,514,453	3,166,781
Ակտիվների ապագործարկման գծով պահուստ	20	1,563,669	1,405,246
Հետաձգված եկամուտ		22,507	28,277
Ընդամենը ոչ ընթացիկ պարտավորություններ		23,278,348	22,065,854
Ընթացիկ պարտավորություններ			
Բանկային վարկեր	17	1,819,436	868,767
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	18	1,811,652	1,067,167
Առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր	21	8,402,202	8,523,257
Պարտավորությունների և վճարների գծով պահուստներ	22	-	413,508
Հետաձգված եկամուտ		21,213	30,038
Աշխատավարձի գծով կրեդիտորական պարտքեր		1,084,329	981,842
Ստացված կանխավճարներ	21	4,140,492	4,673,871
Այլ հարկային պարտավորություններ		640,848	429,197
Ընդամենը ընթացիկ պարտավորություններ		17,920,172	16,987,647
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		41,198,520	39,053,501
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ և ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ		82,472,627	70,389,170

Հաստատված է ընդունվելու համար և ստորագրվել է 2024 թ. ապրիլի 26-ին:

Հայկ Եսայան
 Գլխավոր տնօրեն

Տաթևիկ Գևորգյան
 Գլխավոր հաշվապահ

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ

Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն

Հազ. ՀՀ դրամ	Ծան.	2023թ.	2022թ.
Շարժական կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ	23	16,630,805	16,112,680
Ֆիքսված կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ	23	12,555,615	14,670,395
Սարքավորումների իրացումից հասույթ	23	2,859,222	3,063,207
Այլ հասույթ	23	1,976,511	730,396
Ընդամենը հասույթ		34,022,153	34,576,678
Ծառայությունների ինքնարժեք	24	(19,661,497)	(19,722,491)
Իրացված սարքավորումների ինքնարժեք	24	(2,774,162)	(2,907,845)
Ընդամենը վաճառքի ինքնարժեք		(22,435,659)	(22,630,336)
Համախառն շահույթ		11,586,494	11,946,342
Ներդրումային գույքի իրական արժեքի ճշգրտումից զուտ օգուտ	8	152,207	5,427,831
Այլ գործառնական եկամուտ	25	1,541,825	2,002,531
Ընդհանուր և վարչական ծախսեր	26	(4,600,032)	(4,232,133)
Իրացման ծախսեր	27	(3,323,955)	(3,287,590)
Այլ գործառնական ծախսեր	28	(544,204)	(1,099,780)
Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկումից զուտ կորուստ/ (արժեզրկման հակադարձում)		617,576	(122,265)
Գործառնական շահույթ		5,429,911	10,634,936
Ֆինանսական եկամուտ	29	2,468,017	1,855,985
Ֆինանսական ծախսեր	29	(2,475,663)	(1,540,089)
Արտարժույթի փոխարկումից վնաս հանած օգուտ		(186,724)	(460,410)
Շահույթ նախքան հարկումը		5,235,541	10,490,422
Շահութահարկի գծով ծախս	30	(708,822)	(1,813,122)
ՏԱՐԿԱ ՇԱՀՈՒՅԹ		4,526,719	8,677,300
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՏԱՐԿԱ ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԸ		4,526,719	8,677,300
Բազային և նոսրացված շահույթ մեկ սովորական բաժնետոմսի գծով (արտահայտված ՀՀ դրամով` մեկ բաժնետոմսի դիմաց)	31	21.72	46.06

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ
Սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին հաշվետվություն

Հազ. ՀՀ դրամ	Կանոնա- դրական Ծան. կապիտալ	Էմիսիոն Եկամուտ	Զբաղիված շահույթ	Պահուս- տային կապիտալ	Ընդամենը
Մնացորդն առ 1 հունվարի 2022թ.	18,837,709	-	2,195,699	2,825,656	23,859,064
2022թ. շահույթ	-	-	8,677,300	-	8,677,300
Ընդամենը 2022թ. համապարփակ ֆինանսական արդյունք	-	-	8,677,300	-	8,677,300
2022թ. ընթացքում մայր ընկերության դեբիտորական պարտքի՝ իրական արժեքով ճանաչման ազդեցությունը	13	-	(889,764)	-	(889,764)
2022թ. ընթացքում մայր ընկերությանը տրված վարկերի իրական արժեքով ճանաչման ազդեցությունը	11	-	(2,121,269)	-	(2,121,269)
Ֆինանսական երաշխիքի ապաճանաչում	33	-	1,546,770	-	1,546,770
Հետաձգված հարկի ազդեցությունը սեփական կապիտալում ճանաչված գործարքների վրա	30	-	263,567	-	263,567
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	18,837,709	-	9,672,304	2,825,656	31,335,669
2023թ. շահույթ	-	-	4,526,719	-	4,526,719
Ընդամենը 2023թ. համապարփակ ֆինանսական արդյունք	-	-	4,526,719	-	4,526,719
Առևտրային դեբիտորական պարտքերի զեղչման ազդեցությունը	-	-	(71,575)	-	(71,575)
Մայր ընկերությանը տրված փոխառությունների փոփոխման ազդեցությունը	11	-	3,762,617	-	3,762,617
Հետաձգված հարկի ազդեցությունը սեփական կապիտալում արտացոլված գործարքների վրա	30	-	(251,908)	-	(251,908)
Սովորական բաժնետոմսերի թողարկում	16	4,000,000	4,240,000	(267,417)	7,972,583
Վճարված շահաբաժիններ	16	-	-	(6,000,000)	(6,000,000)
Պահուստային կապիտալի ճանաչում	-	-	(600,000)	600 000	-
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	22,837,709	4,240,000	10,770,742	3,425,656	41,274,107

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ
Դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվություն

Հազ. ՀՀ դրամ	Ծան.	2023թ.	2022թ.
Դրամական միջոցների հոսքեր գործառնական գործունեությունից			
Հաճախորդներից ստացված դրամական միջոցներ		35,026,237	34,286,800
Ստացված տոկոսներ		118,898	44,125
Վճարված տոկոսներ		(2,215,152)	(1,472,218)
Դրամական միջոցներ վարձակալությունից		1,813,478	896,726
Դրամական միջոցներ այլ գործառնական գործունեությունից		458,301	940,651
Ծառայությունների մատուցման գծով վճարումներ		(12,240,275)	(10,831,434)
Վճարումներ աշխատակիցներին		(7,313,296)	(7,405,889)
Վճարված շահույթահարկ		-	(21,653)
Շահույթահարկից բացի այլ հարկեր		(4,386,416)	(4,501,253)
Պաշարների մատակարարներին վճարումներ		(2,950,048)	(3,694,049)
Գործուղումների համար կատարվող վճարներ		(32,844)	(52,447)
Այլ գործունեության գծով վճարված դրամական միջոցներ		(175,819)	(7,790)
Գործառնական գործունեությունից զուտ դրամական միջոցներ		8,103,064	8,181,569
Դրամական միջոցների հոսքեր ներդրումային գործունեությունից			
Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների ձեռքբերում		(15,037,971)	(10,225,279)
Հիմնական միջոցների վաճառքից մուտքեր		1,612,291	1,874,723
Տրամադրված փոխառությունների դիմաց մարումներ	11	6,000,000	297,697
Մայր ընկերությանը տրված փոխառություններ	11	-	(10,357,819)
Բանկային ավանդների մարում		1,617,000	-
Բանկային ավանդների ներդրում		(2,159,459)	(822,000)
Ներդրումային գործունեությամբ օգտագործված զուտ դրամական միջոցներ		(7,968,139)	(19,232,678)
Դրամական միջոցների հոսքեր ֆինանսական գործունեությունից			
Ստացված վարկեր	19	1,580,280	20,524,762
Վարկերի մարում	19	(1,579,400)	(8,786,288)
Վճարված շահաբաժիններ	16	(6,000,000)	-
Սովորական բաժնետոմսերի թողարկումից մուտքեր		8,240,000	-
Վարձակալության մայր գումարի մարումներ	19	(2,005,269)	(1,387,683)
Ֆինանսական գործունեությունից զուտ դրամական միջոցներ		235,611	10,350,791
Փոխարժեքային տարբերությունների ազդեցությունը դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների վրա		3,426	(150,942)
Դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների զուտ փոփոխություն		373,962	(851,260)
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները տարեսկզբին	15	615,800	1,467,060
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները տարեվերջին	15	989,762	615,800

5-54 Էջերում ներկայացված ծանոթագրությունները հանդիսանում են սույն ֆինանսական հաշվետվությունների անբաժանելի մասը:

1 «ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ-ն և նրա գործունեությունը

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ԲԲԸ-ի (այսուհետ՝ «Ընկերություն») սույն ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են 2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար:

Ընկերությունը ստեղծվել և իր գործունեությունն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետությունում: Այն հանդիսանում է բաց բաժնետիրական ընկերություն՝ բաժնետոմսերով սահմանափակված պատասխանատվությամբ, և ստեղծվել է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը համապատասխան:

Ընկերությունն ի սկզբանե հիմնադրվել է 1995թ.-ին որպես «ԱրմենՏել» պետական խոշոր բաժնեմասնակցությամբ ձեռնարկություն՝ կառավարության որոշմամբ լիազորվելով հանդես գալու որպես Հայաստանի Հանրապետությունում հեռահաղորդակցության ինտեգրված ծառայությունների առաջին և միակ մատակարարը: 2006թ. «ԱրմենՏել»-ը դարձել է հեռահաղորդակցության միջազգային ընկերության՝ «VEON» ՍՊԸ-ի (նախկին «ՎիմպելԿոմ» ՍՊԸ-ի, որը 2017թ.-ին վերաբրենդավորվել է որպես «ՎԵՈՆ») դուստր ձեռնարկություն՝ հրաժարվելով ծառայությունների մատուցման օրենքով սահմանված մենաշնորհային իրավունքներից, մինչև 2008թ. լիովին ինտեգրվել է «Բիլայն» ապրանքանիշին՝ գործունեությունը շարունակելով «Բիլայն Արմենիա» անվանման ներքո: 2020թ. «ՎԵՈՆ»-ը օտարել է «Բիլայն»-ի ամբողջ մասնաբաժինը՝ վաճառելով այն «ԹԻՄ» ՍՊԸ-ին: 2020թ. հոկտեմբերի 28-ին Ընկերության 100% բաժնետոմսերը վաճառվել են «ԹԻՄ» ՍՊԸ-ին, որը Հայաստանի Հանրապետությունում գրանցված ընկերություն է: 2020թ. նոյեմբերի 16-ին «ՎԵՈՆ Արմենիա» ՓԲԸ-ն վերանվանվել է «ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ-ի: 2021թ. դեկտեմբերի 30-ին «ԹԻՄ» ՍՊԸ-ն վերակազմակերպվել է «ԹԻՄ» ՓԲԸ-ի: 2023թ. ապրիլի 11-ին Ընկերությունը ՓԲԸ-ից վերակազմավորվել է ԲԲԸ-ի: 2023թ. հունիսի 2-ին Ընկերությունը մեկնարկել է նախնական հրապարակային ցուցակման (IPO) գործընթաց Հայաստանի ֆոնդային բորսայում և 2023թ. հունիսի 7-ից հոկտեմբերի 31-ն ընկած ժամանակահատվածում թողարկել է 40 միլիոն բաժնետոմս՝ 8 միլիարդ 240 միլիոն ՀՀ դրամ ընդհանուր արժեքով:

2023թ. և 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության անմիջական մայր ընկերությունն էր «ԹԻՄ» ՍՊԸ-ն, և Ընկերության վերջնական վերահսկողությունն իրականացնում էին Հայկ և Ալեքսանդր Եսայան եղբայրները:

Հիմնական գործունեությունը. 2022թ. մայիսից ընկերությունը գործում է «Թիմ» ապրանքանիշի ներքո: Ընկերության հիմնական շահույթ գոյացնող գործունեությունը բջջային և ֆիքսված հեռահաղորդակցության ծառայությունների մատուցումն է և հաճախորդներին սարքավորումների վաճառքը:

Ընկերության կառավարումն իրականացվում է բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի, տնօրենների խորհրդի և Ընկերության գործադիր մարմնի միանձնյա ղեկավարի՝ գործադիր տնօրենի կողմից:

Իրավաբանական հասցեն և գործունեության վայրը. Ընկերության իրավաբանական հասցեն է՝ Հայաստանի Հանրապետություն, Երևան, 0014, Ազատության պողոտա 24/1: Ընկերության գործունեության հիմնական վայրը Հայաստանի Հանրապետության տարածքն է:

2 Ընկերության գործառնական միջավայրը

Հայաստանի Հանրապետության տնտեսությունը ցուցաբերում է զարգացող շուկաներին բնորոշ որոշակի հատկանիշներ: Իրավական, հարկային և օրենսդրական դաշտը շարունակում է զարգանալ և ենթարկվել հաճախակի փոփոխությունների, և կարող է ունենալ տարաբնույթ մեկնաբանումներ, տես Ծան. 32: Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական միջավայրի վրա էական ազդեցություն ունի Ռուսաստանի Դաշնությունում գործարար ակտիվության մակարդակը, և Ռուսաստանի Դաշնությունից դեպի Հայաստանի Հանրապետություն դրամական միջոցների հոսքերը: Հետևաբար, գործարար շրջանառության անկումը, արժեթղթերի շուկայի անկայունությունը և Ռուսաստանի Դաշնության առջև ծառայած այլ ռիսկերը կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսական և կորպորատիվ ոլորտների վրա:

2 Ընկերության գործառնական միջավայրը (շարունակություն)

Պատերազմ Ռուսաստանի և Ուկրաինայի միջև. Ընդհանուր առմամբ, ակնկալվում է, որ պատերազմը համատարած ազդեցություն կունենա համաշխարհային տնտեսության վրա, օրինակ՝ ապրանքների գների աճի, նավթի/գազի/ածխի հնարավոր պակասի, բիզնեսի խափանումների և այլ միջոցներով: Պատերազմի սկզբում Ընկերությունն իր բաղադրիչների, ներառյալ ցանցային սարքավորումների և արբանյակային կապի և ծառայությունների առումով օգտվում էր հակամարտությունում ներգրավված երկրներից: Մատակարարման շղթաները խաթարվել են, և Ընկերությունը հանդիպել է գործառնական մարտահրավերների հատկապես շարժական սարքավորումների ոլորտում: 2022թ. կեսերին Ընկերությունը բանակցել է այլընտրանքային լոգիստիկ լուծումների վերաբերյալ: Ռուսմիլիտերային տեսանկյունից պատերազմը Եսկան ազդեցություն չի ունեցել Հայաստանի հեռահաղորդակցության մատակարարների և Ռուսաստանում, Ուկրաինայում կամ այլ երկրներում նրանց գործընկերների միջև կնքված համաձայնագրերի և գործընկերության վրա: Հեռահաղորդակցության ոլորտը հիմնված է ներդրումների և զարգացման համար կայուն և բարենպաստ բիզնես միջավայրի վրա: Եթե պատերազմը առաջացնի տարածաշրջանային անկայունություն, այն կարող է սահմանափակել օտարերկրյա ներդրումները և դանդաղեցնել ենթակառուցվածքների ընդլայնման, տեխնոլոգիական վերազինման և Հայաստանում նոր ծառայությունների ներդրման առաջընթացը:

2023թ. Հայաստանի տնտեսությունը դրսևորել է դրական դինամիկա: Նման դինամիկայի համար նաև նպաստավոր են եղել համաշխարհային տնտեսության վերականգնումը և համաշխարհային ապրանքային շուկաներում գների բարձրացումը: Այդուհանդերձ, Հայաստանում և գլոբալ որոշ շուկաներում գների բարձրացումը նաև նպաստում է Հայաստանում գնաճին:

Ներկայիս տնտեսական իրավիճակի երկարաժամկետ ազդեցությունները դժվար է կանխատեսել, և ղեկավարության ընթացիկ ակնկալիքներն ու գնահատականները կարող են տարբերվել իրական արդյունքից:

Ակնկալվող պարտքային կորուստներ. Ընկերության վարկերի, դեբիտորական պարտքերի և համանման ակտիվների ակնկալվող պարտքային կորուստների չափման նպատակով Ընկերությունն օգտագործում է հիմնավորելի կանխատեսումային տեղեկատվություն, ներառյալ մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսումներ: Այնուամենայնիվ, ինչպես ցանկացած տնտեսական կանխատեսումներում, այս կանխատեսումների գծով ևս՝ ենթադրությունները և դրանց տեղի ունենալու հավանականությունը բնորոշվում է անորոշության բարձր աստիճանով, ուստի փաստացի արդյունքները կարող են Եսկապես տարբերվել կանխատեսումներից: Ծանոթագրություն 33-ը ներառում է ավելի մանրամասն տեղեկատվություն այն մասին, թե ինչպես է Ընկերությունը կանխատեսումային տեղեկատվությունը ներառել ակնկալվող պարտքային կորուստների չափման մոդելներում:

3 Պատրաստման հիմքը

Պատրաստման հիմքը. Սույն ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են ՖՀՄ Չափապահական Ստանդարտների (այսուհետ՝ «ՖՀՄ») պահանջներին համապատասխան, սկզբնական արժեքի հիմունքով՝ փոփոխված իրական արժեքի հիմունքով ֆինանսական գործիքների սկզբնական ճանաչման, և ներդրումային գույքի, իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքների վերագնահատման արդյունքում: Սույն ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման նպատակով կիրառված հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության Եսկան սկզբունքները ներկայացված են յուրաքանչյուր համապատասխան Ծանոթագրությունում: Այս սկզբունքները հետևողականորեն կիրառվել են բոլոր հաշվետու ժամանակաշրջանների համար, եթե այլ կերպ նշված չէ:

ՖՀՄ-ին համապատասխան ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման համար պահանջվում են հաշվապահական հաշվառման Եսկան գնահատումներ: Բացի այդ, Ընկերության հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության կիրառման ժամանակ ղեկավարությանն անհրաժեշտ է առաջնորդվել իր դատողություններով: Այն ոլորտները, որոնք ենթադրում են դատողությունների կամ բարդության ավելի բարձր աստիճան, կամ այն ոլորտները, որտեղ ենթադրություններն ու գնահատականները Եսկան են ֆինանսական հաշվետվությունների համար, բացահայտված են Ծանոթագրություն 4-ում:

3 Պատրաստման հիմքը (շարունակություն)

Անընդհատության հիմունք. Ղեկավարության կողմից սույն ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են անընդհատության հիմունքով: Այս դատողությունը կատարելիս ղեկավարությունը հաշվի է առել Ընկերության ֆինանսական դիրքը, ընթացիկ մտադրությունները, գործառնությունների շահութաբերությունը և ֆինանսական ռեսուրսների հասանելիությունը: 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության ընթացիկ պարտավորությունները գերազանցում են ընթացիկ ակտիվները 5,162,648 հազ. ՀՀ դրամի չափով (2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 6,290,427 հազ. ՀՀ դրամի չափով և 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 6,922,286 հազ. ՀՀ դրամի չափով): Առաջիկա 12 ամիսների համար դրամական միջոցների հոսքերի կանխատեսումը ցույց է տալիս, որ Ընկերությունը կկարողանա կատարել վճարային պարտավորությունները դրանց մարման ժամկետներում, և ակնկալվում է, որ զուտ գործառնական դրամական միջոցների հոսքերը բավարար կլինեն կարծաժամկետ իրացվելիության կարիքները բավարարելու համար: Ընկերությունը կանոնավոր բանակցություններ է վարում մատակարարների հետ՝ վճարման ավելի լավ պայմաններ ստանալու համար: Այս հանգամանքները, ի թիվս այլ գործոնների, օրինակ՝ վերջին 3 տարիների ընթացքում շրջանառու կապիտալի գործակցի շարունակական բարելավումը, ղեկավարությանը հնարավորություն են տալիս համարել, որ տեսանելի ապագայում Ընկերությունը կշարունակի գործել անընդհատության հիմունքով և կատարել իր ֆինանսական պարտավորությունները:

Արտարժույթի փոխարկում. Ընկերության ֆունկցիոնալ արժույթը և Ընկերության հաշվետվությունների ներկայացման արժույթը Հայաստանի Հանրապետության ազգային արժույթն է՝ ՀՀ դրամը:

Դրամական ակտիվները և պարտավորությունները փոխարկվում են ֆունկցիոնալ արժույթի հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի (այսուհետ՝ «ՀՀ ԿԲ») պաշտոնական փոխարժեքով:

Գործարքների վճարումները կատարելու և դրամական ակտիվները և պարտավորությունները ՀՀ ԿԲ-ի՝ տարեվերջի պաշտոնական փոխարժեքով ֆունկցիոնալ արժույթի փոխարկելու արդյունքում ստացված՝ արտարժույթի փոխարկումից օգուտը կամ վնասը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում: Գործառնական գործունեության արտարժույթային ազդեցությունները առանձնացվում և ներկայացվում են Այլ գործառնական եկամուտներ և Այլ գործառնական ծախսեր (Ծան. 25, 28), փոխառությունների վրա արտարժույթի փոխարժեքային ազդեցությունները ուղղակիորեն ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի մասին հաշվետվությունում: Տարեվերջի փոխարժեքով փոխարկումը չի կիրառվում ոչ դրամական հոդվածների նկատմամբ, որոնք չափվում են սկզբնական արժեքով: Արտարժույթով արտահայտված և իրական արժեքով չափված ոչ դրամական հոդվածները փոխարկվում են իրական արժեքի որոշման ամսաթվի դրությամբ հաստատված փոխարժեքով: Արտարժույթով արտահայտված և իրական արժեքով չափվող ոչ դրամական հոդվածների վրա արտարժույթի փոխարժեքի ազդեցությունը գրանցվում է որպես իրական արժեքի շահույթի կամ վնասի մաս: 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ արտարժույթով արտահայտված մնացորդների փոխարկման համար օգտագործվող հիմնական փոխարժեքներն են՝ 1 ԱՄՆ դոլար = 404.79 ՀՀ դրամ, 1 եվրո = 447.90 ՀՀ դրամ, 1 ՌԴ ռուբլի = 4.50 ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 1 ԱՄՆ դոլար = 393.57 ՀՀ դրամ, 1 եվրո = 420.06 ՀՀ դրամ: 1 ՌԴ ռուբլի = 5.59 ՀՀ դրամ):

Սեզմենտների հաշվառում. Գործառնական սեզմենտները ներկայացվում են Ընկերության գլխավոր գործադիր մակարդակում որոշում կայացնող անձին ներկայացվող ներքին հաշվետվություններին համապատասխան եղանակով: Գլխավոր գործադիր մակարդակում որոշում կայացնող անձը պատասխանատու է ռեսուրսների բաշխման և գործառնական սեզմենտների կատարողական արդյունքների գնահատման համար: Հաշվետու սեզմենտները, որոնց հասույթը, արդյունքը կամ ակտիվները կազմում են բոլոր հատվածների տասը տոկոսը կամ ավելին, ներկայացվում են առանձին:

Թողարկումից հետո ֆինանսական հաշվետվությունների փոփոխություն. Թողարկումից հետո ֆինանսական հաշվետվությունների ցանկացած փոփոխություն պահանջում է Ընկերության ղեկավարության հաստատումը, ով լիազորել է այդ ֆինանսական հաշվետվությունների թողարկումը:

4 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության Էական գնահատականներ և դատողություններ

Ընկերությունը կատարում է հաշվապահական հաշվառման գնահատականներ և ենթադրություններ, որոնք ազդեցություն ունեն ֆինանսական հաշվետվություններում ճանաչված գումարների և հաջորդ ֆինանսական տարվա ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքների վրա: Գնահատականներն ու դատողությունները շարունակական կերպով վերանայվում են և հիմնված են ղեկավարության փորձի և այլ գործոնների վրա, ինչպիսիք են հետագա իրադարձությունների ակնկալիքները, որոնք առկա պայմաններում տրամաբանական են համարվում: Գնահատականներից բացի, ղեկավարությունը կատարում է նաև որոշակի այլ դատողություններ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության կիրառման գործընթացում: Մասնագիտական դատողությունները, որոնք առավել նշանակալի ազդեցություն ունեն ֆինանսական հաշվետվություններում ճանաչված արժեքների վրա, և գնահատականները, որոնք կարող են հիմք հանդիսանալ հաջորդ ֆինանսական տարվա ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքներում նշանակալի ճշգրտման համար, հետևյալն են.

Հարկային օրենսդրություն. Հայաստանի Հանրապետության հարկային, արժույթային և մաքսային օրենսդրությունը ենթակա է տարբեր մեկնաբանումների: Տես Ծանոթագրություն 32:

Փոխկապակցված կողմերի հետ գործարքների սկզբնական ճանաչում. Բնականոն գործունեության ընթացքում Ընկերությունը գործարքներ է իրականացնում իր փոխկապակցված կողմերի հետ: ՖՀՄՍ 9-ը պահանջում է ֆինանսական գործիքների սկզբնական ճանաչում՝ հիմնված նրանց իրական արժեքի վրա: Դատողությունը կիրառվում է որոշելու, թե արդյոք գործարքները գնահատված են շուկայական կամ ոչ շուկայական տոկոսադրույքներով, երբ չկա ակտիվ շուկա այդպիսի գործարքների համար: Դատողության համար հիմք է հանդիսանում նմանատիպ գործարքների գնահատումը չկապակցված կողմերի հետ և արդյունավետ տոկոսադրույքով վերլուծությունները: Փոխկապակցված կողմերի հաշվեկշռի պայմաններն ու դրույթները բացահայտվում են Ծանոթագրություն 37-ում: Տրված վարկերի և երկարաժամկետ դեբիտորական պարտքերի գեղչման ազդեցությունը ճանաչվում է չբաշխված շահույթում և արտացոլվում է որպես մայր կազմակերպությանը կապիտալի բաշխում ոչ դրամական եղանակով: Մայր կազմակերպությանը տրված ցանկացած հետագա փոխառություն պետք է հաշվառվի որպես ֆինանսական ակտիվ, պայմանով, որ առկա է դրամական միջոցներ ստանալու պայմանագրով ամրագրված իրավունք՝ հստակ մարման ժամկետով, և վարկերը տրամադրվում են շուկայական տոկոսադրույքներով: Բոլոր այդ վարկերը ենթակա են ԱՊԿ տեսանկյունից գնահատման՝ համաձայն ՖՀՄՍ 9-ի: Մայր կազմակերպությանը տրամադրված ֆինանսական երաշխիքները ճանաչվել են որպես պարտավորություն՝ համապատասխան գումարը չբաշխված շահույթում և ղեբետագրելու միջոցով: Ֆինանսական երաշխիքների ապաճանաչումը կրեդիտագրվել է չբաշխված շահույթում: Դեկավարությունը կիրառել է դատողություն և այդ ֆինանսական երաշխիքները դիտարկել է համապատասխանաբար, որպես սեփական կապիտալի բաշխում և հատկացում՝ ելնելով այդ գործարքների էությունից:

Ակնկալվող պարտքային կորուստների չափում. Տրամադրված փոխառությունների գծով ակնկալվող պարտքային կորուստների չափումը կարևոր գնահատական է, որի ստացման համար օգտագործվում է չափման մեթոդաբանություն, մոդել և մուտքային տվյալներ: Տրամադրված փոխառությունների գծով ակնկալվող պարտքային կորուստների վրա զգալի ազդեցություն ունեցող բաղադրիչ է դեֆոլտի հավանականությունը: Եթե դեֆոլտի հավանականությունը լինի 10%-ից բարձր (2022թ.՝ 10%), ապա տրամադրված փոխառությունների գծով ակնկալվող պարտքային կորուստները կլինեն 114,635 հազ. ՀՀ դրամով բարձր (2022թ.՝ 243,436 հազ. դրամով բարձր):

Ներդրումային գույքի գնահատում. Ներդրումային գույքը հաշվարկվում է իրական արժեքով (փուլ 3) գնահատող ընկերության կողմից հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում պատրաստված հաշվետվությունների հիման վրա: Այս գույքի գնահատման համար հիմնականում հիմք են ծառայում դրամական միջոցների գեղչված հոսքերի կանխատեսումները՝ ապագա դրամական հոսքերի հուսալի գնահատումների հիման վրա, հիմնավորված ցանկացած գործող վարձակալության և այլ պայմանագրերի պայմաններով և արտաքին այլ վկայություններով, ինչպիսիք են համանման վայրում և վիճակում գտնվող նմանատիպ գույքի ընթացիկ շուկայական վարձակալության վճարները, օգտագործելով այնպիսի գեղչի դրույթաչափեր, որոնք արտացոլում են շուկայական ընթացիկ գնահատումները դրամական միջոցների հոսքերի քանակի և ժամկետների անորոշության վերաբերյալ:

Ընկերության ներդրումային գույքի գնահատման հաշվետվությունները պատրաստելիս արտաքին գնահատողները վաճառքի համադրելի գները որոշելու ժամանակ բացառել են սթրեսային պայմաններում վաճառքները: Դեկավարությունը վերանայել է գնահատողների կողմից օգտագործված գեղչված դրամական հոսքերի մոդելների հիմքում ընկած ենթադրությունները և հաստատել, որ այնպիսի գործոններ, ինչպես օրինակ, կիրառված գեղչի դրույթաչափը, որոշվել են պատշաճ կերպով՝ հաշվի առնելով հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ շուկայական պայմանները:

4 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության Էական գնահատականներ և դատողություններ (շարունակություն)

Անկախ վերը նշվածից, ղեկավարությունը գտնում է, որ իր ներդրումային գույքի գնահատումը ներկայումս ենթակա է դատողության բարձր աստիճանի և մեծ է հավանականությունը, որ վաճառքից ստացված փաստացի հասույթը կարող է տարբերվել հաշվեկշռային արժեքից:

Իրական արժեքի գնահատման հիմքում ընկած հիմնական ենթադրությունները վերաբերում են պայմանագրային հիմունքով վարձակալությունների ստացմանը, ապագայում ակնկալվող շուկայական պայմաններով վարձակալություններին, պարապորդի ժամանակահատվածներին, սպասարկման պահանջներին և համապատասխան գեղջի դրույքաչափին: Այս գնահատումները պարբերաբար համեմատվում են փաստացի շուկայական եկամտաբերության տվյալների և Ընկերության փաստացի գործարքների հետ, ինչպես նաև շուկայում ներկայացված տվյալների հետ:

Կատարված հիմնական ենթադրությունները և դրանց վերաբերող հնարավոր փոփոխությունների համախառն գնահատումների վրա ազդեցությունը, մնացած բոլոր փոփոխականների անփոփոխ մնալու դեպքում, հետևյալն են.

Չեղչման դրույքաչափը ենթադրվել է 10.59% (2022թ.՝ 11.37%): Եթե այս գեղջման դրույքաչափը աճի/սվազի 50 բազիսային կետով (2022թ.՝ 50), ապա ներդրումային գույքի հաշվեկշռային արժեքը կլինի 98,243 հազ. ՀՀ դրամով ցածր / 100,398 հազ. ՀՀ դրամով բարձր (2022թ.՝ 89,252 հազ. ՀՀ դրամով ցածր / 91,169 հազ. ՀՀ դրամով բարձր):

Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների օգտակար ծառայության ժամկետները և դրանց վերանայումը. Եթե հիմնական միջոցների գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետները ղեկավարության կողմից գնահատված ժամկետներից տարբերվեին 10%-ով, ապա 2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա մաշվածության գծով ծախսը կաճեր/կնվազեր 409,158 հազ. ՀՀ դրամով (2022թ.՝ 480,649 հազ. ՀՀ դրամով):

Եթե ոչ նյութական ակտիվների գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետները ղեկավարության կողմից գնահատված ժամկետներից տարբերվեին 10%-ով, ապա 2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար ամորտիզացիան կաճեր/կնվազեր 74,524 հազ. ՀՀ դրամով (2022թ.՝ 82,911 հազ. ՀՀ դրամով):

Եթե վարձակալվող գույքի կապիտալ բարելավումների գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետները ղեկավարության կողմից գնահատված ժամկետներից տարբերվեին 10%-ով, ապա 2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա մաշվածության գծով ծախսը կաճեր/կնվազեր 26,871 հազ. ՀՀ դրամով (2022թ.՝ 30,937 հազ. ՀՀ դրամով):

Եթե օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվների գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետները ղեկավարության կողմից գնահատված ժամկետներից տարբերվեին 10%-ով, ապա 2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա մաշվածության գծով ծախսը կաճեր/կնվազեր 167,651 հազ. ՀՀ դրամով (2022թ.՝ 114,661 հազ. ՀՀ դրամով):

Սեզմենտների հաշվառում. Ընկերության հիմնական գործունեությունը հեռահաղորդակցության ծառայությունների մատուցումն է բջջային և ֆիքսված կապի մի շարք տեխնոլոգիաների միջոցով: Այլ գործողությունները ներառում են հաճախորդների սարքավորումների վաճառք և այլն, և անբաժանելիորեն կապված են Ընկերության հիմնական գործունեության հետ:

Ընկերության Տնօրենների խորհուրդը («Ղեկավարություն») հանդիսանում է «Գլխավոր գործադիր որոշում կայացնող անձ»: Ղեկավարությունը գնահատում է ֆինանսական կատարողական արդյունքները՝ հիմնվելով ամբողջ Ընկերության գործունեության հիմնական ցուցանիշների վրա: Ընկերության ղեկավարությունը պարբերաբար վերանայում է ամբողջ Ընկերության գործառնական արդյունքները՝ հիմնվելով ՖՀՄՍ-ի համաձայն պատրաստված ֆինանսական տեղեկատվության վրա և որոշումներ է կայացնում ձեռնարկատիրական գործունեությանը հատկացվող ռեսուրսների վերաբերյալ և գնահատում Ընկերության կատարողական արդյունքները: Բացի այդ, գործառնական ղեկավարների վերահսկման և գնահատման միջոցառումներն իրականացվում են Ընկերության մակարդակով: Նրանց վարձատրությունը պայմանավորված է Ընկերության հիմնական կատարողական ցուցանիշների իրականացմամբ:

Արդյունքում Ընկերության ղեկավարությունը դիտարկում է ամբողջ Ընկերությունը որպես մեկ գործառնական սեզմենտ:

5 Անցում նոր կամ վերանայված ստանդարտներին և մեկնաբանություններին

2023թ. հունվարի 1-ից ուժի մեջ են մտել հետևյալ նոր ստանդարտները և փոփոխությունները.

ՖՅՄՍ 17 «Ապահովագրության պայմանագրեր» (թողարկվել է 2017թ. մայիսի 18-ին և ուժի մեջ է մտնում 2023թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): ՖՅՄՍ 17-ը փոխարինում է ՖՅՄՍ 4-ին, որը թույլ էր տալիս ընկերություններին կիրառել ապահովագրական պայմանագրերի համար գործող հաշվապահական հաշվառման գործելակերպը: Սա ներդրողների համար դժվարեցնում էր համեմատումը և համադրումը այլ առումներով նմանատիպ ապահովագրական ընկերությունների ֆինանսական արդյունքների հետ: ՖՅՄՍ 17-ը մեկ միասնական սկզբունքի վրա հիմնված հաշվապահական ստանդարտ է՝ ապահովագրողի կողմից պահվող բոլոր տեսակի ապահովագրության պայմանագրերի, այդ թվում վերաապահովագրության պայմանագրերի հաշվառումը իրականացնելու համար: Ստանդարտը պահանջում է, որ ապահովագրության պայմանագրերի խմբերը ճանաչվեն և չափվեն (i) ապագա դրամական միջոցների հոսքերի՝ ռիսկով ճշգրտված ներկա արժեքով (պայմանագրերի կատարման դրամական հոսքեր)՝ հաշվի առնելով պայմանագրերի կատարման դրամական հոսքերի վերաբերյալ առկա ողջ տեղեկատվությունը, որը համահունչ է դիտարկելի շուկայական տեղեկատվությանը, գումարած՝ (եթե արժեքը պարտավորություն է) կամ հանած՝ (եթե արժեքը ակտիվ է) (ii) պայմանագրերի խմբի չբաշխված շահույթի գումարը (պայմանագրերի ծառայության մարժա): Ապահովագրողները կարտացոլեն ապահովագրական պայմանագրերի մեկ խմբից ստացված շահույթը այն ժամանակահատվածում, որի ընթացքում դրանք ապահովում են ծածկույթ և ազատվում են ռիսկից: Եթե պայմանագրերի խումբը հանդիսանում է կամ դառնում է ոչ շահութաբեր, Ընկերությունը անմիջապես ճանաչում է վնաս:

ՖՅՄՍ 17-ի և ՖՅՄՍ 4-ի փոփոխություններ (թողարկված են 2020թ. հունիսի 25-ին և ուժի մեջ են մտնում 2023թ. հունվարի 1-ից կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): Փոփոխությունները ներառում են մի շարք պարզաբանումներ՝ ՖՅՄՍ 17-ի ներդրման գործընթացը դյուրացնելու, ինչպես նաև ստանդարտի պահանջները և անցումային որոշակի դրույթները հստակեցնելու նպատակով: Փոփոխությունները վերաբերում են ՖՅՄՍ 17-ի ութ ոլորտներին, և դրանք նախատեսված չեն ստանդարտի հիմնարար սկզբունքները փոխելու համար: ՖՅՄՍ 17-ում կատարվել են հետևյալ փոփոխությունները.

- *Ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվ.* ՖՅՄՍ 17-ի (փոփոխություններով) ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը հետաձգվել է երկու տարով: Ստանդարտը պետք է կիրառվի 2023թ. հունվարի 1-ից կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար: ՖՅՄՍ 4-ով սահմանված՝ ՖՅՄՍ 9-ի կիրառման ժամանակավոր արտոնությունը նույնպես հետաձգվել է մինչև 2023թ. հունվարի 1-ից կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջաններ:
- *Ապահովագրության ձեռքբերման դրամական հոսքերի ակնկալվող փոփոխատուցում.* Կազմակերպություններից պահանջվում է իրենց ձեռքբերման ծախսերի մի մասը դասակարգել համապատասխան պայմանագրերին, որոնց համար ակնկալվում է երկարաձգում, և այդ ծախսերը ճանաչել որպես ակտիվներ, քանի դեռ կազմակերպությունը չի ճանաչել պայմանագրի երկարաձգման ժամկետը: Կազմակերպությունները պարտավոր են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ գնահատել ակտիվի վերականգնման հավանականությունը և կոնկրետ ակտիվների վերաբերյալ տեղեկատվություն ներկայացնել ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններում:
- *Ներդրումային ծառայություններին վերագրվող պայմանագրային ծառայությունների մարժա.* Ծածկույթի տարրերը անհրաժեշտ է որոշել՝ հաշվի առնելով հատուցների ծավալը, ինչպես նաև ապահովագրական ծածկույթի և ներդրումային ծառայությունների ակնկալվող ժամկետը՝ փոփոխական վճարներ նախատեսող պայմանագրերի և այլ՝ ընդհանուր մոդելի ներքո ներդրումային եկամուտների ստացում նախատեսող ծառայությունների պայմանագրերի համար: Ներդրումային գործունեության գծով ծախսերը պետք է ներառվեն որպես դրամական միջոցների հոսքեր ապահովագրության պայմանագրի շրջանակներում, երբ կազմակերպությունը նման գործողությունները ձեռնարկում է ապահովագրողի համար ապահովագրության ծածկույթից ստացվող օգուտները մեծացնելու նպատակով:
- *Ձեռք բերված վերաապահովագրության պայմանագրեր. վնասների վերականգնում.* Երբ կազմակերպությունը վնաս է ճանաչում սկզբնական ճանաչման պահին հիմնական ապահովագրական պայմանագրերի անբարենպաստ խմբի գծով, կամ խմբում անբարենպաստ բազային ապահովագրության պայմանագրեր ներառելու արդյունքում, կազմակերպությունը պետք է ճշգրտի ձեռք բերված վերաապահովագրության պայմանագրերի համապատասխան խմբի պայմանագրային ծառայությունների գծով մարժան և ճանաչի այդ վերաապահովագրության պայմանագրերի գծով շահույթ:

5 Անցում նոր կամ վերանայված ստանդարտներին և մեկնաբանություններին (շարունակություն)

Վերաապահովագրության պայմանագրով վերականգնված վնասի չափը հաշվարկվում է՝ բազային ապահովագրության պայմանագրերով ճանաչված վնասը բազմապատկելով բազային ապահովագրության պայմանագրերի գծով պահանջների տոկոսին, որը կազմակերպությունն ակնկալում է վերականգնել ձեռք բերված վերաապահովագրության պայմանագրով: Այս պահանջը կկիրառվի միայն այն դեպքում, եթե ձեռք բերված վերաապահովագրության պայմանագիրը ճանաչվի նախքան բազային ապահովագրության պայմանագրերի գծով վնասի ճանաչումը, կամ վերջինիս հետ միաժամանակ:

- *Այլ փոփոխություններ.* Այլ փոփոխություններով նախատեսվում են գործողության շրջանակից բացառություններ վարկային քարտերի որոշ պայմանագրերի (կամ նմանատիպ պայմանագրերի) և որոշ վարկային պայմանագրերի համար: Սահմանվում է նաև ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ապահովագրության պայմանագրերով նախատեսված ակտիվների և պարտավորությունների ներկայացում պորտֆելներում՝ խմբերի փոխարեն: Նախատեսվում է ռիսկերի մեղմացման տարբերակի կիրառելիություն այն դեպքում, երբ ֆինանսական ռիսկերի մեղմացման նպատակով գործադրվում են ձեռք բերված վերաապահովագրության պայմանագրեր և իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ոչ ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ: Նախատեսվում է հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության ընտրության հնարավորություն՝ ՖՀՄՍ 17-ի կիրառմամբ նախորդ միջանկյալ ֆինանսական հաշվետվություններում արտացոլված հաշվապահական գնահատումներում փոփոխությունների համար: Նախատեսվում է կոնկրետ ապահովագրողին վերագրվող շահութահարկի վճարների և մուտքերի ներառում պայմանագրերի կատարման դրամական հոսքերում, ըստ ապահովագրության պայմանագրի, ընտրված անցումային արտոնություններ և այլ աննշան փոփոխություններ:

ՖՀՄՍ 17-ը կիրառող ապահովագրողների համար անցումային պահանջների կիրառման ընտրության հնարավորություն. Փոփոխություններ ՖՀՄՍ 17-ում (թողարկվել է 2021թ. դեկտեմբերի 9-ին և ուժի մեջ է մտնում 2023թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): ՖՀՄՍ 17-ի անցումային պահանջների փոփոխությունը ապահովագրողներին հնարավորություն է տալիս բարելավելու ՖՀՄՍ 17-ի սկզբնական կիրառման վերաբերյալ տեղեկատվության օգտակարությունը ներդրողների համար: Փոփոխությունը վերաբերում է միայն ապահովագրողների կողմից ՖՀՄՍ 17-ին անցմանը և չի ազդում ՖՀՄՍ 17-ի որևէ այլ պահանջի վրա: ՖՀՄՍ 17-ի և ՖՀՄՍ 9-ի անցումային պահանջները կիրառվում են տարբեր ամսաթվերով և կհանգեցնեն դասակարգման հետևյալ միանգամյա տարբերություններին ՖՀՄՍ 17-ի սկզբնական կիրառման ժամանակ ներկայացված համեմատական տեղեկատվության մեջ. հաշվապահական հաշվառման անհամապատասխանություններ ապահովագրական պայմանագրի գծով ընթացիկ արժեքով չափվող պարտավորությունների և ամորտիզացված արժեքով չափվող որևէ հարակից ֆինանսական ակտիվների միջև, և եթե կազմակերպությունը որոշում է վերաներկայացնել ՖՀՄՍ 9-ի նպատակներով համեմատական տեղեկատվությունը, ապա՝ դասակարգման տարբերություններ համեմատական ժամանակաշրջանում ապաճանաչված ֆինանսական ակտիվների (որոնց նկատմամբ ՖՀՄՍ 9-ը չի կիրառվում) և այլ ֆինանսական ակտիվների (որոնց նկատմամբ ՖՀՄՍ 9-ը կիրառվում է) միջև: Փոփոխությունը կօգնի ապահովագրողներին խուսափել այդ ժամանակավոր հաշվապահական անհամապատասխանություններից և, հետևաբար, կբարելավի համեմատական տեղեկատվության օգտակարությունը ներդրողների համար: Դա տեղի է ունենում ապահովագրողներին ֆինանսական ակտիվների վերաբերյալ համեմատական տեղեկատվության ներկայացման տարբերակների հնարավորություն տրամադրելու միջոցով: ՖՀՄՍ 17-ի սկզբնական կիրառման ժամանակ կազմակերպություններին, համեմատական տեղեկատվության ներկայացման առումով թույլատրվում է կիրառել դասակարգման ծածկույթ այն ֆինանսական ակտիվի նկատմամբ, որի համար կազմակերպությունը չի վերաներկայացնում ՖՀՄՍ 9-ի նպատակով համեմատական տեղեկատվությունը: Անցումային տարբերակը հասանելի կլինի գործիք առ գործիք՝ թույլ տալով կազմակերպությանը ներկայացնել համեմատական տեղեկատվությունն այնպես, ինչպես եթե ՖՀՄՍ 9-ի դասակարգման և չափման պահանջները կիրառվեին այդ ֆինանսական ակտիվի նկատմամբ, բայց չպահանջելով, որ կազմակերպությունը կիրառի ՖՀՄՍ 9-ի արժեզրկման պահանջները և ֆինանսական ակտիվի նկատմամբ դասակարգման ծածկույթը կիրառող կազմակերպությունից կպահանջվի օգտագործել անցումային ամսաթվի դրությամբ հասանելի ողջամիտ և հիմնավոր տեղեկատվությունը՝ որոշելու, թե ինչպես է կազմակերպությունն ակնկալում դասակարգել այդ ֆինանսական ակտիվը ՖՀՄՍ 9 կիրառմամբ:

5 Անցում նոր կամ վերանայված ստանդարտներին և մեկնաբանություններին (շարունակություն)

Փոփոխություններ ԶՅՄ 1-ում և ՖՅՄ-ի գործնական ուղեցույց 2. Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության գծով տեղեկատվության բացահայտում (թողարկվել է 2021թ. փետրվարի 12-ին և ուժի մեջ է 2023թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): ԶՅՄ 1-ում տեղի են ունեցել փոփոխություններ, որոնցով կազմակերպություններից պահանջվում է բացահայտել իրենց հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության վերաբերյալ էական տեղեկատվություն՝ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթների փոխարեն: Փոփոխությունները պարունակում են հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության վերաբերյալ էական տեղեկատվության սահմանումները: Բացի այդ, փոփոխությունները պարզաբանում են, որ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության մասին տեղեկատվությունը հավանական է, որ կհամարվի էական այն դեպքում, եթե առանց այդ տեղեկատվության, ֆինանսական հաշվետվությունների օգտագործողները չեն կարողանա ըմբռնել ֆինանսական հաշվետվություններում առկա այլ էական տեղեկատվությունը: Փոփոխությունները ներկայացնում են հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության վերաբերյալ տեղեկատվության օրինակներ, որոնք, հավանաբար, կարող են էական համարվել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների գծով: Բացի այդ, ԶՅՄ 1-ի փոփոխությամբ պարզաբանվում է, որ ոչ էական հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության բացահայտման անհրաժեշտություն չկա: Փոփոխությունները ներկայացնում են հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության վերաբերյալ տեղեկատվության օրինակներ, որոնք, հավանաբար, կարող են էական համարվել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների գծով: Բացի այդ, ԶՅՄ 1-ի փոփոխությամբ պարզաբանվում է, որ ոչ էական հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության բացահայտման անհրաժեշտություն չկա: Այնուամենայնիվ, այդպիսի տեղեկատվության բացահայտման դեպքում, այն չպետք է դժվարեցնի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության էական տեղեկատվության ընկալումը: Այս փոփոխությունն օժանդակելու համար փոփոխություններ են կատարվել նաև ՖՅՄ-ի գործնական ուղեցույց 2-ում՝ «Էականության վերաբերյալ դատողություններ», որը ուղեցույց է տրամադրում հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության գծով բացահայտումների նկատմամբ էականության հայեցակարգի կիրառման վերաբերյալ:

Փոփոխություններ ԶՅՄ 8-ում. Հաշվապահական հաշվառման գնահատումների որոշում (թողարկվել է 2021թ. փետրվարի 12-ին և ուժի մեջ է 2023թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): ԶՅՄ 8-ի փոփոխությունը պարզաբանում է, թե ինչպես պետք է կազմակերպությունները տարբերակեն հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության և հաշվապահական հաշվառման գնահատումների փոփոխությունները:

Միևնույն գործարքից առաջացած ակտիվների և պարտավորությունների գծով հետաձգված հարկ – Փոփոխություններ ԶՅՄ 12-ում (թողարկվել է 2021թ. մայիսի 7-ին, ուժի մեջ է մտնում 2023թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): ԶՅՄ 12-ի փոփոխությունները հստակեցնում են հետաձգված հարկի հաշվառման եղանակները այնպիսի գործարքների համար, ինչպիսիք են վարձակալությունը և ապագործարկման պարտավորությունները: Որոշակի հանգամանքներում կազմակերպություններն ազատվում են ակտիվների կամ պարտավորությունների սկզբնական ճանաչման դեպքում հետաձգված հարկի ճանաչումից: Նախկինում կար այս բացառության կիրառման անորոշություն որոշակի գործարքների նկատմամբ, ինչպիսիք են վարձակալությունը և ակտիվների շահագործումից հանելը, որոնց համար ճանաչվում էր ինչպես ակտիվ, այնպես էլ պարտավորություն: Փոփոխությունները պարզաբանում են, որ այս բացառությունը չի կիրառվում, և որ կազմակերպություններից պահանջվում է նման գործարքների գծով ճանաչել հետաձգված հարկ: Համաձայն այս փոփոխությունների, կազմակերպությունները պարտավոր են հետաձգված հարկ ճանաչել այն գործարքների համար, որոնց գծով սկզբնական ճանաչման ժամանակ առաջանում են հավասար մեծությամբ հարկվող և նվազեցվող ժամանակավոր տարբերություններ:

5 Անցում նոր կամ վերանայված ստանդարտներին և մեկնաբանություններին (շարունակություն)

Փոփոխություններ ԶՅՄՍ 12-ում Շահութահարկ. Միջազգային հարկային բարեփոխում – Երկրորդ բաղադրիչի մոդելային կանոններ (հրապարակված է 2023թ. մայիսի 23-ին): 2023թ. մայիսին ԶՅՄՍ-ն հրապարակել է «Շահութահարկ» ԶՅՄՍ 12-ի նեղ շրջանակի փոփոխությունները: Այս փոփոխությունները կատարվել են Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպության (ՏՀԶԿ) կողմից միջազգային հարկային բարեփոխումների արդյունքում հրապարակված Երկրորդ բաղադրիչի մոդելային կանոնների առաջիկայում սպասվող ներդրմանը նախապատրաստվելու համար: Փոփոխությունները ժամանակավոր բացառություն են սահմանում Երկրորդ բաղադրիչի մոդելային կանոնների կիրառումն ապահովելու համար ընդունված կամ ըստ Էուլթյան ընդունված հարկային օրենքներից բխող հետաձգված հարկերի ճանաչման և բացահայտման պահանջի գծով: Համաձայն ԶՅՄՍ-ի կողմից սահմանված՝ ուժի մեջ մտնելու ամսաթվի, ընկերությունները կարող են բացառությունը կիրառել անմիջապես, սակայն բացահայտման պահանջները կկիրառվեն 2023թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար:

Փոփոխությունների կիրառումը Եական ազդեցություն չի ունեցել Ընկերության ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

6 Նոր ստանդարտներ և մեկնաբանություններ

Հրապարակվել են 2024թ. հունվարի 1-ից կամ դրանից հետո տարեկան ժամանակահատվածների համար պարտադիր մի շարք նոր ստանդարտներ և մեկնաբանություններ, որոնց վաղ կիրառում չի իրականացվել Ընկերության կողմից:

Փոփոխություններ ՖՅՄՍ 16-ում Վարձակալություն. Վարձակալության պարտավորություն վաճառքի և հետադարձ վարձակալության ժամանակ (թողարկվել է 2022թ. սեպտեմբերի 22-ին և ուժի մեջ է մտնում 2024թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): Փոփոխությունները վերաբերում են վաճառքի և հետադարձ վարձակալության գործարքներին, որոնք բավարարում են ՖՅՄՍ 15-ի պահանջները՝ վաճառք հաշվառվելու համար: Փոփոխությունները պահանջում են, որ վաճառող-վարձակալը հետագայում չափի գործարքից բխող պարտավորությունները այն կերպ, որ չճանաչի իր կողմից պահպանված օգտագործման իրավունքի հետ կապված որևէ շահույթ կամ վնաս: Սա նշանակում է նման շահույթի հետաձգում, նույնիսկ եթե պարտավորության Էուլթյունը կայանում է փոփոխական վճարումներում, որոնք կախված չեն ինդեքսից կամ դրույքաչափից: Ընկերությունը չի ակնկալում, որ այս փոփոխության ազդեցությունը կլինի Եական:

Ընթացիկ և ոչ ընթացիկ պարտավորությունների դասակարգումը – ԶՅՄՍ 1-ի փոփոխություններ (ի սկզբանե թողարկվել է 2020թ. հունվարի 23-ին և հետագայում թողարկման ամսաթիվը փոփոխվել է 2020թ. հուլիսի 15-ին և 2022թ. հոկտեմբերի 31-ին, ուժի մեջ է մտնում 2024թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): Այս փոփոխություններով հստակեցվում է, որ պարտավորությունների՝ որպես ընթացիկ և ոչ ընթացիկ դասակարգումը պայմանավորված է հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում գոյություն ունեցող իրավունքներով: Պարտավորությունները ոչ ընթացիկ են, եթե կազմակերպությունը հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում ըստ Էուլթյան ունի դրանց մարումն առնվազն 12 ամսով հետաձգելու իրավունք: Ուղեցույցն այլևս չի սահմանում այդ իրավունքի անվերապահ լինելու պահանջ: 2022թ. հոկտեմբերի փոփոխությունը սահմանեց, որ վարկային պայմանագրերը, որոնք պետք է կատարվեն հաշվետու ամսաթվից հետո, չեն ազդում հաշվետու ամսաթվի դրությամբ պարտքի՝ որպես ընթացիկ կամ ոչ ընթացիկ դասակարգման վրա: Մարումը ապագայում հետաձգելու իրավունքի իրացման առումով ղեկավարության ակնկալիքները ազդեցություն չունեն պարտավորությունների դասակարգման վրա: Պարտավորությունը դասակարգվում է որպես ընթացիկ, եթե պայմանը խախտվել է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ կամ դրանից առաջ, նույնիսկ եթե հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում պարտատիրոջից ստացվել է պայմանի կատարման պարտավորությունից ազատում: Միևնույն ժամանակ, վարկը դասակարգվում է որպես ոչ ընթացիկ, եթե վարկային պայմանագրի պայմանը խախտվում է միայն հաշվետու ամսաթվից հետո: Բացի այդ, փոփոխությունները հստակեցնում են պարտքի դասակարգման պահանջները, որոնք կազմակերպությունը կարող է մարել՝ այն սեփական կապիտալի վերածելու միջոցով: «Մարում» հասկացությունը սահմանվում է որպես պարտավորության դադարեցում՝ դրամական միջոցների, տնտեսական օգուտները մարմնավորող այլ ռեսուրսների կամ կազմակերպության սեփական բաժնային գործիքների միջոցով կատարված վերջնահաշվարկի արդյունքում:

6 Նոր ստանդարտներ և մեկնաբանություններ (շարունակություն)

Բացառություն է սահմանվում փոխարկելի գործիքների համար, որոնք կարող են վերածվել սեփական կապիտալի, բայց միայն այն գործիքների համար, երբ փոխարկման օպցիոնը դասակարգվում է որպես բարդ ֆինանսական գործիքի առանձին բաղադրիչ հանդիսացող բաժնային գործիք: Ընկերությունը չի ակնկալում, որ այս փոփոխության ազդեցությունը կլինի էական:

Փոփոխություններ ԶՅՄՍ 7-ում «Դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվություն» և ՖՅՄՍ 7-ում «Ֆինանսական գործիքներ. Բացահայտումներ. Մատակարարների ֆինանսական պայմանագրեր» (Թողարկվել է 2023թ. մայիսի 25-ին): Ի պատասխան ֆինանսավորման պայմանագրերի ոչ համարժեք կամ ապակողմնորոշիչ բացահայտման վերաբերյալ ֆինանսական հաշվետվությունների օգտագործողների մտահոգություններին, 2023թ. մայիսին ԶՅՄՍ-ն փոփոխություններ է կատարել ԶՅՄՍ 7-ում և ՖՅՄՍ 7-ում՝ պահանջելով բացահայտել կազմակերպության մատակարարների ֆինանսական պայմանագրերը (ՄՖՊ): Այս փոփոխություններով պահանջվում է, որպեսզի կազմակերպությունը բացահայտի մատակարարների այն ֆինանսական պայմանագրերը, որոնք ֆինանսական հաշվետվություններ օգտագործողներին հնարավորություն կտան գնահատել այդ պայմանագրերի ազդեցությունը կազմակերպության պարտավորությունների և դրամական միջոցների հոսքերի վրա և կազմակերպության իրացվելիության ռիսկի վրա: Լրացուցիչ բացահայտման պահանջների նպատակն է բարձրացնել մատակարարների ֆինանսական պայմանագրերի թափանցիկությունը: Փոփոխությունները չեն ազդում ճանաչման կամ չափման սկզբունքների վրա, այլ միայն բացահայտման պահանջների վրա: Բացահայտման նոր պահանջները կգործեն 2024թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան հաշվետու ժամանակաշրջանների համար: Ընկերությունը չի ակնկալում, որ այս փոփոխության ազդեցությունը կլինի էական:

«Ակտիվների վաճառք կամ հատկացում ներդրողի և ասոցիացված կազմակերպությունների կամ համատեղ ձեռնարկումների միջև» - փոփոխություններ ՖՅՄՍ 10-ում և ԶՅՄՍ 28-ում (թողարկված են 2014թ. սեպտեմբերի 11-ին, և ուժի մեջ են մտնում ԶՅՄՍ-ի կողմից որոշվելից ամսաթվին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): Այս փոփոխությունները վերաբերում են ներդրողի և իր ասոցացված կազմակերպության կամ համատեղ ձեռնարկումների միջև ակտիվների վաճառքին կամ հատկացմանը վերաբերող՝ ՖՅՄՍ 10-ի և ԶՅՄՍ 28-ի պահանջների միջև գոյություն ունեցող անհամապատասխանությանը: Փոփոխությունների կիրառման հիմնական հետևանքն այն է, որ շահույթը կամ վնասը ճանաչվում է ամբողջությամբ այն դեպքում, երբ գործարքը առնչվում է ձեռնարկատիրական գործունեությանը: Շահույթը կամ վնասը ճանաչվում է մասնակիորեն այն դեպքում, երբ ակտիվը չի առնչվում ձեռնարկատիրական գործունեությանը, նույնիսկ եթե այդ ակտիվները պատկանում են դուևստր կազմակերպությանը: Ընկերությունը չի ակնկալում, որ այս փոփոխության ազդեցությունը կլինի էական:

Բացառությամբ վերը նշված դեպքերի, չի ակնկալվում, որ սույն նոր ստանդարտներն ու մեկնաբանությունները որևէ էական ազդեցություն կունենան Ընկերության ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

7 Հիմնական միջոցներ

Հիմնական միջոցները ներկայացվում են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված մաշվածությունը և արժեզրկման պահուստը, եթե վերջինս պահանջվում է: Հիմնական միջոցները ներառում են հետագայում որպես հիմնական միջոց օգտագործման նպատակով կառուցվող ակտիվները:

Մաշվածություն. Հողի և անավարտ շինարարության համար մաշվածություն չի հաշվարկվում: Հիմնական միջոցների այլ միավորների մաշվածությունը հաշվարկվում է գծային մեթոդի կիրառմամբ՝ բաշխելով դրանց սկզբնական արժեքը մինչև մնացորդային արժեքը՝ օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետի ընթացքում:

Օգտակար ծառայության ժամկետ՝ արտահայտված տարիներով

Շենքեր	20
Փոխանցող հարմարանքներ	20
Սարքավորումներ	6-10
Ավտոմեքենաներ և տրանսպորտային միջոցներ	5
Հարմարանքներ և կցամասեր	10
Այլ	6-10

7 Հիմնական միջոցներ (շարունակություն)

Հիմնական միջոցների հաշվեկշռային արժեքի փոփոխությունները ներկայացված են ստորև.

	Հոդ	Շեքեր և շինություններ	Փոխանցող հարմարանքներ	Սարքավորումներ	Տրանսպորտային միջոցներ	Հարմարանքներ և կցամասեր	Այլ	Անավարտ շինարարություն	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>									
Սկզբնական արժեք									
Մնացորդն առ 1 հունվարի 2022թ.	516,729	17,659,151	42,490,081	83,030,456	1,760,727	2,441,075	20,413	3,394,335	151,312,966
Լրացումներ	60,919	859,214	1,078,540	1,656,281	442,740	601,184	-	5,638,010	10,336,888
Օտարումներ	(888)	(32,520)	(10,777)	(1,561,632)	(71,583)	(317,419)	-	(1,031,211)	(3,026,030)
Փոխանցումներ	-	492,825	1,278,397	1,932,677	-	8,631	-	(3,712,530)	-
Վերադասակարգում ներդրումային գույքի	(49,589)	(4,266,792)	-	-	-	-	-	-	(4,316,380)
Վերադասակարգում վաճառքի համար պահվող ակտիվների	(37,860)	(340,941)	-	-	-	-	-	-	(378,801)
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	489,311	14,370,937	44,836,240	85,057,781	2,131,884	2,733,472	20,413	4,288,605	153,928,643
Լրացումներ	44,707	392,323	1,686,689	1,694,291	161,162	220,313	-	4,134,819	8,334,304
Օտարումներ	(21,344)	(89,730)	(292,656)	(1,716,514)	(59,789)	(125,744)	(55)	(415,351)	(2,721,183)
Փոխանցումներ	-	241,140	1,319,530	790,434	-	2,409	-	(2,353,513)	-
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	512,674	14,914,670	47,549,803	85,825,992	2,233,257	2,830,450	20,358	5,654,560	159,541,764
Կուտակված մաշվածություն և արժեզրկում									
Մնացորդն առ 1 հունվարի 2022թ.	-	(16,179,454)	(38,282,404)	(75,243,177)	(1,520,596)	(1,923,217)	(20,413)	-	(133,169,261)
Տարվա մաշվածության գծով ծախս	-	(560,057)	(1,598,906)	(2,361,662)	(125,831)	(160,032)	-	-	(4,806,489)
Օտարումներ	-	32,520	10,777	1,199,272	8,795	238,607	-	-	1,489,972
Վերադասակարգում ներդրումային գույքի	-	3,817,144	-	-	-	-	-	-	3,817,144
Վերադասակարգում վաճառքի համար պահվող ակտիվների	-	318,731	-	-	-	-	-	-	318,731
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	-	(12,571,116)	(39,870,533)	(76,405,567)	(1,637,631)	(1,844,643)	(20,413)	-	(132,349,903)
Տարվա մաշվածության գծով ծախս	-	(321,529)	(2,058,283)	(1,355,340)	(150,322)	(206,110)	-	-	(4,091,584)
Օտարումներ	-	89,717	285,265	1,380,358	7,372	86,770	55	-	1,849,537
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	-	(12,802,928)	(41,643,551)	(76,380,549)	(1,780,581)	(1,963,983)	(20,358)	-	(134,591,950)
Հաշվեկշռային արժեք									
Առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	516,729	1,479,697	4,207,676	7,787,279	240,131	517,858	-	3,394,335	18,143,705
Առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	489,311	1,799,821	4,965,707	8,652,214	494,252	888,829	-	4,288,605	21,578,740
Առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	512,674	2,111,742	5,906,252	9,445,443	452,676	866,467	-	5,654,560	24,949,814

7 Հիմնական միջոցներ (շարունակություն)

2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա 4,091,584 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 4,806,489 հազ. ՀՀ դրամ) ընդհանուր մաշվածության ծախսից 3,921,913 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 4,486,449 հազ. ՀՀ դրամ) ներառված է տրամադրված ծառայությունների ինքնարժեքում՝ տես Ծանոթագրություն 24, և 169,671 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 320,134 հազ. ՀՀ դրամ) ներառված է ընդհանուր և վարչական ծախսերում՝ տես Ծանոթագրություն 26:

Անավարտ շինարարությունը բաղկացած է հեռահաղորդակցության և այլ սարքավորումների գծով կապիտալ ծախսումներից:

Ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով կանխավճարները, որոնք հիմնականում վերաբերում են հաշվառման նոր ծրագրային ապահովման և հաղորդիչ սարքերի ձեռքբերմանը, 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմել են 4,158,237 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 986,708 հազ. ՀՀ դրամ): Տարվա ընթացքում օգտագործվել են կյուբական մնացորդներ, և փոխանցվել են նոր կանխավճարներ նոր ծրագրերի համար:

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 5,348,637 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 3,987,644 հազ. ՀՀ դրամ) հաշվեկշռային արժեքով շենքերը, հողերը, շինությունները և հաղորդիչ սարքերը գրավադրվել են երրորդ անձանց՝ որպես փոխառությունների դիմաց գրավ: Տես Ծանոթագրություն 32:

8 Ներդրումային գույք

Ներդրումային գույքը սկզբնապես ճանաչվում է սկզբնական արժեքով, ներառյալ գործառնական ծախսումները, և հետագայում վերագնահատվում է իրական արժեքով, որը թարմացվում է՝ շուկայական պայմանները հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում արտացոլելու համար:

Ընկերության ներդրումային գույքի շուկայական արժեքը որոշվում է անկախ գնահատողների հաշվետվությունների հիման վրա, ովքեր ունեն ճանաչված և համապատասխան մասնագիտական որակավորում և համանման տեղակայման վայրում գտնվող և նույն դասի գույքի գնահատման արդիական փորձ:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2023թ.	2022թ.
Ներդրումային գույք իրական արժեքով՝ առ 1 հունվարի	5,927,067	-
Հետագա բարելավումների գծով ծախսումներ	125,844	-
Տեղափոխում սեփականատիրոջ զբաղեցրած տարածքից	-	499,236
Իրական արժեքով օգուտ՝ հանած վնաս	152,207	5,427,831
Ներդրումային գույք իրական արժեքով՝ առ 31 դեկտեմբերի	6,205,118	5,927,067

Ներդրումային գույքը ներառում է Հայաստանի Հանրապետության Երևան, Ազատության 24/1 հասցեում գտնվող շենքը: 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում դեկավարությունը փոխել է շենքի օգտագործման գծով իր մտադրությունը և սկսել է այն վարձակալությամբ հանձնել մի քանի վարձակալների:

Ներդրումային գույքը գնահատվում է տարեկան դեկտեմբերի 31-ին իրական արժեքով անկախ, մասնագիտական որակավորում ունեցող գնահատողի կողմից, ով ունի Հայաստանում նմանատիպ գույքի գնահատման առավել արդիական փորձ: Իրական արժեքի չափման մասին լրացուցիչ տեղեկությունների համար տես Ծանոթագրություն 35-ը:

Շահույթում կամ վնասում ճանաչված ուղղակի գործառնական ծախսերը ներառում են 427,706 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 314,230 հազ. ՀՀ դրամ), որը վերաբերում է ներդրումային գույքին, որն առաջացրել է վարձակալությունից եկամուտ:

8 Ներդրումային գույք (շարունակություն)

Շահույթում կամ վնասում ճանաչված ուղղակի գործառնական ծախսերը ներառում են 152,756 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 104,951 հազ. ՀՀ դրամ), որը վերաբերում է ներդրումային գույքին, որը չի առաջացրել վարձակալությունից եկամուտ:

Ներդրումային գույքը ամբողջությամբ ավարտված է և օգտագործման մեջ է գտնվում հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում:

2023թ. և 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ամբողջ ներդրումային գույքը գրավադրվել է երրորդ անձանց՝ որպես գրավ՝ փոխառությունների գծով: Տես Ծանոթագրություն 32: Այն դեպքում, երբ Ընկերությունը հանդես է գալիս որպես վարձատու, ներդրումային գույքի գործառնական վարձակալության արդյունքում ստացվելիք ապագա նվազագույն վարձակալական վճարները հետևյալն են.

<i>Հազար ՀՀ դրամ</i>	2023թ.	2022թ.
1 տարի	1,548,821	1,771,039
2 տարի	1,468,495	1,154,942
Ընդամենը գործառնական վարձակալությամբ ստացման ենթակա չգեղջված վարձակալական վճարներ առ 31 դեկտեմբերի	3,017,316	2,925,981

Ներդրումային գույքի վարձակալությունից եկամուտը 2023թ. համար կազմել է 1,675,204 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 638,692 հազ. ՀՀ դրամ):

9 Ոչ նյութական ակտիվներ և կանխավճարներ անվերապահ օգտագործման իրավունքի (ԱՕԻ) դիմաց

Ընկերության ոչ նյութական ակտիվները ունեն որոշակի օգտակար ծառայության ժամկետ և հիմնականում ներառում են կապիտալացված համակարգչային ծրագրային ապահովումը և լիցենզիաները:

Ոչ նյութական ակտիվները ամորտիզացվում են գծային մեթոդով՝ դրանց օգտակար ծառայության ընթացքում:

	<u>Օգտակար ծառայության ժամկետ՝ արտահայտված տարիներով</u>
Համակարգչային Ծրագրեր	9.5
Լիցենզիաներ	Լիցենզիայի գործողության ժամկետի ընթացքում, բայց ոչ ավելի, քան 10
Այլ ոչ նյութական ակտիվներ	9.5

9 Ոչ նյութական ակտիվներ և կանխավճարներ անվերապահ օգտագործման իրավունքի (ԱՕԻ) դիմաց (շարունակություն)

Ոչ նյութական ակտիվների հաշվեկշռային արժեքի փոփոխությունները հետևյալն են.

	Համա- կարգչային ծրագրեր	Լիցեն- զիաներ	Այլ	Մշակման ընթացքում գտնվող ոչ նյութական ակտիվներ	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>					
Սկզբնական արժեք					
Մնացորդն առ 1 հունվարի 2022թ.	11,437,236	17,412,433	601,529	-	29,451,198
Լրացումներ	796,630	323,986	255	82,626	1,203,497
Օտարումներ	(212,719)	(28,251)	(1)	-	(240,971)
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	12,021,147	17,708,168	601,783	82,626	30,413,724
Լրացումներ	144,190	1,756,376	572,067	349,134	2,821,767
Օտարումներ	(13,269)	(44,037)	(9,380)	-	(66,686)
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	12,152,068	19,420,507	1,164,470	431,760	33,168,805
Կուտակված ամորտիզացիա և արժեզրկում					
Մնացորդն առ 1 հունվարի 2022թ.	(10,873,103)	(14,310,958)	(348,780)	-	(25,532,841)
Տարվա ամորտիզացիոն ծախս	(101,437)	(690,086)	(37,586)	-	(829,107)
Օտարումներ	206,251	27,246	1	-	233,498
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	(10,768,288)	(14,973,798)	(386,365)	-	(26,128,450)
Տարվա ամորտիզացիոն ծախս	(171,521)	(505,905)	(67,810)	-	(745,236)
Օտարումներ	779	38,308	9,368	-	48,455
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	(10,939,030)	(15,441,395)	(444,805)	-	(26,825,231)
Հաշվեկշռային արժեք					
Առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	564,133	3,101,475	252,749	-	3,918,357
Առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	1,252,859	2,734,370	215,418	82,626	4,285,274
Առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	1,213,038	3,979,112	719,665	431,760	6,343,574

Լիցենզիաները ներառում են հիմնականում GSM լիցենզիաներ, որոշակի հաճախականություններին միանալու լիցենզիաներ և այլն:

2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա 745,236 հազ. ՀՀ դրամ ընդհանուր ամորտիզացիոն ծախսը (2022թ.` 829,107 հազ. ՀՀ դրամ) ամբողջությամբ ներառված է տրամադրված ծառայությունների ինքնարժեքում (2022թ.` 829,107 հազ. ՀՀ դրամ), տես Ծանոթագրություն 24:

ԱՕԻ պայմանագրերի ներքո Ընկերության կանխավճարներն իրենցից ներկայացնում են կանխավճարներ մալուխի որոշակի հաղորդման հզորության պայմանագրերով: Ընկերության մասնաբաժինը չի ներկայացնում ցանցի ըստ Էուլթյան ողջ հզորությունը կամ որևէ բաղադրիչ մաս: Ընկերությունն իրավունք չի ստանում օգտագործել բացահայտված ցանցային ակտիվները, այլ իրավունք ունի օգտագործել ծրագրված հզորության որոշակի մասնաբաժին: Պայմանագրերը կնքված են 3 և 15 տարի ժամկետով:

9 Ոչ նյութական ակտիվներ և կանխավճարներ անվերապահ օգտագործման իրավունքի (ԱՕԻ) դիմաց

ԱՕԻ պայմանագրերով կանխավճարների փոփոխությունները հետևյալն են.

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Հաշվեկշռային արժեքն առ 1 հունվարի	211,591	303,932
Լրացումներ	272,717	37,506
Կանխավճարներ, որոնք ապաճանաչվել են համապատասխան ԱՕԻ ծառայությունների ստացման ժամանակ	(131,420)	(129,847)
Ընդամենը կանխավճարներ առ 31 դեկտեմբերի	352,888	211,591

Ընկերությունը կնքել է Հասույթի բաշխման պայմանագիր: Այս շրջանակային համաձայնագրով Ընկերությունը և իր գործընկերները համատեղ օգտագործում են օպտիկական մալուխը: Պայմանագիրը թույլ է տալիս Ընկերությանը կնքել ԱՕԻ-ներ Ծառայությունների Հայտերի (SOF) միջոցով: Ընկերությունը ձեռք է բերում պայմանագիր, որն ապահովում է իր հզորության օգտագործումը 3 և 15 տարի ժամկետով. նման կանխավճարները ներկայացված են սույն ֆինանսական հաշվետվություններում որպես կանխավճարներ ԱՕԻ պայմանագրերով:

10 Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր

Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսերի գծով մաշվածությունը հաշվարկվում է հետևյալ մեծություններից նվազագույնով՝ օգտակար ծառայության ժամկետ կամ վարձակալության հիմքում ընկած ակտիվի տևողության ժամկետ:

Հազ. ՀՀ դրամ	Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր
Սկզբնական արժեք	
Մնացորդն առ 1 հունվարի 2022թ.	5,959,840
Լրացումներ	203,910
Օտարումներ	(2,254)
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	6,161,496
Լրացումներ	142,653
Օտարումներ	(16,411)
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	6,287,738
Կուտակված մաշվածություն և արժեզրկում	
Մնացորդն առ 1 հունվարի 2022թ.	(4,655,555)
Տարվա արժեզրկում	(309,370)
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	(4,964,925)
Տարվա արժեզրկում	(268,706)
Օտարումներ	15,552
Մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	(5,218,079)
Հաշվեկշռային արժեք	
Առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	1,304,285
Առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	1,196,571
Առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	1,069,659

2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա 268,706 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 309,370 հազ. ՀՀ դրամ) ընդհանուր մաշվածության ծախսից 202,228 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 206,176 հազ. դրամ) ներառված է տրամադրված ծառայությունների ինքնարժեքում՝ տես Ծանոթագրություն 24, և 66,478 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 103,194 հազ. ՀՀ դրամ) ներառված է ընդհանուր և վարչական ծախսերում՝ տես Ծանոթագրություն 26:

11 Տրամադրված փոխառություններ

Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող՝ տրամադրված փոխառությունները սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով: Սկզբնական ճանաչման ժամանակ իրական արժեքի լավագույն վկայությունն է գործարքի գինը: Սկզբնական ճանաչման ժամանակ շահույթ կամ վնաս ճանաչվում է միայն այն ժամանակ, երբ կա իրական արժեքի և գործարքի գնի միջև տարբերություն, որը կարող է ապացուցվել միևնույն գործիքում դիտելի ընթացիկ շուկայական այլ գործարքներով կամ գնահատման մեթոդով, որի ելակետային տվյալները ներառում են միայն դիտելի շուկայական տվյալները: Սկզբնական ճանաչումից հետո ամորտիզացված արժեքով չափվող տրամադրված փոխառությունների գծով ճանաչվում է ակնկալվող պարտքային կորուստ անմիջապես հանգեցնելով հաշվապահական վնասի:

Ընկերության տրամադրված փոխառությունները արտահայտված են հետևյալ արժույթներով.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
Տրամադրված վարկեր՝ արտահայտված՝ - ԱՄՆ դոլարով - ՀՀ դրամ	17,885,836 348,263	17,568,700 461,550
Տրամադրված փոխառությունների ընդհանուր գումարը՝ մինչև պարտքային կորստի գծով պահուստը	18,234,099	18,030,250
Հանած՝ պարտքային կորստի գծով պահուստ	(263,689)	(781,003)
Ընդամենը տրամադրված փոխառություններ	17,970,410	17,249,248

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի և 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ բոլոր փոխառությունները տրամադրվել են անմիջական մայր ընկերությանը՝ մի քանի փոխառությունների համաձայնագրերի ներքո: Փոխառությունները տրամադրվել են 2020թ. նոյեմբերի 12-ից մինչև 2022թ. հունիսի 14-ը, իսկ պայմանագրային մարման ժամկետն է՝ 2026թ. մարտից մինչև 2029թ. դեկտեմբեր՝ կախված համաձայնագրից: Մի քանի փոխառություններ տրամադրվել են անտոկոս կամ 5.6%+6 ամսյա SOFR (Նյու Յորքի Դաշնային պահուստային բանկի կողմից կառավարվող (կամ ցանկացած այլ անձի կողմից, որը ստանձնում է այդ տոկոսադրույքի կառավարումը) ֆինանսավորման ապահովված օվերնայթ տոկոսադրույքը՝ հրապարակված Նյու Յորքի Դաշնային պահուստային բանկի կողմից (կամ ցանկացած այլ անձի, որը ստանձնում է այդ փոխարժեքի հրապարակումը), որը շուկայական փոխարժեքից ցածր է, հետևաբար դրամական միջոցների վճարումների և համապատասխան իրական արժեքի միջև տարբերությունը սկզբնական ճանաչման պահին ճանաչվել է սեփական կապիտալի փոփոխությունների մասին հաշվետվությունում): Իրական արժեքի ճշգրտման ընդհանուր ազդեցությունը 2022թ. տրամադրված վարկերի ճանաչման ժամանակ կազմել է 2,121,267 հազ. ՀՀ դրամ միջին արդյունավետ դրույքաչափը 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմում է 9.5%: 2023թ. ընթացքում ընկերությունը և անմիջական մայր ընկերությունը ստորագրել են մի շարք փոփոխություններ, ըստ որի բոլոր տրամադրված փոխառությունների տոկոսադրույքը անտոկոսից փոխվել է ֆիքսված տոկոսադրույքի, և սահմանվել է 5.6%+6 ամսյա SOFR, որը կիրառելի է 2023թ. սկզբից: Փոխառությունների էական փոփոխության պատճառով Ընկերությունն ապաճանաչել է սկզբնական տրված փոխառությունները և ճանաչել նորերը: Փոփոխության ազդեցությունը, այսինքն՝ սկզբնական տրված փոխառությունների հաշվեկշռային արժեքի և համապատասխան պայմանագրային արժեքների միջև տարբերությունը, ճանաչվել է սեփական կապիտալի փոփոխությունների մասին հաշվետվությունում, ինչը համահունչ է Ընկերության կողմից նախկինում կիրառված մոտեցմանը նմանատիպ գործարքների գծով, ինչպես ներկայացված է նախորդ պարբերությունում:

Տրամադրված փոխառությունների գծով ակնկալվող պարտքային կորստի չափը 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմում է 263,689 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 781,003 հազ. ՀՀ դրամ) (Ծանոթագրություն 33): Այս գնահատման հիմքում ընկած առանցքային դատողությունները բացահայտված են Ծանոթագրություն 4-ում: Տրամադրված փոխառությունների հաշվեկշռային արժեքը, ակնկալվող պարտքային կորստի պահուստի հետ միասին էականորեն չեն տարբերվում դրանց իրական արժեքից:

11 Տրամադրված փոխառություններ (շարունակություն)

Ստորև բերված աղյուսակը ներկայացնում է Ընկերության կողմից տրամադրված փոխառությունների շարժը ժամանակաշրջաններից յուրաքանչյուրի համար: Մատակարարներին տրվող կանխավճարների վերադասակարգումը ներկայացնում է այն գումարը, որը համաձայնեցված է ճանաչել որպես Ընկերության և նրա մայր կազմակերպության կողմից ապագա ծառայությունների դիմաց կանխավճար:

<i>Չազ. 33 դրամ</i>	Փոխառությունների համախառն գումար	Ակնկալվող պարտքային կորուստների գծով պահուստ	Փոխառությունների զուտ գումար
Տրամադրված փոխառություններ առ 1 հունվարի 2023թ.	18,030,250	(781,002)	17,249,248
Դրամական միջոցների հոսքեր			
Մայր գումարի մարումներ	(6,000,000)	-	(6,000,000)
Ոչ դրամական փոփոխություններ			
Տոկոսների հաշվեգրում	2,068,557	-	2,068,557
ԱՊԿ-ի վերագնահատում	-	517,312	517,312
Փոխառությունների փոփոխություն (սեփական կապիտալի միջոցով)	3,762,617	-	3,762,617
Արտարժույթի փոխարժեքի ճշգրտումներ	372,676	-	372,676
Տրամադրված փոխառություններ առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	18,234,100	(263,690)	17,970,410

<i>Չազ. 33 դրամ</i>	Փոխառությունների համախառն գումար	Ակնկալվող պարտքային կորուստների գծով պահուստ	Փոխառությունների զուտ գումար
Տրամադրված փոխառություններ առ 1 հունվարի 2022թ.	11,799,615	(844,253)	10,955,362
Դրամական միջոցների հոսքեր			
Տրամադրված փոխառություններ Մայր գումարի մարումներ	10,357,819 (297,697)	- -	10,357,819 (297,697)
Ոչ դրամական փոփոխություններ			
Տոկոսների հաշվեգրում	802,618	-	802,618
ԱՊԿ-ի վերագնահատում	-	63,251	63,251
Փոխառությունների գեղչում (սեփական կապիտալի միջոցով)	(2,121,269)	-	(2,121,269)
Չեղջի հակադարձում	458,578	-	458,578
Արտարժույթի փոխարժեքի ճշգրտումներ	(2,184,168)	-	(2,184,168)
Վերադասակարգում մատակարարներին տրվող կանխավճարների	(785,246)	-	(785,246)
Տրամադրված փոխառություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	18,030,250	(781,002)	17,249,248

12 Պաշարներ

Պաշարները չափվում են ինքնարժեքից և իրացման գույք արժեքից նվազագույնով: Պաշարների ինքնարժեքը որոշվում է «առաջին մուտք, առաջին ելք» սկզբունքով: Իրացման գույք արժեքը սովորական գործունեության ընթացքում վաճառքի ենթադրվող գինն է՝ հանած վաճառքի ծախսերը:

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Նյութեր և պահեստամասեր	779,649	693,462
Վերավաճառքի ենթակա ապրանքներ	616,320	483,083
Վառելիք	98,899	92,141
Զարտեր	33,726	22,289
Այլ	77,556	71,936
Պաշարների պահուստ դանդաղ շրջանառվող պաշարների համար	(724,148)	(754,006)
Ընդամենը պաշարներ	882,002	608,905

13 Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր և այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ

Առևտրային դեբիտորական պարտքերը սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով, իսկ հետագա չափումը իրականացվում է ամորտիզացված արժեքով՝ արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդի կիրառմամբ:

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր՝ բաժանորդներ	5,321,653	5,230,034
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր՝ միջհամակարգային կապ	508,299	804,087
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր՝ ռոումինգ	920,553	704,200
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր՝ վերավաճառք	144,552	112,571
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր՝ այլ առևտուր	1,874,631	1,744,409
Հանած՝ պարտքային կորստի գծով պահուստ	(1,965,239)	(2,355,283)
Ընդամենը ֆինանսական ակտիվներ առևտրային դեբիտորական պարտքերի կազմում	6,804,449	6,240,018
Կանխավճարներ մատակարարներին	2,123,743	1,825,526
Կանխավճարային ծախսեր	77,117	103,678
Այլ ընթացիկ ակտիվներ	-	34,429
Ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվներ այլ դեբիտորական պարտքերի կազմում	2,200,860	1,963,633
Ընդամենը առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր	9,005,309	8,203,651

Ակնկալվող պարտքային կորուստ («ԱՊԿ»): Ընկերությունը հեռանկարային հիմունքներով գնահատում է ԱՊԿ-ն ամորտիզացված արժեքով չափվող պարտքային գործիքների համար: Յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ Ընկերությունը գնահատում է ակնկալվող պարտքային կորուստը և ճանաչում է գույք արժեքից կորուստները ֆինանսական ակտիվների գծով: Ակնկալվող պարտքային կորուստների գնահատումը արտացոլում է. i) անաչառ և հավանականությամբ կշռված գումարը, որը որոշվում է հնարավոր արդյունքների տիրույթի գնահատման միջոցով, (ii) փողի ժամանակային արժեքը և (iii) տեղի ունեցած իրադարձությունների, ընթացիկ պայմանների և կանխատեսվող ապագա տնտեսական պայմանների վերաբերյալ ողջ հիմնավոր և հավաստի տեղեկությունները, որոնք հաշվետու ամսաթվի դրությամբ հասանելի են առանց անհարկի միջոցների և ռեսուրսների ծախսման:

13 Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր և այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ (շարունակություն)

Ակնկալվող պարտքային կորուստների չափման համար առևտրային դեբիտորական պարտքերը խմբավորվել են՝ ելնելով ընդհանուր պարտքային ռիսկի բնութագրերից և ժամկետանց օրերի քանակից:

Առևտրային դեբիտորական պարտքերը, տրամադրված վարկերը ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում արտացոլվում են՝ նվազեցված ակնկալվող պարտքային կորուստի պահուստի չափով:

Ընկերությունը կիրառում է ակնկալվող պարտքային կորուստների գծով պահուստի չափման պարզեցված մոտեցում (պահուստների ժամկետայնության վերլուծության աղյուսակ) իր առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերի համար, որոնք ներառում են չմարված դեբիտորական պարտքերը: Պահուստների ժամկետայնությունը հիմնված է պարտքային կորուստների պատմական փորձի վրա՝ առևտրային դեբիտորական պարտքերի ամբողջական ժամկետի ընթացքում և ճշգրտվում է ըստ կանխատեսումային գնահատականների: Կանխատեսումային գնահատականները ներառում են մակրոտնտեսական գործոններ, ինչպիսիք են ՀՆԱ-ն և Հայաստանում գործազրկության մակարդակը. Ընկերությունը դեֆոլտի մակարդակի գծով չի կիրառում կանխատեսումային գնահատման ճշգրտումներ, եթե պարտքային կորուստների գծով մակրոտնտեսական գործոնների և Ընկերության պատմական փորձի միջև չկա հարաբերակցություն: Պահուստների ժամկետայնությունը վերանայվում է ամեն եռամսյակ:

Մնացած ֆինանսական ակտիվների համար Ընկերությունը կիրառում է պարտքային ռիսկերի եական փոփոխման գնահատման մոդելը: Արժեզրկման կորուստները ներկայացվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ արդյունքի մասին հաշվետվությունում «Այլ գործառնական ծախսեր» տողում:

Դեբիտորական պարտքերի նկատմամբ հաշվեգրված տույժերը, տուգանքները և տոկոսները ևս ներառվում են արժեզրկման պահուստի կազմի մեջ: Պահուստների ժամկետայնության համար ԱՊԿ-ի դրույքաչափերը վերանայվում են եռամսյակային հիմունքով՝ դեբիտորական պարտքերի հավաքագրելիության և կանխատեսումային տեղեկատվության հիման վրա:

Հետևյալ աղյուսակը ներկայացնում է առևտրային դեբիտորական պարտքերի համար ձևավորված պարտքային կորստի պահուստի շարժը ըստ ակնկալվող պարտքային կորստի պարզեցված մոդելի, տարեկան ժամանակահատվածի սկզբից մինչև վերջ ընկած ժամանակահատվածի համար:

Հազ. ՀՀ դրամ	Առևտրային դեբիտորական պարտքեր	
	2023թ.	2022թ.
Պարտքային կորստի պահուստ առ 1 հունվարի	2,355,283	2,189,262
Նոր առաջացած	(95,520)	20,357
Պարտքային կորստի ընդհանուր գումարը ժամանակաշրջանի շահույթում կամ վնասում	(95,520)	20,357
Տարվա ընթացքում դուրս գրված անհավաքագրելի գումարներ	(294,524)	145,664
Պարտքային կորստի պահուստ առ 31 դեկտեմբերի	1,965,239	2,355,283

Առևտրային դեբիտորական պարտքերի համար պարտքային կորստի պահուստը որոշվում է ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված պահուստի ժամկետայնության հաշվարկի միջոցով: Պահուստի ժամկետայնությունը հիմնված է ակտիվի մարման ժամկետի ամսաթվից հետո ժամկետանց օրերի վրա՝ ճշգրտված Հայաստանում ՀՆԱ-ի աճով և գործազրկության մակարդակի փոփոխություններով: 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ պահուստի ժամկետայնությունը ներկայացված է ստորև.

**13 Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր և այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ
(շարունակություն)**

	Ընթացիկ՝ ոչ ժամկե- տանց	1-30 օր ժամկե- տանց	31-60 օր ժամկե- տանց	61-90 օր ժամկե- տանց	91-120 օր ժամկե- տանց	Ավելի քան 121 օր ժամկե- տանց	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>							
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր, համախառն Ակնկալվող կորստի չափը, %	6,382,360	342,048	281,033	110,674	87,983	1,565,590	8,769,688
	1%	20%	43%	65%	86%	100%	
Ակնկալվող պարտքային կորուստներ	(60,673)	(70,064)	(121,948)	(71,472)	(75,492)	(1,565,590)	(1,965,239)
Ընդամենը առևտրային դեբիտորական պարտքեր, զուտ	6,321,687	271,984	159,085	39,202	12,491	-	6,804,449

Ընկերությունը 2023թ. հաճախորդներից մեկին մատուցել է ինտերնետ տրաֆիկի ծառայություններ՝ 2,371,128 հազ. ՀՀ դրամ ընդհանուր գումարով (2022թ.՝ 2,699,790 հազ. ՀՀ դրամ): Վերը նշված աղյուսակում դեբիտորական պարտքերի գումարները ներառված են առևտրային դեբիտորական պարտքերի ընթացիկ-ոչ ժամկետանց մասում:

2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ պահուստի ժամկետայնությունը ներկայացված է ստորև.

	Ընթացիկ՝ ոչ ժամկե- տանց	1-30 օր ժամկե- տանց	31-60 օր ժամկե- տանց	61-90 օր ժամկե- տանց	91-120 օր ժամկե- տանց	Ավելի քան 121 օր ժամկե- տանց	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>							
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր, համախառն Ակնկալվող կորստի չափը, %	5,996,910	247,281	124,872	100,862	87,328	2,038,048	8,595,301
	1%	15%	47%	68%	81%	100%	
Ակնկալվող պարտքային կորուստներ	(82,910)	(36,951)	(58,079)	(68,803)	(70,492)	(2,038,048)	(2,355,283)
Ընդամենը առևտրային դեբիտորական պարտքեր, զուտ	5,914,000	210,330	66,793	32,059	16,836	-	6,240,018

3,573,952 հազ. ՀՀ դրամի չափով առևտրային և այլ ֆինանսական դեբիտորական պարտքերը (2022թ.՝ 3,650,734 հազ. ՀՀ դրամ) արտահայտված են արտարժույթով, որից 55%-ը ԱՄՆ դոլարով (2022թ.՝ 82%), 7%-ը՝ հատուկ փոխառության իրավունքով՝ ՀՓԻ (2022թ.՝ 8%), եվրոյով 37% (2022թ.՝ 8%) և 1% ֆուլտ ստեռլինգով (2022թ.՝ 1%):

13 Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր և այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ (շարունակություն)

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի և 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ ներկայացված են ստորև.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2023թ.	2022թ.
Երկարաժամկետ առևտրային դեբիտորական պարտքեր	1,696,719	3,073,703
Մայր կազմակերպությունից դեբիտորական պարտքերի իրական արժեքով ճանաչման ազդեցությունը	(237,432)	(889,764)
Վճարում	(64,824)	-
Հանած՝ պարտքային կորստի գծով պահեստ	(69,774)	(165,160)
Ընդամենը ոչ ընթացիկ ակտիվներ	1,324,689	2,018,779

2022թ. սեպտեմբերի 8-ին ստորագրված եռակողմ պայմանագրի հիման վրա մեծածախ ինտերնետ ծառայության տրաֆիկի հաճախորդը Ընկերության նկատմամբ իր պարտավորությունները փոխանցել է «Թիմ» ՓԲԸ-ին կանխավճարի տեսքով, որը պետք է վերադարձվի «Թիմ» ՓԲԸ-ի կողմից:

Բոլոր կողմերը համաձայնել են այն պայմաններին, ըստ որոնց՝ «Թիմ» ՓԲԸ-ն պարտավորվում է հաճախորդին փոխհատուցել (վերադարձնել) կանխավճարը՝ ստանձնելով Ընկերության նկատմամբ հաճախորդի վճարման պարտավորությունը 2,646 հազ. ԱՄՆ դոլար՝ 1,070,294 հազ. ՀՀ դրամի համարժեք գումարով, Ընկերության կողմից մատուցվող ծառայությունների դիմաց: Ընկերությունը կընդունի «Թիմ» ՓԲԸ-ի կողմից կատարված վճարումը որպես Ընկերության հետ կնքված Ծառայությունների մատուցման հիմնական պայմանագրով նախատեսված մեծածախ ինտերնետ տրաֆիկի հաճախորդի պարտավորությունների մասի մարում: 2022թ. սեպտեմբերի 1-ին Ընկերությունը և մայր ընկերությունը պայմանավորվել են հետաձգել 1,070,293 հազ. ՀՀ դրամի չափով վճարումները, որոնք պետք է վճարվեն չորս մասով՝ 2023թ. հունիսի 1-ից մինչև 2026թ. մարտի 31-ը ընկած ժամանակահատվածում:

2020թ. Մայր ընկերությունը ստացել է ներդրումային խորհրդատվական ծառայություններ՝ կապված Ընկերության 100% բաժնետոմսերի գնման հետ: Երրորդ կողմի կողմից մատուցվող խորհրդատվական ծառայությունների մատուցման համար վճարված գինը կազմել է 1,960,000 հազ. ՀՀ դրամ՝ առանց ԱԱՀ-ի: 2020թ. հոկտեմբերի 30-ին ծառայությունների մատուցման վճարը ճանաչվել է Ընդհանուր և վարչական ծախսերում՝ որպես մասնագիտական ծառայություն, վերը նշված գումարի չափով: Մնացորդն ամբողջությամբ վճարվել է Ընկերության կողմից:

2022թ. Ընկերությունը վերագնահատել է գործարքի բնույթը և համարել, որ ներդրումային խորհրդատվական ծառայությունների վերջնական շահառուն մայր ընկերությունն է, և ծախսը վերաձևակերպվել է Մայր ընկերությանը՝ նույն գումարով: 2022թ. ապրիլի 29-ին Ընկերության կողմից թողարկված հաշիվ-ապրանքագրի հիման վրա վճարը ճանաչվել է որպես Մայր կազմակերպության կողմից փոխհատուցմամբ այլ եկամուտ 1,960,000 հազ. ՀՀ դրամի չափով, առանց ԱԱՀ-ի (Ծանոթագրություն 25):

2022թ. մայիսի 2-ին Մայր ընկերությունը և «Տելեկոմ Արմենիա» ՓԲԸ-ն պայմանավորվել են հետաձգել 2,350,000 հազ. ՀՀ դրամի չափով վճարումները, որոնք պետք է վճարվեն չորս հավասար մասով՝ 2023թ. նոյեմբերից մինչև 2026թ. նոյեմբեր ընկած ժամանակահատվածում:

2023թ. Մայր ընկերությունը կատարել է մասնակի վճարում և ստորագրվել են նոր փոփոխություններ՝ վճարումները 2024թ.-ից մինչև 2026թ. հետաձգելու համար:

14 Ժամկետային ավանդ

Ժամկետային ավանդները ներկայացվում են ամորտիզացված արժեքով՝ արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդով:

Ընկերությունը տեղական բանկի հետ տեղական արժույթով կնքել է ավանդային պայմանագրեր 1,328,000 հազ. ՀՀ դրամի չափով (2022թ.՝ 822,000 հազ. ՀՀ դրամ), սկզբնական մարման ժամկետը՝ 2024թ. սեպտեմբերից մինչև 2025թ. հունվար, 8.75% և 9.25% տոկոսադրույքով (2022թ.՝ 9.3%) որը ենթակա է մարման ամսական պարբերականությամբ: Բանկային ավանդների մնացորդները ժամկետանց կամ արժեզրկված չեն: Ժամկետային ավանդների վարկային որակը պարտքային ռիսկի դասակարգման հիման վրա 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ B+ է (S&P Գրեյվ վարկանիշ):

15 Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ

Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները ներառում են առձեռն դրամական միջոցները և այլ կարճաժամկետ բարձր իրացվելիություն ունեցող ներդրումները՝ երեք ամիս կամ դրանից պակաս սկզբնական մարման ժամկետով: Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները հաշվառվում են անորոշիզացված արժեքով՝ արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդի կիրառմամբ:

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Ցպահանջ բանկային մնացորդներ	876,744	511,173
Դրամական միջոցներ ճանապարհին	86,447	80,908
Առձեռն դրամական միջոցներ	26,571	23,719
Ընդամենը դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	989,762	615,800

Ստորև բերված աղյուսակը ներկայացնում է բանկային մնացորդների վարկային որակը՝ ելնելով վարկային ռիսկի դասերից՝ 2023թ. և 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ: Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները ժամկետանց կամ արժեզրկված չեն, և ԱՊԿ-ն նշանակալից չէ:

Հազ. ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
S&P Գլոբալ վարկանիշ B+	742,589	487,329
Չվարկանշված	134,155	23,844
Ընդամենը բանկային մնացորդներ	876,744	511,173

16 Կանոնադրական կապիտալ

Սովորական բաժնետոմսերը դասակարգվում են որպես սեփական կապիտալ: Լրացուցիչ ծախսերը, որոնք անմիջականորեն վերագրելի են նոր բաժնետոմսերի թողարկմանը, սեփական կապիտալում ցույց են տրվում որպես ստացված մուտքերից նվազեցում՝ հարկումից հետո: Իրական արժեքի այն մասը, որը գերազանցում է թողարկված բաժնետոմսերի անվանական արժեքը, սեփական կապիտալում գրանցվում է որպես Էմիսիոն եկամուտ:

Հազ. ՀՀ դրամ	Թողարկված բաժնետոմսերի քանակը	Սովորական բաժնետոմսեր	Էմիսիոն եկամուտ	Ընդամենը Կանոնադրական կապիտալ
Առ 1 հունվարի 2022թ.	188,377,090	0.100	-	18,837,709
Առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	188,377,090	0.100	-	18,837,709
Նոր թողարկված բաժնետոմսեր	40,000,000	0.100	0.106	4,000,000
Առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	228,377,090	0.100	0.106	22,837,709

Սովորական բաժնետոմսերի ընդհանուր հայտարարված քանակը կազմում է 228,377 հազար բաժնետոմս (2022թ.՝ 188,377 հազար բաժնետոմս)՝ յուրաքանչյուր բաժնետոմսը 100 ՀՀ դրամ անվանական արժեքով (2022թ.՝ յուրաքանչյուր բաժնետոմսը 100 ՀՀ դրամ անվանական արժեքով): Գոյություն ունի բաժնետոմսերի 2 դաս՝ Ա և Բ: Ա դասը ունի 1 ձայնի իրավունք 1 բաժնետոմսի համար, իսկ Բ դասը՝ 1 ձայնի իրավունք 10 բաժնետոմսի համար: Բոլոր թողարկված սովորական բաժնետոմսերը ամբողջությամբ վճարված են:

16 Կանոնադրական կապիտալ (շարունակություն)

Ընկերության սովորական բաժնետոմսերի սեփականատեր հանդիսացող յուրաքանչյուր բաժնետեր իրավունք ունի.

- մասնակցել բաժնետերերի ընդհանուր ժողովին ձայնի իրավունքով բոլոր հարցերի վերաբերյալ՝ իր ամբողջությամբ վճարված քվեարկող բաժնետոմսերին համապատասխան,
- ստանալ շահաբաժիններ,
- Ընկերության լուծարման դեպքում ստանալ գույքի իր համապատասխան բաժինը,
- օրենքով սահմանված դեպքերում Ընկերության շահույթի, պահուստների և (կամ) ակտիվների կապիտալիզացիայի ներքո բաժնետիրական կապիտալի ավելացման դեպքում անվճար ստանալ նոր թողարկված բաժնետոմսեր՝ տվյալ պահին բաժնետիրական կապիտալում իր բաժնեմասնակցության համամասն չափով:

Շահաբաժինները ներկայացվում են որպես պարտավորություն և նվազեցվում են սեփական կապիտալից այն ժամանակաշրջանում, երբ դրանք հայտարարվել և հաստատվել են: Շահաբաժինները, որոնք հայտարարված են հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո և մինչև ֆինանսական հաշվետվությունների թողարկման համար հատատումը, բացահայտվում են հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո տեղի ունեցող դեպքերի վերաբերյալ ծանոթագրությունում: Ընկերության՝ ՀՀ օրենսդրության պահանջների համաձայն պատրաստված հաշվետվությունները հիմք են հանդիսանում շահույթի բաշխման և այլ հատկացումների համար: ՀՀ օրենսդրությամբ բաշխման հիմք է հանդիսանում ընթացիկ տարվա գուտ շահույթը:

Տարվա ընթացքում հայտարարված և վճարված շահաբաժինները հետևյալն են.

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
	Սովորական	Սովորական
Վճարման ենթակա շահաբաժիններ՝ առ 1 հունվարի	-	-
Տարվա ընթացքում հայտարարված շահաբաժիններ	6,000,000	-
Տարվա ընթացքում վճարված շահաբաժիններ	(6,000,000)	-
Դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ վճարման ենթակա շահաբաժիններ	-	-
Տարվա ընթացքում հայտարարված շահաբաժիններ մեկ բաժնետոմսի դիմաց	0,032	

Բոլոր շահաբաժինները հայտարարվել են 2023թ. հունիսին և վճարվել հուլիս-սեպտեմբերին:

17 Բանկային վարկեր

Ընկերությունը սկզբնական ճանաչման պահին բանկային վարկերը ճանաչում է իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով, իսկ հետագայում՝ ամորտիզացված արժեքով չափվող, բացառությամբ ֆինանսական երաշխիքի պայմանագրերի: Նման պարտավորություններից օգուտները և վնասները ներկայացվում են շահույթում կամ վնասում, բացառությամբ այդ պարտավորության պարտքային ռիսկի փոփոխություններին վերագրելի իրական արժեքի փոփոխության գումարի (որոշվում է որպես գումար, որը վերագրելի չէ շուկայական պայմանների փոփոխություններին, որոնք հանգեցրել են շուկայական ռիսկի աճի), որը ներկայացվում է այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում և հետագայում չի վերադասակարգվում շահույթի կամ վնասի:

Ընկերության փոխառությունները արտահայտված են հետևյալ արժույթներով.

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Փոխառություններ՝ արտահայտված՝ - ԱՄՆ դոլարով	18,997,155	18,334,317
Ընդամենը փոխառություններ առ 31 դեկտեմբերի	18,997,155	18,334,317

17 Բանկային վարկեր (շարունակություն)

Ընկերությունը չի կիրառում հեջավորման հաշվառում իր արտարժույթային պարտավորությունների կամ տոկոսադրույքների առնչությամբ: Փոխառությունների հաշվեկշռային և իրական արժեքները հետևյալն են.

Հազ. ՀՀ դրամ	Հաշվեկշռային արժեքներ		Իրական արժեքներ	
	2023թ.	2022թ.	2023թ.	2022թ.
Բանկային վարկ՝ 2029թ. հունիս մարման ժամկետով և SOFR+5.6% տոկոսադրույքով	18,309,410	17,792,270	18,182,365	17,547,177
Բանկային վարկ՝ 2023թ. հունիս մարման ժամկետով և SOFR+5.6% տոկոսադրույքով	-	787,140	-	787,140
Վերականգնվող վարկային գիծ՝ 6 ամիսը մեկ անգամ երկարաձգման հնարավորությամբ՝ SOFR+5.6% տոկոսադրույքով	814,790	-	814,790	-
Ընդամենը փոխառություններ առ 31 դեկտեմբերի	19,124,200	18,579,410	18,997,155	18,334,317

2022թ. մայիսի 26-ին Ընկերությունը 18,301,042 հազ. ՀՀ դրամ (45,000,000 ԱՄՆ դոլար) ընդհանուր գումարով 7 տարի մարման ժամկետով ԱՄՆ դոլարով արտահայտված ժամկետային վարկային պայմանագրեր է կնքել Վերականգնման և զարգացման եվրոպական բանկի, Միջազգային ֆինանսական կորպորացիայի, «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ի հետ՝ վերաֆինանսավորելու Ընկերության գոյություն ունեցող խոշոր պարտքը, որը հիմնականում արդյունք էր «ԹԻՍ» ՓԲԸ-ի կողմից փոխառու միջոցների հաշվին Ընկերության ձեռքբերման, ինչպես նաև Ընկերության աճի կապիտալիզացիայի պլանը ֆինանսավորելու նպատակով: 2022թ. դեկտեմբերի 31-ից հետո կիրականացվեն կիսամյակային 14 մարումներ տոկոսների գծով:

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունը գրավադրել է 5,348,637 հազ. ՀՀ դրամ գույք հաշվեկշռային արժեքով շենքեր (2022թ.՝ 3,987,644 հազ. ՀՀ դրամ)՝ որպես երաշխիք՝ այդ օրվա դրությամբ 18,215,550 ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 17,792,270 ՀՀ դրամ) չմարված մնացորդով վարկերի դիմաց:

Համապատասխանություն պայմանագրերին. Ընկերությունը պարտավորություն է ունեցել կատարել Վարկային պայմանագրերում ամրագրված որոշակի պայմանագրեր: 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի և 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունը պահպանել է պայմանագրերի պայմանները:

18 Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ և վարձակալության գծով պարտավորություններ

Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ. Վարձակալության պայմանագրերը կարող են պարունակել ինչպես վարձակալական, այնպես էլ ոչ վարձակալական բնույթի բաղադրիչներ: Ընկերությունը պայմանագրային հատուցումը բաշխում է վարձակալության բաղադրիչների և այն բաղադրիչների միջև, որոնք վարձակալություն չեն հանդիսանում՝ հիմք ընդունելով այդ բաղադրիչների առանձնացված գործարքի հարաբերական գինը: Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվները չափվում են սկզբնական արժեքով:

Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվների ամորտիզացիան հաշվարկվում է գծային մեթոդով դրանց գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետի ընթացքում, մասնավորապես.

Վարձակալության իրավունքի ձևով ակտիվ	<u>Օգտակար ծառայության ժամկետ՝</u>
Հող	<u>արտահայտված տարիներով</u>
Շենքեր, գրասենյակներ, խանութներ	8
Սարքավորումներ	3 - 8
	3 - 8

Վարձակալության գծով պարտավորություններ. Վարձակալության պայմանագրերից բխող պարտավորությունները սկզբնական ճանաչման պահին չափվում են ներկա արժեքով:

18 Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ և վարձակալության գծով պարտավորություններ (շարունակություն)

Վարձակալության երկարաձգման և դադարեցման օպցիոնները նախատեսված են Ընկերության մի շարք պայմանագրերում: Այս պայմաններն օգտագործվում են Ընկերության գործունեության մեջ օգտագործվող ակտիվները կառավարելիս առավելագույն գործառնական ճկունություն ապահովելու համար: Պարտավորության գնահատումը ներառում է նաև վարձակալության վճարներ, որոնք կկատարվեն որպես երկարաձգման օպցիոնների իրագործման մաս, եթե բավարար վստահություն կա, որ վարձակալությունը կերկարաձգվի:

Ընդհանուր առմամբ, վարձակալության վճարները գեղչվում են՝ օգտագործելով Ընկերության փոխառության աճողական տոկոսադրույքը, այսինքն այն տոկոսադրույքը, որը Ընկերությունը պետք է վճարի, որպեսզի ստանա անհրաժեշտ փոխառու միջոցները՝ նմանատիպ տնտեսական միջավայրում նմանատիպ պայմաններով և նմանատիպ գրավի դիմաց, օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվին համարժեք ակտիվ ձեռք բերելու համար:

Լրացուցիչ փոխառության տոկոսադրույքը որոշելու համար Ընկերությունը.

- հնարավորության դեպքում, որպես նախնական տեղեկատվություն օգտագործում է վերջերս երրորդ անձի կողմից ստացված ֆինանսավորման վերաբերյալ տեղեկատվությունը և ճշգրտում է այն, հաշվի առնելով ֆինանսավորումը ստանալու պահից հետո տեղի ունեցած ֆինանսավորման պայմանների փոփոխությունները,
- օգտագործում է ձևավորման այնպիսի մոտեցում, որի դեպքում հաշվարկը սկսվում է առանց ռիսկի տոկոսադրույքից, որը ճշգրտվում է պարտքային ռիսկի չափով, և
- կատարում է ճշգրտումներ հաշվի առնելով վարձակալության պայմանագրի առանձնահատկությունները, օրինակ, վարձակալության ժամկետը, երկիրը, արժույթը և ապահովությունը:

Ընկերությունը հողի և շինությունների տեսքով վարձակալում է տարբեր գրասենյակային և տեխնիկական տարածքներ: Վարձակալության պայմանագրերը սովորաբար կնքվում են հաստատուն ժամանակահատվածով 1-10 տարի ժամկետով:

Հազ. ՀՀ դրամ	Հող	Շենքեր, գրասենյակներ և խանութներ	Սարքա- վորումներ	Ընդամենը
Հաշվեկշռային արժեքը առ 1 հունվարի 2022թ.	416,938	3,054,480	-	3,471,418
Լրացումներ	342,810	895,373	-	1,238,183
Օտարումներ	(12,049)	(43,236)	-	(55,285)
Մաշվածության գումարը	(115,626)	(1,030,981)	-	(1,146,607)
Հաշվեկշռային արժեքը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	632,073	2,875,636	-	3,507,709
Լրացումներ	10,834	2,729,826	1,316,642	4,057,302
Օտարումներ	(4,727)	(217,751)	(109,848)	(332,326)
Մաշվածության գումարը	(124,994)	(1,425,761)	(125,755)	(1,676,510)
Հաշվեկշռային արժեքը 2023թ. դեկտեմբերի 31-ին	513,186	3,961,950	1,081,039	5,556,175

18 Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ և վարձակալության գծով պարտավորություններ (շարունակություն)

Ընկերությունը վարձակալության պարտավորությունները ճանաչել է հետևյալ կերպ.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2023թ.	31 դեկտեմբերի 2022թ.
Վարձակալության գծով կարճաժամկետ պարտավորություններ	1,811,652	1,067,167
Վարձակալության գծով երկարաժամկետ պարտավորություններ	4,514,453	3,166,781
Ընդամենը վարձակալության գծով պարտավորություններ	6,326,105	4,233,948

Ֆինանսական ծախսերի կազմում ներառված տոկոսային ծախսերը 2023թ. կազմել են 679,371 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 458,194 հազ. ՀՀ դրամ): 2023թ. ընթացքում վարձակալության դիմաց կատարված վճարումների ընդհանուր գումարը կազմել է 2,241,500 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 2,003,974 հազ. ՀՀ դրամ):

Տրանսպորտային միջոցների վարձակալությունը կարճաժամկետ է և ճանաչվում է շահույթի կամ վնասի մասին հաշվետվությունում: Տրանսպորտային միջոցների վարձակալության ընդհանուր ծախսը կազմում է 44,192 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 42,488 հազ. ՀՀ դրամ): Տես Ծանոթագրություն 24:

19 Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորությունների համեմատություն

Ստորև բերված աղյուսակը ներկայացնում է ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորությունների և ֆինանսական գործունեությունից բխող՝ Ընկերության պարտավորությունների շարժի վերլուծությունը ներկայացված ժամանակաշրջաններից յուրաքանչյուրի համար: Սրանք այն պարտավորություններն են, որոնք դրամական միջոցների հոսքերի հաշվետվությունում ներկայացվում են որպես ֆինանսական պարտավորություններ.

- 2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Փոխառու- թյուններ	Վարձակալու- թյան գծով պարտավորու- թյուններ	Ընդամենը
Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորություններ առ 1 հունվարի	18,334,317	4,233,948	22,568,265
Դրամական միջոցների հոսքեր			
Ստացված վարկեր	1,580,280	-	1,580,280
Մայր գումարի մարումներ	(1,579,400)	(2,005,269)	(3,584,669)
Տոկոսավճարներ	(1,978,920)	(236,231)	(2,215,151)
Ոչ դրամական փոփոխություններ			
Տոկոսների հաշվեգրում	2,120,269	679,371	2,799,640
Նոր վարձակալություններ	-	4,057,302	4,057,302
Արտաթուղթի փոխարժեքի ճշգրտումներ	542,709	-	542,709
Ապաճանաչում	-	(332,326)	(332,326)
Այլ	(22,100)	(70,690)	(92,790)
Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորություններ առ 31 դեկտեմբերի	18,997,155	6,326,105	25,323,260

19 Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորությունների համեմատություն (շարունակություն)

- 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար

Հազ. ՀՀ դրամ	Փոխառու- թյուններ	Վարձակալու- թյան գծով պարտավորու- թյուններ	Ֆինան- սական երաշխիք	Ընդամենը
Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորություններ առ 1 հունվարի	8,664,896	4,474,764	1,907,669	15,047,329
Դրամական միջոցների հոսքեր				
Ստացված վարկեր	20,524,762	-	-	20,524,762
Մայր գումարի մարումներ	(8,786,288)	(1,593,593)	-	(10,379,881)
Տոկոսավճարներ	(1,061,837)	(410,381)	-	(1,472,218)
Ոչ դրամական փոփոխություններ				
Տոկոսների հաշվեգրում	1,268,616	458,194	-	1,726,810
Նոր վարձակալություններ	-	1,238,182	-	1,238,182
Արտարժույթի փոխարժեքի ճշգրտումներ	(1,883,029)	-	-	(1,883,029)
Ֆինանսական երաշխիքների ապաճանաչում	-	-	(1,546,770)	(1,546,770)
Ֆինանսական երաշխիքների ամորտիզացիա	-	-	(360,899)	(360,899)
Այլ	(392,803)	66,782	-	(326,021)
Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորություններ առ 31 դեկտեմբերի	18,334,317	4,233,948	-	22,568,265

20 Ակտիվների ապագործարկման գծով պահուստ

Հիմնական միջոցների միավորի ապամոնտաժման և հեռացման գնահատված ծախսերը (ակտիվների ապագործարկման պահուստը) ավելացվում են ակտիվի սկզբնական արժեքին ձեռք բերման պահին կամ վերջինիս օգտագործման որոշակի փուլում: Երբ պարտավորությունը մարելու համար անհրաժեշտ տնտեսական օգուտների արտահոսքի գնահատված ժամկետների կամ գումարների, ինչպես նաև զեղչման դրույքի փոփոխության արդյունքում անհրաժեշտություն է առաջանում կարգավորել գոյություն ունեցող ապագործարկման պահուստի չափը, ապա փոփոխվում է նաև պահուստին համապատասխանող ակտիվի սկզբնական արժեքը:

Ընկերությունը իրավական պարտավորություն ունի ապամոնտաժել սարքավորումները և վերականգնել տեղամասերը դրանց ակնկալվող փակումից հետո 20 տարվա ընթացքում: Ակտիվների ապագործարկման պահուստի շարժը հետևյալն է:

Հազ. ՀՀ դրամ	Սարքավորումների ապամոնտաժում և վարձակալված տարածքների վերականգնում
Հաշվեկշռային արժեքը առ 1 հունվարի 2022թ.	1,436,526
Ներկա արժեքի զեղչի հակադարձում	160,048
Հիմնական միջոցների նկատմամբ ճշգրտված գնահատումների փոփոխություններ (կապիտալացված)	(50,469)
Ակտիվների ապագործարկման պարտավորության ապաճանաչում	(140,860)
Հաշվեկշռային արժեքը 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	1,405,247
Ներկա արժեքի զեղչի հակադարձում	157,615
Հիմնական միջոցների նկատմամբ ճշգրտված գնահատումների փոփոխություններ (կապիտալացված)	807
Հաշվեկշռային արժեքն առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	1,563,669

21 Առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր և ստացված կանխավճարներ

Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքերը սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով, երբ գործընկերը կատարում է պայմանագրով նախատեսված իր պարտավորությունները: Հետագա չափումն իրականացվում է ամորտիզացված արժեքով՝ օգտագործելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը:

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Պարտավորություններ ձեռք բերված ծառայությունների գծով	3,431,054	3,382,824
Պարտավորություններ ձեռք բերված սարքավորումների գծով	2,013,553	1,996,191
Պարտավորություններ ձեռք բերված պաշարների գծով	951,104	334,781
Պարտավորություններ ռոունդինգի ծառայությունների գծով	908,572	1,118,100
Պարտավորություններ ձեռք բերված ոչ նյութական ակտիվների գծով	768,065	838,274
Պարտավորություններ շինարարական աշխատանքների գծով	276,227	820,591
Հաշվեգրված մասնագիտական ծառայություններ	51,600	31,200
Այլ կրեդիտորական պարտքեր	2,027	1,296

Ընդամենը առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր **8,402,202** **8,523,257**

4,632,478 հազ. ՀՀ դրամ առևտրային կրեդիտորական պարտքերը (2022թ.՝ 4,670,858 հազ. ՀՀ դրամ) արտահայտված են արտարժույթով, մասնավորապես՝ 46%-ը ԱՄՆ դոլարով (2022թ.՝ 57%), 5%-ը՝ ՀՓԻ-ով (2022թ.՝ 4%), 49%-ը՝ եվրոյով (2022թ.՝ 38%) և 0% ՌԴ ռուբլով (2022թ.՝ 0%):

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի և 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ստացված կանխավճարների մնացորդների կազմը հետևյալն է.

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Հեռահաղորդակցության ոլորտի գործընկերներից ստացված կանխավճարներ	2,353,550	1,459,531
Վաճառքի ենթակա ոչ ընթացիկ ակտիվների դիմաց ստացված կանխավճարներ	662,904	1,836,320
Բաժանորդներից ստացված կանխավճարներ	634,636	626,564
Վարձակալությունից ստացված կանխավճարներ (Ընկերությունը՝ վարձատու)	489,402	751,456

Ընդամենը ստացված կանխավճարներ **4,140,492** **4,673,871**

22 Պարտավորությունների և վճարների գծով պահուստներ

Պարտավորությունների և վճարների գծով պահուստի շարժը հետևյալն է.

Հազ. ՀՀ դրամ	Իրավական հայցեր	Հարկային ռիսկեր	Ընդամենը
Հաշվեկշռային արժեքն առ 1 հունվարի 2022թ.	65,863	121,334	187,197
Շահույթին կամ վնասին վերագրվող ավելացումներ	347,645	-	347,645
Պահուստի իրացում	-	(121,334)	(121,334)
Հաշվեկշռային արժեքը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	413,508	-	413,508
Շահույթին կամ վնասին վերագրվող ավելացումներ	57,647	-	57,647
Պահուստի իրացում	(471,155)	-	(471,155)
Հաշվեկշռային արժեքն առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	-	-	-

22 Պարտավորությունների և ծախսերի գծով պահուստներ (շարունակություն)

Վերոնշյալ բոլոր պահուստները դասակարգվել են որպես ընթացիկ պարտավորություններ, քանի որ Ընկերությունը չունի անվերապահ իրավունք հետաձգել դրանց վճարումը մեկ տարուց ավելի ուշ:

Իրավական պահանջներ. Ղեկավարության կարծիքով, որը հիմնված է համապատասխան իրավաբանական խորհրդատվության վրա՝ այս իրավական հայցերի արդյունքում չի առաջանա հաշվեգրված գումարներից ավելի Էական վնաս: Իրավական հայցերի դրույթը վերաբերում է Նախկին աշխատակցի կողմից Ընկերության դեմ ներկայացված հայցին՝ 2018թ. հայցի հետ՝ Ընկերությունից ազատման մասին որոշումը չեղարկելու պահանջով: Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ. վճարվել է մինչև 2023թ. ապրիլի վերջ:

Չարկային ռիսկեր. 2021թ. հարկային ռիսկերի գծով պահուստը կապված է հարկային հաշվետվությունների ճշգրտումների հետ, որոնք վճարվել են 2022թ.-ին:

23 Հասույթ

Հասույթի ճանաչում. Ընկերության եկամտի աղբյուր են հանդիսանում ձայնային ծառայությունների մատուցումը, տվյալների փոխանցման ծառայությունները և անլար կապի մի շարք ծառայությունների ու լայնաշերտ ինտերնետի հասանելիության միջոցով այլ հեռահաղորդակցման ծառայությունները, ինչպես նաև սարքավորումների և պարագաների վաճառքը: Այրանքները և ծառայությունները կարող են տրամադրվել առանձին կամ ծառայությունների համակցված փաթեթով: Եթե պայմանագրի արդյունքը չի կարող արժանահավատ որոշվել, ապա պայմանագրային հասույթը ճանաչվում է կատարված պայմանագրային ծախսերի չափով, որոնք կարող են փոխհատուցվել:

Ծառայությունների վաճառքից ստացված հասույթ. Ծառայությունների վաճառքից ստացված հասույթը իր մեջ ներառում է գնորդների հետ կնքած պայմանագրերով նախատեսված եթերաժամից ստացված հասույթը և հաշվարկների կանխավճարային համակարգի շրջանակներում, ամսեկան բաժանորդային վճարը, փոխկապակցման ծառայությունից հասույթը, ռոուլինգի գծով հասույթը և այլ ծառայությունները: Լրացուցիչ ծառայությունները ներառում են կարճ հաղորդագրություններ (SMS), մուլտիմեդիային հաղորդագրություններ (MMS), համարի որոշում, զանգի սպասարկում, տվյալների փոխանակում, բջջային ինտերնետ, ներբեռնվող կոնտենտ և այլ ծառայություններ: Լրացուցիչ կոնտենտային ծառայություններից հասույթը արտացոլվում է՝ հանած համապատասխան ծախսերը, երբ Ընկերությունը հանդիսանում է որպես գործակալ կոնտենտ-պրովայդերների համար կամ առանց համապատասխան ծախսերի, երբ Ընկերությունը հանդիսանում է որպես գործարքի հիմնական պարտավորությունները կրող կողմ:

Միջհամակարգային փոխկապակցման գծով հասույթ գոյանում է, երբ Ընկերությունը տրաֆիկ է ստանում այլ օպերատորների բջջային կամ ֆիքսված կապի բաժանորդներից, և այդ տրաֆիկը դադարեցվում է Ընկերության ցանցում: Ռոուլինգից եկամուտները ներառում են ինչպես Ընկերության հաճախորդներից ստացված եկամուտները, որոնք ռոուլինգից օգտվում են իրենց երկրի ցանցից դուրս, այնպես էլ այլ անլար օպերատորների հասույթ՝ իրենց հաճախորդների կողմից Ընկերության ցանցում ռոուլինգի համար: Հասույթի երկու հոսքերի համար էլ Ընկերությունը ունի մեկ կատարողական պարտականություն և ճանաչում է բջջային կապի օգտագործման և ռոուլինգի ծառայություններից հասույթը՝ հիմնվելով ժամանակի ընթացքում մատուցված ծառայությունների մշակված տրաֆիկի թույլների վրա: Ռոուլինգում միջազգային զանգերի համար օտարերկրյա օպերատորներից ստացված հասույթը ճանաչվում է զանգի կատարման ժամանակաշրջանում:

Սահմանված ժամանակահատվածով ծառայություններից, ներառյալ ֆիքսված սակագնային պլանները և ամսական բաժանորդագրությունները, ստացված հասույթը, որպես կանոն, ճանաչվում է հավասարապես ժամանակի ընթացքում: Սակագնային պլաններից ստացված հասույթը, որոնց համար վճարումը զանձվում է փաստացի օգտագործման դիմաց, ճանաչվում է ժամանակի ընթացքում՝ դրանց օգտագործման աստիճանով: Որոշ սակագնային պլաններ հաճախորդներին հնարավորություն են տալիս հաջորդ ժամանակահատված փոխանցել չօգտագործված ծառայությունները: Այդ սակագնային պլաններից ստացված հասույթը, որպես կանոն, հավասարապես ճանաչվում է ժամանակի ընթացքում՝ ըստ դրանց օգտագործման աստիճանի: Մի քանի ծառայությունների բաղադրիչներ ներառող պայմանագրերի (ինչպես օրինակ՝ ձայնը, տեքստը, տվյալները) համար հասույթը բաշխվում է առանձին վաճառքի գների հիման վրա: Այդ ծառայությունների առանձին վաճառքի գինը որոշվում է հաշվի առնելով այն գինը, որը զանձվում է այն գնորդներից, ովքեր վճարում են ծառայության համար ըստ օգտագործման աստիճանի:

23 Հասույթ (շարունակություն)

Սկզբնական վճարումները, ներառյալ ակտիվացման կամ միացման վճարները, ճանաչվում են որպես հետաձգված եկամուտ գծային հիմունքներով պայմանագրի գործողության ժամկետի ընթացքում: Անորոշ ժամկետով պայմանագրերի (որպես կանոն՝ կանխավճարային պայմանագրերի) դեպքում սկզբնական վճարումներից հասույթը ճանաչվում է բաժանորդի գոյության միջին տևողության ընթացքում:

Այլ օպերատորներից ստացված հասույթը՝ ներառյալ միջցանցային միացումների և ռումբինգի վճարը, ճանաչվում է պայմանագրային գևի հիման վրա՝ հանած ծավալի համար նախատեսված ենթադրյալ հետընթաց գեղչերը: Կուտակված փորձն օգտագործվում է գեղչերի գնահատման և տրամադրման համար:

Ծառայությունների վաճառքից ստացված ողջ հասույթը ճանաչվում է ժամանակի ընթացքում:

Սարքավորումների և պարագաների վաճառք. Սարքավորումներն ու պարագաները սովորաբար հաճախորդներին վաճառվում են առանձին կամ ծառայությունների փաթեթների հետ միասին: Ծառայությունների փաթեթների հետ միասին վաճառքի դեպքում հասույթը բաշխվում է համամասնորեն՝ ելնելով առանձին վաճառքի և ծառայությունների փաթեթի գնից:

Բջջային կապի սարքավորումների և պարագաների վաճառքից ստացված հասույթը ճանաչվում է, երբ սարքավորումը վաճառվում է բաժանորդին կամ եթե այն վաճառվում է միջնորդի միջոցով, երբ միջնորդը սարքի նկատմամբ վերահսկողություն է սահմանել, և միջնորդն իրավունք չունի այն վերադարձնել: Ֆիքսված կապի սարքավորումների վաճառքից ստացված հասույթը չի ճանաչվում այնքան ժամանակ, քանի դեռ այդ սարքավորումների տեղադրումն ու փորձարկումն ավարտված չէ, և սարքավորումը չի ընդունվել գնորդի կողմից:

Սարքավորումների և պարագաների վաճառքից ստացված ողջ հասույթը ճանաչվում է ժամանակի որոշակի պահին:

Պայմանագրի գծով մնացորդներ. Դեբիտորական պարտքերը և պայմանագրերի գծով ակտիվները հիմնականում դասվում են այն միջոցների շարքին, որոնք ձեռք են բերվում գործակալների, կապի այլ օպերատորների և հետվճարային կապի սակագնային պլան ունեցող հաճախորդների կատարած վճարումների արդյունքում:

Պայմանագրի գծով պարտավորությունները գլխավորապես դասվում են չփոխհատուցվող դրամական միջոցների շարքին, որոնք ձեռք են բերվել կանխավճարային համակարգով ֆիքսված կամ փաստացի օգտագործման դիմաց վճարվող սակագնային պլան ունեցող գնորդներից:

Պայմանագրերի գծով պարտավորությունները ներկայացված են որպես «Հետաձգված եկամուտ» և «Ստացված կանխավճարներ»՝ ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում: «Հետաձգված եկամուտ» մնացորդները տարվա սկզբում ճանաչվել են որպես հասույթ տարվա ընթացքում:

Դրամական միջոցների հավաքագրման մեթոդ հանդիսացող կանխավճարային քարտերի իրացումը արտացոլվում է բաժանորդներից ստացված կանխավճարների տեսքով՝ ապագայում մատուցվող ծառայությունների համար և հետաձգվում է մինչև այն պահը, երբ հաճախորդը օգտագործի իրեն հասանելի խոսելաժամանակը: Կանխավճարային քարտերը կարող են լինել անժամկետ, սակայն նրանց գործունեության ժամանակաշրջանը սահմանափակվում է օրենսդրությամբ. չօգտագործված կանխավճարային մնացորդները գումարվում են ծառայությունների մատուցումից ստացված հասույթին՝ ակնկալվող կանխավճարային մնացորդի հիման վրա, որի ժամկետը կլրանա՝ չօգտագործված մնալով:

23 Հասույթ (շարունակություն)

Գևորդների ներգրավմանն ուղղված ծախսումներ. Գևորդների հետ պայմանագիր կնքելուն ուղղված որոշ լրացուցիչ ծախսումներ («գևորդների ներգրավմանն ուղղված ծախսումներ») ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ճանաչվում են որպես հետաձգված ծախսեր: Որպես կանոն, նման ծախսերը, վերաբերում են վարձատրությանը, որը վճարվել է երրորդ կողմ հանդիսացող վաճառողներին և սեփական անձնակազմին և ամորտիզացվում են գծային մեթոդի կիրառմամբ՝ բաժանորդի գոյության միջին տևողության ընթացքում: Ընկերությունը կիրառում է գևորդների ներգրավմանն ուղղված ծախսումների համար նախատեսված գործնական պարզեցումներ, որոնց համար մաշվածությունը 12 ամսից ավելի կարճ կլիներ:

Նման ծախսերը գլխավորապես ներառում են երրորդ կողմ հանդիսացող վաճառողներին վճարվող միջնորդավճարներ՝ գևորդի կանխավճարային հաշվի համալրման և լիցքավորման քարտերի վաճառքի դեպքում:

Բաժանորդի գոյության միջին տևողություն. Բաժանորդի գոյության միջին տևողությունը հաշվարկվում է վիճակագրական տվյալների, մասնավորապես՝ տարբեր սեգմենտների (ինչպիսիք են բջջային և ֆիքսված հեռախոսակապի, կանխավճարային և հետվճարային) բաժանորդների արտահոսքի ցուցանիշների հիման վրա:

Ողջ հասույթը գոյանում է Հայաստանում, քանի որ ծառայությունները մատուցվում են Հայաստանում:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2023թ.	2022թ.
<i>Ժամանակի ընթացքում</i>		
Շարժական կապ՝ տվյալների փոխանակում	9,124,576	8,216,765
Շարժական կապ՝ ձայնային	3,124,909	3,602,086
Շարժական կապ՝ միջհամակարգային	1,893,961	2,170,079
Շարժական կապ՝ ռոումինգ	1,257,928	1,049,122
Շարժական կապ՝ այլ	1,229,431	1,074,628
Շարժական կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ	16,630,805	16,112,680
<i>Ժամանակի ընթացքում</i>		
Ֆիքսված կապ՝ ինտերնետ	5,289,503	4,915,014
Ֆիքսված կապ՝ ձայնային	3,599,158	3,973,924
Ֆիքսված կապ՝ տարանցիկ	2,381,734	4,479,964
Ֆիքսված կապ՝ միջհամակարգային	117,359	171,359
Ֆիքսված կապ՝ այլ	1,167,861	1,130,134
Ֆիքսված կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ	12,555,615	14,670,395
<i>Ժամանակային կետում</i>		
Սարքավորումներ՝ բջջային կապ	2,819,663	3,024,869
Սարքավորումներ՝ ֆիքսված կապ	39,559	38,338
Սարքավորումների իրացումից հասույթ	2,859,222	3,063,207
Վարձակալությունից հասույթ	1,760,965	713,178
Այլ հասույթ	215,546	17,218
Ընդամենը հասույթ	34,022,153	34,576,678

24 Վաճառքի ինքնարժեք

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
<i>Ծառայությունների ինքնարժեք</i>		
Մաշվածություն և ամորտիզացիա	6,612,365	6,678,525
Անձնակազմի գծով ծախսեր	2,528,260	3,544,694
Հաճախականության օգտագործման թույլտվություն	2,439,142	1,792,119
Բջջային միջհամակարգային կապի ծախս	1,863,161	2,112,264
Էլեկտրաէներգիա	1,580,533	1,542,496
Ինտերնետ և այլ կապուղիներ	1,370,673	842,900
Սարքավորումների և կապուղիների սպասարկման ծախսեր	1,044,849	970,635
Ռոումինգի գծով ստացված ծառայություններ	561,505	690,460
Ֆիքսված կապի միջհամակարգային ծախս	372,720	574,868
Հնամաշուկայի գծով պահուստի ճանաչում	329,763	65,697
Վառելիք	156,244	186,109
Ծառայությունների ԱԱՀ	156,184	105,239
SIM քարտեր	62,201	93,820
Փոխադրամիջոցների վարձակալում	44,192	42,588
Գործուղումներ և վերապատրաստում	54,977	33,361
Ֆիքսված հեռախոսակապի այլ ծառայություններ	314,302	298,925
Բջջային հեռախոսակապի այլ ծառայություններ	170,426	147,791
Ընդամենը ծառայությունների ինքնարժեք	19,661,497	19,722,491
<i>Իրացված սարքավորումների ինքնարժեք</i>		
Սարքավորումներ – բջջային կապ	2,774,162	2,905,107
Սարքավորումներ – ֆիքսված կապ	-	2,738
Ընդամենը սարքավորումների ինքնարժեք	2,774,162	2,907,845
Ընդամենը վաճառքի ինքնարժեք	22,435,659	22,630,336

Անձնակազմի ծախսերը ներառում են 170,917 հազ. ՀՀ դրամ պարտադիր կենսաթոշակային ֆոնդի հատկացումներ (2022թ.՝ 127,118 հազ. ՀՀ դրամ):

25 Այլ գործառնական եկամուտ

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Վաճառքի համար պահվող ակտիվի օտարումից շահույթ	1,231,597	-
Հիմնական միջոցների օտարումից օգուտներ	117,074	-
Ստացված կանխավճարների և առևտրային կրեդիտորական պարտքերի դուրսգրումից եկամուտ	163,163	5,491
Պաշարների իրացումից օգուտ	6,635	8,068
Տուգանքներից եկամուտ	186	111
Այլ	23,170	28,861
Մայր կազմակերպության կողմից փոխհատուցմամբ եկամուտ	-	1,960,000
Ընդամենը այլ գործառնական եկամուտ	1,541,825	2,002,531

26 Ընդհանուր և վարչական ծախսեր

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Անձնակազմի գծով ծախսեր	2,197,467	2,041,239
Մասնագիտական ծառայություններ	1,014,316	887,202
Գրասենյակային և կոմունալ ծախսեր	648,918	393,607
Մաշվածություն և ամորտիզացիա	169,671	413,048
Սպասարկման և նորոգման ծախսեր	142,520	94,368
Չփոխհատուցվող հարկեր	117,077	113,002
Անվտանգության ծախսեր	82,374	27,745
Գործուղման և վերապատրաստման ծախսեր	67,051	56,920
Ապահովագրություն	64,113	45,455
Ներկայացուցչական ծախսեր	2,163	4,655
Այլ	94,362	154,892
Ընդամենը ընդհանուր և վարչական ծախսեր	4,600,032	4,232,133

2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում մասնագիտական ծառայությունները ներառում են աուդիտի վճարները, որոնք կազմել են 48,000 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 43,000 հազ. ՀՀ դրամ):

Վերոնշյալ աղյուսակում ներկայացված անձնակազմի ծախսերը ներառում են 4,532 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 5,821 ՀՀ դրամ) արձակման նպաստներ՝ կապված ղեկավար պաշտոններից անձնակազմի ազատման հետ:

Արձակման նպաստների գումարները նաև ներառված են Վաճառքի ինքնարժեքի կազմում (տես Ծանոթագրություն 24)՝ համապատասխանաբար 25,636 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 12,612 հազ. ՀՀ դրամ) և Իրացման ծախսերի կազմում (տես Ծանոթագրություն 27)՝ զրո (2022թ.՝ 4,706 հազ. ՀՀ դրամ), համապատասխանաբար:

Անձնակազմի գծով ծախսերը ներառում են պարտադիր կենսաթոշակային հիմնադրամի հատկացումներ՝ 78,409 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 73,202 հազ. ՀՀ դրամ):

27 Իրացման ծախսեր

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Անձնակազմի գծով ծախսեր	2,365,790	2,268,529
Գովազդային և մարքեթինգային ծառայություններ	507,926	559,597
Ինկասացիոն ծախսեր	320,392	311,851
Լիցքավորման քարտերի գծով ծախսեր	46,627	41,502
Այլ ծախսեր	83,220	106,111
Ընդամենը իրացման ծախսեր	3,323,955	3,287,590

Անձնակազմի գծով ծախսերը ներառում են պարտադիր կենսաթոշակային հիմնադրամի հատկացումներ՝ 83,972 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 81,353 հազ. ՀՀ դրամ):

28 Այլ գործառնական ծախսեր

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Բարեգործություն և հովանավորություն	184,062	88,136
Անվճար տրամադրում	100,236	81,144
Իրավական պահանջների հետ կապված ծախսեր	57,646	347,645
Հարկային տուգանք	42,828	97,706
Չհաշվանցվող ԱԱՀ	23,939	22,077
Այլ չփոխհատուցվող հարկեր	21,331	28,942
Պաշարների արժեզրկում	2,184	5,397
Հիմնական միջոցների դուրսգրումից վնասներ	-	219,642
Փոխարժեքային տարբերություններից վնաս՝ հանած օգուտ		
գործառնական գործունեությունից	22,618	160,831
Այլ ծախսեր	89,360	48,260
Ընդամենը այլ գործառնական ծախսեր	544,204	1,099,780

29 Ֆինանսական եկամուտ / ծախսեր

Ֆինանսական եկամուտ

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Տոկոսային եկամուտ տրված փոխառություններից	2,068,557	1,261,196
Նախկինում ճանաչված զեղչի վերականգնում	274,805	188,011
Տոկոսային եկամուտ դրամական միջոցներից և դրանց համարժեքներից և ժամկետային ավանդից	124,655	45,879
Ֆինանսական երաշխիքների ամորտիզացիա	-	360,899
Ընդամենը՝ շահույթում կամ վնասում ճանաչված ֆինանսական եկամուտ	2,468,017	1,855,985

Ֆինանսական երաշխիքը ճանաչվել է 2020թ.-ին, 2021թ.-ին այն ամորտիզացվել է, 2022թ.-ին ապաճանաչվել է սեփական կապիտալում:

Ֆինանսական ծախսեր

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Տոկոսային ծախս ստացված փոխառությունների գծով	2,120,269	1,268,617
Տոկոսային ծախս վարձակալության գծով	679,371	458,194
Ակտիվի ապագործարկման պարտավորությունների գծով պահուստ. ներկա արժեքի զեղչման հակադարձում	157,615	19,188
Ընդամենը՝ ֆինանսական ծախսեր	2,957,255	1,745,999
Հանած՝ կապիտալացվող ֆինանսական ծախսեր	(481,592)	(205,910)
Ընդամենը՝ շահույթում կամ վնասում ճանաչված ֆինանսական ծախսեր	2,475,663	1,540,089

Ընկերությունը կապիտալացրել է փոխառության ծախսումները, որոնք առաջացել են հիմնական միջոցների կառուցմանը և ձեռքբերմանն անմիջականորեն վերագրելի ֆինանսավորման գծով: Կապիտալիզացիայի դրույքաչափը կազմել է 16.29% (2022թ.՝ 11.79%):

30 Շահութահարկ

Շահութահարկ. Ֆինանսական հաշվետվություններում շահութահարկը ներկայացվում է համաձայն օրենսդրության, որն, ըստ էության, գործում է կամ ուժի մեջ է մտել հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ:

Հետաձգված հարկերը հաշվարկվում են՝ կիրառելով հաշվեկշռային պարտավորության մեթոդը հետագա տարիներին փոխանցվող հարկային վնասի և ժամանակավոր տարբերությունների համար, որոնք առկա են ֆինանսական հաշվետվությունների նպատակով օգտագործվող ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքները և հարկային նպատակով օգտագործվող արժեքները համեմատելիս: Համաձայն սկզբնական ճանաչման վերաբերյալ բացառության, հետաձգված հարկը չի գրանցվում այն ժամանակավոր տարբերությունների դեպքում, երբ ակտիվի կամ պարտավորության սկզբնական ճանաչումը կատարվում է այնպիսի գործարքում, որը չի հանդիսանում ձեռնարկատիրական գործունեության միավորում և որը սկզբնապես գրանցվելիս, ազդեցություն չունի ո՛չ հաշվապահական, և ո՛չ էլ հարկվող շահույթի վրա: Հետաձգված հարկային մնացորդները չափվում են կիրառելով հարկային դրույքները, որոնք, ըստ էության, գործում են կամ ուժի մեջ են մտել հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ և որոնք ակնկալվում է կիրառել այն ժամանակահատվածներում, երբ ժամանակավոր տարբերությունները հակադարձվեն կամ նախորդ ժամանակաշրջաններից բերված հարկային վնասն օգտագործվի:

Նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունների և նախորդ ժամանակաշրջաններից բերված հարկային վնասի մասով հետաձգված հարկային ակտիվը գրանցվում է միայն այն չափով, որքանով հավանական է, որ առկա կլինի հարկվող շահույթ, որի դիմաց կարող են օգտագործվել նվազեցումները:

Հետաձգված հարկային ակտիվները և պարտավորությունները հաշվանցվում են, եթե կա իրավաբանորեն ամրագրված իրավունք հաշվանցել ընթացիկ հարկային ակտիվները ընթացիկ հարկային պարտավորությունների դիմաց և երբ հետաձգված շահութահարկի ակտիվներն ու պարտավորությունները վերաբերում են շահութահարկին, որը գանձվում է նույն հարկային մարմնի կողմից նույն հարկվող անձից կամ տարբեր հարկատուներից, որտեղ կա մնացորդները զուտ հիմունքով կարգավորելու մտադրություն:

Անորոշ հարկային դիրքեր. Ընկերության անորոշ հարկային դիրքերը վերագնահատվում են ղեկավարության կողմից յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում: Շահութահարկի գծով պարտավորությունները հաշվի են առնվում այն դեպքում, երբ ղեկավարությունը գտնում է, որ լրացուցիչ հարկային պարտավորությունների առաջացման հավանականությունը ավելի մեծ է, քան դրանց բացակայությունը, եթե Ընկերության հարկային գործունեությունը վիճարկվի հարկային մարմինների կողմից: Գնահատումը հիմնված է այն հարկային օրենքների և համապատասխան իրավական ակտերի մեկնաբանությունների վրա, որոնք, ըստ էության, գործում են կամ ուժի մեջ են մտել հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ, ինչպես նաև նմանատիպ հարցերի շուրջ ցանկացած հայտնի դատական կամ այլ որոշումների վրա: Տուգանքների, տուկոսների և հարկերի, բացառությամբ շահութահարկի, գծով պարտավորությունները ճանաչվում են ղեկավարության կողմից՝ հիմք ընդունելով հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ պարտավորությունների մարման համար պահանջվող ծախսերի լավագույն գնահատականը: Շահութահարկի անորոշության գծով ճշգրտումները՝ բացառությամբ տույժերի և տուգանքների, արտացոլվում են շահութահարկի գծով ծախսերում: Շահութահարկի անորոշության գծով ճշգրտումները՝ կապված տույժերի և տուգանքների հետ, արտացոլվում են համապատասխանաբար ֆինանսական ծախսերի և այլ զուտ շահույթների/(վնասների) կազմում:

(ա) Շահութահարկի գծով ծախսի կազմը

Շահույթում կամ վնասում ճանաչված շահութահարկի գծով ծախսը ներառում է հետևյալ բաղադրիչները.

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Հետաձգված հարկ	708,822	1,813,122
Տարվա շահութահարկի գծով ծախս	708,822	1,813,122

30 Ծահութահարկ (շարունակություն)

(բ) շահութահարկի գծով ծախսի համադրում շահույթի կամ վնասի հետ՝ բազմապատկած կիրառելի հարկադրույքով

Ընկերության 2023թ. և 2022թ. հարկվող շահույթի գծով կիրառելի շահութահարկի դրույքաչափը 18% է: Հարկերի գծով ծախսի ակնկալվող և իրական մեծությունների միջև համեմատագրումը ներկայացված է ստորև.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2023թ.	2022թ.
Ծահույթ մինչև հարկումը	5,235,541	10,490,422
Տեսական հարկային ծախսը՝ սահմանված 18% դրույքաչափով	(942,397)	(1,888,276)
Հարկային առումով չնվազեցվող կամ չհարկվող գործարքների ազդեցությունը.		
- Չհարկվող եկամուտ	661,166	1,183,076
- Չնվազեցվող ծախսեր	(427,591)	(1,107,922)
Տարվա շահութահարկի գծով ծախս	(708,822)	(1,813,122)

Ընդհանուր չնվազեցվող ծախսերից 370,724 հազ. ՀՀ դրամը ներկայացնում է փոխարժեքային վնասի ազդեցությունը (2022թ.՝ 870,341 հազ. ՀՀ դրամ): Ընդհանուր չհարկվող եկամտից 401,330 հազ. ՀՀ դրամը ներկայացնում է փոխարժեքային օգուտի ազդեցությունը (2022թ.՝ 796,434 հազ. ՀՀ դրամ): Այս ֆինանսական հաշվետվություններում դրանք ներկայացված են գուտ հիմունքով:

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունն ունեցել է ընթացիկ կանխավճարներ շահութահարկի գծով՝ 269,728 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 269,728 հազ. ՀՀ դրամ): Կանխավճարը ճանաչվել է 2021թ. փաստացի հարկային ծախսի համեմատ ավելի մեծ գումարով հարկերի վճարման հետևանքով: Կանխավճարը Ընկերության կողմից կօգտագործվի հաջորդ ժամանակաշրջաններում:

(գ) Հետաձգված հարկերի վերլուծությունն ըստ ժամանակավոր տարբերության տեսակի

ՖՀՄՍ-ի և Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսդրության միջև եղած տարբերություններն առաջացնում են ժամանակավոր տարբերություններ՝ ֆինանսական հաշվետվությունների ներկայացման նպատակով որոշվող ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքների և հարկման նպատակով որոշվող դրանց գումարների միջև: Այդ ժամանակավոր տարբերություններում 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ շարժի հարկային հետևանքը մանրամասնորեն ներկայացված է ստորև.

30 Ծախսատար (շարունակություն)

	1 հունվարի 2023թ.	(Ծախսագր- ված)/կրեդի- տագրված շահույթին կամ վնասին	Ծախսագր- ված/(կրեդի- տագրված) սեփական կապիտալին	31 դեկտեմբերի 2023թ.
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>				
Ժամանակավոր տարբերությունների հարկային հետևանքը				
Հիմնական միջոցներ	1,916,261	(567,712)	-	1,348,549
Ոչ նյութական ակտիվներ	(132,010)	(184,773)	-	52,763
Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր	229,759	(11,339)	-	218,420
Ներդրումային գույք	(1,066,872)	(50,049)	-	(1,116,921)
Հետաձգված ծախսեր	(13,639)	(2,542)	-	(16,181)
Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ և վարձակալության գծով պարտավորություններ	130,723	7,864	-	138,587
Դեբիտորական պարտքերի արժեզրկման պահուստ	958,628	(302,188)	12,883	669,323
Ակտիվների ապագործարկման պահուստ	252,944	28,516	-	281,460
Հետաձգված եկամուտ	10,497	(2,627)	-	7,870
Կրեդիտորական պարտքեր	104,027	36,380	-	140,407
Տրամադրված վարկեր	264,791	-	(264,791)	-
Հարկային վնասներ	44,988	(29,898)	-	15,090
Չուտ հետաձգված հարկային ակտիվ	2,700,097	(708,822)	(251,908)	1,739,368

ՀՀ օրենսդրության համաձայն, 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ առկա հարկային վնասները կարող են օգտագործվել մինչև 2026թ.:

Այդ ժամանակավոր տարբերություններում 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ շարժի հարկային հետևանքը մանրամասնորեն ներկայացված է ստորև.

	1 հունվարի 2022թ.	(Ծախսագր- ված)/կրեդի- տագրված շահույթին կամ վնասին	Ծախսագր- ված/(կրեդի- տագրված) սեփական կապիտալին	31 դեկտեմբերի 2022թ.
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>				
Ժամանակավոր տարբերությունների հարկային հետևանքը				
Հիմնական միջոցներ	2,359,065	(442,804)	-	1,916,261
Ոչ նյութական ակտիվներ	8,297	(140,307)	-	(132,010)
Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր	230,499	(740)	-	229,759
Ներդրումային գույք	-	(1,066,872)	-	(1,066,872)
Պաշարների գծով պահուստ	1	(1)	-	-
Հետաձգված ծախսեր	(22,157)	8,518	-	(13,639)
Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ և վարձակալության գծով պարտավորություններ	180,602	(49,879)	-	130,723
Դեբիտորական պարտքերի արժեզրկման պահուստ	653,578	144,892	160,157	958,628
Ակտիվների ապագործարկման պահուստ	258,575	(5,631)	-	252,944
Հետաձգված եկամուտ	11,774	(1,277)	-	10,497
Կրեդիտորական պարտքեր	56,765	47,262	-	104,027
Տրամադրված վարկեր	(34,493)	(82,544)	381,828	264,791
Ֆինանսական երաշխիքներ	343,380	(64,962)	(278,418)	-
Հարկային վնասներ	203,766	(158,778)	-	44,988
Չուտ հետաձգված հարկային ակտիվ	4,249,652	(1,813,123)	263,567	2,700,097

31 Մեկ բաժնետոմսի գծով շահույթ

Մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող հիմնական շահույթը/(վնասը) հաշվարկվում է Ընկերության սեփականատերերին վերագրվող շահույթը կամ վնասը բաժանելով տարվա ընթացքում թողարկված սովորական բաժնետոմսերի միջին կշռված քանակի վրա՝ բացառությամբ գանձապետական բաժնետոմսերի:

Ընկերությունը չունի նուրազման ենթակա սովորական բաժնետոմսեր. հետևաբար, մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող նուրազմած շահույթը հավասար է մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող հիմնական շահույթին:

Շարունակվող գործառնություններից մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող շահույթը հաշվարկվում է հետևյալ կերպ.

<i>Հազար ՀՀ դրամ</i>	Ճան.	2023թ.	2022թ.
Տարվա շահույթ		4,526,719	8,677,300
Տարվա շահույթ՝ վերագրվող սովորական բաժնետոմսերի բաժնետերերին		4,526,719	8,677,300
Թողարկվող սովորական բաժնետոմսերի միջին կշռված քանակը	16	208,377,090	188,377,090
Մեկ բաժնետոմսի գծով բազային հասույթ (ՀՀ դրամ՝ մեկ բաժնետոմսի դիմաց)		21.72	46.06

32 Պայմանական դեպքեր և պարտավորություններ

Իրավական գործընթացներ. Ժամանակ առ ժամանակ բնականոն գործունեության ընթացքում Ընկերության դեմ կարող են ներկայացվել հայցեր: Հիմնվելով սեփական գնահատման վրա, դեկլարությունը կարծում է, որ դրանք չեն հանգեցնի էական կորուստների, որոնք կգերազանցեն ֆինանսական հաշվետվություններում արտացոլված պահուստների գումարը:

2023թ. դեկտեմբերի 31-ին Ընկերությունը ներգրավված էր դատական վարույթում նախկին բաժնատերի հետ՝ ֆիքսված հեռախոսակապի վերանվանման հետևանքով բաց թողնված օգուտների տեսքով առաջացած վնասի հատուցման պահանջով: Պահուստ չի կազմվել, քանի որ Ընկերության դեկլարությունը կարծում է, որ հավանական չէ, որ որևէ էական վնաս կառաջանա, և ռիսկի հավանականությունը ցածր է:

2023թ. դեկտեմբերի 31-ին Ընկերության անմիջական մայր ընկերությունը և վերջնական շահառու սեփականատերերը ներգրավված են եղել դատական վարույթում նախկինում պատկանող ընկերության հետ՝ «Վեոն Արմենիայի» (Ընկերության նախկին անվանումը) բաժնետոմսերի ձեռքբերման վերաբերյալ: Պահուստ չի կազմվել, քանի որ Ընկերության դեկլարությունը կարծում է, որ հավանական չէ, որ որևէ էական վնաս կառաջանա, և ռիսկի հավանականությունը ցածր է: Ցանկացած դեպքում ֆինանսական ազդեցություն Ընկերության համար տեղի չի ունենա:

Հարկային պայմանական պարտավորություններ. Հայաստանի Հանրապետության հարկային, արժույթային և մաքսային օրենսդրության որոշ դրույթներ կարող են հանդիսանալ տարընթերցումների առարկա՝ Ընկերության գործարքների և գործունեության նկատմամբ կիրառելիս: Հետևաբար, հարկային մարմինները կարող են ավելի խիստ դիրքորոշում ընդունել օրենսդրության մեկնաբանությունների և գնահատումների գծով: Որպես հետևանք, հարկային մարմինները կարող են հայց ներկայացնել այն գործարքների և հաշվապահական հաշվառման մեթոդների վերաբերյալ, որոնց համար նախկինում պահանջներ չեն ներկայացրել: Հարկային ստուգումները կարող են ներառել ստուգման ամսաթվին անմիջապես նախորդող երեք օրացուցային տարիները:

32 Պայմանական դեպքեր և պարտավորություններ (շարունակություն)

Ի լրումն վերը նշված հարցերի, ղեկավարությունը գնահատում է, որ Ընկերությունն ունի հարկային ռիսկերի հետ կապված 1,211,356 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 1,211,356 հազ. ՀՀ դրամ) գումարի չափով այլ հնարավոր պարտավորություններ, որոնց հավանականությունը գնահատվում է «աննշանը գերազանցող»: Այս ռիսկերը վերաբերում են աղբյուրի մոտ պահվող հարկին, որն առաջանում է կիրառելի օրենսդրության և համապատասխան փաստաթղթային պահանջների մեկնաբանման անորոշությունից:

Կապիտալ ծախսումների գծով պարտավորություններ. 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունն ունի կապիտալ ծախսումների պայմանագրային պարտավորություններ հիմնական միջոցների ձեռքբերման գծով՝ 4,414,085 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 651,364 հազ. ՀՀ դրամ): Ընկերությունն արդեն հատկացրել է անհրաժեշտ ռեսուրսները այս պարտավորությունների կատարման համար: Ընկերության ղեկավարությունը կարծում է, որ ապագա զուտ շահույթը և ֆինանսավորումը բավարար կլինեն՝ այս և համանման այլ պարտավորությունները կատարելու համար:

Բնապահպանական հարցեր. Հայաստանի Հանրապետությունում բնապահպանական կանոնակարգերի կիրառումը զարգանում է, և պետական մարմինների կիրառման դիրքորոշումը շարունակաբար վերանայվում է: Ընկերությունը պարբերաբար գնահատում է բնապահպանական կանոնակարգերով նախատեսված իր պարտավորությունները: Երբ պարտավորությունները որոշվում են, դրանք անմիջապես ճանաչվում են հաշվետվությունում: Հնարավոր պարտավորությունները, որոնք կարող են ծագել գործող կանոնակարգերի, քաղաքացիական իրավական համակարգի կամ օրենսդրության փոփոխման հետևանքով, չեն կարող գնահատվել, սակայն կարող են էական լինել: Գործող օրենսդրության կիրառման պայմաններում ղեկավարությունը կարծում է, որ չկան շրջակա միջավայրին վնաս հասցնելու հետևանքով առաջացող նշանակալի պարտավորություններ:

Գրավ. Ընկերությունը գրավադրել է 5,348,637 հազ. ՀՀ դրամ զուտ հաշվեկշռային արժեքով գույք (2022թ.՝ 3,987,644 հազ. ՀՀ դրամ) որպես ստացված փոխառությունների երաշխիք (Ծանոթագրություն 17): Ընկերության բաժնետոմսերի 100%-ը նույնպես գրավադրվել է որպես նույն վարկերի երաշխիք:

33 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում

Ընկերությունում ռիսկերի կառավարումն իրականացվում է ֆինանսական, գործառնական և իրավական ռիսկերի ուղղություններով: Ֆինանսական ռիսկը կազմված է շուկայական ռիսկից (ներառյալ՝ արժույթային, տոկոսադրույքի և այլ գնային ռիսկը), պարտքային ռիսկից և իրացվելիության ռիսկից: Ֆինանսական ռիսկերի կառավարման առաջնային գործառնություն է ռիսկերի սահմանաչափ սահմանելը և այնուհետև ցանկացած տեսակի ռիսկերի ազդեցությունն այդ սահմանաչափում պահելը:

Գործառնական և իրավական ռիսկերի կառավարման գործառնությունները նպատակ ունեն ապահովել ներքին քաղաքականության և ընթացակարգերի պատշաճ իրականացումը՝ գործառնական և իրավական ռիսկերը նվազագույնի հասցնելու համար:

Պարտքային ռիսկ. Ընկերությունը ենթարկվում է վարկային ռիսկի, այսինքն՝ ռիսկը, երբ ֆինանսական գործիքի մի կողմը ֆինանսական վնաս է պատճառում մյուս կողմին՝ պարտավորությունները չկատարելու հետևանքով: Վարկային ռիսկի ենթարկվածությունը առաջանում է Ընկերության կողմից տարածամկետ վճարման պայմաններով վաճառք իրականացնելու և մյուս կողմերի հետ ֆինանսական ակտիվներ առաջացնող այլ գործարքներ իրականացնելու արդյունքում:

Հետևյալ աղյուսակը ներկայացնում է ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների կատեգորիաները դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ.

33 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.	2022թ.
Ակտիվներ		
<i>Տրամադրված վարկեր (Ծանոթագրություն 11)</i>	17,970,410	17,249,248
<i>Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ (Ծանոթագրություն 13)</i>	1,324,689	2,018,779
<i>Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր (Ծանոթագրություն 13)</i>		
- Առևտրային դեբիտորական պարտքեր, զուտ	6,804,449	6,240,018
<i>Ժամկետային ավանդ (Ծանոթագրություն 14)</i>	1,371,537	823,885
<i>Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ (Ծանոթագրություն 15)</i>		
- Ցպահանջ բանկային մնացորդներ	876,744	511,173
- Դրամական միջոցներ ճանապարհին	86,447	80,908
- Առձեռն դրամական միջոցներ	26,571	23,719
Ընդամենը՝ հաշվեկշռի վրա պարտքային ռիսկի ազդեցությունը	28,460,847	26,947,730

Պարտքային ռիսկի կառավարում. Պարտքային ռիսկը Ընկերության գործունեության համար հանդիսանում է ամենամեծ ռիսկը, ուստի ղեկավարությունն ուշադիր վերահսկում է իր վարկային ռիսկի ենթարկվածությունը:

Ռիսկերի կառավարման նպատակով պարտքային ռիսկի գնահատումը բարդ է և ենթադրում է մոդելների կիրառում, քանի որ ռիսկը փոփոխվում է՝ կախված շուկայական պայմաններից, ակնկալվող դրամական հոսքերից և ժամանակի ընթացքից: Ակտիվների պորտֆելի գծով պարտքային ռիսկի գնահատումը ենթադրում է դեֆոլտի առաջացման հավանականության գնահատում, կորուստների համապատասխան գործակիցների և գործընկերների միջև դեֆոլտի հարաբերակցության հետագա գնահատում:

Սահմանաչափեր. Ընկերությունը կառավարում է իր պարտքային ռիսկի մակարդակը՝ սահմանաչափեր կիրառելով մեկ գործընկերոջ կամ գործընկերների խմբի գծով ստանձնած ռիսկերի ծավալի համար: Պարտքային ռիսկի սահմանափակումները պարբերաբար հաստատվում են ղեկավարության կողմից: Այդ ռիսկերն անընդհատ վերահսկվում են և ենթակա են տարեկան կամ առավել հաճախակի վերանայման:

Ընկերության ղեկավարությունը դիտարկում է չվճարված առևտրային դեբիտորական պարտքերի վերլուծությունն ըստ ժամկետայնության և միջոցներ է ձեռնարկում ժամկետանց մնացորդների մասով: Հետևաբար, ղեկավարությունը տեղին է համարում տրամադրել պարտքային ռիսկի ժամկետայնության վերաբերյալ և այլ տեղեկատվություն, ինչպես բացահայտված է Ծանոթագրություն 13-ում:

Ակնկալվող պարտքային կորուստների (ԱՊԿ) չափում. ԱՊԿ-ն իրենից ներկայացնում է դրամական միջոցների ապագա դեֆիցիտի ներկա արժեքի հավանականությամբ կշռված գնահատական (այսինքն՝ միջին կշռված պարտքային կարուստը, տրված ժամանակահատվածում տեղի ունեցող դեֆոլտի համապատասխան ռիսկերով, որոնք օգտագործվել են որպես կշիռ): ԱՊԿ չափումն անկողմնակալ է և որոշվում է հնարավոր արդյունքների շրջանակը գնահատելու միջոցով: ԱՊԿ չափումն իրականացվում է Ընկերության կողմից օգտագործվող հետևյալ չորս բաղադրիչների հիման վրա. դեֆոլտի հավանականություն, դեֆոլտի ռիսկին ենթակա պարտքային պահանջի մեծություն, դեֆոլտից առաջացող վնաս և զեղչման տոկոսադրույք:

Դեֆոլտի ռիսկին ենթակա պարտքային պահանջի մեծությունը՝ EAD, ապագա դեֆոլտի ամսաթվի դրությամբ ազդեցության գնահատումն է՝ հաշվի առնելով հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո ազդեցության ակնկալվող փոփոխությունները, ներառյալ մայր գումարի և տոկոսների մարումները և հանձնառված գործիքների ակնկալվող ստացումները: Դեֆոլտի հավանականությունը՝ PD, տվյալ ժամանակահատվածում դեֆոլտի առաջացման գնահատումն է: Դեֆոլտից առաջացող վնասը՝ LGD-ն դեֆոլտի դեպքում վնասի գնահատումն է: Այն հիմնված է պայմանագրային հիմունքով վճարման ենթակա դրամական միջոցների և վարկատուի կողմից ստացման ակնկալվող, ներառյալ գրավի միջոցով՝ դրամական միջոցների միջև տարբերության վրա: Այն սովորաբար արտահայտվում է որպես EAD-ի տոկոս: Ակնկալվող կորուստները գեղջվում են մինչև ընթացիկ արժեքը հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում: Չեղջման տոկոսադրույքը ներկայացնում է ֆինանսական գործիքի արդյունավետ տոկոսադրույքը («EIR») կամ դրա մոտարկված մեծությունը:

33 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Կառավարման մոդելների՝ տևողության ժամկետի ընթացքում ԱՊԿ, այսինքն՝ կորուստներ, որոնք առաջանում են ֆինանսական գործիքի մնացած տևողության ժամկետի ընթացքում բոլոր հնարավոր դեֆոլտի դեպքերից: 12-ամսյա ԱՊԿ-ը ներկայացնում է ողջ ժամկետի ընթացքում ԱՊԿ-ների մասը՝ ֆինանսական գործիքի դեֆոլտի դեպքերից, որոնք հնարավոր են հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո 12 ամսվա, կամ ֆինանսական գործիքի գործողության մնացած ժամկետի ընթացքում, եթե այն մեկ տարուց պակաս է:

Սույն ֆինանսական հաշվետվությունների ղեկավարության կողմից գնահատված ԱՊԿ-ները ժամանակային կետում գնահատումներ են, այլ ոչ թե շրջափոխային գնահատումներ, որոնք սովորաբար օգտագործվում են կանոնակարգային նպատակներով: Գնահատումները դիտարկում հեռանկարային տեղեկատվությունը, այսինքն՝ ԱՊԿ-ները արտացոլում են պարտքային ռիսկի վրա ազդեցություն ունեցող հիմնական մակրոտնտեսական փոփոխականների զարգացման կշռված հավանականությունը:

PD-ի չափման նպատակով Ընկերությունը սահմանում է դեֆոլտը որպես իրավիճակ, երբ բացահայտումը համապատասխանում է հետևյալ չափանիշներից մեկին կամ մի քանիսին.

- վարկառուի պայմանագրային վճարումների գծով ավելի քան 90 օր կետանցը.
- վարկառուի մահը.
- վարկառուի անվճարունակությունը

Բացահայտման նպատակով Ընկերությունը լիովին համապատասխանեցրել է դեֆոլտի սահմանումը վարկային տեսանկյունից արժեզրկված ակտիվների սահմանմանը: Վերը նշված կանխադրված սահմանումը կիրառվում է Ընկերության բոլոր տեսակի ֆինանսական ակտիվների նկատմամբ:

Ընկերությունը համարում է, որ ֆինանսական գործիքի գծով առկա է պարտքային ռիսկի նշանակալի աճ՝ SICR, երբ բավարարված են հետևյալ քանակական, որակական կամ օժանդակող չափանիշներից մեկը կամ մի քանիսը:

- 30 օր ժամկետանց

Ընկերությունը չափում է ԱՊԿ-ը պորտֆելային հիմունքով: Երբ գնահատումն իրականացվում է պորտֆելային հիմունքով, Ընկերությունը վերլուծում է իր բացահայտումները ըստ սեգմենտների, որոնք որոշվում են պարտքային ռիսկի ընդհանուր բնութագրերի հիման վրա, որպեսզի Ընկերության շրջանակում ռիսկերի ենթարկվածության կառուցվածքը լինի միատարր կամ նմանատիպ:

Ընդհանուր առմամբ, ԱՊԿ-ը հետևյալ պարտքային ռիսկի հարաչափերի բազմապատկման գումարն է՝ EAD, PD և LGD, որոնք սահմանվում են վերը նկարագրված եղանակով, և զեղչվում են մինչև ներկա արժեքը՝ օգտագործելով գործիքի արդյունավետ տոկոսադրույքը: ԱՊԿ-ը որոշվում է՝ կանխատեսելով պարտքային ռիսկի պարամետրերը (EAD, PD և LGD) յուրաքանչյուր ապագա տարվա համար՝ յուրաքանչյուր առանձին բացահայտման ողջ ժամկետի ընթացքում: Այս երեք բաղադրիչները բազմապատկվում են միասին և ճշգրտվում են գոյատևման հավանականության տեսանկյունից (այսինքն՝ վարկը կարող է մարվել կամ դեֆոլտի ենթարկվել է ավելի վաղ ամսում): Արդյունքում, նման կերպ հաշվարկում է յուրաքանչյուր ապագա ժամանակաշրջանի ԱՊԿ-ն, որն այնուհետև զեղչվում է մինչև հաշվետու ամսաթիվը և ամփոփվում: ԱՊԿ-ի հաշվարկում օգտագործվող զեղչման տոկոսադրույքը սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքն է կամ դրա մոտարկումը:

Պարտքային ռիսկի կենտրոնացում. Ընկերությունը ենթարկվում է պարտքային ռիսկի կենտրոնացման:

2023թ. դեկտեմբերի 31-ին Ընկերությունն ուներ հինգ գործընկեր (2022թ.՝ վեց գործընկեր), որոնց գծով կարճաժամկետ դեբիտորական պարտքի ընդհանուր մնացորդները գերազանցել են 100,000 հազ. ՀՀ դրամը: Այս մնացորդների ընդհանուր գումարը կազմել է 5,961,866 հազ. ՀՀ դրամ, կամ ընդհանուր կարճաժամկետ դեբիտորական պարտքերի 72%-ը (2022թ.՝ 4,904,790 հազ. ՀՀ դրամ կամ ընդհանուր դեբիտորական պարտքերի 78%-ը):

2023թ. դեկտեմբերի 31-ին Ընկերությունն ուներ մեկ գործընկեր (2022թ.՝ մեկ գործընկեր), որոնց գծով երկարաժամկետ դեբիտորական պարտքի ընդհանուր մնացորդները գերազանցել են 100,000 հազ. ՀՀ դրամը: Այս մնացորդների ընդհանուր գումարը կազմել է 2,005,721 հազ. ՀՀ դրամ, կամ ընդհանուր երկարաժամկետ դեբիտորական պարտքերի 100%-ը (2022թ.՝ 2,018,779 հազ. ՀՀ դրամ, կամ ընդհանուր երկարաժամկետ դեբիտորական պարտքերի 100%-ը):

33 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Շուկայական ռիսկ. Ընկերությունը ենթակա է շուկայական ռիսկերի ազդեցության: Շուկայական ռիսկերն առաջանում են. (ա) արտարժույթի, (բ) տոկոսային ակտիվների և պարտավորությունների և (գ) բաժնային արժեթղթերի բաց դիրքերից, որոնք բոլորն էլ ենթարկվում են ընդհանուր և առանձնահատուկ շուկայական շարժերի: Դեկավարությունը սահմանում է ռիսկի այն մակարդակը, որը կարող է ընդունվել, ինչն էլ վերահսկվում է օրական կտրվածքով: Այնուհանդերձ, այս մոտեցման կիրառումը չի կանխում այս սահմանաչափերից դուրս վնասների առաջացումն այն դեպքերում, երբ տեղի են ունենում ավելի նշանակալի շուկայական շարժեր:

Ստորև ներկայացված շուկայական ռիսկերի նկատմամբ զգայունությունը որոշվել է հիմք ընդունելով մեկ գործոնի փոփոխությունը՝ անփոփոխ պահելով մնացած այլ գործոնները: Գործնականում այս իրավիճակի տեղի ունենալը հավանական չէ, և մի շարք գործոններում փոփոխությունները կարող են փոխկապակցված լինել, օրինակ՝ տոկոսադրույքի և արտարժույթի դրույքաչափի փոփոխությունները:

Արժույթային ռիսկ. Արժույթային ռիսկի գծով դեկավարությունը վերահսկում է օրական դիրքերը Ստորև բերված աղյուսակը ամփոփում է հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում Ընկերության՝ արտարժույթի փոխարժեքի ռիսկի ենթարկվածությունը:

Հազ. ՀՀ դրամ	Առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.			Առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.		
	Դրամական ֆինանսական ակտիվներ	Դրամական ֆինանսական պարտավորություններ	Չուտ հաշվեկշռային դիրք	Դրամական ֆինանսական ակտիվներ	Դրամական ֆինանսական պարտավորություններ	Չուտ հաշվեկշռային դիրք
ԱՄՆ դոլար	21,606,057	(21,652,892)	(46,835)	20,265,212	(21,287,984)	(1,022,773)
Եվրո	1,491,435	(3,632,065)	(2,140,630)	392,691	(2,655,365)	(2,262,673)
ՀՓԻ	256,003	(213,973)	42,030	304,015	(202,431)	101,584
ՌԴ ռուբլի	5,521	(19,610)	(14,088)	14,188	(16,371)	(2,184)
Անգլիական ֆունտ	36,062	(974)	35,088	36,113	(4,268)	31,845
Ընդամենը	23,395,078	(25,519,514)	(2,124,436)	21,012,219	(24,166,420)	(3,154,201)

Վերոնշյալ վերլուծությունը ներառում է միայն դրամական ակտիվները և պարտավորությունները: Ոչ դրամական ակտիվները չեն համարվում էական արժույթային ռիսկ առաջացնող ակտիվներ: Հետևյալ աղյուսակը ներկայացնում է շահույթի կամ վնասի զգայունությունը հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ կիրառվող փոխարժեքի հնարավոր փոփոխությունների նկատմամբ՝ Ընկերության ֆունկցիոնալ արժույթի հետ հարաբերակցությամբ, բոլոր այլ փոփոխականները հաստատուն պահելով:

Հազ. ՀՀ դրամ	Առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	Առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.
ԱՄՆ դոլարի ամրապնդում 5%-ով (2022թ.՝ ամրապնդում 5%-ով)	(2,342)	(51,139)
ԱՄՆ դոլարի անկում 5%-ով (2022թ.՝ անկում 5%-ով)	2,342	51,139
Եվրոյի ամրապնդում 5%-ով (2022թ.՝ ամրապնդում 5%-ով)	(107,032)	(113,134)
Եվրոյի անկում 5%-ով (2022թ.՝ անկում 5%-ով)	107,032	113,134
ՀՓԻ-ի ամրապնդում 5%-ով (2022թ.՝ ամրապնդում 5%-ով)	2,102	5,079
ՀՓԻ-ի անկում 5%-ով (2022թ.՝ անկում 5%-ով)	(2,102)	(5,079)
ՌԴ ռուբլու ամրապնդում 15%-ով (2022թ.՝ ամրապնդում 15%-ով)	(2,113)	(328)
ՌԴ ռուբլու անկում 15%-ով (2022թ.՝ անկում 15%-ով)	2,113	328
Բրիտանական ֆունտ ստեռլինգի ամրապնդում 5%-ով (2022թ.՝ ամրապնդում 5%-ով)	1,754	1,592
Բրիտանական ֆունտ ստեռլինգի անկում 5%-ով (2022թ.՝ անկում 5%-ով)	(1,754)	(1,592)

Տոկոսադրույքի ռիսկ. Ընկերությունը ենթարկվում է շուկայական տոկոսադրույքների գերակշռող մակարդակների տատանումների ազդեցությունը իր ֆինանսական դիրքի և դրամական հոսքերի վրա: Տոկոսների մարժան կարող է աճել այդպիսի փոփոխությունների արդյունքում, բայց կարող է նվազել կամ հանգեցնել վնասների՝ անսպասելի տատանումների դեպքում: Ստորև բերված աղյուսակը ամփոփում է Ընկերության ենթարկվածությունը տոկոսադրույքի ռիսկին:

33 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Աղյուսակում ներկայացված են Ընկերության ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների հանրագումարային մեծությունները հաշվեկշռային արժեքներով՝ դասակարգված ըստ պայմանագրային տոկոսների վերագնահատման կամ մարման ամսաթվերից առավել վաղ ամսաթվով:

Հազ. ՀՀ դրամ	Ցպահանջ և մինչև 1 ամիս	1-12 ամիս	Ավելի քան 1 տարի	Ընդամենը
Ընդամենը ֆինանսական ակտիվներ ֆիքսված տոկոսադրույքով	-	2,803,900	1,324,689	4,128,589
Ընդհանուր ֆինանսական ակտիվներ փոփոխական տոկոսադրույքով	-	-	17,970,410	17,970,410
Ընդամենը ֆինանսական պարտավորություններ ֆիքսված տոկոսադրույքով	210,859	2,415,583	4,514,453	7,140,895
Ընդամենը ֆինանսական պարտավորություններ փոփոխական տոկոսադրույքով	10,428	-	18,171,938	18,182,366
Չուտ տոկոսային զգայունության բացը Առ 31 դեկտեմբերի 2023թ.	(221,287)	388,317	(3,391,292)	(3,224,262)
Ընդամենը ֆինանսական ակտիվներ ֆիքսված տոկոսադրույքով	-	1,357,111	12,524,122	13,881,233
Ընդհանուր ֆինանսական ակտիվներ փոփոխական տոկոսադրույքով	-	-	6,743,905	6,743,905
Ընդամենը ֆինանսական պարտավորություններ ֆիքսված տոկոսադրույքով	133,280	1,721,584	3,166,781	5,021,645
Ընդամենը ֆինանսական պարտավորություններ փոփոխական տոկոսադրույքով	81,070	-	17,465,550	17,546,620
Չուտ տոկոսային զգայունության բացը Առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	(214,350)	(364,473)	(1,364,304)	(1,943,127)

Եթե 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ, տոկոսադրույքները լինեին 1%-ով ցածր (2022թ.՝ 1%-ով ցածր), իսկ մնացած բոլոր փոփոխականները՝ հաստատուն, ապա տարվա շահույթը կլիներ 110,715 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 68,875 հազ. ՀՀ դրամ) ավելի բարձր՝ հիմնականում փոփոխական տոկոսային պարտավորությունների գծով ավելի ցածր տոկոսային ծախսերի արդյունքում:

Եթե տոկոսադրույքները լինեին 1%-ով բարձր (2022թ.՝ 1%-ով բարձր), իսկ մնացած բոլոր փոփոխականները՝ հաստատուն, ապա տարվա շահույթը կլիներ 110,715 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 68,875 հազ. ՀՀ դրամ) ավելի ցածր՝ հիմնականում փոփոխական տոկոսային պարտավորությունների գծով ավելի բարձր տոկոսային ծախսերի արդյունքում:

Ընկերությունը վերահսկում է տոկոսադրույքները իր ֆինանսական գործիքների գծով: Ստորև բերված աղյուսակում ամփոփված են պայմանագրային տոկոսադրույքները համապատասխան հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում հիմք ընդունելով առանցքային դեկավար անձնակազմի կողմից դիտարկված հաշվետվությունները:

Տարեկան % արտահայտությամբ	2023թ.		2022թ.	
	ՀՀ դրամ	ԱՄՆ դոլար	ՀՀ դրամ	ԱՄՆ դոլար
Ակտիվներ				
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	0-6	0-1	0-6	0-1
Ժամկետային ավանդ	8.75-9.25	-	9,3	-
Տրամադրված վարկեր	13	0, 8, SOFR+5.6	13	0, 8, SOFR+5.6
Ստացված փոխառություններ	4/2	SOFR + 5.6	4/2	SOFR + 5.6

33 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Իրացվելիության ռիսկ. Իրացվելիության ռիսկն այն ռիսկն է, որ կազմակերպությունը կարող է ունենալ դժվարություններ իր ֆինանսական պարտավորությունների կատարման ժամանակ: Ընկերությունը օրական կտրվածքով առնչվում է դրամական միջոցների պահանջների: Իրացվելիության ռիսկը կառավարվում է Ընկերության ֆինանսական բաժնի կողմից: Դեկավարությունը վերահսկում է Ընկերության դրամական հոսքերի ամսական շարժի կանխատեսումները: Ընկերությունը աշխատում է պահպանել կայուն ֆինանսավորման աղբյուրներ, որոնք հիմնականում բաղկացած են առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերից: Ընկերությունը ֆինանսական միջոցների ներդրումներ է կատարում իրացվելի ակտիվների դիվերսիֆիկացված փաթեթում, որպեսզի կարողանա արագորեն և անմիջականորեն բավարարել չնախատեսված իրացվելիության պահանջները: Ընկերության իրացվելիության պորտֆելը կազմված է դրամական միջոցներից և դրանց համարժեքներից (տես Ծանոթագրություն 15): Գանձապետական բաժինը վերահսկում է իրացվելիության դիրքը և պարբերաբար իրականացնում է իրացվելիության սթրեթեյստ՝ օգտագործելով ինչպես բնականոն, այնպես էլ առավել խիստ շուկայական պայմաններ ներառող սցենարներ:

Ֆինանսական պարտավորությունների ժամկետայնության վերլուծությունը 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հետևյալն է.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ցպահանջ և մինչև 1 ամիս	1-12 ամիս	12 ամիս - 5 տարի	Ավելի քան 5 տարի	Ընդամենը
Ստացված բանկային վարկեր Առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր (Ծանոթագրություն 21)	10,428	1,809,008	20,422,094	4,918,199	27,159,729
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	1,217,804	7,184,398	-	-	8,402,202
	210,859	2,103,269	4,602,233	1,585,654	8,502,015
Ընդամենը ապագա վճարներ, ներառյալ ապագա մայր գումարի և տոկոսագումարների վճարներ	1,439,091	11,096,675	25,024,327	6,503,853	44,063,946

Վերը նշված աղյուսակում ներկայացված են պարտավորությունները 31 դեկտեմբերի 2023թ. ըստ մնացորդային պայմանագրային մարման ժամկետների: Ժամկետայնության աղյուսակում բացահայտված գումարներն իրենցից ներկայացնում են պայմանագրային չզեղչված դրամական միջոցների հոսքեր, ներառյալ համախառն վարձակալական պարտավորությունները, (մինչև ապագա ֆինանսական ծախսերի նվազեցումը) և ֆինանսական երաշխիքները: Նման չզեղչված դրամական հոսքերը տարբերվում են ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ներառված գումարից, քանի որ ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում նշված գումարը հիմնված է զեղչված դրամական հոսքերի վրա:

Ֆինանսական պարտավորությունների ժամկետայնության վերլուծությունը 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հետևյալն է.

33 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Հազ. ՀՀ դրամ	Ցպահանջ և մինչև 1 ամիս	1-12 ամիս	12 ամիս - 5 տարի	Ավելի քան 5 տարի	Ընդամենը
Ստացված բանկային վարկեր Առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր (Ծանոթագրություն 21)	81,070	787,697	19,625,619	5,021,208	25,515,594
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	1,206,887	7,316,370	-	-	8,523,257
	138,117	1,197,722	3,492,433	1,348,791	6,177,063
Ընդամենը ապագա վճարներ, ներառյալ ապագա մայր գումարի և տոկոսագումարների վճարներ	1,426,074	9,301,789	23,118,052	6,369,999	40,215,914

Տրամադրված երաշխիքները ներառված են «Ցպահանջ և մինչև 1 ամիս» կատեգորիայում, քանի որ Ընկերությունը կախվածություն ունի երաշխիքով ապահովված վարկի գծով վարկառուի կողմից բանկի առջև ստանձնած պարտավորությունների կատարումից և գործողություններից, որոնք բանկը կարող է ձեռնարկել վարկի և երաշխիքային պայմանագրերի պայմանների հիման վրա:

Այն դեպքերում, երբ վճարվող գումարը ֆիքսված չէ, աղյուսակում նշված արժեքը որոշվում է՝ ելնելով հաշվետու ամսաթվի դրությամբ առկա պայմաններից: Արտարժույթով վճարները փոխարկվում են՝ օգտագործելով հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ սփոթ փոխարժեքը:

34 Կապիտալի կառավարում

Կապիտալի կառավարման առումով Ընկերության խնդիրն է՝ ապահովել Ընկերության անընդհատության հիմունքով գործելու կարողությունը, միևնույն ժամանակ բաժնետերերի համար ապահովել եկամտաբերության ընդունելի մակարդակ, հաշվի առնելով այլ գործընկերների շահերը և պահպանելով կապիտալի գծով ծախսերը նվազագույնի հասցնելու համար օպտիմալ կապիտալի կառուցվածք: Կապիտալ կառուցվածքը պահպանելու և կարգավորելու համար Ընկերությունը կարող է ճշգրտել բաժնետերերին վճարվելիք շահաբաժինների չափերը, բաժնետերերին վերադարձվող կապիտալը, ինչպես նաև թողարկել նոր բաժնետոմսեր կամ վաճառել ակտիվները՝ պարտքը նվազեցնելու նպատակով: 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության կողմից տնօրինվող կապիտալի չափը կազմել է 41,274,107 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 31,335,670 հազ. ՀՀ դրամ):

Ոլորտի մյուս մասնակիցներին համահունչ՝ Ընկերությունը վերահսկում է կապիտալը՝ հաշվի առնելով փոխանցման գործակիցը: Այս գործակիցը հաշվարկվում է որպես երկարաժամկետ և կարճաժամկետ վարկերի հանրագումար՝ բաժանած կառավարվող ընդհանուր կապիտալի մեծությանը: Ընկերությունը սեփական կապիտալը դիտարկում է որպես կառավարվող ընդհանուր կապիտալ, ինչպես ցույց է տրված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում: 2023թ. ընթացքում Ընկերության ռազմավարության համաձայն, որն անփոփոխ է 2022թ.-ից, փոխանցման գործակիցը պահպանվել է 40%-ից 60% սահմաններում: Փոխանցման գործակիցը 59%-ից նվազել է մինչև 50%: Ընկերությունը 2023թ. ընթացքում կատարել է կապիտալի գծով արտաքին պարտադիր բոլոր պահանջները (2022թ. համար տես ծանոթագրություն 17):

35 Իրական արժեքի բացահայտումներ

Իրական արժեքի չափման վերլուծությունը կատարվում է ըստ իրական արժեքի հիերարխիայում մակարդակի հետևյալ կերպ՝ (i) մակարդակ 1՝ չափումներ ակտիվ շուկայում նույնական ակտիվների կամ պարտավորությունների գնանշվող (չճշգրտվող) գներով, (ii) մակարդակ 2՝ չափման գնահատման մեթոդներ, որոնցում ակտիվի կամ պարտավորության համար բոլոր էական ելակետային տվյալներն ուղղակիորեն (օրինակ՝ գներ) կամ անուղղակիորեն (օրինակ՝ գների հիման վրա ստացված) դիտելի են, (iii) մակարդակ 3՝ գնահատումներ, որոնք հիմնված չեն բացառապես շուկայի դիտելի տվյալների վրա (այն է՝ գնահատման համար անհրաժեշտ են նշանակալի ոչ դիտելի ելակետային տվյալներ): Ֆինանսական գործիքները իրական արժեքի հիերարխիայի համապատասխան մակարդակին վերագրելիս՝ ղեկավարությունը կիրառում է դատողություն: Եթե իրական արժեքի չափման համար օգտագործվում են էական ճշգրտում պահանջող դիտարկելի տվյալներ, ապա իրական արժեքի տվյալ չափումը վերաբերում է մակարդակ 3-ին: Օգտագործվող տվյալների նշանակալիությունը գնահատվում է իրական արժեքով չափվող ամբողջության համար:

ա) Իրական արժեքի պարբերական չափումներ

Իրական արժեքի պարբերական չափումները հաշվապահական հաշվառման ստանդարտներով պահանջվող կամ թույլատրվող չափումներն են յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի ֆինանսական վիճակի հաշվետվությունում: Ստորև աղյուսակում ներկայացված են իրական արժեքի հիերարխիայի մակարդակները, որոնց միջոցով դասակարգվում են իրական արժեքի պարբերական չափումները:

Հազ. ՀՀ դրամ	2023թ.		2022թ.	
	Մակարդակ 3	Ընդամենը	Մակարդակ 3	Ընդամենը
Ոչ ֆինանսական ակտիվներ				
- Ներդրումային գույք	6,205,118	6,205,118	5,927,067	5,927,067
Ընդամենը ակտիվների իրական արժեքի պարբերական չափումներ առ 31 դեկտեմբերի	6,205,118	6,205,118	5,927,067	5,927,067

Գնահատման եղանակը, 3-րդ մակարդակի չափումների իրական արժեքի չափման մեջ օգտագործվող ելակետային տվյալները և այդ տվյալների ողջամտորեն հնարավոր փոփոխությունների նկատմամբ զգայունությունը հետևյալն են՝ 2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ.

Իրական արժեք	Գնահատման մեթոդ	Օգտագործված ելակետային տվյալներ	Ելակետային տվյալների միջակայք (կշռված միջին)	Ողջամիտ փոփոխություն	Իրական արժեքի չափման զգայունություն	
Հազ. ՀՀ դրամ						
Ակտիվներ՝ իրական արժեքով						
- Ներդրումային գույք	6,205,118	Չեղչված դրամական հոսքեր	WACC (կապիտալի կշռված միջին արժեք)	10.59%	+ 0.5 % - 0.5 %	-98,243 +100,398
Ընդամենը իրական արժեքի պարբերական չափումներ մակարդակ 3-ում	6,205,118					

35 Իրական արժեքի բացահայտումներ (շարունակություն)

Վերոնշյալ աղյուսակները բացահայտում են ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների գնահատման տվյալների նկատմամբ զգայունությունը, եթե չդիտարկվող տվյալներից մեկի կամ մի քանիսի փոփոխությունը՝ ողջամտորեն հնարավոր այլընտրանքային ենթադրություններն արտացոլելու նպատակով, նշանակալի չափով կփոփոխի իրական արժեքը: Այդ նպատակով նշանակալիությունը գնահատվել է շահույթի կամ վնասի, ընդհանուր ակտիվների կամ ընդհանուր պարտավորությունների տեսանկյունից, կամ երբ իրական արժեքի փոփոխությունները ճանաչվում են այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում կամ ընդհանուր սեփական կապիտալում: 2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում 3-րդ մակարդակի իրական արժեքի պարբերական չափումների գնահատման եղանակներում փոփոխություններ չեն եղել: (2022թ.՝ առկա չէ):

(բ) Իրական արժեքով չգնահատվող ակտիվներ և պարտավորություններ, որոնք իրական արժեքը բացահայտվում է

Իրական արժեքների վերլուծությունն ըստ իրական արժեքի հիերարխիայի մակարդակների և իրական արժեքով չչափվող ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքի, ներկայացված է ստորև.

	31 դեկտեմբերի 2023թ.		31 դեկտեմբերի 2022թ.	
	Մակարդակ 3 իրական արժեք	Հաշվե- կշռային արժեք	Մակարդակ 3 իրական արժեք	Հաշվե- կշռային արժեք
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>				
ԱԿՏԻՎՆԵՐ				
Ֆինանսական ակտիվներ				
ամորտիզացված արժեքով				
- Առևտրային դեբիտորական պարտքեր	6,804,449	6,804,449	6,240,018	6,240,018
- Տրամադրված փոխառություն	17,970,410	17,970,410	17,249,248	17,249,248
- Երկարաժամկետ առևտրային դեբիտորական պարտքեր	1,324,689	1,324,689	2,018,779	2,018,779
- Ժամկետային ավանդներ	1,371,537	1,371,537	823,885	823,885
- Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	989,762	989,762	615,800	615,800
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԱԿՏԻՎՆԵՐ	28,460,847	28,460,847	26,947,730	26,947,730
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ				
Փոխառություններ				
- Բանկային վարկ	18,997,155	18,997,155	18,334,317	18,334,317
Այլ ֆինանսական պարտավորություններ				
- Առևտրային կրեդիտորական պարտքեր	8,402,202	8,402,202	8,523,257	8,523,257
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	27,399,357	27,399,357	26,857,574	26,857,574

Իրական արժեքի հիերարխիայի 3-րդ մակարդակում իրական արժեքները գնահատվել են գեղչված դրամական հոսքերի գնահատման տեխնիկայի միջոցով: Լողացող տոկոսադրույքով գործիքների իրական արժեքը, որոնք գնանշված չեն ակտիվ շուկայում, գնահատվել է հավասար դրանց հաշվեկշռային արժեքին: Չգնանշված ֆիքսված տոկոսադրույքով գործիքների իրական արժեքը գնահատվել է գնահատված ապագա դրամական միջոցների հոսքերի հիման վրա, որոնք ակնկալվում է, որ կստացվեն ընթացիկ տոկոսադրույքներով համանման վարկային ռիսկեր և մարման ժամկետներ ունեցող նոր գործիքների դեպքում:

35 Իրական արժեքի բացահայտումներ (շարունակություն)

Ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվներ. Ֆիքսված տոկոսադրույքով գործիքների գնահատված իրական արժեքը հիմնված է գնահատված ապագա դրամական հոսքերի վրա, որոնք ակնկալվում է, որ կստացվեն ընթացիկ տոկոսադրույքներով համանման վարկային ռիսկեր ունեցող և մնացորդային մարման ժամկետներով նոր գործիքների դեպքում: Օգտագործված զեդչային դրույքաչափերը կախված են գործընկերոջ վարկային ռիսկից:

Ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող պարտավորություններ: Այլ պարտավորությունների իրական արժեքները որոշվել են գնահատման մեթոդների կիրառմամբ: Նշված մարման ժամկետներով ֆիքսված տոկոսադրույքով գործիքների գնահատված իրական արժեքը գնահատվել է համանման վարկային ռիսկերով և մնացորդային ժամկետներով նոր գործիքների համար ակնկալվող դրամական միջոցների հոսքերի հիման վրա՝ զեդչված ընթացիկ տոկոսադրույքներով :

36 Ֆինանսական գործիքների ներկայացում ըստ չափման կատեգորիաների

2023թ. և 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության բոլոր ֆինանսական ակտիվներն ու պարտավորությունները ներկայացված են ամորտիզացված արժեքով:

37 Փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդներ և գործարքներ

Կողմերը սովորաբար համարվում են փոխկապակցված, եթե դրանք գտնվում են ընդհանուր վերահսկողության տակ կամ եթե կողմերից մեկն ունի կարողություն վերահսկելու մյուս կողմին կամ կարող է ունենալ նշանակալի ազդեցություն կամ համատեղ վերահսկողություն մեկ այլ կողմի նկատմամբ՝ ֆինանսատնտեսական որոշումներ կայացնելիս: Յուրաքանչյուր հնարավոր փոխկապակցված կողմի հարաբերությունն դիտարկելիս ուշադրություն է դարձվում հարաբերության բնույթի, այլ ոչ միայն իրավական ձևի վրա:

2023թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդները հետևյալն են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ամփջական մայր ընկերություն	Համատեղ վերահսկվող ընկերություններ
Ակտիվներ		
Տրամադրված փոխառություններ (պայմանագրային տոկոսադրույքը 10.77%)	17,970,410	-
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	1,324,689	-
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր, բացառությամբ կանխավճարների	2,064,416	206,631
Տրված կանխավճարներ ընթացիկ ակտիվների համար	1,893,617	266,901
Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով	-	146,665
Պարտավորություններ		
Ստացված կանխավճարներ	-	563,991
Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքեր	-	264,240

37 Փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդներ և գործարքներ (շարունակություն)

2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդները հետևյալն են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ամփջական մայր ընկերություն	Համատեղ վերահսկվող ընկերություններ
Ակտիվներ		
Տրամադրված փոխառություններ (պայմանագրային տոկոսադրույք 7.5-10.3%)	11,635,786	-
Տրամադրված փոխառություններ (պայմանագրային տոկոսադրույքը 0%)	5,425,111	-
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	2,166,338	-
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր, բացառությամբ կանխավճարների	529,637	370,646
Տրված կանխավճարներ ընթացիկ ակտիվների համար	1,604,777	123,699
Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով	-	30,847
Պարտավորություններ		
Ստացված կանխավճարներ	-	109,259
Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքեր	-	154,739

Փոխկապակցված կողմերի գծով եկամուտների և ծախսերի հոդվածները, ինչպես նաև այլ գործարքները 2023թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում հետևյալն են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ամփջական մայր ընկերություն	Համատեղ վերահսկվող ընկերություններ
Ծախսեր		
Ծառայությունների ձեռքբերում	758,483	91,580
Կառավարման վճարներ	600 000	-
Եկամուտ		
Մատուցվող ծառայությունները	3,636	21,773
Հիմնական միջոցների վաճառքից մուտքեր	6,282	79,974
Տոկոսային եկամուտ	2,068,557	-
Այլ գործարքներ		
Վճարված շահաբաժիններ	6,000,000	-

Փոխկապակցված կողմերի գծով եկամուտների և ծախսերի հոդվածները, ինչպես նաև այլ գործարքները 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում հետևյալն են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ամփջական մայր ընկերություն	Համատեղ վերահսկվող ընկերություններ
Ծախսեր		
Ծառայությունների ձեռքբերում	496,149	37,647
Կառավարման վճարներ	435,000	-
Եկամուտ		
Մատուցվող ծառայությունները	1,963,130	10,893
Հիմնական միջոցների վաճառքից մուտքեր	9,025	904,491
Տոկոսային եկամուտ	1,261,196	-
Այլ գործարքներ		
Տրամադրված վարկեր	10,357,819	-

37 Փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդներ և գործարքներ (շարունակություն)

Հիմնական ղեկավար անձնակազմի հատուցում. Առանցքային ղեկավար անձնակազմը, գլխավոր տնօրեն, գլխավոր տնօրենի տեղակալ, ֆինանսական տնօրեն, գործառնական տնօրեն, տեխնիկական տնօրեն, կոմերցիոն տնօրեն և խորհրդի անդամ:

Առանցքային ղեկավար անձնակազմի հատուցումները ներկայացված են ստորև.

	2023թ.		2022թ.	
	Ծախս	Չուտ հաշվեգրված պարտա- վորություն	Ծախս	Չուտ հաշվեգրված պարտա- վորություն
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>				
<i>Կարճաժամկետ հատուցումներ.</i>				
- Աշխատավարձ	545,025	62,577	491,092	57,459
Գործուղման և ներկայացուցչական ծախսեր	31,431	-	27,891	-
Ընդամենը	576,456	62,577	518,982	57,459

Վերոնշյալ աղյուսակում ղեկավար անձնակազմին հատուցման գծով ծախսերը ներառում են պարտադիր կենսաթոշակային հիմնադրամի հատկացումներ՝ 5,218 հազ. ՀՀ դրամ (2022թ.՝ 4,565 հազ. ՀՀ դրամ):

38 Հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո տեղի ունեցող դեպքեր

Սույն ֆինանսական հաշվետվությունների հաստատման ամսաթվից հետո տեղի չեն ունեցել այնպիսի դեպքեր, որոնք կարող էին հանգեցնել Ընկերության ֆինանսական հաշվետվություններում լրացուցիչ բացահայտման:

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

**Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային
ստանդարտներին համապատասխան՝
ֆինանսական հաշվետվություններ և
անկախ աուդիտորական եզրակացություն**

31 դեկտեմբերի 2022թ.

Բովանդակություն

Անկախ աուդիտորական եզրակացություն

Ֆինանսական հաշվետվություններ

Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվություն	1
Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն	2
Սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին հաշվետվություն	3
Դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվություն	4

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ

1	«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ-ի գործունեությունը	5
2	Ընկերության գործառնական միջավայրը	5
3	Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ	6
4	Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության Եական գնահատականներ և դատողություններ	20
5	Անցում Նոր կամ վերանայված ստանդարտներին և մեկնաբանություններին	22
6	Նոր ստանդարտներ և մեկնաբանություններ	24
7	Հիմնական միջոցներ	26
8	Ներդրումային գույք	27
9	Ոչ կյոթական ակտիվներ և ԱՕԻ	28
10	Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր	29
11	Տրամադրված փոխառություններ	29
12	Պաշարներ	31
13	Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր և այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	31
14	Ժամկետային ավանդ	33
15	Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	34
16	Կանոնադրական կապիտալ	34
17	Բանկային վարկեր	35
18	Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ և վարձակալության գծով պարտավորություններ	36
19	Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորությունների համեմատություն	37
20	Ակտիվների ապագործարկման պահուստ	38
21	Առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր և ստացված կանխավճարներ	38
22	Պարտավորությունների և վճարների պահուստ	39
23	Հասույթ	39
24	Վաճառքի ինքնարժեք	40
25	Այլ գործառնական եկամուտ	40
26	Ընդհանուր և վարչական ծախսեր	41
27	Իրացման ծախսեր	41
28	Այլ գործառնական ծախսեր	41
29	Ֆինանսական եկամուտ/ծախսեր	42
30	Շահութահարկ	43
31	Մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող շահույթ	45
32	Պայմանական դեպքեր և պարտավորություններ	45
33	Ֆինանսական երաշխիքներ	46
34	Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում	46
35	Կապիտալի կառավարում	52
36	Իրական արժեքի բացահայտումներ	53
37	Ֆինանսական գործիքների ներկայացումն ըստ չափման կատեգորիաների	55
38	Փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդներ և գործարքներ	55
39	Հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո տեղի ունեցող դեպքեր	57

Անկախ աուդիտորական եզրակացություն

«Տելեկոմ Արմենիա» ՓԲԸ Տնօրենների խորհրդին և Բաժնետիրոջը

Մեր կարծիքը

Մեր կարծիքով, կից ներկայացված ֆինանսական հաշվետվությունները բոլոր էական առումներով ճշմարիտ են ներկայացնում «Տելեկոմ Արմենիա» ՓԲԸ ֆինանսական վիճակն 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ, ինչպես նաև Ընկերության նույն ամսաթվին ավարտված տարվա՝ ֆինանսական արդյունքներն ու դրամական միջոցների հոսքերը ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների համաձայն (ՖՀՄՍ-ներ):

Աուդիտի առարկան

Մենք աուդիտի ենք ենթարկել Ընկերության ֆինանսական հաշվետվությունները, որոնք ներառում են.

- ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունն՝ առ 2022թ. դեկտեմբերի 31-ը,
- այդ ամսաթվին ավարտված տարվա շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվությունը,
- այդ ամսաթվին ավարտված տարվա սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին հաշվետվությունը,
- այդ ամսաթվին ավարտված տարվա դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվությունը, և
- ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրությունները, որոնք ներառում են հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականությունն և այլ բացատրական տեղեկատվություն:

Կարծիքի հիմքը

Մենք աուդիտն անցկացրել ենք Աուդիտի միջազգային ստանդարտներին (ԱՄՍ-ներ) համապատասխան: Այդ ստանդարտներից բխող մեր պատասխանատվությունը նկարագրված է մեր եզրակացության «Աուդիտորի պատասխանատվությունը ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար» բաժնում:

Մենք կարծում ենք, որ մեր կողմից ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցները բավարար և համապատասխան հիմք են հանդիսանում մեր կարծիքն արտահայտելու համար:

Անկախություն

Մենք անկախ ենք Ընկերությունից՝ համաձայն Հաշվապահների էթիկայի միջազգային ստանդարտների խորհրդի կողմից թողարկված՝ Պրոֆեսիոնալ հաշվապահների վարքագրի (ներառյալ՝ Անկախության միջազգային ստանդարտների) («ՀԷՄՍԻ Վարքագիր») սկզբունքների: Մենք կատարել ենք էթիկայի գծով մեր այլ պարտականությունները՝ այդ պահանջներին և ՀԷՄՍԻ Վարքագրին համապատասխան:

Այլ տեղեկատվություն

Ղեկավարությունը պատասխանատու է այլ տեղեկատվության համար: Մինչև այս աուդիտորական եզրակացության ամսաթիվը ձեռք բերված մյուս տեղեկատվությունը ներառում է նախնական հրապարակային առաջարկի (IPO) ազդագիրը, սակայն չի ներառում ֆինանսական հաշվետվությունները և դրանց վերաբերյալ մեր աուդիտորի հաշվետվությունը:

Մեր կարծիքը ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ չի ներառում այլ տեղեկատվությունը և մենք այդ տեղեկատվության վերաբերյալ չենք արտահայտում հավաստիացման արդյունքում կատարվող որևէ տեսակի եզրահանգում:

Ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի կապակցությամբ, մեր պատասխանատվությունն է՝ ընթերցել վերը նշված այլ տեղեկատվությունը, և այդ ընթացքում դիտարկել, թե արդյոք այլ տեղեկատվությունը պարունակում է էական անհամապատասխանություն, կամ այլ առումներով կարող է էականորեն խեղաթյուրված լինել [համախմբված/ առանձին] ֆինանսական հաշվետվություններին կամ աուդիտի ընթացքում մեր կողմից ձեռք բերված տեղեկությունների համեմատ:

Եթե սույն աուդիտորական եզրակացության ամսաթվից առաջ մեր կողմից ձեռք բերված այլ տեղեկատվության գծով մեր կատարած աշխատանքի արդյունքում մենք եզրահանգում ենք, որ նշված այլ տեղեկատվության մեջ առկա է էական խեղաթյուրում, մենք պարտավոր ենք հաղորդել այդ փաստի մասին: Այս առնչությամբ մենք չենք տիրապետում հաղորդման ենթակա որևէ փաստի:

Ղեկավարության և կառավարման օղակներում գտնվող անձանց պատասխանատվությունը ֆինանսական հաշվետվությունների համար

Ղեկավարությունը պատասխանատու է ֆինանսական հաշվետվությունների Միջազգային Ստանդարտների համաձայն ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և ճշմարիտ ներկայացման, և այնպիսի ներքին հսկողության համար, որն ըստ ղեկավարության, անհրաժեշտ է խարդախության կամ սխալի հետևանքով էական խեղաթյուրումներից զերծ ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստումն ապահովելու համար:

Ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս՝ ղեկավարությունը պատասխանատու է Ընկերության անընդհատ գործելու կարողության գնահատման համար՝ անհրաժեշտության դեպքում բացահայտելով անընդհատությանը վերաբերող հարցերը, ինչպես նաև հաշվապահական հաշվառման անընդհատության հիմունքը կիրառելու համար, եթե ղեկավարությունը չունի Ընկերությունը լուծարելու կամ Ընկերության գործունեությանը դադարեցնելու մտադրություն, կամ չունի այդպես չվարվելու որևէ իրատեսական այլընտրանք:

Կառավարման օղակներում գտնվող անձինք պատասխանատու են Ընկերության ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման գործընթացի վերահսկման համար:

Աուդիտորի պատասխանատվությունը ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի համար

Մեր նպատակն է՝ ձեռք բերել ողջամիտ հավաստիացում առ այն, որ ֆինանսական հաշվետվությունները՝ ամբողջությամբ վերցրած, զերծ են խարդախության կամ սխալների հետևանքով առաջացող էական խեղաթյուրումներից, և ներկայացնել մեր կարծիքը ներառող աուդիտորական եզրակացություն: Ողջամիտ հավաստիացումը բարձր մակարդակի հավաստիացում է, սակայն այն չի երաշխավորում, որ ԱՄՄ-ներին համապատասխան իրականացված աուդիտը միշտ կբացահայտի էական խեղաթյուրումը, երբ այն առկա է: Խեղաթյուրումները կարող են առաջանալ խարդախության կամ սխալի հետևանքով, և համարվում են էական, երբ ողջամտորեն կարող է ակնկալվել, որ դրանք առանձին կամ միասին վերցրած, կարող են ազդեցություն ունենալ օգտագործողների՝ այդ ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա կայացվող տնտեսական որոշումների վրա:

Որպես ԱՄՄ-ներին համապատասխան աուդիտի մաս, աուդիտի ողջ ընթացքում մենք կիրառում ենք մասնագիտական դատողություն և պահպանում մասնագիտական կասկածամտություն: Ի յուրում՝

- որոշում և գնահատում ենք ֆինանսական հաշվետվություններում խարդախության կամ սխալի հետևանքով առաջացած էական խեղաթյուրումների ռիսկը, մշակում և իրականացնում ենք այդ ռիսկերին համապատասխան աուդիտորական ընթացակարգեր, և ձեռք ենք բերում աուդիտորական ապացույցներ, որոնք բավարար և համապատասխան հիմք են հանդիսանում մեր աուդիտորական կարծիքը արտահայտելու համար: Խարդախության հետևանքով էական խեղաթյուրման չհայտնաբերման ռիսկն ավելի բարձր է, քան սխալի հետևանքով էական խեղաթյուրման չհայտնաբերման ռիսկը, քանի որ խարդախությունը կարող է ներառել հանցավոր համաձայնություն, զեղծարարություն, միտումնավոր բացթողումներ, սխալ ներկայացում կամ ներքին հսկողության չարաշահում:
- ձեռք ենք բերում պատկերացում աուդիտին վերաբերող ներքին հսկողության մասին՝ տվյալ հանգամանքներին համապատասխան աուդիտորական ընթացակարգեր նախագծելու, այլ ոչ թե Ընկերության ներքին հսկողության արդյունավետության վերաբերյալ կարծիք արտահայտելու համար:
- գնահատում ենք հաշվապահական հաշվառման կիրառված քաղաքականության տեղին լինելը, ինչպես նաև ղեկավարության կողմից կատարած հաշվապահական հաշվառման գնահատումների և համապատասխան բացահայտումների ողջամտությունը:
- եզրահանգում ենք ղեկավարության կողմից հաշվապահական հաշվառման անընդհատության հիմունքի կիրառման տեղին լինելու վերաբերյալ, և հիմնվելով ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցների վրա՝ գնահատում ենք՝ արդյոք առկա է էական անորոշություն դեպքերի կամ իրավիճակների վերաբերյալ, որոնք կարող են նշանակալի կասկած հարուցել Ընկերության անընդհատ գործելու կարողության վրա: Եթե մենք եզրահանգում ենք, որ առկա է էական անորոշություն, մենք պարտավոր ենք մեր աուդիտորական եզրակացությունում ուշադրություն հրավիրել ֆինանսական հաշվետվություններում համապատասխան բացահայտումներին, կամ, եթե այդպիսի բացահայտումները բավարար չեն, ձևափոխել մեր կարծիքը: Մեր եզրահանգումները հիմնված են միևնույն մեր եզրակացության ամսաթիվը ձեռք բերված աուդիտորական ապացույցների վրա: Այնուամենայնիվ, ապագա դեպքերը կամ իրավիճակները կարող են հանգեցնել նրան, որ Ընկերությունը դադարեցնի անընդհատության սկզբունքով գործունեությունը:

- գնահատում ենք ֆինանսական հաշվետվությունների ընդհանուր ներկայացումը, կառուցվածքը և բովանդակությունը, այդ թվում՝ բացահայտումները և այն, թե արդյոք ֆինանսական հաշվետվությունները ներկայացնում են հիմնական գործարքներն ու ղեկքերն այնպես, որ ապահովվում է ճշմարիտ ներկայացումը:

Կառավարման օղակներում գտնվող անձանց, ի թիվս այլ հարցերի, հաղորդակցում ենք աուդիտորական առաջադրանքի պլանավորված շրջանակի և ժամկետների, ինչպես նաև աուդիտի ընթացքում հայտնաբերված նշանակալի հարցերի, ներառյալ՝ ներքին հսկողությանը վերաբերող նշանակալի թերությունների մասին:

Նինո Կաղապիշյանի
Տնօրեն

PricewaterhouseCoopers Armenia LLC

16 մայիսի 2023թ.

Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն

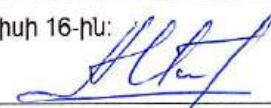
«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ
Ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվություն

Հազ. ՀՀ դրամ	Ծնթ. 31 դեկտեմբերի 2022թ.	31 դեկտեմբերի 2021թ. (վերաներկայացված)	
ԱԿՏԻՎՆԵՐ			
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ			
Հիմնական միջոցներ	7	21,578,740	18,143,705
Ներդրումային գույք	8	5,927,067	-
Ոչ նյութական ակտիվներ	9	4,285,274	3,918,357
Կանխավճարներ ԱՕԻ պայմանագրերի գծով	9	211,591	303,932
Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր	10	1,196,571	1,304,285
Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ	18	3,507,709	3,471,418
Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով	7	986,708	944,774
Տրամադրված վարկեր	11	17,249,248	10,955,362
Հետաձգված հարկային ակտիվներ	30	2,700,097	4,249,652
Հետաձգված ծախսեր		30,166	31,135
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	13	2,018,779	64,578
ԸՆդամենը ոչ ընթացիկ ակտիվներ		59,691,950	43,387,198
Ընթացիկ ակտիվներ			
Պաշարներ	12	608,905	431,493
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր	13	8,203,651	5,710,491
Շահութահարկի գծով ընթացիկ կանխավճարներ	30	269,728	248,075
Այլ հարկային ակտիվներ		69,573	62,900
Հետաձգված ծախսեր		45,608	91,956
Ժամկետային ավանդ	14	823,885	-
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	15	615,800	1,467,060
Վաճառքի համար պահվող ոչ ընթացիկ ակտիվներ		60,070	-
ԸՆդամենը ընթացիկ ակտիվներ		10,697,220	8,011,975
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ԱԿՏԻՎՆԵՐ		70,389,170	51,399,173
ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ			
Կանոնադրական կապիտալ	16	18,837,709	18,837,709
Զբաղիված շահույթ		9,672,304	2,195,699
Պահուստային կապիտալ		2,825,656	2,825,656
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ		31,335,669	23,859,064
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ			
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ			
Բանկային վարկեր	17	17,465,550	8,036,392
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	18	3,166,781	3,100,899
Ակտիվների ապագործարկման գծով պահուստ	20	1,405,246	1,436,526
Հետաձգված եկամուտ		28,277	32,031
ԸՆդամենը ոչ ընթացիկ պարտավորություններ		22,065,854	12,605,848
Ընթացիկ պարտավորություններ			
Բանկային վարկեր	17	868,767	628,504
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	18	1,067,167	1,373,865
Տրամադրված ֆինանսական երաշխիքներ	33	-	1,907,669
Առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր	21	8,523,257	6,779,993
Պահուստներ պարտավորությունների և վճարների գծով	22	413,508	187,197
Հետաձգված եկամուտ		30,038	33,383
Աշխատավարձի գծով կրեդիտորական պարտքեր		981,842	697,133
Ստացված կանխավճարներ	21	4,673,871	2,857,931
Այլ հարկային պարտավորություններ		429,197	468,586
ԸՆդամենը ընթացիկ պարտավորություններ		16,987,647	14,934,261
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		39,053,501	27,540,109
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՍԵՓԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ		70,389,170	51,399,173

Հաստատվել և ստորագրվել է 2023թ. մայիսի 16-ին:

Հայկ Եսայան
 Գլխավոր տնօրեն

 Կարեն Մնացականյան
 Ֆինանսական տնօրեն

 Տնօրենի Գևորգյան
 Գլխավոր հաշվապահ

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

Շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն

Հազ. ՀՀ դրամ	Ծնթգ.	2022թ.	2021թ.
Շարժական կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ	23	16,112,680	15,526,846
Ֆիքսված կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ	23	14,670,395	13,697,593
Սարքավորումների իրացումից հասույթ	23	3,063,207	2,349,969
Այլ հասույթ	23	730,396	136,106
Ընդամենը հասույթ		34,576,678	31,710,514
Ծառայությունների ինքնարժեք	24	(19,722,491)	(19,340,835)
Իրացված սարքավորումների ինքնարժեք	24	(2,907,845)	(2,246,296)
Ընդամենը վաճառքի ինքնարժեք		(22,630,336)	(21,587,131)
Համախառն շահույթ		11,946,342	10,123,383
Ներդրումային գույքի իրական արժեքի ճշգրտումից զուտ օգուտ	8	5,427,831	-
Այլ գործառնական եկամուտ	25	2,002,531	1,656,575
Ընդհանուր և վարչական ծախսեր	26	(4,232,133)	(3,486,129)
Իրացման ծախսեր	27	(3,287,590)	(3,059,925)
Այլ գործառնական ծախսեր	28	(1,099,780)	(505,939)
Ֆինանսական ակտիվների զուտ արժեզրկման (հակադարձում)/կորուստ		(122,265)	55,764
Գործառնական շահույթ		10,634,936	4,783,729
Ֆինանսական եկամուտ	29	1,855,985	1,524,306
Ֆինանսական ծախսեր	29	(1,540,089)	(1,220,974)
Փոխարժեքային տարբերություններից զուտ վնաս՝ հանած օգուտ		(460,410)	(625,059)
Շահույթ մինչև հարկումը		10,490,422	4,462,002
Շահութահարկի գծով ծախս	30	(1,813,122)	(993,105)
ՏԱՐՎԱ ՇԱՀՈՒՅԹ		8,677,300	3,468,897
ԸՆԴԱՄԵՆԸ ՏԱՐՎԱ ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔ		8,677,300	3,468,897
Մեկ բաժնետոմսի գծով բազային և նոսրացված հասույթ (ՀՀ դրամ՝ մեկ բաժնետոմսի դիմաց)	31	46.06	18.41

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ
Սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին հաշվետվություն

Հազ. ՀՀ դրամ	Ծնթգ.	Կանոնա- դրական կապիտալ	Չբաշխված շահույթ	Այլ պահուստներ	Ընդամենը
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2021թ.					
		18,837,709	512,847	2,825,656	22,176,212
2021թ. շահույթ					
		-	3,468,897	-	3,468,897
Ընդամենը 2021թ. համապարփակ ֆինանսական արդյունք		-	3,468,897	-	3,468,897
2021թ. ընթացքում մայր ընկերությանը տրված փոխառությունների իրական արժեքով ճանաչման ազդեցությունը					
	11	-	(2,292,170)	-	(2,292,170)
Սեփական կապիտալում արտացոլված գործարքների գծով հետաձգված հարկի ազդեցությունը					
	30	-	506,125	-	506,125
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.					
		18,837,709	2,195,699	2,825,656	23,859,064
2022թ. շահույթ					
		-	8,677,300	-	8,677,300
Ընդամենը 2022թ. համապարփակ ֆինանսական արդյունք		-	8,677,300	-	8,677,300
2022թ. ընթացքում մայր ընկերությանը դեբիտորական պարտքի՝ իրական արժեքով ճանաչման ազդեցությունը					
	13	-	(889,764)	-	(889,764)
2022թ. ընթացքում մայր ընկերությանը տրված փոխառությունների իրական արժեքով ճանաչման ազդեցությունը					
	11	-	(2,121,269)	-	(2,121,269)
Ֆինանսական երաշխիքի ապաճանաչում					
	33	-	1,546,770	-	1,546,770
Սեփական կապիտալում արտացոլված գործարքների գծով հետաձգված հարկի ազդեցությունը					
	30	-	263,567	-	263,567
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.					
		18,837,709	9,672,304	2,825,656	31,335,669

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ
Դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվություն

Հազ. ՀՀ դրամ	Ծնթգ.	2022թ. (վերաներկայացված)	2021թ.
Դրամական միջոցների հոսքեր գործառնական գործունեությունից			
Հաճախորդներից ստացված վճարումներ		34,286,800	31,991,573
Ստացված տոկոսներ		44,125	4,393
Վճարված տոկոսներ		(1,472,218)	(403,756)
Դրամական միջոցներ վարձակալությունից		896,726	-
Դրամական միջոցներ այլ գործառնական գործունեությունից		940,651	2,112,781
Ծառայությունների մատուցման գծով վճարումներ		(10,831,434)	(8,077,090)
Վճարումներ աշխատակիցներին		(7,405,889)	(7,324,398)
Վճարված շահութահարկ		(21,653)	-
Վճարումներ բյուջե, բացի շահութահարկը		(4,501,253)	(3,704,099)
Պաշարների մատակարարներին վճարումներ		(3,694,049)	(4,306,355)
Գործուղումների համար կատարվող վճարներ		(52,447)	(49,259)
Այլ գործունեության գծով (վճարված)ստացված դրամական միջոցներ		(7,790)	1,441
		8,181,569	9,852,035
Գործառնական գործունեությունից զուտ դրամական միջոցներ			
Դրամական միջոցների հոսքեր ներդրումային գործունեությունից			
Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների ձեռքբերում		(10,225,279)	(6,788,991)
Հիմնական միջոցների վաճառքից մուտքեր		1,874,723	1,957,683
Տրամադրված փոխառությունների դիմաց մարումներ	11	297,697	478,303
Մայր ընկերությանը տրված փոխառություններ	11	(10,357,819)	(7,537,928)
Բանկային ավանդների ներդրում		(822,000)	-
		(19,232,678)	(11,890,933)
Ներդրումային գործունեությամբ օգտագործված զուտ դրամական միջոցներ			
Դրամական միջոցների հոսքեր ֆինանսական գործունեությունից			
Ստացված վարկեր	19	20,524,762	7,058,409
Վարկերի մարում	19	(8,786,288)	(2,876,674)
Վարձակալության մայր գումարի մարումներ		(1,387,683)	(881,304)
		10,350,791	3,300,431
Ֆինանսական գործունեությամբ օգտագործված զուտ դրամական միջոցներ			
Փոխարժեքային տարբերությունների ազդեցությունը դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների վրա		(150,942)	(9,999)
		(851,260)	1,251,534
Դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների զուտ փոփոխություն			
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները տարեսկզբին			
	15	1,467,060	215,526
Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները տարեվերջին			
	15	615,800	1,467,060

5-57 Էջերում ներկայացված ծանոթագրությունները հանդիսանում են սույն ֆինանսական հաշվետվությունների անբաժանելի մասը:

1 «ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ-ի գործունեությունը

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ-ի (այսուհետ՝ «Ընկերություն») սույն ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար:

Ընկերությունը ստեղծվել և իր գործունեությունն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետությունում: Այն հանդիսանում է փակ բաժնետիրական ընկերություն՝ բաժնետոմսերով սահմանափակված պատասխանատվությամբ, և ստեղծվել է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը համապատասխան:

Ընկերությունն ի սկզբանե հիմնադրվել է 1995թ.-ին որպես «ԱրմենՏել» պետական խոշոր բաժնեմասնակցությամբ ձեռնարկություն՝ կառավարության որոշմամբ լիազորվելով հանդես գալու որպես Հայաստանի Հանրապետությունում հեռահաղորդակցության ինտեգրված ծառայությունների առաջին և միակ մատակարարը: 2006թ.-ին «ԱրմենՏել»-ը դարձել է հեռահաղորդակցության միջազգային ընկերության՝ «VEON» ՍՊԸ-ի (Նախկին «ՎիմպելԿոմ» ՍՊԸ-ի, որը 2017թ.-ին վերաբրենդավորվել է որպես «ՎեՈՆ») դուստր ձեռնարկություն՝ հրաժարվելով ծառայությունների մատուցման օրենքով սահմանված մենաշնորհային իրավունքներից, և մինչև 2008թ. լիովին ինտեգրվել է «Բիլայն» ապրանքանիշին՝ գործունեությունը շարունակելով «Բիլայն Արմենիա» անվանման ներքո: 2020թ. «ՎեՈՆ»-ը օտարել է «Բիլայն»-ի ամբողջ մասնաբաժինը՝ վաճառելով այն «ԹԻՄ» ՍՊԸ-ին: 2020թ. հոկտեմբերի 28-ին Ընկերության 100% բաժնետոմսերը վաճառվել են «ԹԻՄ» ՍՊԸ-ին, որը Հայաստանի Հանրապետությունում գրանցված ընկերություն է: 2020թ. նոյեմբերի 16-ին «ՎեՈՆ Արմենիա» ՓԲԸ-ն վերանվանվել է «ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ-ի: 2021թ. դեկտեմբերի 30-ին «ԹԻՄ» ՍՊԸ-ն վերակազմակերպվել է «ԹԻՄ» ՓԲԸ-ի:

2022թ. և 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության անմիջական մայր ընկերությունն էր «ԹԻՄ» ՓԲԸ-ն, և Ընկերության վերջնական վերահսկողությունն իրականացնում էին Հայկ և Ալեքսանդր Եսայան եղբայրները:

Հիմնական գործունեությունը. Ընկերության հիմնական գործունեությունը բջջային և ֆիքսված հեռահաղորդակցության ծառայությունների մատուցումն է և սարքավորումների վաճառքը հաճախորդներին: 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունը մատուցում էր հեռահաղորդակցման ծառայություններ «Beeline» ապրանքանիշով: Ընկերությունը պաշտոնապես վերջնականացրել է իր վերաբրենդավորման գործընթացը 2022թ. մայիսին՝ «Բիլայն» ապրանքանիշը փոխարինելով «Թիմ» ապրանքանիշով:

Համաձայն կանոնադրության՝ Ընկերության կառավարումն իրականացվում է բաժնետերերի ընդհանուր ժողովի, տնօրենների խորհրդի և Ընկերության գործադիր մարմնի միանձնյա ղեկավարի՝ գործադիր տնօրենի կողմից:

Իրավաբանական հասցեն և գործունեության վայրը. Ընկերության իրավաբանական հասցեն է՝ Հայաստանի Հանրապետություն, 0014, ք. Երևան, Ազատության պ. 24/1: Ընկերության հիմնական գործունեությունն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում:

2 Ընկերության գործառնական միջավայրը

Հայաստանի Հանրապետության տնտեսությունը ցուցաբերում է զարգացող շուկաներին բնորոշ որոշակի հատկանիշներ: Իրավական, հարկային և օրենսդրական դաշտը շարունակում է զարգանալ և ենթարկվել հաճախակի փոփոխությունների, ինչպես նաև կարող է ունենալ տարաբնույթ մեկնաբանումներ, տես՝ Ծանոթագրություն 32: Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական միջավայրի վրա էական ազդեցություն ունի Ռուսաստանի Դաշնությունում գործարար ակտիվության մակարդակը, և Ռուսաստանի Դաշնությունից դեպի Հայաստանի Հանրապետություն դրամական միջոցների հոսքերը: Հետևաբար, գործարար շրջանառության անկումը, արժեթղթերի շուկայի անկայունությունը և Ռուսաստանի Դաշնության առջև ծառայած այլ ռիսկերը կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսական և կորպորատիվ ոլորտների վրա:

COVID-19. 2020թ. մարտի 11-ին Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպությունը COVID-19-ի բռնկումը որակեց որպես համաշխարհային համավարակ: Ի պատասխան համավարակի՝ Հայաստանի Հանրապետության իշխանությունների կողմից ձեռնարկվել են COVID-19-ի տարածման և ազդեցության զգալի ուղղված մի շարք միջոցառումներ, ինչպիսիք են՝ ճանապարհորդության արգելքները և սահմանափակումները, կարանտինները, ինքնամեկուսացումը, գործարար գործունեության սահմանափակումները, ընդհուպ ձեռնարկությունների փակումը: Վերոնշյալ միջոցներից մի քանիսը հետագայում մեղմացվել են, սակայն 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ռիսկը դեռևս առկա է եղել:

2 Ընկերության գործարար միջավայրը (շարունակություն)

2022թ. Հայաստանի տնտեսությունը դրսևորել է դրական դինամիկա. Նման դինամիկայի համար նաև նպաստավոր են եղել համաշխարհային տնտեսության վերականգնումը և համաշխարհային ապրանքային շուկաներում գների բարձրացումը: Այդուհանդերձ, Հայաստանում և գլոբալ որոշ շուկաներում գների բարձրացումը նաև նպաստում են Հայաստանում գնաճին:

Ներկայիս տնտեսական իրավիճակի հետագա հետևանքները և Կառավարության ձեռնարկած միջոցառումները դժվար է կանխատեսել, և ղեկավարության ներկայիս ակնկալիքները և գնահատականները կարող են տարբերվել փաստացի արդյունքներից:

Պատերազմ Ռուսաստանի և Ուկրաինայի միջև.

Ընդհանուր առմամբ, ակնկալվում է, որ պատերազմը համատարած ազդեցություն կունենա համաշխարհային տնտեսության վրա, օրինակ՝ ապրանքների գների աճի, նավթի/գազի/ածխի հնարավոր պակասի, բիզնեսի խափանումների և այլ միջոցներով: Պատերազմի սկզբում Ընկերությունն իր բաղադրիչների, ներառյալ ցանցային սարքավորումների և արբանյակային կապի և ծառայությունների առումով օգտվում էր հակամարտությունում ներգրավված երկրներից: Մատակարարման շղթաները խաթարվել են, և Ընկերությունը հանդիպել է գործառնական մարտահրավերների հատկապես շարժական սարքավորումների ոլորտում: 2022թ. կեսերին Ընկերությունը բանակցել է այլընտրանքային լոգիստիկ լուծումների վերաբերյալ: Ռուսմիսգի տեսանկյունից պատերազմը Եական ազդեցություն չի ունեցել Հայաստանի հեռահաղորդակցության մատակարարների և Ռուսաստանում, Ուկրաինայում կամ այլ երկրներում նրանց գործընկերների միջև կնքված համաձայնագրերի և գործընկերության վրա: Հեռահաղորդակցության ոլորտը հիմնված է ներդրումների և զարգացման համար կայուն և բարենպաստ բիզնես միջավայրի վրա: Եթե պատերազմը առաջացնի տարածաշրջանային անկայունություն, այն կարող է սահմանափակել օտարերկրյա ներդրումները և դանդաղեցնել ենթակառուցվածքների ընդլայնման, տեխնոլոգիական վերագինման և Հայաստանում նոր ծառայությունների ներդրման առաջընթացը:

Ներկայիս տնտեսական իրավիճակի երկարաժամկետ ազդեցությունները դժվար է կանխատեսել, և ղեկավարության ընթացիկ ակնկալիքներն ու գնահատականները կարող են տարբերվել իրական արդյունքից:

Ակնկալվող պարտքային կորուստներ. Ընկերության վարկերի, դեբիտորական պարտքերի և համանման ակտիվների ակնկալվող պարտքային կորուստների չափման համար Ընկերությունն օգտագործում է հիմնավորելի կանխատեսումային տեղեկատվություն, ներառյալ մակրոտնտեսական ցուցանիշների կանխատեսումներ: Այնուամենայնիվ, ինչպես ցանկացած տնտեսական կանխատեսումներում, այս կանխատեսումների գծով ևս՝ ենթադրությունները և դրանց տեղի ունենալու հավանականությունը բնորոշվում է անորոշության բարձր աստիճանով, ուստի փաստացի արդյունքները կարող են Եապես տարբերվել կանխատեսումներից: Ծանոթագրություն 34-ը տրամադրում է առավել մանրամասն տեղեկատվություն այն մասին, թե ինչպես է Ընկերությունը ներառել կանխատեսումային տեղեկատվությունը իր ԱՊԿ մոդելներում:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ

Պատրաստման հիմունքները. Սույն ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների (այսուհետ՝ «ՖՀՄՍ») պահանջներին համապատասխան՝ սկզբնական արժեքի հիմունքով՝ փոփոխված ֆինանսական գործիքների սկզբնական ճանաչման իրական արժեքի հիմունքով, և ներդրումային գույքի իրական արժեքով վերագնահատման՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքների հիմունքով: Սույն ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս կիրառված հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական սկզբունքները ներկայացված են ստորև: Այդ սկզբունքները հետևողականորեն կիրառվել են այն բոլոր ժամանակաշրջանների համար, որոնք ներկայացված են հաշվետվություններում, եթե այլ բան նշված չէ:

ՖՀՄՍ-ին համապատասխան ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման համար պահանջում է որոշակի կարևոր հաշվապահական գնահատումների օգտագործում: Այն նաև պահանջում է ղեկավարությունից դատողության գործադրում՝ Ընկերության հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության կիրառման գործընթացում: Դատողությունների կամ ավելի բարձր աստիճանի բարդության ոլորտները, կամ այն ոլորտները, որտեղ ենթադրությունները և գնահատումները կարևոր են ֆինանսական հաշվետվությունների համար, բացահայտված են Ծանոթագրություն 4-ում:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Համեմատական տեղեկատվության վերաներկայացում

Մայր ընկերությանը տրված փոխառությունների գծով օգտագործված դրամական միջոցների վերաներկայացում՝ ֆինանսավորման գործունեության փոխարեն որպես ներդրումային գործունեությամբ օգտագործված դրամական միջոցներ՝ դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվությունում, 2021թ. Ընկերությունը մայր ընկերությանը տրված փոխառությունների գծով դրամական միջոցներով կատարված գործարքները ներկայացրել է դրամական միջոցների հոսքերի հաշվետվության ֆինանսավորման գործունեության բաժնում: Ընկերության ղեկավարությունը վերլուծել է այս գործարքների բնույթը և որոշել է, որ դրամական միջոցների հոսքերի ներկայացումը դրամական միջոցների հոսքերի հաշվետվության ներդրումային գործունեության շրջանակներում առավել պատշաճ է արտացոլում դրանց էությունը:

Արդյունքում մայր ընկերությանը որպես փոխառություն հատկացված դրամական միջոցները փոխադրվել են ներդրումային գործունեության բաժին՝ դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվությունում:

Հազ. ՀՀ դրամ	2021թ. Սկզբնապես ներկայացված	Վերաներկայացման արդյունք	2021թ. Վերաներկայացված
Ներդրումային գործունեություն			
Մայր ընկերությանը տրված փոխառություններ	-	(7,537,928)	(7,537,928)
Ֆինանսական գործունեություն			
Մայր ընկերությանը տրված փոխառություններ	(7,537,928)	7,537,928	-

Ֆինանսական երաշխիքների գծով պարտավորությունների դասակարգման փոփոխություն.

2021թ. Ընկերությունը ներկայացրել է ֆինանսական երաշխիքները՝ ընթացիկ և ոչ ընթացիկ տարանջատմամբ: Ընկերության ղեկավարությունը ավելի ճշգրիտ է վերլուծել այդ ֆինանսական երաշխիքների բնույթը և բացահայտվել է, որ մայր կազմակերպության վճարումների չկատարման դեպքում երաշխավորված վարկերը պետք է մարվեն ցպահանջ և, հետևաբար, դրանք պետք է ներկայացվեն որպես ընթացիկ պարտավորություններ:

Արդյունքում, ֆինանսական երաշխիքների ոչ ընթացիկ մասը փոխանցվել է ընթացիկ պարտավորությունների բաժին՝ ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում:

Հազ. ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2021թ. (Սկզբնապես ներկայացված)	Վերաներկայացման արդյունք	31 դեկտեմբերի 2021թ. (Վերաներկայացված)
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ			
Տրված ֆինանսական երաշխիքներ	1,517,155	(1,517,155)	-
Ընթացիկ պարտավորություններ			
Տրված ֆինանսական երաշխիքներ	390,514	1,517,155	1,907,669

Անընդհատության հիմունք. Ղեկավարության կողմից սույն ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են անընդհատության հիմունքով: Այս դատողությունը կատարելիս ղեկավարությունը հաշվի է առել Ընկերության ֆինանսական դիրքը, ընթացիկ մտադրությունները, գործառնությունների շահութաբերությունը և ֆինանսական ռեսուրսների հասանելիությունը: Ընկերության ընթացիկ պարտավորությունները գերազանցում են ընթացիկ ակտիվները 6,290,427 հազ. ՀՀ դրամի չափով՝ 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ (2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 6,922,286 հազ. ՀՀ դրամի չափով): Առաջիկա 12 ամիսների դրամական միջոցների հոսքերի կանխատեսումը ցույց է տալիս, որ Ընկերությունը կկարողանա կատարել իր վճարման պարտավորությունները՝ նախատեսված մարման ժամկետներում և ակնկալվում է, որ զուտ գործառնական դրամական միջոցների հոսքերը բավարար կլինեն կարճաժամկետ իրացվելիության կարիքները բավարարելու համար: Ընկերությունը կանոնավոր բանակցություններ է վարում մատակարարների հետ՝ վճարման ավելի բարենպաստ պայմաններ ստանալու նպատակով:

Այս հանգամանքները, այլ գործոնների հետ միասին, ղեկավարությանը հնարավորություն են տալիս հաստատել, որ Ընկերությունը կշարունակի գործել անընդհատության հիմունքով առնվազն հաշվետու ամսաթվից հետո 12 ամսվա ընթացքում և կատարել իր ֆինանսական պարտավորությունները:

Արտարժույթի փոխարկում. Ընկերության ֆունկցիոնալ արժույթը և Ընկերության հաշվետվությունների ներկայացման արժույթը Հայաստանի Հանրապետության ազգային արժույթն է՝ ՀՀ դրամը:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Դրամական ակտիվները և պարտավորությունները փոխարկվում են Ընկերության ֆունկցիոնալ արժույթի հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի (այսուհետ՝ «ՀՀ ԿԲ») պաշտոնական փոխարժեքով: Գործարքների վճարումները կատարելու և դրամական ակտիվները և պարտավորությունները ՀՀ ԿԲ-ի՝ տարեվերջի պաշտոնական փոխարժեքով Ընկերության ֆունկցիոնալ արժույթի փոխարկելու արդյունքում ստացված՝ արտարժույթի փոխարկումից եկամուտը կամ վնասը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում: Գործառնական գործունեության արտարժույթային ազդեցությունները առանձնացվում և ներկայացվում են Այլ գործառնական եկամուտներ և Այլ գործառնական ծախսեր (Ծանոթագրություններ 25, 28), փոխառությունների վրա արտարժույթային ազդեցությունները ուղղակիորեն ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի մասին հաշվետվությունում: Տարեվերջի փոխարժեքով փոխարկումը չի կիրառվում ոչ դրամական հողվածների նկատմամբ, որոնք չափվում են սկզբնական արժեքով: Արտարժույթով արտահայտված և իրական արժեքով չափված ոչ դրամական հողվածները փոխարկվում են իրական արժեքի որոշման ամսաթվի դրությամբ հաստատված փոխարժեքով: Արտարժույթով արտահայտված և իրական արժեքով չափվող ոչ դրամական հողվածների վրա արտարժույթի փոխարժեքի ազդեցությունը գրանցվում է որպես իրական արժեքի շահույթի կամ վնասի մաս: 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ արտարժույթով արտահայտված մնացորդների փոխարկման համար օգտագործվող հիմնական փոխարժեքներն են՝ 1 ԱՄՆ դոլար = 393.57 ՀՀ դրամ, 1 Եվրո = 420.06 ՀՀ դրամ, 1 ՌԴ ռուբլի = 5.59 ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 1 ԱՄՆ դոլար = 480.14 ՀՀ դրամ, 1 Եվրո = 542.61 ՀՀ դրամ, 1 ՌԴ ռուբլի = 6.42 ՀՀ դրամ):

Հիմնական միջոցներ. Հիմնական միջոցները ներկայացվում են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված մաշվածությունը և արժեզրկման պահուստը, եթե վերջինս պահանջվում է: Հիմնական միջոցները ներառում են հետագայում որպես հիմնական միջոց օգտագործման նպատակով կառուցվող ակտիվները:

Հետագա ծախսերը համապատասխանաբար ընդգրկվում են ակտիվի հաշվեկշռային արժեքում կամ ճանաչվում են որպես առանձին ակտիվ, միայն այն ժամանակ, երբ հավանական է, որ հիմնական միջոցների համապատասխան միավորի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտները կհոսեն դեպի Ընկերություն և վերջինիս արժեքը կարող է արժանահավատորեն չափվել: Վերանորոգման և պահպանման գծով ընթացիկ ծախսումները ծախսագրվում են, երբ դրանք տեղի են ունենում:

Հիմնական միջոցների միավորների խոշոր հիմնամասերի կամ բաղադրիչների փոխարինման ծախսումները կապիտալացվում են, իսկ փոխարինված մասը դուրս է գրվում:

Յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում ղեկավարությունը գնահատում է, թե արդյոք առկա է հիմնական միջոցների արժեզրկման հատկանիշ: Եթե որևէ նման հատկանիշ գոյություն ունի, ղեկավարությունը գնահատում է փոխհատուցվող գումարը, որը որոշվում է որպես հետևյալ երկու արժեքներից առավելագույնը. օգտագործման արժեք և իրական արժեք՝ հանած վաճառքի ծախսերը: Հաշվեկշռային արժեքը նվազեցվում է մինչև փոխհատուցվող գումարը, և արժեզրկումից կորուստը ճանաչվում է տարվա շահույթում կամ վնասում: Նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջաններում ակտիվի համար ճանաչված արժեզրկումից կորուստը հակադարձվում է (անիրաժեշտության դեպքում), եթե տեղի են ունեցել գնահատումներում փոփոխություններ, որոնք կիրառվել են՝ որոշելու համար ակտիվի օգտագործման արժեքը կամ իրական արժեքը՝ հանած վաճառքի ծախսերը:

Հիմնական միջոցների օտարումից շահույթը կամ վնասը որոշվում է որպես դրանց իրացումից ստացված հասույթի և հաշվեկշռային արժեքի տարբերություն և ճանաչվում է տարվա շահույթում կամ վնասում այլ գործառնական եկամուտների կամ ծախսերի հողվածում:

Մաշվածություն. Հողի և անավարտ շինարարության համար մաշվածություն չի հաշվարկվում: Հիմնական միջոցների այլ միավորների մաշվածությունը հաշվարկվում է գծային մեթոդի կիրառմամբ՝ բաշխելով դրանց սկզբնական արժեքը մինչև մնացորդային արժեքը՝ օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետի ընթացքում:

Օգտակար ծառայության ժամկետ՝ արտահայտված տարիներով

Շենքեր	20
Փոխանցող հարմարանքներ	20
Սարքավորումներ	6-10
Ավտոմեքենաներ և տրանսպորտային միջոցներ	5
Հարմարանքներ և կցամասեր	10
Այլ	6-10

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Ակտիվի մնացորդային արժեքն այն գնահատված գումարն է, որը Ընկերությունը ներկա պահին կստանար ակտիվի օտարումից՝ հանած օտարման գնահատված ծախսումները, եթե ակտիվն արդեն լիներ դրա օգտակար ծառայության վերջում ակնկալվող տարիքի և վիճակի: Ակտիվների մնացորդային արժեքները և օգտակար ծառայության ժամկետները վերանայվում և անհրաժեշտության դեպքում ճշգրտվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում:

Ներդրումային գույք. Ներդրումային գույքը պահվում է Ընկերության կողմից՝ վարձակալությունից եկամուտ ստանալու կամ կապիտալի աճի համար, կամ երկուսը միասին, և որը զբաղեցված չէ Ընկերության կողմից: Ներդրումային գույքը ներառում է կառուցվող ակտիվներ՝ նախատեսված ապագայում որպես ներդրումային գույք օգտագործելու համար:

Ներդրումային գույքը սկզբնապես ճանաչվում է ինքնարժեքով, ներառյալ գործառնական ծախսումները, և հետագայում վերաչափվում է իրական արժեքով՝ շուկայական պայմանները հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում արտացոլելու համար: Ներդրումային գույքի իրական արժեքն այն գինն է, որը կստացվեր ակտիվի վաճառքից բնականոն գործարքի արդյունքում՝ առանց գործարքի ծախսումների նվազեցման: Իրական արժեքի լավագույն վկայություն է հանդիսանում համանման վայրում և վիճակում գտնվող նմանատիպ գույքի ակտիվ շուկայում գործող գները:

Ակտիվ շուկայում գործող գների բացակայության դեպքում Ընկերությունը դիտարկում է տեղեկատվությունը տարբեր աղբյուրներից, այդ թվում՝

ա) ակտիվ շուկայում գործող գները տարբեր բնույթի, վիճակի կամ տեղակայման վայրում գտնվող գույքի համար՝ ճշգրտված, այդ տարբերությունները արտացոլելու նպատակով,

բ) ոչ ակտիվ շուկաներում նմանատիպ գույքի վերջին գները՝ ճշգրտված, այդ գներով գործարքների օրվանից ի վեր տնտեսական պայմանների ցանկացած փոփոխություն արտացոլելու նպատակով, և

գ) զեղչված դրամական հոսքերի կանխատեսումները՝ ապագա դրամական հոսքերի հուսալի գնահատումների հիման վրա, գործող վարձակալության և այլ պայմանագրերի պայմաններով և (ինարավորության դեպքում) արտաքին ապացույցներով հիմնավորմամբ, ինչպիսիք են նույն վայրում և վիճակում գտնվող նմանատիպ գույքի գծով գործող շուկայական վարձակալության վճարները, և կիրառելով դրամական միջոցների հոսքերի քանակի և ժամկետների անորոշության շուկայական ընթացիկ գնահատումները արտացոլող զեղչման գործակիցներ:

Ընկերության ներդրումային գույքի շուկայական արժեքը որոշվում է անկախ գնահատողների հաշվետվությունների հիման վրա, ովքեր ունեն ճանաչված և համապատասխան մասնագիտական որակավորում և համանման տեղակայման վայրում գտնվող և նույն դասի գույքի գնահատման արդիական փորձ:

Ներդրումային գույքը, որը կառուցապատվում կամ վերակառուցվում է որպես ներդրումային գույք օգտագործելու համար, նույնպես չափվում է իրական արժեքով:

Վարձակալությունից ստացված եկամուտը գրանցվում է տարվա շահույթում կամ վնասում՝ հասույթի կազմում: Ներդրումային գույքի իրական արժեքի փոփոխություններից առաջացող օգուտները և վնասները գրանցվում են տարվա շահույթում կամ վնասում և ներկայացվում առանձին:

Եթե ներդրումային գույքը դառնում է սեփականատիրոջ կողմից զբաղեցված, այն վերադասակարգվում է որպես հիմնական միջոց, և վերադասակարգման ամսաթվի դրությամբ դրա հաշվեկշռային արժեքը հավասարվում է հաշվապահական հաշվառման նպատակներով հաշվառված արժեքին: Եթե սեփականատիրոջ կողմից զբաղեցրած գույքի միավորը դառնում է ներդրումային գույք՝ պայմանավորված օգտագործման փոփոխությամբ, ապա փոխանցման ամսաթվի դրությամբ այս հոդվածի հաշվեկշռային արժեքի և իրական արժեքի միջև առաջացող ցանկացած տարբերություն դիտարկվում է նույն կերպ, ինչպես հիմնական միջոցների վերագնահատման դեպքում: Արդյունքում առաջացած՝ գույքի հաշվեկշռային արժեքի ցանկացած աճ ճանաչվում է տարվա շահույթում կամ վնասում այնքանով, որքանով այն հակադարձում է նախկին արժեզրկումից կորուստը, իսկ մնացած աճը ուղղակիորեն հաշվառվում է այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Գույքի հաշվեկշռային արժեքի արդյունքում առաջացած ցանկացած նվազում ի սկզբանե հաշվանցվում է այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում նախկինում ճանաչված վերագնահատման ցանկացած հավելածի դիմաց, իսկ մնացած նվազումը ներառվում է տարվա շահույթում կամ վնասում՝ որպես արժեզրկում:

Հետագա ծախսումները կապիտալացվում են ակտիվի հաշվեկշռային արժեքով միայն այն դեպքում, երբ հավանական է, որ ծախսերի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտները կհոսեն Ընկերություն, և արժեքը կարող է արժանահավատորեն չափվել: Բոլոր այլ վերանորոգման և պահպանման ծախսերը ծախսագրվում են, երբ դրանք տեղի են ունենում:

Ոչ նյութական ակտիվներ. Ընկերության ոչ նյութական ակտիվները ունեն որոշակի օգտակար ծառայության ժամկետ և հիմնականում ներառում են կապիտալացված համակարգչային ծրագրային ապահովումը և լիցենզիաները:

Ձեռք բերված համակարգչային ծրագրային լիցենզիաները կապիտալացվում են դրանց ձեռք բերման և օգտագործման համար կատարված ծախսերի հիման վրա:

Ոչ նյութական ակտիվները ամորտիզացվում են գծային մեթոդի կիրառմամբ՝ օգտակար ծառայության գնահատված ժամկետի ընթացքում:

Համակարգչային ծրագրեր
Լիցենզիաներ

Օգտակար ծառայության ժամկետ՝
արտահայտված տարիներով

9.5

Թույլտվության գործողության ժամկետը,
բայց ոչ ավել, քան 10 տարի

9.5

Այլ ոչ նյութական ակտիվներ

Արժեզրկվելիս, ոչ նյութական ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը նվազեցվում է մինչև հետևյալ արժեքներից առավելագույնը՝ օգտագործման արժեք և իրական արժեք՝ հանած վաճառքի ծախսերը:

Կանխավճարներ՝ անվերապահ օգտագործման իրավունքի («IRU») պայմանագրերի ներքո: IRU պայմանագրերի ներքո Ընկերության կանխավճարներն իրենցից ներկայացնում են կանխավճարներ՝ մալուխի որոշակի հաղորդման հզորության պայմանագրերով: Ընկերության մասնաբաժինը չի ներկայացնում ցանցի ողջ հզորությունը կամ որևէ բաղադրիչ մաս: Ընկերությունը իրավունք չի ստանում օգտագործելու բացահայտված ցանցային ակտիվները, այլ իրավունք ունի օգտագործել ծրագրված հզորության որոշակի մասնաբաժին: Պայմանագրերը կնքված են 3 և 15 տարով:

Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր. Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր են համարվում վարձակալված ակտիվների բարելավման համար կատարված կապիտալ ծախսերը: Դրանց մաշվածությունը հաշվարկվում է հետևյալ մեծություններից նվազագույնով՝ օգտակար ծառայության ժամկետ կամ վարձակալության ժամկետ:

Ոչ ֆինանսական ակտիվների արժեզրկում. Մաշվածության և ամորտիզացիայի ենթակա ակտիվները դիտարկվում են արժեզրկման հայտանիշների առկայության տեսանկյունից, երբ իրադարձությունները կամ հանգամանքների փոփոխությունները վկայում են այն մասին, որ հաշվեկշռային արժեքը չի կարող փոխհատուցվել: Արժեզրկումը գնահատելու նպատակով ակտիվները խմբավորվում են հիմնականում անկախ դրամական միջոցների մուտքեր ապահովող ամենափոքր խմբերի մակարդակում (դրամաստեղծ միավորներ): Ընկերությունը դիտարկում է ամբողջ կազմակերպությունը որպես մեկ դրամաստեղծ միավոր: Արժեզրկումից կորուստը ճանաչվում է այն չափով, ըստ որի ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը գերազանցում է նրա փոխհատուցվող գումարը: Ընկերությունը, իրական արժեքը որոշելիս, օգտագործում է գեղչված դրամական միջոցների հոսքերի մոդելը՝ օգտագործելով ղեկավարության կողմից պատրաստված բիզնես ծրագրերով կանխատեսվող դրամական միջոցների հոսքերը: Էական դատողությունները, որոնք օգտագործվում են ակտիվների փոխհատուցվող արժեքը որոշելիս, բացահայտված են Ծանոթագրություն 4-ում:

Ֆինանսական գործիքներ. հիմնական չափման մոտեցումները: Իրական արժեքը այն գինն է, որը չափման ամսաթվի դրությամբ կստացվեր ակտիվի վաճառքից կամ կվճարվեր պարտավորության դիմաց, շուկայի մասնակիցների միջև բնականոն գործարքի արդյունքում: Իրական արժեքի ամենաարժանահավատ վկայությունն է հանդիսանում ակտիվ շուկայում գնանշվող գինը: Ակտիվ շուկան այն շուկան է, որում շարունակական հիմունքով տեղի են ունենում ակտիվի կամ պարտավորության հետ կապված գործարքները՝ անհրաժեշտ գնային տեղեկատվություն ապահովելու համար բավարար հաճախականությամբ և ծավալով:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Ակտիվ շուկայում շրջանառվող ֆինանսական գործիքների իրական արժեքը չափվում է որպես առանձին ակտիվի կամ պարտավորության գնանշվող շուկայական գնի և ընկերության կողմից պահվող գործիքների քանակության արտադրյալ: Նշվածը տեղի է ունենում նույնիսկ այն դեպքում, երբ շուկայի սովորական օրական առքուվաճառքի ծավալը բավարար չէ այդ քանակությունը կլանելու համար, և մեկ գործարքում դիրքը վաճառելու հայտի ներկայացումը կարող է ազդել գնանշվող գնի վրա:

Գնահատման մեթոդները, ինչպիսիք են զեղչված դրամական հոսքերի մոդելները կամ վերջերս կատարված «պարզած ձեռքի հեռավորության գործարքները» կամ ներդրման օբյեկտ հանդիսացող կազմակերպությունների ֆինանսական տվյալների ստացման վրա հիմնված մոդելները, օգտագործվում են որոշելու այն ֆինանսական գործիքների իրական արժեքը, որոնց համար արտաքին շուկայական գնանշման տեղեկատվությունը հասանելի չէ: Իրական արժեքի գնահատումների վերլուծությունը կատարվում է ըստ իրական արժեքի հիերարխիայում մակարդակի, հետևյալ կերպ՝ (i) մակարդակ 1՝ չափումներ ակտիվ շուկայում նույնական ակտիվների կամ պարտավորությունների գնանշվող գներով (չճշգրտվող), (ii) մակարդակ 2՝ չափման գնահատման մեթոդներ, որոնցում ակտիվի կամ պարտավորության համար բոլոր էական ելակետային տվյալներն ուղղակիորեն (գներ) կամ անուղղակիորեն (գների հիման վրա ստացված) դիտելի են, (iii) մակարդակ 3՝ գնահատումներ, որոնք հիմնված չեն բացառապես շուկայի դիտելի տվյալների վրա (այն է՝ գնահատման համար անհրաժեշտ են նշանակալի ոչ դիտելի ելակետային տվյալներ):

Գործարքի հետ կապված ծախսումները լրացուցիչ ծախսումներն են, որոնք ուղղակիորեն վերագրելի են ֆինանսական գործիքի ձեռքբերմանը, թողարկմանը կամ օտարմանը: Լրացուցիչ ծախսումն այն ծախսումն է, որը կազմակերպությունը չէր կրի, եթե գործարքը տեղի չունենար: Գործարքի հետ կապված ծախսումները ներառում են գործակալներին (ներառյալ՝ որպես վաճառքի գործակալ հանդես եկող աշխատակիցներին), խորհրդատուներին, միջնորդներին, դիլերներին վճարված միջնորդավճարները և կոմիսիոն վճարները, կարգավորող մարմինների և արժեթղթերի փոխանակման գործակալությունների կողմից գանձումները, սեփականության իրավունքի փոխանցման հետ կապված հարկերը և վճարները: Գործարքի հետ կապված ծախսումները չեն ներառում պարտատոմսերի հավելավճարները և զեղչերը, ֆինանսական ծախսերը, ներքին վարչական կամ պահպանման ծախսերը:

Ամորտիզացված արժեքն այն գումարն է, որով ֆինանսական գործիքը գնահատվել է սկզբնական ճանաչման պահին՝ հանած հիմնական գումարի մարումները, գումարած հաշվեգրված տոկոսները և ֆինանսական ակտիվների համար՝ հանած ակնկալվող պարտքային կորուստների գծով ցանկացած նվազեցում: Հաշվեգրված տոկոսները ներառում են սկզբնական ճանաչման ժամանակ գործարքի հետ կապված հետաձգված ծախսումների և հավելավճարի կամ զեղչի ամորտիզացիան՝ օգտագործելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը: Հաշվեգրված տոկոսային եկամուտը և հաշվեգրված տոկոսային ծախսը, ներառյալ հաշվեգրված արժեկտրոնը և ամորտիզացված զեղչը կամ հավելավճարը (ներառյալ՝ առաջացման պահին հետաձգված վճարները, եթե կան այդպիսիք) առանձին չեն ներկայացվում և ներառվում են ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվության համապատասխան հոդվածի հաշվեկշռային արժեքում:

Արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը համապատասխան ժամանակահատվածի կտրվածքով տոկոսային եկամտի կամ տոկոսային ծախսի բաշխման այնպիսի մեթոդ է, որը հանգեցնում է հաշվեկշռային արժեքի նկատմամբ կիրառվող հաստատուն պարբերական տոկոսադրույքի (արդյունավետ տոկոսադրույք): Արդյունավետ տոկոսադրույքն այն դրույքն է, որը ֆինանսական գործիքի գործողության ակնկալվող ժամկետի կամ համապատասխան դեպքերում ավելի կարճ ժամանակահատվածի համար գնահատված դրամական միջոցների ապագա վճարումները կամ ստացվելիք գումարները (չներառելով ապագա պարտքային կորուստները) զեղչում է ճշգրիտ մինչև ֆինանսական գործիքի զուտ հաշվեկշռային արժեքը: Արդյունավետ տոկոսադրույքը զեղչում է փոփոխական տոկոսադրույք ունեցող գործիքների դրամական միջոցների հոսքերը մինչև հաջորդ տոկոսադրույքի վերագնանշման ամսաթիվը, բացառությամբ այն պարզավճարի կամ զեղչի, որն արտացոլում է գործիքում սահմանված լողացող տոկոսադրույքի կամ շուկայական դրույքներով չսահմանված այլ փոփոխականների նկատմամբ վարկային սփերտը: Այդպիսի պարզավճարները կամ զեղչերն ամորտիզացվում են գործիքի ողջ գործողության ակնկալվող ժամանակահատվածի ընթացքում: Ներկա արժեքի հաշվարկումը ներառում է պայմանագրի կողմերի միջև վճարված կամ ստացված բոլոր վճարները, որոնք արդյունավետ տոկոսադրույքի անբաժանելի մասն են կազմում: Գնված կամ սկզբնավորված վարկային տեսանկյունից արժեգրված (POCI) ֆինանսական ակտիվների սկզբնական ճանաչման ժամանակ ակտիվների համար արդյունավետ տոկոսադրույքը ճշգրտվում է՝ հաշվի առնելով պարտքային ռիսկը, այսինքն. հաշվարկվում է սկզբնական ճանաչման ժամանակ ակնկալվող դրամական հոսքերի հիման վրա, և ոչ թե պայմանագրային դրամական հոսքերի հիման վրա:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Ֆինանսական գործիքների սկզբնական ճանաչում. Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքները սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով: Բոլոր մյուս ֆինանսական գործիքները սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով՝ ճշգրտված գործարքի հետ կապված ծախսումներով: Սկզբնական ճանաչման ժամանակ իրական արժեքի լավագույն վկայությունն է գործարքի գինը: Սկզբնական ճանաչման ժամանակ շահույթ կամ վնաս ճանաչվում է միայն այն ժամանակ, երբ կա իրական արժեքի և գործարքի գնի միջև տարբերություն, որը կարող է ապացուցվել միևնույն գործիքում դիտելի ընթացիկ շուկայական այլ գործարքներով կամ գնահատման մեթոդով, որի ելակետային տվյալները ներառում են միայն դիտելի շուկայական տվյալները: Սկզբնական ճանաչումից հետո ամորտիզացված արժեքով չափվող պարտքային գործիքների գծով ճանաչվում է ակնկալվող պարտքային կորուստ անմիջապես հանգեցնելով հաշվապահական վնասի:

Ֆինանսական ակտիվների դասակարգում և հետագա չափում. չափման կատեգորիաները. Ֆինանսական ակտիվները դասակարգելիս Ընկերությունը կիրառում է չափման հետևյալ կատեգորիաները՝ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով, իրական արժեքով՝ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի միջոցով և ամորտիզացված արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվներ: Պարտքային ֆինանսական ակտիվների դասակարգումը և հետագա չափումը կախված է (i) ակտիվների համապատասխան պորտֆելի կառավարման համար նախատեսված ընկերության բիզնես մոդելից և (ii) ակտիվի դրամական հոսքերի բնութագրից:

Ֆինանսական ակտիվների դասակարգում և հետագա չափում. բիզնես մոդել: Բիզնես մոդելն արտացոլում է այն մեթոդը, որի միջոցով Ընկերությունը կառավարում է իր ակտիվները՝ դրամական հոսքերի հավաքագրման նպատակով. արդյո՞ք Ընկերության նպատակն է՝ (i) ակտիվներից հավաքագրել բացառապես պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերը («ակտիվների պահում պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերի հավաքագրման նպատակով»), թե (ii) ակտիվներից հավաքագրել և՛ պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերը, և՛ ակտիվների վաճառքից առաջացող դրամական միջոցների հոսքերը («ակտիվների պահում պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերի հավաքագրման և վաճառքի նպատակով»), կամ, եթե (i) կամ (ii) պարբերությունները կիրառելի չեն, ֆինանսական ակտիվները դասակարգվում են «այլ» բիզնես մոդելի և չափվում են իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով:

Բիզնես մոդելը որոշվում է ակտիվների խմբի համար (պորտֆելի մակարդակով), հիմնվելով այն գործողությունների բոլոր պատշաճ ապացույցների վրա, որոնք Ընկերությունը մտադիր է իրականացնել գնահատման ամսաթվի դրությամբ առկա պորտֆելի համար սահմանված նպատակին հասնելու համար:

Ֆինանսական ակտիվների դասակարգում և հետագա չափում. դրամական միջոցների հոսքերի բնութագրերը. Եթե բիզնես մոդելը նախատեսում է ակտիվների պահում պայմանագրով նախատեսված դրամական հոսքերի ստացման կամ պայմանագրով նախատեսված դրամական հոսքերի և վաճառքի համար, ապա Ընկերությունը գնահատում է, թե արդյոք պայմանագրային դրամական հոսքերն իրենցից ներկայացնում են միայն մայր գումարի և տոկոսի վճարումներ: Պարունակվող ածանցյալ գործիքներով ֆինանսական ակտիվները դիտարկվում են ամբողջ ծավալով՝ որոշելու, թե արդյոք նրանց դրամական միջոցների հոսքերը համապատասխանում են միայն մայր գումարի և տոկոսի վճարումների հատկանիշներին: Նման գնահատումն իրականացնելիս՝ Ընկերությունը հաշվի է առնում, թե արդյոք պայմանագրային դրամական միջոցների հոսքերը համապատասխանում են բազային վարկային համաձայնագրին, այսինքն՝ տոկոսները ներառում են միայն պարտքային ռիսկը, փողի ժամանակային արժեքը, այլ բազային պարտքային ռիսկերը և շահույթի մարժան:

Այն դեպքերում, երբ պայմանագրային պայմաններն առաջացնում են ռիսկի ենթարկվածություն կամ անկայունություն, որն անհամատեղելի է վարկավորման բազային մեխանիզմի հետ, ֆինանսական ակտիվը դասակարգվում և չափվում է իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով: Միայն մայր գումարի և տոկոսի վճարումների գնահատումը կատարվում է ակտիվի սկզբնական ճանաչման ժամանակ և հետագայում այն չի վերանայվում:

Ֆինանսական ակտիվների վերադասակարգում. Ֆինանսական գործիքները վերադասակարգվում են միայն այն դեպքում, երբ ընդհանուր առմամբ փոփոխվում է պորտֆելը կառավարող բիզնես մոդելը: Վերադասակարգումը կիրառվում է առաջընթաց կերպով՝ առաջին հաշվետու ժամանակաշրջանի սկզբից՝ բիզնես մոդելի փոփոխությունից հետո: Ընկերությունը ընթացիկ կամ համեմատական ժամանակահատվածում չի փոխել իր բիզնես մոդելը և վերադասակարգում չի կիրառել:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկում. ակնկալվող պարտքային կորուստների գնահատված պահուստ. Ընկերությունը կանխատեսումային հիմունքով գնահատում է ամորտիզացված արժեքով չափվող պարտքային գործիքների, ինչպես նաև ֆինանսական երաշխիքների պայմանագրերի գծով հնարավոր ակնկալվող պարտքային կորուստները: Ընկերությունը գնահատում է ֆինանսական գործիքների հետ կապված ակնկալվող պարտքային կորուստը և ճանաչում է կորստի պահուստը հաշվետու յուրաքանչյուր ամսաթվի դրությամբ: Ակնկալվող պարտքային կորուստների գնահատումը արտացոլում է:

i) անաչառ և հավանականությամբ կշռված գումարը, որը որոշվում է հնարավոր արդյունքների տիրույթի գնահատման միջոցով. (ii) փողի ժամանակային արժեքը, և (iii) տեղի ունեցած իրադարձությունների, ընթացիկ պայմանների և կանխատեսվող ապագա տնտեսական պայմանների վերաբերյալ ողջ հիմնավոր և հավաստի տեղեկությունները, որոնք հաշվետու ամսաթվի դրությամբ հասանելի են առանց անհարկի միջոցների և ռեսուրսների ծախսման:

Առևտրային դեբիտորական պարտքերը, տրամադրված վարկերը ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում արտացոլվում են՝ նվազեցված ակնկալվող պարտքային կորուստի պահուստի չափով: Ֆինանսական երաշխիքների համար ակնկալվող պարտքային կորուստի համար առանձին պահուստը ճանաչվում է որպես պարտավորություն ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում:

Ընկերությունը կիրառում է ակնկալվող պարտքային կորուստների գծով պահուստի չափման պարզեցված մոտեցում (պահուստների մատրիցա) իր առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերի համար, որոնք ներառում են չմարված դեբիտորական պարտքերը: Պահուստների ժամկետայնությունը հիմնված է պարտքային կորուստների պատմական փորձի վրա՝ առևտրային դեբիտորական պարտքերի ամբողջական ժամկետի ընթացքում և ճշգրտվում է ըստ կանխատեսումների գնահատման: Կանխատեսումների գնահատումը ներառում է մակրոտնտեսական գործոններ, ինչպիսիք են ՀՆԱ-ն և գործազրկության մակարդակը ՀՀ-ում: Ընկերությունը դեֆոլտի մակարդակի գծով չի կիրառում կանխատեսումների գնահատման ճշգրտումներ, եթե պարտքային կորուստների գծով մակրոտնտեսական գործոնների և Ընկերության պատմական փորձի միջև չկա հարաբերակցություն: Պահուստների ժամկետայնությունը վերանայվում է եռամսյակային հիմունքով:

Մնացած ֆինանսական ակտիվների համար Ընկերությունը կիրառում է պարտքային ռիսկերի էական փոփոխման գնահատման մոդելը: Արժեզրկման կորուստները ներկայացվում են շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ արդյունքի մասին հաշվետվությունում՝ «Այլ գործառնական ծախսեր» տողում:

Դեբիտորական պարտքերի նկատմամբ հաշվեզրկված տույժերը, տուգանքները և տոկոսները ներառվում են արժեզրկման պահուստի կազմի մեջ: Պահուստային մատրիցայի համար ԱՊԿ-ի դրույքաչափերը վերանայվում են եռամսյակային հիմունքով՝ դեբիտորական պարտքերի հավաքագրելիության և կանխատեսումային տեղեկատվության հիման վրա:

Եթե ամորտիզացված արժեքով պահվող արժեզրկված ֆինանսական ակտիվի պայմանները վերանայվում են բանակցությունների արդյունքում կամ մեկ այլ ձևով վերափոխվում են կողմի ֆինանսական դժվարությունների պատճառով, ապա արժեզրկումը չափվում է՝ օգտագործելով մինչև պայմանների վերափոխումը սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքը: Վերածնակերպվող ակտիվը ապաճանաչվում է և նոր ակտիվը ճանաչվում է իր իրական արժեքով, միայն այն դեպքում, եթե ակտիվի ռիսկերը և հատույցները էականորեն փոխվել են: Սա սովորաբար հաստատվում է սկզբնական դրամական միջոցների հոսքերի և նոր ակնկալվող դրամական միջոցների հոսքերի ներկա արժեքների միջև էական տարբերության առկայությամբ:

Եթե հաջորդող ժամանակաշրջանում արժեզրկումից կորստի գումարը նվազում է և այդ նվազումը կարելի է անկողմնակալ կերպով կապել արժեզրկման ճանաչումից հետո տեղի ունեցած դեպքին, ապա անցյալում ճանաչված արժեզրկումից կորուստը հակադարձվում է՝ ճշգրտելով պահուստային հաշիվը տարվա շահույթի կամ վնասի միջոցով:

Ֆինանսական ակտիվների դուրսգրում. Ֆինանսական ակտիվները ամբողջությամբ կամ մասամբ դուրս են գրվում այն ժամանակ, երբ Ընկերությունը սպառել է դրանց վերականգնման բոլոր գործնական հնարավորությունները և եզրակացրել է, որ չկան այդպիսի ակտիվների վերականգնման հիմնավորված ակնկալիքներ: Վերականգնման հիմնավորված ակնկալիքների բացակայության հիմնական հայտանիշ է հանդիսանում վերջնաժամկետի լրանալը: Դուրսգրումն իրենից ներկայացնում է ակտիվի ապաճանաչում: Ընկերությունը կարող է դուրս գրել դեռևս հարկադիր բռնագանձման գործընթացում գտնվող ֆինանսական ակտիվները, այն դեպքում, երբ Ընկերությունը փորձում է բռնագանձել պայմանագրային պարտավորության գումարները՝ առանց վերականգնման ողջամիտ ակնկալիքի:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Ֆինանսական ակտիվների ապաճանաչում. Ընկերությունը ապաճանաչում է ֆինանսական ակտիվը, երբ. (ա) ակտիվը մարվել է կամ ֆինանսական ակտիվից առաջացող դրամական հոսքերի նկատմամբ պայմանագրային իրավունքները կորցրել են իրենց ուժը կամ (բ) Ընկերությունը փոխանցել է ֆինանսական ակտիվից դրամական հոսքերի նկատմամբ իրավունքները կամ կնքել է ակտիվների փոխանցման պայմանագիր, միաժամանակ (i) փոխանցելով ակտիվի սեփականության հետ կապված բոլոր էական ռիսկերն ու հատույցները կամ (ii) չփոխանցելով և նաև չպահպանելով ակտիվի սեփականության հետ կապված բոլոր էական ռիսկերն ու հատույցները, սակայն չպահպանելով նաև ակտիվի նկատմամբ վերահսկողությունը:

Վերահսկողությունը համարվում է պահպանված, եթե մյուս կողմը գործնականում չի կարող ակտիվն ամբողջությամբ վաճառել չփոխկապակցված երրորդ կողմի՝ առանց վաճառքի վրա լրացուցիչ սահմանափակումներ դնելու անհրաժեշտության:

Ֆինանսական պարտավորությունների չափման կատեգորիաները. Ֆինանսական պարտավորությունները դասակարգվում են որպես հետագայում ամորտիզացված արժեքով չափվող, բացառությամբ ֆինանսական երաշխիքի պայմանագրերի:

Ֆինանսական պարտավորությունների ապաճանաչում. Ֆինանսական պարտավորություններն ապաճանաչվում են դրանց մարման պարագայում (այսինքն, երբ պարտավորությունը կատարվում է, կամ պայմանագրով նշված պարտավորությունը դադարում է կամ սպառվում է դրա իրականացման ժամկետը):

Ֆինանսական գործիքների հաշվանցում. Ֆինանսական ակտիվներն ու պարտավորությունները հաշվանցվում են և գուտ գումարը ներկայացվում է ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում միայն այն դեպքում, երբ առկա է ճանաչված գումարները հաշվանցելու համար իրավաբանորեն ամրագրված իրավունք և կա մտադրություն կամ մարելու գուտ արժեքը, կամ էլ միաժամանակ իրացնելու ակտիվը և մարելու պարտավորությունը: Դիտարկվող հաշվանցման իրավունքը (ա) չպետք է կախված լինի ապագա իրադարձությունից և (բ) պետք է իրավաբանական ուժ ունենա բոլոր հետևյալ հանգամանքներում՝ (i) բնականոն գործունեության ընթացքում, (ii) դեֆոլտի դեպքում և (iii) անվճարունակության կամ սնանկության դեպքում:

Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր. Առևտրային դեբիտորական պարտքերը սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով, իսկ հետագա չափումը իրականացվում է ամորտիզացված արժեքով՝ արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդի կիրառմամբ:

Ժամկետային ավանդներ. Ժամկետային ավանդները հաշվառվում են ամորտիզացված արժեքով՝ արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդով:

Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ. Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները ներառում են առձեռն դրամական միջոցները, բանկերում պահվող ցպահանջ ավանդները և այլ կարճաժամկետ բարձր իրացվելիություն ունեցող ներդրումները՝ երեք ամիս կամ դրանից պակաս սկզբնական մարման ժամկետով: Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները հաշվառվում են ամորտիզացված արժեքով՝ արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդի կիրառմամբ:

Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքեր. Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքերը սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով, երբ գործընկերը կատարում է պայմանագրով նախատեսված իր պարտավորությունները: Հետագա չափումն իրականացվում է ամորտիզացված արժեքով՝ օգտագործելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը:

Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ. Ընկերությունը վարձակալում է տարբեր գրասենյակային տարածքներ, հող և շենքեր, որոնք օգտագործվում են հեռահաղորդակցության սարքավորումների տեղակայման համար: Պայմանագրերում կարող են ներառվել և՛ բաղկացուցիչներ, որոնք հանդիսանում են վարձակալության պայմանագրեր, և՛ բաղադրիչներ, որոնք վարձակալության պայմանագրեր չեն հանդիսանում: Ընկերությունը պայմանագրային հատուցումը բաշխում է վարձակալության բաղադրիչների և այն բաղադրիչների միջև, որոնք վարձակալություն չեն հանդիսանում՝ հիմք ընդունելով այդ բաղադրիչների առանձնացված գործարքի հարաբերական գինը:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվները չափվում են սկզբնական արժեքով, որը ներառում է.

- վարձակալության գծով պարտավորության սկզբնական չափման գումարը,
- վարձակալության վճարումները, որոնք կատարվել են վարձակալության մեկնարկի ամսաթվին կամ մինչ այդ ամսաթիվը, հանած ստացված վարձակալության խրախուսումները,
- ցանկացած սկզբնական ուղղակի ծախսումները,
- վարձակալության պայմանագրով ակտիվի նախատեսված վիճակը վերականգնելու համար պահանջվող ծախսումները:

Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվները, որպես կանոն, ամորտիզացվում են գծային մեթոդով ակտիվի օգտակար ծառայության ժամկետի կամ վարձակալության ժամկետի ընթացքում՝ կախված նրանից, թե որն ավելի շուտ կավարտվի: Եթե Ընկերությունը գնման օպցիոնն իրագործելու բավարար չափով վստահություն ունի, այն օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվը ամորտիզացնում է հիմնական ակտիվի օգտակար ծառայության ժամկետի ընթացքում: Ընկերությունն օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվների ամորտիզացիան հաշվարկում է գծային մեթոդով դրանց գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետի ընթացքում, մասնավորապես.

Օգտագործման իրավունքի տեսակ

Օգտակար ծառայության ժամկետ՝
արտահայտված տարիներով

Հող

Շենքեր, գրասենյակներ և խանութներ

8

3-8

Վարձակալության գծով պարտավորություններ. Վարձակալության պայմանագրերից բխող պարտավորությունները սկզբնական ճանաչման պահին չափվում են ներկա արժեքով: Վարձակալության գծով պարտավորությունները ներառում են հետևյալ վարձակալության վճարների զուտ ներկա արժեքը.

- հաստատուն վճարներ (ներառյալ, ըստ Էուբյան, հաստատուն վճարումները) հանած ստացման ենթակա վարձակալության խրախուսումները,
- վարձակալության փոփոխուն վճարները, որոնք կախված են ինդեքսից կամ դրույքաչափից և սկզբնապես չափվում են օգտագործելով մեկնարկի ամսաթվի դրությամբ գործող ինդեքսը կամ դրույքաչափը,
- վարձակալության պայմանագրերը դադարեցնելու համար տուգանքների վճարները, եթե վարձակալության ժամկետը արտացոլում է Ընկերության կողմից այդ օպցիոնի իրագործումը:

Վարձակալության երկարաձգման և դադարեցման օպցիոնները նախատեսված են Ընկերության մի շարք պայմանագրերում: Այս պայմաններն օգտագործվում են Ընկերության գործունեության մեջ օգտագործվող ակտիվները կառավարելիս առավելագույն գործառնական ճկունությունն ապահովելու համար: Պարտավորության գնահատումը ներառում է նաև վարձակալության վճարներ, որոնք կկատարվեն որպես երկարաձգման օպցիոնների իրագործման մաս, եթե բավարար վստահություն կա, որ վարձակալությունը կերկարաձգվի:

Վարձակալության վճարները զեղչվում են՝ օգտագործելով վարձակալության պայմանագրով ենթադրվող տոկոսադրույքը: Եթե այս դրույքաչափը հնարավոր չէ հեշտությամբ որոշել, ինչը, որպես կանոն, տեղի է ունենում Ընկերության մոտ առկա վարձակալության պայմանագրերի դեպքում, ապա Ընկերությունն օգտագործում է լրացուցիչ փոխառության տոկոսադրույքը, որը այն դրույքաչափն է, որով Ընկերությունը կարող էր համանման ժամանակահատվածում և համանման ապահովությամբ ներգրավել փոխառու միջոցներ, որոնք անհրաժեշտ կլինեին համանման տնտեսական պայմաններում օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվի արժեքին համարժեք ակտիվ ձեռք բերելու համար:

Լրացուցիչ փոխառության տոկոսադրույքը որոշելու համար Ընկերությունը.

- հնարավորության դեպքում, որպես նախնական տեղեկատվություն օգտագործում է վերջերս երրորդ անձի կողմից ստացված ֆինանսավորման վերաբերյալ տեղեկատվությունը և ճշգրտում է այն, հաշվի առնելով ֆինանսավորումը ստանալու պահից հետո տեղի ունեցած ֆինանսավորման պայմանների փոփոխությունները,
- օգտագործում է ձևավորման այնպիսի մոտեցում, որի դեպքում հաշվարկը սկսվում է առանց ռիսկի տոկոսադրույքից, որը ճշգրտվում է պարտքային ռիսկի չափով, և
- կատարում է ճշգրտումներ հաշվի առնելով վարձակալության պայմանագրի առանձնահատկությունները, օրինակ, վարձակալության ժամկետը, երկիրը, արժույթը և ապահովությունը:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Վարձակալության վճարները բաժանվում են պարտավորությունների հիմնական գումարի և ֆինանսական ծախսերի: Ֆինանսական ծախսերը ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում վարձակալության ամբողջ ժամանակահատվածի ընթացքում՝ յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանի պարտավորության մնացորդի վրա հաստատուն պարբերական տոկոսադրույքն ապահովելու համար:

Շահութահարկ. Շահութահարկը ներկայացվում է ֆինանսական հաշվետվություններում համաձայն օրենսդրության, որն, ըստ Էուլթյան, գործում է կամ ուժի մեջ է մտել հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ: Շահութահարկի գծով ծախսը բաղկացած է ընթացիկ և հետաձգված հարկերից և ճանաչվում է տարվա շահույթում կամ վնասում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ այն ճանաչվում է այլ համապարփակ եկամտում կամ անմիջապես սեփական կապիտալում, քանի որ վերաբերում է այնպիսի գործարքների, որոնք տվյալ կամ այլ ժամանակաշրջանում ճանաչվում են այլ համապարփակ եկամտում կամ անմիջապես սեփական կապիտալում:

Ընթացիկ հարկն այն գումարն է, որը ենթակա է վճարման կամ հարկային մարմիններից փոխհատուցման և վերաբերում է ընթացիկ կամ նախորդ ժամանակաշրջանների հարկվող շահույթներին կամ վնասներին: Շահութահարկից տարբերվող այլ հարկերը, ճանաչվում են գործառնական ծախսերում:

Հետաձգված հարկերը հաշվարկվում են՝ կիրառելով հաշվեկշռային պարտավորության մեթոդը հետագա տարիներին փոխանցվող հարկային վնասի և ժամանակավոր տարբերությունների համար, որոնք առկա են ֆինանսական հաշվետվությունների նպատակով օգտագործվող ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքները և հարկային նպատակով օգտագործվող արժեքները համեմատելիս: Համաձայն սկզբնական ճանաչման վերաբերյալ բացառության, հետաձգված հարկը չի գրանցվում այն ժամանակավոր տարբերությունների դեպքում, երբ ակտիվի կամ պարտավորության սկզբնական ճանաչումը կատարվում է այնպիսի գործարքում, որը չի հանդիսանում ձեռնարկատիրական գործունեության միավորում և որը սկզբնապես գրանցվելիս, ազդեցություն չունի ո՛չ հաշվապահական, և ո՛չ էլ հարկվող շահույթի վրա:

Հետաձգված հարկային մնացորդները չափվում են կիրառելով հարկային դրույթները, որոնք, ըստ Էուլթյան, գործում են կամ ուժի մեջ են մտել հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ և որոնք ակնկալվում է կիրառել այն ժամանակահատվածներում, երբ ժամանակավոր տարբերությունները հակադարձվեն կամ նախորդ ժամանակաշրջաններից բերված հարկային վնասն օգտագործվի: Նվազեցվող ժամանակավոր տարբերությունների և նախորդ ժամանակաշրջաններից բերված հարկային վնասի մասով հետաձգված հարկային ակտիվը գրանցվում է միայն այն չափով, որքանով հավանական է, որ առկա կլինի հարկվող շահույթ, որի դիմաց կարող են օգտագործվել նվազեցումները:

Հետաձգված հարկային ակտիվները և պարտավորությունները հաշվանցվում են, եթե կա իրավաբանորեն ամրագրված իրավունք հաշվանցել ընթացիկ հարկային ակտիվները ընթացիկ հարկային պարտավորությունների դիմաց և, երբ հետաձգված շահութահարկի ակտիվներն ու պարտավորությունները վերաբերում են շահութահարկին, որը գանձվում է նույն հարկային մարմնի կողմից նույն հարկվող անձից կամ տարբեր հարկատուներից, որտեղ կա մնացորդները գուտ հիմունքով կարգավորելու մտադրություն:

Անորոշ հարկային դիրքեր. Ընկերության անորոշ հարկային դիրքերը գնահատվում են ղեկավարության կողմից յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում: Շահութահարկի գծով պարտավորությունները հաշվի են առնվում այն դեպքում, երբ ղեկավարությունը գտնում է, որ լրացուցիչ հարկային պարտավորությունների առաջացման հավանականությունը ավելի մեծ է, քան դրանց բացակայությունը, եթե Ընկերության հարկային գործունեությունը վիճարկվի հարկային մարմինների կողմից: Գնահատումը հիմնված է այն հարկային օրենքների և համապատասխան իրավական ակտերի մեկնաբանությունների վրա, որոնք, ըստ Էուլթյան, գործում են կամ ուժի մեջ են մտել հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ, ինչպես նաև նմանատիպ հարցերի շուրջ ցանկացած հայտնի դատական կամ այլ որոշումների վրա: Տուգանքների, տոկոսների և հարկերի, բացառությամբ շահութահարկի, գծով պարտավորությունները ճանաչվում են ղեկավարության կողմից՝ հիմք ընդունելով հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ պարտավորությունների մարման համար պահանջվող ծախսերի լավագույն գնահատականը:

Շահութահարկի անորոշության գծով ճշգրտումները՝ բացառությամբ տույժերի և տուգանքների, արտացոլվում են շահութահարկի գծով ծախսերում: Շահութահարկի անորոշության գծով ճշգրտումները՝ կապված տույժերի և տուգանքների հետ, արտացոլվում են համապատասխանաբար ֆինանսական ծախսերի և այլ գուտ շահույթների/(վնասների) կազմում:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Ավելացված արժեքի հարկ. Վաճառքին վերաբերող ավելացված արժեքի հարկը ենթակա է վճարման հաճախորդներին ապրանքների հանձնման կամ ծառայությունների մատուցման ժամանակ: Գնմանը վերաբերող ԱԱՀ-ը սովորաբար հաշվանցվում է վաճառքին վերաբերող ԱԱՀ-ի դիմաց, ԱԱՀ-ի հարկային հաշիվը ստանալուց և հաստատելուց հետո: Հարկային մարմինները թույլատրում են ԱԱՀ-ը հաշվարկել զուտ հիմունքով: Վաճառքին և գնումներին վերաբերող ԱԱՀ-ի գումարները ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ճանաչվում են համախառն հիմունքով և առանձին բացահայտվում են որպես ակտիվ և պարտավորություն: Դեբիտորական պարտքերի արժեզրկման համար պահուստ ստեղծելու դեպքում արժեզրկումից կորուստը ճանաչվում է պարտապանի համախառն գումարում, ներառյալ ԱԱՀ-ը:

Պաշարներ. Պաշարները չափվում են ինքնարժեքից և իրացման զուտ արժեքից նվազագույնով: Պաշարների ինքնարժեքը որոշվում է «առաջինը մուտք, առաջինը ելք» սկզբունքով: Իրացման զուտ արժեքը սովորական գործունեության ընթացքում վաճառքի ենթադրվող գինն է՝ հանած վաճառքի ծախսումները:

Կանխավճարներ. Կանխավճարները հաշվառվում են սկզբնական արժեքով՝ հանելով արժեզրկման համար պահուստը: Կանխավճարները դասակարգվում են որպես ոչ ընթացիկ, երբ կանխավճարին վերաբերող ապրանքներն ու ծառայությունները ակնկալվում է ստանալ մեկ տարի հետո կամ երբ կանխավճարը վերաբերում է այնպիսի ակտիվի, որը սկզբնական ճանաչման ժամանակ կդասակարգվի որպես ոչ ընթացիկ: Ակտիվներ ձեռք բերելու գծով կանխավճարները փոխանցվում են ակտիվի հաշվեկշռային արժեքին, երբ Ընկերությունը ստանում է ակտիվի նկատմամբ վերահսկողություն և հավանական է, որ ակտիվի հետ կապված ապագա տնտեսական օգուտները կհոսեն դեպի Ընկերություն:

Այլ կանխավճարները ծախսագրվում են շահույթի կամ վնասի կազմում, երբ կանխավճարի հետ կապված ապրանքը կամ ծառայությունը ստացվում է: Եթե կա այնպիսի հայտանիշ, որ կանխավճարին վերաբերող ակտիվները, ապրանքները կամ ծառայությունները չեն ստացվի, ապա կանխավճարի հաշվեկշռային արժեքը համապատասխանաբար դուրս է գրվում և արժեզրկումից կորուստը ճանաչվում է տարվա շահույթում կամ վնասում:

Կանոնադրական կապիտալ. Սովորական բաժնետոմսերը դասակարգվում են որպես սեփական կապիտալ: Լրացուցիչ ծախսերը, որոնք անմիջականորեն վերագրելի են նոր բաժնետոմսերի թողարկմանը, սեփական կապիտալում ցույց են տրվում որպես ստացված մուտքերից նվազեցում՝ հարկումից հետո: Իրական արժեքի այն մասը, որը գերազանցում է թողարկված բաժնետոմսերի անվանական արժեքը, սեփական կապիտալում գրանցվում է որպես Էմիսիոն եկամուտ:

Պահուստային կապիտալ. Պահուստային կապիտալը ներկայացված է Հայաստանի Հանրապետության «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» օրենքի համապատասխան ստեղծված չբաշխվող պահուստային հիմնադրամով: Պահուստային հիմնադրամն օգտագործվում է Ընկերության կորուստները ծածկելու, ինչպես նաև Ընկերության պարտատոմսերը մարելու և բաժնետոմսերը հետ գնելու համար, եթե Ընկերության շահույթը և այլ միջոցները դրա համար չեն բավարարում: Պահուստային հիմնադրամը չպետք է Ընկերության կանոնադրական կապիտալի 15%-ից պակաս լինի:

Պահուստներ պարտավորությունների և վճարների համար. Պարտավորությունների և վճարների գծով պահուստները անորոշ ժամանակով կամ գումարով ոչ ֆինանսական պարտավորություններ են: Դրանք հաշվեզրկվում են, երբ Ընկերությունը, որպես անցյալ դեպքերի արդյունք, ունի իրավաբանորեն սահմանված կամ ենթադրվող պարտավորություն և հավանական է, որ այդ պարտավորությունը մարելու համար կպահանջվի տնտեսական օգուտների արտահոսք, ինչպես նաև հնարավոր է արժանահավատորեն գնահատել պարտավորության չափը: Պահուստները գնահատվում են՝ ելնելով ծախսերի ներկա արժեքից, որն, ինչպես ակնկալվում է, կպահանջվի պարտավորության մարման համար՝ գեղչված միջև հարկումը տոկոսադրույքով, որն արտացոլում է տվյալ պարտավորությունների գծով գումարների և ռիսկերի ներկա արժեքը: Ժամանակի ընթացքում պահուստի աճը ճանաչվում է որպես տոկոսային ծախս:

Ակտիվների ապագործարկման պահուստ. Ակտիվի ապամոնտաժման համար գնահատվող անհրաժեշտ ծախսերը (ակտիվների ապագործարկման պահուստը) ավելացվում են ակտիվի սկզբնական արժեքին ձեռք բերման պահին կամ վերջինիս օգտագործման որոշակի փուլում: Երբ պարտավորությունը մարելու համար անհրաժեշտ տնտեսական օգուտների արտահոսքի գնահատված ժամկետների կամ գումարների, ինչպես նաև գեղչման դրույքի փոփոխության արդյունքում անհրաժեշտություն է առաջանում կարգավորել գոյություն ունեցող ապագործարկման պահուստի չափը, ապա փոփոխվում է նաև պահուստին համապատասխանող ակտիվի սկզբնական արժեքը:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Ֆինանսական երաշխիքներ. Ֆինանսական երաշխիքները հանձնառություններ են, որոնցով Ընկերությունը պարտավորվում է կատարել որոշակի վճարումներ՝ փոխհատուցելու երաշխիքը տնօրինողի վնասները, որոնք նա կկրեր, եթե առանձին պարտատերն ի վիճակի չլիներ կատարել վճարումները պարտքային գործիքի պայմաններով նախատեսված ժամկետներում: Ֆինանսական երաշխիքները սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով, որի համար սովորաբար վկայություն է հանդիսանում ստացված վճարների մեծությունը: Այդ գումարի ամորտիզացիան հաշվարկվում է գծային մեթոդով երաշխիքի ժամկետի ընթացքում: Յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում երաշխիքները չափվում են հետևյալ երկու արժեքներից առավելագույնով. (i) ակնկալվող կորուստների մոդելով՝ հաշվարկված որպես երաշխավորված մնացորդի գծով արժեքը կմասն պահուստի գումար և (ii) սկզբնապես ճանաչված գումարի չամորտիզացված մնացորդ: Բացի այդ, ԱՊԿ-ի պահուստը ճանաչվում է ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում որպես ակտիվ ճանաչված՝ վճարների գծով ստացվելիք գումարների համար:

Հատուցումներ աշխատակիցներին. Աշխատավարձը, պետական կենսաթոշակային և Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական ապահովության ֆոնդերին հատկացումները, տարեկան վճարովի արձակուրդը, հիվանդության պատճառով բացակայությունը և պարգևավճարները հաշվեգրվում են այն տարում, երբ տվյալ հատուցումները որոշող համապատասխան ծառայությունները մատուցվել են Ընկերության աշխատակիցների կողմից: Պետական կենսաթոշակային և սոցիալական ապահովության ֆոնդերին հատկացումներից բացի, Ընկերությունը չունի կենսաթոշակային կամ համանման այլ վճարումներ կատարելու իրավական պարտավորություն:

Սեզմենտների հաշվառում. Գործառնական սեզմենտները ներկայացվում են Ընկերության գլխավոր գործադիր մակարդակում որոշում կայացնող անձին ներկայացվող ներքին հաշվետվություններին համապատասխան եղանակով: Գլխավոր գործադիր մակարդակում որոշում կայացնող անձը պատասխանատու է ռեսուրսների բաշխման և գործառնական սեզմենտների կատարողական արդյունքների գնահատման համար: Հաշվետու սեզմենտները, որոնց հասույթը, արդյունքը կամ ակտիվները կազմում են բոլոր հատվածների տասը տոկոսը կամ ավելին, ներկայացվում են առանձին:

Հասույթի ճանաչում. Ընկերության եկամտի աղբյուր են հանդիսանում ձայնային ծառայությունների մատուցումը, տվյալների փոխանցման ծառայությունները և անլար կապի լայնածավալ ծառայությունների ու լայնաշերտ ինտերնետի հասանելիության միջոցով այլ հեռահաղորդակցման ծառայությունները, ինչպես նաև սարքավորումների և պարագաների վաճառքը: Ապրանքներն ու ծառայությունները կարող են տրամադրվել առանձին կամ ծառայությունների համակցված փաթեթով:

Եթե պայմանագրի արդյունքը չի կարող արժանահավատ որոշվել, ապա պայմանագրային հասույթը ճանաչվում է կատարված պայմանագրային ծախսերի չափով, որոնք կարող են փոխհատուցվել:

Ծառայությունների վաճառքից ստացված հասույթ. Ծառայությունների վաճառքից ստացված հասույթը իր մեջ ներառում է գնորդների հետ կնքած պայմանագրերով նախատեսված եթերաժամից ստացված հասույթը և հաշվարկների կանխավճարային համակարգի շրջանակներում, ամսեկան բաժանորդային վճարը, փոխկապակցման ծառայությունից հասույթը, ռոումինգի գծով հասույթը և այլ ծառայությունները: Լրացուցիչ ծառայությունները ներառում են կարճ հաղորդագրություններ (SMS), մուլտիմեդիային հաղորդագրություններ (MMS), համարի որոշում, զանգի սպասարկում, տվյալների փոխանակում, բջջային ինտերնետ, ներբեռնվող կոնտենտ և այլ ծառայություններ: Լրացուցիչ կոնտենտային ծառայություններից հասույթը արտացոլվում է՝ հանած համապատասխան ծախսերը, երբ Ընկերությունը հանդիսանում է որպես գործակալ կոնտենտ-պրովայդերների համար կամ առանց համապատասխան ծախսերի, երբ Ընկերությունը հանդիսանում է որպես գործարքի հիմնական պարտավորությունները կրող կողմ:

Միջհամակարգային փոխկապակցման գծով հասույթ գոյանում է, երբ Ընկերությունը տրաֆիկ է ստանում այլ օպերատորների բջջային կամ ֆիքսված կապի բաժանորդներից, և այդ տրաֆիկը դադարեցվում է Ընկերության ցանցում: Ռոումինգից եկամուտները ներառում են ինչպես Ընկերության հաճախորդներից ստացված եկամուտները, որոնք ռոումինգից օգտվում են իրենց երկրի ցանցից դուրս, այնպես էլ այլ անլար օպերատորների հասույթը՝ իրենց հաճախորդների կողմից ընկերության ցանցում ռոումինգի համար: Հասույթի երկու հոսքերի համար էլ ընկերությունն ունի մեկ կատարողական պարտականություն և ճանաչում է բջջային կապի օգտագործման և ռոումինգի ծառայություններից հասույթը՝ հիմնվելով ժամանակի ընթացքում մատուցված ծառայությունների մշակված տրաֆիկի թույլների վրա: Ռոումինգում միջազգային զանգերի համար օտարերկրյա օպերատորներից ստացված հասույթը ճանաչվում է զանգի կատարման ժամանակաշրջանում:

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

Սահմանված ժամանակահատվածով ծառայություններից, ներառյալ ֆիքսված սակագնային պլանները և ամսական բաժանորդագրությունները, ստացված հասույթը, որպես կանոն, ճանաչվում է հավասարապես ժամանակի ընթացքում: Սակագնային պլաններից ստացված հասույթը, որոնց համար վճարումը զանձվում է փաստացի օգտագործման դիմաց, ճանաչվում է ժամանակի ընթացքում՝ դրանց օգտագործման աստիճանով:

Որոշ սակագնային պլաններ հաճախորդներին հնարավորություն են տալիս հաջորդ ժամանակահատված փոխանցել չօգտագործված ծառայությունները: Այդ սակագնային պլաններից ստացված հասույթը, որպես կանոն, հավասարապես ճանաչվում է ժամանակի ընթացքում՝ ըստ դրանց օգտագործման աստիճանի: Մի քանի ծառայությունների բաղադրիչներ ներառող պայմանագրերի (ինչպես օրինակ՝ ձայնը, տեքստը, տվյալները) համար հասույթը բաշխվում է առանձին վաճառքի գնի հիման վրա: Այդ ծառայությունների առանձին վաճառքի գինը որոշվում է հաշվի առնելով այն գինը, որը զանձվում է այն գնորդներից, ովքեր վճարում են ծառայության համար ըստ օգտագործման աստիճանի:

Սկզբնական վճարումները, ներառյալ ակտիվացման կամ կապի վճարները, գծային հիմնքով ճանաչվում են որպես հետաձգված եկամուտ պայմանագրի գործողության ժամկետի ընթացքում: Անորոշ ժամկետով պայմանագրերի (որպես կանոն՝ կանխավճարային պայմանագրերի) դեպքում սկզբնական վճարումներից հասույթը ճանաչվում է բաժանորդի գոյության միջին տևողության ընթացքում: Այլ օպերատորներից ստացված հասույթը՝ ներառյալ միջանցային միացումների և ռոումինգի վճարը, ճանաչվում է պայմանագրային գնի հիման վրա՝ հանած ծավալի համար նախատեսված ենթադրյալ հետընթաց գեղչերը: Կուտակված փորձն օգտագործվում է գեղչերի գնահատման և տրամադրման համար: Ծառայությունների վաճառքից ստացված ողջ հասույթը ճանաչվում է ժամանակի ընթացքում:

Սարքավորումների և պարագաների վաճառք. Սարքավորումներն ու պարագաները սովորաբար հաճախորդներին վաճառվում են առանձին կամ ծառայությունների փաթեթների հետ միասին: Ծառայությունների փաթեթների հետ միասին վաճառքի դեպքում հասույթը բաշխվում է համամասնորեն՝ ելնելով առանձին վաճառքի և ծառայությունների փաթեթի գնից:

Բջջային կապի սարքավորումների և պարագաների վաճառքից ստացված հասույթը ճանաչվում է, երբ սարքավորումը վաճառվում է բաժանորդին կամ եթե այն վաճառվում է միջնորդի միջոցով, երբ միջնորդը սարքի նկատմամբ վերահսկողություն է սահմանել, և միջնորդն իրավունք չունի այն վերադարձնել: Ֆիքսված կապի սարքավորումների վաճառքից ստացված հասույթը չի ճանաչվում այնքան ժամանակ, քանի դեռ այդ սարքավորումների տեղադրումն ու փորձարկումն ավարտված չէ, և սարքավորումը չի ընդունվել գնորդի կողմից: Սարքավորումների և պարագաների վաճառքից ստացված ողջ հասույթը ճանաչվում է ժամանակի որոշակի պահին:

Պայմանագրի գծով մնացորդներ. Դեբիտորական պարտքերը և պայմանագրերի գծով ակտիվները հիմնականում դասվում են այն միջոցների շարքին, որոնք ձեռք են բերվում գործակալների, կապի այլ օպերատորների և հետվճարային կապի սակագնային պլան ունեցող հաճախորդների կատարած վճարումների արդյունքում:

Պայմանագրի գծով պարտավորությունները գլխավորապես դասվում են չփոխհատուցվող դրամական միջոցների շարքին, որոնք ձեռք են բերվել կանխավճարային համակարգով ֆիքսված կամ փաստացի օգտագործման դիմաց վճարվող սակագնային պլան ունեցող գնորդներից: Պայմանագրերի գծով պարտավորությունները ներկայացված են որպես «Հետաձգված եկամուտ» և «Ստացված կանխավճարներ»՝ ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում: «Հետաձգված եկամուտի» մնացորդները տարվա սկզբում ճանաչվել են որպես հասույթ տարվա ընթացքում:

Դրամական միջոցների հավաքագրման մեթոդ հանդիսացող կանխավճարային քարտերի իրացումը արտացոլվում է բաժանորդներից ստացված կանխավճարների տեսքով՝ ապագայում մատուցվող ծառայությունների համար և հետաձգվում է մինչև այն պահը, երբ հաճախորդը օգտագործի իրեն հասանելի եթերաժամը: Կանխավճարային քարտերը կարող են լինել անժամկետ, սակայն նրանց գործունեության ժամանակաշրջանը սահմանափակվում է օրենսդրությամբ. չօգտագործված կանխավճարային մնացորդները գումարվում են ծառայությունների մատուցումից ստացված հասույթին՝ ակնկալվող կանխավճարային մնացորդի հիման վրա, որի ժամկետը կլրանա՝ չօգտագործված մնալով:

Գնորդների ներգրավմանն ուղղված ծախսումներ. Գնորդների հետ պայմանագիր կնքելուն ուղղված որոշ լրացուցիչ ծախսումներ («գնորդների ներգրավմանն ուղղված ծախսումներ») ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ճանաչվում են որպես հետաձգված ծախսեր: Որպես կանոն, նման ծախսերը, վերաբերում են վարձատրությանը, որը վճարվել է երրորդ կողմերին՝

3 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթներ (շարունակություն)

դիվերներին ու սեփական անձնակազմին և ամորտիզացվում են գծային մեթոդի կիրառմամբ՝ բաժանորդի գոյության միջին տևողության ընթացքում: Ընկերությունը կիրառում է գնորդների ներգրավմանն ուղղված ծախսումների համար նախատեսված գործնական պարզեցումներ, որոնք

համար մաշվածությունը 12 ամսից ավելի կարճ կլիներ: Նման ծախսերը գլխավորապես վերաբերում են երրորդ կողմի դիվերներին վճարվող միջնորդավճարներին՝ գնորդի կանխավճարային հաշվի ավելացման և քարտերի վաճառքի դեպքում:

Բաժանորդի գոյության միջին տևողություն. Բաժանորդի գոյության միջին տևողությունը հաշվարկվում է վիճակագրության, մասնավորապես՝ տարբեր սեգմենտների (ինչպիսիք են բջջային և ֆիքսված հեռախոսակապի, կանխավճարային և հետվճարային) բաժանորդների արտահոսքի ցուցանիշների հիման վրա:

Թողարկումից հետո ֆինանսական հաշվետվությունների փոփոխություն. Թողարկումից հետո այս ֆինանսական հաշվետվությունների ցանկացած փոփոխություն պահանջում է Ընկերության ղեկավարության հաստատումը, ով լիազորել է այս ֆինանսական հաշվետվությունների թողարկումը:

4 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության էական գնահատականներ և դատողություններ

Ընկերությունը կատարում է գնահատականներ և ենթադրություններ, որոնք ազդեցություն ունեն ֆինանսական հաշվետվություններում ճանաչված գումարների և հաջորդ ֆինանսական տարվա ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքների վրա: Գնահատականներն ու դատողությունները շարունակական կերպով վերանայվում են և հիմնված են ղեկավարության փորձի և այլ գործոնների վրա, ինչպիսիք են հետագա իրադարձությունների ակնկալիքները, որոնք առկա պայմաններում տրամաբանական են համարվում: Գնահատականներից բացի, ղեկավարությունը կատարում է նաև որոշակի այլ դատողություններ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության կիրառման գործընթացում:

Դատողությունները, որոնք առավել նշանակալի ազդեցություն ունեն ֆինանսական հաշվետվություններում ճանաչված արժեքների վրա, և գնահատականները, որոնք կարող են հիմք հանդիսանալ հաջորդ ֆինանսական տարվա ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքներում նշանակալի ճշգրտման համար, հետևյալն են.

Հարկային օրենսդրություն. Հայաստանի Հանրապետության հարկային և մաքսային օրենսդրությունը ենթակա են տարբեր մեկնաբանումների (տե՛ս Ծանոթագրություն 32):

Կապակցված կողմերի հետ գործարքների սկզբնական ճանաչում. Բնականոն գործունեության ընթացքում Ընկերությունը գործարքի մեջ է մտնում իր կապակցված կողմերի հետ: ՖՀՄՍ 9-ը պահանջում է ֆինանսական գործիքների սկզբնական ճանաչում՝ հիմնված նրանց իրական արժեքի վրա: Դատողությունը կիրառվում է որոշելու, թե արդյոք գործարքները գնահատված են շուկայական կամ ոչ շուկայական տոկոսադրույքներով, երբ չկա ակտիվ շուկա այդպիսի գործարքների համար: Դատողության համար հիմք է հանդիսանում նմանատիպ գործարքների գնահատումը չկապակցված կողմերի հետ և արդյունավետ տոկոսադրույքով վերլուծությունները: Կապակցված կողմերի հաշվեկշռի պայմաններն ու դրույթները բացահայտվում են Ծանոթագրություն 38-ում: Չեղչման ազդեցությունն արտացոլվում է սեփական կապիտալի միջոցով, քանի որ այն ճանաչվում է որպես մայր կազմակերպությանը տրամադրված կապիտալ հատկացում: Մայր կազմակերպությանը տրված ցանկացած հետագա փոխառություն պետք է հաշվառվի որպես ֆինանսական ակտիվ, պայմանով, որ առկա է դրամական միջոցներ ստանալու պայմանագրով ամրագրված իրավունք՝ հստակ մարման ժամկետով, և վարկերը տրամադրվում են շուկայական տոկոսադրույքներով: Բոլոր այդ վարկերը ենթակա են ԱԴԿ գնահատման՝ համաձայն ՖՀՄՍ 9-ի: Մայր կազմակերպությանը տրամադրված ֆինանսական երաշխիքները ճանաչվել են որպես պարտավորություններ՝ համապատասխան գումարը դեբետագրվելով չբաշխված շահույթում: Ֆինանսական երաշխիքների ապաճանաչումը ճանաչվել է չբաշխված շահույթի կրեդիտային մասում: Ղեկավարությունը կիրառել է դատողություն և այդ ֆինանսական երաշխիքները դիտարկել է, համապատասխանաբար, որպես սեփական կապիտալի բաշխումներ և ներդրումներ, հիմնվելով այս գործարքների էության վրա:

Ակնկալվող պարտքային կորուստների չափում. Ակնկալվող պարտքային կորուստների չափումը նշանակալի գնահատական է, որի ստացման համար օգտագործվում է չափման մեթոդաբանություն, մոդել և մուտքային տվյալներ: Հետևյալ բաղադրիչներն ունեն զգալի ազդեցություն ակնկալվող պարտքային կորուստների գծով պահուստի վրա. ակնկալվող դրամական միջոցների հոսքերի գումարը

4 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության Էական գնահատականներ և դատողություններ (շարունակություն)

և դեֆոլտի հավանականությունը: Եթե կանխատեսվող ժամանակահատվածում (2023-2030թթ.) (2021թ.՝ 2022-2026թթ.) ազատ դրամական միջոցների հոսքերը նվազեն 10%-ով (2021թ.՝ 10%-ով), ապա տրամադրված փոխառությունների գծով ակնկալվող պարտքային կորուստը բարձր կլինի 44,863 հազ. ՀՀ դրամով (2021թ.՝ 406,300 հազ. ՀՀ դրամով): Եթե դեֆոլտի հավանականությունը բարձր լինի 10%-ից (2021թ.՝ 10%-ից), ապա տրամադրված փոխառությունների

գծով ակնկալվող պարտքային կորուստը կաճի 243,436 հազ. ՀՀ դրամի չափով (2021թ.՝ կաճի 140,422 հազ. ՀՀ դրամի չափով):

Ներդրումային գույքի գնահատում. Ներդրումային գույքը հաշվարկվում է իրական արժեքով (փուլ 3) գնահատող ընկերության կողմից հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում պատրաստված հաշվետվությունների հիման վրա:

Այս գույքի գնահատման համար հիմնականում հիմք են ծառայում դրամական միջոցների գեղջկած հոսքերի կանխատեսումները՝ ապագա դրամական հոսքերի հոսալի գնահատումների հիման վրա, հիմնավորված ցանկացած գործող վարձակալության և այլ պայմանագրերի պայմաններով և արտաքին այլ վկայություններով, ինչպիսիք են համանման վայրում և վիճակում գտնվող նմանատիպ գույքի ընթացիկ շուկայական վարձակալության վճարները, օգտագործելով այնպիսի գեղջի դրույքաչափեր, որոնք արտացոլում են շուկայական ընթացիկ գնահատումները դրամական միջոցների հոսքերի քանակի և ժամկետների անորոշության վերաբերյալ:

Ընկերության ներդրումային գույքի գնահատման հաշվետվությունները պատրաստելիս արտաքին գնահատողները վաճառքի համադրելի գները որոշելու ժամանակ բացառել են սթրեսային պայմաններում վաճառքները: Ղեկավարությունը վերանայել է գնահատման ժամանակ օգտագործված գեղջկած դրամական հոսքերի մոդելների հիմքում ընկած ենթադրությունները և հաստատել, որ այնպիսի գործոններ, ինչպես օրինակ, կիրառված գեղջի դրույքաչափը, որոշվել են պատշաճ կերպով՝ հաշվի առնելով հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ շուկայական պայմանները: Անկախ վերը նշվածից, ղեկավարությունը գտնում է, որ իր ներդրումային գույքի գնահատումը ներկայումս ենթակա է դատողության բարձր աստիճանի և մեծ է հավանականությունը, որ վաճառքից ստացված փաստացի հասույթը կարող է տարբերվել հաշվեկշռային արժեքից:

Իրական արժեքի գնահատման հիմքում ընկած հիմնական ենթադրությունները վերաբերում են. պայմանագրային հիմունքով վարձակալությունների ստացմանը, ապագայում ակնկալվող շուկայական պայմաններով վարձակալություններին. պարապուրդի ժամանակահատվածներին, սպասարկման պահանջներին, և համապատասխան գեղջի դրույքաչափին: Այս գնահատումները պարբերաբար համեմատվում են փաստացի շուկայական եկամտաբերության տվյալների և Ընկերության փաստացի գործարքների հետ, ինչպես նաև շուկայում ներկայացված տվյալների հետ:

Կատարված հիմնական ենթադրությունները և դրանց վերաբերող հնարավոր փոփոխությունների համախառն գնահատումների վրա ազդեցությունը, այլ հավասար պայմաններում, հետևյալն են.

Ենթադրվում էր, որ գեղջի դրույքաչափը կազմում է 11,37% (2021թ.՝ գրո): Եթե այս գեղջման տոկոսադրույքը բարձրանա/նվազի 50 բազիսային կետով (2021թ.՝ գրո), ներդրումային գույքի հաշվեկշռային արժեքը կլինի 89,252 հազ. ՀՀ դրամով ցածր/91,169 հազ. ՀՀ դրամով բարձր (2021թ.՝ գրո):

Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների արժեզրկում: 2022թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության ղեկավարությունը չի հայտնաբերել հիմնական միջոցների, ոչ նյութական ակտիվների և օգտագործման իրավունքի ակտիվների գծով հնարավոր արժեզրկման հայտանիշներ: Ղեկավարությունը դիտարկում է ընկերությունը որպես մեկ դրամաստեղծ միավոր:

Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների օգտակար ծառայության ժամկետները և դրանց վերանայումը: 2021թ. ընթացքում Ընկերությունը վերանայել է հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների որոշ տեսակների օգտակար ծառայության ժամկետները: Մալուխային ցանցի օգտակար ծառայության ժամկետները ավելացվել են 6-ից մինչև 20 տարի, իսկ շարժական հեռահաղորդակցության սարքավորումների օգտակար ծառայության ժամկետները՝ 7 տարուց մինչև 9,5 տարի՝ դրա օգտագործման փաստացի օրինաչափությունը արտացոլելու համար, հիմք ընդունելով ղեկավարության կողմից կատարված հետահայաց վերլուծությունը: Շարժական հեռահաղորդակցության սարքավորումների հետ օգտագործվող ոչ նյութական ակտիվների օգտակար ծառայության ժամկետը նույնպես ավելացվել է 4-ից մինչև 9,5 տարի՝ համապատասխանեցնելով սարքավորումների օգտակար ծառայության ժամկետներին, որոնց դրանք վերաբերում են:

4 Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության Էական գնահատականներ և դատողություններ (շարունակություն)

Հիմնական միջոցների և ոչ կյուրական ակտիվների օգտակար ծառայության վերանայումը հանգեցրել է մաշվածության և ամորտիզացիայի նվազմանը 2021թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար՝ համապատասխանաբար 1,255,368 և 1,345,416 հազ. ՀՀ դրամով:

Եթե հիմնական միջոցների գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետները 10%-ով տարբերվեին ղեկավարության գնահատականներից, ապա 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար մաշվածության վրա ազդեցությունը կկազմեր 480,649 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 323,570 հազ. ՀՀ դրամ):

Եթե ոչ կյուրական ակտիվների գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետները 10%-ով տարբերվեին ղեկավարության գնահատականներից, ապա 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա մաշվածության վրա ազդեցությունը կկազմեր 82,911 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 69,818 հազ. ՀՀ դրամ):

Եթե վարձակալվող գույքի կապիտալ բարելավումների գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետները 10%-ով տարբերվեին ղեկավարության գնահատականներից, ապա 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա մաշվածության վրա ազդեցությունը կկազմեր 30,937 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 23,648 հազ. ՀՀ դրամ):

Եթե օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվների գնահատված օգտակար ծառայության ժամկետները 10%-ով տարբերվեին ղեկավարության գնահատականներից, ապա 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա մաշվածության վրա ազդեցությունը կկազմեր 114,661 հազ. ՀՀ դրամով (2021թ.՝ 119,598 հազ. ՀՀ դրամ):

Սեզմենտների հաշվետվություն: Ընկերության հիմնական գործունեությունը հեռահաղորդակցության ծառայությունների մատուցումն է բջջային և ֆիքսված կապի մի շարք տեխնոլոգիաների միջոցով: Այլ գործողությունները ներառում են հաճախորդների սարքավորումների վաճառք և այլն և անբաժանելիորեն կապված են Ընկերության հիմնական գործունեության հետ:

Ընկերության Տևորենների խորհուրդը («Ղեկավարություն») հանդիսանում է «Գլխավոր գործադիր որոշում կայացնող անձ»: Ղեկավարությունը գնահատում է ֆինանսական կատարողականը՝ հիմնվելով ամբողջ Ընկերության գործունեության հիմնական ցուցանիշների վրա: Ընկերության ղեկավարությունը պարբերաբար վերանայում է ամբողջ Ընկերության գործառնական արդյունքները՝ հիմնվելով ՖՀՄՍ-ի համաձայն պատրաստված ֆինանսական տեղեկատվության վրա և որոշումներ է կայացնում ձեռնարկատիրական գործունեությանը հատկացվող ռեսուրսների վերաբերյալ և գնահատում Ընկերության կատարողական արդյունքները: Բացի այդ, գործառնական ղեկավարների վերահսկման և գնահատման միջոցառումներն իրականացվում են Ընկերության մակարդակով: Նրանց վարձատրությունը պայմանավորված է Ընկերության հիմնական կատարողական ցուցանիշների իրականացմամբ:

Արդյունքում Ընկերության ղեկավարությունը դիտարկում է ամբողջ Ընկերությունը որպես մեկ գործառնական սեզմենտ:

5 Անցում նոր կամ վերանայված ստանդարտներին և մեկնաբանություններին

2022թ. հունվարի 1-ից ուժի մեջ են մտել հետևյալ փոփոխությունները.

«Նախքան ակտիվի նպատակային օգտագործումը ստացված հասույթ, անբարենպաստ պայմանագրեր. պայմանագրի կատարման արժեքը», «Հղում հայեցակարգային հիմունքներին». ՀՀՄՍ 16-ի, ՀՀՄՍ 37-ի և ՖՀՄՍ 3-ի փոփոխություններ՝ սահմանափակ կիրառության շրջանակով, և ՖՀՄՍ 1-ին, ՖՀՄՍ 9-ին, ՖՀՄՍ 16-ին և ՀՀՄՍ 41-ին վերաբերող 2018-2020 թթ. ՖՀՄՍ-ների տարեկան բարելավումներ (թողարկված են 2020թ. մայիսի 14-ին և ուժի մեջ են մտնում 2022թ. հունվարի 1-ից կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար):

- ՀՀՄՍ 16-ի փոփոխությամբ կազմակերպություններին արգելվում է հիմնական միջոցների միավորի սկզբնական արժեքից նվազեցնել այն պատրաստի արտադրանքի վաճառքից ստացված հասույթը, որն արտադրվել է կազմակերպության կողմից ակտիվի իր նպատակային օգտագործման համար անհրաժեշտ վիճակի բերելու ընթացքում: Նման պատրաստի արտադրանքի վաճառքից ստացված հասույթը, դրա արտադրության ծախսերի հետ միասին, այժմ ենթակա է ճանաչման շահույթում կամ վնասում: Նման պատրաստի արտադրանքի սկզբնական արժեքի չափման համար Կազմակերպությունը պետք է կիրառի ՀՀՄՍ 2-ը:

5 Անցում նոր կամ վերանայված ստանդարտներին և մեկնաբանություններին (շարունակություն)

Սկզբնական արժեքը չի ներառի նման կերպ փորձարկվող ակտիվի մաշվածությունը, քանի որ այն դեռ պատրաստ չէ իր նպատակային օգտագործման համար: ՀՀՄՍ 16-ի փոփոխությունը նաև հստակեցնում է, որ կազմակերպությունը «ստուգում է ակտիվի պատշաճ գործունակությունը»՝ ակտիվի տեխնիկական և ֆիզիկական բնութագրերը գնահատելու միջոցով: Այս չափման համար էական չեն այդպիսի ակտիվի ֆինանսական ցուցանիշները: Հետևաբար, ակտիվը կարող է շահագործվել դեկավարության մտադրությունների համաձայն, և մաշվածությունը կարող է հաշվարկվել մինչև դեկավարության կողմից ակնկալվող գործառնական շահագործման համար անհրաժեշտ վիճակի հասնելը:

- ՀՀՄՍ 37-ի փոփոխությունը հստակեցնում է «պայմանագրի կատարման գծով ծախսեր» հասկացությունը: Փոփոխությամբ պարզաբանվում է, որ պայմանագրի կատարման գծով ուղղակի ծախսերը ներառում են այդ պայմանագրի կատարման հավելյալ ծախսերը, ինչպես նաև պայմանագրի կատարման հետ անմիջականորեն կապված այլ ծախսերի բաշխումը: Փոփոխությամբ նաև հստակեցվում է, որ նախքան անբարենպաստ պայմանագրի գծով առանձին պահուստի ձևավորումը, կազմակերպությունը ճանաչում է արժեզրկումից կորուստ պայմանագրի կատարման ընթացքում օգտագործված ակտիվների գծով, այլ ոչ թե պայմանագրի կատարման համար հատկացված ակտիվների գծով:
- ՀՀՄՍ 3-ում կատարվել է լրացում՝ ներառելով հղում Ֆինանսական հաշվետվությունների 2018թ. Հայեցակարգային հիմունքներին, ինչը թույլ է տալիս սահմանել ակտիվի կամ պարտավորության հասկացությունը ձեռնարկատիրական գործունեության միավորման համատեքստում: Մինչ այս փոփոխության ընդունումը, ՀՀՄՍ 3-ը հղում էր կատարում 2001թ.-ի Ֆինանսական հաշվետվությունների Հայեցակարգային հիմունքներին: Բացի այդ, ՀՀՄՍ 3-ում ավելացվել է նոր բացառություն պայմանական դեպքերի և պայմանագրային պարտավորությունների համար: Այս բացառությամբ նախատեսվում է, որ ՀՀՄՍ 3-ը կիրառող կազմակերպությունը, որոշակի տիպի պայմանական դեպքերի և պայմանագրային պարտավորությունների համար Ֆինանսական հաշվետվությունների 2018թ. Հայեցակարգային հիմունքների փոխարեն պետք է հղում կատարի ՀՀՄՍ 37-ին կամ ՀՀՄՄԽ (IFRIC) 21-ին: Առանց այս նոր բացառության, կազմակերպությունը ստիպված կլիներ ձեռնարկատիրական գործունեության միավորման դեպքում ճանաչել որոշ պարտավորություններ, որոնք չէր ճանաչի համաձայն ՀՀՄՍ 37-ի: Հետևաբար, ձեռքբերումից անմիջապես հետո կազմակերպությունը ստիպված կլիներ ապաճանաչել այդպիսի պարտավորությունները և ճանաչել տնտեսական օգուտներ չմարմնավորող եկամուտ: Նաև պարզաբանվել է, որ ձեռք բերող կազմակերպությունը պարտավոր չէ ձեռքբերման ամսաթվի դրությամբ ճանաչել պայմանական ակտիվներ, ինչպես սահմանված է ՀՀՄՍ 37-ում:
- ՀՀՄՍ 9-ի փոփոխությունն անդրադառնում է այն հարցերին, թե որ տեսակի վճարումներն են ենթակա ներառման «10% փորձարկման» կազմում՝ ֆինանսական պարտավորությունների ապաճանաչման նպատակով: Ծախսերը կամ վճարումները կարող են կատարված լինել հոգուտ երրորդ անձանց կամ վարկատուի: Այս փոփոխության համաձայն, երրորդ անձանց օգտին կատարված ծախսերը կամ վճարումները չեն ներառվի «10% փորձարկման» կազմում:
- Փոփոխություններ են կատարվել ՀՀՄՍ 16-ի 13-րդ նկարագրական օրինակում. հանվել է վարձատուի կողմից վարձակալվող գույքի բարելավումներին վերագրվող վճարումների օրինակը: Այս փոփոխությունը կատարվել է՝ վարձակալվող գույքի բարելավումների հաշվարկման հնարավոր անորոշությունից խուսափելու համար:
- ՀՀՄՍ 1-ը թույլ է տալիս օգտվել բացառությունից այն դեպքում, եթե դուստր ձեռնարկությունը սկսում է ՀՀՄՍ-ի կիրառումն ավելի ուշ ամսաթվով, քան իր մայր կազմակերպությունը: Դուստր ձեռնարկությունը կարող է չափել իր ակտիվներն ու պարտավորությունները այն հաշվեկշռային արժեքով, որով դրանք պետք է ներառվեին մայր կազմակերպության համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում՝ ելնելով մայր կազմակերպության ՀՀՄՍ-ի անցնելու ամսաթվից, եթե տեղի ունեցած չլինեին ճշգրտումներ համախմբման և ձեռնարկատիրական գործունեության միավորման արդյունքների արտացոլման նպատակներով, որի ներքո մայր կազմակերպությունը ձեռք է բերել նշված դուստր ձեռնարկությունը:
- ՀՀՄՍ 1-ում կատարվել է փոփոխություն, որը հնարավորություն է տալիս սույն ՀՀՄՍ 1-ի բացառությունը կիրառած կազմակերպություններին նաև արտարժույթի փոխարկումից կուտակային տարբերությունները չափելիս օգտագործել մայր կազմակերպության կողմից ներկայացված թվային մեծությունները՝ ելնելով մայր կազմակերպության ՀՀՄՍ-ի անցման ամսաթվից: ՀՀՄՍ 1-ի այս փոփոխությամբ վերոնշյալ բացառությունը տարածվում է արտարժույթի փոխարկումից առաջացած կուտակային տարբերությունների վրա, և նպատակ ունի նվազեցնել ՀՀՄՍ-ն առաջին անգամ կիրառող կազմակերպության ծախսերը: Այս փոփոխությունը կկիրառվի նաև դուստր և համատեղ ձեռնարկությունների վրա, որոնք կօգտվեն ՀՀՄՍ 1-ով սահմանված նույն բացառությունից:

5 Անցում նոր կամ վերանայված ստանդարտներին և մեկնաբանություններին (շարունակություն)

- Վերացվել է պահանջը, ըստ որի կազմակերպությունները ՀՀՄՍ 41-ի համաձայն իրական արժեքը չափելիս պարտավոր էին հարկային հաշվառման տեսանկյունից հաշվի չառնել դրամական հոսքերը: Այս փոփոխության նպատակն է՝ ապահովել համապատասխանություն հարկումից հետո գեղչված դրամական հոսքերի ստանդարտի պահանջին:

Այս փոփոխություններն էական ազդեցություն չեն ունեցել Ընկերության ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

6 Նոր ստանդարտներ և մեկնաբանություններ

Հրապարակվել են 2023թ. հունվարի 1-ից կամ դրանից հետո տարեկան ժամանակահատվածների համար պարտադիր մի շարք նոր ստանդարտներ և մեկնաբանություններ, որոնց վաղ կիրառում չի իրականացվել Ընկերության կողմից:

Միևնույն գործարքից առաջացած ակտիվների և պարտավորությունների գծով հետաձգված հարկ – Փոփոխություններ ՀՀՄՍ 12-ում (թողարկվել է 2021թ. մայիսի 7-ին, ուժի մեջ է մտնում 2023թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար):

ՀՀՄՍ 12-ի փոփոխությունները պարզաբանում են հետաձգված հարկի հաշվառման կարգը այնպիսի գործարքների համար, ինչպիսիք են վարձակալությունը և ակտիվը շահագործումից հանելու դեպքում պարտավորությունների հաշվեգրումը: Որոշակի հանգամանքներում կազմակերպություններն ազատվում են ակտիվների կամ պարտավորությունների սկզբնական ճանաչման դեպքում հետաձգված հարկի ճանաչումից: Նախկինում կար այս բացառության կիրառման անորոշություն որոշակի գործարքների նկատմամբ, ինչպիսիք են վարձակալությունը և ակտիվների շահագործումից հանելը, որոնց համար ճանաչվում էր ինչպես ակտիվ, այնպես էլ պարտավորություն: Փոփոխությունները պարզաբանում են, որ այս բացառությունը չի կիրառվում, և որ կազմակերպություններից պահանջվում է նման գործարքների գծով ճանաչել հետաձգված հարկ: Համաձայն այս փոփոխությունների, կազմակերպությունները պարտավոր են հետաձգված հարկ ճանաչել այն գործարքների համար, որոնց գծով սկզբնական ճանաչման ժամանակ առաջանում են հավասար մեծությամբ հարկվող և նվազեցվող ժամանակավոր տարբերություններ: Ընկերությունը ներկայումս իր ֆինանսական հաշվետվություններում ճանաչում է հետաձգված հարկ վարձակալությունից ստացված գործարքների և շահագործումից հանման պարտավորությունների գծով: Ընկերությունը չի ակնկալում, որ այս փոփոխության ազդեցությունը կլինի էական:

Կարճաժամկետ և երկարաժամկետ պարտավորությունների դասակարգումը - ՀՀՄՍ 1-ի փոփոխություններ (թողարկված են 2020թ. հունվարի 23-ին և ուժի մեջ են մտնում 2024թ. հունվարի 1-ից կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար):

Կիրառման սահմանափակ շրջանակ ունեցող այս փոփոխություններով հստակեցվում է, որ պարտավորությունների՝ որպես կարճաժամկետ կամ երկարաժամկետ դասակարգումը պայմանավորված է հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում գոյություն ունեցող իրավունքներով: Պարտավորությունները երկարաժամկետ են, եթե կազմակերպությունը հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում ըստ Էուրոյան ուՆԻ դրանց մարումն առնվազն 12 ամսով հետաձգելու իրավունք: Ուղեցույցն այլևս չի սահմանում այդ իրավունքի անվերապահ լինելու պահանջ: Մարումը ապագայում հետաձգելու իրավունքի իրացման առումով ղեկավարության ակնկալիքները ազդեցություն չունեն պարտավորությունների դասակարգման վրա: Մարումը հետաձգելու իրավունքն առաջանում է միայն այն դեպքում, եթե կազմակերպությունը ժամանակաշրջանի վերջում բավարարում է բոլոր կիրառելի պայմանները: Պարտավորությունը դասակարգվում է որպես կարճաժամկետ, եթե պայմանը խախտվել է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ կամ դրանից առաջ, լույսիսկ եթե հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում պարտատիրոջից ստացվել է պայմանի կատարման պարտավորությունից ազատում: Միևնույն ժամանակ, վարկը դասակարգվում է որպես երկարաժամկետ, եթե վարկային պայմանագրի պայմանը խախտվում է միայն հաշվետու ամսաթվից հետո: Բացի այդ, փոփոխությունները հստակեցնում են պարտքի դասակարգման պահանջները, որոնք կազմակերպությունը կարող է մարել՝ այն սեփական կապիտալի վերածելու միջոցով: «Մարում» հասկացությունը սահմանվում է որպես պարտավորության դադարեցում՝ դրամական միջոցների, տնտեսական օգուտները մարմնավորող այլ ռեսուրսների կամ կազմակերպության սեփական բաժնային գործիքների միջոցով կատարված վերջնահաշվարկի արդյունքում: Բացառություն է սահմանվում փոխարկելի գործիքների համար, որոնք կարող են վերածվել սեփական կապիտալի, բայց միայն այն գործիքների համար, երբ փոխարկման օպցիոնը դասակարգվում է որպես բարդ ֆինանսական գործիքի առանձին բաղադրիչ հանդիսացող բաժնային գործիք: Ընկերությունը չի ակնկալում, որ այս փոփոխության ազդեցությունը կլինի էական:

6 Նոր ստանդարտներ և մեկնաբանություններ (շարունակություն)

Կարճաժամկետ և երկարաժամկետ պարտավորությունների դասակարգումը. ուժի մեջ մտնելու ամսաթվի հետաձգում. ԶՅՄ 1-ի փոփոխություններ (թողարկված են 2020 թ. հուլիսի 15-ին և ուժի մեջ են մտնում 2023թ. հունվարի 1-ից կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): ԶՅՄ 1-ի փոփոխությունները, որոնք վերաբերում են պարտավորությունների՝ որպես կարճաժամկետ և երկարաժամկետ դասակարգմանը, թողարկվել են 2020թ. հունվարին, և նախնական ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվ է սահմանվել 2022թ. հունվարի 1-ը: Այնուամենայնիվ, COVID-19 համավարակով պայմանավորված, ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը հետաձգվել է մեկ տարով, որպեսզի կազմակերպությունները բավարար ժամանակ ունենան փոփոխությունների արդյունքում դասակարգումներում տեղի ունեցող փոփոխությունները ներդնելու համար: Ընկերությունը չի ակնկալում, որ այս փոփոխության ազդեցությունը կլինի էական:

Փոփոխություններ ԶՅՄ 8-ում. Հաշվապահական հաշվառման գնահատումների որոշում (թողարկվել է 2021թ. փետրվարի 12-ին և ուժի մեջ է 2023թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): ԶՅՄ 8-ի փոփոխությունը պարզաբանում է, թե ինչպես պետք է կազմակերպությունները տարբերակեն հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության և հաշվապահական հաշվառման գնահատումների փոփոխությունները: Ընկերությունը չի ակնկալում, որ այս փոփոխության ազդեցությունը կլինի էական:

Փոփոխություններ ԶՅՄ 1-ում և ՖՅՄ-ի գործնական ուղեցույց 2. Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության գծով տեղեկատվության բացահայտում (թողարկվել է 2021թ. փետրվարի 12-ին և ուժի մեջ է 2023թ. հունվարի 1-ին կամ դրանից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): ԶՅՄ 1-ում տեղի են ունեցել փոփոխություններ, որոնցով կազմակերպություններից պահանջվում է բացահայտել իրենց հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության վերաբերյալ էական տեղեկատվություն՝ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթների փոխարեն: Փոփոխությունները պարունակում են հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության վերաբերյալ էական տեղեկատվության սահմանումները: Բացի այդ, փոփոխությունները պարզաբանում են, որ հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության մասին տեղեկատվությունը հավանական է, որ կհամարվի էական այն դեպքում, եթե առանց այդ տեղեկատվության, ֆինանսական հաշվետվությունների օգտագործողները չեն կարողանա ըմբռնել ֆինանսական հաշվետվություններում առկա այլ էական տեղեկատվությունը: Փոփոխությունները ներկայացնում են հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության վերաբերյալ տեղեկատվության օրինակներ, որոնք, հավանաբար, կարող են էական համարվել կազմակերպության ֆինանսական հաշվետվությունների գծով: Բացի այդ, ԶՅՄ 1-ի փոփոխությամբ պարզաբանվում է, որ ոչ էական հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության բացահայտման անհրաժեշտություն չկա:

Այնուամենայնիվ, այդպիսի տեղեկատվության բացահայտման դեպքում, այն չպետք է դժվարեցնի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության էական տեղեկատվության ընկալումը: Այս փոփոխությանն օժանդակելու համար փոփոխություններ են կատարվել նաև ՖՅՄ-ի գործնական ուղեցույց 2-ում՝ «Էականության վերաբերյալ դատողություններ», որը ուղեցույց է տրամադրում հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության գծով բացահայտումների նկատմամբ էականության հայեցակարգի կիրառման վերաբերյալ: Ընկերությունը չի ակնկալում, որ այս փոփոխության ազդեցությունը կլինի էական:

Բացառությամբ վերը նշված դեպքերի, չի ակնկալվում, որ սույն նոր ստանդարտներն ու մեկնաբանությունները որևէ էական ազդեցություն կունենան Ընկերության ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

7 Հիմնական միջոցներ

Հիմնական միջոցների հաշվեկշռային արժեքի շարժերը հետևյալն են.

	Հող	Շենքեր և կառուցվածքներ	Փոխանցող հարմարանք ներ	Սարքավո- րումներ	Տրանս- պորտային միջոցներ	Հարմա- րանքներ և կցամասեր	Այլ	Անավարտ շինարարու- թյուն	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>									
Սկզբնական արժեք									
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2021թ.	7,190	17,939,033	41,753,361	82,200,366	1,685,769	2,379,596	20,413	2,210,404	148,196,132
Ավելացումներ	509,539	46,356	389,072	994,928	151,044	84,170	-	2,945,339	5,120,447
Օտարումներ	-	(592,001)	(253,299)	(1,061,102)	(83,567)	(12,640)	-	(1,004)	(2,003,613)
Վերադասակարգումներ	-	265,763	600,946	896,264	7,481	(10,051)	-	(1,760,403)	-
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	516,729	17,659,151	42,490,081	83,030,456	1,760,727	2,441,075	20,413	3,394,335	151,312,966
Ավելացումներ	60,919	859,214	1,078,540	1,656,281	442,740	601,184	-	5,638,010	10,336,888
Օտարումներ	(888)	(32,520)	(10,777)	(1,561,632)	(71,583)	(317,419)	-	(1,031,211)	(3,026,030)
Վերադասակարգումներ	-	492,825	1,278,397	1,932,677	-	8,631	-	(3,712,530)	-
Վերադասակարգում ներդրումային գույքի	(49,589)	(4,266,792)	-	-	-	-	-	-	(4,316,380)
Վերադասակարգում վաճառքի համար պահվող ակտիվների	(37,860)	(340,941)	-	-	-	-	-	-	(378,801)
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	489,311	14,370,937	44,836,240	85,057,781	2,131,884	2,733,472	20,413	4,288,605	153,928,643
Կուտակված մաշվածություն և արժեզրկում									
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2021թ.	-	(16,256,439)	(36,829,212)	(73,569,654)	(1,531,209)	(1,781,217)	(20,413)	-	(129,988,144)
Մաշվածություն տարվա համար	-	(510,934)	(1,699,467)	(2,631,863)	(71,204)	(153,621)	-	-	(5,067,089)
Օտարումներ	-	587,919	246,275	958,341	81,817	11,621	-	-	1,885,972
Վերադասակարգումներ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	-	(16,179,454)	(38,282,404)	(75,243,177)	(1,520,596)	(1,923,217)	(20,413)	-	(133,169,261)
Մաշվածություն տարվա համար	-	(560,057)	(1,598,906)	(2,361,662)	(125,831)	(160,032)	-	-	(4,806,489)
Օտարումներ	-	32,520	10,777	1,199,272	8,795	238,607	-	-	1,489,972
Վերադասակարգում ներդրումային գույքի	-	3,817,144	-	-	-	-	-	-	3,817,144
Վերադասակարգում վաճառքի համար պահվող ակտիվների	-	318,731	-	-	-	-	-	-	318,731
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	-	(12,571,116)	(39,870,533)	(76,405,567)	(1,637,631)	(1,844,643)	(20,413)	-	(132,349,903)
Հաշվեկշռային արժեք									
Առ 31 դեկտեմբերի 2020թ.	7,190	1,682,594	4,924,149	8,630,712	154,560	598,379	-	2,210,404	18,207,988
Առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	516,729	1,479,697	4,207,676	7,787,279	240,131	517,858	-	3,394,335	18,143,705
Առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	489,311	1,799,821	4,965,707	8,652,214	494,252	888,829	-	4,288,605	21,578,740

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

7 Հիմնական միջոցներ (շարունակություն)

2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա 4,806,489 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 5,067,090 հազ. ՀՀ դրամ) ընդհանուր մաշվածության ծախսից 4,486,449 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 4,887,261 հազ. ՀՀ դրամ) ներառված է տրամադրված ծառայությունների ինքնարժեքի մեջ, տես Ծանոթագրություն 24, 320,134 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 179,823 հազ. ՀՀ դրամ)՝ ընդհանուր և վարչական ծախսերի մեջ, տես Ծանոթագրություն 26, այլ գործառնական ծախսերի մեջ որևէ գումար ներառված չէ (2021թ.՝ 6 հազ. ՀՀ դրամ), տես Ծանոթագրություն 28:

Անավարտ շինարարությունը բաղկացած է հեռահաղորդակցության և այլ սարքավորումների գծով կապիտալ ծախսումներից:

Ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով կանխավճարները, որոնք հիմնականում վերաբերում են հաղորդիչ սարքերի գնումներին, 31 դեկտեմբերի 2022թ. դրությամբ կազմել է 986,708 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 944,774 հազ. ՀՀ դրամ): Տարվա ընթացքում օգտագործվել են նյութական մնացորդներ, և փոխանցվել են նոր կանխավճարներ նոր ծրագրերի համար:

2022 թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ. 3,987,644 հազ. ՀՀ դրամ հաշվեկշռային արժեքով (2021թ.՝ 125,922 հազ. ՀՀ դրամ) շենքերը, հողերը, շինությունները և հաղորդիչ սարքերը գրավադրվել են երրորդ անձանց՝ որպես փոխառությունների դիմաց գրավ: Տես Ծանոթագրություն 32:

8 Ներդրումային գույք

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>		2022թ.	2021թ.
Ներդրումային գույք իրական արժեքով, հունվարի 1-ի դրությամբ			
		-	-
Տեղափոխում սեփականատիրոջ զբաղեցրած տարածքից	7	499,236	-
իրական արժեքով օգուտ՝ հանած վնաս		5,427,831	-
իրական արժեքով ներդրումային գույք 31 դեկտեմբերի դրությամբ		5,927,067	-

Ներդրումային գույքը ներառում է Հայաստանի Հանրապետություն, Երևան, Ազատության 24/1 հասցեում գտնվող շենքը: 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում ղեկավարությունը փոխել է շենքի օգտագործման վերաբերյալ մտադրությունը և սկսել է այն վարձակալությամբ հանձնել մի քանի վարձակալների:

Ներդրումային գույքը գնահատվում է տարեկան հիմունքով, դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ, իրական արժեքով անկախ, մասնագիտական որակավորում ունեցող գնահատողի կողմից, որն ունի Հայաստանում նմանատիպ գույքի գնահատման արդիական փորձ: Իրական արժեքի չափման մասին լրացուցիչ տեղեկությունների համար տես Ծանոթագրություն 36:

Շահույթում կամ վնասում ճանաչված ուղղակի գործառնական ծախսերը ներառում են 314,230 հազ. ՀՀ դրամ ներդրումային գույքի գծով, որն առաջացրել է վարձակալության գծով եկամուտ:

Շահույթում կամ վնասում ճանաչված ուղղակի գործառնական ծախսերը ներառում են 104,951 հազ. ՀՀ դրամ ներդրումային գույքի գծով, որը չի առաջացրել վարձակալության գծով եկամուտ:

Ներդրումային գույքը ամբողջությամբ ավարտված է և օգտագործման մեջ Է գտնվում հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում:

31 դեկտեմբերի 2022թ. դրությամբ ամբողջ ներդրումային գույքը գրավադրվել է երրորդ անձանց՝ որպես գրավ՝ փոխառությունների գծով, տես Ծանոթագրություն 32: Այն դեպքում, երբ Ընկերությունը հանդես է գալիս որպես վարձատու, ներդրումային գույքի գործառնական վարձակալությամբ ստացման ենթակա ապագա նվազագույն վարձակալական վճարները հետևյալն են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>		2022թ.	2021թ.
1 տարի		1,771,039	-
2 տարի		1,154,942	-
Ընդամենը գործառնական վարձակալությամբ ստացման ենթակա չգեղջված վարձակալական վճարներ 31 դեկտեմբերի դրությամբ		2,925,981	-

.Ներդրումային գույքի գծով վարձակալական եկամուտը 2022թ. համար կազմել է 638,692 հազ. ՀՀ դրամ:

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

9 Ոչ նյութական ակտիվներ և ԱՕԻ

	Համակարգ- չային ծրագրեր	Լիցեն- զիաներ	Այլ	Ներստեղծ ված ոչ նյութական ակտիվներ	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>					
Սկզբնական արժեք					
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2021թ.	11,517,877	17,053,792	819,324	-	29,390,993
Ավելացումներ	151,117	506,176	-	-	657,293
Օտարումներ	(231,758)	(147,535)	(217,795)	-	(597,088)
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	11,437,236	17,412,433	601,529	-	29,451,198
Ավելացումներ	796,630	323,986	255	82,626	1,203,497
Օտարումներ	(212,719)	(28,251)	(1)	-	(240,971)
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	12,021,147	17,708,168	601,783	82,626	30,413,724
Կուտակված ամորտիզացիա և արժեզրկում					
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2021թ.	(10,803,689)	(14,064,297)	(527,979)	-	(25,395,965)
Տարվա ամորտիզացիոն ծախս	(267,760)	(392,760)	(37,655)	-	(698,175)
Օտարումներ	198,346	146,099	216,854	-	561,299
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	(10,873,103)	(14,310,958)	(348,780)	-	(25,532,841)
Տարվա ամորտիզացիոն ծախս	(101,437)	(690,086)	(37,586)	-	(829,107)
Օտարումներ	206,251	27,246	1	-	233,498
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	(10,768,288)	(14,973,798)	(386,365)	-	(26,128,450)
Հաշվեկշռային արժեք					
Առ 31 դեկտեմբերի 2020թ.	714,188	2,989,495	291,345	-	3,995,028
Առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	564,133	3,101,475	252,749	-	3,918,357
Առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	1,252,859	2,734,370	215,418	82,626	4,285,274

Լիցենզիաները ներառում են հիմնականում GSM լիցենզիաներ, որոշակի հաճախականություններին միանալու լիցենզիաներ և այլն:

2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա 829,107 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 698,175 հազ. ՀՀ դրամ) ընդհանուր ամորտիզացիոն ծախսից 829,107 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 698,175 հազ. ՀՀ դրամ) ներառված է տրամադրված ծառայությունների ինքնարժեքի մեջ (տես Ծանոթագրություն 24): Համակարգչային ծրագրերի գծով աճը կապված է բջջային սարքավորումների նոր ծրագրային ապահովման ձեռքբերման հետ:

IRU պայմանագրերով կանխավճարների տեղաշարժերը հետևյալն են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Հաշվեկշռային արժեք առ 1 հունվարի	303,932	-
Ավելացումներ	37,506	386,760
Համապատասխան IRU ծառայությունների ստացման հետ կապված կանխավճարների ապաճանաչում	(129,847)	(82,828)
Ընդամենը կանխավճարներ առ 31 դեկտեմբերի	211,591	303,932

Ընկերությունը կնքել է եկամուտների բաշխման համաձայնագրեր: Համաձայն այս շրջանակային համաձայնագրերի, Ընկերությունը և գործընկերները համագտակված են օպտիկական մալուխը: Այս համաձայնագրերը թույլ են տալիս Ընկերությանը IRU-ների կողմ դառնալ ծառայության պատվերի ձևերի (SOF) միջոցով: Ընկերությունը ձեռք է բերում պայմանագիր, որն ապահովում է իր հզորության օգտագործումը 3 և 15 տարի ժամկետով. նման կանխավճարները ներկայացված են սույն ֆինանսական հաշվետվություններում որպես կանխավճարներ IRU պայմանագրերով:

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

10 Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսեր
Սկզբնական արժեք	
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2021թ.	5,949,971
Ավելացումներ	32,321
Օտարումներ	(22,452)
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	5,959,840
Ավելացումներ	203,910
Օտարումներ	(2,254)
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	6,161,496
Կուտակված մաշվածություն և արժեզրկում	
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2021թ.	(4,441,402)
Մաշվածություն տարվա համար	(236,477)
Օտարումներ	22,324
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	(4,655,555)
Մաշվածություն տարվա համար	(309,370)
Օտարումներ	-
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	(4,964,925)
Հաշվեկշռային արժեք	
Առ 31 դեկտեմբերի 2020թ.	1,508,569
Առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	1,304,285
Առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	1,196,571

216,456 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 236,477 հազ. ՀՀ դրամ) ընդհանուր մաշվածության գծով ծախսը ներառվում է վաճառքի ինքնարժեքում, տես Ծանոթագրություն 24, ընդհանուր և վարչական ծախսերում ներառվում է 92,914 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ զրո): Լրացման հիմնական մասը կապված է վարձակալված նոր գլխամասային շենքի շինարարական աշխատանքների հետ:

11 Տրամադրված փոխառություններ

Ընկերության փոխառությունները արտահայտված են հետևյալ արտարժույթով.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Տրամադրված փոխառություններ՝ արտահայտված - ԱՄՆ դոլարով	17,568,700	11,456,491
- ՀՀ դրամով	461,550	343,124
Ընդամենը տրամադրված փոխառություններ՝ նախքան պարտքային կորուստների գծով պահուստը	18,030,250	11,799,615
Նվազեցում պարտքային կորուստների գծով պահուստի չափով	(781,003)	(844,253)
Ընդամենը տրամադրված փոխառություններ	17,249,248	10,955,362

2022թ. դեկտեմբերի 31-ի և 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ բոլոր փոխառությունները տրամադրվել են անմիջական մայր ընկերությանը՝ մի քանի փոխառությունների համաձայնագրերի ներքո: Փոխառությունները տրամադրվել են 2020թ. նոյեմբերի 12-ից մինչև 2022թ. հունիսի 14-ը, իսկ պայմանագրային մարման ժամկետներն են 2026թ. մարտ ամսից մինչև 2029թ. դեկտեմբեր ամիսը՝ կախված համաձայնագրից: Մի քանի փոխառություններ տրամադրվել են անտոկոս կամ 5,6%+6 մլն SOFR (Նյու Յորքի Դաշնային պահուստային բանկի կողմից կառավարվող (կամ ցանկացած այլ անձի կողմից, որը ստանձնում է այդ տոկոսադրույքի կառավարումը) ֆինանսավորման ապահովված օվերնայթ տոկոսադրույքը՝ հրապարակված Նյու Յորքի Դաշնային պահուստային բանկի կողմից (կամ ցանկացած այլ անձ, որը ստանձնում է այդ փոխարժեքի հրապարակումը), որը շուկայական փոխարժեքից ցածր է, հետևաբար դրամական միջոցների վճարումների և համապատասխան իրական արժեքի միջև տարբերությունը սկզբնական ճանաչման պահին ճանաչվել է սեփական կապիտալի փոփոխությունների մասին հաշվետվությունում:

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

11 Տրամադրված փոխառություններ (շարունակություն)

2022թ. տրամադրված փոխառությունների ճանաչման ժամանակ իրական արժեքի ճշգրտման ընդհանուր ազդեցությունը կազմել է 2,121,267 հազ. ՀՀ դրամ (2021 թ.՝ 2,292,170 հազ. ՀՀ դրամ): Միջին արդյունավետ տոկոսադրույքը 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմում է 9,5% (31 դեկտեմբերի 2021թ.՝ 8,05%):

Տրամադրված փոխառությունների գծով ակնկալվող պարտքային կորստի չափը հավասար է 1,463,862 1,527,112 հազ. ՀՀ դրամ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ. (2021թ.՝ 1,527,112 հազ. ՀՀ դրամ) (Ծանոթագրություն 34): Այս գնահատման վերաբերյալ կարևոր դատողությունները բերված են Ծանոթագրություն 4-ում: Տրամադրված փոխառությունների հաշվեկշռային արժեքը, ակնկալվող պարտքային կորստի պահուստի հետ միասին էականորեն չեն տարբերվում դրանց իրական արժեքից:

Ստորև բերված աղյուսակը ներկայացնում է Ընկերության կողմից տրամադրված փոխառությունների շարժը ժամանակաշրջաններից յուրաքանչյուրի համար: Մատակարարներին տրվող կանխավճարների վերադասակարգումը ներկայացնում է այն գումարը, որը համաձայնեցված է ճանաչել որպես Ընկերության և նրա մայր կազմակերպության կողմից ապագա ծառայությունների դիմաց կանխավճար:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Փոխառությունների համախառն գումար	ԱՊԿ պահուստ	Փոխառությունների զուտ գումար
Տրամադրված փոխառություններ առ 1 հունվարի 2022թ.	11,799,615	(844,253)	10,955,362
Դրամական միջոցների հոսքեր			
Տրամադրված փոխառություններ	10,357,819	-	10,357,819
Մայր գումարի մարում	(297,697)	-	(297,697)
Ոչ դրամական փոփոխություններ			
Տոկոսների հաշվեգրում	802,618	-	802,618
ԱՊԿ-ի վերագնահատում	-	63,250	63,250
Վարկերի գեղչում (սեփական կապիտալի միջոցով)	(2,121,269)	-	(2,121,269)
Չեղջի հակադարձում	458,578	-	458,578
Փոխարժեքային ճշգրտումներ	(2,184,168)	-	(2,184,168)
Վերադասակարգում մատակարարներին տրվող կանխավճարների	(785,246)	-	(785,246)
Տրամադրված փոխառություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	18,030,250	(781,003)	17,249,248
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Փոխառությունների համախառն գումար	ԱՊԿ պահուստ	Փոխառությունների զուտ գումար
Տրամադրված փոխառություններ առ 1 հունվարի 2021թ.	7,366,065	(1,141,436)	6,224,629
Դրամական միջոցների հոսքեր			
Տրամադրված փոխառություններ	7,537,928	-	7,537,928
Մայր գումարի մարում	(478,303)	-	(478,303)
Ոչ դրամական փոփոխություններ			
Տոկոսների հաշվեգրում	357,216	-	357,216
ԱՊԿ-ի վերագնահատում	-	297,183	297,183
Վարկերի գեղչում (սեփական կապիտալի միջոցով)	(2,292,170)	-	(2,292,170)
Չեղջի հակադարձում	387,553	-	387,553
Փոխարժեքային ճշգրտումներ	(1,078,674)	-	(1,078,674)
Տրամադրված փոխառություններ առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	11,799,615	(844,253)	10,955,362

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

12 Պաշարներ

Հազ. ՀՀ դրամ	2022թ.	2021թ.
Նյութեր և պահեստամասեր	693,462	727,618
Վաճառքի ենթակա ապրանքներ	483,083	272,589
Վառելիք	92,141	60,237
Զարտեր	22,289	24,073
Այլ պաշարներ	71,936	77,687
Պաշարների պահուստ դանդաղ շրջանառվող պաշարների համար	(754,006)	(730,711)
Ընդամենը պաշարներ	608,905	431,493

13 Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր և այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ

Հազ. ՀՀ դրամ	2022թ.	2021թ.
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր - բաժանորդներ	5,230,034	4,234,974
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր – միջհամակարգային կապ	804,087	1,008,055
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր – ռոումինգ	704,200	856,441
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր – վերավաճառք	112,571	172,447
Առևտրային դեբիտորական պարտքեր - այլ առևտուր	1,744,409	498,865
Նվազեցում պարտքային կորուստների գծով պահուստի չափով	(2,355,283)	(2,189,262)
Ընդամենը ֆինանսական ակտիվներ առևտրային դեբիտորական պարտքերի կազմում	6,240,018	4,581,520
Կանխավճարներ մատակարարներին	1,825,526	1,093,023
Կանխավճարային ծախսեր	103,678	35,948
Այլ ընթացիկ ակտիվներ	34,429	-
Ընդամենը ոչ ֆինանսական ակտիվներ յլ դեբիտորական պարտքերի կազմում	1,963,633	1,128,971
Ընդամենը առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր	8,203,651	5,710,491

Ակնկալվող պարտքային կորուստների գնահատման համար Ընկերությունն օգտագործում է ՖՀՄՍ 9-ով նախատեսված պարզեցված մոտեցումը, համաձայն որի օգտագործվում է բոլոր առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերի գծով ակնկալվող կորուստների համար գնահատված պահուստը ամբողջ ժամկետի համար: Ակնկալվող պարտքային կորուստների գնահատման համար առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերը խմբավորվել են՝ ելնելով պարտքային ռիսկի ընդհանուր բնութագրերից և ժամկետանց օրերի քանակից:

Հետևյալ աղյուսակը ներկայացնում է առևտրային դեբիտորական պարտքերի համար ձևավորված պարտքային կորստի պահուստի շարժը ըստ ակնկալվող պարտքային կորստի պարզեցված մոդելի, տարեկան ժամանակահատվածի սկզբից մինչև վերջ ընկած ժամանակահատվածի համար.

Հազ. ՀՀ դրամ	Առևտրային դեբիտորական պարտքեր	
	2022թ.	2021թ.
Պարտքային կորստի պահուստ առ 1 հունվարի	2,189,262	2,449,480
Նոր առաջացած	20,357	241,419
Պարտքային կորստի ընդհանուր գումարը ժամանակաշրջանի շահույթում կամ վնասում	20,357	241,419
Տարվա ընթացքում դուրս գրված անհավաքագրելի գումարներ	145,664	(501,637)
Պարտքային կորստի պահուստ առ 31 դեկտեմբերի	2,355,283	2,189,262

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

13 Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր և այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ (շարունակություն)

Առևտրային դեբիտորական պարտքերի համար ձևավորված պարտքային կորստի պահուստի չափը որոշվում է ըստ ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված պահուստի ժամկետայնության: Պահուստի ժամկետայնությունը հիմնված է ակտիվի մարման ժամկետի ամսաթվից հետո ժամկետանց օրերի վրա՝ ճշգրտված Հայաստանում ՀՆԱ-ի աճով և գործազրկության մակարդակի փոփոխություններով:

Պահուստի մատրիցան առ 31 դեկտեմբերի 2022թ. ներկայացված է ստորև.

	Ընթացիկ- ոչ ժամկետ- անց	1-ից 30 օր ժամկետ անց	31-ից 60 օր ժամկետ անց	61-ից 90 օր ժամկետ անց	91-ից 120 օր ժամկետ անց	121 օրից ավելի ժամկետ անց	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>							
Համախառն առևտրային դեբիտորական պարտքեր	5,996,910	247,281	124,872	100,862	87,328	2,038,048	8,595,301
Ակնկալվող կորստի չափը, %	1%	15%	47%	68%	81%	100%	
Ակնկալվող պարտքային կորուստներ	(82,910)	(36,951)	(58,079)	(68,803)	(70,492)	(2,038,048)	(2,355,283)
Չուտ առևտրային դեբիտորական պարտքեր	5,914,000	210,330	66,793	32,059	16,836	-	6,240,018

2022թ. Ընկերությունը հաճախորդներից մեկին մատուցել է ինտերնետ տրաֆիկի ծառայություններ 2,699,790 հազ. ՀՀ դրամ ընդհանուր գումարով (2021թ.՝ 1,685,864 հազ. ՀՀ դրամ): Դեբիտորական պարտքերի գումարները ներառված են առևտրային դեբիտորական պարտքերի ընթացիկ-ոչ ժամկետանց մասում՝ վերը նշված աղյուսակում: Պահուստի մատրիցան առ 31 դեկտեմբերի 2021թ. ներկայացված է ստորև.

	Ընթացիկ -ոչ ժամկետ- անց	1-ից 30 օր տանց ժամկետ անց	31-ից 60 օր ժամկետ անց	61-ից 90 օր ժամկետ անց	91-ից 120 օր ժամկետ անց	121 օրից ավելի ժամկետ անց	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>							
Համախառն առևտրային դեբիտորական պարտքեր	4,117,227	434,576	301,742	229,154	239,883	1,448,200	6,770,782
Ակնկալվող կորստի չափը, %	7%	17%	44%	45%	56%	100%	
Ակնկալվող պարտքային կորուստներ	(298,997)	(72,564)	(131,424)	(103,842)	(134,235)	(1,448,200)	(2,189,262)
Չուտ առևտրային դեբիտորական պարտքեր	3,818,230	362,012	170,318	125,312	105,648	-	4,581,520

3,650,734 հազ. ՀՀ դրամի չափով առևտրային և այլ ֆինանսական դեբիտորական պարտքերը (2021թ.՝ 2,599,252 հազ. ՀՀ դրամ) արտահայտված են արտարժույթով, որից 82%-ը ԱՄՆ դոլարով (2021թ.՝ 78%), 8%-ը՝ հատուկ փոխառության իրավունքներ-SDR, ՀՓԻ (2021թ.՝ 15%), 8% եվրոյով (2021թ.՝ 5%) և 1%՝ ՄԹ ֆունտ ստեռլինգով (2021թ.՝ 1%):

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

13 Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր և այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ (շարունակություն)

31 դեկտեմբերի 2021թ. և 31 դեկտեմբերի 2022թ. դրությամբ այլ ոչ ընթացիկ ակտիվները ներկայացված են ստորև.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Երկարաժամկետ առևտրային դեբիտորական պարտքեր	3,073,703	-
Մայր կազմակերպությունից դեբիտորական պարտքերի իրական արժեքով ճանաչման ազդեցությունը	(889,764)	-
Այլ	-	64,578
Հանած՝ պարտքային կորստի գծով պահուստ	(165,160)	-
Ընդամենը ոչ ընթացիկ ակտիվներ	2,018,779	64,578

2022 թվականի սեպտեմբերի 8-ին ստորագրված եռակողմ պայմանագրի հիման վրա մեծածախ ինտերնետ ծառայության տրաֆիկի գծով հաճախորդը Ընկերության նկատմամբ իր պարտավորությունները փոխանցել է «Թիմ» ՓԲԸ-ին այն կանխավճարի չափով, որը պետք է փոխհատուցվի «Թիմ» ՓԲԸ-ի կողմից:

Բոլոր կողմերը համաձայնության են եկել այն պայմանների շուրջ, որ «Թիմ» ՓԲԸ-ն պարտավորվում է հաճախորդին փոխհատուցել (վերադարձնել) ստացած կանխավճարը՝ ստանձնելով Ընկերության նկատմամբ հաճախորդի պարտքի վճարման պարտավորությունը 2,646 ԱՄՆ դոլարի չափով, ինչը համարժեք է 1,070,294 հազ. ՀՀ դրամին՝ Ընկերության կողմից մատուցած ծառայությունների դիմաց: Ընկերությունը կրնա նաև «Թիմ» ՓԲԸ-ի կողմից կատարված վճարումը որպես մեծածախ ինտերնետ տրաֆիկի հաճախորդի և Ընկերության միջև կնքված Ծառայությունների մատուցման Գլխավոր պայմանագրով նախատեսված պարտավորությունների մասնակի մարում: 2022թ. սեպտեմբերի 1-ին Ընկերությունը և Մայր կազմակերպությունը պայմանավորվել են հետաձգել 1,070,293 հազ. ՀՀ դրամի չափով վճարումները, որոնք պետք է վճարվեն չորս տարածամկետ մարումներով՝ սկսած 2023թ. հունիսի 1-ից մինչև 2026 թվականի մարտի 31-ը:

2020թ.-ին մայր ընկերությունը ստացել է ներդրումային խորհրդատվական ծառայություններ՝ կապված Ընկերության 100% բաժնետոմսերի գնման հետ: Երրորդ կողմի մատուցած խորհրդատվական ծառայությունների համար վճարված գինը առանց ԱԱՀ-ի կազմել է 1,960,000 հազ. ՀՀ դրամ: 2020 թվականի հոկտեմբերի 30-ին սպասարկման վճարը Ընդհանուր և վարչական ծախսերի կազմում ճանաչվել է որպես մասնագիտական ծառայություն՝ վերը նշված նույն գումարի չափով: Մնացորդն ամբողջությամբ վճարվել է Ընկերության կողմից:

2022թ. Ընկերությունը վերագնահատել է գործարքի բնույթը և որոշել է, որ ներդրումային խորհրդատվական ծառայությունների վերջնական շահառուն մայր ընկերությունն է, և ծախսը նույն չափով ներկայացվել է Մայր կազմակերպությանը: 2022 թվականի ապրիլի 29-ին Ընկերության կողմից թողարկված հաշիվ-ապրանքագրի հիման վրա ստացված հատուցումը ճանաչվել է որպես Մայր կազմակերպության կողմից փոխհատուցմամբ եկամուտ՝ 1,960,000 հազ. ՀՀ դրամ առանց ԱԱՀ (Ծանոթագրություն 25):

2022 թվականի մայիսի 2-ին Մայր կազմակերպությունը և Ընկերությունը պայմանավորվել են հետաձգել 2,350,000 հազ. ՀՀ դրամի չափով վճարումները, որոնք պետք է վճարվեն չորս հավասար տարածամկետ մասերով՝ սկսած 2023թ. նոյեմբերից մինչև 2026թ. նոյեմբեր:

14 Ժամկետային ավանդ

Ընկերությունը տեղական բանկի հետ կնքել է ավանդային պայմանագիր տեղական արժույթով՝ 822,000 հազ. ՀՀ դրամի չափով, սկզբնական մարման ժամկետը՝ մինչև 2023թ. սեպտեմբեր, 9.3% տոկոսադրույքով, որը պետք է մարվի ամսական սկզբունքով: Բանկային ավանդների մնացորդները ժամկետանց կամ արժեզրկված չեն: Բանկի վարկային որակը՝ ըստ պարտքային ռիսկի դասակարգման վարկանիշների, 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին B+ է (S&P Գլոբալ վարկանիշ):

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

15 Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022	2021
Ցպահանջ բանկային հաշիվներ	511,173	1,364,480
Դրամական միջոցներ ճանապարհին	80,908	74,583
Առձեռն դրամական միջոցներ	23,719	27,997
Ընդամենը դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	615,800	1,467,060

Ստորև բերված աղյուսակը ներկայացնում է բանկերի մնացորդների վարկային որակը՝ ըստ պարտքային ռիսկի դասակարգման վարկանիշների, 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին և 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ:

Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքները ժամկետանց կամ արժեզրկված չեն, իսկ ԱՊԿ-ն նշանակալի չէ:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2022թ.	31 դեկտեմբերի 2021թ.
S&P գլոբալ վարկանիշ B+	487,329	1,337,384
Չվարկանշված	23,844	27,096
Ընդամենը բանկային մնացորդներ	511,173	1,364,480

16 Կանոնադրական կապիտալ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Թողարկված բաժնետոմսերի քանակ	Սովորական բաժնետոմսեր	Ընդամենը կանոնադրական կապիտալ
Առ 1 հունվարի 2021թ.	188,377,090	0.1	18,837,709
Առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	188,377,090	0.1	18,837,709
Առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	188,377,090	0.1	18,837,709

Սովորական բաժնետոմսերի ընդհանուր հայտարարված քանակը կազմում է 188,377 հազ. բաժնետոմս (2021.՝ 188,377 հազ. բաժնետոմս), յուրաքանչյուր բաժնետոմսը 100 ՀՀ դրամ անվանական արժեքով (2021թ.՝ յուրաքանչյուր բաժնետոմսը 100 ՀՀ դրամ անվանական արժեքով): Բոլոր թողարկված սովորական բաժնետոմսերն ամբողջովին վճարված են: Յուրաքանչյուր սովորական բաժնետոմս ունի մեկ ձայնի իրավունք:

Ընկերության սովորական բաժնետոմսերի սեփականատեր հանդիսացող յուրաքանչյուր բաժնետեր իրավունք ունի.

- մասնակցել բաժնետերերի ընդհանուր ժողովին ձայնի իրավունքով բոլոր հարցերի վերաբերյալ՝ իր ամբողջությամբ վճարված քվեարկող բաժնետոմսերին համապատասխան,
- ստանալ շահաբաժիններ,
- Ընկերության լուծարման դեպքում ստանալ իր գույքի համապատասխան բաժինը.
- Օրենքով սահմանված դեպքերում Ընկերության շահույթի, պահուստների և (կամ) ակտիվների կապիտալիզացիայի ներքո բաժնետիրական կապիտալի ավելացման դեպքում անվճար ստանալ նոր թողարկված բաժնետոմսեր՝ տվյալ պահին բաժնետիրական կապիտալում իր բաժնեմասնակցության համամասն չափով:

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

17 Բանկային վարկեր

Ընկերության՝ արժույթներով արտահայտված փոխառությունները ներկայացված են ստորև.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Վարկեր՝ արտահայտված		
- ԱՄՆ դոլարով	18,334,317	8,333,956
- ՀՀ դրամով	-	330,940
Ընդամենը վարկեր առ 31 դեկտեմբերի	18,334,317	8,664,896

Ընկերությունը չի կիրառում հեջի հաշվառում իր արտարժույթով պարտավորությունների կամ տոկոսադրույքների ռիսկի գծով: Փոխառությունների հաշվեկշռային արժեքները և իրական արժեքները հետևյալն են

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Հաշվեկշռային արժեքներ		Իրական արժեքներ	
	2022թ.	2021թ.	2022թ.	2021թ.
Բանկային վարկ 2024թ. մայիս մարման ժամկետով և 7.5% տոկոսադրույքով	-	3,365,881	-	3,365,881
Բանկային վարկ 2028թ. հոկտեմբեր մարման ժամկետով և 8% տոկոսադրույքով	-	2,452,120	-	2,452,120
Բանկային վարկ 2027թ. նոյեմբերի մարման ժամկետով և 8% տոկոսադրույքով	-	1,915,310	-	1,915,310
Բանկային վարկ 2026թ. դեկտեմբեր մարման ժամկետով և 7.5% տոկոսադրույքով	-	600,644	-	600,644
Բանկային վարկ 2028թ. դեկտեմբեր մարման ժամկետով և 13% տոկոսադրույքով	-	330,941	-	330,941
Բանկային վարկ 2029թ. հունիս մարման ժամկետով և SOFR+5.6% տոկոսադրույքով	17,792,270	-	17,547,177	-
Բանկային վարկ 2023թ. հունիս մարման ժամկետով և SOFR+5.6% տոկոսադրույքով	787,140	-	787,140	-
Ընդամենը փոխառություններ առ 31 դեկտեմբերի	18,579,410	8,664,896	18,334,317	8,664,896

2022թ. մայիսի 26-ին Ընկերությունը 18,301,042 հազ. ՀՀ դրամ (45,000,000 ԱՄՆ դոլար) ընդհանուր գումարով 7 տարի մարման ժամկետով ԱՄՆ դոլարով արտահայտված ժամկետային վարկային պայմանագրեր է կնքել Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի, Միջազգային ֆինանսական կորպորացիայի, «Ամերիաբանկ» ՓԲԸ-ի հետ՝ վերաֆինանսավորելու Ընկերության գոյություն ունեցող խոշոր պարտքը, որը հիմնականում արդյունք էր «ԹԻՍ» ՓԲԸ-ի կողմից փոխառու միջոցների հաշվին Ընկերության ձեռքբերման, ինչպես նաև ֆինանսավորելու Ընկերության աճի կապիտալիզացիայի պլանը: 2022թ. դեկտեմբերի 31-ից հետո կիրականացվեն 14 տոկոսների մարումներ կիսամյակային պարբերականությամբ:

2022 թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ. Ընկերությունը գրավադրել է 3,987,644 հազ. ՀՀ դրամ գույք հաշվեկշռային արժեքով շենքեր (2021թ.՝ 125,922 հազ. ՀՀ դրամ)՝ որպես երաշխիք՝ այդ օրվա դրությամբ 17,792,270 ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 7,733,311 ՀՀ դրամ) չմարված մնացորդով վարկերի դիմաց:

Համապատասխանություն պայմանագրերին. Ընկերությունը պարտավորություն է ունեցել կատարել վարկային պայմանագրերում ամրագրված որոշակի պայմաններ: 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունը պահպանել է պայմանագրերի պայմանները: Այնուամենայնիվ, 31 դեկտեմբերի 2021թ. դրությամբ Ընկերության՝ պայմանագրային պայմանների խախտմամբ ընդհանուր վարկերի գումարը կազմել է 1,915,310 հազ. ՀՀ դրամ (31 դեկտեմբերի 2020թ.՝ գրո): Ի հավելումս, խախտվել են «ԹԻՍ» ՓԲԸ-ի և Ամերիաբանկի միջև կնքված վարկային պայմանագրով նախատեսված պայմանները, որտեղ Ընկերությունը 31 դեկտեմբերի 2021թ. դրությամբ 10,851,434 հազ. ՀՀ դրամ մնացորդով վարկի համար հանդես է եկել որպես երաշխավոր: 2021 թ. դեկտեմբերին բանկերը որոշումներ են կայացրել Ընկերությանը խախտման հետ կապված արտոնություններ տրամադրելու վերաբերյալ: Այդ պատճառով Ընկերությունը չի վերադասակարգել այդ վարկերը ընթացիկ պարտավորություններին:

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

18 Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ և վարձակալության գծով պարտավորություններ

Ընկերությունը հողի և շինությունների տեսքով վարձակալում է տարբեր գրասենյակային և տեխնիկական տարածքներ: Վարձակալության պայմանագրերը սովորաբար կնքվում են հաստատուն ժամանակահատվածով 1-10 տարի ժամկետով:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Հող	Շենքեր, գրասենյակներ, խանութներ	Ընդամենը
Հաշվեկշռային արժեքը առ 1 հունվարի 2021թ.	509,741	3,848,148	4,357,889
Ավելացումներ	9,689	485,127	494,816
Օտարումներ	(16,120)	(169,188)	(185,308)
Մաշվածություն	(86,372)	(1,109,607)	(1,195,979)
Հաշվեկշռային արժեքը առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	416,938	3,054,480	3,471,418
Ավելացումներ	342,810	895,373	1,238,183
Օտարումներ	(12,049)	(43,236)	(55,285)
Մաշվածություն	(115,626)	(1,030,981)	(1,146,607)
Հաշվեկշռային արժեքը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	632,073	2,875,636	3,507,709

Ընկերությունը ճանաչել է վարձակալության գծով հետևյալ պարտավորությունները.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2022թ.	31 դեկտեմբերի 2021թ.
Վարձակալության գծով կարճաժամկետ պարտավորություններ	1,067,167	1,373,865
Վարձակալության գծով երկարաժամկետ պարտավորություններ	3,166,781	3,100,899
Ընդամենը վարձակալության գծով պարտավորություններ	4,233,948	4,474,764

Ֆինանսական ծախսերի կազմում ներառված տոկոսային ծախսերը 2022թ. կազմել են 458,194 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 469,153 հազ. ՀՀ դրամ): 2022թ. ընթացքում վարձակալության դիմաց կատարված վճարումների ընդհանուր գումարը կազմել է 2,003,974 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 1,274,500 հազ. ՀՀ դրամ):

Տրանսպորտային միջոցների վարձակալությունը կարճաժամկետ է և ճանաչվում է շահույթի կամ վնասի մասին հաշվետվությունում: Տրանսպորտային միջոցների վարձակալության ընդհանուր ծախսը կազմում է 42,488 հազ. ՀՀ դրամ (2021 թ.՝ 16,450 հազ. ՀՀ դրամ): Տես Ծանոթագրություն 24:

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

19 Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորությունների համեմատություն

Ստորև բերված աղյուսակը ներկայացնում է Ընկերության ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորությունների և այդ պարտավորությունների շարժի վերլուծությունը ներկայացված ժամանակաշրջաններից յուրաքանչյուրի համար: Այս պարտավորությունների տողերը դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվությունում ներկայացվում են որպես ֆինանսական գործունեություն:

- 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Փոխառու- թյուններ	Վարձակալու- թյան գծով պարտավորու- թյուններ	Ֆինանսական երաշխիք	Ընդամենը
Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորություններ առ 1 հունվարի	8,664,896	4,474,764	1,907,669	15,047,329
Դրամական միջոցներ				
Ստացված վարկեր	20,524,762	-	-	20,524,762
Մայր գումարի մարումներ	(8,786,288)	(1,593,593)	-	(10,379,881)
Տոկոսավճարներ	(1,061,837)	(410,381)	-	(1,472,218)
Անկանխիկ փոփոխություններ				
Տոկոսների հաշվեգրում	1,268,616	458,194	-	1,726,810
Նոր վարձակալություններ	-	1,238,182	-	1,238,182
Արտարժույթի ճշգրտումներ	(1,883,029)	-	-	(1,883,029)
Ֆինանսական երաշխիքների ապահանջում	-	-	(1,546,770)	(1,546,770)
Ֆինանսական երաշխիքների ամորտիզացիա	-	-	(360,899)	(360,899)
Այլ	(392,803)	66,782	-	(326,021)
Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորություններ առ 31 դեկտեմբերի	18,334,317	4,233,948	-	22,568,265

- 2021թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Փոխառու- թյուններ	Վարձակալու- թյան գծով պարտավորու- թյուններ	Ֆինանսական երաշխիք	Ընդամենը
Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորություններ առ 1 հունվարի	4,957,973	4,844,605	2,668,514	12,471,092
Դրամական միջոցներ				
Ստացված վարկեր	7,058,409	-	-	7,058,409
Մայր գումարի մարումներ	(2,876,674)	(998,797)	-	(3,875,471)
Տոկոսավճարներ	(521,249)	(275,703)	-	(796,952)
Անկանխիկ փոփոխություններ				
Տոկոսների հաշվեգրում	529,431	469,153	-	998,584
Նոր վարձակալություններ	-	494,816	-	494,816
Արտարժույթի ճշգրտումներ	(479,290)	-	-	(479,290)
Ֆինանսական երաշխիքների ամորտիզացիա	-	-	(760,845)	(760,845)
Այլ	(3,705)	(59,310)	-	(63,015)
Ֆինանսական գործունեությունից բխող պարտավորություններ առ 31 դեկտեմբերի	8,664,896	4,474,764	1,907,669	15,047,329

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

20 Ակտիվների ապագործարկման պահուստ

Ընկերությունը ունի իրավական պարտավորություն ապամոնտաժել սարքավորումները և վերականգնել վարձակալած տարածքները դրանց՝ 20 տարի հետո ակնկալվող փակումից: Տարվա ընթացքում ակտիվների ապագործարկման պահուստի շարժը հետևյալն է:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ակտիվների ապագործարկում և վարձակալված տեղանքի վերականգնում
Հաշվեկշռային արժեքը առ 1 հունվարի 2021թ.	1,292,925
Ներկա արժեքի գեղչման ծախս	143,601
Հաշվեկշռային արժեքը առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	1,436,526
Ներկա արժեքի գեղչի հակադարձում	160,048
Հիմնական միջոցների նկատմամբ ճշգրտված գնահատումների փոփոխություններ (կապիտալացված)	(50,469)
Ակտիվների ապագործարկման պարտավորության ապաճանաչում	(140,860)
Հաշվեկշռային արժեքը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	1,405,247

21 Առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր և ստացված կանխավճարներ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Պարտավորություններ ձեռք բերված ծառայությունների գծով	3,382,824	3,713,031
Պարտավորություններ ձեռք բերված սարքավորումների գծով	1,996,191	1,384,068
Պարտավորություններ ռոուտինգի ծառայությունների գծով	1,118,100	584,130
Պարտավորություններ ձեռք բերված ոչ կյուբական ակտիվների գծով	838,274	516,023
Պարտավորություններ շինարարական աշխատանքների գծով	820,591	193,555
Պարտավորություններ ձեռք բերված պաշարների գծով	334,781	357,128
Հաշվեգրված մասնագիտական ծառայություններ	31,200	31,200
Այլ պարտավորություններ	1,296	858
Ընդամենը առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր	8,523,257	6,779,993

4,670,858 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 3,447,322 հազ. ՀՀ դրամ) առևտրային կրեդիտորական պարտքերն արտահայտված են արտարժույթով, մասնավորապես 57%-ը ԱՄՆ դոլարով (2021թ.՝ 74%), 4%՝ ՀՓԻ-ով (2021թ.՝ 7%), 38%՝ եվրոյով (2021թ.՝ 18%) և 0%՝ ռուսական ռուբլով (2021թ.՝ 1%):

31 դեկտեմբերի 2022թ. և 31 դեկտեմբերի 2021թ. դրությամբ ստացված կանխավճարների մնացորդների կազմը հետևյալն է.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Վաճառքի ենթակա ոչ ընթացիկ ակտիվների դիմաց ստացված կանխավճարներ	1,836,320	2,145,331
Հեռահաղորդակցության գործընկերներից ստացված կանխավճարներ	1,459,531	37,175
Վարձակալությունից ստացված կանխավճարներ (Ընկերությունը՝ վարձատու)	751,456	142
Բաժանորդներից ստացված կանխավճարներ	626,564	675,283
Ընդամենը ստացված կանխավճարներ	4,673,871	2,857,931

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

22 Պարտավորությունների և վճարների պահուստ

Պարտավորությունների և վճարների պահուստի շարժը հետևյալն է.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Իրավական հայցեր	Հարկային ռիսկեր	Ընդամենը
Հաշվեկշռային արժեքը առ 1 հունվարի 2021թ.	802	-	802
Շահույթին կամ վնասին վերագրված ավելացումներ Պահուստի հաշվին վճարումներ	65,920 (859)	121,334 -	187,254 (859)
Հաշվեկշռային արժեքը առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	65,863	121,334	187,197
Շահույթին կամ վնասին վերագրված ավելացումներ Պահուստի հաշվին վճարումներ	347,645 -	- (121,334)	347,645 (121,334)
Հաշվեկշռային արժեքը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	413,508	-	413,508

Բոլոր վերը նշված պահուստները դասակարգվել են որպես ընթացիկ պարտավորություններ, քանի որ Ընկերությունը չունի անվերապահ իրավունք հետաձգել դրանց վճարումը մեկ տարուց ավելի ուշ:

Իրավական հայցեր: Ղեկավարության կարծիքով, որը հիմնված է համապատասխան իրավաբանական խորհրդատվության վրա՝ իրավական հայցերի քննման արդյունքը իրավական պահանջների գծով պահուստը վերաբերում է նախկին աշխատակցի կողմից Ընկերության դեմ 2018թ. ներկայացված հայցին՝ Ընկերությունից ազատման մասին որոշումը վերացնելու պահանջով: Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2022թ. վճարվել է մինչև 2023թ. ապրիլի վերջ:

Հարկային ռիսկեր: 2021թ. հարկային ռիսկերի գծով պահուստը կապված է հարկային հաշվետվությունների ճշգրտումների հետ, որոնք վճարվել են 2022թ.-ին:

23 Հասույթ

Հասույթն ամբողջությամբ ստացվել է Հայաստանում, քանի որ ծառայությունները մատուցվել են Հայաստանում:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Ժամանակի ընթացքում		
Շարժական կապ-տվյալների փոխանակում	8,216,765	7,243,249
Շարժական կապ-ձայնային	3,602,086	4,265,245
Շարժական կապ-փոխկապակցում	2,170,079	2,181,017
Շարժական կապ-ռոումինգ	1,049,122	799,185
Շարժական կապ-այլ	1,074,628	1,038,150
Շարժական կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ	16,112,680	15,526,846
Ժամանակային կետում		
Ֆիքսված կապ-ինտերնետ	4,915,014	4,862,717
Ֆիքսված կապ-տարանցիկ	4,479,964	2,732,522
Ֆիքսված կապ-ձայնային	3,973,924	4,535,851
Ֆիքսված կապ-միջհամակարգային	171,359	199,799
Ֆիքսված կապ-այլ	1,130,134	1,366,704
Ֆիքսված կապի ծառայությունների մատուցումից հասույթ	14,670,395	13,697,593
Ժամանակային կետում		
Սարքավորումներ-շարժական կապ	3,024,869	2,288,897
Սարքավորումներ-ֆիքսված կապ	38,338	61,072
Սարքավորումների իրացումից հասույթ	3,063,207	2,349,969
Վարձակալությունից հասույթ	713,178	-
Լյլ հասույթ	17,218	136,106
Ընդամենը հասույթ	34,576,678	31,710,514

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

24 Վաճառքի ինքնարժեք

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
<i>Ծառայությունների ինքնարժեք</i>		
Մաշվածություն և ամորտիզացիա	6,678,525	7,017,892
Անձնակազմի ծախսեր	3,544,694	3,160,653
Բջջային կապի փոխկապակցման ծախս	2,112,264	1,954,405
Ռադիո ալիքների օգտագործման թույլտվություն	1,792,119	1,793,975
Էլեկտրաէներգիա	1,542,496	1,364,620
Սարքավորումների և կապուղիների սպասարկման ծախսեր	970,635	1,021,129
Ինտերնետի և այլ կապուղիներ	842,900	1,280,761
Ռոումինգի գծով ստացված ծառայություններ	690,460	377,253
Ֆիքսված կապի միջհամակարգային ծախս	574,868	745,669
Վառելիք	186,109	135,243
Ծառայությունների ԱԱՀ	105,239	47,865
SIM քարտեր	93,820	30,659
Հնամաշուկայան գծով պահուստի (հակադարձում) / ճանաչում	65,697	(50,123)
Փոխադրամիջոցների վարձակալում	42,588	16,450
Գործուղումներ և վերապատրաստում	33,361	17,050
Ֆիքսված հեռախոսակապի այլ ծառայություններ	298,925	282,401
Բջջային հեռախոսակապի այլ ծառայություններ	147,791	144,933
Ընդամենը ծառայությունների ինքնարժեք	19,722,491	19,340,835
<i>Իրացված սարքավորումների ինքնարժեք</i>		
Սարքավորումներ-բջջային կապ	2,905,107	2,234,874
Սարքավորումներ-ֆիքսված հեռախոսակապ	2,738	11,422
Ընդամենը սարքավորումների ինքնարժեք	2,907,845	2,246,296
Ընդամենը վաճառքի ինքնարժեք	22,630,336	21,587,131

Անձնակազմի գծով ծախսերը ներառում են պարտադիր կենսաթոշակային հիմնադրամի հատկացումներ՝ 127,118 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 96,267 հազ. ՀՀ դրամ):

25 Այլ գործառնական եկամուտ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Մայր կազմակերպության կողմից փոխհատուցմամբ եկամուտ	1,960,000	-
Պաշարների իրացումից օգուտ	8,068	-
Ստացված կանխավճարների և կրեդիտորական պարտքերի դուրսգրումից եկամուտ	5,491	35,861
Տուգանքներից եկամուտ	111	234
Այլ	28,861	62,851
Հիմնական միջոցների օտարումից եկամուտ	-	1,320,065
Փոխարժեքային տարբերություններից օգուտ՝ հանած վնաս,	-	165,363
գործառնական գործունեությունից	-	165,363
Վարձակալությունից եկամուտ	-	72,201
Ընդամենը այլ գործառնական եկամուտ	2,002,531	1,656,575

31 դեկտեմբերի 2021թ. ավարտված տարվա ընթացքում Ընկերությունը վաճառել է չչահագործվող շենքեր Հայաստանի տարբեր մասերում: Գումարի հիմնական մասը վերաբերում է Երևանում գտնվող շենքին, որի վաճառքի գինը կազմել է 1,046,000 հազ. ՀՀ դրամ:

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

26 Ընդհանուր և վարչական ծախսեր

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Անձնակազմի ծախսեր	2,041,239	2,047,815
Մասնագիտական ծառայություններ	887,202	661,712
Մաշվածություն և ամորտիզացիա	413,048	179,823
Գրասենյակային և կոմունալ ծախսեր	393,607	239,606
Չփոխհատուցվող հարկեր	113,002	72,983
Սպասարկման և նորոգման ծախսեր	94,368	88,054
Գործուղման և վերապատրաստման ծախսեր	56,920	26,679
Ապահովագրություն	45,455	24,189
Անվտանգության ծախսեր	27,745	53,677
Ներկայացուցչական ծախսեր	4,655	44,428
Ոչ ֆինանսական ակտիվների արժեզրկում	-	164
Այլ	154,892	46,999
Ընդամենը ընդհանուր և վարչական ծախսեր	4,232,133	3,486,129

Անձնակազմի ծախսերը ներառում են 5,821 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 39,934 հազ. ՀՀ դրամ) արձակման նպաստներ՝ կապված դեկավար պաշտոններից անձնակազմի ազատման հետ:

Արձակման նպաստների գումարները նաև ներառված են Վաճառքի ինքնարժեքի կազմում (տես Ծանոթագրություն 24)՝ 12,612 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 73,711 հազ. ՀՀ դրամ), և Իրացման ծախսերի կազմում (տես Ծանոթագրություն 27)՝ 4,706 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 10,117 38,724 հազ. ՀՀ դրամ), համապատասխանաբար:

Անձնակազմի գծով ծախսերը ներառում են պարտադիր կենսաթոշակային հիմնադրամի հատկացումներ՝ 73,202 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 55,436 հազ. ՀՀ դրամ):

27 Իրացման ծախսեր

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Անձնակազմի ծախսեր	2,268,529	2,064,904
Գովազդային և մարքեթինգային ծառայություններ	559,597	431,542
Ինկասացիոն ծախսեր	311,851	308,611
Լիցքավորման քարտերի գծով ծախսեր	41,502	21,919
Այլ ծախսեր	106,111	232,949
Ընդամենը իրացման ծախսեր	3,287,590	3,059,925

Անձնակազմի գծով ծախսերը ներառում են պարտադիր կենսաթոշակային հիմնադրամի հատկացումներ՝ 81,353 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 61,609 հազ. ՀՀ դրամ):

28 Այլ գործառնական ծախսեր

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Իրավական հայցերի գծով ծախսեր	347,645	65,920
Հիմնական միջոցների դուրսագումարի վնասներ	219,642	-
Փոխարժեքային տարբերություններից օգուտ՝ հանած վնաս, գործառնական գործունեությունից	160,831	-
Հարկային տուգանք	97,706	121,344
Բարեգործություն և հովանավորություն	88,136	32,600
Այլ չփոխհատուցվող հարկեր	28,942	44,588
Չհաշվանցվող ԱՄՀ	22,077	29,335
Պաշարների արժեզրկում	5,397	76
Պաշարների իրացումից վնասներ	-	49,321
Անձնակազմի ծախսեր	-	5,000
Մաշվածություն և ամորտիզացիա	-	6
Այլ ծախսեր	129,404	157,749
Ընդամենը այլ գործառնական ծախսեր	1,099,780	505,939

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

29 Ֆինանսական եկամուտ/ծախսեր

Ֆինանսական եկամուտ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Տոկոսային եկամուտ տրված փոխառություններից	1,261,196	744,769
Նախկինում ճանաչված գեղջի վերականգնում	188,011	15,617
Տոկոսային եկամուտ դրամական միջոցներից և դրանց համարժեքներից և ժամկետային ավանդից	45,879	3,075
Ֆինանսական երաշխիքների ամորտիզացիա	360,899	760,845
Ընդամենը՝ շահույթում կամ վնասում ճանաչված ֆինանսական եկամուտ	1,855,985	1,524,306

Ֆինանսական երաշխիքը ճանաչվել է 2020թ.-ին, 2021թ.-ին այն ամորտիզացվել է, 2022թ.-ին ապաճանաչվել է սեփական կապիտալում:

Ֆինանսական ծախսեր

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Տոկոսային ծախս ստացված փոխառությունների գծով	1,268,617	529,431
Տոկոսային ծախս վարձակալության գծով	458,194	469,153
Ակտիվի ապագործարկման պարտավորությունների գծով պահուստ. ներկա արժեքի գեղջման հակադարձում	19,188	143,601
Ֆինանսական դեբիտորական պարտքերի գեղջում	-	196,282
Ընդամենը՝ ֆինանսական ծախսեր	1,745,999	1,338,467
Հանած՝ կապիտալացվող ֆինանսական ծախսեր	(205,910)	(117,493)
Ընդամենը՝ շահույթում կամ վնասում ճանաչված ֆինանսական եկամուտ	1,540,089	1,220,974

Ընկերությունը կապիտալացրել է փոխառության ծախսումները, որոնք առաջացել են հիմնական միջոցների կառուցմանը և ձեռքբերմանն անմիջականորեն վերագրելի ֆինանսավորման գծով: Կապիտալիզացիայի դրույքաչափը կազմել է 11.79% (2021թ.՝ 8.78%):

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

30 Շահութահարկ

(ա) Շահութահարկի գծով ծախսի բաղադրիչները

Շահույթում կամ վնասում ճանաչված շահութահարկի գծով ծախսը ներառում է հետևյալ բաղադրիչները.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Չետաձգված հարկ	1,813,122	993,105
Տարվա շահութահարկի գծով ծախս	1,813,122	993,105

(բ) Կիրառելի հարկադրույթով բազմապատկած շահույթի կամ վնասի և շահութահարկի գծով ծախսի համադրում

Ընկերության 2022թ. և 2021թ. նկատմամբ կիրառելի շահութահարկի դրույքը 18% է: Հարկերի գծով ակնկալվող և իրական ծախսի համադրումը ներկայացված է ստորև.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2022թ.	2021թ.
Շահույթ նախքան հարկումը	10,490,422	4,462,002
Տեսական հարկային ծախսը՝ սահմանված 18% դրույքաչափով	(1,888,276)	(803,160)
Հարկային առումով չնվազեցվող կամ չհարկվող գործարքների ազդեցությունը.		
- Չհարկվող եկամուտ	1,183,076	341,057
- Չնվազեցվող ծախսեր	(1,107,922)	(531,002)
Տարվա շահութահարկի գծով ծախս	(1,813,122)	(993,105)

Ընդհանուր չհանվող ծախսերից 870,341 հազ. ՀՀ դրամը ներկայացնում է արտարժույթային կորուստների ազդեցությունը (2021 թ.՝ 449,125 հազ. ՀՀ դրամ): Ընդհանուր չհարկվող եկամտից 796,434 հազ. ՀՀ դրամը ներկայացնում է փոխարժեքային օգուտի ազդեցությունը (2021թ.՝ 341,057 հազ. ՀՀ դրամ): Այս ֆինանսական հաշվետվություններում դրանք ներկայացված են զուտ հիմունքով:

2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունն ունեցել է 269,728 հազ. ՀՀ դրամ ընթացիկ կանխավճարներ շահութահարկի գծով (2021թ.՝ 248,075 հազ. ՀՀ դրամ): Կանխավճարը ճանաչվել է 2021թ. փաստացի հարկային ծախսի համեմատ ավելի մեծ գումարով հարկերի վճարման հետևանքով: Ընկերության կողմից կանխավճարը կօգտագործվի հաջորդ ժամանակահատվածներում:

(գ) Չետաձգված հարկերի վերլուծությունն ըստ ժամանակավոր տարբերության տեսակի

ՖՀՄՍ-ի և Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսդրության միջև եղած տարբերություններն առաջացնում են ժամանակավոր տարբերություններ՝ ֆինանսական հաշվետվությունների ներկայացման նպատակով որոշվող ակտիվների և պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքների և հարկման նպատակով որոշվող դրանց գումարների միջև:

Այդ ժամանակավոր տարբերություններում 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ շարժի հարկային հետևանքը մանրամասնորեն ներկայացված է ստորև.

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

30 Շահութահարկ (շարունակություն)

<i>Չազ. 33 դրամ</i>	1 հունվարի 2022թ.	(Ճախսագրված)/ կրեդիտագրված շահույթին կամ վնասին	(Ճախսագրված)/ կրեդիտագրված սեփական կապիտալին	31 դեկտեմբերի 2022թ.
Ժամանակավոր տարբերությունների հարկային հետևանքը				
Հիմնական միջոցներ	2,359,065	(442,804)	-	1,916,261
Ոչ նյութական ակտիվներ	8,297	(140,307)	-	(132,010)
Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսումներ	230,499	(740)	-	229,759
Ներդրումային գույք	-	(1,066,872)	-	(1,066,872)
Պաշարների գծով պահուստ	1	(1)	-	-
Հետաձգված ծախսեր	(22,157)	8,518	-	(13,639)
Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ և վարձակալության գծով պարտավորություններ	180,602	(49,879)	-	130,723
Դեբիտորական պարտքերի արժեզրկման պահուստ	653,578	144,892	160,157	958,628
Ակտիվների ապագործարկման պահուստ	258,575	(5,631)	-	252,944
Հետաձգված եկամուտներ	11,774	(1,277)	-	10,497
Կրեդիտորական պարտքեր	56,765	47,262	-	104,027
Տրամադրված փոխառություններ	(34,493)	(82,544)	381,828	264,791
Ֆինանսական և երաշխիքներ	343,380	(64,962)	(278,418)	-
Հարկային վնասներ	203,766	(158,778)	-	44,988
Չուտ հետաձգված հարկային ակտիվ	4,249,652	(1,813,123)	263,567	2,700,096

ՀՀ օրենսդրության համաձայն, 31 դեկտեմբերի 2022թ. դրությամբ առկա հարկային վնասները կարող են օգտագործվել մինչև 2025թ.: Այդ ժամանակավոր տարբերություններում 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ շարժի հարկային հետևանքը մանրամասնորեն ներկայացված է ստորև.

<i>Չազ. 33 դրամ</i>	1 հունվարի 2021թ.	(Ճախսագրված)/ կրեդիտագրված շահույթին կամ վնասին	(Ճախսագրված)/ կրեդիտագրված սեփական կապիտալին	31 դեկտեմբերի 2021թ.
Ժամանակավոր տարբերությունների հարկային հետևանքը				
Հիմնական միջոցներ	2,718,380	(359,315)	-	2,359,065
Ոչ նյութական ակտիվներ	241,226	(232,929)	-	8,297
Վարձակալված գույքի վրա կատարված կապիտալ ծախսումներ	247,371	(16,872)	-	230,499
Պաշարների գծով պահուստ	(1)	2	-	1
Հետաձգված ծախսեր	(48,806)	26,650	-	(22,156)
Օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվներ և վարձակալության գծով պարտավորություններ	87,609	92,994	-	180,603
Դեբիտորական պարտքերի արժեզրկման պահուստ	680,397	(26,819)	-	653,578
Ակտիվների ապագործարկման պահուստ	232,727	25,848	-	258,575
Հետաձգված եկամուտներ	11,280	495	-	11,775
Կրեդիտորական պարտքեր	126,460	(69,697)	-	56,763
Տրամադրված փոխառություններ	-	(60,287)	25,793	(34,494)
Ֆինանսական և երաշխիքներ	-	(136,952)	480,333	343,380
Հարկային վնասներ	439,989	(236,223)	-	203,766
Չուտ հետաձգված հարկային ակտիվ	4,736,632	(993,105)	506,125	4,249,652

31 Մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող շահույթ

Մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող հիմնական շահույթը/(վնասը) հաշվարկվում է Ընկերության սեփականատերերին վերագրվող շահույթը կամ վնասը բաժանելով տարվա ընթացքում թողարկված սովորական բաժնետոմսերի միջին կշռված քանակի վրա՝ բացառությամբ գանձապետական բաժնետոմսերի:

Ընկերությունը չունի նոսրացման ենթակա սովորական բաժնետոմսեր. հետևաբար, մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող նոսրացված շահույթը հավասար է մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող հիմնական շահույթին:

Շարունակվող գործառնություններից մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող շահույթը հաշվարկվում է հետևյալ կերպ.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ծնթգ.	2022թ.	2021թ.
Տարվա շահույթ՝ վերագրվող սովորական բաժնետոմսերի բաժնետերերին		8,677,300	3,468,897
Տարվա շահույթ		8,677,300	3,468,897
Թողարկվող սովորական բաժնետոմսերի միջին կշռված թիվը	16	188,377,090	188,377,090
Մեկ բաժնետոմսին բաժին ընկնող հիմնական շահույթ (արտահայտված ՀՀ դրամով՝ մեկ բաժնետոմսի դիմաց)		46.06	18.41

32 Պայմանական դեպքեր և պարտավորություններ

Իրավական գործընթացներ. Ժամանակ առ ժամանակ սովորական գործունեության ընթացքում Ընկերության դեմ կարող են ներկայացվել հայցեր: Հիմնվելով սեփական գնահատման վրա, ղեկավարությունը կարծում է, որ դրանք չեն հանգեցնի Էական կորուստների, որոնք կզերազանցեն ֆինանսական հաշվետվություններում արտացոլված պահուստների գումարը:

Ընկերությունը դատական վարույթ է ունեցել նախկին բաժանորդի հետ՝ ֆիքսված հեռախոսակապի վերանվանման հետևանքով բաց թողնված օգուտների տեսքով առաջացած վնասի հատուցման պահանջով: Պահուստ չի ձևավորվել, քանի որ Ընկերության ղեկավարությունը կարծում է, որ որևէ Էական վնասի առաջացման հավանականություն չկա, և ռիսկը ցածր հավանական է:

Հարկային պայմանական պարտավորություններ. Հայաստանի Հանրապետության հարկային, արժույթային և մաքսային օրենսդրության որոշ դրույթներ կարող են հանդիսանալ տարընթերցումների առարկա՝ Ընկերության գործարքների և գործունեության նկատմամբ կիրառելիս: Հետևաբար, հարկային մարմինները կարող են ավելի խիստ դիրքորոշում ընդունել օրենսդրության մեկնաբանությունների և գնահատումների գծով: Որպես հետևանք, հարկային մարմինները կարող են հայց ներկայացնել այն գործարքների և հաշվապահական հաշվառման մեթոդների վերաբերյալ, որոնց համար նախկինում պահանջներ չեն ներկայացրել: Հարկային ստուգումները կարող են ներառել ստուգման ամսաթվին անմիջապես նախորդող երեք օրացուցային տարիները:

Ի լրումն վերը նշված հարցերի, ղեկավարությունը կարծում է, որ Ընկերությունն ունի հարկային ռիսկերի հետ կապված 1,211,356 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 1,211,356 հազ. ՀՀ դրամ) գումարի չափով այլ հնարավոր պարտավորություններ, որոնց հավանականությունը գնահատվում է «աննշանը գերազանցող»: Այս ռիսկերը հիմնականում վերաբերվում են ՀՀ հարկային մարմինների կողմից ոչ ռեզիդենտի շահութահարկի լրացուցիչ պարտավորությունների առաջադրմանը: Այս ռիսկերը հանդիսանում են համապատասխան օրենսդրության և փաստաթղթավորման պահանջների մեկնաբանություններում առկա անորոշությունների արդյունք:

Կապիտալ ծախսումների գծով պարտավորություններ. 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունն ունի կապիտալ ծախսումների պայմանագրային պարտավորություններ հիմնական միջոցների ձեռքբերման գծով՝ 651,364 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 2,606,974 հազ. ՀՀ դրամ): 2022 թ.-ին պարտավորությունները կարճաժամկետ էին, և դրանցից շատերը մարվել են մինչև տարեվերջ:

32 Պայմանական դեպքեր և պարտավորություններ (շարունակություն)

Ընկերությունն արդեն հատկացրել է անհրաժեշտ միջոցներ այդ պարտավորությունների կատարման համար: Ընկերության ղեկավարությունը կարծում է, որ ապագա գուտ շահույթը և ֆինանսավորումը բավարար կլինեն՝ այս և համանման այլ պարտավորությունները կատարելու համար:

Շրջակա միջավայրի պահպանության հարցեր. Ներկայումս Հայաստանի Հանրապետությունում շրջակա միջավայրի պահպանության կանոնակարգման համակարգը զարգանում է, և պետական մարմինների դիրքորոշումն այդ համակարգը ներդնելու հարցում շարունակաբար փոփոխվում է: Ընկերությունը պարբերաբար գնահատում է իր պարտավորությունները շրջակա միջավայրի պահպանության կանոնակարգերի համաձայն: Երբ պարտավորությունները որոշվում են, դրանք անմիջապես ճանաչվում են հաշվետվությունում: Հնարավոր պարտավորությունները, որոնք կարող են ծագել գործող կանոնակարգերի, քաղաքացիական իրավական համակարգի կամ օրենսդրության փոփոխման հետևանքով, չեն կարող գնահատվել, սակայն կարող են էական լինել: Գործող օրենսդրության կիրառման պայմաններում ղեկավարությունը կարծում է, որ չկան շրջակա միջավայրին վնաս հասցնելու հետևանքով առաջացող նշանակալի պարտավորություններ

Գրավ. Ընկերությունը գրավադրել է 3,987,644 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 125,922 հազ. ՀՀ դրամ) գուտ հաշվեկշռային արժեքով գույք, որպես ստացված փոխառությունների երաշխիք (Ծանոթագրություն 17): Ընկերության բաժնետոմսերի 100%-ը նույնպես գրավադրվել է որպես նույն վարկի երաշխիք:

33 Ֆինանսական երաշխիքներ

Երաշխիքներն իրենցից ներկայացնում են հետևյալն ունեցող ենթակա հանձնառություններ առ այն, որ Ընկերությունը կկատարի վճարումներ այն դեպքում, երբ մեկ այլ կողմ չի կարողանա կատարել իր պարտավորությունները: 2021թ. Ընկերությունը երաշխավորել է տեղական բանկի հետ վարկային պայմանագրի ներքո «ԹԻՄ» ՓԲԸ-ի (Ընկերության անմիջական մայր ընկերության) պարտավորությունը՝ ԱՄՆ դոլարով ներկայացված վարկի գծով, որի մարման ժամկետը 2027թ. հոկտեմբերն է: Ընկերության կողմից ղեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՖՀՄՍ 9-ի հիման վրա ճանաչված երաշխիքի հաշվեկշռային արժեքը 2021թ. կազմել է 1,907,669 հազ. ՀՀ դրամ, հաշվարկված որպես i) ակնկալվող կորստի մոդելի հիման վրա որոշված երաշխավորված ազդեցության դիմաց կորստի չափից և ii) սկզբնական ճանաչման ժամանակ գումարի մնացած չամորտիզացված մնացորդից առավելագույնով: Այս դեպքում ii) գումարն ավելի մեծ է եղել: Երաշխիքի ամորտիզացիան հաշվարկվել է երաշխիքի գործողության ընթացքում գծային մեթոդով, և ամորտիզացիայի ազդեցությունը ճանաչվել է ֆինանսական եկամուտներում: Ֆինանսական երաշխիքի գծով պարտավորությունը հաշվարկվել է հավանականությամբ ճշգրտված գեղչված դրամական հոսքերի վերլուծության միջոցով: Ֆինանսական հաշվարկների սկզբնական ճանաչման գնահատականներն էին մայր կազմակերպության կողմից դեֆոլտի հավանականությունը և դեֆոլտի դեպքում վնասի չափը: 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ «ԹԻՄ» ՓԲԸ-ն ամբողջությամբ մարել է վարկը, հետևաբար ֆինանսական երաշխիքից ստացված պարտավորությունն ապաճանաչվել է՝ չբաշխված շահույթի վրա համապատասխան ազդեցությամբ:

34 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում

Ընկերությունում ռիսկերի կառավարումն իրականացվում է ֆինանսական, գործառնական և իրավական ռիսկերի ուղղություններով: Ֆինանսական ռիսկը կազմված է շուկայական ռիսկից (ներառյալ՝ արժույթային, տոկոսադրույքի և այլ գնային ռիսկը), պարտքային ռիսկից և իրացվելիության ռիսկից: Ֆինանսական ռիսկերի կառավարման գործառնային առաջնային նպատակն է ռիսկերի սահմանաչափ սահմանելը և այնուհետև ռիսկերի ազդեցությունն այդ սահմանաչափում պահելը: Գործառնական և իրավական ռիսկերի կառավարման գործառնայինները նպատակ ունեն ապահովել ներքին քաղաքականության և ընթացակարգերի պատշաճ իրականացումը՝ գործառնական և իրավական ռիսկերը նվազագույնի հասցնելու համար:

Պարտքային ռիսկ. Ընկերությունը ենթարկվում է պարտքային ռիսկի, այսինքն՝ ռիսկը, երբ ֆինանսական գործիքի մի կողմը ֆինանսական վնաս է պատճառում մյուս կողմին՝ պարտավորությունները չկատարելու հետևանքով: Պարտքային ռիսկն առաջանում է Ընկերության կողմից տարածամկետ վճարման պայմաններով վաճառք իրականացնելու և մյուս կողմերի հետ ֆինանսական ակտիվներ առաջացնող այլ գործարքներ իրականացնելու արդյունքում:

Հետևյալ աղյուսակը ներկայացնում է ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների կատեգորիաները ղեկտեմբերի 31-ի դրությամբ.

34 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Հազ. ՀՀ դրամ	2022թ.	2021թ.
Ակտիվներ		
Տրամադրված փոխառություններ (Ծանոթագրություն 11)	17,249,248	10,955,362
Առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքեր (Ծանոթագրություն 13)	2,018,779	64,578
- Առևտրային դեբիտորական պարտքեր, գուտ	6,240,018	4,581,520
- Ժամկետային ավանդներ (Ծանոթագրություն 24)	823,885	-
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ (Ծանոթագրություն 15)		
- Ցպահանջ մնացորդներ բանկում	511,173	1,364,480
- Դրամական միջոցներ ճանապարհին	80,908	74,583
- Առձեռն դրամական միջոցներ	23,719	27,997
Ընդամենը հաշվեկշռի պարտքային ռիսկ	26,947,730	17,068,520
Տրամադրված երաշխիքներ (Ծանոթագրություն 33)	-	1,907,669
Ընդամենը պարտքային ռիսկ	24,864,697	18,976,189

Պարտքային ռիսկերի կառավարում: Պարտքային ռիսկը հանդիսանում է Ընկերության բիզնեսի համար միակ առավել էական ռիսկը: Հետևաբար, ղեկավարությունը հատուկ ուշադրություն է դարձնում պարտքային ռիսկի կառավարմանը:

Ռիսկերի կառավարման նպատակով պարտքային ռիսկի գնահատումը բարդ է և ենթադրում է մոդելների կիրառում, քանի որ ռիսկը փոփոխվում է՝ կախված շուկայական պայմաններից, ակնկալվող դրամական հոսքերից և ժամանակի անցնելուց: Ակտիվների պորտֆելի գծով պարտքային ռիսկի գնահատումը ենթադրում է դեֆոլտի առաջացման հավանականության գնահատում, կորուստների համապատասխան գործակիցների և գործընկերների միջև դեֆոլտի հարաբերակցության հետագա գնահատում:

Սահմանափակումներ. Ընկերությունը կառավարում է իր պարտքային ռիսկի մակարդակը՝ սահմանաչափեր կիրառելով մեկ գործընկերոջ կամ գործընկերների խմբի գծով ստանձնած ռիսկերի ծավալի համար: Պարտքային ռիսկի սահմանափակումները պարբերաբար հաստատվում են ղեկավարության կողմից: Այդ ռիսկերն անընդհատ վերահսկվում են և ենթակա են տարեկան կամ առավել հաճախակի վերանայման:

Ընկերության ղեկավարությունը դիտարկում է չվճարված առևտրային դեբիտորական պարտքերի վերլուծությունն ըստ ժամկետայնության և միջոցներ է ձեռնարկում ժամկետանց մնացորդների մասով: Հետևաբար, ղեկավարությունը տեղին է համարում տրամադրել պարտքային ռիսկի ժամկետայնության վերաբերյալ և այլ տեղեկատվություն, ինչպես բացահայտված է Ծանոթագրություն 13-ում:

Ակնկալվող պարտքային կորուստների (ԱՊԿ) չափում: ԱՊԿ-ն իրենից ներկայացնում է դրամական միջոցների ապագա դեֆիցիտի ներկա արժեքի հավանականությամբ կշռված գնահատական (այսինքն՝ միջին կշռված պարտքային կորուստը, տրված ժամանակահատվածում տեղի ունեցող դեֆոլտի համապատասխան ռիսկերով, որոնք օգտագործվել են որպես կշիռ): ԱՊԿ չափումն անկողմնակալ է և որոշվում է հնարավոր արդյունքների շրջանակը գնահատելու միջոցով: ԱՊԿ չափումն իրականացվում է Ընկերության կողմից օգտագործվող հետևյալ չորս բաղադրիչների հիման վրա. դեֆոլտի հավանականություն, դեֆոլտի ռիսկին ենթակա պարտքային պահանջի մեծություն, դեֆոլտից առաջացող վնաս և գեղջման տոկոսադրույք:

Դեֆոլտի ռիսկին ենթակա պարտքային պահանջի մեծությունը՝ EAD, ապագա դեֆոլտի ամսաթվի դրությամբ ազդեցության գնահատումն է՝ հաշվի առնելով հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո ազդեցության ակնկալվող փոփոխությունները, ներառյալ մայր գումարի և տոկոսների մարումները և հանձնառված գործիքների ակնկալվող ստացումները: Դեֆոլտի հավանականությունը՝ PD, տվյալ ժամանակահատվածում դեֆոլտի առաջացման գնահատումն է: Դեֆոլտից առաջացող վնասը՝ LGD-ն դեֆոլտի դեպքում վնասի գնահատումն է:

34 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Այն հիմնված է պայմանագրային հիմունքով վճարման ենթակա դրամական միջոցների և վարկատուի կողմից ստացման ակնկալվող, ներառյալ գրավի միջոցով՝ դրամական միջոցների միջև տարբերության վրա: Այն սովորաբար արտահայտվում է որպես EAD-ի տոկոս: Ակնկալվող կորուստները գեղջվում են մինչև ընթացիկ արժեքը հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում: Չեղջման տոկոսադրույքը ներկայացնում է ֆինանսական գործիքի արդյունավետ տոկոսադրույքը («EIR») կամ դրա մոտարկված մեծությունը:

Կառավարման մոդելների՝ տևողության ժամկետի ընթացքում ԱՊԿ, այսինքն՝ կորուստներ, որոնք առաջանում են ֆինանսական գործիքի մնացած տևողության ժամկետի ընթացքում բոլոր հնարավոր դեֆոլտի դեպքերից: 12-ամսյա ԱՊԿ-ը ներկայացնում է ողջ ժամկետի ընթացքում ԱՊԿ-ների մասը՝ ֆինանսական գործիքի դեֆոլտի դեպքերից, որոնք հնարավոր են հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո 12 ամսվա, կամ ֆինանսական գործիքի գործողության մնացած ժամկետի ընթացքում, եթե այն մեկ տարուց պակաս է:

Սույն ֆինանսական հաշվետվություններին նպատակով ղեկավարության կողմից գնահատված ԱՊԿ-ները ժամանակային կետում գնահատումներ են, այլ ոչ թե շրջափոխային գնահատումներ, որոնք սովորաբար օգտագործվում են կանոնակարգային նպատակներով: Գնահատումները դիտարկում հեռանկարային տեղեկատվությունը, այսինքն՝ ԱՊԿ-ները արտացոլում են պարտքային ռիսկի վրա ազդեցություն ունեցող հիմնական մակրոտնտեսական փոփոխականների զարգացման կշռույթային հավանականությունը:

PD-ի չափման նպատակով Ընկերությունը սահմանում է դեֆոլտը որպես իրավիճակ, երբ բացահայտումը համապատասխանում է հետևյալ չափանիշներից մեկին կամ մի քանիսին.

- վարկառուի պայմանագրային վճարումների գծով ավելի քան 90 օր կետանցը.
- վարկառուի մահը.
- վարկառուն անվճարունակությունը

Բացահայտման նպատակով Ընկերությունը լիովին համապատասխանեցրել է դեֆոլտի սահմանումը վարկային տեսանկյունից արժեզրկված ակտիվների սահմանմանը: Վերը նշված կանխադրված սահմանումը կիրառվում է Ընկերության բոլոր տեսակի ֆինանսական ակտիվների նկատմամբ:

Ընկերությունը համարում է, որ ֆինանսական գործիքի գծով առկա է պարտքային ռիսկի նշանակալի աճ՝ SICR, երբ բավարարված են հետևյալ քանակական, որակական կամ օժանդակող չափանիշներից մեկը կամ մի քանիսը:

- 30 օր ժամկետանց

Ընկերությունը չափում է ԱՊԿ-ը պորտֆելային հիմունքով: Երբ գնահատումն իրականացվում է պորտֆելային հիմունքով, Ընկերությունը վերլուծում է իր բացահայտումները ըստ սեգմենտների, որոնք որոշվում են պարտքային ռիսկի ընդհանուր բնութագրերի հիման վրա, որպեսզի Ընկերության շրջանակում ռիսկերի ենթարկվածության կառուցվածքը լինի միատարր կամ նմանատիպ:

Ընդհանուր առմամբ, ԱՊԿ-ը հետևյալ պարտքային ռիսկի հարաչափերի բազմապատկման գումարն է՝ EAD, PD և LGD, որոնք սահմանվում են վերը նկարագրված եղանակով, և գեղջվում են մինչև ներկա արժեքը՝ օգտագործելով գործիքի արդյունավետ տոկոսադրույքը: ԱՊԿ-ը որոշվում է՝ կանխատեսելով պարտքային ռիսկի պարամետրերը (EAD, PD և LGD) յուրաքանչյուր ապագա տարվա համար՝ յուրաքանչյուր առանձին բացահայտման ողջ ժամկետի ընթացքում: Այս երեք բաղադրիչները բազմապատկվում են միասին և ճշգրտվում են գոյատևման հավանականության տեսանկյունից (այսինքն՝ վարկը կարող է մարվել կամ դեֆոլտի ենթարկվել է ավելի վաղ ամսում): Արդյունքում, նման կերպ հաշվարկում է յուրաքանչյուր ապագա ժամանակաշրջանի ԱՊԿ-ն, որն այնուհետև գեղջվում է մինչև հաշվետու ամսաթիվը և ամփոփվում: ԱՊԿ-ի հաշվարկում օգտագործվող գեղջման տոկոսադրույքը սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքն է կամ դրա մոտարկումը:

Պարտքային ռիսկի կենտրոնացում. Ընկերությունը ենթարկվում է պարտքային ռիսկի կենտրոնացման ազդեցությանը: 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունն ուներ վեց գործընկեր (2021թ.՝ չորս գործընկեր) 100,000 հազ. ՀՀ դրամը գերազանցող ընդհանուր կարճաժամկետ դեբիտորական պարտքերի մնացորդներով: Այդ մնացորդների ընդհանուր գումարը կազմում է 4,904,790 հազ. ՀՀ դրամ, կամ ընդհանուր կարճաժամկետ դեբիտորական պարտքի 78% (2021թ.՝ 2,714,811 հազ. ՀՀ դրամ կամ ընդհանուր դեբիտորական պարտքի 48%):

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

34 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունն ուներ մեկ գործընկեր (2021թ.՝ գրո) 100,000 հազ. ՀՀ դրամը գերազանցող ընդհանուր երկարաժամկետ դեբիտորական պարտքերի մնացորդներով: Այդ մնացորդների ընդհանուր գումարը կազմում է 2,018,779 հազ. ՀՀ դրամ, կամ ընդհանուր երկարաժամկետ դեբիտորական պարտքի 100% (2021թ.՝ գրո):

Շուկայական ռիսկ. Ընկերությունը ենթարկվում է շուկայական ռիսկերի: Շուկայական ռիսկերն առաջանում են. (ա) արտարժույթի, (բ) տոկոսային ակտիվների և պարտավորությունների և (գ) բաժնային արժեթղթերի բաց դիրքերից, որոնք բոլորն էլ ենթարկվում են ընդհանուր և առանձնահատուկ շուկայական շարժերի: Դեկավարությունը սահմանում է ռիսկի այն մակարդակը, որը կարող է ընդունվել, ինչն էլ վերահսկվում է օրական կտրվածքով: Այնուհանդերձ, այս մոտեցման կիրառումը չի կանխում այս սահմանաչափերից դուրս վնասների առաջացումն այն դեպքերում, երբ տեղի են ունենում ավելի նշանակալի շուկայական շարժեր:

Ստորև ներկայացված շուկայական ռիսկերի նկատմամբ զգայունությունը որոշվել է հիմք ընդունելով մեկ գործոնի փոփոխությունը՝ անփոփոխ պահելով մնացած այլ գործոնները: Գործնականում այս իրավիճակի տեղի ունենալը հավանական չէ, և մի շարք գործոններում փոփոխությունները կարող են փոխկապակցված լինել, օրինակ՝ տոկոսադրույքի և արտարժույթի դրույքաչափի փոփոխությունները:

Արժույթային ռիսկ. Արժույթային ռիսկի գծով դեկավարությունը վերահսկում է օրական դիրքերը: Ստորև ներկայացված աղյուսակն ամփոփում է հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ Ընկերության՝ արժույթի փոխարկման հետ կապված ռիսկին ենթարկվածությունը:

	31 դեկտեմբերի 2022թ.			31 դեկտեմբերի 2021թ.		
	Դրամական ֆինանսական ակտիվներ	Դրամական ֆինանսական պարտավորություններ	Չուտ ռալին դիրք	Դրամական ֆինանսական ակտիվներ	Դրամական ֆինանսական պարտավորություններ	Չուտ ռալին դիրք
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>						
ԱՄՆ դոլար	20,265,212	(21,287,984)	(1,022,773)	13,835,200	(12,777,210)	1,057,990
Եվրո	392,691	(2,655,365)	(2,262,673)	169,405	(630,425)	(461,020)
ՀՓԻ	304,015	(202,431)	101,584	383,063	(246,661)	136,402
ՌԴ ռուբլի	14,188	(16,371)	(2,184)	2,489	(34,650)	(32,161)
Անգլիական ֆունտ	36,113	(4,268)	31,845			
				36,104	-	36,104
Ընդամենը	21,012,219	(24,166,420)	(3,154,201)	14,426,261	(13,688,946)	737,315

Վերը ներկայացված վերլուծությունը ներառում է միայն դրամական ակտիվները և պարտավորությունները: Ոչ դրամական ակտիվները չեն դիտարկվում որպես արժույթային ռիսկ առաջացնող Էական բաղադրիչ:

Հետևյալ աղյուսակը ներկայացնում է շահույթի կամ վնասի զգայունությունը հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի դրությամբ կիրառվող փոխարժեքի հնարավոր փոփոխությունների նկատմամբ՝ Ընկերության ֆունկցիոնալ արժույթի հետ հարաբերակցությամբ, բոլոր այլ փոփոխականները հաստատուն պահելով:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2022թ.	31 դեկտեմբերի 2021թ.
ԱՄՆ դոլարի ամրապնդում 5%-ով (2021թ.՝ ամրապնդում 5%-ով)	(51,139)	52,900
ԱՄՆ դոլարի անկում 5%-ով (2021թ.՝ անկում 5%-ով)	51,139	(52,900)
Եվրոյի ամրապնդում 5%-ով (2021թ.՝ ամրապնդում 5%-ով)	(113,134)	(23,051)
Եվրոյի անկում 5%-ով (2021թ.՝ անկում 5%-ով)	113,134	23,051
ՀՓԻ ամրապնդում 5%-ով (2021թ.՝ ամրապնդում 5%-ով)	5,079	6,820
ՀՓԻ անկում 5%-ով (2021թ.՝ անկում 5%-ով)	(5,079)	(6,820)
ՌԴ ռուբլու ամրապնդում 15%-ով (2021թ.՝ ամրապնդում 15%-ով)	(328)	(4,824)
ՌԴ ռուբլու անկում 15%-ով (2021թ.՝ անկում 15%-ով)	328	4,824
Անգլիական ֆունտի ամրապնդում 5%-ով (2021թ.՝ ամրապնդում 5%-ով)	1,592	1,805
Անգլիական ֆունտի անկում 5%-ով (2021թ.՝ անկում 5%-ով)	(1,592)	(1,805)

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

34 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Տոկոսադրույքի ռիսկ: Ընկերությունն իր վրա է վերցնում շուկայական տոկոսադրույքների գերակշռող մակարդակների տատանումների ազդեցությունը իր ֆինանսական դիրքի և դրամական հոսքերի վրա: Տոկոսների մարժան կարող է աճել այդպիսի փոփոխությունների արդյունքում, բայց կարող է նվազել կամ հանգեցնել վնասների՝ անսպասելի տատանումների դեպքում: Ստորև բերված աղյուսակը ամփոփում է Ընկերության ենթարկվածությունը տոկոսադրույքի ռիսկին: Աղյուսակում ներկայացված են Ընկերության ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների հանրագումարային մեծությունները հաշվեկշռային արժեքներով՝ դասակարգված ըստ պայմանագրային տոկոսների վերագնահատման կամ մարման ամսաթվերից առավել վաղ ամսաթվով:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ցպահանջ և մինչև 1 ամիս	1-12 ամիս	1 տարուց ավելի	Ոչ դրամական	Ընդամենը
Ընդամենը ֆինանսական ակտիվներ՝ ֆիքսված տոկոսադրույքով	-	1,357,111	12,524,122	-	13,881,233
Ընդամենը ֆինանսական ակտիվներ՝ փոփոխում տոկոսադրույքով	-	-	6,743,905	-	6,743,905
Ընդամենը ֆինանսական պարտավորություններ՝ ֆիքսված տոկոսադրույքով	133,280	1,721,584	3,166,781	-	5,021,645
Ընդամենը ֆինանսական պարտավորություններ՝ փոփոխում տոկոսադրույքով	81,070	-	17,465,550	-	17,546,620
Չուտ տոկոսադրույքի զգայունություն առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.	(214,350)	(364,473)	(1,364,304)	-	(1,943,127)
Ընդամենը ֆինանսական ակտիվներ՝ ֆիքսված տոկոսադրույքով	-	-	10,955,362	-	10,955,362
Ընդամենը ֆինանսական պարտավորություններ՝ ֆիքսված տոկոսադրույքով	52,375	576,129	8,036,392	-	8,664,896
Չուտ տոկոսադրույքի զգայունություն առ 31 դեկտեմբերի 2021թ.	(52,375)	(576,129)	2,918,970	-	2,290,466

2022թ., դեկտեմբերի 31 -ի դրությամբ, եթե տոկոսադրույքներն այդ ամսաթվին լինեին 1%-ով ցածր (2021թ.՝ 1%-ով ցածր) մնացած բոլոր փոփոխականների դեպքում, ապա տարվա շահույթը կլիներ 68,875 հազ. ՀՀ դրամով բարձր (2021թ.՝ անփոփոխ), հիմնականում փոփոխական տոկոսային պարտավորությունների գծով ավելի ցածր տոկոսային ծախսերի արդյունքում:

Եթե տոկոսադրույքները լինեին 1%-ով բարձր (2021թ.՝ 1%-ով բարձր), մնացած բոլոր փոփոխականների դեպքում շահույթը կլիներ 68,875 հազ. ՀՀ դրամով ցածր (2021թ.՝ անփոփոխ)՝ հիմնականում փոփոխական տոկոսային պարտավորությունների գծով ավելի բարձր տոկոսային ծախսերի արդյունքում:

«ՏԵԼԵԿՈՄ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

34 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Ընկերությունը վերահսկում է իր ֆինանսական գործիքների տոկոսադրույքները: Ստորև բերված աղյուսակում ամփոփված են պայմանագրային տոկոսադրույքները համապատասխան հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում հիմք ընդունելով առանցքային դեկավար անձնակազմի կողմից դիտարկված հաշվետվությունները:

Տարեկան % արտահայտությամբ	2022թ.		2021թ.	
	ՀՀ դրամ	ԱՄՆ դոլար	ՀՀ դրամ	ԱՄՆ դոլար
Ակտիվներ				
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	0-6	0-1	0-6	0-1
Տրամադրված փոխառություններ	13	0, 8, SOFR+5.6	0, 13	8
Ստացված փոխառություններ	կ/չ	SOFR+5.6	13	7.5 - 8

Իրացվելիության ռիսկ. Իրացվելիության ռիսկ՝ նշանակում է, որ կազմակերպությունը կարող է դժվարանալ կատարելու պարտականությունները ֆինանսական պարտավորությունների գծով: Ընկերությունն օրական կտրվածքով ամօձվում է դրամական միջոցների պահանջների:

Իրացվելիության ռիսկը կառավարվում է Ընկերության ֆինանսական բաժնի կողմից: Ղեկավարությունն ամսական կտրվածքով վերահսկում է Ընկերության դրամական միջոցների հոսքերի կանխատեսումները: Ընկերությունն աշխատում է պահպանել կայուն ֆինանսավորման աղբյուրներ, որոնք հիմնականում բաղկացած են առևտրային և այլ դեբիտորական պարտքերից: Ընկերությունը ֆինանսական միջոցների ներդրումներ է կատարում իրացվելի ակտիվների դիվերսիֆիկացված փաթեթում, որպեսզի կարողանա արագորեն և անմիջականորեն բավարարել չնախատեսված իրացվելիության պահանջները: Ընկերության իրացվելիության պորտֆելը կազմված է դրամական միջոցներից և դրանց համարժեքներից (տես Ծանոթագրություն 15):

Գանձապետական բաժինը վերահսկում է իրացվելիության դիրքը և պարբերաբար իրականացնում է իրացվելիության սթրես-թեստ՝ օգտագործելով ինչպես բնականոն, այնպես էլ առավել խիստ շուկայական պայմաններ ներառող սցենարներ:

Ֆինանսական պարտավորությունների ժամկետայնության վերլուծությունը 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հետևյալն է.

Հազ. ՀՀ դրամ	Ցպահանջ և մինչև 1 ամիս	1-12 ամիս	12 ամիս – 5 տարի	5 տարուց ավելի	Ընդամենը
Բանկերից ստացված վարկեր	81,070	787,697	19,625,619	5,021,208	25,515,594
Առևտրային և այլ ֆինանսական կրեդիտորական պարտքեր (Ծանոթագրություն 21)	1,206,887	7,316,370	-	-	8,523,257
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	138,117	1,197,722	3,492,433	1,348,791	6,177,063
Ընդամենը ապագա վճարներ, ներառյալ ապագա մայր գումարի և տոկոսագումարի վճարումներ	1,426,074	9,301,789	23,118,052	6,369,999	40,215,914

Վերը նշված աղյուսակում ներկայացված են պարտավորությունները 31 դեկտեմբերի 2022թ. ըստ մնացորդային պայմանագրային մարման ժամկետների: Ժամկետայնության աղյուսակում բացահայտված գումարները պայմանագրային չգեղչված դրամական հոսքեր են, ներառյալ վարձակալության համախառն պարտավորությունները (նախքան ապագա ֆինանսական ծախսերը նվազեցնելը) և ֆինանսական երաշխիքները: Նման չգեղչված դրամական հոսքերը տարբերվում են ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ներառված գումարից, քանի որ ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունը հիմնված է գեղչված դրամական հոսքերի վրա:

34 Ֆինանսական ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Ֆինանսական պարտավորությունների մարման վերլուծությունը առ 31 դեկտեմբերի 2021թ. հետևյալն է.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ցպահանջ և մինչև 1 ամիս	1-12 ամիս	12 ամիս – 5 տարի	5 տարուց ավելի	Ընդամենը
Բանկերից ստացված վարկեր	3,929	624,575	10,886,710	401,860	11,917,073
Տրամադրված երաշխիքներ (Ծանոթագրություն 33)	1,907,669	-	-	-	1,907,669
Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքեր (Ծանոթագրություն 21)	285,425	6,494,568	-	-	6,779,993
Վարձակալության գծով պարտավորություններ	125,182	963,656	3,358,600	1,421,278	5,868,716
Ընդամենը ապագա վճարներ, ներառյալ ապագա մայր գումարի և տոկոսագումարի վճարումներ	2,322,205	8,082,799	14,245,310	1,823,137	26,473,451

Տրամադրված երաշխիքները ներառված են «Ցպահանջ և մինչև 1 ամիս» կատեգորիայում, քանի որ Ընկերությունը կախվածություն ունի երաշխիքով ապահովված վարկի գծով վարկառուի կողմից բանկի առջև ստանձնած պարտավորությունների կատարումից և գործողություններից, որոնք բանկը կարող է ձեռնարկել վարկի և երաշխիքային պայմանագրերի պայմանների հիման վրա:

Երբ վճարման եթակա գումարը ֆիքսված չէ, բացահայտված գումարը որոշվում է հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում առկա պայմանների հիման վրա: Արտարժույթով վճարումները փոխակերպվում են հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի սփոթ փոխարժեքով:

35 Կապիտալի կառավարում

Կապիտալի կառավարման ժամանակ Ընկերության նպատակներն են. պահպանել Ընկերության կարողությունը՝ շարունակելու իր գործունեությունը անընդհատության սկզբունքով՝ ապահովելով հատուցում բաժնետերերին և օգուտներ այլ շահառուներին և հաստատել կապիտալի օպտիմալ կառուցվածք: Կապիտալի կառուցվածքը հաստատելու և ճշգրտելու համար Ընկերությունը կարող է ճշգրտել բաժնետերերին վճարվելիք շահաբաժինների չափերը, բաժնետերերին վերադարձվող կապիտալը, ինչպես նաև թողարկել նոր բաժնետոմսեր կամ վաճառել ակտիվները՝ նվազեցնելով պարտքը: 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության կողմից կառավարվող կապիտալի չափը կազմել է 31,335,669 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 23,859,064 հազ. ՀՀ դրամ):

Ոլորտի մյուս մասնակիցներին համահունչ՝ Ընկերությունը վերահսկում է կապիտալը՝ հաշվի առնելով փոխանցման գործակիցը: Այս հարաբերակցությունը հաշվարկվում է երկարաժամկետ և կարճաժամկետ վարկերի հանրագումարը՝ բաժանված կառավարվող ընդհանուր կապիտալի վրա: Ընկերությունը սեփական կապիտալը դիտարկում է որպես կառավարվող ընդհանուր կապիտալ, ինչպես ցույց է տրված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում: 2022թ. ընթացքում Ընկերության ռազմավարության համաձայն, որն անփոփոխ է 2021թ.-ից, փոխանցման գործակիցը պահպանվել է 40% -ից 60% սահմաններում: Փոխանցման գործակիցը 36%-ից հասել է 59%-ի: Ընկերությունը 2022թ. ընթացքում կատարել է կապիտալի գծով արտաքին պարտադիր բոլոր պահանջները (2021թ. համար տես ծանոթագրություն 17): Դրանք ամրագրված են Ընկերության վարկային պայմանագրերում, որոնց հիման վրա Ընկերությունից պահանջվում է պահպանել փոխանցման գործակիցը 65%-ից ցածր մակարդակում:

36 Իրական արժեքի բացահայտումներ

Իրական արժեքի չափման վերլուծությունը կատարվում է ըստ իրական արժեքի հիերարխիայում մակարդակի հետևյալ կերպ՝ (i) մակարդակ 1՝ չափումներ ակտիվ շուկայում նույնական ակտիվների կամ պարտավորությունների գնանշվող (չճշգրտվող) գներով, (ii) մակարդակ 2՝ չափման գնահատման մեթոդներ, որոնցում ակտիվի կամ պարտավորության համար բոլոր էական ելակետային տվյալներն ուղղակիորեն (օրինակ՝ գներ) կամ անուղղակիորեն (օրինակ՝ գների հիման վրա ստացված) դիտելի են, (iii) մակարդակ 3՝ գնահատումներ, որոնք հիմնված չեն բացառապես շուկայի դիտելի տվյալների վրա (այն է՝ գնահատման համար անհրաժեշտ են նշանակալի ոչ դիտելի ելակետային տվյալներ):

Ֆինանսական գործիքները իրական արժեքի հիերարխիայի համապատասխան մակարդակին վերագրելիս՝ ղեկավարությունը կիրառում է դատողություն: Եթե իրական արժեքի չափման համար օգտագործվում են էական ճշգրտում պահանջող դիտարկելի տվյալներ, ապա իրական արժեքի տվյալ չափումը վերաբերում է մակարդակ 3-ին: Օգտագործվող տվյալների նշանակալիությունը գնահատվում է իրական արժեքով չափվող ամբողջության համար:

ա) Իրական արժեքի պարբերական չափումներ

Իրական արժեքի պարբերական չափումները հաշվապահական հաշվառման ստանդարտներով պահանջվող կամ թույլատրվող չափումներն են յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջի ֆինանսական վիճակի համախմբված հաշվետվությունում: Ստորև աղյուսակում ներկայացված են իրական արժեքի հիերարխիայի մակարդակները, որոնց միջոցով դասակարգվում են իրական արժեքի պարբերական չափումները:

Հազ. ՀՀ դրամ	2022թ.		2021թ.	
	Մակարդակ 3	Ընդամենը	Մակարդակ 3	Ընդամենը
Ոչ ֆինանսական ակտիվներ				
- Ներդրումային գույք	5,927,067	5,927,067	-	-
Ընդամենը ակտիվների իրական արժեքի պարբերական չափումներ առ 31 դեկտեմբերի	5,927,067	5,927,067	-	-

Գնահատման եղանակը, 3-րդ մակարդակի չափումների իրական արժեքի չափման մեջ օգտագործվող ելակետային տվյալները և այդ տվյալների ողջամտորեն հնարավոր փոփոխությունների նկատմամբ զգայունությունը հետևյալն են՝ 2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ.

Հազ. ՀՀ դրամ	Իրական արժեք	Գնահատման մեթոդ	Օգտագործված ելակետային տվյալներ	Ելակետային տվյալների տիրույթ (կշռված միջին)	Ողջամիտ փոփոխություն	Իրական արժեքի չափման զգայունություն
Ակտիվներ իրական արժեքով						
- Ներդրումային գույք	5,927,067	Չեղչված դրամական հոսքեր	WACC	11.37%	+ 0.5 % - 0.5 %	-89,252 +91,169
Ընդամենը իրական արժեքի պարբերական չափումներ մակարդակ 3-ում	5,927,067					

Վերոնշյալ աղյուսակները բացահայտում են ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների գնահատման տվյալների նկատմամբ զգայունությունը, եթե չդիտարկվող տվյալներից մեկի կամ մի քանիսի փոփոխությունը՝ ողջամտորեն հնարավոր այլընտրանքային ենթադրություններն արտացոլելու նպատակով, նշանակալի չափով կփոփոխի իրական արժեքը:

36 Իրական արժեքի բացահայտումներ (շարունակություն)

Այդ նպատակով նշանակալիությունը գնահատվել է շահույթի կամ վնասի, ընդհանուր ակտիվների կամ ընդհանուր պարտավորությունների տեսանկյունից, կամ երբ իրական արժեքի փոփոխությունները ճանաչվում են այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում կամ ընդհանուր սեփական կապիտալում: 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում 3-րդ մակարդակի իրական արժեքի պարբերական չափումների գնահատման եղանակներում փոփոխություններ չեն եղել: (2021թ.՝ նույնը):

(բ) Ակտիվներ և պարտավորություններ որոնք չեն չափվում իրական արժեքով, սակայն որոնք համար իրական արժեքը բացահայտվում է

Իրական արժեքների հիերարխիայում վերլուծված իրական արժեքները և իրական արժեքով չչափվող ակտիվների ու պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքը հետևյալն են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Մակարդակ 3 իրական արժեք	Հաշվեկշռային արժեք	Մակարդակ 3 իրական արժեք	Հաշվեկշռային արժեք
Ակտիվներ				
Ֆինանսական ակտիվներ				
ամորտիզացված արժեքով				
- Առևտրային դեբիտորական պարտքեր	6,240,018	6,240,018	4,581,520	4,581,520
- Տրամադրված փոխառություններ	17,249,248	17,249,248	6,625,932	6,625,932
- Երկարաժամկետ առևտրային դեբիտորական պարտքեր	2,018,779	2,018,779	-	-
- Ժամկետային ավանդներ	823,885	823,885	-	-
- Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	615,800	615,800	1,467,060	1,467,060
Ընդամենը ակտիվներ	26,947,730	26,947,730	12,674,512	12,674,512
Պարտավորություններ				
Փոխառություններ				
- Բանկային վարկ	18,334,317	18,334,317	8,664,896	8,664,896
Այլ ֆինանսական պարտավորություններ				
- Առևտրային կրեդիտորական պարտքեր	8,523,257	8,523,257	6,779,993	6,779,993
Ընդամենը պարտավորություններ	26,857,574	26,857,574	15,444,889	15,444,889

Իրական արժեքի հիերարխիայի 2-րդ և 3-րդ մակարդակների իրական արժեքները գնահատվել են գեղջված դրամական հոսքերի գնահատման միջոցով: Լողացող տոկոսադրույքով գործիքների իրական արժեքը, որոնք գնանշված չեն ակտիվ շուկայում, գնահատվել է հավասար դրանց հաշվեկշռային արժեքին: Չգնանշված ֆիքսված տոկոսադրույքով գործիքների իրական արժեքը գնահատվել է ապագա դրամական հոսքերի հիման վրա, որոնք ակնկալվում է, որ կստացվեն ընթացիկ տոկոսադրույքներով համանման վարկային ռիսկեր և մարման ժամկետների ունեցող նոր գործիքների գծով:

Ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվներ. Ֆիքսված տոկոսադրույքով գործիքների չափվող իրական արժեքը հիմնված է ակնկալվող դրամական միջոցների հոսքերի վրա՝ կիրառելով գործող տոկոսադրույքները նմանատիպ պարտքային ռիսկ և նմանատիպ մարման ժամկետ ենթադրող փոխառության շուկայի նոր գործիքների նկատմամբ: Չեղյան համար օգտագործվող տոկոսադրույքները կախված են գործընկերոջ պարտքային ռիսկից:

Ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող պարտավորություններ. Պարտավորությունների իրական արժեքը որոշվում է օգտագործելով չափման մեթոդներ: Ֆիքսված տոկոսադրույքով և սահմանված մարման ժամկետով գործիքների հաշվարկային իրական արժեքը չափվում է հիմնվելով ակնկալվող դրամական միջոցների հոսքերի վրա՝ կիրառելով նմանատիպ պարտքային ռիսկ և նմանատիպ մարման ժամկետ ունեցող նոր գործիքների տոկոսադրույքները:

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

37 Ֆինանսական գործիքների ներկայացումն ըստ չափման կատեգորիաների

2022թ., և 2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերության բոլոր ֆինանսական ակտիվները և պարտավորությունները ներկայացված են ամրոտիզացված արժեքով:

38 Փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդներ և գործարքներ

Կողմերը սովորաբար համարվում են փոխկապակցված, եթե դրանք գտնվում են ընդհանուր վերահսկողության տակ կամ եթե կողմերից մեկն ունի կարողություն վերահսկելու մյուս կողմին կամ կարող է ունենալ նշանակալի ազդեցություն կամ համատեղ վերահսկողություն մեկ այլ կողմի նկատմամբ՝ ֆինանսատնտեսական որոշումներ կայացնելիս: Յուրաքանչյուր հնարավոր փոխկապակցված կողմի հարաբերությունն դիտարկելիս ուշադրություն է դարձվում հարաբերության բնույթի, այլ ոչ միայն իրավական ձևի վրա:

2022թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդները հետևյալն են.

	Ամիջական մայր ընկերություն	Ընդհանուր վերահսկողության տակ գտնվող ընկերություններ
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>		
Ակտիվներ		
Տրամադրված փոխառություններ (պայմանագրային տոկոսադրույք 7.5- 10.3%)	11,635,786	-
Տրամադրված փոխառություններ (պայմանագրային տոկոսադրույք 0%)	5,425,111	-
Այլ ոչ ընթացիկ ակտիվներ	2,166,338	
Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքեր, բացի կանխավճարներից	529,637	370,646
Կանխավճարներ ընթացիկ ակտիվների գծով	1,604,777	123,699
Կանխավճարներ ոչ ընթացիկ ակտիվների գծով	-	30,847
Պարտավորություններ		
Ստացված կանխավճարներ	-	109,259
Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքեր	-	154,739

2021թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդները հետևյալն են.

	Ամիջական մայր ընկերություն	Ընդհանուր վերահսկողության տակ գտնվող ընկերություններ
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>		
Ակտիվներ		
Տրամադրված փոխառություններ (պայմանագրային տոկոսադրույք 7, 5- 8%)	6,134,512	-
Տրամադրված փոխառություններ (պայմանագրային տոկոսադրույք 0%)	4,820,849	-
Կանխավճարներ ընթացիկ ակտիվների գծով	976,804	4,749
Պարտավորություններ		
Տրամադրված երաշխիքներ	1,907,669	-
Ստացված կանխավճարներ	-	1,844,005
Առևտրային և այլ կրեդիտորական պարտքեր	80	218,854

«ՏԵԼԵԿՈՍ Արմենիա» ՓԲԸ

Ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ առ 31 դեկտեմբերի 2022թ.

38 Փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդներ և գործարքներ (շարունակություն)

Փոխկապակցված անձանց գծով եկամուտների և ծախսերի հոդվածները, ինչպես նաև այլ գործարքները 2022թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում հետևյալն են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Անմիջական մայր ընկերություն	Ընդհանուր վերահսկողության տակ գտնվող ընկերություններ
Ծախսեր		
Ծառայությունների ձեռքբերում	496,149	37,647
Կառավարչական վճարներ	435,000	-
Եկամուտ		
Ծառայությունների տրամադրում	1,963,130	10,893
Հիմնական միջոցների իրացումից օգուտ	9,025	904,491
Տոկոսային եկամուտ	1,261,196	-
Այլ գործարքներ		
Տրամադրված փոխառություններ	10,357,819	-

2020թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Ընկերությունը տրամադրել է Երաշխիք անմիջական մայր ընկերության կողմից 16,521,400 հազ. ՀՀ դրամի ներգրաված բանկային վարկի գծով, ինչպես նաև գրավադրել է իր գույքը 902,218 հազ. ՀՀ դրամ զուտ հաշվեկշռային արժեքով: Երաշխիքը շարունակել է գործել 2021թ. (Ծանոթագրություն 33):

Փոխկապակցված անձանց գծով եկամուտների և ծախսերի հոդվածները, ինչպես նաև այլ գործարքները 2021թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում հետևյալն են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Անմիջական մայր ընկերություն	Ընդհանուր վերահսկողության տակ գտնվող ընկերություններ
Ծախսեր		
Ծառայությունների ձեռքբերում	261,784	25,120
Կառավարչական վճարներ	256,667	-
Եկամուտ		
Ծառայությունների տրամադրում	4,234	7,142
Տոկոսային եկամուտ	744,769	-
Այլ գործարքներ		
Տրամադրված փոխառություններ	7,537,928	-

Փոխկապակցված կողմերի հետ գործարքները Ընկերությունն իրականացրել է «պարզած ձեռքի հեռավորության» սկզբունքով, բացառությամբ որոշակի տրամադրված փոխառությունների և գործարքների գծով երաշխիքների (Ծանոթագրություն 11, 33):

Ղեկավար անձնակազմի հատուցում. Ղեկավար անձնակազմ են համարվում գլխավոր տնօրենը, գլխավոր տնօրենի տեղակալը, ֆինանսական տնօրենը, գործառնությունների տնօրենը, տեխնիկական տնօրենը, կոմերցիոն տնօրենը և խորհրդի անդամը:

38 Փոխկապակցված կողմերի հետ մնացորդներ և գործարքներ (շարունակություն)

Դեկավար անձնակազմին հատուցումը ներկայացված է ստորև.

	2022թ.		2021թ.	
	Ծախս	Չուտ հաշվեգրված պարտավորու- թյուն	Ծախս	Չուտ հաշվեգրված պարտավորու- թյուն
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>				
<i>Կարճաժամկետ հատուցումներ.</i>				
- Աշխատավարձ	491,092	57,459	499,088	52,422
Գործուղման և ներկայացուցչական ծախսեր	27,891	-	20,648	-
Ընդամենը	518,982	57,459	519,736	52,422

Դեկավար անձնակազմին հատուցման գծով ծախսերը ներառում են պարտադիր կենսաթոշակային հիմնադրամի հատկացումներ՝ 4,565 հազ. ՀՀ դրամ (2021թ.՝ 4,170 հազ. ՀՀ դրամ):

39 Հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո տեղի ունեցող դեպքեր

IPO գործընթաց. Ընկերությունը սկսել է մասնավորից հանրային ընկերության անցման գործընթացը՝ Հայաստանի արժեթղթերի բորսայում նախնական հրապարակային տեղաբաշխման (IPO) գործընթաց իրականացնելու նպատակով: Այդ նպատակով տեղական բանկերից մեկը նշանակվել է որպես տեղաբաշխող և տեղաբաշխման ծառայությունների ներգրավման պայմանագիրը ստորագրվել է 2023թ. հունվարին: Ազդագիրը ներկայացվել է ՀՀ ԿԲ 2023թ. մայիսին: ՀՀ ԿԲ-ն 15 օրյա ժամկետ է սահմանում ազդագրի ուսումնասիրման և հաստատման համար, որից հետո ազդագիրը ենթակա է հրապարակման: